
V
B
C
8960

prawo

ZBIOR PRAW
Y
PRZYWILEJOW
MIASTU STOŁECZNEMU W. X. L.
WILNOWI NADANYCH
NA ŻĄDANIE WIELU MIAST KORONNYCH, JAKO TEŻ WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO
UŁOZONY Y WYDANY
PRZEZ
PIOTRA DUBINSKIEGO Burmistrza Wileńskiego.

Roku 1788.

W WILNIE
W DRUKARNI J. K. Mci
przy AKADEMIJ.

DO

NAYJASNIEYSZEGO MIŁOSCIWEGO PANA

STANISŁAWA AUGUSTA KROLA POLSKIEGO

WIELKIEGO KSIĄZĘCIA LITEWSKIEGO &c.

NAYIASNIEYSZY MIŁOSCIWY KROLU

PRawa i Przywileie, któremi Stołeczne W. X. L. Miasto Wilno, od W. K. Mci, oraz Poprzednikow jego iest nadane, składa przezemnie u Tronu W. K. M. jako u źrzódła swego, z którego wyszły. Między wielą Epochami uwieczniaiącemi Nayłaskawsze, i Naydobrotliwsze Panowanie W. K. M. nieposlednią będzie, dzwignienie Miast, i przywrócenie im przeszłych ozdob, Praw, Przywileiow, Spokoyności, Handlu, i Rządu.

Od początku Panowania Waszey Królewskiey Mości, poczuło zaraz to Miasto Stołeczne krew Jagiellońską, (którey początek, i wzrost swóy winne,) na Tronie. Poczuło uprzątnione zawady do wzrostu, i ozdoby swoiey, a zasilone wielowładną Protekcyą Waszey Królewskiey Mości, z dawnych się ruin swoich dzwigać, i nowego blasku nabierać poczeło.

Pel-

Pełni Nadziei jesteśmy, że Wasza Królewska Mość, i w dalszym czasie Panowania swego, BOZE day by naydłuższego! jako powszechny Ociec Wszystkich Stanow,-niewypuścisz z Wielo-władney Protekcyi swoiey tego Miasta, które ku następnym Wiekom, nietylko na Bramach, ale barziey na sercach Potomkow swych wyryie, i nie jako z rąk do rąk poda słodką pamięć Dobrotliwego Panowania Waszey Królewskiey Mości, wskrzesiciela swego.

Tak Imieniem wszystkich Obywatelow przyrzeka, wydaiący na świat ten Zbior Przywileiow, ku Wieko-pomney pamiątce Dobroczynnych Monarchow swoich.

WASZEY KROLEWSKIEY Mości
PANA Moiego MIŁOSCIWEGO

Wierny poddany
Piotr Dubiński Burmistrz Wileński.

ZEBRANIE PRAW

PRZYWILEJOW, DEKRETOW, RESKRYPTOW, LISTOW,

OD

NAYJASNIEYSZYCH MONARCHOW

KRÓLOW POLSKICH y WW. XIĄŻĄT LITEW:

MIASTU STOŁECZNEMU WILNOWI

Łaſkawie Nadanych.

WIEK CZTERNASTY

Przywiley Władysława Jagiełły i Zygmunta.

Roku 1387. *in Craſtino Feſti S. Benedicti Abbatis, Privilegium Vladislai Jagiellonis Regis Poloniæ & Magni Ducis Lithvaniæ, super Jus Magdeburienſe Civitati Vilnenſi collatum.*

VLadislaus Dei Gratiâ Rex Poloniæ, Lithvaniæqué Princeps Suprémus, Hæres Rſſiuæ &c. cunctorum. Quibus expedit notitiæ commendamus, de gratuitis & multiplicibus obſequiorum inſigniis, quibus Fideles Noſtri Cives & Incolæ, totaquè communitas Civitatis noſtræ Vilnenſis, Majeſtatem Noſtram ſunt hactenus venérati, & in futurum continuato fidelitatis ſtudio ſi poſſint; continuo reddere gratioſiores. Quorum intuitu ipſos ſpecialibus & gratioſis affectibus, intendentes proſequi, cupientesquè: ex eo Civitatis Noſtræ Vilnenſis præfatæ; feliciorem ſtatum & conditionem, fieri meliorem, Eisdem Civibus & incolis totæquè communitati prædictæ Civitatis Noſtræ Vilnenſis, Jus Theutonicum quod Magdeburienſe dicitur; damus & conferimus, de Regalis plenitudine Maeſtatis, ſuper quo certas literas noſtras Sigillo Noſtro pendenti ſigillatas, ſupra dictis Civibus & Incolis totæquè Communitati sæpé fatæ Civitatis Noſtræ Vilnenſis dare volumus; dum in Regno Noſtro Poloniæ proxime conſtituti fuerimus Divinâ gratiâ Nobis ſuffragante: nihilominus tamen iidem Cives & Incolæ totaquè communitas memoratæ Civitatis noſtræ Vilnenſis Capitaneo noſtro Vilnenſi, qui pro tempore fuerit in omnibus licitis & honeſtis ut moris eſt, obedire fideliter teneantur: Caſtrum quoque noſtrum Vilno, ſumptibus propriis cuſtodiant, juxta conſvetudinem à multis tranſactis temporibus hactenus tentam, & habitam, tamdiu videlicet, quousquè ſupra dicta Civitas noſtra Vilnenſis muro, ex omni ſui parte fuerit circumducta. Poſtquam vero Civitas hujusmodi muro ſicut

præmittitur, circumdata extiterit extunc iidem Cives & incolæ totaque communitas ipſius Civitatis Vilnenſis ab hujusmodi cuſtodia Caſtri noſtri Vilnenſis ſint liberi pænitus & exempti. Præſentium sub noſtræ Maieſtatis Sigillo, Teſtimonio Literarum. Datum in Merecz in Craſtino S. Benedicti Abbatis Anno Domini Milleſimo Treceteſimo Octogeſimo Septimo.

Sigillum appenſile, M. D. L.

WIEK PIĘTNASTY.

Roku 1432. Feria Secunda ante Feſtum S. Michaëlis, Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi Magni Ducis Lithvaniæ Ruſſiæ &c. Super Jus Magdeburienſe ad inſtar Civitatis Cracovienſis, tum & super Stateram, Raſoria Panni, Inſtitas, Propinationem Cereviſiæ, Medonis, & Vini, Civitati Vilnenſi collatum.

In Nomine Almæ Trinitatis Amen. Ad perpetuam rei memoriam: ne error oblivionis, geſtis sub tempore verſantibus pariat in poſterum detrimenta; alta Principum conſilia decreverunt ea, literarum apicibus, & Teſtium annotatione perennari. Proindé Nos Sigismundus Dei gratiâ Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæqué &c. ſignificamus tenore præſentium, quibus expedit: Univerſis præſentibus & futuris, ad quorum notitiam deducetur præſens pagina. Quomodo cupientes Civitati Noſtræ Vilno & incolis in ea habitantibus conditionem facere meliorem, ut tempore noſtræ felicis gubernationis, noſtris Munificentiæ donis ſuffulti & præſidiis adjuti, in multitudine Populi valeant salubria suſcipere incrementa: præfatæ Civitati Noſtræ Vilno, ac omnibus & ſingulis Civibus & incolis ipſam inhabitantibus, præſentibus & futuris, Jus Theutonicum quod Magdeburienſe dicitur, denuo damus, donamus, conferimus inſcribimus & largimur, ibidem perpetuo duraturum, tam Fidei Catholicæ cultoribus quam etiam Ruthenis, in omnibus suis conditionibus, clausulis, sententiis, punctis & articulis obtinendum: prout Civitas Cracovienſis ipſum Jus Theutonicum Magdeburienſe dignoſcitur obtinere. Removentes ibidem alia omnia jura Polonicalia, Lithvanicalia, & Ruthenicalia, modos & consvetudines univerſas, quæ ipſum Jus theutonicum plerumqué consveverunt perturbare. Eximimus etiam, abſolvimus & perpetuo liberamus omnes & ſingulos Cives & incolas ejuſdem Civitatis noſtræ Vilnenſis Catholicos & Ruthenos ab omni jurisdictione & poteſtate; omnium terræ noſtræ Lithvaniæ Palatinorum, Judicum, & quorumvis aliorum, ita: quod coram ipſis aut eorum aliquo, pro cauſis tam magnis quam parvis, puta, furti, sangvinis, homicidij, incendii, & membrorum mutilationis, ac quibuslibet aliis enormibus exceſſibus evocati & ciati, Nemi-

ni respondere tenebuntur, nec aliquas pænas solvere ſint aſtricti, sed tantum cives & incolæ prædictæ Civitatis, coram eorum Advocato qui pro tempore fuerit; Advocatus vero coram Nobis, dum tamen per literam, ſigillo noſtro ſignatam evocatus fuerit & citatus, tunc non aliter quàm jure ipſorum theutonico cuilibet ad objecta respondere ſit aſtrictus. In cauſis verò capitalibus & criminalibus superius expreſsis, eidem Advocato iudicandi, sententiandi, puniendi, corrigendi, rotandi, plectendi & condemnandi, damus & conferimus plenam & omnimodam poteſtatem, prout hoc ipſum Jus theutonicum Magdeburiense, in omnibus suis punctis, clauſulis, sententiis, conditionibus & articulis poſtulat & requirit. Damus etiam denuo, conferimus & largimur, prænotatæ noſtræ Civitati Penſam, in qua scilicet, cera & aliæ res mercimoniales cujuscunquè generis ſeu speciei exiſtant; solent ponderari: item Raſoria, Panniqué plura in ipſa Civitate fieri poterint. Quatuor inſtitas, panni, & alias quatuor juxta se contigué poſitas, ac depoſitionem seu propinationem cereviſiæ, medonis aut vini, quæ in vulgari *Szrotarſtwo* nuncupatur, cum ipſarum utilitatibus & proventibus, quos Cives noſtri prænominati, in uſum & meliorationem noſtræ Civitatis Vilnenſis convertendi, plenam & omnimodam habeant facultatem. Volentes etiam, quod dicti Cives noſtri Vilnenſes, censum Tabernorum ſingulis Annis, Nobis & Succeſsoribus Noſtris solvere debeant prout prius ex antiquo, eundem conſveti sunt solvere & soliti. In quorum omnium teſtimonium & evidentiam certiorem, Noſtrum ſigillum, præſentibus eſt subappenſum. Actum & datum in Caſtro noſtro Trocenſi Anno Domini Milleſimo Quadragenteſimo Trigeſimo secundo. Præſentibus præclaro Principe Alexandro alias Olelkone, nec non Magnificis & ſtrenuis Kiezgall Capitaneo Samogitienſi, Rumpholdo Terræ Lithvaniæ generali Mareſchalco, Joanne Jawnut Palatino Trocenſi, Petraſthio Montigerdowicz Palatino Nowogrodenſi, Jwaſthone aliàs Gaſtedlt, & Saulo Twardowa Secretario noſtro, aliisquè quam pluribus Teſtibus fide dignis. Per manus Nicolai de Blaſcowicz Sectetarii noſtri fidelis Dilecti.

Sigillum appenſile M. D. Litt:

Ru 1432. Dnia 27. Septembra, Przywiley Xcia Jmci Zygmunta na Prawo Magdeburſkie, wagę, poſtrzygalnie, kromy, ſzynkowanie piwa, wina, miodu, Miaſtu Wileńſkiemu dany.

Wo Jmia Swiatoy Troycy Amin. K-wiecznoy pamieti i reczy Wyſoka Kniazia Rada uſtawiła, ſztoby bez radztwom i nieuſtawnowſtwin mieży reczy ſzto ſię imut diejati potom pako ſtiby niebyło, uſtawili: nato twerdoſti hramaty i swiedki, wykładajuczy znamia, aczby to było wieczno. Pretoż My Zigimont

Bożeju Miłoſtiu Wieliki Kniaź Litowſki, Zemoytſki, Ruſki i innych. Wyznawajem toju Hramatoju wſiem kotorym nadobno ieſt ninieyſzym Ludziom, i kotoryie potom budut, kotoryie ſiuju hramatu naſzu uzriat ili uſłyſzat cztuczy, iże My chotieczy i żodajuczy ſztoby naſzomu Mieſtu Wilni, wſim tym ſzto w nim żywut, bytie lepſzoje uczyniti tym Uradom, iżby za naſzoho czaſu ſzczaśliwoho panowania naſzymi darmi, i pomnożeniem i pomocoy i twierdoſtiu iżby ſię Ludie mnożyli i ſzyryli sprawiedliwoſtyiu tamu to naſzomu Mieſtu Wilni i wſim Meſticzom ſzto w nim Sud, Prawo Nemeckoje Magdeburſkoje, i znowu dajem i daruiem i zapiſuiem na ninieſznyie i na wiecznyie czaſy wſim Mieſticzom Wileńſkim naſzoy wiery Rymſkoje i Ruſkim ſzto sut ruſkoie wiery i wſiemu Pospolſtwu Mieſta Wileńſkoho wo wſich swoich uradiech, toho Prawa Niemieckoho, i członkach, rozdiełach rozumiech dierżati ich potomuż kak Mieſto Krakowſkoje toje iſtnoie Prawo Niemieckoie Maydeburſkoie derżati, oddalaiuczy od innych Praw ſzto sut Polſkije, Litowſkie, Ruſkije, i oddalaiuczy wſie obyczaja kotoryieby tomu Prawie na pokoſt były; od tych i innych Praw i obyczajow wymaiem i oſłobożaiem toie Mieſto Wileńſkoie od wſieho Prawa i naſilia wſich Woiewod i Ludiey Ziemli naſzoie Litowſkoie i od wſich innych Uradnikow Naſzych, a pered nimi pered Woiewodami i Sudiami albo pered kotorymi z nich, nie nadobie im nikotorych reczy, ni welikich ni małych tatby rozkrywawlenia, na pedole mordowania, zażoh, a członkow ochromlenia i wſich kakich boli innych niepodobnych proſtupok, o wſiakiie dieła nienadobie ich zażywati pred nich ani im pered nimi odwieti dawati, ani kotorych win nienadobie im płatiti; na owſia dieła rozprawiatiſia im pered swoim Woytom, kotory toho czasu budiet, koliż Woyta chto pozwiet pered Nas naſzoju hramatoju, z naſzoiu pieczatiu, tohdy nieinaczey, ino ichże prawom Niemieckom maiet odpowiedati każdomu, chto jemu winu daſt. No u tych Uradiech Hołownych perwo piſanych Woytowi suditi, i odſuditi, kazniti, mſtiti, na koła biti, ſtinati, daiem i z połna wſiu moc, kak w tom prawie Niemieckom Maydeburſkom wo wſich swoich członkach, rozumiech, rozdiełach po ich uſtawleniu i uradu dierżat. A także daiem i znowu perwo reczonomu Mieſtu naſzomu Wahu, na kotorey woſk wieſiat i inne reczy kramnyie i kakikolwiek Towar imut ważyli. A także poſtryhania sukon kotoryie w Mieſtie mohut byti, czotyryie Jatki sukonnyie, a inne k-tomu czotyry podle ſiebie uſtawlennyie, a ſzynkowanie i złożenie wina, miodu, i piwa ſzto Polſkim jezykom ſłowiet *Szrotarſtwo* z ich pożytki i prychody tomuż Mieſtu naſzomu perwo reczonomu użytek, a polepſzenie naſzeho Mieſta Wilni i spolna moc władati maiut. A także choczem perwo reczonyie Mieſzczanie płat koromny na kożdy rok Nam i chto po nas budet Naſzym Namieſtnikom imaiut płati-

płatiti, kak pierwey i zdawna tot isti płat dawali, i płatili, a na wsie tyie reczy i na świadectwo i na znamie Naszu Pieczat k- toje Hramatie iesmo podwiesili. Stało się a dan w Trocech w Horodie Naszom pod Lety Jsusa Chrystowa Rożdestwa, Tysiecza Czotyrysta Tryccat Wtoroho, Septembra Dwaccat Siemoho Indikta iedynastoho. A Swiedki na to szto pry tym byli Kniazi naszyie Alexander Włodymirowicz, Siemion Jwanowicz, a Panowie Pan Ostyk Wileński, Pan Kiezgayłło Stta Zomoytski, Jawnut Wojewoda Trocki, Rumboldt Petralz Nameśnik Nowohorodzki, Gasztoldt, Radiwiłł, Ostikowicz i innych mnoho.

Pieczęć przywiesista W. X. Litt.

Ru 1432. dnia 23. Septembra Przywiley tegoż Xcia Jmci Zygmunta na wolność bez mytną Miastu Wileńskiemu dany.

My Wieliki Kniaź Zygimont dajem wiedomo Wsiakomu sieju naszoju Hramatoiu, pożałowaliesmo Wileńskich Miestyczow Lachow i Rusi szto im myta niedawati po wsiey naszoy ziemli, kak i zdawna nie dawali, a odpustiliiesmo im wsie myta wieczno. A protosz sztobyiestie na wsich Wileńskich Miestyczow myta nieimali, ani kotorych poszlin torhowych w Łucku, Kownie i po Podolskoy Ziemli i w Smoleńsku. i w Beresty, i Nowohorodku, i w Mińsku, w Korone i po innym pak mytom po Rekom i po Mostom po Stawom hdelikolwiek budut myta. A natojeśmo dali Im siuju naszu Hramotu z naszoju Pieczatoju, a sztoby naszoje Hramatie nichto nie osłuszał sia. A Pisan w Trocech pod Lety Rożdestwa Jsusa Chrystowa Tysiecza Czotyrysta Tryccat Wtoroho Miesieca Septembra, Dwaccat tretieho Dnia, Indikta iedenastoho.

Pieczęć W. X. L.

Ru 1440. Przed świętem S. Elżbiety Przywiley świętey pamięci Xcia Jmci Kazimierza W. X. Litt: na wolność bez mytną Mieszczanom Rzymskiey i Ruskiey wiary i to pod Prawem Magdeburskim będącym nadany.

CAsimirus Dei Gratiâ Magnus Dux Lithvaniæ Russiæ &c Significamus tenore præsentium quibus expedit Universis. Quomodo attentis fidelibus servitiis Nobis per Cives Vilnenses exhibitis, ipsis omnibus tam Catholicæ Fidei cultoribus quàm Ruthenis, Jure tamen Magdeburiensi gaudentibus, Concessimus & dedimus, præsentibusque concedimus ac damus hanc libertatem, quòd per totum nostrum Magnum Ducatum Lithvaniæ & Rusiæ nullum theloneum à quibuscunque mercantiis dare & solvere tenebuntur; sed juxta consvetudinem antiquam à Nostris Prædecessoribus, & signanter Se-

reniſſimis Principibus Avo videlicet Olgierdo olim Magno Duce Lithvaniæ & Domino Vladislao Rege Poloniæ, tunc autem Magno Duce exiſtente Genitore Noſtris, ipſis conceſſam, & datam ratione dicti Thelonei perpetuò permanebunt. Idcirco vobis Principibus, Caſtellanis, Palatinis, Capitaneis, Tenutariis, Theloneatoribus, Pontium, Navigiorum & viarum Cuſtodibus aliisquè officialibus & vices gerentibus, ſingulis pro tempore exiſtentibus, præsentibus requirendis mandamus, noſtris firmis in mandatis, quatenus à præfatis Civibus Vilnenſibus, quocunquè per veſtras tenutas ipſis ire contigerit; nullum theoloneum a quibuscunque ipſorum mercimoniis ut præfertur, exigatis, nec exigere præſumatis, ipſos juxta antiquam conſvetudinem obſervando. Harum, quibus Sigillum Noſtrum eſt appenſum Teſtimonio Literarum, Datum in Troki Feria sexta ante Feſtum S. Eliſabeth Anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo ad Mandatum Magnifici Gaſtoldt Trocenſis Palatini.

Sigillum appensile M. D. Litt:

Ru 1440. Dnia 17. Nowembra, Przywiley tegoż Xcia Jmci Kazimierza, także na wolność bez mytną, Miaſtu Wileńſkiemu nadany.

KAzimir Bożiu Miłoſtiu Wieliki Kniaź Litowſki i Ruſki, Uziawlaiem tym Liſtom, kotorymſię pryhodit, iże pryſtupajuczy wiernym ſłużbom prez Mieſzczany Wileńſkiie wſim Rymſkoje i Hreckoje Wiery ſzto sut w Maydeburſkom Prawie, pożyczylieśmo i dali, i ninieyſzym też pożyczajem i dajem to izwolenie wo wſim Wielikom Kniaźtwie Litowſkom i w Ruſkom, żadnoho Myta nie dawati, wodłuh ſtaroho obyczaja od Naſzych ſztoże byli pierwo Oświeczennych Kniazi Dieda Naſzoho Olgirda, niekoli buduſzczoho Wielikim Kniaziem Litowſkim, i Oświeczennoho Władyſława Korola Polſkoho tohdy też wielikim Kniaziem buduſzczoho, Otca Naſzoho, im było to pożyczono i dano na wieki i My ninie im wieczno daiem. Protoż Wam Kniaziatom, Staroſtom, Wojewodom, Namieſtnikom, Zakażcom, Mytnikom po Moſtom, po Perewozom i Podorożnym Storożom i wſim Uradnikom ninieyſzym i ſzto po tom budut, prykazuiem naſzym mocnym prykazaniem; aby od perwo reczenych Mieſtyczow Wileńſkich kudy kolwiek czerez naſzyie Dzierżawy pryhodiło ſię by im poyſti, żadnoho Myta od każdoho towaru nie imali u nich ani śmielibyieſtie wziati, podłuh ſtaroho obyczaja, takbyieſtie ich dierżali. A na toieśmo im dali ſiuju naſzoiu Hramatu, i naſzoju Pieczatiu prywieſiſtoiu. A piſan w Trocech pod Lety Rożdeſtwa Chryſtowa, Tyſiacza czotyryſta Czotyrydieſiatoho, Mieſiaca Nowembra Siedmnaecatoho Dnia, indikta czetwertoho.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Litt.

Ru 1441. *Feria Sexta post Dominicam Judica, Privilegium ejusdem Serenissimi Casimiri M. D. L. super jus Magdeburiense Pensam, aliàs Waga, Rasoria Panni, propinationem cerevisiæ, medonis, vini, campum in Łukiszki & celebrationem Nundinarum, Civitati Vilnensi collatum.*

JN Nomine Almæ Trinitatis Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ne error oblivionis, gestis sub tempore versantibus pariat in posterum detrimenta: Alta consilia Principum decreverunt ea literarum apicibus & annotatione Testium perennari, Proinde Nos Casimirus Dei Gratiâ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ &c. Significamus tenore præsentium quibus expedit, Præsentibus, Universis & Futuris, ad quorum notitiam deducetur præsens Pagina. Quomodo cupientes Civitati Nostræ Vilno, & incolis in ea habitantibus, conditionem facere meliorem, ut tempore nostræ felicis gubernationis, Nostris munificentiæ donis suffulti, & præsidiis adjuti, in multitudine Populi valeant salubria suscipere incrementa: præfatæ Civitati Nostræ, ac omnibus & singulis Civibus & incolis ipsam inhabitantibus, præsentibus & futuris Jus Teutonicum quod Magdeburiense dicitur, denuo damus, donamus conferimus, inscribimus & largimur. Ibidem perpetuo duraturum tam Fidei Catholicæ cultoribus, quam etiam Ruthenis, in omnibus conditionibus, clausulis, sententiis, punctis & articulis obtinendum: prout Civitas Cracoviensis ipsum Jus teutonicum Magdeburiense dignoscitur, obtinere. Removentes ibidem alia omnia jura Polonicalia, Lithvanicalia, & Ruthenicalia, modos & consvetudines universas, quæ ipsum Jus teutonicum Magdeburiense plerumquè consveverunt perturbare. Eximimus etiam, absolvimus & perpetuo liberamus omnes & singulos Cives & incolas ejusdem Civitatis nostræ Vilnensis Catholicos & Ruthenos, ab omni Jurisdictione & potestate omnium terræ nostræ Lithvanæ Palatinorum, Judicum & quorumvis aliorum Officialium nostrorum, ita quod coram ipsis, aut eorum aliquo pro causis tam magnis, quam parvis, puta: furti, sangvinis, homicidii, & incendii, & membrorum mutilationis, ac quibuslibet aliis enormibus excessibus evocati & citati, minimè respondere tenebuntur, nequè aliquos pænas solvere sint astricti: sed tamen Cives & incolæ prædictæ Civitatis, coram eorum Advocato qui pro tempore fuerit. Advocatus vero coram Nobis, dum tamen per literam sigillo nostro signatam evocatus fuerit & citatus, tunc non aliter, quam eorum jure teutonico ad obiecta respondere tenebitur. In causis vero capitalibus & criminalibus superius expressis eidem Advocato, judicandi, sententiandi, puniendi, corrigendi, rotandi, plectendi, & condemnandi, damus & conferimus plenam, & omnimodam potestatem: prout hoc ipsum Jus teutonicum Magdeburiense, in o-

mnibus suis punctis, clausulis, sententiis, conditionibus & articulis postulat & requirit. Damus etiam denuo, conferimus & largimur prænotatæ nostræ Civitati pensam, seu trutinam, in qua videlicet cera, & aliæ res mercimoniales, cujuscunqué generis seu speciei existant, solent ponderari; & Rasoria Panni, quæ plurima in ipsa Civitate fieri poterunt, ac depositionem seu propinationem cerevisiæ, medonis aut vini, quæ in vulgari *szrotarstwo* nuncupatur, cum ipsorum utilitatibus & proventibus, quos Cives nostri prænominati in usus & meliorationem nostræ Civitatis Vilnensis prædictæ; convertendi plenariam & omnimodam habeant facultatem. Volentes etiam quod dicti Cives nostri Vilnenses censum Tabernarum singulis annis Nobis & nostris Successoribus solvere debeant, prout prius ex antiquo eundem consveti sunt solvere & soluti. Præterea pro majori melioratione & augmento ejusdem Civitatis nostræ Vilnensis, Civibus & incolis ipsius damus omnia macella quæ nunc sunt & plura esse possunt, meliori provisione mediante; cum omnibus utilitatibus & proventibus eorundem. Insuper pro meliori utilitate dictæ nostræ Civitatis damus ac assignamus & perpetuo largimur Civibus & incolis Campum nostrum, a Civitate ipsa usquè ad fluvium Vilia ab una, & a *Czartowa Góra* usquè ad *Łukiszki* partibus, ex altera situatum. Cæterum concedimus sæpè fatis Civibus & incolis per totum Magnum Ducatum nostrum Lithvaniæ & Russiæ, in omnibus Castris & Civitatibus, videlicet Troki, Połocko, Witebsko, Smoleńsko, Kijow, Szytomierz, Słucko, Mińsko, Nowogrodek, Łucko, Brzeście, Drohiczyn, Grodno, Cauno, aliisquè omnibus Castris, Civitatibus & Foris, liberam facultatem emendi & vendendi per unam urnam unum talentum, unam pellem sabellinam, martuvinam, castorinam, & variorum cuiuscunquè generis & speciei existant, de omnibus mercantiis, quibuscunqué nominibus generalibus & specialibus possint & valeant nominari. Item damus & concedimus prædictis Civibus & incolis in Vilno, liberam potestatem bis in quolibet anno, annale Forum & Nundinas tenendi, videlicet à Festo Epiphaniæ usquè ad octavas & in Festo Assumptionis B. M. V. Gloriosæ etiam usquè ad octavas ejusdem vice altera perpetuis temporibus duraturum. In quorum omnium testimonium & evidentiam certiorem, nostrum Sigillum est præsentibus subappensum. Datum in Beresti Feria sexta post Dominicam *Judica* A.D. Millesimo Quadringentesimo Quadragesimo primo Præsentibus Præclaris Principibus, ac Magnificis Strenuis & Nobilibus Dominis, Hleb Dawgołdowicz & Georgio Siemionowicz Dawgird Vilnensibus, & Jwaszko Gosztoldt Trocensi Palatinis, Petraschio Montygierdowicz Terræ Lithvaniæ Mareschalco, Sandulbogio Wolimutowicz Naczkone Capitaneo Brestensi, Andruschone Niemirowicz, Andruschone Sakowicz, & Jwastchone Boycewicz, aliisquè quàm pluribus Testibus Fide dignis per manus Nicolai

nostri

noſtri Secretarii ad relationem Magnificorum Dawgird Vilnenſis & Gaſtoldt Trocenſis Palatinorum.

Sigillum appenſile M. D. Litt.

Ru 1444. Dnia 13. Julii Przywiley Xcia Jmci Kazimierza na wolny spław Win i Towarów rzeką Wilią tak też żeby Jazy otwarzane były, i brzegów z obuſtron rzeki niebroniono Miaſtu Wileńſkiemu dany.

Od Wielikoho Kniazia Kazimira Korolewica. Namieſtnikom Naſzym i Tiwunom i Bojarom wſim po obie ſtoronie Wiliey, od Wilna i do Kowna, kotoryie koli Wilnowcy poydut po Wiliey z Tarhowłoju sudnom, i Wyby ich propuſkali po naſzym Jezom, i po Bojarſkim, poodczyniaytie worota kuda ſudnom choditi, także i biereh pryzwoliieśmo im zo wſieju Radoiu naſzoju po obieiu ſtoronam Wiliey, sudna tiahnuti i w werch i na niz i wyby im i berehu nieboronili, zaniuſz to ieſt naſze Dobroje i Ziemſkoje. A piſan w Lide pod lety Rożdeſtwa Hospoda Naſzoho Jsuſa Chryſtowa Tyſiacza Czotyryſta Czotyrydieſiatoho Czetwertoho Mieſiaca Julia Dnia Pietnaſtoho, Jndykta Diewiatoho.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt.

A. 1448. Feria Quarta poſt Feſtum S. Barnabæ Apoſtoli Privilegium Sereniſſimi Caſimiri Regis Poloniæ, Magni Ducis Lithvaniæ ſuper liberum mercantiarum in Regno Poloniæ Civibus Vilnenſibus ſine ſolutione telonei exercitium, collatum.

Caſimirus Dei Gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ Ruſſiæquè &c. Significamus tenore præſentium, quibus expedit Univerſis. Quomodo ex innata nobis clementia & affectu, quem ad Civitatem Noſtram Vilno & Cives ac coincolas gerimus, specialiter Ipſos Cives Vilnenſes tam Eccleſiæ Romanæ cultores, quàm etiam Ruthenos per totum Regnum noſtrum Poloniæ, à ſolutione telonei præſentibus eximimus & liberamus. Id circo vobis omnibus Palatinis, Caſtellanis, Capitaneis, Burgrabiis, Terrigenis, Consulibus Civitatum, oppidorum, Communitatibus, earum Rectoribus, & vices ipſorum gerentibus, teloneatoribus, viarum cuſtodibus ac Areſtatoribus, cæteriſquè officialibus per prædictum Regnum noſtrum Poloniæ ubilibet conſtitutis, præſentibus requirendis mandamus diſtrictius præcipiendo, quatenus præfatos Cives Vilnenſes per totum Regnum Poloniæ ut præmittitur, ire, ſtare, morari, mercantias exercere, quotieſcunquè opportunum fuerit, libere & ſecurè, tam per aquam, quàm per terram abſquè exactione & solutione teloneorum omni impedimento remoto permittatur, & permitti faciatur præſentibus, ad noſtram voluntatem solummodo duraturis. Secus non

facturi gratiæ sub obtentu harum, quibus nostrum Sigillum præsentibus est appositum Testimonio literarum. Datum Sandomiriæ. Feria quarta proxima post Festum S. Barnabæ Apostoli Gloriosi. Anno Domini Millesimo Quadringetesimo Quadragesimo Octavo, ad relationem Magnifici Joannis de Koniecpole R. P. Cancellarii.

Sigillum appensile Regni Poloniæ.

A. 1451. *Feria quinta post Festum S Francisci proxima Privilegium Serenissimi Casimiri Regis Poloniæ & Magni Ducis Lithvaniæ super libertationem a Podwodis, Civibus Vilnensibus Catholicis & Schismaticis Juris Magdeburiensis, collatum.*

Casimirus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ Russiæquè &c. Significamus tenore præsentium quibus expedit universis. Qualiter Civitati nostræ Vilno & ejusdem Incolis, tam Fidei Catholicæ Cultoribus quàm etiam Schismaticis, Jus teutonicum Magdeburiense contulimus, in omnibus capitulis, clausulis & articulis, quemadmodum in Regno Poloniæ, in aliis nostris Civitatibus habeatur, observandum: nunc autem intelleximus, quomodo incolæ ejusdem dictæ nostræ Civitatis per Thivunos & Officiales Vilnenses pro equis vectigalibus seu Podwodorum quos nunquam aliàs dare solebant, qui jure hujusmodi sunt potiti, nimium gravarentur, propter quod eadem Civitas nostra in incolis ipsius minuitur & decrescit, unde volendo dictam Civitatem circa jura ipsius conservare & ut in Populo augeatur, crescat, & amplificetur, salubriaquè tempore nostri felicis regiminis suscipiat incrementa, incolis ipsius talem libertatem præsentibus conferimus, quòd nusquam equi subjugales & podwodorum exigi & recipi debeant ab eisdem, mandantes districtius omnibus & singulis Palatinis, Tivunis & Officialibus Vilnensibus nunc & pro tempore existentibus quatenus, prædictam nostram Civitatem cum incolis ejusdem, qui jure prædicto Magdeburiensi gaudent, atquè gaudebunt, circa nostram præsentem donationem illæsè temporibus perpetuis observandum; Equos hujusmodi subjugales & Podwodorum amplius ab eis nullo modo exigatis, harum quibus Sigillum nostrum præsentibus est appensum testimonio literarum. Datum in Parczow Feria quinta post Festum S. Francisci proxima, Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Quinquagesimo Primo. Dominus Rex per se.

Sigillum appensile M. D. Litt.

A. 1492. *Feria Secunda in crastino S. Catharinæ Privilegium Serenissimi Alexandri Magni Ducis Lithvaniæ, confirmationem anteriorum Privilegiorum in se continens, Civitati Vilnensi collatum.*

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam quæ fiunt, cito ab humana memoria labuntur, nisi Literarum

& si-

& ſigillorum munimine fuerint roborata. Proinde Nos Alexander Dei Gratiâ Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Samogitiæquè Dominus & Hæres &c. Significamus tenore præſentium, quibus expedit univerſis & ſingulis, tam præſentibus quam futuris, harum notitiam habituris. Quomodo Famoſi & Circumspecti, Advocatus, Magiſtri Civium, & Conſules Civitatis noſtræ Vilnenſis, ad noſtrum & Conſiliariorum noſtrorum conspectum, perſonaliter venientes monſtrârunt, & obtulerunt quaſdam literas pargamineas, ſignatas & munitas Sigillo Magni Ducatus Lithvaniæ, continentes Jura, Libertates, Privilegia & munimenta, Jus Teutonicum Magdeburienſe & alias immunitates datas & conceſſas dictæ Civitati noſtræ Vilnenſi per Prædeceſsores noſtros Magnos Duces Lithvaniæ, & ſingulariter ac noviſſimè per Sereniſſimum olim Dominum Caſimirum Poloniæ Regem & Magnum Ducem Lithvaniæ &c. Patrem noſtrum chariſſimum, Cui iure Hæreditario ſucceſſimus: novis literis, quas hic volumus inſertas eſſe, dicta iura omnia præfatæ Civitati Vilnenſi, firmata & roborata. Supplicaveruntquè Nobis humiliter præfati Advocatus, Magiſtri Civium & Conſules ex parte totius Communitatis, quatenus dignaremur ipſos remanere circa Jura ipſorum Literasquè quas desuper habent, novis literis noſtris confirmaremus & ratificaremus. Quarum quidem literarum & Privilegii ipſorum verbum de verbo iſte eſt. In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam, ne error oblivionis geſtis sub tempore verſantibus pariat in poſterum detrimenta. Alta Principum conſilia, decreverunt ea literarum apicibus & annotatione teſtium perennare. Proinde Nos Caſimirus Dei Gratia Magnus Dux Lithvaniæ; Ruſſiæ &c Significamus tenore præſentium, quibus expedit, univerſis, præſentibus & futuris, ad quorum notitiam deducetur præſens Pagina, quomodo cupientes Civitati noſtræ Vilno, & incolis in ea habitantibus, conditionem facere meliorem, ut tempore noſtræ felicis gubernationis, noſtris munificentiæ donis suffulti, & præſidiis adiuti, in multitudine Populi valeant salubria suscipere incrementa, præfatæ Civitati noſtræ, ac omnibus & ſingulis & incolis ipſam inhabitantibus, præſentibus & futuris jus teutonicum quod Magdeburienſe dicitur, denuo damus, donamus, conferimus, inſcribimus & largimur, ibidem perpetuo duraturum tam Fidei Catholicæ cultoribus quam etiam Ruthenis, in omnibus conditionibus, clauſulis, ſententiis, punctis & articulis obtinendum: prout Civitas Cracovienſis ipſum jus teutonicum Magdeburienſe dignoſcitur obtinere. Removentes ibidem alia omnia iura Polonicalia Lithvanica, Ruthenicalia, modos & conſvetudines univerſas, quæ ipſum Jus Teuthonicum Magdeburienſe plerumquè conſveverunt perturbare. Eximimus etiam, abſolvimus & perpetuo liberamus omnes & ſingulos Cives & incolas ejuſdem Civitatis noſtræ Vilnen

nensis Catholicos & Ruthenos, ab omni jurisdictione & potestate omnium Terræ nostræ Lithvaniæ Palatinorum, Judicum & quorumvis aliorum Officialium nostrorum, ita: quod coram ipsis aut eorum aliquo, pro causis tam magnis quam parvis, puta: furti, sanguinis, homicidij, incendii & membrorum mutilationis, ac quibuslibet aliis enormibus excessibus evocati & citati minime respondere tenebuntur, sed tantum Cives & incolæ prædictæ Civitatis coram eorum Advocato, qui pro tempore fuerit; Advocatus vero coram Nobis, dum tamen per Literam sigillo nostro signatam evocatus fuerit & citatus; tunc non aliter quam eorum Jure Teutonico ad objecta respondere tenebitur. In causis vero capitalibus & criminalibus superius expressis Eidem Advocato judicandi, sententiandi, puniendi, corrigendi, rotandi, plectendi & condemnandi, damus & conferimus plenam & omnimodam potestatem; prout hoc ipsum ius teutonicum Magdeburiense in omnibus suis punctis, clausulis, sententiis, conditionibus & articulis postulat & requirit. Damus etiam denuo conferimus & largimur, prænominatæ nostræ Civitati pensam, seu trutinam, in qua videlicet Cera & aliæ res mercimoniales cujuscunquè generis seu speciei existant; solent ponderari, & Rasoria Panni, quæ plurima in ipsa Civitate fieri poterint, ac depositionem seu propinationem cerevisiæ, medonis aut vini, quæ in vulgari *Szrotarstwo* nuncupatur, cum ipsarum utilitatibus & proventibus, quos, cives nostri prænominati in usum & meliorationem nostræ Civitatis Vilnensis prædictæ, convertendi plenam & omnimodam habeant facultatem. Volendo etiam, quod dicti Cives nostri Vilnenses, censum tabernarum singulis annis Nobis & nostris successoribus solvere debeant, prout prius ex antiquo eumdem consveti sunt solvere & soliti. Præterea pro majori melioratione & augmento, eidem Civitati nostræ Vilnensi, civibus & incolis ipsius, damus omnia macella quæ nunc sunt, & plura esse possunt meliori provisione mediante, cum omnibus utilitatibus & proventibus eorundem. Insuper pro meliori utililtate dictæ nostræ Civitatis damus & assignamus & perpetuo largimur ipsis Civibus & incolis Campum nostrum a Civitate ipsa, usquè ad fluvium Vilia ab una, & a *Czartowa Góra* usquè ad *Łukiszki*, partibus, ex altera situatum. Cæterum concedimus sæpè fatis Civibus & incolis per totum Magnum Ducatum nostrum Lithvaniæ & Russiæ in omnibus Castris & Civitatibus, videlicet Troki, Połocko, Witebsko, Smoleńsko, Kijow, Szytomierz, Słucko, Mińsko, Nowogrodek, Łucko, Brzeście, Drohiczyn, Grodno, Kowno, aliisquè omnibus Castris, Civitatibus & foris liberam facultatem emendi & vendendi per unam Mnam unum Talentum, unam pellem sabellinam, Mardurinam, castorinam variorum cujuscunquè generis aut speciei existant, de omnibus mercantiis quibuscunquè nominibus generalibus & specialibus possint & va-

leant

leant nominari. Item damus & concedimus prædictis Civibus & incolis in Vilno, liberam poteſtatem bis in quolibet anno annale Forum & Nundinas tenendi, videlicet à Feſto Epiphaniæ uſquè ad octavas, & in Feſto Aſſumptionis B. M. V. Glorioſæ etiam uſquè ad octavas Ejuſdem, vice altera perpetuis temporibus duraturum. In quorum omnium Teſtimonium & evidentiam certiorem noſtrum Sigillum eſt præſentibus subappenſum. Datum in Breſti Feria Sexta poſt Dominicam Judica. Anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo Quadrageſimo Primo. Præſentibus Præclaris Principibus, & Magnificis, Strenuis & Nobilibus Dominis Hleb Dowgirdowicz & Georgio Siemionowicz Dawgird Vilnenſibus, & Jwaſzko Gaſztoldt Trocenſi Palatinis, Petraſtio Montygierdowicz Terræ Lithvaniæ Mareſchalco, aliiſquè quam pluribus Teſtibus fide dignis Nos vero viſis & auditis iſtis Literis Ipſorum hic inſcriptis, habitaquè super hoc matura deliberatione cum noſtris Conſiliariis, tandem humilibus precibus Eorundem benigniter acclinati, de noſtra Gratia dictas Literas, Jura, Privilegia & libertates prædictæ Civitatis noſtræ Vilnenſis & incolarum ipſius, omnesquè immunitates per noſtros Prædeceſsores Magnos Duces Lithvaniæ Eidem datas & conceſſas; duximus acceptandi, approbandi, ratificandi, acceptamusquè, approbamus, ratificamus, roboramus perpetuo & in ævum tenore præſentium mediante. Præterea volendo dictæ Civitati noſtræ Vilnenſi conditionem & ſtatum facere meliorem, damus eidem & concedimus habere publicum celarium Civitatis, & depoſitionem ac propinationem Malmatui & omnis vini cujuscunquè generis Patriæ ſeu Regionis exiſtat, & quocunquè nomine appelletur, etiam vinum ſublimatum. Damus insuper Eidem Civitati propinationem humuli venditionemque ejuſdem ad menſuram sub pretorio vel extra, aut ubi senioribus Civitatis oportunius viſum fuerit. Ideo ſtatuimus & inhibemus omnibus tam Hospitibus quàm etiam Domesticis Civibus, & generaliter aliis omnibus cujuscunquè conditionis, vel sub quacunquè manu vel poteſtate fuerint, ut modo nullus in Domo vel extra Domum, nequè vinum propinare audeat, nec humulum ad menſuram vendere in præjudicium Jurium Civitatis. Damus item eidem Civitati pro ipſius melioratione, publicam expræſſuram Ceræ in vulgari *Zaboynica*, & propterea omnes alias expræſſuras, quæ hucusquè privatim habitæ sunt, deſtruimus, caſsamus, & extinguimus; solum excepta expræſsura noſtra, & Epiſcopi, & Palatini Vilnenſium pro tempore exiſtentium, quibus pro exprimenda propria Cera in ipſorum curijs iſtud admittimus habere. Cum his itaquè quæ modo Civitati noſtræ Vilnenſi dedimus, alia omnia Jura, Literas, Libertates, Privilegia & Statuta, quæcunquè per noſtros Prædeceſsores eidem sunt data, & conceſſa, de noſtra Gratia & munificentia

D decre-

decrevimus denuò dandi, donandi, inſcribendi, ratificandi, damusquè, donamus & largimur, perpetuis temporibus duraturum: in cujus rei Teſtimonium Sigillum noſtrum præſentibus Literis eſt appenſum. Actum & datum in Troki. Feria ſecunda in craſtino S. Catharinæ V. & M. An: Dni Milleſimo Quadringenteſimo nonageſimo ſecundo. Præſentibus ibidem Reverendo in Chriſto Patre, Domino Alberto Epiſcopo Vilnenſi, Magnificis & Generoſis, Nicolao Vilnenſi Palatino & Cancellario M. D. L. Petro Janowicz Palatino Trocenſi & Mareſchalco Generali Terræ Lithvaniæ, Joanne Zabrzeziński Caſtellaneo Trocenſi & Tenutario in Polocko, Stanislao Janowicz Capitaneo Samogitienſi, Stanislao Goſtiewicz Tenutario in Cauno, Georgio Zienowicz Tenutario in Braſlaw, Stanislao Jwaſzkowicz, Joanne Littawor Chreptowicz, Alberto Kuczuk Georgio Oſtikowicz Tenutariis & Mareſchalcis noſtris, Pethkone, Secretario & aliis quam pluribus Curienſibus noſtris Teſtibus circa præmiſsa. Datum per Honorabilem Adam Jakubowicz de Kothra Notarium in Cancellaria, Relatio Magnifici Nicolai Radiwillowicz Palatini Vilnenſis & Magni Ducatus Lithvaniæ Cancellarij.

Sigillum appenſile M. D. L.

A. 1492. *Feria Secunda in Craſtino S. Catharinæ, Privilegium Ejuſdem Sereniſſimi Alexandri Magni Ducis Lithvaniæ ſuper libertationem a Podwodis Civitati Vilnenſi collatum.*

ALexander DEI Gratia Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Samogitiæquæ Dominus & Hæres &c. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis; qualiter Civitati Noſtræ Vilno & incolis ejuſdem, tam fidei Catholicæ cultoribus quam etiam Ruthenis juxta conceſſiones Prædeceſsorum noſtrorum, jus teutonicum Magdeburienſe, cum omnibus capitulis, clauſulis articulis dedimus & contulimus, volendo quoque ipſam Civitatem & incolas ejuſdem, circa jura ipſorum conſervare: ut & in Populo creſcat & augmentetur, ſalubriaque tempore felicis noſtræ gubernationis ſuſcipiat incrementa: Civibus & incolis ejuſdem, qui ſunt ſub jure Magdeburienſi, talem libertatem præſentibus conferimus, quòd nuſquam Equi ſubjugales & Podwodorum exigi & recipi debeant ab eiſdem. Mandantes diſtrictius omnibus & ſingulis Palatinis, Tivunis & Officialibus Vilnenſibus nunc, & pro tempore exiſtentibus, quatenus prædictam noſtram Civitatem cum incolis ejuſdem, qui jure prædicto Magdeburienſi gaudent, atquè gaudebunt, circa noſtram præſentem donationem, illæsè temporibus perpetuis obſervando: equos hujusmodi ſubjugales & podwodorum ab eis nullatenus exigatis. Harum, quibus ſigillum noſtrum eſt ſubappenſum teſtimonio literarum. Datum in Troki. Feria ſecunda in craſtino S. Catharinæ Anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo

No-

Nonageſimo ſecundo, Præſentibus ibidem Reverendo in Chriſto Patre Domino Alberto Epiſcopo Vilnenſi, Magnificiſque & Generoſis Nicolao Radiwiłłowicz Palatino Vilnenſi & M. D. Lit: Cancellario, Petro Janowicz Palatino Trocenſi, Terræque Lithvaniæ Mareſchalco Generali, Joanne Zabrzeziñſki Caſtelaneo Trocenſi, Stanislao Janowicz Capitaneo noſtro Samogitienſi, Stanislao Goſtiewicz Tenutario Caunenſi, Joanne Littavor Chreptowicz, Stanislao Iwaſzkowicz, Stanislao Petraſzkowicz, Gregorio Oſtikowicz, Alberto Kaczuk Tenutariis & Mareſchalcis noſtris, Petkone Secretario, & aliis quàm plurimis Curienſibus noſtris Teſtibus circa præmiſsa. Datum per manus Honorabilis Adami Jakubowicz de Kothra Notarij in Cancellaria, Relatio Magnifici Nicolai Radiwiłłowicz Palatini Vilnenſis & M. D. Litt: Cancellarij.

Sigillum appenſile M. D. Litt:

A. 1492. Feria Quarta ante Feſtum S. Andreæ Apoſtoli Privilegium ejuſdem Sereniſſimi Alexandri Magni Ducis Lithvaniæ, super libertationem à Telonio, defluitationem Navium cum mercibus per fluvium Vilia ſine exactione gabelli in obſtaculis aliàs Jazy dictis, & conceſſionem utriuſque littoris ejuſdem fluvij ad ducendas Naves, Civitati Vilnenſi collatum.

ALexander Dei Gratia Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Samogitiæque, Dominus & Hæres &c. Significamus tenore præſentium quibus expedit: Univerſis. Quomodo attentis fidelibus ſervitijs nobis per Cives noſtros Vilnenſes exhibitis: volendoque eoſdem ad hujusmodi & majora, in poſterum reddere paratiores, omnibus ipſis tam Catholicæ fidei cultoribus, quàm Ruthenis, jure tamen Magdeburienſi gaudentibus, conceſſimus & dedimus, præſentibusque concedimus, ac damus hanc libertatem; quód per totum noſtrum Magnum Ducatum Lithvaniæ Ruſſiæ & Samogitiæ nullum teloneum à quibuscunque mercantijs dare & ſolvere tenebuntur: ſed ratione dicti telonei juxta libertatem & conſvetudinem antiquam perpetuo permanebunt, ſecundùm quam conſvetudinem a noſtris Prædeceſsoribus, & ſignanter à Sereniſſimis Principibus videlicet Olgierdo olim Magno Duce Lithvaniæ & Domino, Rege Ladislao Avo noſtro, & noviſſimè a Domino Rege Caſimiro Magno Duce Litt: &c. Patre noſtro, ſunt habiti & conſervati. Id circo vobis Principibus, Caſtellanis, Palatinis, Capitaneis, Tenutariis, Terrigenis, Telonatoribus, Pontium, Navigiorum & viarum Cuſtodibus, cæterisque Officialibus & vicesgerentibus ſingulis pro tempore exiſtentibus, præſentibus requirendis, mandamus noſtris firmis in mandatis: quatenus à præfatis Civibus Vilnenſibus quocunque per veſtras Tenutas aut per veſtra propria bona hæreditaria, ipſis ire contigerit; nullum te-

loneum à quibuscunque ipſorum mercantiis exigatis, nec exigere præſumatis, & quód nullo modo auderetis mercantias ipſorum nec areſtare, nec ſigillare, neque aliqua enxenia & munera in viis ac teloniis ſuper terra & ſuper aqua ab eiſdem exigere ac expoſtulare, ipſos juxta antiquam conſvetudinem conſervando. Damus item & perpetuo juxta Prædeceſſorum noſtrorum donationem largimur præfatæ Civitati noſtræ Vilnenſi & incolis ipſius jure teutonico Magdeburienſi gaudentibus, ſecuram & liberam viam ſuper fluvio Vilia de Vilno uſque ad Cauno eundi & vice verſa redeundi in Navibus onerariis qualibuscunque in ipſo fluvio navigari poteſt, cum omnibus rebus & mercantijs cujuſcunque generis exiſtant, abſque ulla ſolutione telonei & gabelli in obſtaculis aliàs *na Jazach* quæcunque nunc sunt; vel poſtea denuo conſtrui poterunt: etiamſi ſunt talia obſtacula, noſtra, aut aliorum Spiritualium vel Sæcularium Noſtri Magni D. Litt: & pro felici tranſitu & navigatione damus & concedimus eis perpetuo ſuper eodem fluvio Vilia utramque Ripam incipiendo a Vilno uſque ad Cauno ad trahendas & ducendas Naves tam lato, quanto opus fuerit ſpatio Naves trahentibus. Atque ideo vobis Tenutariis, Officialibus, Portuum & obſtaculorum Cuſtodibus, alijſque omnibus circa Littora Viliæ Fluvii commorantibus, Mandamus firmiter præcipiendo, ut nullus præſumat a præfatis Civibus noſtris, dum ſicut præmittitur, cum suis mercantiis navigabunt, ratione obſtaculorum aut aliqua alia occaſione circa littora aliquod pretium aut solutionem telonei, aut aliqua munera ab eisdem exigere aut poſtulare. Volumus igitur ut omnia obſtacula ipſis aperiantur & littora pateant, ſintque libera, harum quibus ſigillum noſtrum eſt appenſum teſtimonio Literarum. Datum in Troki Feria Quarta ante Feſtum S. Andreæ Apoſtoli Anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo Nonageſimo secundo. Præſentibus ibidem Reverendo in Chriſto Patre Domino Alberto Epiſcopo Vilnenſi, Magnificisque & Generoſis Nicolao Radiwiłłowicz Palatino Vilnenſi, & Cancellario Magni Ducatus Noſtri, Petro Janowicz Palatino Trocenſi & Mareſchalco terreſtri, Joanne Zabrzezińſki Caſtellano Trocenſi & Tenutario in Połocko, Stanislao Janowicz Capitaneo noſtro Samogitienſi, Stanislao Goſtiewicz in Cauno, Joanne Littavor in Słonim, Stanislao Pietraſzkowicz in Lida Tenutarijs & Mareſchalcis noſtris, cæteriſque Generoſis & Nobilibus Curienſibus noſtris, pluribusque aliis Teſtibus circa præmiſſa. Datum per Honorabilem Adam Jakubowicz de Cothra Notarium in Cancellaria, relatio Magnifici Nicolai Palatini Vilnenſis nec non Magni Ducatus Lithvaniæ Cancellarij.

Sigillum appenſile M. D. Litt.

Ru 1496. Dnia 23. Septembra. Przywiley Xcia Jmci Zygmunta na wolność bez-mytną, Miaſtu Wileńſkiemu dany.

My

MY Weliki Kniaź Zygimont dajem wiedomo wſiakomu doſtojeńſtwu ſieiu Hramatoiu. Pożałowaliieśmo Wileńſkich Mieſtyczow Lachow i Ruſkoy ſtorony im myta niedawati po wſiey naſzoy ziemli, kak i z dawna nie dawali, i odpuſtiliieśmo im wſie Myta wieczno. A pro tož ſztobyieſtie na wſich Wileńſkich Mieſtyczoch myta nie imali, ani kotorych poſzlin torhowych w Łucku, Kijowie i po Podolſkoy Ziemli u Smoleńſku i w Bereſti i w Nowohorodku, w Mińſku, w Koronie i po innym pak Mieſtom, po Rekam, i po Moſtam, po Stawom, hdelikolwiek budut myta. A na to daliieśmo im ſiuiu Naſzoju Hramatu z Naſzoju Pieczatiu, a ſztoby naſzoje hramaty nichto nieobſłuſzał ſia. A piſan w Trocech w Let Sześć Tyſiacznoje Diewietſatnoie Czotyrydieſiat Pierwoje, Indikta iedenaſtoho.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Litt.

A. 1502. *Feria Quinta Feſti Sanctorum Fabiani & Sebeſtiani Martyrum, Privilegium Sereniſſimi Alexandri Regis Poloniæ & M. D. Litt: Civitati Vilnenſi super libertatem a telonio per Regnum Poloniæ, collatum.*

ALexander Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ Ruſſiæque, Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis, quomodo ex innata Nobis clementia & speciali affectu, quem ad Civitatem noſtram Vilnenſem ac Cives & incolas illius gerimus, præſertim attendentes Civium illorum in nos fidem, benevolentiam & obſequiorum promptitudinem, quibus se nobis omni tempore commendatos curarunt efficere, ho um aliorumque ſervitiorum, nobis per eos in futurum fideliter exhibendorum, ob reſpectum volentes eos prærogativarum noſtrarum gratiis proſequi Regiis; ipſos & quemlibet ipſorum nunc & in futurum in eadem Civitate noſtra exiſtentes, Cives, Mercatores Negotiatoresque Vilnenſes, tam Romanæ Eccleſiæ Cultores, quam etiam Ruthenos per totum Regnum Noſtrum Poloniæ, a ſolutione telonei, præſentibus eximimus & liberamus. Idcirco vobis Magnificis, Generoſis, Nobilibus, Famoſis, circumspectis Palatinis, Caſtellanis, Capitaneis, Burgrabiis, Terrigenis, Consulibus, Civitatum oppidorum communitatibus, eorum Factoribus, & vices ipſorum gerentibus, Teloneatoribus, viarum Cuſtodibus & Areſtatoribus, cæterisque Officialibus per prædictum Regnum noſtrum Poloniæ ubilibet conſtitutis, præſentibus requirendis, Mandamus diſtrictius præcipientes: quatenus præfatos Cives Vilnenſes per totum Regnum Poloniæ, ut præmittitur: ire, ſtare, morari, mercantias exercere, quotieſcunque opportunum fuerit libere & ſecurè, tam per aquam quàm per terram abſque exactione & ſolutione teloneorum noſtrorum, omni impedimen-

dimento remoto permittatis & permitti faciatis; præſentibus ad noſtram voluntatem, tantummodo duraturis, ſecus non facturi gratiæ noſtræ sub obtentu, harum, quibus ſigillum noſtrum eſt subappensum, teſtimonio Literarum. Datt. Cracoviæ Feria Quinta Feſti Ss. Fabiani & Sebeſtiani Martyrum Anno Nativitatis Domini Milleſimo Quingenteſimo secundo, Regni vero Noſtri primo. Sigillum Appenſile Regni Poloniæ, Creslaus Episcopus & Regni Poloniæ Cancellarius, relatio Reverendi Patris Domini Creslai Epiſcopi Vladislavienſis, Regni Poloniæ Cancellarii.

Ru 1503. Dnia 10. Marca. Przywiley Króla Jmci Alexandra na Dom Gościnny, aby w nim Kupcy Moſkiewſcy i inni Cudzoziemcy, a niegdzie indzie ſtawali, Miaſtu Wileńſkiemu nadany.

ALexander Božiu Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki Ruſki, Kniaź Pruſki, Zemoytſki i innych. Bili Nam czołom Woyt Mieſta Wileńſkoho, Burmiſtry i Raycy, i wſi Mieſzczanie, i powiedieli pered Nami ſzto kotoryie koli Hoſti Kupcy Moſkwiczy, Nowohorodcy, Pleſkowiczy, Twericy i z inſzych Zieml Kupcy Cudzoziemcy pryieżdżajut z Towary swoimi do Mieſta Wileńſkoho i ſtanowiatſia w Mieſtie po Domam hdie kotoryie chotiat, nikomuſia nieokazywajuczy, ani obweſzczajuczyſia i torhujut z Niemcy i z inſzymi Kupcy Cudzoziemcy, Hoſt z Hoſtiem, i torhowawſzy tak w Mieſtie i ni kolko deń, albo niedel zmieſzkawſzy i zaſia z Mieſta też bez wiedoma wyieżdżaiut, a mieży takowymi Kupcy Cudzoziemcy druhdy mohut bytii Łazuki, albo kotoryie inſzyie lichyi Ludi, i bili Nam czołom, abychma dozwolili im w Mieſtie Dom hoſtinny zbudowat k-ich mieyſkomu użytku, hdeby mieli Kupcy Cudzoziemcy pryieżdżaiuczy ſtanowityſia i My na ich czołom bitie to uczynili i dozwolili im odin Dom hoſtinny w Mieſtie naſzom Wileńſkom zbudowati k-ich użytku mieſkomu; majut każdyie Kupcy Hoſtie Moſkwiczy, Nowohorodcy, Pleſkowicy, Twerycy i z inſzych Zieml Kupcy Cudzoziemcy pryieżdżajuczy z Towary swoimi do Mieſta Naſzoho Wilenſkoho, i nayperwiey obweſtywſzyſia Namieſtniku Pana Wojewody Horodowomu ſtanowityſia w tom odnom Domu ich Hoſtinnym, ſzto oni zbuduiut, a po innym Domom w Mieſtie niepoczyim niemaiutſia ſtanowiti. I na tojeśmo im dali ſiey Naſz Liſt, a na twierdoſt toho i Pieczat Naſzu kazaliieśmo przyłożyt k-tomu Naſzomu Liſtu. Piſan w Bereſti Let ot ſtworenia Swieta Siedm Tyſiaczy Trynaccat, Mieſiaca Marca Dnia Dieſiatoho, Jndikta Siomoho.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

Ru

Ru 1505. *Dnia 6. Septembra. Przywiley Krola Jmci Alexandra ktorym Miasto Wileńskie od służby wojenney uwalnia*, eâ conditione, *aby się obmurowało, albo oparkaniło, i niepozwala więcey mieć Brom tylko Pięć; tamże ordynuje, aby każdy ktokolwiek na Targ do Wilna zboże, drwa, i innerzeczy poprowadzi, od wozu po pieniądzu, a kto niechce dadź pieniądza, po kamieniu przywoził.*

ALexander Božiu Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski Ruski, Kniaź Pruski, Zemoytski i innych, Czynim znamienito sim naszym Listom chto na nieho posmotrit, albo cztuczy jeho usłyszyt, Ninieśnym i potom buduczym komu budiet potreba toho wiedati. Bili Nam czołom Woyt, Burmistry i Raycy, i wsi Mieszczanie Miesta Wileńskoho otom, sztoieśmo tymi razy kazali im poyti na służbu naszu zo wsimi Kniazi i Pany i ze wsieiu Ziemlu Państwa naszoho Wileńskoho, Kniastwa Litowskoho, i oni bili Nam czołom, szto toje Miesto Wileńskoje niezatworennoie, i ieśliby na służbu naszu poiechali, tohdy, czeho Boże uchoway, sztoby tomu Miestu naszomu kakoje szkody od Pohaństwa nie było: ino dla toho abychma ich z toie służby naszoie wyzwolili, i kazali im około Miesta budowatisia chto murom totby swoiu delnicu zamurował: a chto na tot czas nemożet zamurowati delnicy swoiey, tot by Parkanom parkanił, i nowidałosia Nam i Panom Radie naszoy taja recz słusznaja, iż toie Miesto Stołecznoje wsim Miestom Otczyzny naszoie w Wielikim Kniaztwie Litowskim buduczy Holowa, a jeśliby, Boże uchoway, kotoraia nałoha była od Nepryiatieley naszych na toie Państwo naszoje Welikoie Kniaztwo Litowskoie, a toie Miesto dla takowoie nieopatrennosti miełoby zhinut: dozwoliliieśmo im około Miesta budowatisia, każdy swoiu delnicu chto możet murom tot niechay muruiet, a innyie niechay porkanom parkaniat, i wieleliieśmo Wojewodie Wileńskomu Kancleru Naszomu Panu Mikołaju Radiwiłłowiczu około Miesta obiechati, i im rozkazati, kudy maiut budowatisia około toho miesta i po kotoromu mieyscu Pan Wojewoda Im rozkażet budowatisia, a czyje Domy prychodiatsia po tomu mieyscu, kudy maiet mur wiedien byti Kniazia czyli albo Pański i Bojarski, Tyie wsie Domy wieleliieśmo im z Miesta, bo podobniey odnomu Człowieku szkodie podniati niżli wsiemu Miestu zhinut z służby naszoje, cześmy sieho Hodu wyzwolili, że sieho hodu nienadobie im na woynu poyti, ani w swoje miesto koho wyprawlati, albo słati, chotiaby wsi Kniazi i Panowie i wsia ziemla na służbu naszu poszli, a oni maiut swoieho dieła dodieliwati i tot Parkan, perekopy zaprawlati, też toho Hodu i innych służb i popłatkow nienadobie im na Nas służyti, ni dawati poczowszy od Swietoho Michayły Dnia, do Swietoho Michayła aż dnia, kromia serepszczyzny. A kotoryie

Kniazi, Panowie i Ziemianie i Kanonicy i innyie Koſtielnoho Uradu Ludie tak Zakonu Rymſkoho a Hreczeſkoho chotieliby Domy mieti w Muru w ſtienie, tohdy maiet koždy z nich ſwoiu dielnicu ſtieny zamurowati, albo zaparkaniti, a jeśliby nie chotieli: tohdy kazaliieśmo Panu Wojewodie Wileńſkomu wich Domy i mieſzczan uwiazywati, a im odmenu za Mieſtom dawati, a Mieſzczanin kotory tot Dom wozmiet, tot i delnicu ieho zamuruiet. Tož howoryli Nam Mieſzczanie, aby dla pewnieyſzoje ſtorožy i bezpeczeńſtwa od Nieprzyatieli niemnoho Fortek było, nižli tolko dozwoliliby ieśmo im Piat Brom zmurowati, i My wyrozumiewſzy ſzto to ſluſznaja recz, prykazaliieśmo im ulicy bezlepiennyie ſtienoju zamurowati, a Piat Brom tolko sprawiti, w kotorych maiet byti ſtoroža zawždy Deń i Nocz. Pierwaja Broma za Pana Staroſtinnym Dworom k-Wiliiey. Druhaja podle Matki Božoie k-Trokam. Tretia podle światoy Troyce. Czetwiertaia podle Swietoho Spasa, a Piataja w Horod, a czerez tot Brom bolez toho niedozwoliliieśmo im dati, a tuju łaſku Mieſzczanom wdiełaliieśmo dla toho, ſzto one zlubili nam toje Mieſto naſzoje ſieho Hodu oparkaniti i perekopy wykinuti, a potom wžo koždy z nich swoiu delnicu murom zabuduiet. Tež w tych Brom kotoryie tam sprawiati budet potreba ſtorožy deń i nocz. I My pomyśliwſzy o tom z Pany Radami Naſzymi prykazaliieśmo Woytu i Mieſzczanom, aby tam w každoje Bromie Storožow mieli bez preſtan deń i nocz, a za ſzto majet taja Storožia sprawlenna byti, i My uradili im tak, koli kotoryie Ludie czyikolwiek budut; powiezut do Mieſta Pſzenicu, Hreczku, Owies, Muku i innyie reczy ſtrawnyie, ſztokolwiek budiet, i drowa i ſieno, z tych zo wſich wieleliieśmo im z každoho woza po pieniaži brati, i za to ſtorožiu w tych Brom mieti, a ieśli kotoryie Ludie niewſchotiat pieniaži dawati, tyie niechay po kamieniu wiezut do Mieſta, po takomu; kakby mohł Mołodec tot kamień uziati, i ponieſti; a toieśmy im dozwolili na dwa hody i z tych wozow po pieniežu albo po kamieniu brati, a koli dwa hody wyidut, a porozumiejem ſzto ziemli nieſzkoda, a Mieſczanieby pilnoſti ku budowaniu pryłožyli; My i na daley možem to im dopuſtiti. A na twerdoſt toho, i Pieczat naſzu kazaliieśmo prywieſiti k-ſiemu naſzomu Liſtu. Piſan w Horodnie Let od sotworenia swieta ſiem tyſiaczy Dwanaccatoho, Mieſiaca Septembra Szoſtoho Dnia, Jndykta Siomaho.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Litt:

A. 1506. *Feria Quarta in Feſto S. Catharinæ Virginis & Martyris Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi M. D. Litt: super confirmationem omnium Jurium, Privilegiorum & libertatum, Civitati Vilnenſi collatum.*

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam Quoni-

niam dignum est, ut cunctas humanas actiones, quæ cum lapsu temporis consveverunt defluere, & oblivioni subesse, constans apex roboret Literarum & fides Testium iugiter confirmet. Proinde Nos Sigismundus Dei Gratia Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ Samogitiæ Dominus & Hæres, significamus tenore præsentium universis quibus expedit; præsentibus & futuris horum notitiam habituris. Quomodo in nostra Consiliariorum nostrorum præsentia constituti personaliter, Providi Advocatus, Magistri Civium & Consules Civitatis nostræ Vilnensis, suo, totiusque Communitatis nominibus exhibuerunt coram nobis certa Privilegia in Pergameno scripta, titulo & Sigillo Serenissimi Principis & Domini Domini Alexandri Magni Ducis Lithvaniæ Russiæ &c. Germani nostri Charissimi consignata donationem iuris teutonici Magdeburiensis, ac jura, libertates, immunitates & exemptiones a solutione teloneorum aliasque donationes, concessiones & prærogativas in se continentia, dictæ Civitati nostræ Vilnensi ac ipsius Civibus & incolis per Prædecessores Nostros Magnos Duces Lithvaniæ, ac per Serenissimos Principes Dominos, Casimirum Genitorem nostrum Charissimum data & datas, & novissimè per felicis memoriæ Alexandrum, Reges, immediate Antecessorem Germanum nostrum, cui jure hæreditario Dei Optimi favente clementia in Magnum Ducatum Lithvaniæ successimus; confirmata & confirmatas, ac concessa & concessas, supplicaveruntque Nobis humiliter, dicti Advocatus, Magistri Civium & Consules pro parte sua, & totius Communitatis Civitatis nostræ Vilnensis præfatæ, Quatenus Jura eorum, Donationes, libertates, immunitates, Privilegiaque prædicta, & alias Literas quas desuper habent, novis nostri Privilegii Literis approbare, ratificare, roborare & confirmare dignaremur. Nos itaque attendentes fidem & Constantiam præfatorum cvium nostrorum Vilnensium, quam erga Nos & Antecessores nostros semper habuerunt: quorum præterea petitioni tanquam justæ, & rationi consonæ annuentes, Ipsis de certa scientia, deliberatione ac de Gratia & munificentia nostris, speciali dequè Consilio Consiliariorum nostrorum, eadem ipsa Jura, donationes, libertates, immunitates, concessiones, indulta, Literas, Privilegia & alia munimenta, quæ & quas à serenissimis Principibus Dominis Alexandro Fratre Casimiro Patre Ladislao, Vitoldo & aliis Principibus veris & legitimis Hæredibus Magni Ducatus Lithvaniæ, Prædecessoribus nostris, super quibuscunque Bonis, libertatibusque habere dignoscuntur & habent, sub quibuscunque caracteribus data, juste & legitime emanata & concessa, ac emanatas & concessas, quorum quarumquè tenores proinde esse ac valere volumus tamquam his nostris de verbo ad verbum inserta insertæquè essent Literis omnibus eorum earumque tenoribus, passibus, capitulis, conditionibus, clausulis & articulis, duximus confirmanda. approbanda, ratifi-

tificanda, & roboranda, confirmandaſquè, ratificandas, approbantdas & prout confirmamus, approbamus, ratificamus & roboramus, decernentes ea & eas, vim & robur perpetuæ firmitatis obtinere, tenore præſentium mediante in ævum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt subappenſum. Actum & datum in Grodno. Feria Quarta in Feſto S. Catharinæ Virg: & Martyr: Glorioſæ. Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Sexto. Præſentibus ibidem Reverendo in Chriſto Patre, Magnificis, Generoſis & Nobilibus Alberto Epiſcopo Vilnenſi, Nicolao Radiwillowicz Palatino Trocenſi, Joanne Juriewicz Zabrzeziński Mareſchalco Generali Magni Ducatus noſtri Lithvaniæ & Capitaneo Grodnenſi, Staniſlao Janowicz Caſtellano Trocenſi & Capitaneo Terræ Samogitiæ, Duce Jwan Lwowicz Hliński Palatino Kiiovienſi, Staniſlao Hlebowicz Palatino Polocenſi, Duce Michaële Lwowicz Hliński Tenutario Uthanenſi, Georgio Bylinicz & Joanne Sapieha Secretario Mareſchalcis noſtris, Nicolao Georgio Pacewicz, Butrym Niemirowicz, Joanne Jakubowicz Szczytowicz, Georgio Zawiſzyc & Simone Kibortowicz aliisque quam plurimis Conſiliariis & Curienſibus ſincere & fideliter noſtris Dilectis. Teſtibus circa præmiſſa, per Manus venerabilis Nicolai de Zukowo Præpoſiti Szrenſis & Canonici Vilnenſis, Secretarij Noſtri, qui præſentia a Nobis habuit in Commiſſis.

Locus Sigilli M. D. Litt.

A. 1511. *In craſtino Feſti S. Margarithæ, Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi I. Regis Poloniæ Mercatoribus Vilnenſibus cum interdictione, ne Hoſpes cum Hoſpite Vilnæ, mercantias, exceptis nundinis exerceat; collatum.*

Sigiſmundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ Samogitiæquè Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium, quibus expedit univerſis præſentibus & futuris Harum notitiam habituris. Quomodo Famoſi, Advocatus, Præconſules, Consules & Mercatores Civitatis Noſtræ Vilnenſis, venientes huc ad noſtræ Majeſtatis præſentiam, humiliter ſupplicaverunt Nobis; quatenus eos in libertate foriſandi in eadem Civitate Vilnenſi ab antiquo tempore Ducis olim Caſimiri Regis Genitoris noſtri ac aliorum Prædeceſſorum noſtrorum ſervari ſolita, conſervare dignaremur; ſic videlicet: ut nemo alius Hoſpes undecunque exiſtens, aut de quibuscunque aliis Civitatibus, oppidis & Caſtris quocunque nomine nuncupatis Magni Ducatus noſtri Lithvaniæ, & aliunde Vilnam veniens; cum Hoſpitibus & Advenis Mercatoribus foriſare, mercesque exercere ibidem Vilnæ audeat, nec debeat, duntaxat cum eiſdem solis Civibus & Mercatoribus Vilnenſibus. Itaque nos petitionibus eorumdem Civium &

& Mercatorum Vilnenſium tamquam juſtis & conſentaneis permoti: de certa ſcientia & gratia noſtris conservavimus & conſervamus eos, in eiuſmodi libertate forisandi, ſic quod ipſi ſoli Cives Vilnenſes, jus Civitatis Vilnenſis habentes cum omnibus & ſingulis Hospitibus foriſare debent, & non alii Hospites ſeu adverſæ cujuſcunque Sectæ & Fidei cum Hospitibus undecunque Vilnam cum mercibus ſeſe conferentibus, sub pæna amiſſionis omnium bonorum ſeu mercium ſuarum, excepto quod Nos aliquando conſtituerimus in eadem Civitate Nundinas & fora annualia, in quibus licebit Advenis & Hoſpitibus Mercatoribus cum aliis Hoſpitibus foriſare & mercari, ſic quod non alio tempore: qua in libertate volumus & decernimus eos conſervari perpetuo, & ſuper id, præſentes Literas noſtras dedimus, quibus in majorem fidem Sigillum noſtrum subappendi juſſimus. Actum & datum in conventione Generali Breſtenſi. Feria Secunda in Craſtino Feſti S. Margarithæ Virginis. Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo undecimo, Regni Noſtri Anno quinto. Præſentibus Reverendo in Chriſto Patre Domino Alberto Epiſcopo Vilnenſi, Nicolao Nicolai Radziwiłł Palatino Vilnenſi & Cancellario Magni Ducatus Noſtri, Georgio Oſtykowicz Palatino Trocenſi & Mareſchalco Curiæ noſtræ Staniſlao Janowicz Caſtellano Trocenſi & Capitaneo Samogitiæ, Georgio Nicolai Radziwiłł Palatino Kiioviæ, Staniſlao Hlebowicz Polocenſi & Joanne Sapieha Vitebſcenſi, Palatinis ac Mareſchalcis &c. Supremo Secretario noſtro aliiſquè Conſiliariis & Curienſibus noſtris fide dignis teſtibus ad præmiſſa, per manus Venerabilis Laurentij Mudzilewſki Præpoſiti & Canonici Vilnenſis Secretarij noſtri. Relatio Magnifici Nicolai Mikołajewicz Palatini Vilnenſis & Cancellarij M. D. Litt.

Sigillum appenſile M. D. Litt.

A. 1514. *Feria Quinta infra Octavas Nativitatis Chriſti. Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi I. Regis Poloniæ, Libertationem a telonio in Regno Poloniæ non solvendo confirmans, Mercatoribus Vilnenſibus collatum.*

Sigiſmundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ Pruſſiæ &c. &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium, quibus expedit Univerſis. Quomodo Famoſi Præconſul & Consules Civitatis noſtræ Vilnenſis, certas Literas tenoris infra ſcripti coram nobis exhibendo & reproducendo eaſdem propter earum madefactionem & corruptionem, supplicârunt innovari: quarum tenor ſequitur & eſt talis. Sigiſmndus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæque &c. Dominus & Hæres Significamus tenore præsentium quibus expedit univerſis. Quod dum nomine Famoſorum Præconſulûm, Con-

ſulum & totæ Plebis Civium & Incolarum Civitatis noſtræ Vilnenſis, exhibitæ fuerunt coram nobis Literæ Sereniſſimi Domini olim Alexandri Regis, Germani & Prædeceſſoris noſtri, quibus ipſa olim Majeſtas eos a ſolutione teloneorum per univerſum Regnum noſtrum ad beneplacitum ſuum liberârat & eximerat, ſimul tunc ſupplicatio porrecta fuit nobis, quatenus eos in ipſa libertate conſervare, eaſdem Literas confirmare dignaremur, quarum ſequitur tenor: Alexander DEI Gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ Pruſſiæque Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis, quomodo ex innata nobis clementia & ſpeciali affectu quem ad Civitatem noſtram Vilnenſem ac Cives & incolas illius gerimus, præſertim attendendo Civium illorum in nos fidem, benevolentiam & obſequiorum promptitudinem, quibus se nobis omni tempore commendatos, curarûnt efficere, horum aliorumque ſervitiorum nobis per eos in futurum fideliter exhibendorum, ob reſpectum volentes eos prærogativarum noſtrarum gratiis proſequi Regiis; Ipſos & quemlibet ipſorum nunc & in futurum in eadem Civitate noſtra exiſtentes Cives & Mercatores Negotiatoresque Vilnenſes tam Romanæ Eccleſiæ Cultores quam etiam Ruthenos per totum Regnum noſtrum Poloniæ, à ſolutione telonei præſentibus eximimus & liberamus. Idcirco vobis Magnificis, Generoſis, Nobilibus, Famoſis, circumſpectis, Palatinis, Caſtellanis, Capitaneis Burgrabijs, Terrigenis, Conſulibus, Civitatum, oppidorum, Communitatis, eorum Factoribus & vices ipſorum gerentibus, teloneorum Exactoribus, viarum cuſtodibus & Areſtatoribus, cæteriſque Officialibus per prædictum Regnum noſtrum Poloniæ ubilibet conſtitutis, præſentibus requirendis; mandamus diſtrictius præcipiendo: Quatenus præfatos Cives Vilnenſes per totum Regnum Poloniæ ut præmittitur: ire, ſtare, morari, mercantias exercere, quotiescunque opportunum fuerit, libere & ſecure tam per aquam quam per terram abſque exactione & ſolutione teloneorum noſtrorum, omni impedimento remoto permittatis & permitti faciatis, præſentibus ad noſtram voluntatem tantummodo duraturis, ſecus non facturi Gratiæ noſtræ ſub obtentu, Harum quibus Sigillum noſtrum eſt ſubappenſum teſtimonio Literarum. Datum Cracoviæ Feria Quinta Feſti Sanctorum Fabiani & Sebeſtiani Martyrum. Anno Domini, Milleſimo Quingenteſimo ſecundo Regni noſtri Anno primo. Relatio Reverendi in Chriſto Patris Domini Creſlai Epiſcopi Ladiſlavienſis & Regni Poloniæ Cancellarij: Creſlaus Epiſcopus & R. Pol. Cancellarius ſubſcripſit. Jtaque nos Sigismundus Rex præfatus, cupiendo prædictos Cives noſtros Vilnenſes pro illorum in nos fide & meritis, eâ gratiâ proſequi, qua per Anteceſſores noſtros fuêre proſecuti, Literas præinſertas in omnibus punctis, conditionibus & articulis, confirmandas, approbandas, & ratificandas duximus; confirmamusque

que approbamus & ratificamus præsentibus volendo decernendis: Quod ipsi Cives Mercatores & universi incolæ Vilnenses, tam præinsertarum, quam præsentium Literarum vigore, ea ipsa à solutione telonei libertate & exemptione, ubilibet in Regno nostro eo modo potiantur & gaudeant; quo à tempore prædicti Domini Alexandri Regis Germani nostri & usque ad hoc tempus potiti & gavisi fuerunt, similiter ad beneplacitum nostrum regium, Jure tamen & justitia cujuslibet salvis, Harum quibus Sigillum nostrum est subappensum testimonio Literarum. Dat. Cracoviæ Feria sexta in Festo S. Georgii Anno Domini Millesimo Quingentesimo septimo, Regni vero Nostri Anno Primo. Joannes de Lasko Præpositus Posnaniensis Regni Poloniæ Cancellarius subscripsit. Nos itaque supplicationibus ejusmodi tanquam justis & rationi consonis permoti, Literas præinsertas in omnibus punctis, conditionibus & articulis, innovandas, ratificandas & confirmandas putavimus, ratificamusque & confirmamus præsentibus Literis Nostris decernendis, easdem robur debitæ firmitatis obtinere, harum quibus Sigillum nostrum est subappensum testimonio Literarum. Dat. Vilnæ Feria Quinta infra Octavas Nativitatis Christi, Anno ejusdem Millesimo Quingentesimo Decimo Quarto, Regni nostri Anno Octavo. Mathias Dei Gratia Eppus Vladislav: & Cancellarius. Relatio Reverendi in Christo Patris Mathiæ Episcopi Vladislaviensis & Regni Poloniæ Cancellarii.

Sigillum appensile Regni Poloniæ.

Roku 1517. *Mca Junii Dnia* 8. *Przywiley Krola Jmci Zygmunta I. aby wszyscy Mieszczanie, co Folwarki i Maiętności trzymaią, Podatki, a mianowicie Serepszczyznę do miasta płacili; nadany.*

Zyhimont Bożuju Miłostiu Korol Polski, Weliki Kniaź Litowski Ruski, Kniaź Pruski, Zemoytski i innych. Czynim znamienito sim naszym Listom: chto na nieho posmotryt, albo cztuczy jeho usłyszyt, ninieśznym i na potom buduczym, komu budet potreba toho wiedati: Bili Nam czołom Woyt, i Burmistry i Raycy Miesta Wileńskoho, i wsi Mieszczanie Wileńskije o tem sztojeśmo położyli Serepszczyznu na wsie Państwo Otczyznu naszu Wielikoie Kniaztwo Litowskoje dla wielikoie potreby ninieśznoie Naszoje i Ziemskoie i kotoryie oni Ludi swoich Otczystych i wysłuhu i kuplennych poblizu Miesta Wileńskoho i po odaley Miesta po Folwarkom swoim majut, i też kotoryie Mieszczanie i sami mieszkajut u swoich Folwarkow, a zdawna pospołu z Miestam wsiakije służby służat, i po platy płatiat i wich prysudie Mieskom mieszkaiut, oni powiedieli pered Nami, iż z tych Ludiey swoich i tyie Mieszczanie serepszczyznu dawali pospołu z Miestom,

to pak Birczyie Naſi kotorychieśmo poczytali, tuju serebſzczyznu wybierati chotieli wodłuh rozkazania naſzoho, tuju serebſzczyznu na tych Mieſzczanach i na Ludiech ich brati, i oni bili nam czołom, abychmo im tak i tych Mieſzczan i Ludiey ich, kotoryie u Folwarkach ich mieſzkaiut prywernuli k Mieſtu, i kazalibychmo im z tych Mieſzczan i Ludiey ich serebſzczyznu Nam dawati poſpołu z Mieſtom. I no My na ich czołombitie i dla lepſzoje uſpomożenia Mieſta Wileńſkoho, tych ieśmo Mieſzczan kotoryie po ſwoim Folwarkom mieſzkaiut, a z dawna z nimi z Mieſtom wſiakiie ſłużby ſłużat, i popłaty płatiat, i w ich Prysudie mieſkom mieſzkaiut, i Ludiey ich wſich Otczyznych i wyſłuhu i kuplennych, kotoryie u Folwarkoch ich mieſzkajut, prywernuli k-mieſtu, maiut tyie Mieſzczanie i Ludie ich serebſzczyznu Nam dawati ninieſznu i w pered, koli położym na wſie Pańſtwo Otczyznu naſzu wielikoie Kniaźtwo Litowſkoje, poſpołu z Mieſzczany Wileńſkimi, a Wradniki, i Birczyie Naſi kotorych koli uſtanowim tuju serebſzczyznu wybierati, niemaietſia w nich niwczym uſtupati; a na twerdoſt toho i Pieczat naſzu kazaliieśmo prywieſiti k-ſiemu naſzomu Liſtu. Piſan w Wilnie Leta Bożeho Tyſiacza Piaćsot Siemnaccatoho Mieſiaca Junia Oſmoho dnia Indykta Piatoho. Sigismundus Rex.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Litt.

A. 1518. Die S. Galli. Decretum Sereniſſimi Sigismundi I. Inter Mercatores Vilnenſes & Teloneatores Chełmenſes ratione exactionis telonei ultra Privilegia, a Mercatoribus Vilnenſibus, latum, quo exhibitio originalium Privilegiorum ab utrinque in futuris Commitiis injuncta eſt.

Sigiſmundus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæquè &c. &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis horum notitiam habituris: quia dum exorta eſſet coram nobis controverſia inter Famatos Cives & Mercatores Civitatis noſtræ Vilnenſis veluti Actores ab una, & Magnificum Andream de Tenczyn Palatinum Lublinenſem, nec non Rathnenſem Chełmenſemquè Capitaneum, ejuſquè Teloneatores Chełmenſes ab altera, partibus, occaſione telonei Chełmenſis, ad quod solvendum dictus Palatinus ratione Tenutæ suæ Chełmenſis per suos Teloneatores in Terra Chełmenſi Præfatos Cives & Mercatores Vilnenſes aſtringere contendit, nec non etiam injuriarum nonnullarum & areſti quarundam mercium Vilnenſium, in Civitate noſtra Lublinenſi per Teloneatores Chełmenſes, dicti Palatini Lublinenſis, ejuſdem telonei Chełmen: exigentis, occaſione noviſſimi facti, Præfati Cives Vilnenſes coram nobis conſtituti allegârunt ſe virtute Privilegiorum & Prærogativarum ſuarum ipſis conjunctim & diviſim per noſtros Anteceſſores Poloniæ Reges

ges, Nostramquè deinde Majestatem, tempore huius felicis regiminis nostri, ad beneplacitum Regium duntaxat gratiosè concessarum, à solutione quorumvis teloneorum ubilibet in Regno nostro & ob hoc & in terra ipsa Chelmensi fuisse & esse exemptos, neque se propter hoc alibi usquè locorum Regni nostri à tempore libertationis suæ hujusmodi unquam per alios quoscunque Regnicolas Nostros & locorum Præfectos vel Teloneatores molestatos fuisse hucusque affirmârunt: Ipso Tenutario cum suis Teloneatoribus Chelmensibus contrarium allegante & dicente se & Prædecessores suos Tenutarios bonorum nostrorum Chelmensium prædictorum pro tempore existentium, ex vi suarum inscriptionum originalium ab eo tempore quo bona ipsa Chelmensia per felicis recordationis Prædecessores nostros Poloniæ Reges fuère impignorata ab eisdem Civibus & Mercatoribus Vilnensibus in Terra Chelmensi, hoc ipsum teloneum Chelmense capitale exegisse; Quia vero dictus Palatinus ad hujusmodi suam allegationem suorum teloneorum prædictorum simplicem assertionem verificandam Literas hujusmodi Originales, quarum vigore dictum teloneum expetere exigereque intendit, ad præsens reponere coram nobis, ut asseruit, non potuit: dictis Civibus Vilnensibus instantibus petentibusque se ab ejusdem Palatini & Capitanei Chelmensis, suorumque Teloneatorum impetitione & molestatione præmissorum occasione absolvi, ac merces suas hujusmodi in Lublin hactenus retentas dearestari, sicque de cætero juxta literas eorum absolutorias superius expressas à solvendis hujusmodi teloneis Chelmensibus, liberos esse per nos decerni. Nos auditis Partium altercationibus, præmissaque deliberatione sufficienti suspendimus ejus rei judicium & cognitionem determinationemque, in Conventum Regni nostri Generalem, quocunque locorum in proximo celebrandum, in cujus conventu quinta decima die post nostrum illuc primum felicemque ingressum, Partes utræque coram nobis comparentes Literas, suas præfatas intentionis suæ hinc inde probatorias coram nobis reponere originaliter tenebuntur, ex quarum literarum tenore & concessione ac prioritate si fortè apparebit dictos Vilnenses Mercatores ad solutionem hujusmodi teloneorum non esse obligatos, ex tunc de cætero ab eisdem teloneis impetitioneque prædicti Tenutarii & ejus teloneatorum Chelmensium liberi esse debebunt; alioquin ad solutionem dictorum teloneorum ipsi Andreæ Palatino & Tenutario vel quod nostra Majestas in præmissis decreverit, extunc prout ex nunc tenebuntur; interea vero temporis, quo conventio Regni generalis non erit per nos celebrata, volumus & decernimus omnes & singulas merces præfatas Vilnenses in Lublin ut præmissum est, retentas, debere esse exarestatas, prout & exarestamus eas, præsentibus, liberasque mitti volumus Civibus & Mercatoribus Vilnensibus superius expressis, ita tamen quod causa

hujusmodi pendente indecisa, ipsi Vilnenses dabunt & facient de se securitatem ipsi Palatino & Teloneatoribus ejus ibidem in Civitate Lublinensi, ut si prædictum Teloneum sibi Palatino uti Capitaneo & Tenutario Chelmensi adjudicaverimus, ex tunc sibi, omne id, quod justum erit & quod debent pro teloneo hujusmodi exsolvant. Præterea volumus & ordinamus quod interea temporis ipse tenutarius aut sui Teloneatores, omnes & singulas merces Vilnenses per terram Chelmensem vehendas & reducendas, in Regestrum suum notare debebit, & debebunt, ut in casu adjudicationis solvendorum teloneorum præfati Vilnenses ipsi Palatino, quod juste debebunt, à mercibus suis notatis exsolvant & satisfaciant in effectu: harum testimonio Literarum quibus Sigillum nostrum est impressum. Actum & datum Cracoviæ die S. Galli Anno Domini Millesimo Quingentesimo Decimo Octavo Regni nostri Duodecimo. Relatio Reverendi in Christo Patris Domini Petri Episcopi Præmisliensis & Regni Poloniæ vice Cancellarii.

Sigillum minus Regni Poloniæ impressum.

A. 1522. *In Crastino post Festum Immaculatæ Conceptionis B. V. M. Privilegium Serenissimi Sigismundi I. Regis Poloniæ Magni Ducis Lithvaniæ super institas mercimoniales, libertatem à custodia Castri Vilnensis & alias immunitates, collatum.*

IN Nomine Domini Amen. Quoniam ea, quæ in humanis geruntur negotiis, facile è memoria Hominum labuntur, nisi Literarum munimentis Posteritatis commendentur notitiæ: ad perpetuam proinde rei memoriam, Nos SIGISMUNDUS DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus DUX Lithvaniæ Russiæ, Prussiæ, Samogitiæquè &c, Dominus & Hæres, Significamus tenorè præsentium quibus expedit universis, præsentibus & futuris harum notitiam habituris, quod licet orta controversia atque ad præsentiam Majestatis Nostræ deducta inter Consulatum Civitatis Nostræ Vilnensis ex una, & Communitatem ejusdem Civitatis ex altera, partibus, dimidiam partem Apothecarum seu institarum mercimonialium in Foro seu circulo ejusdem Civitatis sitarum, pro nobis & Successoribus nostris Magnis Ducibus Lithvaniæ recipere, alteram vero medietatem earundem ad Prætorium pro necessitate communi ejusdem Civitatis convertere decreveramus, eo quod absque aliquo speciali Privilegio per quosdam eorundem Civium privatim hujusmodi institæ hactenus possessæ sunt: Tamen ad supplicationem Consulum & Civium eorundem atquè ad intercessionem nonnullorum Consiliariorum nostrorum de speciali gratia nostra & præsertim ex eo, quia hujusmodi institæ, antiquitus à primæva sui origine taliter per eos quietè & libere possidebantur, omnes & singulas institas mercimoniales circa Prætorium

in-

in medio Fori ſeu circuli Vilnenſis contiguè ſitas, dictas vulganter *Klutki*, eiſdem Civibus Poſſeſsoribus & eorum ſucceſſoribus, ipſos in hoc juxta consvetudinem antiquam conſervando dimiſimus, dedimuſque eiſdem denuo & donavimus, damuſque & donamus per præſentes in perpetuum decernendas, eaſdem inſtitas omnes & ſingulas per eoſdem Cives Vilnenſes Poſſeſſores earundem, more veteri tenendi, habendi, dandi, vendendi, commutandi, reſignandi & in uſus eorum, ſucceſſorumque ipſorum beneplacitos convertendi, & cum omni jure proprietateque perpetuè poſſidendi, juxta conſvetudinem antiquam, quam per præſentes approbamus & confirmamus, duraturam in perpetuum, eâ nihilominus legê, quòd ipſi Cives Poſſeſſores, earundem inſtitarum illas ob decorem Civitatis ejuſdem Vilnenſis, muro erigere & conſtruere tenebuntur. Cæterum ut eadem civitas noſtra Vilnenſis, ordine meliori regatur; debitaque potiatur ſecuritate, ad removendum omnium malevolorum pacem communem perturbantium, ſcandala, & auſus facinoroſos, cuſtodiam civilem de eadem civitate noſtra ad Caſtrum Noſtrum Vilnenſem tranſlatam, atquè interim duntaxat, donec civitas ipſa muro cingeretur, juxta ordinationem Ducis olim Vladiſlai felicis recordationis Regis & Magni Ducis Lithvaniæ Avi & Prædeceſſoris Noſtri chariſſimi exhiberi debitam, & hactenus ſub ditione ejuſdem loci Palatini de more exiſtentis, ipſi civitati Vilnenſi, cuſtodiæque ac Juriſdictioni ejuſdem, ex quo jam civitas ipſa muro cincta eſt, innitendo ejuſdem Avi olim & Prædeceſſoris noſtri diſpoſitioni de certa ſcientia & gratia noſtris, de conſenſuque & voluntate M. D. Alberti Martini Gaſtold Palatini moderni Vilnenſis, Cancellarii Magni Ducatus noſtri Lithvaniæ ſincere nobis dilecti, reſtituimus, adjunximus, inivimus & incorporavimus, adjungimuſque, inimus, reſtituimus & incorporamus per præſentes in perpetuum, ita: quod ipſi cives Vilnenſes ex nunc in antea futuris perpetuis temporibus, à cuſtodia Caſtri erunt & ſint penitus liberi, niſi pro ordine & præſidio civitatis & tranquillitate ac jurium ſuorum conſervatione & executione, cuſtodes 24. decenter armatos more & ad inſtar civitatis noſtræ *Cracovienſis* ſervare, & fovere tenebuntur. Attamen urgente neceſſitate urbis, atque caſtri ipſi Præconſules, Conſules, Advocatus & univerſi cives debent Imperio & directioni ipſius Palatini Vilnenſis, ſeu vices gerentis ejus, pro tempore exiſtentis obedire in omnibus licitis, quæ contra hoſtiles impetus & obſidia ad defenſionem tam civitatis quam Caſtri prædicti, pertinere videbuntur. Inſuper, quia iidem cives noſtri Vilnenſes plerumque nobis in neceſſitatibus Reipublicæ, facultatibus ſuis auxilium præſtiterunt, necnon civitatem eandem noſtram sumptibus propriis cinxerunt, ne igitur in ſolutione exactionum Reipublicæ modis novis & taxationibus variis, ultra antiquam conſvetudinem nimi-

um graventur & moleſtentur: idcirco de conſenſu & conſilio Conſiliariorum noſtrorum tam ſpiritualium, quam ſæcularium decernimus & ordinamus, quòd ipſi Cives Vilnenſes, à modo & deinceps futuris temporibus exactiones ſolitas, quoties eas pro neceſſitate Reipublicæ imponi, ſeu inſtitui contigerit, illas more antiquo & non novo ſolvere tenebuntur, pro contributione videlicet generali aliàs *Serepſzczyzna*, quam ſuper univerſum Magnum Ducatum noſtrum Lithvaniæ inſtitui contigerit, trecentos ſiclos, hoc eſt quingentas ſexagenas groſſorum juxta veterem conſvetudinem, prout tempore Divi olim Regis & Magni Ducis Caſimiri Genitoris noſtri Chariſſimi ſolvere unà cum tota Terra conſveverunt, pro exactione vero dicta *Hordinſzczyzna* du os quadragenarios ſobellorum quorumcunque, uterque quadragenarius ſeorſim debet fieri, valoris octodecim ſexagenarum groſſorum. Quodſi forte Theſaurario noſtro ejuſmodi quadragenarii ſobellorum viderentur minus valere quàm per decem octo ſexagenas, extunc ad vitandam controverſiam debet ab eiſdem Civibus recipere prædictam pecuniarum ſummam pro uno quoque quadragenario videlicet per decem octo ſexagenas, nec non ſtamina panni modo in fruſtro videlicet ſcindendo unum, Machelſki unum, Anglicarium unum, & Norſkich ſeu Kamparſkich ſex, præter quæ nullas alias exactiones novas Nobis vel Succeſſoribus noſtris ipſi cives Vilnenſes dare tenebuntur. Præterea quemadmodum decreveramus ceram de ſingulis tabernis, mellicis per univerſum Magnum Ducatum Lithvaniæ ubilibet conſtitutis, tam noſtris quam etiam quorumvis ſubditorum noſtrorum ſpiritualium & ſæcularium pro Nobis tollendam, ac pro neceſſitate Reipublicæ convertendam: quod quidem Decretum tandem de conſenſu & conſilio Conſiliariorum noſtrorum relaxandum inſtituimus, quòd tribus duntaxat annis proxime ſequentibus per unum ſaltem Lapidem Ceræ de ſingulis Tabernis, ad Fiſcum noſtrum tolli debet, ita etiam ipſi cives Vilnenſes quicunque Tabernas Medonis habuerint, ſinguli per unum Lapidem ceræ crudæ pro nobis dare tenebuntur per tres duntaxat annos proxime ſequentes, poſt quorum decurſum, nihil penitus ceræ nobis neque Succeſſoribus Noſtris ipſi cives Vilnenſes dare tenebuntur; ſed penitus erunt ab ejus datione liberi, verum more antiquo tenebuntur ſolvere nobis & Succeſſoribus Noſtris de una quaque Taberna a medone unam, & a cereviſia ſimiliter unam Sexagenam groſſorum & non plus, tenore præſentium mediante in perpetuum. In quorum omnium fidem & teſtimonium Sigillum Noſtrum præſentibus eſt ſubappenſum, Actum Vilnæ Feria tertia in Craſtino Conceptionis Glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, Anno Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo, Regni vero noſtri Anno ſexdecimo, præſentibus ibidem Reverendis in Chriſto Patribus & Dominis, Joanne Vilnenſi, Joanne Kijovienſi Epiſcopis, nec non Magnificis

ac

ac Generoſis, præfato Alberto Martino Gaſtold Palatino Vilnenſi & Cancellario Magni Ducatus Noſtri Lithvaniæ, Conſtantino Duce Oſtrogienenſi Palatino Trocenſi & ſupremo Magni Ducatus Noſtri Exercituum Capitaneo, Joanne Zabrzeziński Palatino Novogrodenſi & ſupremo Terreſtri Mareſchalco, Georgio Hilinicz Curiæ noſtræ Mareſchalco & Breſtenſis, Caunenſis, ac Lidenſis Capitaneo, Januſſio Goſtiewicz Palatino Podlachienſi; & Joanne Radziwiłł Pincerna Noſtro, & aliis quam pluribus circa præmiſſa Conſiliariis & Officialibus ſincerè nobis dilectis. SIGISMUNDUS REX.

Sigillum appenſile M. D. Litt.

Anno 1522. *Die Dominica poſt Feſtum S. Luciæ. Confirmatio Sereniſſimi Sigismundi I. Tranſactionis inter Reverendiſsimum Epiſcopum Vilnenſem & Magiſtratum Communitatemque Civitatis Vilnenſis in nonnullis prætenſionibus factæ.*

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam Rei memoriam. Nos Sigiſmundus Dei Gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæque &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis, harum notitiam habituris: Quomodo dum a multis retroactis temporibus differentia eſſet inter Famatos Præconſules, Conſules, Advocatum & Scabinos, totamq; communitatem Plebis & Incolas Civitatis Vilnenſis meroſque ſubditos Noſtræ Regiæ Majeſtatis, conquerentes ab una, & Reverendum Patrem Dominicum Joannem ex Ducibus Lithvaniæ Epiſcopum Vilnenſem modernum, ſincerè nobis dilectum ab altera, partibus, forſan adhuc tempore Prædeceſſorum Ejus, jam dudum initiata videlicet occaſione quarundam pertinentiarum Civilium privilegiatarum, in quo ſe idem Dominus Epiſcopus modernus ſecutus veſtigia Prædeceſſorum ſuorum, contra vim Privilegiorum civilium unà cum ſubditis ſuis Eccleſiaſticis partem civitatis ejuſdem noſtræ Vilnenſis, ex devota donatione Divorum olim Prædeceſſorum Noſtrorum hucuſque incolentibus intromittere nitebatur, adhuc ventum eſt nunc noviſſimè, quòd ipſi Cives Noſtri Vilnenſes, cum ipſo Domino Epiſcopo ſuper omnibus & ſingulis in litem hujuſmodi deductis infra deſcriptis, amicabiliter ad invicem compoſuerunt favore noſtro Regio ſingulariter accedente: imprimis igitur Dominus Epiſcopus ad effectum hujus concordiæ per expreſſum conceſſit, ut Conſules & Cives noſtri Vilnenſes libere utantur cera liquefactoria juxta Privilegia ſua Civilia, ita tamen quòd in ea Conſules, ceras proprias Epiſcopales ad menſam ejus quotannis obvenientes, toties quoties liquefacerè pondera reque teneantur, ſine quovis pretio pecuniario prout in eorum Privilegiis civibus latius continetur: & ob hoc, propriam ſuam liquefactoriam cum ſubditis ſuis Epiſcopalibus in Civitate

Vilnenſi deinceps habere non debebit. Præterea conſenſit idem Dominus Epiſcopus, ut ipſi Conſules æque utantur pannis raſoriis, infra muros Civiles ad utilitatem ſuam Prætorialem, juxta vim Privilegiorum ſuorum civilium, utque humulum diſpenſent ipſi Conſules ad commodum totius Civitatis Vilnenſis, ad cujus diſpenſationem ipſe Dominus Epiſcopus cum ſubditis ſuis Eccleſiaſticis intromittere ſe non debebit, contra diſpoſitionem Privilegiorum civilium, excepto quod Homines ſui Epiſcopales humulum ipſum domi & foris publicis integro ſacro venderent, prout hoc Civibus noſtris Vilnenſibus & alienigenis antiquitus permiſſum eſt, conſenſit quoque ſua Paternitas, ut ſubditi ſui præſertim autem Negotiatores & Revenditores in circulo Civili Vilnenſi foriſantes pro purgatione ipſius Circuli ſolvant quotannis Prætorio Civili a locis ſtantiarum ſuarum per quatuor groſſos, aliàs pro quolibet quartali anni per unum groſſum monetæ noſtræ Lithvanicalis: item conſenſit & admiſit per expreſſum idem Dominus Epiſcopus, ut ſubditi ſui Epiſcopales imprimis autem artifices cum meris Subditis noſtris æquè artificibus haberent mutuas ſuas fraternitates, propter meliorem artificiorum quorumcunque regulationem: ita tamen quòd in eligendis ſenioribus artificiorum ſubditi ſui Epiſcopales non eſſent cæteris inferiores; Vini etiam ſublimati ac cujuſvis generis diſpoſitionem ipſe Dominus Epiſcopus cum ſubditis ſuis Eccleſiaſticis ad ejuſdem vini uſtionem propinationemvé intromittere ſe non debebit quomodolibet in futurum. Conſenſit etiam Dominus Epiſcopus, ut ad evitanda ſcandala & pericula futura Conſulatus haberet in ſua poteſtate Portas omnes civiles etiam in ſolo ejus Eccleſiaſtico conſiſtentes, de tenenda autem cuſtodia totius Civitatis Vilnenſis Dominus Epiſcopus providendo ſecuritati ſuæ, ſubditorumque ſuorum conſenſit fieri mutuam Hominum ſuorum, Pane ſuo privatim viventium cum civibus & meris Subditis noſtris cæteriſque Incolis Civitatis noſtræ Vilnenſis conſcriptionem, & ſecundum hoc imponi taxam pecuniariam ſingulis convenientem ad exolvendos annuos cuſtodes, viginti & quatuor, quintum vero ipſorum Cechmiſtrum, quorum duodecim armati, Prætorium & omnem ejus armaturam, reliqui vero duodecim per urbem diſcurrentes, rem omnem Civilem ſingulis noctibus obſervare tenebuntur, arcendo furta, prædas, cædes & ignis incendia prout hoc in aliis Urbibus bene regulatis obſervatur. Conſenſum eſt etiam utrinque ut Homines Epiſcopales cum meris ſubditis noſtris Civibus Vilnenſibus in omnibus commercijs & prærogativis Civibus eſſent deinceps unanimes, demptis exactionibus Epiſcopalibus perpetuis & temporalibus ac etiam pro Publica neceſſitate Terreſtri inſtitutis & inſtituendis, Ita quod ipſi Conſules nullas alias Collectas a ſubditis Epiſcopalibus exigere debebunt quoquo modo in futurum præter ea ſupra expreſſas per Dominum Epiſcopum ſpecifice admiſ-

miſſas demptis quoquè judicijs hominum Epiſcopalium contra quos Advocatus Noſter Vilnenſis pro tempore exiſtens jurisdictionem ſuam exercere non debebit, niſi ſecundum quod antiquitus hinc inde fuerat obſervatum. Quæ omnia ſic concordata in certa cedula papirea Manu Epiſcopali ſubſcripta nobis nomine illius exhibita comperimus, contineri ad præmiſſorum omnium Privilegiationem per noſtræ Majeſtatis aut Senatorum faciendam: Contentus eſt etiam Dominus Epiſcopus pro favore Majeſtatis Noſtræ ut ipſe cum officialibus ſuis ſpiritualibus ad cognitionem Cauſarum Civilium mere Sæcularium non ſe deinceps intromitteret, niſi in defectu juſtitiæ orphanorum Viduarum & miſerabilium Perſonarum, atque ſe ultro utrinque ſubbijcientium ac conſentientium nec afficiat; deinde ſubditos Noſtros quoſcunque Pænis pæcuniariis ſolis Cenſuris Eccleſiaſticis vovens eſſe, contentus; excepto quod ſe aliquis pænæ pæcuniariæ ſponte ſua ſubmiſerit, ut igitur Præmiſſa omnia robur haberent perpetuæ ſuæ firmitatis præmiſſa omnia ad vota partium ipſarum utrarumque authoritate Majeſtatis Noſtræ de certa ſcientia & deliberatione noſtris Regiis ac de Conſilio Conſiliariorum Noſtrorum approbantium ratificare & confirmare duximus: approbamuſque, ratificamus & confirmamus decernentes ipſam Concordiam & omnia ejus contenta ſupra expreſſa robur firmum habitura perpetuo ac in ævum. Omnes alios incolas Civitatis Vilnenſis cujuſcunque alterius ditionis exiſtentes puta Spirituales, Sæculares, Metropoliticales, Regulares & Monachales, ac Nobilitares quomodolibet cognominatos Latinæ Græcæq; Religionum & alterius Ritus vel Sectæ cujuscunq; exiſtentes, ſupra Scriptis omnibus oneribus Civilibus viciſſim de plenitudine poteſtatis noſtræ æque unanimiter ſubjicientes, prout & ſubjicimus in perpetuum præſentium tenore mediante, Harum Quibus Sigillum Majeſtatis noſtræ eſt ſubappenſum Teſtimonio Litterarum. Datum in oppido Noſtro Wołkowyſko Dominico die proximo poſt Feſtum S. Luciæ Anno Domini Milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſecundo, Regni vero Noſtri Anno ſedecimo, Præſentibus ibidem Reverendo in Chriſto Patre Domino Nicolao Epiſcopo Mednicenſi nec non Magnificis ac Generoſis Alberto Martino Gaſztold Palatino Vilnenſi & M. D. L. Cancellario Noſtro, nec noc Tenutario Mozyrenſi, Conſtantino Duce Oſtrogienſi Palatino Trocenſi & ſupremo Exercituum M. D. L. Capitaneo, Georgio Radziwill Caſtellaneo Trocenſi & Capitaneo Grodnenſi, Petro Staniſlaidis de Ciechonowicz Palatino Polocenſi & Capitaneo Drohicenſi, Georgio Hilinicz Breſtenſi, Caunenſi, Lidenſi Capitaneo, ac Mareſchalco Curiæ noſtræ, Mathia Woyciechowicz Ochmiſtrzowicz Mareſchalco & Tenutario in Wołkowyſko, & Joanne Hlebowicz Mareſchalco Noſtro, & alijs quam plurimis Conſiliariis & aulicis Noſtris Teſtibus, Relatio Præfati

Magnifici Alberti Gaſtold Palatini Vilnenſis & M. D L. Cancellarij.
Sigillum appenſile M. D. Litt:

A. 1522. *Die* 22. *Decembris. Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi Augusti Magiſtratui Vilnenſi super ordinationem & inſtitutionem Contuberniorum, Opificum.*

Sigismundus Auguſtus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſoviæ, Samogitiæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus intereſt univerſis præſentibus & futuris, quod cum societates ſeu Contubernia optificum in Civitatibus tam noſtris quam externis non mediocre ornamentum & Belli ac Pacis tempore præſidium præbere soleant, cum neque ſocietatem neque Collegium neque hujuſmodi corpus paſſim omnibus habere concedatur, niſi id juſſu ac Principum permiſſu fiat: proinde ut in Civitate Vilnenſi melius, ac ad uſum humanum commodius opificia inſtituantur: commiſimus Advocato, Præconſulibus & Conſulibus hanc poteſtatem, ut illi, ſocietates ſeu collegia opificum quæcunq; jam inſtituta sunt; corrigant, ſi quæ autem nondum sunt inſtituta ut sunt Cementariorum, Fabrorum Lignariorum, Frenificum & reliquorum inſtituant, Privilegiaque eis dent, leges ac mores quibus inter ſe vivere debeant: præſcribant. Quæ quidem Societates ſeu Collegia ab illis inſtituta iisdem Privilegiis gaudebunt, quibus & cæteræ univerſitates reliquorum opificum gaudent, ita videlicet ut nullus alius artem in hac Civitate exercere, eamque docere poſſit, niſi is qui in collegio ſeu univerſitate artis suæ, nomen suum fuerit profeſſus. Quod ſi quis temere extra contubernium, seu a nobis ſeu ab illis inſtitutum opificum, artemque ſuam exercere fuerit auſus; ſive ſit Civis noſter ſive Senatorum noſtrorum, Ducum, Nobiliumve in hac Civitate ſubditus, eum incarcerandi, detinendi, inſtrumenta artis illius tollendi, bona ejus mobilia confiſcandi, facimus officio civili poteſtatem, ita ut hi artifices, quorum illi collegium ſeu contubernium inſtituerint, nihil prorſus ab illis differre videantur, quos vel nos Majores vel Noſtri specialibus Privilegiis sumus dignati. Quodſi eorum in contuberniis ordinationi dispoſitioni ac coercitioni quiſquam obſiſtere, ac eos impedire auſus fuerit, cujuſcunqe fuerit ſtatus ac conditionis, is ſciat certo graviſſimam indignationem noſtram subituram. Harum, quibus Sigillum noſtrum eſt appreſſum Teſtimonio Literarum Datum Vilnæ 22. Decembris Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Quinquageſimo secundo. Sigiſmundus Auguſtus Rex.

Sigillum appreſſum M. D. L.

R. 1526.

Roku 1526. *Dnia* 28. *Februarij,*" *Przywiley Krola Jmci Zygmunta I. ktorym znosi Artykuły przez pospolstwo przeciwko Magistratowi wyprawione, a nakazuje podług Praw i Przywileiow dawnych sprawowac się.*

Zyhimont Božuju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski i innych. Czynim znamienito sim naszym Listom chto na nieho posmotryt, albo cztuczy jeho usłyszyt, niniesznym i potom buduczym komu budiet potreba toho wiedati. Bili Nam czołom Burmistry i Raycy Miesta Wileńskoho o tom, szto nie odnokrot żałowali Nam na nich wsie Pospolstwo toho Miesta naszoho, iżby Oni sprawowalisia nie wodłuh Prawa ich pisanoho, kak w innych Miestach Naszych sprawuiut, każe prynosili, pered Nas wypisawszy niekotoryie członki, abychma kazali Radie ich Mieskoy podle tych członkow sprawowatisia i raditi, a Burmistry i Raycy powiedieli pered nami, iż nikoli tych członkow niederżali; ale sia sprawowali podłuh starodawnoho obyczaja i Prywilejow i Praw tych, kotoryie majut od Prodkow Naszych, za kotorymże dey uporom ich, a za tymi nowymi członkami mnohy zamożnyie zubożali odrywajuczysia od Prawa ich i nie tolko dey w Prawie ich, ale i w inszych sprawach Mieyskich za tym swowoleństwom i uporom ich, trudnost wielikuju od nich majut, i bili Nam czołom Burmistry i Raycy toho Miesta Naszoho Wileńskoho abychmo zachowali Jch w Uradie zupolnym i w sprawach ich mieyskich wo wsim poddanomu kaksia oni sprawowali pered tym, za Prodkow naszych i za Nas, aż do sich czasow, a teper i na potom potomuszby sia radili i sprawowali, jakoż i Pany Radni Nasi, kak Duchowni, tak i swieckiie Wielikoho Kniaźtwa Litowskoho o tom za Nimi do Nas pisali. A tak My baczuczy iż toje Miesto naszoje nadano iest obfitie, a łaskawie Prawom i Prywilejami od sławney pamieti Dieda i Otca Naszoho Korolei Jch Miłosti i innych Prodkow naszych wielikich Kniazi Litowskich, za kotorym że Prawom i Prywilejami aż do tych czasow sia sprawowało, i zawżdysia w Bohactwach i pożytkach množyło, a inszych żadnych Praw nie potrebowało tych członkow, kak teper Pospolstwo wymyślaiet, mohliby dobre to Prodkowie Nasi obaczyti i w Prywilejach swoich to im wypisati, dla takowych pryczyn niewidełosia nad Prawa i Prywileja Prodkow Naszych, kotoryie sud dobyre a obacznie im wydane, inszych Praw i Uradnikow, nad starodawny obyczay ustanawiati, a owszem potwierżati: jakoż i teper tyie wsie Prawa i Prywileja Prodkow Naszych i starodawnyie obyczaje, sprawy toho Miesta Naszeho potwierżajem tym to Prywilejem naszym niniesznym Burmistrom i Raycom Radie Miesta naszoho wyżey pisannoho, i po nich buduczym Uradnym wieczno i na wieki nieporuszono, majutsia oni i po toch

buduczy Burmistry i Raycy sprawowati, i raditi, wodłuh starodawnych Obyczajow i Prywilejow, i Praw Prodkow Naszych, jako pered tymsia sprawowali, a Pospólstwo użo czerez to niemajet tych nowych Członkow wynositi i ni w czym niemaiut im protiwni byti, ale owszem maiut k-nim wo wsim posłuszeństwo, jako k-starszym swoim mieti Y na to jeśmo dali siey Nasz List z Naszoju Pieczatiu. Pisan w Brestiu Kujawskim pod Lety Bożoho Narożenia, Tysiecza Piać sot Dwaccat szostoho, Miesiaca Febralia dwaccat osmoho Dnia, Jndikta czetwertonadcatoho. Sigismundus' Rex.

Pieczęć przywiesista W. X. Litt.

A. 1526. Feria Quarta post Dominicam Lætare, Prilegium Serenissimi Sigismundi Regis, ut Communitas Plebis obedientiam & reverentiam Magistratui exhibeat.

Jn Nomine Domini Amen. Quoniam ea quæ in humanis geruntur negotiis facile ex Hominum labuntur memoria, nisi Literarum munimentis & ministerio Posteritatis commendentur notitiæ: ad perpetuam proinde rei memoriam, Nos Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæque &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præsentium quibus expedit, universis & singulis præsentibus & futuris harum notitiam habituris. Quòd, licet prius orta inter cives nostros Vilnenses controversia, quam Communitas Plebis Civitatis ipsius moverat contra Magistratum suum, videlicet Præconsules, Consules, Scabinos asserens jus suum municipale teutonicum Magdeburiense negligenter, ac minus debite per eos administrari, regimenque urbis ipsius negligi ab eisdem: unde Populares ipsi congesserant articulos quosdam cupientes Magistratum, se quoque, ipsos alios Totam Communitatem juxta hujusmodi articulorum tenorem & dispositionem gubernari, super quibus quidem articulis Privilegium quoddam novum Plebi ipsi ad instantiam & petitionem Ejus concedendum duxeramus & commiseramus, demum tamen attendendo articulos hujusmodi, Civibus ipsis aliàs Civitati præfatæ nostræ non esse conducibiles, nec proficuos, quinimo nocivos; quorum prætextu usque nonnulli Civium ipsorum variis & inexplicabilibus litibus involuti devenerunt ad inopiam, displicentiæque & dissensiones a vulgo contra Magistratum & intra ipsummet vulgus, quàm plurimæ fuerunt exortæ, in diesque augebantur, unde & reverentiam Consularibus debitam, Plebs ipsa exhibere cessaverat: attendendo itaque quod in aliis quibusdam Civitatibus Nostris ex hujusmodi Dissensionibus, atque insolentijs & temeritate Plebis Majestati etiam nostræ difficultatis non minus est illatum, considerandoque quod dicta Civitas Nostra Vilnensis a

primæva ſui origine & dotatione gaudens Juribus & Privilegiis ſuis antiquis, quibus per Divos olim Prædeceſſores Avum ſcilicet Genitoremque ac Fratrem noſtros Clariſſimos gratioſe & ſufficienter exſtat dotata & proviſa ſemper, hactenus in fide & probitate laudabiliter eſt conſervata; atque in Proventibus tum noſtris quam etiam ſuis aſſidue crevit. Qua propter matura intra Nos deliberatione præhabita; tum etiam de unanimi Conſilio (atq; ad interpellationem totius Gremij Conſiliariorum Noſtrorum Magni Ducatus Noſtri Lithvaniæ ſtatus utriuſque Privilegium prædictum de & ſuper *Nobis Articulis & quorundam novorum & inſolitorum Officialium* Inſtitutione & antiquorum diminutione noviſſime conditum, ipſosq; novos Articulos & Conſtitutiones, nec non omnes & ſingulas Litteras Noſtras, Commiſſariorumque Noſtrorum, quomodo libet deſuper emanatas, etiam pænas vel vadia vel aliud quidcunque continentia: & cujuscunq; ſint tenoris abrogandum caſſandum & annihilandum duximus, prout caſſamus & abrogamus & annihilamus, per præſentes *ad priſtinumque ſtatum regimenq; ac ordinem Civitatem ipſam*, ſcilicet cives tam civitatem quam Plebem integre & plenarie reducimus & redigimus nec non decernimus per Præſentes, perpetuoque duraturo Majeſtatis noſtræ Decreto, ſtatuimus, quòd exnunc in antea futuris perpetuis Temporibus nunquam licebit Communitati Plebis Civitatis ipſius hujuſmodi Articulos Novos & inſolitos neque quoſcunq; vel qualescunq; alios ſuggerere, neque ullas rixas diſſenſiones vel protervitates *contra Magiſtratum ſuum exercere vel ſuſcitare*, neque quovis modo vel colore Officio Eorum ſe ingerere, neque Jurisdictionem eorum impedire, ſed ſemper *In omnibuſque Reverentiam Obedientiamque debitam Magiſtratui ipſi* veluti Majoribus & Rectoribus ſuis exhibere tenebuntur *Magiſtratusq;* in numero ſuo videlicet Præconſulum Conſulum atque Scabinorum & in omnibus & ſingulis manebit, juxta primævam Inſtitutionem, & Conſvetudines ſuas antiquas approbatas, ultra quas quidem Conſvetudines antiquas Civitatis ipſius & Privilegia ejus nullas alias conſvetudines, nec Conſtitutiones novas in Civitate ipſa Conſulatû invito introducere, nec Officiales novos inſtituere, nec antiquos alios numerum ſolitum Præconſulum, Conſulum, & Scabinorum diminuere licitum erit, ſed perpetuo & in ævum Civitas ipſa omnes & ſinguli Concives regentur & gubernabuntur, juxta ſua antiqua Jura & Privilegia a Divis olim Prædeceſſoribus noſtris Civitati ipſi conceſſa. Quæ quidem Jura & privilegia atque Conſvetudines antiquas Civitatis ipſius in omnibus & ſingulis eorum conditionibus & Articulis, inhærendo prioribus Litteris Noſtris Confirmatoriis nunc quoque iterum approbamus & confirmamus, per præſentes, quas robur perpetuæ firmitatis habere volumus, & decernimus, in cujus Rei Fidem & Teſtimonium; ſigillum Noſtrum Ducale Præſentibus eſt ſubap-

penſum. Datum in Niepolomiæ Feria Quarta poſt Dominicam Lætare, proxima Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo vigeſimo ſexto. Sigiſmundus Rex.

Sigillum appenſile M. D. L.

A. 1527. *Feria ſexta ante Dominicam Palmarum, Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi I. Transactionem inter Magiſtratum & Parochum Vilnenſem ratione Regiminis & Proviſionis Templi Parochialis S. Joannis factam confirmans.*

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam Rei memoriam. Nos Sigiſmundus Dei Gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Mazoviæq; &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis, & ſingulis, præſentibus, & futuris, harum notitiam habituris. Quomodo coram Majeſtate Noſtra Nomine Præconſulum exhibitæ ſunt Litteræ Pergameneæ ſigillis ſubappenſis, Arbitrorum infra ſcriptorum, inter honorabilem Parochum Leonardum S. Joannis ibidem Vilnæ ex una & ipſos Præconſules, & Conſules, totamque Communitatem ejusdem civitatis partibus ab altera ſuper certis Obligationibus Authenticè factis in ſe continentibus, ſimulque ſupplicatum eſt Nobis quatenus approbare ratificare & confirmare dignaremur. Quarum Litterarum de verbo ad verbum ſequitur & eſt talis: In Nomine Domini Amen. Sub Anno Nativitatis ejuſdem Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo Primo, Indictione Nona, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini Domini Leonis Divina Providentia Papæ Decimi Anno Ipſius Octavo Die Martis Nona Menſis Aprilis in Civitate Vilnenſi in Curia Plebanali penes Cemeterium Eccleſiæ Parochialis S. Joannis in Stuba Alba Majori ex oppoſito Caſtri ſituatæ in mei Notarij Publici & Teſtium infra ſcriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum Præſentia perſonaliter conſtituti venerabilis Dominus Leonardus Rodianus Eccleſiæ Parochialis S. Joannis Rector ex una, & Famati Domini Andreas Mikołajewicz, Jacobus Babicz Georgius Odwienick, Nicolaus Miſchus, Hanus Czarniy, Gregorius & Georgius Mychowicz, Stephanus Syrometnik, Nicolaus Wolk, Petrus Ławryn, Præconſules & Conſules Civitatis Vilnenſis duo, & Domini Advocati Totiuſque Conſulatus Civitates & Communitates antedictæ Nominibus Partibus ex altera volentibus, ut aſſeruerunt litium an fructus amputare, & ad concordiam amicabilemque compoſitionem devenire de & ſuper litibus quæſtionibus controverſiis & diſpendijs omnibuſq; & ſingulis cauſis inter ipſos coram Judicibus Commiſſarijs tam per Sedem Apoſtolicam quam Regiam Majeſtatem & loci Ordinarium datis & Deputatis, & quibuſcunque aliis auditoribus judicibus ſive Commiſſariis pro de & ſuper certis injurijs damnis Eccleſiæ & Plebano præfato quomodo-

cun-

cunque illatis & inferendis, Regimineque & bono ordine in dicta Eccleſia Sancti Joannis & Reparatione ejus facienda alijſque rebus hinc inde tunc datis exhibitis atque productis latius deductis & præmiſſorum occaſione motis & actu pendentibus finem imponentibus, dictaſque lites, Quæſtiones, Controverſias, Diſcordias & Differentias ut præmittitur subortas in toto extinguentes & integraliter concordantes, ac etiam quæ in poſterum suboriri poſſunt totaliter complacantes, ac laboribus & expenſis parcere cupientes omnibus melioribus modo via, jure cauſa ſtilo & forma quibus melius & efficacius potuerunt & debuerunt non coacti, non compulſi, aut aliqua ſiniſtra machinatione circumventi, ſed ſponte, libere, gratioſe ex certis eorum ſcientiis, ac propriis & ſpontaneis voluntatibus, maturiſque deliberationibus & conſiliis præhabitis, compromiſerunt ac de alto & baſſo compromiſſum fecerunt & covenerunt, & quilibet ipſorum Nominibus quibus ſupra & propriis compromiſit & convenit Venerabiles & Egregios Viros Dominos Nicolaum Kesgał Sedis Apoſtolicæ Prothonotarium Decanum, Albertum de Rozan Martinum Doctorem Canonicos Vilnenſes, Staniſlaum de Caſimirz unibidem Sancti Leonardi Præpoſitum utriuſque juris, Valentinum de Poznan Medicinæ Doctores, tamquam in Arbitros, Arbitratores & amicabiles Compoſitores, Præſentes dantes & concedentes eiſdem Dominis Arbitris, Arbitratoribus, & Amicabilibus compoſitoribus plenam, liberam & omnimodam poteſtatem & authoritatem ac ſpeciale & generale Mandatum laudantes & terminantes, omnes & ſingulas lites, quæſtiones, controverſias, diſcordias & differentias prædictas occaſione præmiſſorum inter dictas partes subortas prout eis videretur expediendas, Juris Ordine servato, vel non servato, verbo vel in ſcriptis omni ſolemnitate omiſſa, quomodocunque & qualitercunque ac arbitrandi, arbitramentandique componentes, laudantes, perpetuamque concordiam facientes, ac finem dictis litibus imponentes, promiſerunt inſuper dictæ partes manu ſtipulata mihi Notario publico infra ſcripto tanquam publicæ & authenticæ Perſonæ ſolenniter ſtipulanti & recipienti vice & nomine omnium & ſingulorum, quorum intereſt, intererit aut intereſſe poterit, quomodo in futurum præfati Domini Plebanus & Conſules compromittentes & eorum quilibet etiam nominibus quibus ſupra promiſit ſe gratum atque firmum perpetue id totum habiturum, quidquid per dictos Dominos Arbitros, Arbitratores, & amicabiles compoſitores compromiſſi hujuſmodi vigore, ordinatum, laudatum, ſententiatum, arbitratum, definitum & pronuntiatum fuerit, & contra hujuſmodi arbitramentum ſive arbitralem ſententiam per ſe vel alium ſeu alios publicè vel occultè, directè vel indirectè quovis quæſito colore vel ingenio nullo unquam tempore dicere, facere, vel venire de jure vel de facto, neque a ſententia hujusmodi appellare ſive provocare, neque in arbitrium boni ſe conduci facere aut re-

ducere sub pæna mille florenorum auri boni & juſti ponderis medium tertium pro Eccleſia Cathedrali, medium tertium centum florenorum pro Eccleſia Parochiali Sancti Joannis Vilnenſi, medium alterum centum pro Regia Majeſtate, & aliud medium alterum centum pro Epiſcopo Vilnenſi, centum pro arbitris, pro parte concordiam arbitrariam & præmiſſo tenentium, reſiduum centum per partem contraventium irremiſſibiliter ſolvendum & applicandum pro quibus omnibus & ſingulis ſic tenendis & obſervandis & adimplendis: & pæna hujuſmodi in eventu contraventionis præfatæ partes obligaverunt ſe & bona ſua mobilia & immobilia præſentia & futura juriſdictionis ordinariæ per quam volunt ſe cogi & compelli uſque ad obſervationem omnium & ſingulorum præmiſſorum ſuppoſuerunt & ſubmiſerunt renuntiantes hinc inde dicti compromittentes omnibus & ſingulis exceptionibus dolis malis vis, metûs, fraudis, inficientes actioni non ſic celebratæ contractus nec ſibi traditæ poteſtatis promiſſionis & compromiſſionis aliter fuiſſe dictum, quam ſcriptum & ac etiam omnibus & ſingulis exceptionibus, actionibus Juris & facti expreſſis & nunc expreſſuris, quibus contra præmiſſa aut aliquod præmiſſorum dicere, facere, ſeu venire poſſunt, ut ſe in aliquo defendere vel tueri Quibus omnibus & ſingulis his, ſpecifice & expreſsè renuntiare voluerunt & renuntiarunt, ac ſi de eis omnibus & ſingulis ſpecificam & expreſſam feciſſent mentionem, & eiſdem renuntiaſſent & ſpecialiter Juriſdictionis generalem renuntiationem non valere niſi præceſſerit ſpecialis & expreſſa, promiſerunt hinc inde per ſupradictas pænas ſe nunquam contra præmiſſa vel aliquod eorum attentare, ſive ſuffragium revocare, ſuper quibus omnibus & ſingulis præmiſſis dicti Domini compromittentes à me Notario publico infra ſcripto petierunt publicum fieri & confici inſtrumentum. Acta ſunt hæc Anno, indictione, Pontificatus, loco, die, menſe quibus ſupra: Præſentibus Honorabilibus & Honeſtis Dominis Antonio & Boguſlao Præſbyteris, Joanne de Cracovia, Venceſlao de Myſchogola Notariis publicis, Joanne Campanatore, & Martino Laico Teſtibus circa præmiſſa: tandem Anno, indictione, quibus ſupra duodecima menſis Aprilis in Civitate Vilnenſi & in Curia Domini Decani præfati in ſtuba Alba, in Notarii publici infra ſcripti, & Teſtium ad hoc vocatorum & rogatorum præſentiâ, Præfatus Dominus Nicolaus Decanus Prothonotarius ſedis Apoſtolicæ, Arbiter, de conſenſu & voluntate aliorum Arbitrûm in præſentia Advocati Vilnenſis & partium ſæpe dictarum, ſententiam arbitrariam in ſcriptis tulit, & pronunciavit in hunc qui ſequitur modum: Chriſti Nomine invocato ſolum Deum præ occulis habentes, per hanc noſtram ſententiam arbitrariam, quâ de Juris peritorum conſilio maturaque deliberatione intra nos & Partium libere conſenſu habito ferimus in his ſcriptis, in cauſa & cauſis inter Venerabilem Dominum Leonardum

dum Rodianum Eccleſiæ Parochialis S. Joannis Vilnæ Rectorem ex una, & Famatos Dominos Nicolaum Advocatum, Jacobum Babicz, Andream Mikołaiewicz, Georgium Odwiernik, Nicolaum Myſchuſz, Januſko Hanuſz czarny, Gregorium & Georgium Mekowicz, Stephanum Syrometnik, Nicolaum Wołk, Petrum Ławryn, cæteroſque Præconſules, & Conſules, Totamque Communitatem Civitatis Vilnenſis, partibus ex altera, coram Nobis Nicolao Wyiezgał Decano & Sedis Apoſtolicæ Prothonotario, Alberto de Rożan, Martino Doctore Canonicis Vilnenſibus, Staniſlao de Caſimiria S. Leonardi Præpoſito utriuſque juris, Valentino de Poznań Medicinæ Doctoribus, Arbitris, Judicibus tum ex commiſſione Jlluſtriſſimi ac Reverendiſſimi in Chriſto Patris Domini Joannis ex Ducibus Lithvaniæ Dei Gratiâ Epiſcopi Vilnenſis, tum Partium prædictarum conſenſu, datis, deputatis, & electis pro de & ſuper regimine bono in dicta Eccleſia faciendo, & ſupplendo, in eadem defectibus aliiſque rebus inferius deducendis, & illorum occaſione vertendis ſeu vertentibus per ea, quæ ex articulis utriuſque Partis coram nobis productis propoſitionibus & reſponſionibus hinc inde factis, vidimus, legimus, audivimus & cognovimus, dicimus, declaramus definimus, & arbitramur, definienteſque & arbitrantes volentes & deſiderantes lites, cauſas, quæſtiones controverſias ſubortas, & quovis modo ſuboriri poſſunt inter eos, de & ſuper præmiſſis omnibuſque & ſingulis cauſis, inter ipſos coram Judicibus Commiſſariis, tam per Sedem Apoſtolicam, quam Regiam Majeſtatem & Loci Ordinarium datis & deputatis, & aliis quibuscunque Judicibus, Auditoribus ſive Commiſſariis, præmiſſorum & infra ſcriptorum occaſione & actu pendentibus, amicabiliter decidi, ac pro quiete cujuslibet ipſorum & ut quibus laboribus & expenſis quos propterea ſubire oporteret; parcere poſſent, & ad priſtinam amicitiam devenire pronunciamus, lites ipſas & cauſas inter Partes præfatas motas, imprimis mortificando omnia & ſingula Teſtamenta & legata mobilia ſeu tranſitoria per Fratres Fraternitatis S. Joannis quomodolibet facta, pro fabrica Eccleſiæ S. Joannis convertenda, obligationibus Rectorem ſeu Plebanum concernendis, quæ ſibi & non alteri cedere debent, nec non perpetuis Legatis dictæ Fraternitatis, ut eſt Fundatio Anniverſariorum factis & fiendis, quæ pro Fraternitate hujuſmodi perpetuè ſpectare debent; duntaxat exceptis: cætera autem legata pro præfata Eccleſia facta & fienda, ad nullum præter Eccleſiæ uſum convertenda ſunt, legata vero quæcunque Plebano facta Eidem ab aliis pro tempore exiſtentibus habere & repetere licebit. Quæ quidem Teſtamenta legata, mobilia præſcripta Eccleſiæ & Fraternitati facta & fienda cæteroſque proventus ob dictam Eccleſiam S. Joannis ſpectantes, Vitrici Eccleſiæ repetant & exigant, ad Theſaurumque Eccleſiæ reponant, ad quem Theſaurum tres habeantur Claves, una apud Ple-

num pro tempore exiſtentem, ſecunda apud Conſulatum & tertia apud vitricos, qui vitrici pecunias de Theſauro pro uſu Eccleſiæ ubi opus fuerit de conſilio & conſenſu Dominorum Plebani & Conſulatus convertant, ea omnia juxta voluntatem Teſtatorum, vitricos autem unum, Plebanus & alium Conſulatus futuris perpetuis temporibus ex Gremio Conſilii bene poſſeſſionatos eligant, qui ſic electi anno quolibet de perceptis & expenſis, Plebano, Conſulibus plenam & integram faciant rationem in loco per ipſos eligendo, Seniores Fraternitatis, Conſulatus eligat juxta antiquam conſvetudinem in Curia & in Domo Plebanali, quos Seniores de legatis mobilibus, præfatis Plebano & Conſulibus faciendis, rationem aſtringimus, de privata autem & ſpeciali ratione inter Seniores & Fratres Fraternitatis fienda, Plebanus ſe non intromittat, de proventibus autem ex ſacello infra ſermonem Polonicum videlicet & Lithvanicum vitrici de uno thure & carbonibus provideant, & quid quid ſupererit, ad uſum Eccclesiæ ſub Plebano & Conſulibus viſum fuerit exponant, ad Poſſeſſionem vero damus in Cemeterio dictæ Eccleſiæ ſumptibus Fraternitatis muro ædificatam. Seniores Fraternitatis totamque Fraternitatem realem & actualem perpetue tenentes reſtituimus. Nihilominus ipſa Fraternitas pro adjutorio Domus per Plebanum pro Vicariis Eccleſiæ ædificandæ decem millia laterum medium alterum centum cementi tonnas dare tenetur, Rectorem autem Scholæ Plebanus & Conſulatus invicem eligant perpetue, quem ſic electo Plebano pro tempore exiſtenti præſentent, qui ſibi in omnibus licitis, & honeſtis obedire & eundem in quantum rebellis & inobediens fuerit, Plebano alienare licebit; Sacriſta per Plebanum, campanator per Conſulatum eligantur fide digni. Cæterum proventus ex Scabellis per privatas Perſonas pro ſui devotione in dicta Eccleſia ædificatos & ædificandos & a venditione candelarum provenientes, vitrici exigant, & ad uſum Eccleſiæ juxta aliarum Eccleſiarum conſvetudinem convertant, de locis autem ad ſepelienda funera mortuorum vitrici provideant, a quibus & pecuniam repetant, pro uſuque Eccleſiæ convertant, quæ funera ſi per ſolos ſcholares ad Eccleſiam ſeu locum ſepulchri conducentur; tres groſſos, ſi cum Sacerdotibus & Plebano proceſſionaliter: a Paupere ad minus groſſi ſex, à Divite ad majus duodecim, ſine verò Plebano a Proceſſione per Presbyteros, in quantum Plebanus ſeu ipſius Commendarius legitimis non fuerit impeditus negotiis, a Paupere quatuor a Divite ad minus ſex groſſi perſolvantur, a Vigiliis tam Divitum quam Pauperum indiſtincte groſſi duodecim, a Salve unus groſſus ſolvi debet, a Pſalterio ſeu conductu prout quis cum Plebano facilius convenire poteſt, nemo tamen per cives præter ſcholares Parochiæ ad legendum Pſalterium recipiatur. Tectura vero Funerum ex auro, argentoque, textili aut ſerico cujuſvis generis ab extraneis medium, a civibus verò totum

vitri-

vitrici recipiant & ad fabricam Ecclesiæ aut alios usus convertant, prout Plebano & Consulibus visum fuerit, cætera vero, ut sunt: Equi Locidices pannum tela, & alia hujusmodi præter vestes sericas, Plebanus pro tempore existens recipiet, pro usu beneplacito convertet, & à funeris exequiis pro Ecclesia sub anno factis, Plebanus solo gaudebit offertorio, omnes autem Candelas *Postawniki kręcone* etiam circa funera mortuorum oblatas, post funeris sepulturam & exequijs Quadragesimisque & tricesimis peractis vitrici recipiant, & de his residuoque quod à Paschali candela supererit majus Altare & ubi opus fuerit provideant, alias autem candelas, quæ ex devotione per Christi fideles offeruntur singulis diebus, Plebanus tollet & recipiet pro usu suo, Candelam vero Paschalem vitrici ex Compositione Civium ad eandem provideant, quæ contiguè circa Altare Majus per Annum stare debet, Prædicatores vero Plebaneos Lithvanum, Consulatus Polonum idoneos providere tenebuntur. Organista autem gaudebit solario circa columbationem. Plebanus Domus Civium cum honesta Familia intret, qui ipsos & illorum Familiam non irritent, quem honeste cives tanquam suum Pastorem excipient, & juxta antiquam consvetudinem ipsi tribuant. Missæ autem a prima usque ad summam in dicta Ecclesia continuè celebrentur, unus Presbyter post alium, quem Ordinem Plebanus pro tempore existens providere tenebitur. De pulsalibus verò, a civibus medium pro Fabrica Ecclesiæ & medium pro Plebano cedere debebit, ab extraneis verò Plebanus pro tempore existens totum percipiet. Quæ omnia supra dicta per partes præfatas, inviolabiliter perpetuè observari volumus, sub pænis in Compromisso superius descriptis, laudamusque & definimus, arbitramur, pronunciamus, & mandamus hac nostra sententia arbitraria mediante, cujus sententiæ Nobis, & Domino Episcopo præfato reservamus, interpretationem, quam quidem sententiam arbitrariam Reverendus Dominus Episcopus Vilnensis superarbiter in omnibus articulis, punctis & clausulis confirmat, approbat ratificat, & futuris perpetuis temporibus sub Censuris Ecclesiasticis & pænis præfatis similiter observare mandat. Articulo de Processione dum funera mortuorum ducuntur, sive Plebanus intererit sive non, duodecim grossos solvi voluit duntaxat excepto super quibus omnibus præmissis dictæ Partes petierunt a me Notario Publico desuper Publica confici instrumenta, Acta sunt hæc Anno, Indictione, Pontificatus die quibus supra. Præsentibus Reverendis Dominis Joanne Filipowicz Dei Gratia electo Confirmato Kijoviensi Custode, Joanne Silvio amato utriusque Doctore Magistro, Stanislao Dombrowski Canonicis Vilnensibus, Joanne & Venceslao Notariis Publicis Testibus ad præmissa vocatis, atque rogatis. Nos itaque Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniæ & Magnus Dux Præfatus attendentes præinsertam concordiam Authenticè juste ac pie

factam fuiſſe, in canonem illius Eccleſiæ S. Joannis Vilnenſis Conſentientes de ſcientia ex gratia Noſtra approbandam, & confirmandam duximus, approbamuſque & confirmamus, Præſentibus decernentes: eam in omnibus punctis, articulis & conditionibus, atque toto ejus tenore valorem & robur, perpetuæ inviolabiliſque firmitatis obtinere, tenore præſentium mediante. In cujus rei teſtimonium ſigillum Noſtrum, Præſentibus eſt subappenſum. Actum & datum Cracoviæ Feria ſexta proxima ante Dominicam Palmarum Anno Domini Milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo ſeptimo, Regni Noſtri vigeſimo primo, præſentibus ibidem Reverendiſſimo Patre Domino Laurentio Epiſcopo Camenecenſi & Præpoſito Vilnenſi, Boguſlao Theſaurario Capitaneo Słonimenſi, atque Joanne Hronoſtay Tenutario in Dorſuniſzki Notariis Magni Ducatûs Noſtri & aliis Fide dignis ad præmiſſa Sigiſmundus REX.

Sigillum appenſile M. D. Litt:

A. 1528. *In Vigilia Nativitatis Domini, Literæ Sereniſſimi Sigiſmundi I. Regis Poloniæ, ad Caſtellanum Brzeſtenſem & Teloneatores Regni, ne in oppido Sierpcz dicto teloneum ullo modo à Mercatoribus Vilnenſibus exigant.*

Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, totiuſque Pruſſiæ, & Maſoviæ, &c. Dominus & Hæres. Generoſo Joanni Leſzczyński Caſtellano Brzeſtenſi & Capitaneo Radziovienſi fideliter Nobis dilecto, & aliis Teloneatoribus Noſtris, ad præſentis negotii intereſſe quomodolibet habentibus gratiam Regiam, Generoſi, Nobiles ac Famati dilecti. Quæſti ſunt Nobis fideliter subditi Noſtri Civitatis Vilnenſis, quòd ab ipſis novum quoddam & inſolitum Teloneum ratione Ceræ a qua hic Nobis teloneum pendere ſoliti ſunt, in oppido Sierpcz exigitur, quod illi nunquam antea ſolvere fuiſſent conſveti, neque ad ipſius ſolutionem per quempiam Teloneatorem in præfato oppido Sierpcz in quam cogebantur, quòd ſi ita eſt: fidelitati tuæ & univerſis quorum intereſt, tenore præſentium mandamus, quatenus præfatos Cives Vilnenſes ad hujuſmodi novum & inſolitum teloneum non cogatis, neque illud ab eis præfato modo exigere audeatis, gravi ſub indignatione noſtra, ſecus non facturis. Datt. Vilnæ in Vigilia Nativitatis Domini, Anno Domini Milleſimo quingenteſimo vigeſimo octavo, Regni noſtri Anno Vigeſimo ſecundo. Sigillum minus Regni Poloniæ: ad mandatum Majeſtatis Regiæ proprium Joannes Choieński Archidiaconus Cracovienſis.

Anno

Anno 1533. *Die* 23. *Decembris. Literæ Sereniſſimi Sigiſmundi I. Regis Poloniæ, ad Teloneatores Ducatus Maſoviæ, ne ullum teloneum à Cera, & aliis mercibus Mercatorum Vilnenſium exigant.*

Sigiſmundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, totiuſque Pruſſiæ, ac Maſoviæ &c. Dominus & Hæres. Univerſis telonei noſtri exactoribus, Notariis & cuſtodibus in Regno, & præſertim in Ducatu noſtro Maſoviæ conſiſtentibus, ſignanter autem Nobili Chriſtophoro Czermieńſki eiuſdem telonei noſtri in Ducatu Samogitiæ Exactori & Cuſtodi, tenore præſentium ſignificamus. Quia Mercatores & incolæ Civitatis Noſtræ Vilnenſis: quæſti ſunt Nobis plurimùm; quod in pluribus locis ejuſdem Ducatus ſignanter autem in Sierpcz novum quoddam & inſolitum teloneum ratione ceræ & aliarum quarumcunque mercantiarum nunc ab eis exigitur, quod tamen ſuperioribus annis nunquam exigebatur, ſupplicaveruntque Nobis, ut Eos in libertatibus eorum juxta antiquam conſvetudinem conſervari mandaremus. Nos itaque attendentes quod his annis nullum novum teloneum inſtituerimus, vobis omnibus ſupra ſcriptis diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus præfatos mercatores Civitatis noſtræ Vilnenſis cum eorum rebus & mercibus abſque alicujus novi & inſoliti telonei exactione ire, & tranſire liberè & ſecurè permittatis & permitti faciatis, nihil ab illis præter ſolitum & à nobis aut noſtris Prædeceſſoribus inſtitutum exigentes, ſecus facere non auſuri, ſub indignatione noſtra. Datum Vilnæ ſub Annulo Noſtro Vigeſima tertia Decembris Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo trigeſimo tertio, Regni noſtri Anno vigeſimo ſeptimo. Sigillum minus Regni Poloniæ. Relatio Reverendi in Chriſto Patris Domini Joannis Choieńſki Epiſcopi Premiſlienſis.

A. 1535. *Feria ſexta poſt Dominicam Lætare. Decretum Sereniſſimi Sigiſmundi I. Regis Poloniæ, Magni Ducis Lithvaniæ, inter Civitates, Vilnenſem & Caunenſem latum, quo non tantum depoſitio mercium in civitate Caunenſi civibus Vilnenſibus, ſed etiam foriſatio omnium mercium in eadem civitate & Rippis Fluvii Vilia dicti atque inde in alias Regiones defluitatio juxta Jura Civitati Vilnenſi ſervientia adjudicata eſt.*

Sigiſmundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæque &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit univerſis & ſingulis, harum notitiam habituris, præſentibus & futuris: Quia orta controverſiâ inter civitates Noſtras Vilnenſem & Caunenſem, propoſitum fuit coram Nobis judicialiter ex Parte

Advocati Conſulatuſque totius Communitatis Viinenſis contra Advocatum conſulatum & communitatemCaunenſem, quia Ipſi contraveniendo Privilegio Divi olim Regis & M. Ducis Caſimiri Genitoris & Prædeceſſoris noſtri, Chariſſimi,eis ipſis Civibus Vilnenſibus, de & ſuper libera ac immuni eis ubicunque per Civitates Dominiorum noſtrorum mercandi facultate & aliis prærogativis liberaliter conceſſo, & per Nos confirmato, ab eis ipſiſque civibus Vilnenſibus in aſſiduo uſu continuè & indeſinenter obſervato prætendunt, non eſſe integrum ac liberum in civitate eorum Caunenſi ipſis Vilnenſibus juxta hujuſmodi privilegiatam eorum libertatem, conſvetudine approbatam foriſandi ſeu mercandi cum quo voluerint, & non debere eos, eâ ipsâ mercandi libertate gaudere ac uti frui, & quod merces ſuas ipſi Vilnenſes in eundo & redeundo trans Caunam, terra vel aquâ tranſvehere & juxta beneplacitum ſuum de eis illic diſponere minimè licitum habeant, donec prius merces ipſæ eorum illic in civitate Caunenſi depoſitæ & locatæ fuerint perſeveraverintque ibidem ad minus triduo vendicantes per id Civitati ſuæ Caunenſi depoſitum mercimoriale alias *Skład*. Ex adverſo Caunenſibus Advocato ſcilicet, PræconſulibusConſulibus& nonnullis exCommunitate cum pleno & ſufficienti a tota civitatis ſuæ Communitate Mandato, litem conteſtando Jure, id, ac legitimè vigore Privilegii ſui tenendum eſſe allegantibus, & exhibitis coram Nobis deſuper hinc inde Privilegiis & utraque parte in continuo uſu Privilegii ſui & conſvetudinis ab antiquo obſervatæ aſſeverante ſe fuiſſe & eſſe, & Producti fuerunt coram Nobis parte ab utraque, pro verificatione hujuſmodi intentionum earum, teſtes qui cum parte Vilnenſium ex pluribus vicinitate conjunctioribus Civitatibus publicitus miſſi & accerſiti & numero & conditione atque convenientiâ Teſtimonii eſſent integriores, & Juri Adverſis præferendi admittendique ad teſtificandum & jurandum deſuper elegerunt, itaque ad præſtandum juramentum Advocatus, Præconſules, Conſules cæterique Caunenſes unanimiter imprimis ex ipſiſmet Actoribus PræconſulibusConſulibuſque Vilnenſibus, Honeſtos Martinum Stulbicz, Jarmolaum Szlotowicz, Martinum Neſtziuk, & Joannem Mielnik, ex teſtibus vero de una quaque Civitate, ſingulatim de Troki videlicet Jacobum Advocatum & Jwanum Tołokońſki Præconſulem, de Grodno Paulum Bogdanowicz Præconſulem, de Szoſli Georgium Advocatum, de Gedanenſi vero civitate Conradum Klippingk & Thomam Roſth, qui quidem ſic ad jurandum per Caunenſes electi, & imprimis duo Præconſules & duo Conſules Vilnenſes prædicti in Prætorio Civitatis ſuæ in præſentia Generoſi Andreæ Michayłowicz Ducis Coſirńſki Mareſchalci noſtri ad id à nobis ex brachio noſtro ſpecialiter deputati & miſſi, ac in præſentia Advocati, Præconſulum & Conſulum Caunenſium eos ad jurandum ducentium corporale ut fide digna præfati Andreæ Coſtrſki di-

didicimus relatione; præſtiterunt juramentum, quod nunquam in civitate Caunenſi, nec extra eam in domibus incolarum ejus, ac aliis locis circumvicinis civitati illi adhærentibus supra nec infra Civibus Vilnenſibus cum mercibus eorum quibuſcunque ex neceſſitate depoſitum erat, ſed quod liberum ipſis omnibus fuit, in eundo & redeundo merces ſuas in utriſque Fluviorum rippis, lociſque aliis & domibus civium Caunenſium & ubicunque alicui placuerit, deponere, depoſitaque juxta eorum Privilegii continentiam diſponere, foriſare, mercari & vendere complacuerit, iterumque juxta unicujuſque beneplacitum, ſine quavis retentione & contradictione Caunenſium, infra & ſupra tam aquâ quam terra, & per utrumque fluvium tranſvehere ſuís, quoſcunque & undecunque habere poterint, vectoribus ſeu Nautis, quo quidem juramento taliter per eos præſtito, & per Caunenſes audito, teſtes quoque Vilnenſium per Caunenſes ut præmittitur electi ſuperius nominati ſub ſimili ac eadem forma juraverunt. Nos itaque auditis & cognitis præmiſſis de unanimi voluntate, conſenſu, & Conſilio Conſiliariorum noſtrorum M. Ducatus noſtri ſpiritualium atque Sæcularium controverſiam hujuſmodi Civitatum noſtrarum prædictarum decidendo & definiendo pronunciavimus & ſententiavimus: Quod Cives Vilnenſes quemadmodum hactenus Privilegio ſuo ſupra dicto, Prærogativiſque ac libertatibus in eo expreſſis, juxta conſvetudinem antiquam jugiter & ſine intermiſſione uſi ſunt, ita & in futurum perpetuis & ſempiternis temporibus ipſi Cives Vilnenſes moderni & Succeſſores eorum utantur, integramque habeant libertatem juxta hujuſmodi Privilegii ſui tenorem, & antiquam eorum conſvetudinem hactenus obſervatam & per documentum supra expreſſum juridicè & plenariè comprobatam, merces ſuas pro beneplacito ſuo, & non ex neceſſitate prout Caunenſes vigore Privilegii ſui prætendebant in Civitate Caunenſi & rippis utriuſque fluvii aliiſque locis deponendi eaſq; in locis hujuſmodi vendendi commutandive cum quo voluerint, & alios juxta beneplacitum ſuum diſponendi & iterum libere abſque cujuſvis impedimento, retentione & contradictione exinde dum eis placitum opportunumve fuerit, tam terrâ, quam aqua tranſvehendi & transportandi infra & supra teloneariis duntaxat noſtris ibi Caunenſibus ſe notificando non obſtante Privilegio Caunenſium cujus prætextu in præmiſſis innitebantur, quibus ſilentium deſuper indiximus, injunximus & impoſuimus perpetuum, Privilegiumque Vilnenſium quo in præmiſſis fulciantur, in omnibus & ſingulis ejus articulis, punctis & clauſulis eos hic pro expreſſis habendo, nec non conſvetudinem antiquam de & ſuper uſu Privilegii ejuſdem ut præmiſſum eſt veritate fultum in plenaria & integra firmitate reliquimus & conſervavimus decernendo Privilegium & conſvetudinem hujuſmodi, robur firmum obtinere perpetuo & in ævum: harum quibus Sigillum noſtrum eſt ſubap-

penſum, teſtimonio & munimine literarum. Actum & datum. Vilnæ Feria ſexta poſt Dominicam *Lætare* proxima. Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo trigeſimo quinto, Regni vero & Magni Ducatus noſtrorum vigeſimo nono. Præſentibus Reverendis in Chriſto Patribus ac Magnificis Dominis Joanne Vilnenſi, Venceſlao Miednilcenſi Epiſcopis, Alberto Martini Gaſtoldt Comite in Murata Geranoyny Palatino Vilnenſi, Cancellarioque Noſtro Capitaneo Bielſcenſi & Moſirienſi, Georgio Nicolai Radziwill Caſtellano Vilnenſi Mareſchalco Curiæ noſtræ Campiductore generali Capitaneo Grodnenſi & Lidenſi, Joanne Joannis de Zabrzezie Palatino Trocenſi Mareſchalco Terreſtri, Joanne Nicolai Radziwill Capitaneo Samogitienſi & Caunenſi, Staniſlao Alberti Gaſtoldt Comite in præfata Murata Gieranoyny Palatino Novogrodenſi, Gregorio Gregorii Oſtikowicz Structore menſæ noſtræ & aliis Proceribus Baronibuſque Conſiliariis Noſtris ſincere nobis dilectis. Per manus præfati Magnifici Alberti Gaſtoldt Comitis in Murata Gieranoyny Palatini Vilnenſis Cancellarii Magni Ducatus noſtri. Sigiſmundus REX.

Sigillum appenſile M. D. L.

A. 1536. *Die* 6. *Auguſti Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi I. ſuper Pontem in fluvio Vilia dicto exiſtentem cum ordinatione Telonei a pertranſeuntibus exigendi, imprimis Ulrico Hoſio, ſecundariè vero Xenodochio ſanctiſſimæ Trinitatis, collatum.*

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam Rei memoriam. Regum ac Principum præclara geſta quæ ad commoda Generis humani augenda & propaganda ſuſcipiuntur, propterea immortalite digna judicantur, & eorum exemplo grata poſteritas incenſa ad ſimilia, aut etiam majora facienda provocaretur, quæ niſi Literarum munimentis commendentur: facile ex hominum memoria elabeſcunt. Proinde Nos Sigiſmundus Dei Gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſoviæ, Samogitiæque, &c. Dominus & Hæres. Manifeſtum facimus tenore præſentium univerſis & ſingulis tam præſentibus quam futuris harum notitiam habituris, quia cum nos retroactis Annis Nobiſcum reputaremus, moleſtias, sumptus, & incommoda Subditorum noſtrorum Magni Ducatus Lithvaniæ & aliorum Hominum quæ in traiiciendo Navigiis Flumine Vilia apud Civitatem noſtram Vilnenſem ſubire cogerentur, damnaque rerum ſuarum quas ducebant; in eodem Flumine facerent, cogitanteſque quo pacto hujuſmodi incommodis eorundem ſubditorum obviare poſſit; conſilium cæperamus extruendi firmi alicujus Pontis in eodem Flumine, inſtigante etiam nos ad id faciendum Generoſo olim Ulrico Hoſio Horodniczy Caſtri noſtri Vilnenſis, & proinde quod nobis conſultum videbatur, per-

ficere

ficere volentes, cognitamque ac perſpectam habentes fidem & integritatem ejuſdem olim Generoſi Ulrici Hoſſii, commiſeramus ei, ut ipſe Pontem ipſum in flumine Vilia apud eandem Civitatem noſtram Vilnenſem majóri, qua fieri poſſit & ei videretur firmitudine propriis ſumptibus & impenſis exſtrueret & ædificaret ſub modis & conditionibus infra ſcriptis, videlicet quod extructo & conſtituto Ponte prædicto, ita ut advenientes Homines, commodè pertranſire huc atque illuc poſſent; jus faſque eſſet authoritate & permiſſione noſtra eidem Ulrico Hoſio Vectigal ſive Teloneum pontale in eodem loco, à pertranſeuntibus petere & exigere modo infra ſcripto, ſcilicet ab uno curru lignorum aut ſtraminis fæni & omnis generis frumentorum & ab aliis rebus, quaſcunque venales uno equo quiſque vexerit, unam denarium ſive obolum, ab uno vaſe ſive tonna ſalis unum obolum, ab uno curru mercibus onuſto qui duobus equis ducitur denarios ſive obolos quinque, ab uno curru mercibus ,onuſto, qui uno equo ducitur, denarios ſive obolos tres, à quolibet Bove & vacca, & ab eo quidquid trans flumen ad vendendum ducitur, ſive pellitur denarium ſive obolum unum, ab uno cumulo argillæ pro conficiendis lapidibus coctis, qui lateres appellantur, groſſos viginti. Ex eo autem vectigali, ſive teloneo poteſtatem feceramus eidem Ulrico Hoſio, omnes ſumptus & impenſas quaſcunque in exſtruendo dicto Ponte feciſſet, compenſandi, & reſarciendi tam diu, donec tota ſumma ab eo expoſita ei exolveretur; poſteaquam vero ſumptus & impenſas ſuas, quas in extructione Pontis feciſſet, rurſus ex eodem Vectigali ſeu Teloneo recuperâſſet, mandata illi ſimiliter vivæ vocis oraculo dederamus, ut reliquas Partes & ſummas Pecuniæ, quæ ex eodem Vectigali Pontis prædicti ultra ſumptus ab eo factos provenirent, & colligerentur, pro exſtruenda Domo Hoſpitali pro egenis & langvidis Hominibus apud Monaſterium Fratrum Prædicatorum ordinis Sancti Dominici Eccleſiæ Sancti Spiritus, in eadem civitate noſtra Vilnenſi collocandis, proque illorum ſuſtentatione & cura convertere. Qui quidem Generoſus Ulricus Hoſius voluntati & Mandatis noſtris ſatisfaciens, Pontem ipſum in flumine Vilia prædicta, apud civitatem noſtram Vilnenſem magnis ſumptibus & impenſis, omnique cura & diligentia erexit, & ædificavit, atque ad omnem quam potuit diuturnitatem firmavit, vectigalque ipſum ſive Teloneum Pontale juxta Præſcriptum noſtrum ſuperius expreſſum conſtituens, ex eo ſummas Pecuniæ, quas in ædificando dicto Ponte impenderat, ſibi ipſe proceſſu temporis deduxit & defalcavit, eodemque opere deinde perfecto & abſoluto, ad alteram voluntatis & Mandatorum Noſtrorum partem converſus, Hoſpitale prædictum apud Monaſterium Fratrum Prædicatorum, quod antea ædificare cæperat, perficere conatus eſſet, bonamque ejus partem ex muro conſtruxiſſet, prius tamen quam id

N po-

potuerit ad effectum perducere, ut eſt mortalium conditio humanis rebus morte exutus eſſet, Noſque in ejus locum Generoſum Joannem Hoſium Filium præfati olim Ulrici ſufficeremus, qui non minori fide ac virtute Patrem ſecutus cum reliqua officia ſibi, à nobis data, tum vero hoc ipſum Vectigal Pontale adminiſtrans ſe ſe nobis vehementer probavit, quemadmodum etiam in reſtauratione ejuſdem Pontis, qui verò ſuperiori impetu aquarum & glacierum fractus & direptus fuerat, induſtria ſua declaravit, ad priſtinam firmitatem & uſum hominum pecunjis ex eodem vectigali antea pro parte collectis & pro reſiduo colligendis noſtra voluntate & Mandato reſtituens. Nos igitur cupientes, ut Pons ipſe ſic exſtructus perpetuis futuris temporibus durare, & quotieſcunque vel tempore vel caſu aliquo adverſo aut vi & impetu aquarum devaſtaretur inſtaurare, rurſus & reædificari poſſit, vectigal prædictum ſeu teloneum ſuperius deſcriptum quemadmodum Præfatus olim Ulricus Hoſius & Joannes ejus Filius ex voluntate & Conſtitutione Noſtra ſuperius deſcripta, exigebant de certa ſcientia & voluntate noſtra Regia inſtituendum in eodem Ponte, duximus, & inſtituimus, harum ſerie Literarum, ita ut homines cum rebus & mercibus ſuis illum pertranſeuntes, ſecundum ordinationem noſtram ſupra expreſſam ſolvere teneantur & debeant. Quod quidem vectigal ſeu Teloneum Pontale præfatus Generoſus Joannes Hoſius per eos, quos ad id deligendos & deputandos duxerit, exiget & exigi faciet. Ut autem hoc ipſum Teloneum Pontale a nobis ſic, ut præmiſſum eſt, inſtitutum, comulatiores fructus & proventus adferat, ad eos uſus ad quos illud deſignavimus ſuſtinendos, prout in infra ſcripta ordinatione noſtra continetur & habetur, inhibendum perpetuo duximus & inhibemus ſub amiſſione bonorum omnibus & ſingulis Palatinis, Caſtellanis, Capitaneis & aliis officialibus ac ſubditis noſtris, cujuſcunque ſtatus, ordinis, dignitatis & præeminentiæ exiſtentibus, ne ipſi aut quiſquam illorum conjunctim vel duciſſim alium Pontem præter hunc in eodem fluvio Vilia alibi ædificare & erigere præſumat, intra terminos à nobis deſignatos, hoc eſt: incipiendo ab oppido Byſtrzyca ſurſum uſque ad aliud oppidum noſtrum Kiernow, deorſum, adeo ut nullus alius Pons inter hæc oppida præter hunc noſtrum Vilnenſem exſtrui vel ædificari poſſit, in præjudicium telonei pontalis præfati, non licebit præterea hoc noſtro interdicto & prohibitione mediante cuiquam Subditorum noſtrorum parvos ponticulos qui *Jazy* vocantur in eodem fluvio in aliis locis extruere incipiendo, à Curia noſtra Niemenczyna uſque ad oppidum noſtrum Kiernow prædictum ſub ſimilibus amiſſionibus bonorum, & aliis pænis arbitrio noſtro exigendis, interdicta etiam eſſe volumus & interdicimus ac prohibemus Navigia quæ *Promy*, vocantur, in eodem flumine Vilia ita quod nemo Officialium aut Subditorum noſtrorum illis uti poſ-

ſit

ſit intra Villam Verki Epiſcopatus Vilnenſis & Villam Ponary Capituli Eccleſiæ Vilnenſis ſurſum ac deorſum in præjudicium ejuſdem telonei pontalis, à nobis inſtituti, ſub pænis noſtris ſupra expreſſis. Et quoniam nos ſicut antea teſtati ſumus Pontem prædictum, pietate in Subditos noſtros permoti erigi & ædificari feceramus, ita etiam vectigal ipſius & teloneum prædictum in ejus reparationem & in egenorum languentiumque Hominum uſus longe antea animo deſtinaveramus; propterea volentes jam tandem animi noſtri inſtitutum ad effectum perducere & inopiæ eorum qui eleemoſinam exſpectant ſuccurrere, commiſeramus nonnullis Conſiliariis noſtris, ut Hoſpitale apud Monaſterium S. Spiritus ſitum, quod præfatus olim Ulricus Hoſius muro ædificare cæperat; reviderent, & quemadmodum perfici, aut quibus finibus & ſpatio loci concludi poſſet, diligenter unâ cum Fratribus Monaſterii prædicti conſtituerent, qui commiſſionem noſtram exequentes retulerunt coram nobis ſe cum eiſdem Fratribus S. Dominici ita conſtituiſſe, ut dictum Hoſpitale neceſſario loci ſpatio in quo ea, quæ ad uſum Domus hoſpitalis prædicti pertinent, erigi & ædificari poſſint, quod ab eis oſtenſum & deſignatum eſt in hunc modum, incipiendo ab introitu ſive Porta ad Curiam hoſpitalis quæ eſt in vico ex oppoſito valvæ Cemeterii Eccleſiæ S. Spiritus, à qua Porta porriguntur limites longitudinis areæ Hoſpitalis undevis uſque ad finem Domorum Petri Pusdrowicz, & Pauli Pieſtowicz Civium Subditorum Reverendi Domini Epiſcopi Vilnenſis, centum ulnis ſive triginta quatuor cubitis, latitudinis vero ab area Eccleſiæ hoſpitalis in loco ſuperiori ejuſdem areæ viginti ulnis ſive ſeptem cubitis, area vero inferior penes Domum & Hortum Petri Puſdrowicz uſque ad finem Domus Pauli Pieſtowicz habens ulnas ſexaginta ſive cubitos viginti, ejus vero longitudo à fine horti Puſdrowicz penes hortum Conventualem Stephani Tubicinis noſtri ſurſum habens triginta ſex ulnas ſive cubitos duodecim, quodque etiam duplici ingreſſa dicta Domus hoſpitalis gaudere debeat, altero videlicet ab ea parte quâ itur ad Eccleſiam S. Spiritus Monaſterii prædicti, altero in latere quod ſpectat plateam S. Spiritus appellatam, cui quidem hoſpitali ac Pauperibus in eo habitantibus ac uſibus eorum, teloneum pontale prædictum nos de benignitate noſtra Regia perpetuo dandum, donandum, aſſignandum & inſcribendum duximus, prout damus, donamus, aſſignamus & inſcribimus modis & conditionibus infra ſcriptis, ita videlicet quod hoc tempore quo dictum hoſpitale inſtauratione & tota fere ſtructura indiget, ſupra nominatus Generoſus Joannes Hoſius quem ejusdem Pontis & Hospitalis Procuratorem & Proviſorem conſtituimus, vectigal ipſum Pontale quod ejus adminiſtrationi, uti Proviſori hoſpitalis præfati commiſimus, ſimiliter & cenſus omnes atque obventiones & oblationes, quaſcunque pia Chriſti Fi-

lium devotio vel contulit iam, vel deinceps conferet: ſemper exiget & percipiet ex ejusque proventibus dictum Hospitale cum omnibus ædificiis, quæ ad illud neceſſariæ videbuntur, ædificabit & conſtruet, ita ut in eo Pauperes & langvidi homines includi & collocari commode ac vitam degere poſſent, quemadmodum id ejus induſtriæ & integritati committimus præſentibus literis noſtris. Poſteaquam vero hospitale prædictum ædificaverit ac quemadmodum opus fuerit, perfecerit, extunc reliquos proventus ejusdem telonei pontalis per Nos præfato hoſpitali inſcripti ſingulis annis ſequentibus in victum, amictum & medicinas, alioſque uſus domeſticos Pauperum in eodem hoſpitali tunc collocatorum convertet & impendet, aliique ejus Succeſſores quos in eodem officio & adminiſtratione Nos ipſi conſtituerimus, aut Succeſſores noſtri conſtituerint, convertent & impendent, convertereque & impendere debeant & teneantur perpetuo & in ævum, ita tamen quod dictus Joannes Hoſius & ejus Succeſſores præfati partem aliquam proventum dicti telonei pontalis, ſingulis annis retinere & conſervare omnino ſint aſtricti, quæ in reparationem & inſtaurationem Pontis præfati ac Hoſpitalis quoties opus venerit deponi ex parato poſſit, cura vero & adminiſtratio ſpiritualium Sacramentorum Pauperibus & aliis hominibus in dicto hospitali pro tempore commorantibus incumbere debebit & incumbet Priori & Fratribus præfati Monaſterij S. Spiritus, ut Miſſas illic celebrare, confeſſiones audire & super ſacrata communione corporis Dominici reficere eoſdem habitatores Hoſpitalis perpetuo teneantur, quemadmodum propter occupationem loci in quo antea Hospitale exſtructum fuerat & propter extinctionem Tituli Præpoſiti hospitalis ejuſdem, quem ipſi in ſe aſſumpſerunt, merito debent & sunt aſtricti. Ut autem ordo & diligentia tam in exſtruendo & reparando eodem hoſpitali, quam in providendis & gubernandis eiſdem Pauperibus hospitalis prædicti ritè & debitè servetur, curam & superioritatem prædictæ adminiſtrationis Reverendo in Chriſto P. Domino Epiſcopo Vilnenſi moderno & pro tempore exiſtenti ac ejus Capitulo Vilnenſi delegandum duximus & delegamus, ita ut ipſi bono regimini & adminiſtrationi ipſius hospitalis ejuſque proventuum prædictorum superintendant, eamque ob rem etiam volumus, & præſentibus literis noſtris ſtatuimus, quod dictus Joannes Hoſius, & ejus in adminiſtratura vectigalis ſive telonei ac præfatorum Hoſpitalis & Pontis Proviſores, à Nobis pro tempore deputandi coram præfato Domino Epiſcopo ſeu duobus Prælatis vel Canonicis, ab eo vel in ejus abſentia, à Capitulo deputandis, ſingulis annis & in fine cujuslibet anni de omnibus & ſingulis ad dictum Hoſpitale & Pontem ſpectantibus perceptis & expoſitis rationem reddere, & quietationes ab eis accipere debeant & teneantur: harum teſtimonio literarum, Quibus in fidem & teſtimonium Sigillum Noſtrum eſt subappensum.

Datum Vilnæ Sexta menſis Auguſti Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo trigeſimo sexto, Regni vero noſtri Anno trigeſimo. Sigismundus Rex.

Sigillum appenſile M. D. Litt.

Ru 1536. Mieſiąca Semptembra Dnia 9. Extrakt Ordynacyey ś. p. Krola Jmci Zygmunta I. między Magiſtratem i Communitatem Miaſta Wileńſkiego dla zachowania porządku w Mieście Wileńſkim, tak przez Radę, jako i Poſpólſtwo uczynioney, i różnemi artykułami opiſaney, a za Krola Jmci Zygmunta III. Ru 1607. Mieſiąca Junii Dnia dziewiątego z Metryki W. W. Xſta Litewſkiego wydany.

Zyhimont Treti Bożoiu Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniáź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki, Inflantſki, a Szwedſki, Gotſki, Wandalſki, Diediczny Korol. Oznaymujem ſim Liſtom naſzym, iż za prośboju ſławetnoho Jwana Jachowicza Piſara Ruſkoho Radeckoho Mieſta Naſzoho Wieleńſkoho do Nas imieniem Burmiſtrow Raycow i wſich Mieſzczan naſzych Wileńſkich wnieſionoiu, kazaliieśmo im z Metryki Kancellaryey naſzoy Widimus dati Prywileju Prodka i Dieda naſzoho świątobliwey Pamieti Korola Jeho Miłoſti Zyhimonta Pierwſzoho Mieſtu Naſzomu Wileńſkomu danoho, na potwerżenie niekotorych Artykułow od nichże samych poſtanowiennych, a druhich wyrokom Hoſpodarſkim mieży Radoju Mieſkoiu i Poſpolſtwom uznanych, z ſtrony wſiakoho Radu i pożytku Reczypoſpolitoy Mieſkojey, kotory Prywiley ſłowo od ſłowa takſie w ſobie majet. Wo Jmia Bożoje ſtan ſia, My Zyhimont Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych Pan i Diedicz. Czynim znamienito ſim naſzym Liſtom chto na nieho poſmotryt, albo czczuczy ieho uſłyſzyt, Ninieſznym i po tom buduczym komu budet potreba toho wiedati, ſzto od dawnych czaſow około Dobra poſpolitoho Miſta Naſzoho Wileńſkoho, o sprawach i pożytkach mieſkich były niemałyie roſtyrki i niezhody mieży Radoju i poſpolitym czołowiekom toho Mieſta prereczennoho, o kotorychże niezhodach i rożnicach ſwoich Rada i poſpolſtwo mnohokroć pered Nami jako Panom ſwoim diedicznym ſprawy mieży soboju miewali, i żałoby obiedwie ſtoronie czynili, i spory wielikiie dyłali; a tak My dla pożytku i rozſzyrenia toho naſzoho Mieſta chotieczy aby w dobrom radu i ſłuſznoy ſprawie i pożytkach i oboronie i budowaniu ſia mnożył, za pryczynoju Korolewoiey Naſzojey Jey Miłoſti i wielikojey Kniehini Bony dopuſtiti im obiema ſtoronam, aby Rada i poſpolſtwo ſami mieży ſoboju wyſadiwſzy pewnych dowcipnych mudrych Ludey i nauczonych Prawa Maydeburſkoho Niemieckoho w tych rużnicach porownaniie

uczynili, i ſłuſznuju uhodu wziali, a w czombyſia zhodit niemobli, toieśmo na wyrok naſz zoſtawili pod tym spoſobom, w kotorychby artykułach Rada z pospolſtwom ſia niezhodiła, w tom ieśmo mieli wyrokom naſzym poſtredok mieży niemi uczyniti, a w kotorych członkach oni z obuſtron ſia zezwolat, prytom mieli ich zachowati i Liſtom naſzym potwerditi: hdeż tyiie Poddanyie Naſzyie Rada i poſpolſtwo mieſta Wileńſkoho na mnohich ſia Artykułach zhodiwſzy Nam ich podali proſieczy o potwierżeniie tych Artykułow, kotoryie niżey oſobliwoie ſut wypisanyie, a na czomſie niezhodili tyie na Sud i ſkazanie naſzoie prypuſtili żodajuczy abychmo tym niezhodom ich koniec uczynili, My to pryniawſzy od nich miłoſierniie, jako od poddanych naſzych i doſtatocznie rozważywſzy tyie reczy z Radami naſzymi toho Pańſtwa wielikoho Kniaźtwa Litowſkoho takowoje ſkazaniie i wyrok Naſz kotory na wieczne czaſy w tom to Mieſtie majet trwati uczynilieśmo. Na perwey tyie ſłowa kotoryie mieży Radoju, a poſpolitom Czołowiekom około Radu i pożytkow Mieſkich hdiekolwiek uſzczypliwie i niepodſtiwie mowieny, ſkazujem iż żadnoy ſtoronie tak z rady, ani z poſpolitoho Czołowieka im, ani ich potomkom na wieczne czaſy na ich czciach i dobrych powieſtiiach niemaiut ſzkoditi; a mieży ſoboju w miłoſti i w zhodie i w poſłuſzeńſtwie maiut byti, jako członki w odnom Cele: a pry tym ſkazujom, iż Rada Wileńſkaja Radcy i Burmiſtry kotoryie z ſtarodawna ſami w ſobie maiut obieraniie i ſtawieniie z Rady Burmiſtrow i Pryſiażnikow, majut byti w toy liczbie jak dawnoy było,|to ieſt: dwaccat i czotyry Radec, a dwanaccat Burmiſtrow, połowica tojey Rady i Burmiſtrow Zakonu Rymſkoho, a połowica Zakonu Hreckoho, tak jako obudwom Zakonom Prawo Maydeburſkoje dano. A na każdy rok dwa Burmiſtry, odin Rymſkoho zakonu a drugi Hreckoho, a czotyry Radcy dwa Hreckoho, a dwa Rymſkoho ſiediaczymi maiut byti, i tot płat jako pierwey na Burmiſtra każdoho ſiedaczoho po dwaccati kop, a na Radcu każdoho ſiediaczoho po dieſieti kop hroſzey na każdy Rok mieti: a pry tym obyczaiu dobrym w obieraniuiu i liczbie Rady i tych dochodach zoſtawuiem na wieczneie czaſy, toż o ſkarby i poradok miſki w dochodiech i roſchodiech i chowaniu tak nadajom: iż majut byti czotyry ſzafary kotoryie wſi pożytki dochody i roſchody i Dworcy Miſkiie majut wiedati, wytrehat zachowat i oſmotrywat ſzafowat z poradoju i wolu Rady Wileńſkojey na pożytok i potrebu miſkoiu. A tyie ſzafary maiut byti dwa z Rady kotorych Rada mieży ſoboju obieret, a dwa z poſpolſtwa kotorych też zawżdy Rada obierat majet tym obyczajom: iż poſpolſtwo deſiat mieży soboju majut dobrych ludiey, a oſiedłych obrati i pered Radoju poſtawiti, a Rada z nich majet dwoch obierati. A tyie ſzafary na każdy Rok maiut liczbu uczyniti pry kotoroy liczbie maiut byti uſtawiczniie dwa z Rady, a chtokolwiek ſcho-

ſchoczet z Rady pry liczbie byti, to koždomu wolno budet, majut też byti pry toy liczbie z cechow po odnomu Miſtru dobrych Ludey, a oſidłych kotorych Rada wybieret, a Poſpolſtwo mieży soboju majut obrati z Kupcow i też innych Ludiey dobrych Mieſzczan Wileńſkich oſidłych oſmnaccat i pered Radoiu poſtawit, a Rada szeſt mieży niemi obieret, kotoryie liczby pospołu z Radoju ſłuchat majut i z Cechow ludmi obranymi. A tyie z Pospolſtwa i z Cechow kotoryie budut ſiediet na liczbie, dokonawſzy liczby maiut pryſiahati, iż nikomu niemaiut ziawiti ſkarbow i tajemnic miyſkich, a ku chowaniu ſkarbow i Liſtow Prywilejow miscu na Ratuſzu majet byti jakož i ioſt, odno ieho wypratat majut, a indie pereniesti porochy albo inſze potreby kotoryie tam chowajut, a ſzto potreba k-tomuž budowati, to maiet byti za poſpolityie pienieże. A do ſkarbu i do Prywileiow mieſkich majut byti czotyry zamki, a czotyry kluczy, a do nych zamkow maiut byti dwa kluczy u Burmiſtra wiery Rymſkojey, a dwa u Burmiſtra Hreckoiey wiery ſiediaczych: a tyie ſkarby kotoryie tam budut chowati, po liczbie ſzafarow niemaiut byt ruſzonyie odno na pospolituju recz toho miiuſta z wiedomoſtiu wſich, i w knihi piſati ſzto kotoroho Roku budiet wziato do ſkarbu, a tyie knihi w ſkarbie maiut byti. Tož wſkazujem iż Rada w inſzoy Izbie ſiediti maiet, sprawy swoje sprawowaty ſzto na nich pryſłużyt z Burmiſtry: a Ławniki w inſzey izbie ſiedieti majut i ſuditi z Woytom, chiba koli poſzlet Rada po Ławniki dla reczy poſpolitoy w jakich potrebach, tohdy do nich maiut pryti i oto z nimi raditi ſzto budet potreba, a Ławniki majut mieti swoju Pieczat kotoruju że im dajem na wiecznyie czaſy, A tak ſiedieczy oſobno, odin druhomu pereſkazati niebudet w sprawach potrebnych atym ſztoſie dotyczet sporu ich, o kletki i opered kletki tak nayduiom: Jż tyie Mieſzczaniie a Diediczy kotoryie kletki ſwoje maiut diedicznyie w tych zoſtati majut, z potomki swoimi, kotoryie nakładom ſwoim zbudowali, i od nas na wiecznoſt odierżali i niemaiut byti o kletki nagabanyie, ani z kletok niczoho niemajut płatiti osobno na Ratuſz, odno tak jak z Domow diedicznych płatiat koli prydut podatki, a z predkletia tot czyia kletka ioſt, a jeśli jeje naymiet komukolwiek, a ſwojeho towaru ſzto w kletce prodaiet, ſam na peredkletiu nieprodaiet, takowy koždy na wſiaki Rok chto naymiet majet dawati pietnaccat hroſzey z pered kleta na Ratuſz, aby tož Reczpospolita miła pożytok odkul i sam bieret tot chto naymiet peredklet; i tož dopuſzczajem im ku rozmnożeniuiu i budowaniuiu Dom Kusznierſkoy miti, kotory że żo ioſt zbudowan pry kletkach murowanych mieſkimi hroſzmi, na kotoromże Domie Kusznierſkom majut byti prodawanyie wſi towary koſmatyie jako mohut byti menowanyie, nie hdie indey aby takowyie towary nie były falſzowanyie, a płat z onoho Domu maiet byti ober-

nen na budowaniie Mista prereczonoho. A dozwalaiem tož im ku murowanom kletkom budowati kramy na ſzewcy, garncare, solenniki, garbary, rymary i na inſzyie reczy, ſzto mohut wymyśliti ku pożytku płatu, budowania Miſta naſzoho, ktomu daiem im kuchniu miyſkuju pry Ratuſzu zbudowaty dla Reczypoſpolitoiey prytom piwnicu Mieſkoiu kotoruiu użo oni dawno maiut. A to sut tyie Artykuły na kotoryieſie sama Rada z pospolſtwom zchodity, a My ich prymocy zoſtawili, i pryniali i wſkazali w ſim Naſzym Liſtie kożdoy osobliwiie. a mianowitie wypiſać naypierwoy iż oni majut twierdoderżati Prawo Maydeburſkoie i pry nim ſtojati i toho Prawa Prywileimi boroniti, i wolnoſti Miſtu tomu danych czerez Nas i Prodkow Naſzych także boronit i Prywileiow ich: a wodże podtym obyczajom ſztokolwiek w pisanym Maydeburſkim Prawie ſtoit, a czohobyſia pierwoy w Wileńſkom Miſtie niezachowało, a znowu trudnoby poſtanowit, tohdy pilnowati majut pospołu Rada i Pospolſtwo, aby to pospolitym dobrom zhodliwie mieży soboju uſtanowili. Jeſzcze każdoho hodu hdy nowyie Burmiſtry ſiediaczy budut poſażonyie na mieyſcach swoich, tohdy majut pozowanyie byti Starszyie z Cechow, kotoryie tamże majut pryſiahnuti Radie na pospolitoie Dobro, jako na to pryſłużyt. Tož jśliby Burmiſtry Hodowyie z swoimi sudiaczymi czoho omiſzkali u ſprawach Miſkich także i Szafary umyſłom swoim, albo niedbalſtwom ſzto opuſtili a czerez tojebyſie Mieſtu Pospolitomu dobru ſzkoda ſtała, tohdy takowyie majut odpowiadati, i sprawitiſia wodłuh Prawa Maydeburſkoho. K-tomu kotoryie Burmiſtry i Raycy i Ławniki w Radie i w Ławie ſiediat Otiec z Synom, abo Brat rożony z Bratom tyje majut bez poruſzeniia ſiedieti, aż do żywotow swoich, ate od ninieszноho czasu na potom kotoryie z toho swita zoydut, żaden takowy to ioſt: Otiec z Synom, ani Brat rożony z Bratom na takowyie wrady niemaiut byti wybieranyie ani ſażani, niżli może Otiec ſiedieti w Radie, a Syn Jeho w Ławie, także i Bratia rożonaia odin ſiedieti w Radie, a druhi także w Ławie. A Burmiſtr na Burmiſtrowſtwo maiet byti wybran z Radiec nie wodłuh mieyſca, ale wodłuh hodnoſti: a tož ſzto ſię tyczet plitnic majut tyie Panowyie kotoryie Plitnicy dierżat poczawſzy od tych czasow na piat let każdy z swojejey Plitnicy odin raz w hod dati na budowaniie Miſkoie tyſieczu Plit, a jak piat let wydiet tohgdy daley nie majut toho dawati: Zaczym ſzto ieſt w Prywileju Miſkom, poſtryhanie sukon i ſzynkowanie wina, horełki, w Miſtie Wileńſkom ino nihdie indiey odno k-Ratuſzu to majet pryſłuchati. A ſztoſia tyczet Hoſtinnoho domu w kotorym Hoſti ſtojaty majut i płat na Ratuſz dawati, tot użo ioſt zbudowany; a jśli daley czoho budet potreba w tom Domu, majet byti dobudowano, a w tom Domu majut ſtojaty Hoſti Cużoziemcy wodłuh Prywileia Brata naſzoho Korola Jeho Miłoſti Alexandra, Turcy, Wołoſzy, i Moſkwicyny; a tyież Jarmarki

jak

jak teper deržat, takže majut byty deržanyie. A budowaniie perekopow i wałow ich oprowowanyie hdie toho budiet potreba, majut byti oprowanyie budowanyie wodłuh možnosti. A też każdoho Czwartku Rada maietsia zbierati na Ratusz na hodinu położonuju dla spraw Mieyskich i pospolitoho Dobra, pod winoiu jsliby chto omeszkał z Rady na Ratusz we czwartek na Hodinu położonoiu, takowy majet winu pokupiti wodłuch Prawa; a jśliby za kotoroho omieszkaniem pospolitomu Czołowieku sprawiedliwost sie niestała, tohdy tot niemaiet sia oczyszczati winoju, ale maiet karan byti wodłuh Prawa, okrom słusznoje pryczyny, a hdysie też prydast kotorie poselstwo od Rady i od wsieho pospolstwa do Nas Hospodara w Meskich sprawach za mieskim datkom, tohdy takowyie Posły albo Posłańcy mieskiie swoich ani kotorych reczy sprawowati niemaiut, odno w czym budut od Miesta posłanyie, a jak od tul pryiedut, tohdy Rada maiet uzwati pospolstwo i tamże pered Radoju i pospolstwom tyie Posły majut tož jawiti z czym od Nas pryiechali; a kotoryie Posłańcy inaczeyby uczynili, takowyie majut karani byti tak, jako prawo nosit. Jślibychmo dla niekotorych niedospieszności tuju sprawu mieskuju zawiesili na dień, aboy dwa, tohdy tot Posłaniec abo inszy chto z nim poiediet, swoje reczy może sprawiti, a hdy iuż sprawiwszy mieskie sprawy, tohdy czerez to żaden tam niemaiet byti na mieskich pienieżiach, ale na swojey szkodie, jeśli ieszcze budet swojey reczy dowodit, a pryiechawszy majut liczbu wydati sztoby na toy dorożie strawili. Wiltermistri majut w tom Miestie Wileńskom zachowani byti, k-tomu Rada y Pospolstwo maiut pilni byti aby wodłuh možnosti z pospolitoho skarbu ku oboronie Mieskoy każdoho hodu sprawowanyie były Puszki, Hakownicy i Rucznicy i sztokolwiek ku oboronie na protiwko Nepryiatiela prysłuszyt mieti, każdy Mieszczanin osobliiwie swoiu zbroiu i Rucznicu, i Rohatinu, wedra, siekiery i szto do ohnia prysłuchaiet, majet mieti: a toho wrad każdoho roku majet dosmotret. Także i na Ratuszu Rada swoje potreby maiet deržat, a jśli się (czoho Boże uchoway) prychodit ohoń w Miestie albo pered Miestom tohdy każdy Mieszczanin ku hasżeniu ohnia maiet bieżat, a Burmistry toho Roku siedisaczyie także maiut pilnowati ku pry pużaniu ludu pospolitoho ku haszeniu. Daley iż Mieszczanin każdoy, Obywatel toho miesta za wystup swoy niemaiet mieży złodieiow osażon byti, ale na inszym mescu hdieby złoczyńcy niesiedieli, też Woyt i Rada niemajut Ludiey iak swoich, tak i czużych kotoryie do nich o sprawiedliwost prydut, sukat, abo ostrymi słowy odstraszati, tak też za sia każdy Mieszczanin albo obcy czołowiek pryszedszy do Woyta, albo do Rady maiut potściwymi słowy i z słusznoiu pokoru mowiti, i reczy swoie sprawowati. Jśliby Boh wszemohuszczy dopustił na toie Miesto (czohoż Jeho świataja miłost uchoway) powietre, tohdy maiet wo wsim Urad

byti oſmotren dobrymi Ludmi kotoryieby na to ſmotreli, iżby Ludie niezmierali bez Teſtamentu, a inſzy by Rad Mieſki także nie hinul. Tož hdyſie ſtorony budut prawowat, tohdy obieiuch żałob, odpowiedi, dowody, wywody i wyroki maiut w knihi wpiſanyie byti, a wypis ſtoronie kotoraia budiet żodati maiet byti dan, po kolko kroć żodati budiet; a to za zapłatami Piſarſkiemi ſprawiedliwymi ſłuſznymi i zwyczaynymi, a nie obtiażliwymi maiet byti dawano: A jśliby toho komu było boroniono, a totby za tym w ſzkodu popał, tohdy takowoju ſzkodu majut Jemu oprawiti tyie, kotoryie toho boronili. Tož Mieſzczanom Wileńſkim pod Prawom Maydeburſkim ſiediaczym dopuſzczon majet byti Prokurator tamoczny abo Cużoziemiec chto kotoroho budet żodati, i reczy swojey komuſia zwieryt wodłuh Prawa okrom Duchownych. Zatym majut rury pospolitym hroſzem w Mieſto wiedieny byti dla wſiakojey pryhody i potreby Mieſkojey; a chto budet onoje wody pożywati, tot majet z domu swojeho na hod na rury ośm hroſzy dati. K-tomu Rada maiet pilnowati w tom, aby Reżniki bydła niezdorowoho na m'aso nie bili, ani prodawali; a kotoryby smieł inak czyniti, takowy maiet byti karan winoju wodłuh Prawa. A w Mieſkoje Prawo po ſtaromu majut byti prymowani za Porucznikami, tak jako i perwey. Rada też maiet opatrnoſt i pilnoſt wielikuju mieti, aby pospolitym hroſzem ſkupleno było zboże na pospolite Dobro dla pryhody, (czoho Boże uchoway) hołodu, drohoſti, abo obleżenia około Mieſta, aby w tych czaſiech niedoſtatocznych Mieſzczanyie mieli pożywienie. Majet też Rada opatrna i pilna byti, aby żaden perekupnik nie śmieł kupiti reczy ſtrawnych pered hodinoju na to uſtawlenoju, Wzhlad też Rada majet mieti o wahi i o miery kupieckiie i ſzynkarow, oto tym obyczajem iż majut w każdoy karczmie boczki miodowyie i piwnyie uſtanowiti odnoſtaynyie w odnu mieru pod cechom mieſkim. Także i piekarow smotreti i wſiakich reczy kotoryie prodaiut na mieru i na wahu, abyſia każda recz sprawowała ſprawiedliwie bez każdoy omyłki, a każdoho Mieſiaca majet toho Rada ohladati wodłuh Prawa. Daley o ruchaniie Domow, w Mieſtie kotoryie nie wedle ſznura ſut budowanyie, to użo byti niemożet, ale od ninieſznoho czasu na potom żaden Mieſzczanin niemaiet ruchati ani budowati Domow swoich, ale pierwey majet opowiedati Wradu. Wſie worota mieſkiie Rada pod swoim kluczom i władnoſtiu majet mieti; á jśliby kotoryie worota niebyły potrebnyie, tyie majut byti zatworonyie, a u worot uzwody majut byti sprawlennyyi, i worota hwozdiami żeleznymi zbity dla wyrubania nocznoho, i dla twerdoſti i bezpieczeńſtwa i pewnoſti lepſzoje. I Prytom My uſtawujem: jśliby chto buduczy Mieſzczaninom i majuczy wolność i poſłuſzeńſtwo ku Prawu mieſkomu, a chotieł opuſtit poſłuſzeńſtwo Ratuſznoje, umyſłom swoim, a podda-

dati ſię pod inſzoje Prawo, tohdy takowy nie majet toho uczyniti pierwey nie prodawſzy leżaczaho swojeho Imienia Mieſzczaninu naſzomu Ratuſzu poſłuſznomu; a jśliby chto inak smieł uczynit, tohdy takowomu oſiełoſt majet odniata byt na oprawu Mieſkuju i puſzok i hakownic Mieſkich. Toż żadnoje wzdanie ſzto ſie tyczet diedictwa Domow i czohokolwiek pod tym Prawom Wileńſkim leżaczoho reczey nie ruchomych nihdie indie nie poſtuplennyie ani zapiſanyje byti majut, tolki w Gaynom Prawie wodle Prawa; a jsiiby to hdie indie było uczyniono, tohdy żadnoje mocy nie maiet mieti. Też kotoryie Domy odoſzły od Mieſta bez zapisow na Ratuſzu i dochody i poſłuſzenſtwo zatym zhinuło, na tom zoſtawujem, iż tyie wſi chto tyie Domy derżati budiet majut pered Nas byti pozwaniie; a chto nie budet mieti Prywileju naſzoho wyniatoho od Prawa i poſłuſzenſtwa Mieſkoho, takowych kożdych Domy majem za ſie ku Prawu Mieſkomu prywiernuti. A ſzto poſpolſtwo o dewiedeſiat i ſiem zołotych w złocie nakładow ſwoich na Radie poiſkiwali, toho im Radie płatiti nie naydujem, majut byti w tey reczy w mołczaniu, Daley uſtawuiem, iż Rada bez poſpolitoho czołowieka żadnych nowych płatow abo podatkow uſtawiati niemaiet ani Wilkierow nowych bez poſpolitoho czołowieka toż niemaiut uſtawiati. Ktomu uſtawuiem iż kotoryie Domy i ſztokolwiek kmuru Mieſkomu ioſt i było prybudowano, takowoje budowaniie w Mieſtie za Mieſtom maiet byti zruſzone, bo doroha pry muru około muru maiet byti wolna i proſtronna ſtorożom i obroncom Mieſkim i puſzkom ku oboronie Mieſkiey od nieprzyjatiela czaſu potreby; i majut Mieſzczanie za murom od ściany wolnyie ſorok sążni odmieryt, w poperok około wſieho Mieſta, dla zbudowaniia perekopow i wału. Zatym dopuſzczajem Radie i pospolſtwu z pospolitych pienieżi Mieſkich na ſłuſznych i hodnych mieyscach Łazni zbudowati: z kotorychże płat majet bran byti na mieſto dla pożytku poſpolitoho Dobroho. Też uſtawujem iż w niebytnoſti Naſzoy Hospodarſkoy nie majut Panowie Rada Naſi jako Pan Wojewoda Wileńſki i Marſzałok Ziemſki i Marſzałok Dworny i inſzyie niekotoryie Wradniki Naſiie po Domom ich, mieſkich ſłuh ſwoich posyłati i Poſłow i Gońcow w Domiech ich ſtanowiti, lecz kotoryby Poſły albo Hońcy mieli koli do Wilni byti, tohdy majet Pan Wojewoda Wileńſki także i Marſzałok Ziemſki, i Marſzałok Dworny Burmiſtra obоſłati i dati jemu o tom znati, a Burmiſtr majet sam Hospody dobryie w Domiech Mieſkich oſmotrowſzy tym Poſłam i Hońcom dawati; i maiuczyjeśmo jako Pan ich Diediczny, łaſkawy wzhlad i bacznoſt na toje perereczonoje Mieſto Wileńſkoje, i na nich wiernych Poddanych, Naſzych z Łaſki naſzojey Pańſkcjey tyje wſi artykuły iako ſie każdy z nich oſobliwymi ſłowy zamykajet, ſim naſzym Prywilejem umacniajem, i potwierżajem, wieczno i na wieki nie poruſzono im ſamym, i potom-

kom ich, chotiaczy tot uwieś Rad i sprawu w tom Mieſtie Wileńſkom, uczynenoju i na końcu poſtawionuju i w ſim naſzym Prywileju opisano, mocno i niczym nie poruſzno mieti, ninie i na potom i na wiecznyie czasy. A na twierdoſt wſiech tych reczyi pieczat Naſzu k-tomu Naſzomu Prywileju kazalijeśmo prywieſiti. Prytom byli Panowie Rada Wielikoho Kniaźtwa Litowſkoho Kniaź Paweł Biſkup Wileńſki, Wojewoda Trocki, Marſzałok Ziemſki Dierżawca Puńſki i Merecki, Pan Jan Janowicz Zaberezińſki, Podſkarbi Ziemſki Marſzałok i Piſar Naſz, Stta Słonimſki i Miſtibowſki Dierżawca Dorsuniſki i Zelweńſki, Pan Jwan Hornoſtay. Pisan u Wilni pod lety Bożoho Narożenia Tyſiecza piatsot tryccat ſzoſtoho Mieſieca Septebra Diewiaty dień, Indykt dieſiaty. Kotoroho Prywileju wyżey wpisanoho, Sies Widimus z Metryk pod pieczatiu Wielikoho Kniaźtwa Litowſkoho Mieſtu Naſzomu Wileńſkomu wydan ioſt. Pisan w Warſzawie Leta Bożoho Narożenia Tyſiecza Sześć sot ſiemoho Mieſiaca Junia diewiatoho dnia. Lew Sapieha Kancler Wielikoho Kniaźtwa Litowſkoho.

Pieczęć przywieſiſta Wielka W. Xſtwa Litt.

Ru 1538. *Dnia* 10. *Junij Reſkrypt Krola Jmci Zygmunta I. do Panow Rad i Szlachty W. X. L. aby Poddanych swych w Mieście Wileńſkim przez lat* 6. *zaſiedziałych z Miaſta pod winą kop* 500. *nie ważyli ſię brać i wywozić.*

Zyhimont Bożoiu Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki, i innych, Kniaziom i Panom, i Wojewodom i Staroſtom, Derżawcom, Namieſtnikom i Tiwunom, Kniaźnom, Paniom, Udowam, Bojaromi Dworanom Naſzym po Oyczyznie Naſzoy Wielikim Kniaźtwie Litowſkom. Prysyłali do Nas Woyt, Burmiſtry, i Radcy i wſi Mieſzczaniie Mieſta Naſzoho Wileńſkoho powiedaiuczy o tom, ſztoż kotoryie Ludie do toho mieſta Naſzoho prychodiat i tam oſiedaiut, i nam ſłużat, ino dey Wy prysyłaiuczy do Woyta Burmiſtrow i Radec Wileńſkich, a inſzyie ſami do Mieſta tameſznoho pryieżdżaiuczy, onych Ludiei z Mieſta Wileńſkoho za ſiebie choczytie wywoditi, i w niewolu k-sobie ich brati: zaczym użo dey niemała trwoha i zamieſzanie w tom Mieſtie Naſzom deietſia, proto kotoryby kolwiek Czołowiek od kól do toho Mieſta Wileńſkoho pryſzoł, i tam mieſzkajuczy i kormiaczy ſię czerez ſześt Let, w tom mieſtie był, Prykazujem wam pod zakładom Naſzym, Piatsott kopami hroſzey, abyieſtie tych Ludiey zaſiediełych, z Mieſta Wileńſkoho niewywodili, i ni kotoroie trudnoſti i nagabania im niediełali, niechay oni bez poruſzenia w Mieſtie tamecznym mieſzkaiut i Nam ſłużat. Pisan w Krakowie pod lety Bożoho Narożenia Tyſiacza Piaćsot Tryccat oſmoho Mieſiaca Junia Dieſiatoho dnia, Indikta Jedynaſtoho, Michayłło Piſar.

Pieczęć przyciśniona W. X. L.

Ru 1538. *Mca Junij Dnia* 10. *Reskrypt Króla Jmci Zygmunta I. do Magistratu, aby kupcy Goście do Wilna przyieżdży z Gośćmi przyieżdżemi niehandlowali pod winami w Przywilejach opisanemi.*

Zyhimont Bożoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, i innych. Woytu, Burmistrom, i Radcom i wsiemu Pospolstwu Miesta Naszoho Wileńskoho; sztoiestie prysyłali k-Nam, iż kotoryie Kupcy i Mieszczaniie z inszych Mieśt Naszych do toho Miesta Wileńskoho z Towary swoimi pryieżdżaiut, i tam mieszkajuczy kożdy Host z Hostiom, korom Jarmarku kupczat i prodawajut, na łoktie i na funty i puł funty, i z Zołotnikami czerez Prywileje Wasze Mieskie kotoryie wy u siebie na to maietie badaty, w tych Prywileiach danych od Prodkow Naszych, i od Nas wam wpisano, iż niemaiet nichto, krom Jarmarkow w tom miestie Wileńskom kupczyt i prodawati: Proto hdyż wy Prywileja, twierdosti, od Prodkow Naszych i od nas u siebie na to maietie, prykazujem wam, pod łaskoiu naszoju aby iostie wodle Prywilejow swoich mieskich, w tomsia sprawowali i niedopuszczali, onym Hostiom pryieżdżaczym w tom Miestie Wileńskom, Jarmarkow kupczyt i torhowat; aczkolwiokby chto Listy nasze, dozwolenne protiw Prywileiom waszym od nas sobie wyprawił, wyby predsie niedbaiuczy na tyie Listy, ich Prywileiow swoich używali, niczym z nich niewystupujuczy: sztoby iestie onym wsim Hostiom pryieżdżym, sztoby oni protiw Prywileiom waszym czynit chotieli, mocno boronili konieczno. Pisan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia, tysiacz piacsot tryccat osmoho, Miesiaca Junia diesiatoho Dnia, Jndikta Iednastoho, Michayłło Pisar.

Sigillum appressum M. D. L.

Ru 1538. *Mca Junii Dnia* 11. *Przywiley Króla Jmci Zygmunta I. nadwa Mosty na Rzece Wilence, jeden pod Bramą Spaską będący, a drugi pod Oycami Bernardynami, Miastu Wileńskiemu nadany.*

Zyhimont Bożoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaż Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i innych, oznaymujem sim naszym Listom: prysyłali do Nas Woyt, Burmistry i Raycy, i wsi Mieszczanie, Miesta naszoho Wileńskoho powiedajuczy, sztoż kotory Most na Rece Wilni iest od Klasztoru S. Bernardyna, tot użo wielmi sie skaził, i nie lzia, czerez nieho iak z miesta tak i do miesta Wileńskoho iezdit, i dla toho wielikaia sie trudnost Poddanym Naszym dełaiet, i prosili oni Nas abychmo nakazali tot Most na Wilni Rece, naszymi pieniężmi znowu zbudowati, abo dozwolili im mieskimi pieniężmi Jeho sprawiti, i od tol kotory płat

na Miesto brati ustanowili; a tak My baczuczy w tom prejeździe trudnost, Poddanych Naszych dozwoliliiesmo Mieszczanom Wileńskim, on Most na Wilni reczce, za Mieskiie pienieżi znowu zbudowati, i zawżdy ieho naprawowati, i brati mostowoho z Poddanych Naszych, Kniaziaczych i Pańskich, Duchownych i świeckich kotoryie do Miesta Wileńskoho poiedut, od każdoho woza po pieniežiu. I na to daliesmo im siey Nasz List z Naszoju Pieczatiu. Pisan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia, tysiacza piaćsot tryccat osmoho, Miesiaca Junia jedynastoho Jndikta, Michayłło Pisar.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

Ru 1538. *Dnia* 11. *Miesiąca Julii. Przywiley Króla Jmci Zygmunta I, aby Miasto Wileńskie więcey Podatku, Ordynszczyzny nazwanego do skarbu nad kop osmdziesiąt, choćby i Listy J. K. Mci wyszły; nie opłacali.*

Zyhimont z Bożoje miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i innych. Woytu Burmistrom i Radcom i wsiemu Pospolstwu Miesta Naszoho Wileńskoho, iż szto prysyłalyiestiek-Nam powiadajuczy o tom: iż pryniesieny do was List Nasz, aby iestie dali Ordynszczyznu z toho Miesta Wileńskoho, piat sot kop hroszey, a wy Prywileje Prodkow Naszych, i Naszyie na to u siebie majetie, iż nie powinni iostie, bolsz nad osmdiesiat kop hroszey, toy Ordynszczyzny z Miesta Wileńskoho dawati, jakož i kwity Podskarbich Naszych Ziemskich u was sut, szto zawszestie po osmdiesiat kop hroszey, do skarbu Naszeho im dawali, i żodaietie od Nas abychmo wodłuh Prywilejow waszych, was w toy reczy zachowali. Proto hdy wy Prywileje i warunki, od Prodkow naszych i od Nas, to u siebie majetie: My was pry tych warunkach waszych zostawlajem, a jeślibychmo koli Ordynszczyznu, na toje Miesto naszoje Wileńskoje położyli, i Listy Naszyie o tom do was pisali, wy by tuju Ordynszczyznu do skarbu płatili, podłuh dawnoho obyczaja, i podłuh Prywilejow waszych Mieskich. Pisan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia, tysiecza piat sot tryccat, osmoho Miesiaca Julia jednastoho dnia, Jndykta jednastoho.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

Ru 1538. *Dnia* 12. *Decembra. List Króla Jmci Zygmunta I do Jmci Pana Albrychta Gasztolda Wojewody Wileńskiego, aby Namiestnik Jmci, Mieszczan Juryzdyki Magdeburskiey, i Czeladzi ich nie sądził.*

Zyhimont Bożuju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, i innych, Wojewodie Wileńskomu Kancleru Naszomu, Starostie Bielskomu i Mo-

zyrſkomu, Panu Olbrychtowi Marcinowiczu Gaſztoldowi. Pryſyłali k-Nam Woyt, Burmiſtry i Raycy Mieſta Naſzoho Wilna żałujuczy, o tom ſzto Namieśnik Twojey Miłoſti Wileńſki, mnoho Ludiey, Remieśnikow i Czelad ich, kotoryie w Mieſkich Domach mieſzkaiut, z mocy i Prawa i poſłuſzenſtwa Mieſkoho wyimajet, i w ſwoju oboronu ich biereti ich ſudit, i sprawlajet, a im sudit i sprawowat onych nie dopuſzczajet, w czom onym krywda, i Prawu ich Maydeburſkomu uſzczerbek nie mały diejet: proto budiet, to tak, jak oni Nam prekładali, Twojaby Miłoſt Namieśniku swojemu Wileńſkomu, ſurowo prykazał, aby on takowych Ludiei Remieśnikow, i ich czeladiei, kotoryje w Domiech Mieyſkich mieſzkajut, z z mocy i pryſudu ich nie wyimował, i ich nie ſudił, i nie sprawował, niechay oni tych Remieśnikow w Prawie i poſłuſzeńſtwie ſwoim majut, i ſami ich sudiat i sprawlajut, a on by ſie w to ni czym nie wſtupał: aby za tym Prawom ich żadnoho uſzczerbku w tom nie było, i aby oni o tom boley nam nie donoſili. Piſan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia tyſiacza piat ſot tryccat oſmoho Mieſieca Decembra dwanacetoho dnia. Jndykta iednaſtoho.

Pieczęć przyciśniona W. X Litt.

Ru 1539. *Dnia* 6. *Julii Przywiley Krola Jmci Zygmunta I. aby wſzyſcy Obywatele Miaſta Wileńſkiego Juryzaykcyi Mieſkiey podlegali.*

Zyhimont Bożuju Miłoſtiu Korol Polſki Wieliki Kniaź Litowſki Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych. Oznaymujem ſim naſzym Liſtom ninieſznym i na potom buduczym, komu budiet potreba toho wiedati, ſzto powiedano pered Nami imieniem Wradu mieſta Naſzoho Wileńſkoho: iż mnoho Domow tak w mieſtie, jako i na peredmieſtiu, czerez dynnyie obyczaje i wynaydienia, wychodiat z Prawa i poſłuſzeńſtwa, Wradu ich mieſkoho, odni czerez tajemnyje, a pokutnyie zmowy, a zapisy nie Wradownyie, też czerez poymowanie w Małżeńſtwo Wdowy, Diewok od Dworan, albo ſłużebnikow Panow Rad, i też inſzych Wradnikow Pańſtwa naſzoho, Kniaźtwa Wielikoho Litowſkoho, toż wyimowaniem Liſty naſzymi z Prawa ich mieſkoho, i czerez poddanyie w oboronu i porucenſtwo Remieśnikow, Panom Radom i inſzym Uradnikom naſzym, za robotami poſłuhami ich kotoryie oni im czyniat, zaczymże niekotoryie Mieſzczanie Uradu ſut niepoſłuſznyie, i z poſłuſzeńſtwa i z Prawa ich mieſkoho ſia wyłamajut, ku wielikoy ſkazie, i ſzkodie wſieho Wradu Mieſkoho, i zniſzczeniu poſłuſzeńſtwa powinnoho, i umnieyſzeniu dochodow i pożytkow naſzych i mieſkich, ſztoż jsliby dołho trwali i monożyli ſie, mieło tohdy nie mało dochodow tak nam, jako i tomu mieſtu zatym odoſzło, i wielikojeby zamieſzanie, Wradie Mieſkoy polpolitoy było, a tak My tym reczom

 dobre

bre wyrozumiewſzy, i baczuczy, w tom ſzkoduNaſzu Hoſpodarſkoju, i onoho Mieſta naſzoho, i chotiaczy to zawczaſu obwarowati, a takowyie reczy ſzkodliwe uhamowati, Zwierchnoſti naſzoje Hoſpodarſkoje, na tom zaſtawuiem: iż chtoby z poddanych naſzych, jakohokolwiek ſtanu, chotieł w Imieniu Mieſkom ſiedieti, tohdy majut, takowyje wſi pod Prawom i prysudom ich Mieſkom byti, i też komorniki, kotoryieby u takowych Domiech peremieſzkiwali i ſłuhi ich i inſzyie i wſi Mieſzczanie i ludieRemieslnyie, majut powinnoſt i poſłuſzeńſtwo, ku Uradu ich Mieſkomu mięti, i wſiakije płati i powinnoſti, pospołu z mieſtom połniti, i niczymſia z toho niewymawlajuczy, a kotoryby Domy mieſkije kupili, tyje majut Prawo mieſkoje pryniat, i wodle powinnoſti i zachowania Prawa ich pryſiehu uczyniti, a takowoho torhu, o Domy ni kotorym potajemnym obyczajem nie majut dielati, lecz takowe reczy jawnie pered Uradom ich Mieſkom zapisywati, a wſi płati naſzyie i mieſkiie majut płatiti, a nie majet użo nichto takowy, z poddanych naſzych z Prawa, i poſłuſzenſtwa ich mieſkoho, wyimowati. Także uſtawujem: iż kotoryby Mieſzczaniny i wſi Obywatele onoho Mieſta Naſzoho, Domy i Folwarki swoje w Prawie Mieſkom mieli, i k tomu też, chotiaby kakiie oſiedłoſti mieli, i w kotorom inſzym Prawie, tohdy predſie, za tym niemajut z Prawa i poſłuſzeńſtwa ich mieſkoho wyłamowati, lecz z oſiedłoſti mieſkojey poſłuſzni majut byti, Wradu ich mieſkomu, niżli iślibychmo My, koho za ſłuſznymi a wielikimi pryczynami z takowoje powinnoſti wyzwolili, tohdy użo tot, za onym wyzwoleniem Naſzym, maiet byt toho wolen. I tož choczem miet, iż kotorychbychmo My, abo Panowie Rada i Wradniki naſzyie, w obronu naſzu wziali, tyie odnak majut poddani i poſłuſzni Uradu mieſkomu byti, prytom tož kotoryieby iakimikolwiek wymyſły i obyczaimi, chotieli z Prawa i poſłuſzeńſtwa mieſkoho wyimowati, tohdy im to na żadnoy pomoczy niemaiet to byti, a Wrad tak Woytowſki jako i Radecki pilnie toho majut ſmotret, a nam to pod swoimi pryſiahami objawiat, i ku wiedomoſti naſzoy prywodit, a My sami i naſzyie Potomki, takowym wſim, Prawu ich mieſkomu niepoſłuſznym, choczem Domy i Folwarki ich odbirati, a na potrebu i oprawu mieſkoju dawati, a to wſie, ſztokolwiek na tom Liſtie naſzom wypiſano, maiem im dierżati na wiecznyie czasy, a wodże tyie wſie reczy wyżey mienennyie Zwierchnoſti Naſzoy Hospodarſkoy zoſtanowienyie, rozkazaliieśmo po torhom i Mieſtom Naſzym jawnie wywołat, aby kożdy z Poddanych naſzych, tomu był swiedom, a niewiedomoſtiu toho niemohłſia wymowlati. I na to dalijeśmo im ſiej naſz Liſt, do kotoroho i Pieczat Naſzu pryłożyt kazali, Piſan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia tyſiecza piatsot tryccat diewiatoho, Mieſiaca Julia ſzoſtoho dnia, Indykta dwanaccatoho. Michayło Piſar Derżawca Kormiałowſki i Stokliſki.

Pieczęć przyciśniona W. X. L.

Ru 1539. Dnia 7. Julii Przywiley Krola Jmci Zygmunta I. aby żaden z Panow, Szlachty, Mieszczan gwałtem nie łapał, i nie wywozil, ale sprawiedliwości w Urzędzie należytym dochodził, tak też występnych ludzi do Sądu oddanych nie odbijał.

Zyhimont Bożuju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i innych. Oznaymujem sim Naszym Listom, niniesznym i na potom buduczym, komu budiet potreba toho wiedati; iż żałowali pered nami Woyt, Burmistry, i Radcy Miesta naszoho Wileńskoho, sztoż Mieszczanie, i Obywatele, toho miesta naszoho, od niekotorych Knieziey i Panow i Dworan naszych, gwałtownie bywajut poymani, i sażani i deržani do ich woli. Kotoryie swowoleństwo, hwałtowne imanie poddanych naszych tamosznych, wielmi w tom Miestie powstało, iż dei nie tolko na ulicach, i na mieyscach pospolitych, to sie diejet, ale dei, i z Domow niekotorych Mieszczańskich, tych Ludiey mocno hwałtom bierut, w czom wielikaja tiaszkost i szkoda Poddanym Naszym, i naruszenie Prawom ich Maydeburskim sie diejet; ktomu też żałowali oni pered nami, sztoż dei niekotoryie swowolni Ludie, sluh ich mieskich Ludi takowych, kotory za wystupy swoje do Wradu ich Mieskoho wedeni bywajut, hwałtownie odnimajut, z czoho sia wielikije szkody pospolitomu czołowieku diejut, i Wradu ich mieskomu, nie małe zelženie w tom sie stanowit. A tak my chotiaczy wielikoho swowoleństwa ich uniati, žeby sia bolsz toho w tom miestie naszom nie množyło; Zwierchnosti naszoy Hospodarskoy, na tom zastawujem, žeby nichto z Poddanych naszych, od wyższoho stanu, i do niższoho, nie śmieł Mieszczan Wileńskich, tak w miestie w Domiech, jako i na peredmiestiu, hwałtownie imati, i w niewoli deržati, lecz chtoby sobie od koho krywdu byti mienował, tohdy aby sam sobie sprawiedliwosti nie dowodił, niżli aby Wradu ich mieskomu, tuju krywdu swoju opowiedał, i tam sprawiedliwosti sobie dochodił, a oni powinni w tom im sprawiedliwost czyniti. A chtobykolwiek śmieł, z toho rozkazania naszoho wystupiti, i swowolnie Poddanych naszych Mieszczan i obywatelow Wilenskich, hwałtom imati, tohdy każem toho takowym karaniem, jakoby kotoroho pospolitoho Rozboynika karati, też chtobykolwiek czołowieka Mieskoho wystupnoho, czerez sluh mieskich, do Uradu ich prowadennoho odniał, albo odbił, tohdy takowy budet powinien, to wsie tierpieti, tak na swojey maiętnosti, jako i na Tiele czoho budet on czołowiek odniaty, kotoryby do Uradu ich był powieden, zasłużył; a wedżo te wsi reczy wyżey pisannyie, Zwierchnosti naszoy Hospodarskoy zostanowienne, rozkazaliiśmo po torhom, i Miestom, naszym jawnie wywołati, aby koždy z Poddanych naszych, tomu był świedom, a niewiedomostoju toho nie mohł sie wymawlati; i na to daliiśmo im siey Nasz List, do kotoroho i pieczat Naszu pryłożyt

kazali. Pisan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia tysiacza piatsot tryccat die wiatoho, Miesieca Julia siemoho dnia, Jndykta wtoroho nadcati.

Pieczęć przycisniona Wielka W. Xstwa Lit.

Ru 1549. Dnia 5. Julii Reskrypt Króla Jmci Zygmunta I. do Jmci Pana Wojewody Wileńskiego, aby wszystkim, ktdrzy chcą w Mieście mieszkać, wszelakie ciężary ponosić i Miasto fortyfikować przykazał.

Zyhimont Bożuju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, i innych. Wojewodie Wileńskomu, Kancleru naszomu Panu Mikołaju Radiwiłowiczu. Prysyłali k-Nam Woyt i Burmistry i Raycy i wsi Mieszczanie, Miesta Wilenskoho żałujuczy o tym, szto dei mnohi Dworanie Nasi i Bojare, i sluhi niekotorych Panow, żony sobie w Miestie naszom Wileńskom popoymali, i Domy Mieskie osieli, a z niemi dei nikotorych popłatkow mieskich płatiti, i miesta budowati nie pomahajut, i niwczom im pomoczni byt nie chotiat: protoż sztoby twoja Miłost, wsim tym prykazał, kotoryieby z nich w miestie naszym chotieli mieszkati, i Domy mieskije dierżati, niechayby im wo wsiem pomocni byli, i Miesta dielnicy swoje szto na nich prydiet, aby bez mieszkania zamurowali, a niczymby sie nie wymowlali, sztoby z tych Domow służba i popłatki szły, po tomu kak i pered tym bywało, konieczno, a inakby to nie było. Pisan w Krakowie Miesieca Julia piatoho dnia, Jndykta dwanaccatoho, tysiacz piatsot tryccat diewiatoho hodu.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

Ru 1540. D. 8 Oktobra Przywiley Króla Jmci Zygmunta I. aby na łąkach i sianożęciach do Folwarkow Mieskich przynależytych, Stad Krdla Jmci, Senatorskich, i Szlacheckich nie paszono.

Zyhimont Bożuju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, i innych. Czynim znamienito sim naszym Listom, chto na nieho posmatryt, albo cztuczy jeho usłyszyt, niniesznym i na potom buduczym, komu budet potreba toho wiedati; bili nam czołom Burmistry i Raycy i wsi Mieszczanie miesta naszoho Wileńskoho, o tom: kotoryie sienożati pod Wolczewicze, z pryiezdu Wileńskoho na Wacce poczawszy, od Tatar naszych Potrubaczow, aż do Mereszkan, i w Porudominiu, i Dusienatach, i po wsim Dworcom mieskim byli zawsiehda w całosti zachowani, a nikoli stadom naszym, i Dworanie nasi jak Polskije tak i zdeszni Litowskije Kniazi, i Panowie, i Ziemianie Nasi, ich nie trawliwali, ani nic tyie sienożati ich im wytrawili,

hdeż

hdeżesmo jeszcze pierwey, toho buduczy w zdesznym Państwie naszom Kniaźtwie Wielikom Litowskim, posyłali o tom dowiedywati, jśliby na tych sienożatiech ich pered tym stad naszych i Dworan naszych Kniaziaczych, i Pańskich, i Ziemiańskich nie pasywano; Podczaszoho Korony Polskojey Pana Zborowskoho, a Tiwuna i Horodniczoho Wilenskoho, Derżawcu Uszpolskoho, Pieniańskoho, i Raduńskoho, Pana Szymka Mackowicza, kak że oni na on czas tam wyiechali, i o tom sie dowiedeli, iż tam na tych sienożatiech ich nikoli stad naszych nie paszywano, i to nam odkazali, na szto my w tot czas i List nasz na papiere pisany im dali, iż użo na tych sienożatiech ich, stad naszych i Dworan naszych Kniazkich, i Pańskich pastwiti nie majut: kotory że List oni pered nami pokładali i bili nam czołom, abychmo tot list nasz im odmienili; a na pargaminie dati rozkazali, a tak my toho pierwszoho Listu naszoho obledawszy na czołom bitie ich to uczynili, na to dali i dajem sieś nasz List iż czerez to, na tych sienożatiech wyż miennenych stad naszych i Dworan naszych, i Kniaziaczych i Pańskich pastwiti nie majut na wiecznyie czasy. A na twerdost toho, i pieczat naszu kazalijeśmo prywiesiti k siemu naszomu Listu. Pisan u Wilni pod lety Bożoho Narożenia, tysiecza piatlot czotyrydiesiatoho, Miesieca Oktobra, osmoho dnia, Jndykta czetwertoho nadcati. Jwan Hornostay Podskarbi Ziemski Marszałok i Pisar,

Pieczęć przywiesista W. X. Litt.

Ru 1540. Mca Junii dnia 12. Reskrypt Króla Jmci Zygmunta I. do JX. Biskupa Wileńskiego, aby jako sam Jmć. tak i Officyał Jmci, Mieszczan Wileńskich in actionibus Civilibus niesądził i winami nie akładał, exceptis causis Matrimonii.

Zyhimont Bożoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski i innych. Kniaziu Woytiechu Biskupu Wileńskomu. Załowali nam Woyt Miesta Wileńskoho, Burmistry i Raycy i wsi Mieszczanie, o tom: sztoż dei Official, i Doktor Twoiey Miłosti pozwy swoje na Mieszczan Wileńskich dajut, i każut im pered soboju w Prawiesie stanowiti, wo wsich diełach, a nie w Duchownych, i kotoryie Mieszczanie niechotiat pered nimi w prawie stati, na takowych dei oni klatwu wydaiut: protoż sztoby Twoia Miłost w tom im krywdy nie czynił, i prawa ich mieskoho nie ruchał, i pozwow i klatwy niekazał na nich wydawati, i wo wsich diełach niewielelby Twoja Miłost, im pered soboju i pered Uradniki swoimi stanowitisia, niechay oni wsiakiie dieła sami sudiat i radiat, podle Prawa swojeho Mieskoho, oprocz sztosie dotyczet Małżeństwa, i oni maiut pered Twoiem Miłostiu i pered Uradniki Twojemi w Duchownym Prawie stanowitisia. Pisan w Beresti, pod lety Bożoho Narożenia, tysiacz piatsot czotyrydiesia-

siatoho, Miesiaca Junia dwanaccatoho dnia, Jndykta dwanaccatoho.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

A. 1540. *Feria Quarta ante Dominicam Reminiscere. List Krola Jmci Zygmunta I. upominalny do Panow Kieniszkow, aby Mostowego niezwyczaynego od Mieszczan Wilenskich niewyciągali.*

Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ &c. Dominus & Hæres. Generosis Michàéli & Joanni Kieniskim Fidelibus dilectis Gratiam Nostram Regiam. Generosi Fideles dilecti, Multi Subditi Nostri præsertim vero Vilnenses Cives & Mercatores graviter quæsti sunt nobis, quia vos ab eis, pontale insolitum & inconsvetum exigitis & exigere jubeatis in magnum eorum damnum & præjudicium: quod si ita est; vehementer id nobis displicet. Quare vobis mandamus & edicimus, ut nihil prorsus in soliti & inconsveti ratione pontalis præfati, a subditis nostris exigatis, & exigere jubeatis, nihilque novi in eos constituatis, nam nos subditos nostros iterum atquè iterum hac de re nobis quæri nolumus, secus pro gratia nostra non facturi, Datum Cracoviæ feria quarta ante Dominicam Reminiscere Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, Regni vero nostri Anno trigesimo quarto. Ad Mandatum Regiæ Majestatis.

Sigillum appressum Regni Poloniæ.

A. 1541. *Feria Quarta post Dominicam Lætare proximam. Privilegium Serenissimi Sigismundi I. Regis Poloniæ super Officinam panni tonsorialem Civitati Vilnensi collatum.*

Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præsentium, quibus expedit universis & singulis, harum notitiam habituris, præsentibus & futuris. Quia dum Consules Civitatis nostræ Vilnensis habentes antiquitus ex Privilegiis Majestatis nostræ & Prædecessorum nostrorum, inter cæteros Civitatis publicos proventus, rasoriam panni locaverint officinam, eam rasoriam, rasoribus certis quibusdam ad censum annuum, & cum deinde censum illum pro temporis conditione adaugere voluerint, rasoresque in hoc eis renitentes & auctionem census illius, minime jam licere prætendentes, Privilegium sibi desuper à nobis per suam simplicem narrationem, præteritis Consulibus obtinuerint, hinc igitur orta inter eos, ad judiciumque nostrum delata Controversia. Nos auditis partium ipsarum propositis, responsis & Privilegiis, de Consilio Consiliariorum nostrorum sen-

ſententiando judicialiter, Conſules ipſos Vilnenſes juxta veterem vigorem Privilegiorum reliquimus, per præſentesque relinquimus & conſervamus, in perpetuumque eſſe decernimus conſervandos, circa integram & liberam Officinæ illius raſoriæ diſpoſitionem, & circa cenſus eius pro temporum conditione augendas, aut etiam minuendi facultatem. Ita tamen ne auctio cenſus ejus ad Publicum vergat incommodum, id quod à Conſulibus ipſis providendum erit; ut ſcilicet raſores ipſi in pretiis raſuræ contenti ſint ab ulna panni ſcarlati & ſemiſcarlati, nummis Lithvanicis minimis octo, ab ulna panni Flamſki numinis quinque, ab ulna ſtameti & Luridenſis nummis quatuor, ab ulna Machelſki, Oſtrodomenſis, Hormenſis & Coltryłze nummis tribus, Camporſkie, Berlicze & aliorum ſimilium ab ulna nummis duobus, (nummum vero hic intelligi volumus eum, qui eſt decima pars groſſi Litvanici: ſic igitur Civitas ipſa Noſtra Vilnenſis proventu eo ſuo potietur, non obſtante in his Privilegio quod per Raſores noviter obtentum erat, quod Nos in judicio eodem, caſſavimus & annihilavimus, vetus autem & originale Privilegium Civile, in robore debito illibate obſervandum eſſe ſancimus, harum quibus ſigillum noſtrum eſt ſubappenſum teſtimonio Literarum. Datum Vilnæ Feria Quarta poſt Dominicam Lætare proximam, Anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo, Præſentibus Reverendo in Chriſto Patre & Magnificis ac Generoſis Dominis Venceslao Epiſcopo Miednicenſi, Joanne Georgii Hlebowicz Polocenſi, Martino Alberti Janowicz Vitebſcenſi Palatinis, Mareſchalcis Noſtris, Joanne Alberti Narbutt Coquinæ Magiſtro & Marcovienſi, Nicolai Alberti Narbutt Utianenſi & Moſirienſi Tenutariis, aliiſque Conſiliariis & Officialibus noſtris ſincere & fideliter dilectis, per manus Nobilis Venceſlai Mikołajewicz Secretarii noſtri qui præſentia à nobis habuit in Commiſſis.

Sigillum appenſile M. D. Litt.

Ru 1542. *Mca Januarii dnia* 13. *Dekret Króla Jmci Zygmunta I. między Miaſtem a Jmć Xiędzem Biſkupem Wileńſkim ferowany, którym Myto od drew w Werkach wybierać poczęte, znieſione ieſt, tak też i na inſzych Mieyſcach zakazane.*

Zyhimont z Bożoju miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych. Smotreliieśmotoho dieła z Pany Radami Naſzymi. Załowali Nam Woyt, Burmiſtry, i Raycy, i wſi Mieſzczanie Mieſta Wileńſkoho, na Kniazia Pawła Biſkupa Wileńſkoho wodłuh Pozwow ſwoich o tom: ſzto on na rece Wilii w Jmieniu ſwoim Werkoch od płytow derewa, kotoryie na budowanie, abo na drowa k - Mieſtu Wileńſkomu ſpuſzczane bywajut, Myto bieret ku wielikoy obtiażliwoſti, i ſzko-

die wſich Poddanych naſzych, bez Daniny i Liſtow naſzych, i no od Kniazia Pawła Biſkupa Wileńſkoho Podkomory Sieracki Pan Mikołay Hrabia, a Archi-Diakon Wileńſki Kniaź Jozef Jaſieńſki majuczy od Jeho Miłoſti w toy reczy, zupełnuju moc i poruczeńſtwo z nimi poſtupowati, pered nami na to powiedeli, iż pered tym z ſtarodawna w tym Jmieniu Werkach za pierwſzych Prodkow Jeho, Biſkupow Wileńſkich Myto, po dwanaccati pienieżi od płytow bierywano, kakże on i teper wodłuh Prodkow swoich toie Myto po tomu bieret, i toho czoho Prodkowie Jeho w pożywaniu byli, używaiet, hotow ieſt dowieſti toho, iż onoje myto u Werkach za pierwſzych Biſkupow było birano: na to Mieſzczanie Wileńſkiie pered nami powiedieli, iż tam w tom Imieniu Werkach nikoli zdawna myto niebierywano, ale niedawnych czaſow za derženia swojeho Kniaź Januſz Predok jeho, Biſkup Poznańſki na tot czas buduczy Biſkupom Wileńſkim, toje myto nowoje u Werkach uſtanowił, czohoż oni na on czas Kniaziu Januſzu niemołczali, i o toje myto nowo uſtanowennoje żałowali nam, lecz na tot czas nikotory koniec z Kniaziem Januſzom imſia ſtati niemohł, a wedżo dei teper tam u Werkach nie odno po dwanaccati pienieżi Myta, kotoroho nikoli tam nie dawano, ale bierut od Płota do deſieti, i po dwanaccati i po pietnaccati hroſzey, i tych Poddanych naſzych Antokolcow, kotoryie one płyty spuſkiwali i na kotorych onoie myto birano, pered nami ſtawili, i proſili, aby toje Myto na ſtoronu było odłożono, a ſzto bez Daniny i Liſtow naſzych w tom Imieniu brano; aby to pry Statutie Zemſkom było zachowano, i no na to od Kniazia Biſkupa Wileńſkoho pered nami powiedieli: iż jako za Prodkow jeho tam u Werkach po dwanaccati pienieżi myta od płotow birano, tak teper on po tomu bieret, a na zwyż toho, niczoho (jako Mieſzczanie żałujut) onoho myta u Werkach niebierut, i proſił, aby wodłuh deržania Prodkow ſwoich, pry tom mytie był zachowan: i na protiw toho Mieſzczanie Wileńſkiie pered nami powiedieli: iż tam nikoli u Werkach myto niebirano, ale za Kniazia Januſza uſtawieno, a teper użo po dwanaccati i po pietnaccati hroſzey od Płotow myto bierut, w czomſia wielikaia obtiażliwoſt Poddanym naſzym deiet, i kotoryie, jako dowieſti toho Ludmi dobrymi ſtarymi wiery hodnymi, iż tam nikoli u Werkach myto nietolko po dwanaccati hroſzey od płota, ale i po dwanaccati pienieży niebyło birano, tak tož i na branie tak wielikoho myta ku czomuſie od Kniazia Biſkupa nieznali, kotoroi dowod uczynit, tyie tož Poddanyie naſzyje Ontokolcy pered nami ſtawſzy powiedieli, iż od płotow na Rece Wiliey u Werkach myta po dwanaccati i po pietnaccati hroſzey na nich za Kniazia Pawła Biſkupa tepereſznoho Wileńſkoho brano, i choczut na tom pryſiehu uczynit, i od Kniazia Biſkupa Wileńſkoho oni Prokuratory jeho powiedieli, iż tak wielikoho myta, jako

ko oni żałujut i mienujut krom dwanaccati pienieży na nich niebrano, a wedże hdy oni ku prysiaże bierut tohdy niechay na tom prysiehaiut, a hdy prysiahnut tohdy to wodłuh prysiahi ich budet im odprawieno, i tyie Mieszczanie Ontokolcy za prysiahusia niali na Imia Hryn Martinowicz, a Martin Petkomicz, a Andrey Sobol, a Petrasz Juszkowicz, a Matiey Gzewcewicz, a Mikołay Waskowicz, a Jan Pyszny, i My prysiahu im skazali i Rok prysiaże treti Dień złożyli, na kotoryże rok oni prysiahu uczynili, szto na kom, szto onoho myta u Werkach wziato, a na toje myto nowo ustanowiennoie u Werkach, stawili pered nami Swiedki naperwey Bojaryna Smorhońskoho Pana Jana Zienowicza, Hrynia Tymofiejewicza, a Siemiona Ozarycza, a słuhu Pana Jwana Hrynkowicza Jwana Czerewaczewicza, a z Zupran Pana Wileńskoho Olechna Olexiewicza i Brata jeho Hrynia Worocowicza, a k- tomu Ludiey, naszych Wołosti Meniskoje, kotoryie żywut podle Bystrycy u Litowskom Siele na rece Wilii, na Imia Juria Michnowicza, Stanisława Mohowicza, Juria Rymotowicza, Mikołaja Motowicza, Teszyla Milekowicza, Trubusia Petrowicza, Chotyla Sawirymowicza, Maćka Naruszewicza, Jesipa Stanisławowicza, kotoryie Swiedki wyżey mienenny, pered nami stanowszy zoznawali i swiedczyli, iż od Oycow swoich słyszyli i sami to wiedaiut, iż pered tym zdawna nietolko u Werkach, ale i w Niemenczynie i w Bystrycy, u Markowie, u Daniuszowie, w Zodiszkach i w Zeymienie, nikoli myto niebyło birywano niżli dei u Werkach za Kniazia Janusza myto ustawieno, a w Niemenczynie i w Bystrycy Nieboszczyk Pan Mikołay Radiwiłł Wojewoda Wileński myto po dwanaccati pienieżi uwieł, i tak my dostatecznie tych reczey ich z obustoron wysłuchawszy i z Pany Radami naszymi w tom obmowiwszy, wyrokom naszym tak skazali: aczkolwiek onoje myto za Kniazia Janusza ustawieno, a Kniaź toż Paweł Biskup Wilenski onoje myto na siebie brał, a hdyż pered tym z starodawna, jako i tyie swiedki swiedczyli, tam u Werkach myta niebirano, a na to toż żadnych Listow, twerdosti z storony Kniazia Biskupa Wileńskoho nie położono, zaczym by ku onomu Imieniu Kostielnomu toje myto mieło byti brano, tohdy My toje myto u Werkach na storonu odkładajem, i na potom zostawujem, iż użo czerez to, ninie i na potomnyie czasy tam u Werkach nie maiet od Płotow, i od wsiakich reczey strawnych i żywnosti, kotoryiekolwiek na płotiech i prypłotiech u czołnach budut złożenyie, jako od naszych Ludiey tak i Kniaziaczych i Pańskich myta byti brano, nietolko po dwanaccati pienieżi, ale żadnoho pienieżia. A sztosia dotyczet toho; iż tam w onom Imieniu czerez zaruku naszu myto brano, około czoho u Statutie Prawa Ziemskoho iest opisano: chto swowolnie bez daniny Listow naszych w Imieniu swoim myto na siebie brał, tot toje Imienie tratit. My jako toje myto i zaruku pry woli Matce naszoy zo-

S 2 sta-

ſtawujem, ſztoſie nam budet wideti, to My z tym uczynim. Daley, ſzto oni żałowali nam na Pana Staniſława Dowoynu, a na ſkarbnoho P. Mikitu, i na Pana Mikołaja Woytiechowicza Narbutta, Kniazia Jana Falczewſkoho Biſkupa Łuckoho i Bereſteńſkoho, a na Pana Juria Woytiechowicza Narbutta Kuchmiſtra, o tom: iż myta kotoryie oni na rece Wilii i na Zeymienie po Jmieniam swoim bierut, Pan Dowoyna w Jmieniu swoim Korkożyſzkach na rece Zeymienie, a Pan Mikita na Rece Zeymienie, w Jmieniu swoim w Kodziſzkach, a Pan Mikołay Narbutt w Jmieniu swoim Kołtynianach na rece Zeymienie, a Kniaź Biſkup Łucki na rece Wilii w Imieniu swoim Zodkiſzkach, a Pan Jan Narbut na rece Wilii w Markowie od płotow kotoryie na budowania i na drowa do Wilna spuſkajut, myto bierut, kotorychże myt na tych mieſtcach pered tym zdawna nikoli niebirano, ino Pan Dowoyna i Pan Mikita pered nami ſtawſzy z tych mytſia wyrekli, a powiedieli, iż w Jmieniach swoich nie bierut, ani choczut brati, a Kniaź tożż Biſkup żadnych Liſtow, twerdoſti, na toje myto w Jmieniu Zodkiſzkach niepokazał pered nami, a Pan Mikołay Narbutt pered nami za ich Pozwami nieſtał, a Pan Jan Narbutt powiedieł iż toho myta w Markowie niebierut, i no My te wſi myta na tych mieſtcach wyż miennenych na ſtoronu odłożyli, hroźno wſim Kniaziom, Panom, tak Duchownym jak i Swieckim prykazali, aby nichto od toho czaſu na tych mieſtcach i nihdie indie po rece Wilii i Zeymienie tych myt od płotow i wſiakich reczey ſtrawnych i żywnoſti, kotoryie kolwiek na płotiech i pry Płotiech w czołnach budut ułożene i do Wilna spuſzczane, jako od naſzych Ludiei, tak Kniaziaczych i Pańſkich w Imieniach ſwoich ſwowolnie niebrali. A ſztoſie dotyczet Iezow na rece Wilii i Zeymienie, ino u Jezow majut byti worota proſtornyie, a ſzyrokiie, aby wolnie bez żadnoho zamieſzkania onyie płoty prochodili, a żadnoje trudnoſti i zaderżywania Ludiom naſzym, Kniaziaczym i Pańſkim na onych Jezoch ni od koho niebyło; a chto budet czerez tepereſznoje rozkazanie i wyrok Naſz, predſie w braniu onoho myta uznan i doswiedczen, tyie wodle Statutu majut toho uterpieti, i ſztoſia dotyczet tepereſznoho brania, ſzto oni ſwowolnie w tych Jmieniach brali myta czeraz zaruki naſzyie, tohdy jako tyie Jmienia tak i zaruki ſut na łaſce naſzoy. A k-tomu ſztoteż oni pierwey ſieho pozywali pered nas Liſty naſzymi pozownymi, Wojewodinu Wileńſkoju Kanclerowu naſzu, Paniu Elżbietu Mikołajowu Mikołajewicza Radiwiłłowicza, o myto Daniſzowſkoje, kotoroje tam na rece Wilii od płotow tychżebierut, czomu mnohi roki, od nas były ſkładane, na kotorych taja sprawa Ich z Panju Wojewodinoy koniec miela wziati, ino Pan Jan Mikołajewicz Radiwiłł Staroſta Zomoytſki Jmieniem Matki ſwojey ſtawſzy pered nami, z tohoſia myta Daniſzowſkoho wyrokł, a powiedil, iż użo Pani Matka jeho, toho myta odſtupaiet, i czerez

to

to w Jmieniu swoim Daniſzowſkim brati ieho niechoczet ani każet brati, Y tak my ſłyſzaczy toje wyreczenie Paniey Wojewodiney czerez Syna Jey Miłoſti Pana Staroſty Zomoytſkoho, z wyroku Naſzoho, na tom tuju recz zoſtawili, iż użo tam, w onom Jmieniu Daniſzowſkom ninie, i potomnyie czaſy onoho myta, i od płotow i od wſiakich reczey, kotoryie na płotiech i prypłotiech w czołnach budut, niemaiet myto brano byt, Y na tojeśmo dali ſieś Naſz Liſt, do kotoroho i Pieczat Naſzu prywieſiti kazali. Piſan u Wilni pod Lety Bożoho Narożenia tyſiacza piatſot sorok wtoroho, Mieſiaca Henwara trynaccatawo Dnia, Jndikta pietnaccataho. Michayłło Piſar.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Litt:

Ru 1542. Dnia 29. Maja Przywiley Króla Jmci Zygmunta I. aby od Płytow rzeką Wilią idących w Niemenczynie i Byſtrzycy, nad poſtanowione myto więcey niewyciągano, a od rzeczy które płytami bywaią pławione, albo czołnami ſpuſzczane, niebrano. Wrota u Jazow przeſtronne były.

Zyhimont Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki, i innych. Czynim znamienito ſim naſzym Liſtom chto na nieho poſmotryt, abo cztuczy jeho uſłyſzyt ninieſznym i na potom buduczym, komu budet potreba toho wiedati. Bili nam czołom Woyt Burmiſtry i Radcy i wſi Mieſzczanie Mieſta naſzoho Wileńſkoho, o tom: ſztojeśmo nie dawno minułych czaſow wſie myta od wſiakich płotow na Rece Wilii, i po Zeymienie, na perwey u Werkach, i Korkożyſzkach, i w Kodiſzkach, i w Kołtynianach, w Żodkiſzkach, u Markowie, i w Daniuſzowie, z wyroku Naſzoho uſtanowili, i na ſtoronu ich odłożyli, i nie kazali na tych mieyſcach wyż mieniennych, żadnoho Myta od płotow brati, niżli dobrowolnie, a bez-mytnie ich propuſkati, naſztojeśmo i Prywiley Naſz im dali, kotory ſzyrokimi ſłowy koło brania onych myt, jako Woyt Burmiſtry i Raycy, ztymi Pany chto onym myta na tych mieſtcach, na ſiebie brał pered nami czynili jeſt opiſan, niżli ſzto ſie dotyczet Byſtrycy, i Niemenczyny, Woyt Burmiſtry i Raycy i wſi Mieſzczanie pered nami powiedeli, iż tam w Byſtrycy i Niemenczynie od płotow i od wſiakich reczey kotoryiekolwiek pry płotiech budut, wielikiie myta od płotow bierut, i proſili nas abychmo, na tom mieſtcu w onych mytach zaſtanowienie uczynili. A tak my w tey reczy, pierwſzy wyrok naſz o myto Byſtryckoje, i Niemenczyńſkoje, uczynienny, na dobroy pamieti majuczy; kazaliieśmo w Knihach naſzych toho ſmotret, kotorym ſpoſobem i jakim obyczaiem, z wyroku naſzoho toje myto Byſtryckoje, i Niemenczynſkoje, zaſtanowieno, hdie na wyroku naſzom tak ieſt opiſano, iż tam w Byſtrycy i Niemenczynie, hdie

pered tym z ſtarodawna myto było birano, majut od płotu protesowoho, i berwiennoho, i Teſznicznoho, po try hroſzey płatiti, a w płotie proteſowom i berwiennom i telnicznom po trydcati berwien majet byti. A ſzto na onych płotiech budiet wzłożono, jako boczki, dranicy, zboża, ſiena, owſy i jakiiekolwiek żywnoſti, Maſła, jayca, syry, i Ryby w czołniech i u werſzoch, i koiko czołnow budet nakładeno, od toho wſieho nikotoroho myta niemajut byti brano, a w kołodnom płotu drewianom ſzeſtdeſiat kołod majet byti, jak od drewiannoho tak i od płatenia myta po dwanaccati pienieżi majut dawati. Y no my teper z Wyroku naſzoho na tomże zoſtawujem, iż tam w Byſtrycy i w Niemenczynie od płotu proteſowoho i berwiennoho i tesniczoho po try hroſzy, a od płotu drewiennoho i od plitenic po dwanaccat pienieżi myta majut dawati, niżli jako na pierwſzym wyroku naſzom liczba onym płatom kolko w nich majet byti, ieſt opiſana, my wżo teper onuju liczbu płotowoju na ſtoronu odkładajem, ale jako ſie płot może w sobie miet tohdy takowyie płoty majut byti spuſkane, a ſztokolwiek na płotiech i pry płotiech w czołniech wſiakich reczey budet, jako wyżey ieſt opiſano: tohdy od toho wſieho żadnoho myta nie majet byti brano, też potym reczam wyżey mieniennym na Wielij i na Zeymienie majut worota u jezow i u moſtow proſtronnyie byti, aby mohli płoty wſiakije wolno bez zaczepki prochoditi. Ktomu też Woyt, Burmiſtry, i Raycy, pokłodali perednami Liſt Brata naſzoho ſławnoy pamieti Alexandra Korola Jeho Miłoſti, na kotorom tak ſtoit opiſano, iż nameſtnik Wileńſki Wojewody Wileńſkoho Pana Mikoła Radiwiła, Bohdan Kiewła, uwieł był im nowinu, i brał na nich u jezu bliſko Wilni, od płotu po hroſzu, czoho z dawna nie bywało, i Jeho Miłoſt kazał toje reczy poſmotret, i toho ſie dowiedati Panu Mikołaju Radiwiłu Wojewodie Wileńſkomu, i Pan Mikołay toho ſie dowiedał, ſztoż oni z dawna za Wielikoho Kniazia Witolda, i za Zyhimonta, na jezu bliſko Wilni Namieśnikom Pana Wojewodynym, od płota po hroſzu nie dawali, nezli tolko dawali po hroſzu od płota jezownikom, kotory płot propuſtiat; a tak Korol Jeho Miłoſt Alexander wziąwſzy w tom sprawu od Pana Mikołaja Radiwiłła, Liſt na to im dał: iż niemajut oni na jezu bliſko Wilni Namieśnikom Pana Wojewodynym, od płota po hroſzu dawati, na wiecznyje czaſy, niżli tolko majut dawati od płota Jezownikom, kotoryie płot propuſtiat po hroſzu, i bili oni nam czołom abychmo pry tom Liſtie Brata naſzoho Alexandra Korola Jeho Miłoſti, ich zachowali, i to Liſtom naſzym im potwierdili, i jsliby oni Jezowniki nie chotieli za tot hroſz opisanych, płotow spuſkati, abychmo im dozwolili na to mieyſte inſzych Ludiey naymati, kotoryby mieli onych płoty propuſkati. Ino My toho Liſtu Jeho Miłoſti ohlodawſzy, na to dali im ſiei naſz Liſt, i to im tym Liſtom naſzym potwerżajem na wieczne czaſy, iż nie majut oni jako Panom

nom Wojewodom, tak i Namiesnikom ich Pana Wojewodinym teperelznym, i na potom buduczym, na jezu blisko Wilni żadnoho myta od płotow dawati, lecz jezownikom, kotoryie budut płoty spuskat; majut po hroszu dawati. A jsliby oni nie chotieli za to onych płotow spuskati, My im dozwalajem na to miet inszych Ludiey, kak wola ich budet, na to naymati, kotoryie majut onyie płoti puskati, i na twerdost tych wsich reczey na sim Listie naszym opisanych, kazaliieśmo i Pieczat naszuju prywiesit k-niemu, naszomu Listu. Pisan u Wilni pod Lety Bożoho Narożenia tysiacza piatsot sorok wtoroho, Miesiaca Maja diewietnaccatoho Dnia, Indikta pietnaccatoho, Michayło Pisar.

Pieczęć przywiesista W. X. Litt:

Rú 1543. Mca Januarii dnia 18. Przywiley Króla Jmci Zygmunta I. który Testamenta Mieszczan Wileńskich przed Ludźmi wiary godnemi sprawione, potwierdza, a na przyszły czas przed Urzędem czynić takowe Testamenta nakazuje.

Zyhimont Bożuju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i innych. Czynim jawno sim naszym Listom, iż prysyłali do nas Woyt, Burmistry, i Raycy, i wsi mieszczanie Miesta naszoho Wileńskoho, o tom: szto czasu proszłoho był obyczay w Miestie Wileńskom, iż poddani nasi, Obywatele Mieszczanie toho miesta Wileńskoho, sprawowali sobie Testamenta pered osobliwymi Personami Ludmi dobrymi, wiery hodnymi sztoz iest protiwko Prawu ich Maydeburskomu, hdież Urad Mieski za to nas żadał, abychmo onym Testamenty, kotoryie pered tym i tych czasow byli popisane i sprawlenne, pry mocy zachowali, a daley toho użo takich Testamentow sprawowati nie kazali, bo jśliby dei ony Testamenty pierwszyie byli poruszonyie, tohdyby mieży Poddanymi naszymi mieszczany Wileńskimi, wielikoje zamieszanie i rożnicy powstali, i wielikiby niepokoy i trudnosti byli. A tak my baczeczy to hdy Urad mieski i poddani naszyie, tamosznyie czerez posłańcow swoich za to nas żodali, i rozumiejuczy też tomu jeśliby onyie Testamenty, perwo i teper sprawlennyie były naruszone, tohdyby mieży poddanymi naszymi mieszczany Wilenskimi, nie małaja rożnost i zamieszanije z toho powstało. Proto za żodaniem ich samych z tych pryczyn onyie wsi Testamenta, kotoryie czasu proszłoho i teper w miestie Wileńskom sut sprawiennyie, pry mocy zostawujem, a niczym ich nie ruszajem. Lecz wżo od siebo czasu, a od wydania im toho Listu naszoho, takowyie Testamenty, kotoryjeby pered kim kolwiek anie pered Uradom Mieskim wodłuh Prawa Maydeburskoho mieszczanie Wileńskije, sobie pokutnie sprawowali, żadnoje mocy mieti nie majut, lecz wsi poddani nasi Mie-

ſzczanie i obywatele Mieſta Wileńſkoho, od toho czasu majut o-nyie Teſtamenty sprawowati pered Uradom Mieſkim, tak jako ſie obyczay Prawa Maydeburſkoho zachowywaiet. Y na to dalije-śmo im ſiei naſz Liſt z naſzoju Pieczatiu. Pisan w Krakowie pod Lety Bożoho Narożenia, tyſiecza piatsot sorok tretieho Mieſieca Henwara ośmnaccatoho dnia, Jndikta pierwſzoho.

Pieczęć przyciśniona W. X Litt.

Ru 1543. dnia 19. Januarij Reſkrypt Króla Jmci Zygmunta I. do Panow, Rad, i Szlachty W. X. Litt: aby miaſto Wileńſkie przy Prawach i Przywilejach zachowywali i żadney jemu krzywdy nie czynili.

Zyhimont Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych. Kniaziom Panom Wojewodom i Staroſtom, Derżawcom, Nameſnikom, Tiwunom, Kniaźiom, Panjom, Wdowom, Bojarom naſzym w Panſtwie naſzom Kniaźſtwie Wielikom Litowſkim. Prysyłali do nas Woyt, Burmiſtry, i Raycy, i wſie poſpolſtwo mieſta naſzoho Wileńſkoho, bijuczy nam czołom o tom: iż kotoryie Prywileja i Liſty naſzy u sprawach i potrebach, swoich mieſkich oni majut wydan na toje rozkazanie naſzoje niczoho dbati i wodłuh tych Liſtow naſzych do was pisannych knim ſie zachowati, niechoczuczi i tomu ſie sprotiwjajetiſia i Liſtow naſzych w poważnoſti nie majetie, a czerez onyie Liſty naſze, od nas im danyie, krywdy i uteżenia wielikie im diełajetie, i bili oni nam czołom abychmo w tych w owſich reczach wam rozkazali, wodłuh tych Liſtow naſzych knim ſie zachowati, i rozkazanie naſze, w lepſzoy bacznoſti mieti; Proto na ſztokolwiek Prywileja, Liſty nasze od nas budut oni mieti i czasu potreby swojey wam ich budut ukazywati, prykazujem wam, ażebyjeſtie wowſiem wodłuh tych Liſtow naſzych, knim ſia zachowali, i niczym z toho rozkazania i Liſtow naſzych nie wyſtupowali, i nad tyje Liſty Woytu, Burmiſtrom, i Raycom, i wſiemu pospolſtwu Mieſta naſzoho Wileńſkoho, nie kotoryie trudnoſti nie żadawali i żadnoie protiwnoſti tomu nie czynili, i w lepſzoy bacznoſti i powadze rozkazanie naszoje Hospodarſkoje chowali, konieczno, a inakobyieſtie toho nie śmieli czynit, bo na to ieſt wola naſzaja Hoſpodarſkaja, a jśliby chto z was nie chotieł wedle tych Liſtow knim ſię zachowywati, i oni ſie k-Nam z żałobami budut utiekati, My użo budiem wiedati szto majem z tym czynit: i kotoruju oboronu poddanym naſzym diełati. Pisan w Krakowie pod lety Bożoho Narożenia tyſiecza piatſot sorok tretieho, Mieſieca Henwara diewietnaſtoho dnia, Jndykta pierwſzoho.

Pieczęć przyciśniona W. X L.

1545.

1545 *Ipso Festo D. Floriani Martyris. Privilegium Serenissimi Sigismundi Augusti Regis Poloniæ super Administrationem & curam tam Pontis in fluvio Vilia existentis, & vectigalis ex eo provenientis, quam & Xenodochii Sanctissimæ Trinitatis Magistratui Vilnensi Ritus Romani.*

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, totiusque Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præsentium quibus expedit, universis præsentibus & futuris harum notitiam habituris. Quia cum retulisset ad nos Generosus Joannes Hosius Ulrici Præfectus in Goycinifzki, Lubow, & Wirszupy, bonorum nostrorum: Quod cum propter alia servitia Nostra, occupationesque domesticas, tum vero ob imbecillitatem virium corporis non raro morbis afflictati, & ob alias præterea non leves causas non facile posset sufficere Administrationi, Procurationi, & provisioni Pontis in fluvio Vilia consistentis, simulque & Ptochodochij seu hospitalis ægenorum & langvidorum Hominum penes Monasterium Fratrum Prædicatorum Sancti Dominici Ecclesiæ tituli Sancti Spiritus intra mænia civitatis nostræ Vilnensis, situm, cujus quidem Ptochodochij seu hospitalis ac Thelonej, seu Pontis & vectigalium ex eo provenientium pro usibus ejusdem Ptochodochij assignatorum administrationem, & circa eorundem ædificationem & structuram operam & curam non vulgarem per tot annos pro pietate susceptam, aut potius sibi per Serenissimum Principem & Dominum Dominum Sigismundum Dei Gratia Regem Poloniæ, M. Ducem Lithvaniæ &c. Parentem nostrum collendissimum, hujus Pontis atque adeo etiam hospitalis primum Fundatorem & Instauratorem, impositam gerebat: supplicaretque nobis non semel, ut ejusmodi curam & Administrationem ab eo amoveremus, & cuipiam potius alii imponeremus, qui ad hoc ipsum commodior & valentior nobis videretur, Nos vero quamvis propter illius cum in hac administratione, tum vero & in aliis non parvis negotiis nostris non vulgarem industriam, in quibus suam nobis fidem dexteritatemque vehementer probavit, non libenter facturi fueramus, ut hac Administratione careret. Attamen ejus in hac re supplicationi clementer assentientes hac ipsa procuratione eum liberamus, absolutumque pronuntiamus, sed cum tandem rationem quæreremus qua non rectæ administrationi ejusmodi Pontis & Ptochodochij consultum fieret, non alia nobis commodior interim visa est, quam ut eam ad Consulatum hujus civitatis nostræ Vilnensis reijceremus, id quod & ipsis coram Nobis comparentes ultro se suscepturos professi sunt. Quare deinceps futuris perpetuis temporibus volumus, & decernimus istam ipsam administrationem & procurationem, tam Pontis vectigalisque, seu thelonei, ex eo provenientis

nec non etiam Domus hoſpitalis præfati, curam omnem penes advocatum Conſules, & Conſulares, Profeſſionis Romanæ duntaxat, & non Græci Ritus fieri debere, ſic ut quotannis ipſi advocatus cum Conſule, Consularibuſque, debebunt ſemper eligere & conſtituere, duos ex populo ſeu communitate Viros, non modo fidei ſpectatæ, ſed & induſtrios pariterque prudentes, quorum fidei & coſcientiæ omnem curam & Adminiſtrationem tam pontis, quam etiam Hospitalis mandent & committant, qui tandem ſic deſignati & conſtituti habebunt poteſtatem omnem adminiſtrandi, providendi, & curandi, dicti Pontis vectigalisque ab eo provenientis, nec non & dictæ Domus Hospitalis, proventuumque ejus omnium ad eam pertinentium, qui nunc habentur, aut poſtea haberi poterint, aliàs ſecundum dictum Privilegium fundationis & erectionis dictorum Pontis & Domus Hospitalis Sereniſſimi Parentis noſtri, & ſecundum ordinationem ac Conſtitutionem contentam in dicto Privilegio, quod nos ut par eſt Chriſtiano Principe, omnibus & ſingulis in eo contentis approbamus, ratificamus, roburque perpetuum & nullo unquam tempore, quavis ratione violandum, habitandum decernimus per præſentes. Præter tamen curam & Superioritatem adminiſtrationi prædictæ, quæ in Privilegio illo fuerat, tam Reverendo Domino Epiſcopo Vilnenſi moderno, & pro tempore exiſtenti, ac ejus Capitulo delegatam, quam ex certis rationibus ad præfatos Advocatum Conſulem Conſulareſque Religionis Romanæ conferimus, defenſionem tamen a vi & injuriis tam dicti Hospitalis, quam Pontis, cæterorumque Bonorum ad id pertinentium, pro nobis ubi ad hoc ipſum, iſti ipſi curatores non ſufſecerint, eſſe reſervatam volumus: qui quidem advocatus cum præfatis Collegis suis Conſularibus deſignaturi ſemper erunt: Præter illos duos ex populo eligendos, duos e ſuo Collegio Viros induſtrios, & ad gerendas res maxime idoneos, qui sub conſcientia & fide ſua, quot fieri poterit ſæpiſſime Hospitale illud interviſent, & perluſtrent diligenter omnia tam ea quæ ad ædificia, quam ea quoque, quæ ad providendos ac gubernandos egenos & languidos qui in illo Hospitali fuerint pertinerent; ut rite, pie & ordine debito fierent, ijdemque superintendentes habebunt facultatem corrigendi ea, quæ illis minus aptè aut incommodè per illos Procuratores fieri viderentur, debebunt ijdem præterea Procuratores, in fine cujuſque anni rationem reddere, Adminiſtrationis & Procurationis ſuæ, coram prænominato Advocato, totoque eorum Collegio Conſulari, aut saltem coram aliquibus ab eis ad id deputatis, ſimulque adjunctis alijs duobus ex Populo, ſeu communitate per eandem eligendis, ubique juſtè, & ſecundum conſcientiam demonſtrare & declarare, quantum Proventibus, tam annuis quam etiam ex Eleemoſina, & aliis quomodocunque per illum annum perceperint, atque in quos uſus id collocaverint, & expenderint;

Qua

Qua quidem ratione ab eis ſuſcepta debebit ipſe Conſulatus Regeſtra, ſeu libros rationum, ab eis acceptos aſſervare, & dum requiſiti fuerint coram nobis, aut Commiſſariis noſtris, ad id per nos ſpecialiter deputandis, reponere ad revidendum; Eadem & demonſtrandum, an legitimè ejuſmodi ratio fuerit abſoluta & expedita. In quorum omnium fidem & teſtimonium evidentius Sigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum, eiſdemque ſubſcripſimus. Actum & datum Vilnæ die Lunæ ipſo Feſto Divi Floriani Martyris, Anno a natali Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto. Sigiſmundus Auguſtus Rex.

Sigillum apenſile M. D. Lith:

A. 1547, *Feria Quinta ante Dominicam Palmarum, Confirmatio Sereniſſimi Sigiſmundi Auguſti Teſtamenti defuncti Eraſmi Bretner, Proconſulis & aurificis Vilnenſis, quo Domum lapideam ſuam, in Platea Sancti Joannis jacentem, Hoſpitali Sancti Spiritus, pro tunc, ad præſens vero Sanctiſſimæ Trinitatis, in perpetuum legavit & donavit.*

Sigismundus Auguſtus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quibus expedit, univerſis & ſingulis quorum intereſt aut quomodolibet intereſſe poterit, in futurum. Quomodo in noſtri & Conſiliariorum noſtrorum, præſentiam veniens, perſonaliter Famatus Eraſmus Bretner, Proconſul, & Aurifex civitatis noſtræ Vilnenſis, in & ſuper Domo & area ſua aciali, Vilnæ, in Platea Sancti Joannis, prout infra in Teſtamento ſuo ſpecificatum eſt, ſitam & eorum occaſione in Bannito judicio opportuno legitime & ſolemniter, ut apparebat conditum, ex actis eorum Civilibus ſcabilinalibus extractum, eorumdemque ſigillo ſcabilinari Vilnenſi, obſignatum non vitiatum, & in nulla parte ſui ſuſpectum obtulit, cujus Teſtamenti tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis. In Nomine Domini Amen. Sub anno Nativitatis ejuſdem milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſexto, Famatus Dominus Eraſmus Bretner Proconſul & aurifex Vilnenſis, licet langvens corpore, ſanæ tamen mentis, & compos rationis exiſtens, matura intra ſe deliberatione præhabita, non compulſus nec coactus, neque fraude ſeu dolo circumventus, animadvertens quod vita hominis ſuper terram more florum marceſcit, & quod homo quotidie ad finem vitæ ſuæ properat, revolvens in animo nihil eſſe certius morte, incertius vero hora mortis. Idcirco ne ex hac luce inteſtatus decedat, cupiens imprimis ſaluti animæ ſuæ conſulere, & demum ne poſt mortem ſuam lites, diſcordiæ controverſiæ, ac diſſenſiones pro bonis ſibi in hac vita Deo omnipotenti collatis orientur, ſeu fierent; coram Judicio Bannito op-

portuno, quod celebratum fuit Vilnæ in Domo propria, ipſius Domini Eraſmi in Caſtrenſi Platea, feria ſexta poſt Feſtum Converſionis Sancti Pauli, proxima, in quo Nobilis Dominus Felix Langarga Advocatus, Mathias Burbicz, Lucas Wielkowicz, Stanislaus Korzonek, & Siemion Sinczyło Scabini jurati Civitatis Vilnenſis præſidebant, omnibus melioribus modo, via, jure, forma, & effectu, quibus melius & efficacius juxta formam & diſpoſitionem juris Magdeburgenſis, suum Teſtamentum & ultimam voluntatem fecit, condidit, & in hunc qui ſequitur modum ordinavit. Inprimis & ante omnia, prænominatus Teſtator animam ſuam quæ nobilior ac præciſior eſt corpore Deo omnipotenti, Beatiſſimæ Virgini Mariæ, totique Cæleſti Hierarchiæ, corpus vero suum terrenæ sepulturæ commendavit; Item teſtator coram eodem Judicio, propria vi, ſine quorumvis hominum juvamine, veniens & ſtans perſonaliter, judicium requirebat, an Bona sua propria tam mobilia quam immobilia, in & extra hanc Civitatem Vilnenſem & ubicunque locorum exiſtentia, cujuſcunque generis & speciei fuerint, non ex aliqua ſucceſſione devoluta sed propriis sudoribus & laboribus, & ex nulla penitus propinquitate ſeu hæreditate acquiſita, & parta, dare, legare, alienare sponte & voluntariè cui voluerit, poſſit, aut quod juris ſententiatum eſt, ex quo Dominus Erasmus perſonaliter coram judicio ſtans, quamvis ut ſupra aliqualiter languens corpore, ſanæ tamen mentis, & compos rationis judicium quærit, an Bona ſua mobilia & immobilia, tam in Civitate Vilnenſi, quam extra ubicunque jacentia propriis ſudoribus & laboribus acquiſita, & ex nulla ſucceſſione devoluta, cui voluerit & poterit extunc ipſe Dominus Eraſmus talia ut præmiſſum bona sua propria dare, alienare, legare & cum eisdem disponere poteſt, juxta libitum suum prout ſibi placuerit, de forma juris, & juxta id Teſtator Domum ſuam ligneam propriam, cum omnibus domunculis, habitationibus, Cameris, & cenſibus, in Platea Sancti Joannis, in acie eundo verſus Curiam Reverendiſſimi Epiſcopi Vilnenſis, penes Domum Domini Joannis Hoſij ex una, & verſus plateam Epiſcopalem, ex altera partibus Domus acialis una cum domunculis ibidem ſitis, ita late, longè & circumferentaliter, prout ſe in suis metis & limitibus, extendit ad Hospitale Sancti Spiritus pro suſtentatione & victu pauperum, in eodem Hospitali nunc & in poſterum exiſtentium, æternaliter cum omnibus uſibus, utilitatibus, cenſibus, & fructibus ejus temporibus, in futurum tenentibus, habentibus, & poſſidentibus locavit: ita videlicet quod talis domus, & ſinguli eandem inhabitantes, nulli alij Juriſdictioni ſolummodo Prætoriali, Juris Magdeburgenſis, semper subeſſe debebunt, ab iſto, nunc ejus temporibus in futurum, nihil penitus Juris seu juſtitiæ, aut intereſſe ſibi Teſtatori, aut poſteris suis relinquendo, ſed solummodo ut præmiſſum officium Prætoriale, talem Domum cum ſingu-

gu-

gulis in eadem habitantibus providere debet, & disponere, ut talis Proventus in subsidium sustentationis pauperum hospitalis S. Spiritus proveniant, exceptis exactionibus & cæteris quibuscunque donationibus quandocunque super cives & Incolas civitatis hujus imponere toties, quoties solvere contigerit, quod tunc semper eandem Domum inhabitantes talis æquè & eodem modo ad prætorium pro commodo Reipublicæ dare & solvere adstricti esse & fore debebunt, ejus temporibus; cujus quidem Domus coram judicio Bannito exposito, ut Juris resignantes elegit & petijt Famatum Dominum Simonem Solkenmocher Notarium Civitatis Vilnensis præsentialiter astantem & onus hujusmodi acceptantem dans & committens sibi omnimodam facultatem, quidam Famatus consulatus cum requisiverit eandem Domum resignare debebit. Judicium Bannitum expositum Feria sexta post Mariæ Magdalenæ proxima, in qua Famatus Dominus Paulus Piotrowicz Consul locum Domini Advocati, Mathias Burbicz, Fiedor Zozonowicz, Joannes Hoffman, Lucas Wielkowicz, Stanislaus Korzonek, & Siemon Jgnatowicz Scabini jurati præsidebant, ibidemque celebratum. Coram quo Judicio personaliter comparens Famatus Dominus Erasmus Bretner Proconsul & aurifex Vilnensis resignavit, & abscessit Domum suam propriam cum omnibus ædificiis, habitationibus & domunculis ad eandem Domum pertinentibus in platea Sancti Joannis jacentem in acie ad Curiam Reverendissimi Domini Episcopi Vilnensis eundo, cum omnibus censibus, utilitatibus officio civili seu Prætoriali tenentibus, habentibus juxta confectionem Testamenti sui feria sexta, anni præsentis post Festum Conversionis Sancti Pauli proxima in omnibus punctis & Capitulis non abscedendo, sed omne & totum Jus in idipsum Officium transfundendo, prout ibidem latius obloquitur in Testamento pro utilitate Egenorum & victu hospitalis Sancti Spiritus, in nullo tamen puncto & articulo in Testamento contentis abscedendo, quod & resignare dedit ex actis Dominorum Scabinorum civitatis Vilnensis extractis eorundemque sigillo impressis. Post cujus quidem Testamenti præinserti exhibitionem memoratus Erasmus Bretner sic ut præfertur nobis humiliter, & debita cum instantia supplicavit, quatenus hujusmodi suum ultimæ voluntatis Testamentum in omnibus ejus punctis, clausulis, Capitulis & conditionibus confirmare approbare, & ratificare, Decretumque Nostrum pariter & robur perpetuæ firmitatis interponere, censumque ejusmodi prædicto Pauperum hospitali adscribere & incorporare, atque domum supra scriptam acialem in platea Sancti Joannis à locatione & susceptione quorumvis hospitum etiam Aulicorum Nostrorum & à solutione exactionum tam à medone, quam à cerevisia, quæ vulgo Kapszczyzna nuncupatur, libertare, eximere, immunemque facere dignaremur. Et

quia juſta petentibus benignus annuendus eſt aſſenſus, præcipue vero cum in hac parte pietati Chriſtianæ non mediocriter conſultum eſſe videtur: proinde nos qui Divina clementia quos præſidendo gubernamus, illis nedum temporali tranquillitati, verum & æternæ ſalutis incrementis proſpicere cupimus, & ne videamur ſalutaria negligere, commodo ſupplicationibus hujuſmodi clementer aſſenſimus, Teſtamentumque ipſum ſeu diſpoſitionem ultimæ voluntatis, utpotè nulli juri contrarium ritè & legitimè eſſe factum declaravimus, pronunciavimusque iſtud quoque in omnibus & ſingulis ejus punctis, clauſulis, Capitulis, & conditionibus approbandum, ratificandum & confirmandum, ac cenſus & obventiones qualque ſeu utilitates ex præfata Domo provenientes in uſum Pauperum pro tempore exiſtentium dicti hoſpitalis S. Spiritus Vilnenſis juxta Teſtamenti diſpoſitionem adſcribendos & incorporandos, nec non Domum ipſam libertandam & eximendam eſſe duximus, Juribus tamen civilibus per omnia ſalvis. Prout etiam ex nunc Teſtamentum confirmamus, approbamus, & ratificamus, ac Domum ſæpe memoratam, legatam à locatione, ſeu ſuſceptione quorumvis hoſpitum, etiam Aulicorum noſtrorum, & à quavis ſolutione exactionis tam medonis, quam cerevifiæ, & id genus poculentorum, propinari ſolitorum, quæ vulgo Kapſzczyzna nuncupatur; libertamus, eximimus, immunemque facimus, cenſus denique & qualcunque utilitates & obventiones, ex ea Domo & habitationibus ejuſdem, quomodolibet provenientes, in uſum pauperum pro tempore exiſtentium Hoſpitalis S. Spiritus ſæpe dicti adſcribimus, appropriamus, incorporamuſque, per præſentes confirmationis noſtræ Literas, decernentes omnia, & ſingula valitura, roburque perpetuæ firmitatis habitura, in ævum. In cujus Rei fidem & Teſtimonium eas ipſas Privilegii, confirmationis noſtræ Literas, Sigilli Magni Ducatus Noſtri ſubappenſione, & manus noſtræ ſubſcriptione iuſſimus & fecimus communiri. Actum & datum Vilnæ Feria quinta ante Dominicam Palmarum proxima, Anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, præſentibus Reverendis in Chriſto Patribus, Magnificis ac Generoſis, Domino Paulo Vilnenſi, Georgio Luceorienſi, Venceslao Mednicenſi Epiſcopis, Joanne Georgii Hlebowicz Palatino & Cancellario, Gregorio Gregorii Oſcikowicz Caſtellano Vilnenſi, Duce, Januſchio Holſchanenſi Palatino Trocenſi, Nicolao Joannis Radziwill Mareſchalco Magno, & Tenutario in Szawle Duce, Friderico Prońſki Kiiovienſi, Stanislao Stanislai Dowoyno Polocenſi Palatinis, Iwano Hornoſtay Mareſchalco Curiæ, & Theſaurario Terreſtri Magni Ducatus noſtri Lithvaniæ, & aliis quam plurimis conſiliariis & Aulicis noſtris, Sigiſmundus Auguſtus Rex. Sigillum appenſile M. D.L. Relatio Magnifici Domini Joannis Hlebo-

bowicz Palatini Vilnensis, Cancellarii Magni Ducatus Lithvaniæ. Valerianus Notarius ejusdem Magni Ducatus Litt.

Ru 1547. Dnia 2. Maja. Extrakt Ordynacyi s. p. Krôla Jmci Zygmunta Augusta na przekupnie i na Mikstaltniki, aliàs Przedzienniki, aby Magistrat pierwszych wykraczających do więzienia brać, i karać, drugim zaś pewne mieysce pod Ratuszem do zbierania się na robotę, naznaczając czas w godzinę na dzień na robotę iść kazał: Za Króla Jmci Zygmunta III. z Metryk W. X. Litt: Roku 1602. Marca dnia 7. wydany.

Zyhimont treti Božoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, Jnflantski, a Szwedski, Gotski, Wandalski, Diediczny Korol oznaymujemy sim Listom Naszym, iż za potrebowaniem Burmistrow, Radec i Ławnikow Miesta naszoho, Wileńskoho, kazalijeśmo z Metryk Kancellaryi naszoy widimus dati z Listu Prodka, i Wuja Naszoho swietobliwoje pamieti Korola Jeho Miłosti Zyhimonta Augusta, Uradu mieskomu Wileńskomu danoho, poddajuczy pod władzu i sprawu ich, wsiakich Perekupniow w miestie Wileńskom buduczych, dla postrehania drohosti w prodawaniu żywnosti. Kotory List słowo od słowa tak sie w sobie majet: Zyhimont Augustt Božoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i innych. Oznaymujem sim naszym Listom; iż buduczy nam z Pany Radami naszymi, i wsimi Ziemianami Państwa naszoho, Wielikaho Kniastwa Litowskoho na Soymie walnym u Wilni, czynili k-Nam prożbu i żałowali, jako Panowie Rada naszy Jch Miłost tak i wsi innyie Poddanyie naszy Szlachta, iż kotoryie z nich obecnie mieszkajut pry nas Hospodaru, w miestie Wileńskom dla potreb i spraw naszych Hospodarskich, i Ziemskich, a inszyie z nich u swoich własnych sprawach do nas Hospodara, i do toho miesta naszoho pryieżdżajuczy, oni w tom miestie Wileńskom w pokupowaniu na siebie Zywnosti swoich wielikuju trudnost, i dorohost pryimajut, dla niedozrenia takowych reczey od Uradu Mieskoho, i za tym ku wielikim nakładom i utratom swoim prychodiat; o czom że hdyieśmo kazali pered nas wozwati Woyta, Burmistrow i Radec, Miesta Wileńskoho, oni powiedieli pered nami, isztosia taja drohost w miestie nie ich niedozreniem deiet; bo to im samym w żywnosti ich pospolitoy tož pożytku nieczynit, niżli dei dejetsia to perekupniami, kotorych w tom miestie Wileńskom różnych Panow, Duchownych i swieckich, Poddanych, kotoryie wsiakiie Zywnosti w miestach i na dorohach zajeżdżaiuczy perekupiajut, i potom to wodle woli ich doroho prodajut, iż i Uradu i Prawu mieskomu nie sut posłuszni, i o zakazy ich wradowyie niczoho niedbaiut: Hdeż My to porozumie-

miewszy z Pany Radami Naszymi Jch Miłostiu, jako Duchownoho tak i Swieckoho stanu, za dobrowolnym pryzwoleniem samych Jch Miłosti, na tojeśmo postanowili, chotieczy takowoju dorohost żywnosti pospolitoy w tom miestie naszym zahamowati, dalijeśmo im, i sim Listom naszym dajem pod moc, władnost, i dozrenie Burmistrow i Radec miesta naszoho Wileńskoho, wsich takowych Perekupnikow, czyibykolwiek oni Poddanyie byli, bud naszyie Zamkowyje, Biskupa albo Wojewody Wileńskoho, Klasztornyie Metropolije, i wsi innyie Kniazkije i Pańskiie, i Ziemiańskiie i Duchownyie Ludi, kotoryje w Miestie i na Peredmiestiu Wileńskom po Domach Panow swoich i indie hdiekolwiek mieszkajut, a takowym perekupowaniem żywnosti obchodiat sie, majut Burmistry i Raycy toho Miesta naszoho z Uradu swojeho, Rad i postanowienie toho czyniti, i nikomu w Miestie, ani pered miestom Wileńskim, nikotorych żywnosti niedopustiti perekupowat. A kotoryieby perekupni czyibykolwiek oni Poddanyie byli, niechotieli w tom Uradu i postanowieniu ich posłuszni byt, takowych wsich daliieśmo moc, i kazali nieobsyłajuczy Panow ich, imati, i do kaźni ich mieskoje Ratuszowoie sażati, i onyie reczy ich strawnyie perekupnyie, mocno w nich zabirati, i na Szpitale Mieskiie ubohich Ludiei rozdawati, a sami tož oni Mieszczany naszy Wileńskije takowym perekupowaniem żywnosti, niemajutsia obychodit, ani tym kotoryie sut pod Uradom ich mieskim dopuszczati perekupowat. Pry tom tož wyrozumieliieśmo tomu: iż kotoryie Ludie ku naymowaniu do robot z rożnych storon, do toho Miesta naszoho Wileńskoho prychodiat, kotorych dosyt niemało w tom miestie naszom iest, a tak iż miestca pewnoho niemajut, hdebysia oni k-naymowaniu robotam schoditi mieli; i dla toho po hospodam swoim mieszkajut, kotorych robotnikow k-robotom naszym Hospodarskim, i Kniaskim Pańskim i Ziemiańskim, i tož pospolitoho czołowieka tutocznoho, Miesta naszoho Wileńskoho naymujuczy, wielikojeby omieszkanie pokiby ich nabyti mieł, i w naymowaniu dorohost sia dejet: i no my około takowych robotnikow chotiaczy w tom miestie naszom Wileńskom dobry rad, i postanowienie mieti, rozkazaliieśmo Burmistrom i Radcom Miesta naszoho Wileńskoho, aby oni z uradu swojeho mieskoho toho dozreli, i takowym Ludiam kotoryie dla naymowania robot, tut w Miestie mieszkajut, to na Rynku wywołat, i rozkazat wieleli, aby oni wsi na odno miestie szto po Krakowsku prozywaietsia Mikstad, na kożdy deń poranie, jak budet hodina na deń, pod Ratusz sia schodili, a tak na tom Miestcu pod Ratuszom kożdy takowy, komuby ich ku robotie potreba była; wodle potreby swojey majet tych robotnikow sobie naymowat, i to im za robotu ich płatiti, jako oni z soboju umowiat, jśliby kotorych z tych Ludiei robotnikow, niedbajuczy na zakaz Uradu toho miesta naszoho, tam na toje miestce pod Ratusz kożdoho dnia; hdy budet hodina na dień

nie

nieprychodili, a w hospodachi na inszych hdie miestcach nienaymajuczysia ku robotie mieszkali, żduczy aby ich tam naydywano, i ku robotam naymowano; tohdy urad miesta naszoho Wileńskoho, takowych Ludiey postawszy z Uradu swojeho maiet kazati mocno wziati, i za to ich słusznym karaniem karati: a daliieśmo Uradu miesta Wileńskoho tuju władnost i moc koło takowych perekupniow i robotnikow Mikstatnikow pod tym obyczajom, jako wyżey opisano iost, sprawowati do woli naszoy Hospodarskoy: na sztosieśmo dali im sies nasz List pod naszoju Pieczatiu. Pisan u Wilni pod Lety Bożoho Narożenia, tysiacza piatsot sorok siemoho, Miesiaca Maja wtoroho dnia, Indikta piatoho, jakoż sieś Widimus pod Pieczatiu Wielikoho Kniaźtwa Litowskoho, Uradu miesta Wileńskoho Dan jest. Pisan u Wilni Leta Bożoho Narożenia Tysiacza szestsot wtoroho Miesiaca Marca siemoho, dnia. Lew Sapieha Kancler W. K. L.

Pieczęć przycisniona W. X. Litt:

R. 1547. *Dnia* 8. *Nowembra, Uniwersał Króla Jmci Zygmunta Augusta, aby mieszczanie, co folwarki trzymaią, podatek serepszczyzna nazwany pospołu z Mieszczany w Mieście będącemi wydawali.*

Zyhimont Auhust Bożoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, i innych. Czynim znamienito sim naszym Listom, chto na nieho posmotryt, albo czczuczy usłyszyt, niniesznym i na potom buduczym, komu budet potreba toho wiedati. Bili nam czołom Woyt, Burmistry i Raycy, miesta Wileńskoho, i wsi mieszczanie Wilenskiie o tom: sztoieśmo położyli serepszczyznu na wsie Państwo Otczyznu Naszu, Wielikoje Kniastwo Litowskoje, dla wielikoy potreby niniesznoy naszoy, i Zemskoy, a kotoryie oni Ludi otczystyie, i wysłuhu i kuplennyie po blizu miesta Wileńskoho, i po odaley Miesta po Folwarkom swoim majut, i tož kotoryie mieszczanie i sami mieszkaiut w swoich Folwarkach, a zdawna pospoł z miestom wsiakiie służby służat, i popłaty płatiat, i w ich prysudie Mieskom mieszkaiut, oni powiedieli pered nami, iż z tych Ludiei swoich, i tyie Mieszczanie serepszczyznu dawali pospoł z Miestom, to pak Birczy naszyi kotorychieśmo posyłali, tyie serepszczyzny wybirat chotieli wodle rozkazania naszoho na tych mieszczanach i na Ludiach ich brati, a oni bili nam czołom, abychmo im tak i tych mieszczan i Ludiei ich, kotoryie u Folwarkach ich mieszkajut prywiernuli k-miestu, i kazalichmo im z tych Mieszczan i z Ludiei ich serepszczyznu nam dawati pospoł z Miestom: a tak My na ich czołombitie i dla lepszoho uspomożenia toho miesta naszoho Wileńskoho, tychieśmo Mieszczan, kotoryie po swoim Folwarkom mieszkaiut

a zdawna z nimi z Mieſtom wſiakiie ſłużby ſłużat, i popłaty płatiat, i w ich Prysudie mieſkom mieſzkaiut, i Ludiei ich wſich, otczyſtych i wyſłuhu i kuplennych kotoryie u Folwarkow ich mieſzkajut, prywernuli k- Mieſtu, maiut tyie mieſzczanie i ludie ich serepſzczyznu nam dawati niniesznoju, i w pered koli położym na wſie Państwo Otczyznu naſzu Wielikoje Kniaźtwo Litowſkoie, poſpoł z mieſzczany Wileńſkimi, a Wradniki i Birczyie naſi kotorych koli uſtanowim, tuju ſerepſzczyznu wybierati, niemaiutſia w nich niczym wſtupowati: i na twerdoſt toho i Pieczat naſzu kazaliieśmo prywieſit k-ſiemu naſzomu Liſtu. Piſan u Wilni Leta Bożoho Narożenia, tyſiecza piatsot ſorok ſiemoho, Mieſiaca Nowembra oſmoho dnia, indikta ſzoſtoho. Sigiſmundus Auguſtus Rex. Jwan Hornoſtay Marſzałok Dworny Podſkarbi Zemſki i Piſar.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Litt:

A. 1547. Die 10. Novembris. Confirmatio Sereniſſimi Auguſti Regis Poloniæ, omnium jurium Libertatum immunitatumque, Civitati Vilnenſi ſervientium.

Sigiſmundus Auguſtus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæ, &c. Dominus & Hæres. Ad perpetuam rei memoriam quibus expedit tenore præſentium ſignificamus: Quod cum nobis eſſet ſupplicatum per Famatos advocatum, Proconſules, Conſules, Scabinos, totamque Communitatem Civitatis Noſtræ Vilnenſis, ut Privilegium eorum a Sereniſſimo Principe Domino Sigiſmundo Rege Poloniæ, supremo Duce Littvaniæ, Parente Noſtro colendiſſimo eis conceſſum, authoritate Noſtra Regia & Ducali, approbaremus, ratificaremus, & confirmaremus, quod Nos hic in Literis noſtris de verbo ad verbum inſcribi mandavimus, cujus tenor talis eſt. In Nomine Domini Amen: Ad perpetuam rei memoriam, quoniam dignum eſt, ut cunctas humanas actiones, quæ cum lapſu temporis conſveverunt defluere, & oblivioni ſubeſſe, conſtans apex litterarum roboret, & fides teſtium jugiter confirmet. Proinde nos Sigismundus Dei Gratia M Dux Lit: Ruſſiæ, Samogitiæ, Dominus & Hæres &c. ſignificamus tenore præſentium univerſis quibus expedit, præſentibus & futuris, harum notitiam habituris; quomodo in noſtra & Conſiliariorum noſtrorum præſentia, conſtituti perſonaliter providi advocatus, Magiſtri Civium & Conſules Civitatis noſtræ Vilnenſis, suis totiuſque Communitatis nominibus, exhibuerunt coram nobis certa Privilegia in pergameno scripta, titulo & ſigillo Sereniſſimi Principis & Domini Domini Alexandri Magni Ducis Lithvaniæ Ruſſiæ &c. Germani noſtri chariſſimi conſignata, donatione juris Teutonici Magdeburgenſis, ac jura, libertates, immunitates, & exemptiones a ſolutione Teloneorum, aliaſque

asque donationes, conceſſiones & prærogativas in ſe continentes, Dictæ Civitati noſtræ Vilnenſi, ac ipſius civibus & incolis per Prædeceſſores noſtros Magnos Duces Lithvaniæ, ac per Sereniſſimos Principes Dominum Caſimirum Genitorem noſtrum chariſſimum, data & datas, & noviſſime per felicis memoriæ Alexandrum Regem, immediatum Anteceſſorem Germanum noſtrum, cui jure Hæreditario Dei optimi favente Clementia, in Magnum Ducatum Lithvaniæ ſucceſſimus, confirmata & confirmatas, conceſſa ac conceſſas, ſupplicaruntque nobis humiliter Dicti Advocatus, Magiſtri Civium, & Conſules, pro parte ſua & totius communitatis, Civitatis noſtræ Vilnenſis præfatæ: quatenus jura eorum, donationes, libertates, immunitates, Privilegiaque prædicta, & alias Literas quas deſuper habent, novis noſtris Privilegii literis approbare, ratificare, roborare, & conſervare dignaremur; nos itaque attendendo fidem & conſtantiam præfatorum civium noſtrorum Vilnenſium, quam erga nos, & Anteceſſores noſtros ſemper habuerant, quorum propterea petitioni tanquam juſtæ, & rationi conſonæ annuentes, ipſis derecta ſcientia, deliberatione, ac de Gratia & Munificentia noſtris, ſpeciali deque Conſilio Conſiliariorum noſtrorum, eadem ipſa jura, donationes, libertates, immunitates, Conceſſiones, Indulta, Literas, Privilegia, & alia munimenta, quæ & quas a Sereniſſimis Principibus Dominis Alexandro Fratre, Caſimiro Patre, Ladislao Vitoldo, & aliis Principibus veris & legitimis Hæredibus M. D. L. Prædeceſſoribus noſtris, ſuper quibuſcunque Bonis, libertatibusque habere dignoſcuntur, & habent, ſub quibuscunque characteribus, datis, juſtè & legitimè emanata, & conceſſa, ac emanatas & conceſſas, quorum quarumque tenores perinde eſſe ac valere volumus, tanquam his noſtris de verbo ad verbum inſerta, inſertæque eſſent literis, in omnibus eorum, earumque tenoribus, paſſibus, capitulis, conditionibus, clauſulis & articulis, duximus confirmanda, approbanda, ratificanda, & roboranda, confirmandaſque, approbandas, ratificandas, & prout confirmamus, approbamus, ratificamus, & roboramus, decernentes ea, & eas, vim & robur perpetuæ firmitatis obtinere, tenore præſentium mediante, in ævum. In cujus rei Teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt subappenſum Actum & datum in Grodno, feria quarta in Feſto Sanctæ Catharinæ V. & Mar: Glorioſæ, Anno Domini milleſimo quingenteſimo sexto, præſentibus ibidem 1506 Reverendo in Chriſto Patre, Magnificis, Generoſis, & Nobilibus, Alberto Epiſcopo Vilnenſi, Nicolao Nicolai Radziwiłłowicz Palatino Trocenſi, Joanne Juriewicz Zabrzezińſki Mareſchalco Generali M. D. Litt: noſtri, & Capitaneo Grodnenſi, Stanislao Janowicz Caſtellano Trocenſi & Capitaneo, Terræ Samogitiæ Duce, Jwano Lwowicz Hlińſki, Palatino Kiiovienſi, Stanislao Hlebowicz Palatino Polocenſi Duce, Michaéle Lwowicz Hlińſki Tenutario Utanenſi, Ge-

orgio Jllinicz, & Joanne Sapieha Secretario, Mareſchalcis noſtris, Nicolao Georgii Pacewicz, Butrym Niemierowicz, Joanne Jakubowicz Szczytowicz, Georgio Zawiſzyc, & Simone Kibortowicz, aliisque quam plurimis Conſiliariis & Curienſibus, ſincere & fidelibus noſtris dilectis teſtibus circa præmiſſa, per manus Venerabilis Nicolai de Zukowo Præpoſiti Sredenſis, & Canonici Vilnenſis Secretarii noſtri, qui præſentia a nobis habuit in Commiſſis. Nos itaque ſupplicationibus eorum acclinati, Privilegia eorum & libertates, a Prædeceſſoribus Noſtris Magnis Ducibus, tum à Sereniſſimo Domino Rege Poloniæ Supremo Duce Lithvaniæ, Genitore noſtro colendiſſimo conceſſa confirmamus, approbamus, & in libertatibus in Privilegio Parentis noſtri expreſſis, conſervari volumus temporibus æviternis, harum teſtimonio Literarum. Quibus ſigillum noſtrum M. D. L. eſt appenſum, Actum & datum Vilnæ die Jovis, decima Menſis Novembris, Anno a Chriſto nato, milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, præſentibus Reverendis, ſtrenuis, & Magnificis, Paulo Vilnenſi, Georgio Luceorienſi, Venceſlao Mednicenſi, Joanne Kiiovienſi Epiſcopis, Joanne Hlebowicz Palatino Vilnenſi, Magni Ducatus Cancellario, in Boryſſow & Bobruyſko Tenutario, Gregorio Gregorii Oſtyk Caſtellano Vilnenſi Tenutario Upitenſi, Januſſio Duce Olſzanenſi Palatino Trocenſi in Mohilow Capitaneo, Friderico Duce Prońſki, Palatino Kiiovienſi, Jwano Hornoſtay, Mareſchalco Curiæ Theſaurario Terreſtri in Słonim, Zelwa, Dorsuniſzki, Mścibow Capitaneo, & aliis Baronibus & Officialibus noſtris fidelibus, dilectis Teſtibus ad præmiſſa. Sigismundus Auguſtus Rex. Sigillum appenſile M. D. Litt. ex mandato Sacræ Regiæ & Magni Ducalis Majeſtatis, Valerianus Decanus Vilnenſis, Notarius.

Roku 1549. Dnia 30. Marca. Liſt Króla Jmci Zygmunta Augu-ſta, do JX. Pawła Biſkupa Wileńſkiego upominalny, aby Przekupniow Magiſtratowi sądzić i karać nie bronił.

Zyhimont Auhuſt Bożuju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych. Kniaziu Pawłu Biſkupu Wileńſkomu: prysyłali k-nam Woyt, Burmiſtry, i Raycy Mieſta naſzoho Wileńſkoho, o tom: ſztojeśmo perwey toho na proſzłym wolnym Soymie Wileńſkom z Waſzoy Miłoſtiu, Pany Radami naſzymi, i zo wſimi Ziemianami Państwa naſzoho wielikoho Kniaztwa Litowſkoho Wileńſkoho, poſtanowienie uczynili, o prokupniach, kotoryie w Mieſtie Wileńſkom i na dorohi zajeżdżajuczy, wſiakiie żywnoſti pierakuplaiut, i w Mieſtie doroho prodaiut, kotorych użo wſich Prokupniow czyikolwikby i czyie Poddaniie byli; daliieśmo pod moc i dozrenie Woyta, Burmiſtrow, i Raycow Mieſta naſzoho Wileńſkoho, i kazaliieśmo im toho

cho dohladat, i takowych Perekupniow mocno zabirat, jako to szyrey na Listach postanowieniia Naszoho Hospodarskoho iost opisano: teper aczkolwiek oni wodłuh postanowienia i Listow naszych Hospodarskich pilnost, i dohlad na tych perekupniow czyniat; odnak Poddani Twojey Miłosti w Miestie Wileńskom kotoryiesia tym perekupowaniem zabawlaiut; Uradu ich Mieskomu w tom niepossłuszni, i o tuju ustanowu naszu, Hospodarskoju niczoho niedbajuczy, wsiakiie żywnosti w Miestie i po dorohach zaieżdżaiuczy prokuplaiut, i w tomsia protiw Uradu Mieskomu Twojeju Miłostiu zakładajut, a Twoja tož Miłost w tom, ich boronit wielisz, i tych Perekupniow Poddanych swoich hamowat, i zabirat im niedopuskaiesz, a za tom onomu postanowiieniu Naszomu Hospodarskomu nie deietsia zadost, a oni tož za tom tych Pierekupniow zabirat niemahut; szto iśli tak byłoby, tohdy twoja Miłost niemieł toho czynit, i toho postanowiienia Naszoho, sztojeśmo z waszoju Miłostiu Rady Naszymi postanowili, dla tych perekupniow poddanych swoich, nienaruszał i w tom ich nie boronił. Dla czoho prykazujem wam sztoby twoja Miłost bolsz tych poddanych swoich kotoryiby nad ustawu naszu w Miestie i po dorohach żywnosti perekuplali: i w tom boronit i zastupowat nie kazał, użo oni takowych Pierekupniow wodłuh postanowienia naszoho zabiraiut, sztoby nad to w Miestie Wileńskom w onom perekupowaniu, takowoho nieradu niebyło, a do nas by oporocz toho, taja recz nieprychodiła. Pisan u Krakowie pod lety Bożoho Narożenia tysiacza piatsot sorok diewiatoho, Miesiaca Marca tryccatoho, Indikta tretieho. Waleryan Jan Pisar.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

Roku 1549. *Mca Novembra Dnia* 8. *Reskrypt Króla Jmci Zygmunta Augusta, do Panow, Rad, i Szlachty W. X. Litt: aby Mieszczan Wileńskich z domow ich za siebie niebrali, i żadnym sposobem mocy swey nad nimi nie rozciągali.*

Zyhimont Auhust Bożoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i innych. Panom Radom Naszym ich Miłosti Wielikoho Kniastwa Litowskoho: prysyłali k-Nam Burmistry, i Raycy Miesta naszoho Wileńskoho, żałujuczy o tom: sztoż dei wasze Miłosti mnohich mieszczan z Domy ich, kotoryie pod prawom ich Maydeburskim siediat, i kotoryie prysudu i posłuszeństwa ich mieskoho sut, za sebie prymaietie, i pod sprawu i moc swoiu ich bierytie, a w tom miestu naszomu, i Uradu ich Maydeburskomu uszczerbok niemałysia deiet, dla czoho oni bili nam czołom, abychmo w tom szkodowati im nie dopustili, proto, kotoryieby Mieszczanie prysudu i posłuszeństwa ich mieskoho byli, i pod Prawom ich Maydebur-

ſkom ſiedieli, tohdy to ieſt recz nieſłuſznaja, aby Waſze Miłoſti mieli takowych Mieſzczan za ſiebie pryimowati. Prykazuiem Wam ſztoby Waſze Miłoſti, czerez to poddanych naſzych Mieſzczan Wileńſkich pryſudu ich Mieſkoho z Domy ich za ſiebie nie pryimowali, i pod sprawu i moc swoju, ich nie brali, i niczym ſia w nich nieuſtupowali. Piſan w Niepołomicach pod Lety Božoho Naroženia, tyſiacza piatſot Sorok diewiatoho, Mieſiaca Nowembra oſmoho dnia, Jndykta oſmoho. Patiey Piſar.

Pieczęć przyciśniona W. X. Lit:

Anno 1552. *Feria Quarta poſt Dominicam* Invocavit *proximæ. Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi Auguſti, ne ullus Civium, ab Officii Civitatis, ad quæ electus erit; eximat ſe.*

Sigismundus Auguſtus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſoviæ, Samogitiæ, &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quorum intereſt, Univerſis: Quod cum ad importunam plerumque nonnullorum petitionem, & a Divo olim Parente noſtro, & à nobis, nonnulli Cives Vilnenſes, à muneribus publicis procurandis exempti ſint, qui Reipublicæ, illius Civitatis Vilnenſis utiles eſſe propter induſtriam, ac rerum uſum poterant, eos quidem ab hac immunitate, vel à Divo Parente Noſtro vel à nobis donata, submovendos non putavimus, decet enim gratiæ noſtræ beneficium conſtans ac perpetuum eſſe: verum per præſentes jam pollicemur, neminem amplius Civem Vilnenſem, quem Advocatus, Præconſules, Conſules, ſcabinique, dignum ad munera publica judicaverint, nos immunem facturos, & à munerum procuratione exempturos. Quodſi autem ad importunam alicuius petitionem, cuique hanc immunitatem poſtea conceſſerimus, etiamſi in ea his præſentibus Literis noſtris derogatum fuerit, immunitas illa irrita eſt futura, prout irritam futuram decernimus, nec ille poſtea Civis Vilnenſis vel jam ad officium aliquod Civile electus, vel poſtea eligendus, ſe ulla immunitatis prærogativa eximere & eliberare poterit, quominus pro ſua virili parte Reipublicæ civili ſerviet, in cujus rei fidem, præſentes Sigillo noſtro ſunt obſignatæ, ac manu noſtra ſubſcriptæ. Datum Piotroviæ Feria quarta poſt Dominicam *Invocavit* proxima, Anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo. Sigiſmundus Auguſtus Rex.

Sigillum appenſile M. D. L.

Anno

Anno 1552. *Die* 10. *Novembris. Edictum Serenissimi Sigismundi Augusti, ne Hospes Mercator cum ullo Hospite Vilnæ, mercantias sub confiscatione mercium exerceat.*

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præsentium quorum interest universis: Quod cum ob suspicionem pestilentiæ, ne frequentia hominum aliunde aliquam contagionem in hanc Urbem nostram inveheret; de Consensu Senatorum nostrorum qui tunc hic aderant, nundinis, pro Festo Assumptionis Mariæ celebrari solitis, publico edicto renuntiatum ac interdictum esset ita: ut potestas negotiandi Vilnæ ex Privilegii Jure, quod à Majoribus nostris, Vilnenses habent nemini nisi solis Vilnensibus Civibus fieret, nihilominus tamen scriba Telonei Vilnensis, in fraudem Privilegii Vilnensis prohibentibus, & Privilegium obiicientibus Civibus ausus est, ab externis sabellorum quinque quadragenas mercari, & cum forte nos quoque eo tempore in usus nostros Sabellos emere jussissemus, & ij quibus id negotij datum est illos, ipsos cum nulli alij venales exstarent, emere, nobis vellent, emi eos passus non est. Itaque Cives nostri Vilnenses conservandi in usu Privilegii sui causâ, eos arestârunt; & quoniam omnium ex æquo subditorum nostrorum Privilegia rata & inviolabilia retinere, ac tueri volumus; in quo pæna est amissionis mercium descripta in eos, qui extra nundinarum tempus negotiari audent, sabellos istos fisco Nostro applicandos duximus, atque applicavimus, & de eis Civile officium quietamus, indemneque semper nos conservaturos, verbo nostro Regis, occasione istorum Sabellorum, pollicemur. Deinceps vero semper si quisque mercari contra Privilegia Civium nostrorum Vilnensium ausus fuerit, omnes merces pro usu Civitatis tolli semper jubebimus. Quod ita perpetuis temporibus futurum pro nobis & pro nostris successoribus promittimus, harum testimonio Literarum, quibus Sigillum nostrum est subappensum. Datum Vilnæ die 10. Novembris anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo. Sigismundus Augustus Rex. Sigillum appressum M. D. Litt. Ostafiey Pilar.

Roku 1552. *dnia* 18. *Novembra Wielkierz przez Magistrat i Pospolstwo umowiony, od s. p. Krola Jmci Zygmunta Augusta w Wilnie potwierdzony.*

Zygmunt August z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki, &c. Pan i Dziedzic. Czynim znamienito tym naszym Listem wszystkim w obec i każdemu z osobna ninieyszym i na potym będącym, iż gdy

nas pokornemi proźbami proſilj: Woyt, Burmiſtrze i Rayce sami od ſiebie i od Poſpolſtwa wſzego miaſta naſzego Wileńſkiego, abyśmy im raczyli miłościwie z Zwierzchności naſzey Pańſkiey potwierdzić niejakie poſtanowienie około porządku poſtępku Prawa ich, a zwłaſzcza około umiarkowania Nakładow, ktòremi Ludzie ci, ktòrzy ſię prawują bywali do tego czaſu od Urzędow niektórych częſto (już jako za obyczay) uciſkani, gdzie ſię też i nie potrzebne przewłoki około czynienia sprawiedliwości działy, a to za jakimſi niedozorem, albo przeyrzeniem Przodkow ich było jakoby za Prawo, wiele ſię rzeczy nieſłuſznych nanioſło. Co oni bacząc na powinowactwo swe, a biorąc przykład z inſzych miaſt dobrze poſtanowionych, tedy niektórzy uchwały, albo Wielkierze około takich rzeczy między sobą poſtanowili, a spisawſzy ie przed nas przynieśli, które od ſłowa w ſłowo tu są niżey wypiſane. Gdyż ſię tak barzo zabiegły te nie potrzebne, a ſzkodliwe w obec płacieży, które do tego czaſu bywały wyſzacowane od wſzech ktòrzy ſię prawuią; tedy chcąc temu zabieżeć, zda ſię naprzòd, że barzo potrzebna, aby oni wſzyſtkie niepożyteczne okazałości, albo obrzędności, które z Łacińſkiego języka zowią *solennitates Juris* były zaniechane, to ieſt: aby nie na każde zapytanie ſtron ſkazń była czyniona, ale ażby ſię ſtrony gdzie między sobą pierwey rozpierali w jakiey ſłuſzney sprawie, albo ktòraby muſiała bydź przez ſkazń roztrzygniona, albowiem w tych, które wſzyſtkim wiadome są, nie trzeba ſkaźni, jedno ſłownie ſtronom ma bydź powiedziano, jako oto: gdzieby kto w cudzey sprawie przeciwko drugiey ſtronie za pozwem ſię przepytywał, a ona druga ſtrona pytała, acz nie ma ten ktòry ſię ze mną tu ta wdawa mocy ukazać tamci nie potrzeba ſkaźni, ale Sędzia ma to ſtronie drugiey rozkazać, aby moc ukazała, bowiemci wſzem wobec jawno, iż cudzey rzeczy żadney okrom poruczenia, albo prokuracyi sprawować nie może i w inſzych też rzeczach tym podobnych.

Skazanie na ktòre rzeczy ma bydź uczynione.

Na pytanie: jacy iedney ſtrony zadane ſkazanie bydź nie ma; chyba aż gdzieby jedna ſtrona z umyſłu, a upornie nie ſtanęła, bo tam muſi za takim nieſtaniem poſtępować, a przez kaźń takiego abo wolnego uczynić, albo przekazać; bo więc w inſzych sprawach cożkolwiek ſię ſkazuje jacy na jedney ſtrony przepytanie, tedy niegodno, aby to było zważną ſkaznią, ale prawą plotką; jako to: acz mam ſtronę pozwać, acz mają bydź Acta czytane, abo acz mi ma bydź wolno rzeczy moje Teſtamentem rozrządzić, i inſze takowe

O ſkazaniach potwierdzaiących.

Niech też będą odięte wſzyſtkie pytania, które bywaią od ſtron we przy, około potwierdzenia Liſtow, Aktow, mocy, albo proku-

kuracyey, wypiſow, świadectw, opieki, Teſtamentow Exekutorſtwa, bo wſzyſtkie takowe potwierdzenia nie tylko nikczemne są, ale też Prawu proſto nic nie przydawają; gdyż ona ſama rzecz ieſt mało sprawiedliwa. Jakoż to choć i z tych ſłów: któremi ſię to potwierdzanie dzieje, okazuje, świadectwo to tak ma wiele mocy jako w ſobie zawiera; jakoby też proſto rzekł tyle waży ile brzmi.

O ſkazaniu około opraw.

Przy oprawach, Powod czterech ſkaźni wzywa, a pozwany także czterech, gdyż to więc każdy z nich za jedną ſkaźnią może, i ma oprawie.

O ſkazaniu około podnieſienia gwaru.

Przy Gwarze niech będą odjęte one nieprzyſtoyne ſkaźni, jako, acz ma bydź podnieſion Gwar, jako, a kiedy, a jeśli ſłuſznie podnieſion, acz czas Gwar spuścić; bo dosyć napiſać w Akciech, iż Gwar uczynion ręką prawą podnieſioną, a palcem wielkim ukazanym, a wzgorę podnieſionym, wedle zachowania Prawa naſzego.

O appellacyach.

Też ſię mało potrzebne zdadzą owe dwie ſkaźni przy appellacyi, jako acz nic niema bydź dopuſzczona appellacya, a jako rychło ten, który appelluje, ma dochodzić ſwey appellacyi; albowiem iawna to: iż od ſkaźni appelluią. Też każdy wie iż fatalia, albo czas wnoſzenia rzeczy pomocney, kończy ſię do ſześciu Niedziel, albo gdzieby J.K.Mość był w inſzym Pańſtwie, tedy do ośmnaſtu; ale zabiegaiąc też trudnościom, które ſię działy przy takowych appellacyach, tedy iuż od tego czaſu gdy ſtrona appelluie, tamże ma Urząd od którego appellują, złożyć ſtronom rok ſłuſzny przed J. K. Mością ku doſtaniu rzeczy pomocney; a wſzakże gdy ten rok przed J. K. Moscią przypadnie, tedy tam niema bydź ſkazano in contumaciam, albo dla nieſtania ſtrony drugiey, iedno to, coby według Prawa i sprawiedliwości bydź miało, a tak to ma bydź na woli ſtrony tey, za którą ſkaźń wyidzie, w inſzym sądzie iechać na rok appellacyi złożony, albo nie, bo tym tracić niema nic, choć niepojedzie, albo mocnego człowieka, albo Prokuratora niepoſzle, iedno może czekać w Domu, jeśliby ſtrona która appellowała, na dalſzym dniu wniosła rzecz pomocną, albo nie.

Częſte ſkazanie nie ma bydź.

Sędziowie barzo ſię mają ſtrzedz, aby z kaźniami nie uczęſzczali, albo niegęścili, iż coby ſię mogło iedną odprawić, aby tego na kilka ich nie rozdzielali: jako gdyby ſię miało ſkazać, aby kto dług powinien zapłacić, tedy zaraz przyłożyć i czas dwuniedziel, tego dnia, we czterech, trzech dniach, do zachodu ſłońca, a to

według sposobu i ważności, Praw albo prze.

O skazaniach około czynienia przysiąg.

Przy przysięgach samych stron, maią bydź opuszczone one w szystkie skaźni, a pytania niepożyteczne, jako ten kto ma przysięgać, ma przyiśdź ku krzyżowi, jako przysięgać, ieśli czas przyklęknąć, palce położyć albo złożyć, i wstać, bo dosyć na tym gdy będzie przez Prokuratora pytano, jeśliby jego pryncypał, albo strona za pierwszym razem według biegu Prawa przysięgiby odprawić, albo oddadź niemogła, ileby się kroć potrzeba było poprawować; tedy ma bydź wedle Prawa skazano ile kroć Męszczyzna, a ile kroć Białogłowa; a potym dość iest na drugiey skaźni, ponieważ strona dosyć uczyniła przysiędze tedy; ma bydź wolna od tego, albo co inszego wedle potrzeby ma bydź skazano, a od krzyża niema bydź brano.

Około odpuszczenia przysiąg.

Zadna wina niema przyiśdź Sędziemu od odpuszczania przysiąg; ale iacy oni winę pokupuią, albo upadaią, którzy przysięgi skazaney upornie nie uczynili; bo jeśli ten któryby drugiego na przysięgę wieśdź miał, albo z łaski, albo z bojaźni Bożey odpuścił przysięgę, w tym żadna prawie Sędziemu nie bywa krzywda; a doszło się tego, iżby wiele ich nieprzysięgało, nie dla winy którą Sędziemu dadźby musieli.

O Skazaniach na wiedzenie świadków.

Około wiedzenia świadkow niechay będą odłożone i odięte niepożyteczne skaźni, jako to acz świadek ma bydź wpuszczon w koło, acz ma bydź słuchan, gdy w inszych sprawach prawie wszystkim, którzy maią sprawę wolno do koła iśdź, jako też i owo acz jakoby na śmiech gdy Podwoyski ma świadczyć o pozwaniu, tedy pytaią acz Podwoyski ma bydź wpuszczon w koło, gdyż Podwoyscy pospolicie w kole siedzą.

Co ma bydź płacono od czytania Listow albo Akt.

W postępku spraw wielki bywa nakład, przy czytaniu wypisow, Listow, Akt; bo częstokroć bywaią czytane kilkanaście minut, albo Listow, a od każdego bywa dawano po groszu, gdyż więc czasem niektórych ledwie trzy wiersze będą, też różne akty bywaią czytane z Ksiąg Sądowych, a od każdego po groszu, a tak dosyć dadź ieden Grosz od wszego, co w iedney rzeczy, na jednym Roku bywa czytano.

O zapisowaniu rzeczy często powtarzaney.

Dla onego mierzionego powtarzania stron, albo Prokuratorow sprawowania rzeczy sądowych, przybywa Księga postępkow prawnych bez miary, gdy ich powtarzaią; bo ilekroć kto co sobie ku pomocy biorąc wspomnienie to w Akta wpisuią, a tak

z ma-

z małey rzeczy albo sprawy, urostą wielkie księgi, które przez tychże samych Sędziow, albo i przez tych przed któremi ostateczna odprawa bywa, nie zawżdy bywaią przeczytane, ale dosyć raz zapisać co w iedney rzeczy, albo sprawie od stron Prokuratorow bywa powiadano.

Od niestania co ma bydź płacono, zwłaszcza gdy bywa przez Mocnego człowieka, albo Prokuratora wkładane.

Od zapisowania niestania w sprawach, które przechodzi summę dziesięć kop, niech będzie dan grosz jeden, a jeśli się to idzie od mocnego człowieka, tedy od mocy ma dadź grosz, ale jacy raz na pierwszym roku, a na drugich rocech od mocy nie ma bydź płacono, o którey iuż Urzędowi iest jawno; albowiem postępując w prawie w niestaniu, i przezyskach, częstokroć bywają powtarzane mocy albo Plenipotencye, a tym nakłady się mnożą; a gdy kto niestanie urzędownie będąc pozwany, tedy ma płacić winy Urzędowi trzy grosze, a stronie nakłady, a takież i powodna strona.

Od wzdawania jako ma bydź płacono.

Gdy nie mało Dziedzicow, albo Częstnikow jedno imienie albo Dziedzictwo wzdawają, tedy bywa to rozdzielnie tyleż wzdawania ile częstnikow, a od każdego bywały płacone zwykłe płace, albo zapłaty (gdyż to ma bydź od wszystkich spolnie za jednym wzdaniem według starego zwyczaiu) a zwłaszcza gdy wszystek on Akt, albo sprawa w ieden zapis bywa wkładany, jakoż szerzey o tym niżey napisano, około spraw Woytowskiego Sądu, wedle którego przed radą ma bydź płacono.

Od odkładow z Urzędu uczynionych nic niema bydź brano.

Choć kiedy z Urzędu bywał odkład wszystkich spraw, przed się też brano z osobna pieniądze, od stron tych, które przytym bywali, co od tego czasu niema bydź od odkładow, też które przez Woyta, albo Ławnikisię dzieją, prawnie nie ma bydź nic brano.

Od wywołania kogo, albo odkazania od Miasta, jako ma bydź płacono, jakim językiem ma bydź.

Przy aktowaniu albo wywołaniu kogo od pytania skazni, nakładu prawie żadnego końca ani miary nie było, a tak dosyć niechay będzie zachowan ten porządek, i nakład takowy, to iest od zezwania Ławnikow grosz Podwoyskiemu, od czworga pozywania albo przywołania groszy cztery, też od tey pierwszey skaźni acz niema bydź przydana pomoc Prawa, ku przywołaniu morderca albo mężobòycę szepszeling, od zeznania Podwoyskiego po

czterykroć cztery ſzepſzelingi, od wołania cztery, a potym za nieſtaniem jego z żałoby bywa ſkaźń, na oſtatek ma bydź pytano, jeśliby miało bydź ciało pochowano, za które oboje ſkazanie dwa ſzepſzelingi mają bydź płacone, a nie więcey; a Woytowi od każdey wyżey mienioney ſkaźni jeden groſz ma bydź dan, ſludze Woytowemu albo Prokuratorowi mają bydź dane dwanaście groſzy, a to wywołanie, albo achtowanie, ma bydź przez Ławniki opowiedziano po Polſku, i po Litewſku, i po Ruſku, aby wſzyſcy, ktorzyby ſłuchali, rozumieli.

O winie Woytowſkiey i Ławniczey, która ma bydź brana od tych którzy ſię pieniaią o łajanie i o zelżywe ſłowa.

Gdzieby ſię trafiło iżby przed Sądem, gdy ſię ſtrony prawują; ſtrona ſtronie choć by też był kto ſam, albo jego Prokurator, albo mocny człowiek nałajałby, albo swarliwemi ſłowy napadł, a toby Sąd ſłyſzał; tedy niechay nie będzie wyciągana wina z osobna na każdego Ławnika, i na Woytową Oſobę, ale za foldrowaniem ſtrony Podwoyſkiego, z rozkazania Sądowego ten kto w tym będzie nalezion winien, jacy tylko iednę winę ma odłożyć wſzyſtkiemu Sądowi Ławnikom i Woytu, to ieſt dwadzieścia i pięć groſzy i ſzeląg. Ale gdzieby przed Sądem ieden drugiego mając sprawę z nim, bądź kto sam, albo jego Prokurator naſzedłby ſłowy dotkliwemi, albo które ſię poczciwości tyczą, a Sądby też to ſłyſzał; tedy zaraz takież jacy jednę winę jako wyżey ieſt opisano, wſzyſtkiemu Sądowi, przez Podwoyſkiego wyciągniona, a przez tego co winien zoſtanie położona bydź ma, a ſtronie która ieſt zelżona, będzie winien takową krzywdę oprawić, odwołaniem albo oczyſzczeniem nagrodzić póki prawo ſiedzi.

O zelżeniu które przychodzi z ſwaru.

Aiż w Sądzie Woytowſkim bywa nie mało trudności około zesromocenia ſłowy, bo gdzie ieden drugiego pozwie o zeſromocenie, a pozwany przy, i zatym ſkazuią przyſięgę, ale iż z Swiętego zwyczaju w takich rzeczach niebywa dopuſzczona przyſięga, a tak wnet muſiał ten obwiniony dadź winę, a częſto bywa, iż iedna niewiaſta zagniewawſzy ſię pozywa trzy, albo cztery niewiaſty o zeſromocenie, a one wſzyſtkie do tego ſię nieznaią, ale wnet każda z nich dla niewypełnienia przyſięgi, winy pokupowali, a tak w tey mierze wielka potwarz i wielkie branie win dzieje ſię; a tak w takowych sprawach około takowego zesromocenia, a zwłaſzcza które ſię między lekkiemi, a małego ſtanu Ludźmi oboiey płci przygadzaią; Woyt niechay w tym zachowa, żeby uczynił rozsądek, zgoła bez wſzech nakładów, a ſtronę która winną oſtanie, i przeświadczona będzie, niech ku temu przypędzi, aby ſtronę obrażoną temi przeproſiła ſłowy: żal-ci mi tego co ſię ſtało

z kre-

z krewkości Ludzkiey, a zagniewania, bo nic takowego na cię nie wiem, a tak proſzę cię dla Pana Boga odpuścić mi, a gdy ſię to ſtanie, tedy Woyt dla niepowściągliwości ięzyka będzie brał z takowych Ludzi winy pieniężne po trzy groſze, a gdzieby on który winien oſtanie tak ſproſny był; iżby ſtrony obrażoney przeproſić niechciał, tedy takowego karać ſiedzeniem albo do kuny wsadzić, a tak go długo nie puſzczać, aż to nagrodzi.

O winach Woytowſkich krwawych.

W tey mierze gdzie ſię dzieje o ranach wielkich śmiertelnych, albo ſzkodliwych, Woyt ſię jak ma sprawować w braniu win, to ieſt jeśliby takowe rany były, barzo ſzkodliwe, a umyślnie zadane, tedy niechay będzie przezeń wzięta wina czterdzieści groſzy, a jeśli żeby rany albo takowe ubicie było nie barzo ſzkodliwe, tedy Woytowi winy dwadzieścia i pięć groſzy, i ſzeląg przyiśdź ma, a to komubyżkolwiek takowe ubicie trafiło Ludziom obojey płci, ale gdzie ſię trafi proſte okrwawienie, albo ſinia rana mała, tedy ſię tam inaczey ma zachować Woyt, bo nie ma brać więcey iedno pięć groſzy i ſzeląg.

O Prokuratorach.

Prokuratorowie mają bydź przyſięgli, ale raz przyſiągłſzy, tedy za tą przyſięgą mają sprawować pòkiby żyw, albo pòki tego obowiązku z ſiebie nie złożył, kòrym zamierzona ma bydź zapłata, to jeſt od ſzperunku, od uſtawiania Sądu, od odkładow albo zawieſzenia spraw, doſyć by był Prokuratorowi dawan jeden groſz, ale od prokuracyi albo sprawowania iedney sprawy, ktòrą sprawuje iednego dnia, tedy doſyć Prokuratowi tak temu ktòry od powodney, jako i temu co od pozwaney ſtrony, po cztery groſze; a ktòrzyby Prokuratorowie przyſiądz niechcieli, Sędzia ma ich od Sądu odegnać, a niedopuſzczać im sprawować spraw żadnych, a gdzieby co inſzego chcieli czynić, tedy przez Burmiſtrza za dochodzeniem ſtrony, maią bydź karani według ich wyſtępku: a jeśliby czyi Przyiaciel przyrodzony albo krewny, przed Radą albo Sądem Gaynym, chciał sprawować rzecz czyią, takowe od przyſięgi takowey wolne czyni, chyba tego, iżby takowy wieku oſobom tym poſługował; tuteyſzym Obywatelom, i tez Cudzoziemcom, będzie wolno z ſobą z inąd Prokuratory przywodzić, którzy niemaią bydź takową przyſięgą obowiązani, wyiąwſzy by odprawiwſzy onę sprawę: tuby za ſię inſze sprawy albo rzeczy sprawowali, bo więc na ten czas będą powinni na te obowiązki, jako i drudzy co tu mieſzkaią.

Rota jako maią Prokuratorowie przyſięgać.

Ja N. przyſięgam Bogu, iż Sędziemu chcę bydź poſłuſznym w tym, w czymem z Prawa powinien, a iż uprzeymie niemie, pil-

nie, czule, a bez wielkich odwłòk, nie tym umyſłem aby ſię pienianie mnożyło, Urząd móy prokuratorſki będę sprawował, rzecz którą od mego Pryncypała sprawować przyimę, podług ſiły rozumu mego, według sumnienia prawnego, jako może bydź wedle naylepſzey rady bronić będę, a dowiedziawſzy ſię rady u iednego, drugiemu jey nieobiawię, aniſię od niego obròcę, ale przy pierwſzym ſtać chcę aż do ſkończenia Prawa. Przyſięgam też iż obran przez Pryncypała mego poddanych, takoż i rady i namowy w iego rzeczy, mnie zwierzoney, albo poruczoney, żadnemu a naywięcey ſtronie przeciwney, albo Prokuratorowi jey, albo tym, którzy przy niey ſtoją, ani ſłowem, ani piſaniem, ani głoſem jakim przez ſię, albo przez kogo inſzego, nieobjawię, ani też ſię dam dobrowolnie przezwyciężyć, ku ſzkodzie Pryncypała mego, a iż też wſzyſtko inſze chcę czynić co na dobrego Prokuratora, albo mocnego człowieka obronie zależy, a tego opuſzczać niechcę dla przyiaźni, miłości, nienawiści, nieprzyiaźni, darow, pożytkow, albo inſzey ktòrey kolwiek rzeczy, tak mię Boże wspomoż i wſzyscy Swięci.

O Woytowſkim Sądzie oſobliwym, który bywa bez długiego zabawienia Prawa.

W takowym Sądzie ktòry Woyt w Domu swoim krom Ławnikow odprawuje wſzyſtkie sprawy, które nieprzechodzą dzieſięciu kop, gdyż są małe, a bywają między ubogiemi oſobami, tedy muſi ich wnet rozsądzić, i rozprawić, bez nakładow wielkich, jako też takowe rzeczy bywają rozprawowane przed Burmiſtrzem, a tak niechay będzie dosyć od pozwania by był dan jeden ceczwiertak, a od zapisywania ſkaźni pòł groſza, a od czytania Akt, chyba iżby Akta były dawne, to ieſt nie tego Roku.

Od minut albo wypiſow z Kſiąg Woytowſkich, i od Inwentarzów wiele ma bydź płacono.

A od minut albo wypiſow Spraw wſzyſtkich zapiſow, ktòre ſię dzieią tak przed gaynym Sądem, jako też Woytowſkim oſobliwym, tak a nie inaczey ma bydź płacono, to ieſt od pòł karty piſma bez pieczęci: groſz, a z pieczęcią dwa, a od całey karty po obudwuch ſtronach zapisaney, bez pieczęci groſzy dwa, a z pieczęcią trzy, tak też około wpisowania przé, albo zapiſow jakich albo inwentarzów w Akta, ma bydź zachowane toż umiarkowanie według tego, jako wiele pisania.

Od zapieczętowania albo z Urzędu zamknienia Domu, ſkrzynię, albo Rejeſtr ma bydź uczynion, jak wiele ma bydź płacono.

Od sprawowania albo zapisywania Inwentarzòw, a od zapieczętowania i zawarcia Domow, tak ma bydź płacono Woyto

towi i ſłużebnikom Jego; to ieſt: od zamknięcia i zapieczętowania każdey komory, trzy Groſze, a to ileby kroć iedno trafiło ſię takowe pieczętowanie i zamknienie, a od proſtego zapieczętowania, albo zamknienia ſkrzyni, albo almaryey ieśliby kto tego potrzebował, ma bydź płacona jacy ieden groſz, ale zaś od pieczętowania i otwarcia ma bydź dan groſz ieden jeśliby ſię ſtrony ugodziły, ieśliby między ſtronami ſzło więcey niżli o dzieſięćkop, a jeśli mniey, tedy iedno połgroſza.

Od zapiſow ktore przed samym bywaią Woytem, po czemu płacić.

Ale iż od zapiſow nieſtania, zaſtaw, i inſzych ktore ſię dzieją przez Prokuratora, abo mocnego człowieka zawżdy bierano po groſzu, tedy iedno poł groſza ma bydź płacono, aby była różność między Sądy Gaynemi i też Woytowſkiemi oſobliwemi.

Od uwiązowania co ma bydź płacono.

Złe zwyczáie około dawania uwiązania maią bydź wyniſzczone, bo przedtym gdzie komu było dano uwiązanie w ogrod, a przytym tam było kilka Domkow przynależących, tedy od każdego domku brano zapłatę; a tak iuż niechay od tego czaſu od uwiązania w ogrod weſpoł z kilkiem domkow ktore przy nim są, a ku onemu ogrodowi należą, żeby jedna zwykła zapłata była dawana, a gdy ſię przyda niemało Dziedzicow powinowatych i przyrodzonych sobie, w iednoż Imienie, albo ſtatek uwiązować; tedy Woyt ma przeſtać na iedney zapłacie zwykłey, od tych oſob wſzyſtkich społecznie złożoney, ale gdzieby ſię trafiło dawać uwiązanie obcym, a nie powinowatym oſobom, ktoreby mieli rożne Prawo nabyte, tedy niechay będzie płacona Woytowi z oſobna, od każdey oſoby zwykła zapłata.

Od koni licowanych, albo zapowiedzianych, a przed Urząd ſtawionych co ma bydź płacono.

A iż około koni licowanych, abo do Urzędu przywiedzionych wielkie bywały nakłady, a zwłaſzcza gdy wiele bywało ich, a długo ie trzymano, od każdego konia z oſobna na każdy dzień i noc muſiało ſię płacić obornego po groſzu, a tak od tego czasu jacy trzy pieniądze mają bydź płacone obornego za ſtrawę, na każdy dzień i noc groſz jeden, ale przecie jeśliby kto tym czasem chciał takowego konia wziąć od Woyta na rękojemſtwo, tedy mu to ma bydź dopuſzczono, i od takowego płacenia ma bydź wolen.

Około nakładow na pienia, albo na Prawo.

Między nakłady takowe, ktore ſkazuią na kogo, tedy ma bydź poczytano, i rachowano to coby kto wydał według uſtawy Prokuratorom, albo coby wydał od wpisowania w Kſięgi abo od minut, ktoreby z Kſiąg wybierał w tey rzeczy należących,

wſzakże to ma bydź według poſtanowienia wyżey opiſanego, tak też nakładek na drogi, na ſtrawę ma bydź ſzacowan, umiarkowan przez Urząd, albo sąd, przed którym ſię ſtrony prawuią.

O Podwoyſkich.

Podwoyſkich też łupieſtwo ſłuſznie ma bydź powściągnione, aby potym gdy od iedney ſtrony za pozywanie wezmą ſwóy dochod, by zaſię od przeciwney (jako ſię pierwey dziewało) ſtrony niebrali, która rzecz dawa przyczynę wielkiey pieni, albo zayścia między Ludźmi, albo ſtronami, któraby była pierwey pozwana, a tak ſkoro Podwoyſkiemu zapłata iego albo dochod będzie dan, tedy on pod swą wiarą, i przyſięgą, ma onego pozwać kogo każą, a w tym nic nie ma brać od przeciwney ſtrony pod karaniem, gdzieby to było nań Prawem przewiedziono.

Niema nikt ieden przed drugim zamawiać ſobie Prokuratorow i Podwoyſkich.

Ktemu też należy aby był odrzucon ten błąd, iż częſto jedna ſtrona wſzyſtkie co ich iedno Prokuratory i Podwoyſkie sobie zamawiała, i tam im co na to zadawała, a tak to daley bydź niema.

Od Teſtamentow co ma bydź płacono.

Od Teſtamentow Woytowi maią bydź dane piętnaście groſzy, Piſarzowi dwanaście, a Ławnikom po ſześciu groſzy, a do wſzelakich inſzych ſpraw na którebykolwiek Woyt Ławniki z Piſarzem poſłał, Woytowi po ſześciu groſzy, Piſarzowi też ſześć, a Ławnikom po trzy groſze bydź ma płacono.

O Hergwercie i Gieradzie.

Hergwertch i Gierada nie mają bydź już od tego czaſu oſobno wydzielane, jedno wſzyſtek ſtatek, albo Imienie co po kim oſtanie, bądź to po Męſzczyznie, albo Białogłowie, ma iśdź w równy dział między dzieci abo Potomki, na które on spadek przychodzi, tak na Męſzczyznę, jako i na Białogłowy.

O Synie który przy Oycu pracuie i żywności Oycu nabywa.

Ociec mając Syna poſłuſznego, a pracowitego, który przy Oycu pracuie, tak w Domu, jako i po drogach ieżdżąc handluie, i poczciwą pracą żywności Oycu doſtawa, tedy Ociec ieśli będzie chciał może takowemu Synowi po śmierci swojey, ze wſzyſtkiego Imienia dzieſiątą część przed innemi dziećmi naprzód zapisać, a przedſię w tym co zoſtanie Imienia równy dział, z inſzemi Dziećmi we wſzyſtkim ma mieć.

Woyt, Sługi ku pozywaniu Burmiſtrzow i Radziec i Ławnikow dawać niema.

Woyt

Woyt ſług swoich niema nikomu dawać ku pozywaniu Burmiſtrzow, Radźcow, i Ławnikow, aby oni przed nim w Domu ku sprawie jakiey ſtawali (chyba Gaynego Sądu) ale ieśliby kto miał co takowego do ktorego Burmiſtrza, Raycy, albo Ławnika, tedy ich ma przed Radą i Burmiſtrze obſyłać, a Burmiſtrze z Radą będą winni każdemu z nich sprawiedliwość uczynić.

Gdzież to więc My wyżey mianowani Zygmunt Auguſt Krol Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki i daley z Pany Radami Naſzemi, na tychto Burmiſtrzow, Woyta, i Radziec pokorne proźby, te to wſzyſtkie wyżey piſane uchwały, poſtanowienia, albo Wielkierze jako ſłuſzne, a ku sprawiedliwości pomocne potwierdzamy, a ſkazujem, i chcemy aby według ich wſzyſtkie Urzędy tego Miaſta naſzego Wileńſkiego, i ci co ſię prawuią, albo sprawy przed temi Urzędy mieć będą, od tego czaſu na potomne czasy wiecznie ſię ſprawowali, i zachowali. A tak na pewnieyſze świadectwo, a pamięć wieczną tych rzeczy to spiſawſzy, Pieczęcią Naſzą zapieczętowaciesmy kazali. Działo ſię w Wilnie we Srzodę ośmnaſtego Dnia Mieſiąca Liſtopada albo Nowembra, Roku od Narodzenia Pana i Zbawiciela Naſzego Jezusa Chryſtusa tyſiącznego pięćſetnego pięćdzieſiątego wtorego. Pieczęć przyciśniona W. X. Litt: Stanislaus Komarowſki Notarius, Petrus Arcechowſki Canonicus Varſavienſis C. R. M. Referendarius. 1552

A. 1552. *Feria sexta poſt Feſtum Conceptionis Bmæ V. Mariæ, Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi Auguſti, Magiſtratui Vilnenſi collatum, ſuper diſtillationem cremati ex Fecibus vini, medonis, cereviſiæ.*

Sigismundus Auguſtus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præſentium quorum intereſt Univerſis: Quod cum certò intellexiſſemus magnam frumenti vim quotannis in hac Vilnenſi Urbe concremari, diſtillandi ejus potionis quod vinum ſublimatum vocatur, Cauſa, unde frumentum in victum hominibus a Deo & natura deſtinatum, in pernicioſi potus uſum converſum, carius & dificilius eſſe ſoleat; huic malo occurrere celeriter volentes, commiſimus Advocato, & Proconſulibus, ſeu officio Civili Vilnenſi, ut uni alicui Viro ad eam rem idoneo, induſtrio, ſolerti, ac fideli diſtillandi vini iſtius sublimati, faciant poteſtatem; Qui videlicet solus, vel cum eis, quos in ſuam ſocietatem accerſiverit, non ex alia ulla re hic Vilnæ, quam ex vini, medonis, cereviſiæ fecibus seu amurca diſtillandi sublimati poteſtatem habeat, ita enim hoc detrimentum Frumenti publicum, evitari poſſe judicavimus, quin & ea re commodum publicum auctius fore Nobis perſvaſimus. Itaque per præſentes committimus officio Civili, qui diligenter caveant, ne quis deinceps in hac noſtra

sublimatum distillet, quàm is solus cui illi commiserint, vel ejus socii: quidem à tempore edicti ac promulgationis hujus Privilegii Nostri, cum Castrensi ac Civili adiutorio habebit tam in civilibus, quam in Senatorum nostrorum cujuscunque status Nobilium ac aliorum subditorum Domibus, prohibendi ne sublimatum distilletur, potestatem; ac eos qui resistere ausi fuerint, cum scitu & voluntate officii civilis, puniendi, eorum instrumenta & vasa omnia ad sublimandum idonea, capiendi, confiscandi, fornaces, caminos, rumpendi frangendi. Quoniam autem id negotium erit difficile, ac laboris & solitudinis plenum, ut ex ea re commodi aliquid is, qui ei præerit consequi possit; volumus ut solus externa quoque vina sublimata undecunque, seu cujuscunque generis, & aquas ut vocant vitæ, huc advehendi, advectosque propinandi facultatem habeat, & si qui, vina hæc propinare vellent, victumque ex eo quærere, ji nec ipsi distillare illa, nec aliunde advehere, sed ab eo per congios & quartas emere, & ita demum ab illo empta propinare debebunt, quod omnibus subditis nostris cujuscunque status & conditionis exstiterint, ad notitiam perductum esse volumus; vetantes ne officio Civili vel qui ab eo ad eam rem destinati fuerint, in vini sublimati propinatione ullum negotium facessere, impedireque hanc nostram voluntatem quisque audeat, sed ut illam adimpleri per omnia curet, sub gravi indignatione nostra, pollicemurque verbo & fide nostra Regia pro Nobis & Successoribus nostris, nos hunc & alium, si quis melior & commodior excogitari poterit usum, nunquam ab officio civili & ejus administratione adempturos, sed in eo pro necessitate hujus Civitatis publica, Magistratum Civilem conservaturos, harum testimonio Literarum quibus sigillum nostrum est subappensum. Datum Vilnæ in Conventione generali, Feria sexta post Festum Conceptionis Mariæ Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo. Sigismundus Augustus Rex.

Sigillum appensile M. D. L.

A. 1552. *Die* 23. *Decembris. Privilegium Serenissimi Sigismundi Augusti Magistratui Vilnensi collatum, super Ordinationem & institutionem Contuberniorum Opificum.*

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ &c. Dominus & Hæres. Significamus tenore præsentium quorum interest, universis præsentibus & futuris. Quod cum societates seu contubernia opificum in Civitatibus tam nostris, quam externis, non mediocre ornamentum & Belli ac pacis tempore præsidium præbere soleant, cum neque societatem, neque collegium, neque hujusmodi corpus, passim omnibus habere concedatur, nisi id iussu

ac

ac Principum permiſſu fiat; Proinde ut in Civitate Vilnenſi melius, ac ad uſum humanum commodius opificia inſtituantur: conceſſimus Advocato, Proconſulibus & Conſulibus hanc poteſtatem, ut illi ſocietates ſeu collegia opificum, quæcunque jam inſtituta sunt; corrigant, ſi quæ autem non ſunt inſtituta adhuc, ut sunt Cementariorum, Fabrorum, Lignariorum, Frenificum, & reliquorum, inſtituant, Privilegiaque eis dent, leges ac mores, quibus inter ſe vivere debeant, præſcribant; quæ quidem ſocietates ſeu collegia ab illis inſtituta, iisdem Privilegiis gaudebunt, quibus & cæteræ univerſitates reliquorum opificum gaudent, ita videlicet, ut nullus alius artem in hac Civitate exercere, eamque docere poſſit, niſi is, qui in collegio seu univerſitate, artis ſuæ nomen fuerit profeſſus: quod ſi quis temere extra contubernium ſeu à nobis, ſeu ab illis inſtitutum, opificium artemque suam exercere fuerit auſus, ſive ſit Civis noſter, ſive Senatorum noſtrorum, Ducum, Nobiliumve in hac Civitate subditus, eum incarcerandi, detinendi, inſtrumenta artis illius tollendi, bona ejus mobilia confiſcandi, facimus Officio Civili poteſtatem ita, ut hi Artifices, quorum illi collegium ſeu contubernium inſtituerint, nihil prorſus ab illis differre videantur, quos vel nos, vel Majores noſtri specialibus Privilegiis ſumus dignati; quod ſi eorum in Contuberniis ordinationi, diſpoſitioni, ac coercitioni quiſquam obſiſtere, ac eos impedire auſus fuerit, cujuſcunque fuerit ſortis vel conditionis, is ſciat certo graviſſimam indignationem noſtram subiturum, harum quibus Sigillum noſtrum eſt appreſsum, teſtimonio Literarum. Datum Vilnæ, vigeſima ſecunda Decembris, Anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo. Sigismundus Auguſtus Rex.

Sigillum appreſſum M. D. Lith.

R. 1552. Dnia 23. Decembra, Przywiley Krola Jmci Zygmunta Auguſta, aby każdy z Szlachty i innych Obywatelów, ktory kolwiek Dom w Mieście po żenie, albo też kuplą, zaſtawą i innym Prawem nabędzie, Magiſtratowi poſłuſzny był.

Zyhimont Auhuſt Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych, oznamlaiem ſim naſzym Liſtom: bili nam czołom Woyt, Burmiſtry, Raycy i wſi Mieſzczanie Mieſta Wileńſkoho, i powiedili pered nami, iż perwey ſieho Otiec naſz ſławnoje pamieti Zyhimont Korol Jeho Miłoſti poſtanowił, i Prywilejem ſwoim Mieſtu Wileńſkomu utwierditi raczył: chtoby u Domu Mieſkom mieſzkał, za kakimkolwiek Prawom nabywſzy, takowy każdy iakohoż ſtanu buduczy, majet byti pod Pryſudom i poſłuſzeńſtwom Uradu mieſkoho, tak toſz i tyie Remieślniki, kotoryie na nas Hoſpodara robiat, a w Domiech Mieſkich mieſzkaiut, onomuż Uradu poſłuſzni

budut, wyniawszy takowych Remieślnikow, szto jurgielty z skarbu Naszoho i obroki bierut, a Domow swoich własnych niemaiut, odno u Hospodach stojat, to pak dei teper czerez tot List Jeho Korolewskoy Miłosti; mnohiie z tohosia wyłomywaiut, a poniawszy Mieszczku, albo jakokolwiek wszodszy w deržanie i požywanie Domu Mieskoho, onomu Uradu pod kotorym tot Dom iost, posłuszni byti niechoczut, w czom niemałaja szkoda Miestu z naruszeniom Prawa i Prywileja ich deietsia, jakož i tot List Korola Jeho Miłosti na to im dany, i pered nami pokładali, biiuczy nam czołom, abychmo ich podłuh onoho Prywileia w tom zachowali, i nasz List na to im dati kazali: a tak My toho Listu Jeho Korolewskoy Miłosti Pana Otca Naszoho, pered nami czerez nich pokładanoho ohledawszy toje zastanowienie Jeho Korolewskoy Miłosti, pod tymže obyczajem zachowywajuczy, tym Listom naszym umacniajem: iž každy takowy jakohožkolwiek stanu buduczy, wszodszy w deržanie i w požywanie Domu Mieskoho po žonie, albo kupleju, zastawoju i jakokolwiek nabywszy, a nie buduczy wyzwolen Listom naszym, Uradu Mieskoho, w sudiech i wo wsich powinnostiach posłuszon byti majet, niczymsia z toho niewyłamujuczy, a Remieslniki kotoryieby na Nas robili, a domy mieskiie deržali, wyłamywatsia tym z posłuszeństwa i prysudu niebudut mohli, achtoby deržuczy pod soboiu Domy Mieskiie, posłuszeństwa czyniti ku Wradu niechotieli, ono Woyt i Burmistry maiutsia protiwko im zachowat wodle Prywileia Korola Jeho Miłosti, na to im danoho, wedžekrom Remieslnikow naszych, kotoryie u Dworu Naszoho służat z jurgieltu albo jakokolwiek, a Domow swoich nie deržat, takowyie budut pod sprawoiu i posłuszeństwom toho, komu to poruczym, a na twerdost toho i Pieczat naszu prytiśniena k-siemu naszomu Listu. Pisan u Wilni Leta Božoho Naroženia, tysiacza piatsot pietdiesiat wtoroho, Miesiaca Dekabra dwaccat osmoho dnia. Sigismundus Augustus Rex. Ostafiey Wołłowicz Pisar Deržawca Mednicki.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

A. 1556. *Feria Quinta post Festum Nativitatis Bmæ Mariæ Virginis. Reskrypt Króla Jmci Zygmunta Augusta do Magistratu Wileńskiego, aby žadnemu appellacyi od Dekretu swego do Sądow J. K. M. założoney niedopuszczał, ażby wprzody winę ośmdziesiąt groszy od appelluiącego wziął.*

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ &c. Dominus & Hæres. Nobili ac Famatis Advocato, Proconsulibus, Consulibus, Scabinis Civitatis Vilnensis Fidelibus dilectis Gratiam nostram Regiam. Nobiles ac Famati Fideles dilecti: quamvis clementiæ æquitatisque nostræ est, eorum causas qui ab inferioribus

Ju-

Judicibus, ad nostrum provocant Tribunal, benigne audire, tamen re ipsa comperimus plerosque, non quærere apud nos justitiæ perfugium, sed collitigantes, quin & se ipsos propter temeritatem in non necessarios sumptus & impendia adducere, fierique eorum importunitate, ut nos gravioribus Reipublicæ negotiis occupati, iis frivolis eorum appellationibus cognoscendis, interturbemur. Volentes itaque non minus graviorum nostrorum negotiorum tranquillitati, quàm subditorum nostrorum in hac Civitate indemnitati consulere; mandamus vobis, omnino habere volentes sub pæna in contemptores mandatorum nostrorum statuta, & gravi indignatione, ut neminem à sententia vestra tam Judicij Banniti, quàm ejus in quo summariæ fiunt, & de plano cognitiones ad nos appellare admittatis, nisi prius octoginta grossos numeri & monetæ Lithvaniæ, apud vos in eo judicio à quo appellaverit, reponat, ut saltem hac mulcta à temeritate appellandi homines temerarij contineantur; ita nihilominus, ut si benè appellatum à vobis fuerit, sententiamque vestram nos retractaverimus, vel emendaverimus, constetque habuisse appellantem justam appellandi causam, pecunia, in judicio vestro relicta ei restituatur, si vero approbata Sententia vestra à nobis fuerit, in mulctam vobis illa cedat, secus autem pro gratia nostra & officio vestro ne feceritis. Datum Vilnæ Feria quinta post Festum Nativitatis Mariæ proxima Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto. Sigillum appressum M. D. Lith: Majus. Nicolaus Radziwiłł Palatinus Vilnensis & Cancellarius.

R. 1557. *Dnia* 19. *Marca Universal Króla Jmci Zygmunta Augusta, ktorym Miasto Wileńskie od Podatku, mianowicie od konia na służbę wojenną stawić powinnego, po kopie na Seymie Wileńskim uchwalonego, podług Przywilejow Miastu Wileńskiemu służących, uwalnia.*

Zyhimont Auhust Bożoju Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, i innych. Bili nam czołom Woyt, Burmistry i Raycy Miesta Naszoho Wileńskoho, i wsi Mieszczany Wileńskiie Poddanyie naszy, o tom: szto pierwey toho za pryjazdom naszym z Korony do sieho Państwa naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho, a buduczy u Wilni 'z ich Miłosti Pany Radami naszymi Duchownymi i świeckimi i zo wsimi Ziemianami, na potrebu i oboronu Ziemskoju, postanowiliieśmo do onych troch serebszczyzn, na Soymie walnym proszłym w Roku pietdiesiat tretim uchwalonym, z każdoho konia k-służbie Ziemskoy stawit powinnoho, po kopie hroszey, iakoż i Rok oddania podatku toho złożoney był, o sierod postu w tomże Roku, a hdyż na takowoju potrebu Zemskoju, zawsiehda mnohost Ludiey, albo kotory słu-

ſzny podatok z Mieſt naſzych bywał, My w toy czas niemnieyſzoju toho potrebu baczuczy, na wſie Mieſta płat uſtanowili, i włożyli, jakož i na to Mieſto naſzoje Wileńſkoje, do onych podatkow z Soymu pierwſzoho uchwalenych, włożyliieśmo byli, aprycz tryſta kop hroſzey, i Rok oddawania tych trochſot kop hroſzey, do ſkarbu Naſzoho złożon był w tomże Roku w ſierodku poſtu, kotorych to trochſot kop hroſzey do ſich czaſow do ſkarbu naſzoho nieoddali, i oni powiedili pered nami, iż z Prodkow naſzych Korolow ich Miłoſti, Wielikich Kniaziow Litowſkich, a mianowitie ſławnoy pamieti Korola Jeho Miłoſti, a Wielikoho Kniazia Litowſkoho, Pana Otca Naſzoho i toſz z łaſki naſzoy Hospodarſkoy, od wſiakich podatkow, i płatow, i innych, odno krom Serebſzczyzny, wodłuh Prywilejow ſut oni wolnyje zoſtawleni, i bili nam czołom, abychmo ich, pry ich wolnoſtiach i Prywilejach zachowali, a od toho podatku tych troch ſot kop hroſzey, ich wolnymi uczynili, a tak My na ich, czołombitie, z łaſki naſzoy Hospodarſkoy, tot podatok, kotoryby był na to mieſto naſzoje od Nas Hospodara włożony, tryſta kop hroſzey im odpuſkajem, i wolnymi ich od toho czynim, użo oni tych troch ſot kop hroſzey, do ſkarbu naſzoho dawat nie budut, i to poſtanowiliieśmo zachowywaiuczy ich wo wſim według Prywileiow ich. I na to daliieśmo, ſieś naſz Liſt z podpiſom Ruki naſzoy Hospodarſkoy i z naſzoju Pieczatiu. Piſan u Wilnie pod lety Rożdeſtwa Bożeho, tyſiacz piatſot pietdieſiat Siemoho Mieſiaca Marca Diewietnaccatoho Dnia. Sigiſmundus Auguſtus Rex. Nicolaus Radziwiłł Palatinus Vilnenſis & Cancellarius.

Pieczęć przyciśniona W. X. L.

R. 1557. *Dnia* 19 *Marca Uniwerſał Króla Jmci Zygmunta Auguſta, Miaſtu Wileńſkiemu nadany, aby podatku ſerebſzczyzna nazwanego, nie pierwey kwotę na ſię włożoną dało, aż na ten czas, kiedy wſzyſtkie Kſięſtwo Litewſkie wydawać będzie.*

Zyhimont Auhuſt Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Zomoytſki Mazowiecki, i innych. Bili Nam czołom Woyt, Burmiſtry, i Raycy Mieſta Naſzoho Wileńſkoho, i wſi Mieſzczanie Wileńſkije Poddani naſzyie o tom: iż szto My buduczy Hospodar, na proſzłym Soymie walnym Wileńſkom, ſo wſimi Pany Rady naſzymi Duchownymi, i świeckimi, i tož z Kniaziami i Paniaty Rycerſtwom, i ſo wſimi Ziemiany, uchwaliliieśmo i poſtanowiliieśmo, Podatok na oboronu Ziemſkoju, od wſich Poddanych naſzych Hoſpodarſkich i Korolowey Jey Miłoſti, Bony Paniey Matki Naſzoy, i z Ludmi Kniaziaczych, Pańſkich, i Ziemiańſkich, na try leta, jakož i oſobliwiie z Mieſt naſzych i tož Korolowey Jey Miłoſti, kotoryie poſtanowienia wołocznoho nie używajut, a za oſobliwym Prywilejem Prawa Maydeburſkoho ſiediat, płat i podatok pewny

wo-

wodłuh obyczaja dawnoho ustanowilijeśmo, i na to Miesto Wileńskoje włożylijeśmo na kożen hod, po piat sot kop hroszey, na wsie try leta, dawat do skarbu Naszoho poczawszy w Roku pietdiesiat piatym, pietdiesiat szostym, i tož pietdiesiat siomym, i Rok oddawania pienieży tych serebszczyzny położony, to iest po świątym Michale swiata Rymskoho, jako tož oni za hod pierwszy to jest pietdiesiat piaty, tuju serebszczyznu piat sot kop hroszey, do skarbu naszoho oddali, a na hod pietdiesiat szosty, toy serebszczyzny piat sot kop hroszey, nieskładali, i powiedieli pered nami, szto oni nie powinni sut toy serebszczyzny piat sot kop hroszey dawati, až kotoroho hoda wsia ziemla Kniastwa Litowskoho spolnie serebszczyznu dast, tohdy i oni na totže czas winni dawati, wodłuh Prywilejow swoich, i bili nam czołom abychmo ich wodłuh Prywilejow ich zachowali: A tak My z Łaski Naszoy Hospodarskoy, na ich czołom bitie, i dla lepszoho wspomożenia Miesta naszoho Wilenskoho na tom jeśmo postanowili, zachowujuczy ich wodłuh Prywilejow ich, maiut oni tot płat serebszczyznu piat sot kop hroszey, na tot czas koli wsia Ziemla Kniastwa Litowskoho serebszczyznu powinna budet dawat; tohdy oni z toho Miesta naszoho budet powinni do skarbu naszoho dat. I na to ieśmo dali im sieś nasz List z podpisom Ruki naszoy Hospodarskoy, i z Naszoju pieczatiu. Pisan u Wilni, pod lety Božoho Narożenia, tysiacz piat sot pietdiesiat siomoho, Miesieca Marca, diewietnaccatoho dnia. Sigismundus Augustus Rex. Nicolaus Radziwiłł Palatinus Vilnensis & Cancellarius.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt,

Roku 1559. Dnia 30. Augusta Reskrypt Krôla Jmci Zygmunta Augusta, do Jmci Pana Wojewody Wileńskiego, aby Mieszczan Prawa Magdeburskiego nie sądził.

Zyhimont Auhust Božoju miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki i Inuych. Wojewodie Wileńskomu, Marszałku Ziemskomu, Kancleru Wielikoho Kniastwa Litowskoho, Starostie Breskomu, i Kowieńskomu, Deržawcy Szewelskomu, Panu Mikołaju Radiwiłłu. Załowali nam Burmistry, Raycy, i wsi Mieszczanie Miesta naszoho Wileńskoho, o tom: iż mnoho Mieszczan w Miestie naszom Wileńskom premieszkiwajuczy, i mijajuczy Urad swoy Mieski z Prawa ich Maydeburskoho ku Prawu piered twoju Miłost, i piered Urad twojey Miłosti pozywajut, i Ziemskoho Prawa w sprawach swoich używaiut, a oni tož Listami Prodkow naszych, Korolow i Wielikich Kniaziow Jch Miłosti uwolneni, i wyniaty sut; iż nikomu w koždoy reczy w Ziemskom Prawie, odpowiedat niepowinni, odno ich Prawom Maydeburskom służeni byti majut: w czom wielikuju krywdu od nich byti sobie mieniuczy, bili nam czołom, abychmo niekazali im krywdy czynit.

Proto My, aby twoja Miłoſt tym Mieſzczanom, kotoryieby ſwoje Prawo i Urad Mieſki miiajuczy, koho z nich piered twoju Miłoſt, albo piered Urad twoy, ku Prawu potiahat niedopuſkał, pred ſiebie, i do Uradu ſwojeho w Prawo ſwoje Ziemſkoje prytiahat, i trudnoſti żadney w tom im nie czynit, ale jśliby w czom Mieſzczaninu, do Mieſzczanina jaki pryſtup był, niechayby pered Uradom ſwoim Mieſkim, w Prawie Maydeburſkom kotorymſia wſi oni ſużat, i sprawlaiut, sprawiedliwoſti sobie dochodili, aby Prywileja Prodkow naſzych ich Miłoſti, i naſzyie, tak tożi Prawo Maydeburſkoje, im od nas nadanoje ni w czym nienaruſzałoſia. Piſan u Wilni, Leta Rożdeſtwa Bożoho, tyſiacz piatſot pietdieſiat diewiatoho, Mieſiaca Auhuſta, tryccatoho Dnia, Sigiſmundus Auguſtus Rex.

Pieczęć przyciśniona W. X. Lit:

R. 1560. *Dnia* 4. *Septembra, Reſkrypt Króla Jmci Zygmunta Auguſta do Miaſta Kowieńſkiego, aby Kupcow Wileńſkich do ſkładu towarów w Kownie, pod winą* 1000. *kop, nieprzymuſzał, i w Kownie targować dopuſzczał.*

Woytu, Burmiſtrom, Raycom i wſim Mieſzczanom Mieſta naſzoho Kowięńſkoho. Tych czasow pryſyłali k-nam Woyt, Burmiſtry, i Raycy, i wſi Mieſzczanie Mieſta naſzoho Wileńſkoho, opowiedajuczy: ſzto dei pierwo ſieho mieliieſtie z nimi oczowiſtoje mowienie, pered Korolom Jeho Miłoſtiu, i Wielikim Kniaziom Zyhimontem, ſławnoje pamieti Panom Otcem naſzym, aby oni ſkład wſiakoje kupli, ſwojeie w Kownie mieli, a mimo Kowno nihdie indie spuſzczati nieśmieli, aliż perwey tam z wami torhowawſzy, hdie oni Prawa Prywileje ſwoje od Prodkow naſzych Jch Miłoſti im danyie, pered Jeho Korolewſkoju Miłoſtiu okazywali, wodle kotorych Jeho Korolewſka Miłoſt ich zoſtawujuczy, z wyroku ſwojeho tak znayti, i ſkazati raczył, iż wy użo bolſzey toho ku tomu ſkładu prytiahati ich nie majetie, ale aby im wolno było hdiekolwiek pochotiat, mimo Kowno towary swoje ſpuſzczati, a jśliby chotieli tam ſkładati, to tożim majet byti wolno, na ſzto oni i Liſt Sudowy Jeho Korolewſkoy Miłoſti Pana Otca naſzoho, u ſiebie byti mieniat, wodle kotoroho aż do ſich czasow, w tom oni byli zachowani. To pak dei wy teper niedbajuczy o tot Sud Jeho Korolewſkoy Miłoſti, za ſie ich k-tomu prymuſzajetie, i trudnoſti wielikije im zadawajetie i torhowati im nie dopuſzczaietie, i zjawki deí, jako od Moſkwy z nich wybierajetie, w czom oni krywdu i ſzkodu nie małuju sobie od was byti mieniat, i proſili nas abychmo im czerez tyie krywdy i ſzkody prymowati od was nie dopuſtili, ino hdyż użo tomu pered Korolom Jeho Miłoſtiu Panom Otcom Naſzym, Prawo i Sud był, a Jeho Korolewſka miłoſt, z Sudu swojeho, wolnymi ich od onoho ſkładu uczynił: Prykazujem wam pod zakładom,

na-

naſzym tyſieczu kop hroſzey, ażebyieſtie czerez to ku tomu ſkładu ich nie prymuſzali, i trudnoſti nikotoroy nie zadawali, i tam w Kownie dobrowolnie torhowati dopuſtili, i wo wſim im pokoy dali konieczno, aby toie iednak nie było, aby oni nad Sud Jeho Korolewſkoy Miłoſti, Pana Oyca naſzoho, nikotoryie ſzkody sobie nie mieli, i nam powtòre o tom nie żałowali. Piſan w Krakowie Leta Bożoho-Narożenia, tyſiecza piatſot ſzeſtdieſiatoho, Mieſieca Septebra czwartoho dnia. Komorowſki Piſar.

Pieczęć przyciśniona W. X. Litt:

Ru 1564. dnia 7. Julij Przywiley Krola Jmci Zygmunta Augusta na Seymie walnym w Bielſku Miaſtu Wileńſkiemu nadany; ktòrym przy konferowaniu Prawa Statutowego obywatelom W. Xſtwa Litt: Mieſzczan wſzyſtkich Wileńſkich od niego excypuje, a przy Prawie Magdeburſkim na wieczne czaſy zachowuje.

Zyhimont Auhuſt Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki, Inflantſki i innych. Oznaymujem ſim Naſzym Liſtom, wſim poſpolitie, i komu budet potreba toho wiedati, ninieſznym, i na potom buduczym; ſzto tych czaſow buduczy nam Hoſpodaru w Państwie naſzom Wielikom Kniaſtwie Litowſkim, w Zamku Bielſkim, na Soymie wielikom walnom, z zwykłoje ſzczodrobliwoſti, Łaſki, i Dobroti naſzoje Hoſpodarſkoje, za żodaniem i proźboju Wielebnych w Bozie, Wielmożnych, Szlachetnie Urożonych Kniaziey Panow tak wyżſzoho Stanu Panow, Rad naſzych Duchownych i Swieckich, jako Kniaziat, Paniat, Uradnikow naſzych Ziemſkich, Dwornych, Chorużych, Szlachty Bojar, i wſieho Rycerſtwa naſzoho, i Obywatelei onoho Panſtwa, Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho obdarowali, i dalijeśmo im wſim Ziemiam toho Panſtwa Prawa nowyje, to ieſt Statut Spraw Sudowych, dopuſtiwſzy popravviti ſtaroho Statutu z prybawleniem, a prymnożeniem w niem artykułow, i poſtupkow, z inſzych Praw Chreſtianſkich ku lepſzoy, a doſkonalſzoy sprawiedliwoſti, kotoryże Statut wydawſzy im Prywilejemeśmo naſzym jeho potwierdili, hdież w onem Prywileju Ziemſkom-aczkolwiek to obwarowano i dołożono, że Prawo Maydeburſkoje jako w Mieſtie naſzom Stołecznom Wileńſkom, tak i wo wſich innych Mieſtiech toho Panſtwa naſzoho, Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho, w całoſti zachowane, wedże predſia Poſłowie Mieſta naſzoho Stołecznoho Wileńſkoho, kotoryie od Brati swoich wſich Mieſzczan Wileńſkich na tot Seym Bielſki, dla potwierżenia Praw, i wolnoſti ich poſłani sut, Burmiſtry Wileńſkije Łukaſz Opachowſki, Zienom Zarecki, a Piſar Mieſki, Hieronym Opachowſki, bili nam czołom, abychmo Łaſku naſzu Hoſpodarſkuju uczynili, a to im osobliwym Prywilejem Naſzym opatryli, obwarowali, i upewnili, a jaśniey tot Arty-

kuł opiſati w nim kazali, a tak iż My Hoſpodar jako z Prodkow naſzych, tak i za Naſzoho ſzczasliwoho Panowania, z Łaſki i Dobroti naſzoje, zwykli nie tolko pry Prawiech, i wolnoſtiach dawnych, każdy Stan Poddanych naſzych zachowywati, ale jeſzcze ich za proźbami,i żadliwoſtiu Poddanych naſzych, ſzto od czaſu prymnożati i prysporati; hdeż i tych Poddanych naſzych pierworeczonych Poſłow, Mieſta naſzoho Stołecznoho Wileńſkoho, wideczy byti w tom proźbu ſłuſznuju, i czynieczy Łaſku naſzuju Hospodarſkuju, wſiemu Mieſtu naſzomu Stołecznomu Wileńſkomu, na czołom bitie ich tojeśmo udiełali, i ſim Prywilejem naſzym obwarowywajem objaśniajem, i umocniajem: iż tot Statut Praw Ziemſkich, teper nowo na tom Soymie Bielſkim, wſim Stanom Rycerſtwu naſzomu, Obywatelom Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho wydany, i utwerżony, i Prawu ich Mieſkomu Niemieckomu Maydeburſkomu, i wſim wolnoſti i Prywilejom ich Mieſkim od Prodkow naſzych nadanym, i od nas Hospodara utwerżonym niczoho ſzkoditi, i żadnoho ubliżenia i naruſzenia, a perekazy nieſti i czynit nie majet, ale tomu Mieſtu naſzomu ſtołecznomu Wileńſkomu, i w nim wſim Poddanym naſzym Mieſzczanom tamoſznym, toje Prawo ich Mieſkoje Maydeburſkoje, i wſi wolnoſti Prywileja ich Mieſkoje, od Prodkow naſzych im danyie, i od nas prybawlennyie i utwierżonyie, wo wſiem pry zupełnoje mocy, bez każdoje obrazy i umnieyſzenia zoſtawujem, i zachowywajem, i potwierżajem, to im ſim naſzym Prywilejem, kotory daiem im, i z pieczatiu naſzoju prywieliſtoju, i podpiſaniem Ruki naſzoje. Pry tom byli i toho dobre swiedomi Panowie Rada naſza, ich Miłoſt Kniaź Waleryan Biſkup Wileńſki, Kniaź Jurey Jurewicz Słucki, Kniaź Jan Andruſzewicz Biſkup Łudzki i Bereſteyſki, Kniaź Staniſław Gabryjałowicz Biſkup Zomoytſki, Wojewoda Wileńſki, Marſzałok Ziemſki Kancler naſz Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho, Staroſta Bereſzteyſki i Kowieńſki, Pan Mikołay Radziwiłł Pan Wileńſki, Hetman naſz Dworny Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho, Staroſta Horodenſki, Pan Hryhory Alexandrowicz, Chodkiewicz Wojewoda Trocki, Hetman naſz naywyżſzy Wielikoho Kniaſtwa Litow: Staroſta Mozyrſki, Dierżawca Lidzki, Bielicki, i Somoliſki, Pan Mikołay Jurewicz Radiwiłł Staroſta Zomoytſki, Dierżawca Płotelſki i Telſzowſki, Pan Jan Jeronymowicz Chodkiewicz, Wojewoda Kiiowſki Marſzałok Ziemli Wołynſkojey Staroſta Wołodimirſki, Kniaź Konſtantyn Konſtantynowicz Oſtroſki Wojewoda Nowohrodzki, Pan Paweł Janowicz Sapieha Wojewoda Witebſki, Kniaź Szczepan Andrejewicz Zbaraſki, Wojewoda Podlaſki, Staroſta Mińſki, Dierżawca Liſzkowſki i Miedzyrzecki, Pan Waſili Tyſzkiewicz Marſzałok Dworny, Podſkarbi Ziemſki Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho, Piſar naſz Staroſta Mohilowſki, Pan Oſtafiey Wołowicz. Piſan w Bielſku Leta Bożo Narożenia, Tyſiecza piatsot ſzeſtdieſiat czetwertoho, Mieſieca Julia ſiemoho Dnia. Sigismundus Auguſtus

Rex

Rex. Jan Szymkowicz Marszałok, Pisar Starosta Tykotińſki.
Pieczęć przywiesista W. X. Litt:

Anno 1565. Dnia 29. Decembris Literæ Universales Serenissimi Sigismundi Augusti Regis Poloniæ, ad Teloneatores Ciechanovienses, & aliorum oppidorum, ne ullum Teloneum, a Mercibus Civium, & Negotiatorum Vilnensium exigant.

Sigismundus Augustus DEI Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæque &c. Dominus & Hæres. Universis & singulis Teloneorum & vectigalium nostrorum Præfectis, ac exactoribus, præsertim in oppido Nostro Ciechanoviensi, nec non in Skopowicze, ac in Cherasnowicze, notum facimus quòd Mercatores nostri Vilnenses, & alij incolæ Magni Ducatûs Lithvaniæ, quæsti sunt coram nobis graviter exigi, a se Thoruniam & in alia Prussiæ, in aliaque Poloniæ loca, proficiscentibus nova quædam & insolita Thelonea, mercesque disturbari, atque taxari summo suo detrimento, ac magna suscepti itineris mora, cum alioqui sint nostris Majorumque nostrorum Privilegiis, fuerintque hactenus semper ab hujuscemodi Teloneorum exactione liberi, & immunes, pendantque hic propter Reipublicæ necessitatem, hoc belli tempore cum ab omnibus alijs bonis suis, tum à mercibus ingentia tributa, ita ut nisi vos vobis ab istorum Teloneorum detrimento intermitti oporteret. Quod quoniam non solum contrarium sit gentium juri, sed ipsis Regni legibus & Constitutionibus comitialibus; proinde vobis serio ac severe mandamus, sub gravi indignatione omnino habere volentes, ut ne deinceps in prænominatis alijsve locis, à Vilnensibus Mercatoribus Telonea ullo nomine exigere audeatis, & exacta restituatis exigendorumque causa fidejussores datos fide liberetis, alioquin denuntiamus vobis, quidquid damni in ipsis Vilnensibus, ac postea nobis totique Reipublicæ, ob intermissam negotiationem datum fuerit, id nos in vobis vindicaturos, ac sine ulla venia repetituros, iterum atque iterum vobis dicimus, atque edicimus liberos, immunesque Vilnenses, per Cameras Teloneorum, ire atque redire, quaqua versus patiamini, secus pro Gratia nostra non facturi. Datum Vilnæ Die vigesima nona Mensis Decembris, Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Regni vero nostri trigesimo sexto. Petrus Miskowski Regni Poloniæ Vice Cancellarius.

Sigillum minus Regni Poloniæ.

Anno 1565. Die 29. Decembris Literæ universales serenissimi Sigismundi Augusti, ad Teloneatores Regni, ne tributa ullo modo à mercatoribus Vilnensibus, sub gravi animadversione exigant.

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lith-

vaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ &c. Dominus & Hæres. Universis & singulis Theloneorum, & Vectigalium nostrorum in Regno Poloniæ Præfectis, Notarijs, & exactoribus, notum facimus, quæstos esse coram nobis omnes Magni Ducatus Lithvaniæ Status, in Conventione hac Vilnensi congregatos, exigi à Mercatoribus Vilnensibus ad nundinas, & emporia Civitatum Regni proficiscentibus, nova quædam & insolita Telonea ac contributiones, non à bellis solum ac ligaturis, verum etiam ab ipsis staminibus seu pretiis, mercesque eorum disturbari, atque taxari, cum summo suo detrimento, ac magna suscepti itineris mora; cum alioqui sint nostris majorumque nostrorum Privilegiis, fuerintque hactenus semper ab hujuscemodi teloneorum exactione Liberi & immunes, pendantque hic propter Reipublicæ necessitatem hoc belli tempore, cum ab omnibus aliis bonis suis, tum á mercibus ingentia tributa, ita, ut non nisi vobis, ab istorum teloneorum exactione temperaveritis, magna rerum externarum hic in Lithvania consequeretur inopia, & negotiationem omnem Lithvanicam, cum summo Reipublicæ nostræ, ac ipsorum etiam Teloneorum detrimento intermitti opporteret. Quod quoniam non solum contrarium sit Gentium juri, sed ipsis Regni Legibus & constitutionibus Comitialibus; Proinde vobis serio ac severè mandamus sub gravi indignatione omnino habere volentes, ut ne deinceps in prænominatis aliisque locis, à Vilnensibus Mercatoribus telonea ullo nomine exigere audeatis & exacta restituatis, exigendorumque causa fidejussores datos fide liberetis, alioqui denuntiamus Vobis, quidquid damni jis ipsis Vilnensibus, ac postea nobis, totæque Reipublicæ ob intermissam negotiationem datum fuerit, id nos in vobis, vindicaturos ac sine ulla venia repetituros, iterum atque iterum vobis dicimus, atque edicimus liberos, immunesque Vilnenses per Cameras teloneorum ire, atque redire quaqua versus patiamini, secus pro gratia nostrà non facturi. Datum Vilnæ Die vigesima nona Mensis Decembris, Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Regni vero nostri, trigesimo sexto. Petrus Miskowski R. P. Vice Cancellarius.

Sigillum minus Regni Poloniæ.

A. 1566. Die 16. Januarii. Privilegium Serenissimi Sigismundi Augusti in Comitiis Vilnensibus denuo, super jus Magdeburgense collatum, quo serenissimus Rex Statuta Magni Ducatus Lithvaniæ, & Constitutiones Commitiales, Juri Magdeburgensi Civitatis Vilnensis deroganda cassat, obligando se & successores in perpetuum, Ius Magdeburgense Civitatis Vilnensis illœsè conservaturum.

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam res, negotiaque omnia oblivioni sunt obnoxia, nisi Litera-

rum

rum munimentis mandentur: ideo nos Sigiſmundus Auguſtus Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæ Livoniæque &c Dominus & Hæres, cupientes Civitatem noſtr'am Vilnenſem, ſedem, ac in Magno Ducatu Lithvaniæ Imperii noſtri Domicilium, perpetuis dotare ac ornare beneficiis noſtris; notum eſſe ac teſtatum volumus univerſis & ſingulis. Quòd cum omnes Magni hujus Ducatus Lithvaniæ ordines à nobis contendiſſent, ut leges ſeu Statuta ac Jura, certorum ad id delegatorum Juriſperitorum induſtriâ aucta, correcta, atque emendata ederemus: ut omnes ordines, tam equeſtris, ſeu terreſtris, quam Civilis ordinis, illis ſubderemus, nominatim vero ut cives in Magno Ducatu Juris Magdeburgenſis, Privilegio à nobis & Majoribus noſtris dotati, ad inſtantiam hominum Equeſtris Ordinis, & terrigenarum ac eorum ſubditorum conventi & accuſati, non iure ſuo Magdeburgenſi, ſed Terreſtri, hic à nobis edito, & promulgato judicarentur, verum cum Cives noſtri Vilnenses coram nobis reproduxiſſent, & demonſtraſſent, antiqua adhuc Proavi noſtri Sereniſſimi olim Ladislai Jagiellonis Regis Poloniæ, & Supremi Lith: Ducis, Privilegia & noviſſimi etiam, Privilegium noſtrum in Bielſcenſi conventione generali eis datum; quibus Privilegiis, illi sunt ab omni iuriſdictione ac officio Palatinali Capitaneali, & Terreſtri exempti, & ſoli Magdeburgenſi iuri subjecti, cumque ſimus & jure jurando obſtricti, atque obligati, & in principio hujus Statuti Terreſtris profeſſi ac polliciti, omnia Privilegia omnium ordinum firmiter conſervare & manutenere: Proinde hanc Civitatem noſtram Vilnenſem, propter ſingularem erga nos fidem, ſingulariaque merita, quibus noſtram gratiam, toto hoc Imperii noſtri tempore demereri nunquam deſtiterunt; in antiquo Privilegii Magdeburgenſis uſu per omnia conſervandam duximus, prout per præſentes conſervamus, cum ſcitu, voluntate, & aſſenſu omnium Conſiliariorum noſtrorum Statûs utriuſque, infra ſcriptorum, ac denuo illud damus & concedimus, donamuſque & dotamus, hanc ipſam Civitatem noſtram, ita ut antiquitus dotata & fundata eſt, ac omnes ejus Cives & incolas, jurisdictioni Civili ſubjectos, hujus juris Magdeburgenſis Privilegio, in perpetuum liberandos eos, ab omni omnium Terreſtrium Judicum, tam Palatinorum, quam eorum vices ſeu locum tenentium juriſdictione, & poteſtate ita, quod non debebunt, nec tenebuntur de rebus parvis, & magnis, in actionibus civilibus, & criminalibus, realibus & perſonalibus, coram ullo alio Magiſtratu comparere, præterquam coram Advocato, & civili Magiſtratu eorum, nec alio jure, præterquam jure Magdeburgenſi coram eis reſpondere. Advocatus vero, ac reliquus Magiſtratus, non coram alio, niſi coram nobis solis, non alibi niſi hic Vilnæ præſentibus & exiſtentibus, quando citatione literali noſtra citati fuerint, ſecundùm vetera Privilegia eorum, coram nobis reproducta, quæ

in toto ac ſi hic inſerta fuiſſent; confirmamus, & ſecundùm veteram hactenus ſervatam conſvetudinem, quam etiam in toto conſervamus, & approbamus, non obſtantibus quibusvis aliarum Civitatum, tam in hoc Magno Ducatu Lithvaniæ, quam in Regno Poloniæ consvetudinibus, nec obſtante Regni cum Magno Ducatu ſi ſubſequatur unione, quæ ſicut nullius ordinis, ita Civitatis huius Vilnenſis Privilegiis derogare nec poterit, nec debebit. Promittentes pro nobis, & Succeſſoribus noſtris, verbo & fide Regia, hanc Civitatem Vilnenſem in integro juris Magdeburgenſis, & omnium ejus Privilegiorum uſu, nos conſervaturos perpetuis temporibus, nec permiſſuros ut illa, novis poſtea Conſtitutionibus & Statutis, in Conventionibus generalibus conditis & condendis infringantur, illudque Statutum vetus, quod in Diſtinctione sexta articulo vigeſimo continetur, & alia omnia Statuta, ac Conſtitutiones comitiales, ubicunque ſcriptas & inſertas, quibus iuri Magdeburgenſi, Civitatisque Vilnenſis Privilegiis, derogatum eſt, vel poſtea derogabitur, quod Civitatem hanc noſtram Vilnenſem, ejuſque omnes incolas, una cum Senatoribus, Conſiliariisque noſtris, caſſamus, annihilamus, inducimus, antiquamus, irritamus, abrogamus, & pro non ſcriptis nec promulgatis in perpetuum habemus, eique per aliam novam legem, perque hoc Privilegium derogamus, & abrogamus, ac expreſsè in Statuta inſcribi mandavimus, ut cives omnes Vilnenſes in ius, ad ſuum civilem Magiſtratum, à quocunque, vocati, non alio quam Magdeburgenſi jure reſpondeant, adimimuſque nobis ac Succeſſoribus noſtris, aliquid poſtea publicè vel privatim, contra Privilegium Juris Magdeburgenſis, Civitati Vilnenſi datum, de Civibus Vilnenſibus in parte vel in toto laudandi, rogandi, decernendi, ſtatuendique poteſtatem, obligando Fidem etiam Succeſſorum noſtrorum, ut hoc idem Privilegium Magdeburgenſe integrum, Civitati huic Vilnenſi, à Majoribus noſtris & à nobis conceſſum, & omnia alia Privilegia, quæ antiquitus a Majoribus noſtris, vel etiam à Nobis conceſſa habent, conſervent, temporibus æviternis. In cujus rei fidem evidenſque Teſtimonium præſentibus Sigillum noſtrum eſt subappenſum. Datum Vilnæ in conventione generali, Die decima ſexta Januarii, Anno Domini milleſimo quingenteſimo sexageſimo ſexto, præſentibus Reverendis, Illuſtribus, Magnificis ac Generoſis Valeriano Vilnenſi, Joanne Andruſzowicz Luceorienſi, Victorino Samogitienſi, Nicolao Kijovienſi Epiſcopis, Gregorio Chodkiewicz Vilnenſi, Caſtellano Curiæ noſtræ, campiductore ac Caunenſi Capitaneo, Nicolao Radziwill in Birże & Dubinki, Duce Palatino Trocenſi, exercituumque Magni Ducatus ac Bielicenſis, Lidenſis, Moſirenque Capitaneo, Stephano Duce Zbaraſcenſi, Caſtellano Trocenſi, Joanne Chodkiewicz Capitaneo Samogitiæ Generali, Baſilio Konſtantynowicz, Duce Oſtrogenſi & Kiiovienſi, Paulo Sapieha Novogrodenſi, Baſilio Tyſzkowicz

kowicz Podlachienſi, Palatinis, Euſtachio Wołłowicz M. D. L. Theſaurario, & Curiæ Mareſchalco & Notario Breſtenſi, Mohiloviæque Capitaneo, Nicolao Kiſzka Pincerna M. D. L. Drohicenſi, Bielſcenſi Capitaneo, Gregorio Chodkiewicz Noſtro ſtructore Menviæ in Magno Ducatu Lithvaniæ, Joanne Szymkowicz Tykoczynenſi, Joanne Hayko, Mareſchalcis noſtris Oſmianenſi & Kraſnoſielienſi, Nicolao Naruſzowicz, Marcovienſi Capitaneis, & notariis M. D. L. & aliis quam plurimis fide dignis circa præmiſſa. Sigiſmundus Auguſtus Rex. Sigillum appenſile Magni Ducatus Lithvaniæ. Nicolaus Naruſzowicz S. R. M. in Magno Ducatu Lithvaniæ Notarius.

Ru 1568. Dnia 15. Junii Przywiley Króla Jmci Zygmunta Auguſta, aby Goſpod w Mieście Wileńſkim żaden Urząd, ani ſtanowniczy Króla Jmci, ani Marſzałkowſki, bez radziec niezapiſywał, deklaruiąc takowe zapiſanie nieważne, i daiąc wolność Goſpodarzowi ie zmazać, i Gościa niepuścić. Tym Panom Senatorom, Dworzanom i Urzędnikom, którzy Dwory i Domy ſwe maią, Gospod niedawać, &c.

Zyhimont Auhuſt Bożoju Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki, Inflantſki i innych. Oznaymujem ſim Naſzym Liſtom, nienieſznym i na potom buduczym, komu toho wiedati, albo cztuczy ieho ſłyſzati ieſt potreba: ſzto czaſto donoſili, to do nas, i bili nam czołom Woyt, Burmiſtry, Raycy i wſie poſpolſtwo Mieſta Naſzoho ſtołecznoho Wileńſkoho, o tom: ſztoſia im wielikiie krywdy i utiſki, około prymania Hoſtiey, rozdawania i zapiſowania Hospod, czerez ſtanowniczych naſzych Nadwornych, i Marſzałkowſkich dejut, a to w tom: iż im lepſzyie światlicy, gmachi, i ſklepy, zapiſywaiut i zabirajut, a Hospodara z żonoju i Dietmi, z nich wyhoniajut, i pożytok ich i żywnoſt im odymajut, i na koniec chotia kotory niemajet hdebyſia z żonoju i Detmi podieti mieł, tohdy predſia u nieho Hoſtia u odnoy świetlicy, i w odnom hmachu, kotoryſia odnymi Dwiermi zamykaiut, ſtanowiat, a to nie dla tak pilnoje potreby Hoſtiu onomu ſtojania, jak dla wyrywku ſtanowniczoho, hdeż iśli oni Hospodary u Stanowniczoho nie odkupiatſia, wielikuju trudnoſt i niebespieczeńſtwo z Detmi ſwoimi majut, a to nie tolko pry bytnoſti naſzoy Hospodarſkoy, u Mieſtie naſzom Wileńſkom czyniat, ale i okrom bytnoſti naſzoje Hospodarſkoje, tak toſz u niekotorych Mieſzczan, niekotoryie użo pokolkonadcati Let, w Domiech ich jak u swoich żywut, ſzto wſio ni od kul inul prychodit, i innyie krywdy takowyie, i dolehłoſti terpieti muſiat, odno dla nieporadnoho czerez ſtanowniczych Hospod zapiſowania, i rozdawania, bo onymi Hospodami wodłuh ſwojey woli, a nie wodłuh potreby Hoſtiey

ſzaſujut, i nie potrebnie ubohich Ludiey utiſkajut, nad Prawa i wolnoſti ich w toy, miere im, czerez Prodkow naſzych, i czerez nas ſamych, wodłuh Liſtow naſzych im danych, i nad zwyczay ſtarodawny, w toy miere u nich zawſiehda zachowany, tak iż to nietolko tyie, kotorym to właſno prynależyt czyniti, ale tož chto odnokolwiek choczet tohoſia ważyti, i hoſpody ſobie zaſtupaiut i zaymayiut. Zaczym toje Mieſto naſzoje, tak jakoby pryſtoyno było, i prynależało nie budujetſia, takowoy krywdy i niewoli obawlajuczyſia i wyſtrehàjuczy. A tak My Hoſpodar, tomu wſiemu zabiehajuczy, i to zahamowati chotieczy, z oſobliwojey łaſki, a izczodrobliwoſti naſzojey Hoſpodarſkoy, tot poradok i toje poſtanowienie naſzoje, około zapiſowania i rozdawania pro Hoſti Hoſpod, w Mieſtie naſzom Wileńſkom, jako w Stolicy naſzoho Wielkoho Kniaſtwa Litowſkoho, tojeśmo poſtanowili i uchwalili; jakož to poſtanawiajem, i uchwalajem, i to tym Prywilejem tomu Mieſtu naſzomu, i wſim obywatelom Jeho Mieſzczanom Wileńſkim, czerez nas Hoſpodara, z Łaſki naſzoje, Hoſpodarſkoje, dajem, i tot Prywiley na wiecznyie czaſy, moc i ważnoſt nienaruſzonuju mieti ſkazujem. Kotorymže to Prywiley czerez nas Hoſpodara, i czerez Potomki naſzyie wiecznie pod wieroju, i ſłowom naſzym Hoſpodarſkim, tomu Mieſtu naſzomu i Obywatelom jeho, dierżati choczem, i obiecujem, i pryrekajem. Naypierwey aby ſia tak, jako niżey jeſt wypiſano, a nie inaczey około zapiſywania i rozdawania Hoſpod w Mieſtie naſzom Wileńſkom, zawſiehdy wiecznymi czaſy zachowało, a taja recz tak sprawowanaja była; aby Hoſpody na kotoroiekolwiek Hoſti nikoli nie były czerez Stanowniczych naſzych, i Marſzałkowſkich zapiſywanyie, i dawanyie, okrom bytnoſti i wiedomoſti Uradu Mieſkoho Radeckoho, ale zawżdy pry bytnoſti dwu Radec Mieſkich Wileńſkich, bo zatym i bolſzey Hoſpod naydiet ſie, i Urad Mieſki budiet wiedał, kotoromu Hoſtiu hdie koho pryſtoynoju Hoſpodu, zapiſati i dati, kotory Mieſzczanin, lepſzyie, a pryſtoynieyſzyie budowania, i mieſzkania, może dla Hoſti zabudowati, i miet, a zapiſowania i naznaczeniia Hospod Stanowniczych, okrom Uradu Mieſkoho Radeckoho ważno, ani mocno byti nie majet, ani budiet, takže toje zapiſanie, wolno budiet Hoſpodaru Domowomu zmazati, i Dom swòy zamknuti, a Hoſtia naznaczonoho do ſiebie nie puſtiti, a za toje żadnojey winy, ani utierpienia mieti nie budiet, ani mieti majet, i ku tomu też Hoſt nie majet byti ſtanowien, ani jemu Hospoda majet byti dana, w jednym Gmachu, hdie Hoſpodar ſam mieſzkajet, kotory ſie hmach odnymi dwiermy, i odnym Zamkom zamykajet. Krom toho iżby chto mohuczy zbudowati, dla Hoſtia oſobnoje mieſzkanie, a nie budujet, ſzto wſie Wrad Radecki pod pryſiehami swojemi uważyti, i obaczyti majet, ani tož żaden Hoſt hdy procz odjeżdżat majet, tych hmachow w kotorych ſtojał, zamkom ſwoim zamykati niemajet, bo chtoſia toho ważyt budet,

budet, i zamknuwſzy Hmachi procz odiedet, tohdy wolno budet Uradu Mieſkomu zamki odbiti, i Hospodu wyſwoboditi, i tyie Hmachy Hospodaru wolnyie uczyniti, i podati, a za to żadnoho prenahabania, ani winowania mieti, nie budiet, a Hospody też nikomu inſzomu krom prawych a prawdywych Dworan, a ſluch naſzych, a ich Miłoſti Panow, Rad, i Uradnikow naſzych, a Poſłow, jako Cudzoziemcow, tak też i naſzych u Sprawach Reczypoſpolitey do nas Hospodara pryjeżdżajuczych dawane, ani zapiſywane nie majut, a to tolko pry bytnoſti naſzoje Hospodarſkoje oſoboju Naſzoju Hospodarſkoju, w Mieſtie naſzom Wileńſkom; a okrom bytnoſti naſzoje Hoſpodarſkoje w tomże mieſtie naſzom, aby żadny Urad kotoryżekolwiek budź ku prymowaniu Hoſtiei jakichkolwiek, abo ſłuch Pańſkich ubohich Mieſzczan nad wolu ich prymuſzati nikoli nie majet, ani budiet, pod Łaſkoju naſzoju Hospodarſkoju, a ku tomu tož żadnomu inſzomu, jako z Panow, Rad, naſzych, tak też Dworan, Uradnikow, i ſłuh naſzych Hospoda z Uradu dawana ani naznaczona byti nie majet, kotoryje ſwoje Domy, i Dwory w Mieſtie i na pered-Mieſtie majut, odno niechay ſie takowyie u swoich Domiech ſtanowiat, i mieſzkania majut, Jakož na twierdoſt toho podpisawſzy, tot Prywiley rukoju naſżoju Hospodarſkoiu, i pieczat naſzoiu prywieſitij prywieſitijeśmo kazali. Piſan u Horodnie na walnom Soymie Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho, Łeta Bożoho Narożenia, tyſiecza piatſot ſzeſtdieſiat oſmoho, Mieſieca Junia piatohonadcati Dnia. Sigismundus Auguſtus Rex. Mikołay Naruſzewicz Podſkarbi Ziemſki i Pisar.

Pieczęć przywieſiſta W. X. Lit.

Anno 1568. *Dnia* 15. *Junii Privilegium Sereniſſimi Sigiſmundi Auguſti Regis Poloniæ, Magni Ducis Lithvaniæ, qui præmiſſa meritorum Magiſtratus Vilnenſis, erga ſe & Rempublicam præſtitorum, enumeration, eundem Magiſtratum, & ejus Prolem nobilitat, & Clenodiis Nobilium decorat, Grodnæ in Conventione Generali collatum.*

In Nomine DEI omnipotentis Patris & Filii & Spriritus Sancti Amen. Ad perpetuam rei memoriam, Literas propterea eſſe repertas non ignoramus, ut quarum rerum memoriam ſempiternam exstare cupimus, & illarum monumentis contineantur, & ad poſteros transmittantur. Ideo nos Sigiſmundus Auguſtus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæ, Livoniæ &c. Dominus & Hæres, cupiendo noſtræ erga Civitatem Vilnenſem Sedem, ac Domicilium Imperii in Lithvania, noſtræ gratiæ & Clementiæ prodere ad poſteritatis memoriam, Teſtimonium notum ac teſtatum eſſe volumus, Quorum intereſt vel intererit, aut quocunque modo intereſſe poterit, univerſis & ſingulis qui nunc sunt, quique poſt futuri sunt, tam Domeſti-

cis,quam externis, quod cum ſingularem fidem, obſervantiam, ſubjectionisque reverentiam, ac cultum erga nos Civitatis Vilnenſis incolæ, ſemper declarâſſent, hocque præſertim belli tempore nos, Remquepublicam Noſtram, & pecunia ſæpe juviſſent, & pro noſtra Reique publicæ noſtræ ſalute, ac Dignitate extrema quoque pati, paratos ſe omni alacritate demonſtrâſſent, alijsque fidelium & obſequentium Subditorum officiis, ſuam fidem nobis ſæpe probâſſent, ut parem meritis illorum Gratiam, à nobis viciſſim conſequi poſſint, in Comitiis hiſce Generalibus Grodnenſibus hoc eos Privilegio præ cæteris omnibus Civitatibus, & Oppidis ornandos & condecorandos duximus:Ut omnes quicunque in Magiſtratum lectiReipublicæ illius Civitatis negotia tractant, & quorum cura & ſolicitudine pro eorum virili parte illius Civitatis, tranquillitas & incolumitas continetur, advocati ſcilicet, Proconſules, Conſules, Scabini, & notarij, ordini equeſtri Nobilitatique adæquentur, ijſque omnibus libertatibus, immunitatibus, Prærogativis, Honoribus, Reputationibus, ornati gaudeant, quibus indigenæ Terrarum Lithvaniæ Nobiles gaudent. Igitur motu proprio authoritateque noſtra Regia, qua non minore quam reliqui omnes Reges ac Principes, imo majore etiam qui nullumin terris Superiorem in Sæcularibus recognoſcimus, fungimur, decernimus, & in perpetuum conſtituimus: Primum ut, ſi qui sunt in Magiſtratu Vilnenſi, tam Advocatiali,quam Proconſulari, Consulari, Scabinali ac Notariali munere fungentes, ex nobili genere tam hic, quam foris nati, eorum Nobilitati functio Magiſtratus ne obſit, deinde qui ſunt in illo Magiſtratu, ex Plebejo, ignobilique genere, ob Magiſtratus tamen in primaria, & de nobis optime merita Civitate geſti, & adminiſtrati, dignitatem nobilibus adæquentur; ita ſcilicet, ut æquales & pares perpetuo ſine ullo probro, & ignobilitatis nota cenſeantur, eorum quoque Liberis, ſi vilibus artibus ſe non contaminaverint, ſed liberalia vel militaria ſtudia coluerint, eadem dignitate gaviſuris, ut ad omnes Honores Spirituales, & Sæculares, item ad poſſeſſiones terreſtres, quæ solis forte genere Nobilibus deberentur, aditus illis perpetuo patere poſſit, tamque ad Eccleſiaſtica Beneficia, quælibet majora, & minora, ac Prælaturas, ſeu in Cathedralibus ſeu Collegiatis, ac quibusvis aliis Eccleſiis, quam etiam ad Sæcularia officia digni ſemper habeantur Hoc enim Privilegio noſtro Parentibus eorum pro Magiſtratus Civilis functione conceſſo, ipſi quoque majore ſtudio & ardore virtutem colent, atque omni honeſto officio, ut pares eſſe tanto decori a nobis conceſſo, poſſent, contendent, unde ad rei hujus publicæ uſum & utilitatem, majus uberiuſque ſeminarium pullulare perpetuo poſſe, certo nobis perſvademus. Licebitque prædicto Magiſtratui & eorum Liberis, Nobilium ſtemmata ſeu inſignia ſi velint ſibi aſſumere, de conſenſu tamen & voluntate alicujus Familiæ ejus generis, quod ea arma gerit; quæ illi aſſumere opta-

taverint, quibus insignibus in omnibus Actis suis, tam in annulis signatoriis, quam in sculpturis, ac picturis privatis uti poterint, non requisito deinceps vel Nostro vel Succeſsorum Nostrorum consensu, aut alio Privilegio novo & speciali. Jn publicis vero Officii Civilis negotiis & actis, utentur sigillo Civitatis usitato, Sancti Christophori Jmaginem continente, cæra vero rubea more primariarum in Regno Poloniæ Civitatum. Eximimusque illos ab omni probro, nota, convitio, ignominia, contemptu, contumeliis, quibus ignobiles à Nobilibus insectari & præscindi solent, ut eandem pænam in exprobrantes præfato Magistratui Vilnensi ignobilitatem vel vilitatem, statuimus, quæ in statutis nostris in eos decreta est, qui veré nobili ignobilitatem exprobrat, volentes insuper, ut qui plenum laboris & solicitudinis pro Republica munus sustinent, ac quotidie graviſsimis totius Civitatis curis anguntur, præ cæteris concivibus suis, aliquod sentiant præmium, liberamus omnes in Magistratu constitutos, Advocatos, Proconsules, Consules, Scabinos, Notarios, ab omnium Hospitum, aulicorum videlicet Nostrorum, vel Succeſsorum Nostrorum, vel quorumvis aliorum cuiuscunque status, conditionis, præeminentiæ, receptatione, tam Comitiorum tempore, quam alio quovis, ut Domus habitationesque illorum in quibus ipsi degunt, liberæ perpetuo sint, ne Domini Domûs, quorum industria, consilio, & providentia Respublica Civitatis regitur; receptorum Hospitum molestia turbati, ad sui muneris functionem segniores ac ineptiores reddantur, ac ita, uti hactenus fieri experimur, bonus ordo & regimen Civitatis impediatur; Quod quidem Privilegium a Nobis advocatis Proconsulibus, Consulibus, Scabinis Notariisque Civitatis Vilnensis, et eorum Succeſsoribus datum, Nos ratum firmumque perpetuo conservaturos pro Nobis & Successoribus Nostris, verbo fideque Nostra Regia pollicemur, nullo unquam tempore immutandum, caventes insuper, si Magnus Ducatus Litvaniæ, quod speramus cum Regno Poloniæ unitus realiter, & in effectu fuerit, hoc Privilegium præfato Magistratui datum æque in Regno sicut & in Magno Ducatu valiturum. Volumus etiam insuper, ut Magistratus sæpe nominatus Vilnensis, ad omnia Comitia Generalia, tam in Magno Ducatu Litvaniæ, quam etiam in Regno Poloniæ, si unio istorum Dominiorum debitum sortita fuerit effectum, binos vel ternos Consules, ex Collegio suo mittant, qui secundum Nuntios Terrestres residendi, & de rebus ad statum Civitatis Vilnensis pertinentibus, dicendæ sententiæ jus, potestatem, facultatemque perpetuis temporibus sunt habituri. Jn cuius rei fidem & evidentius Testimonium præsentibus Sigillum Nostrum est subappensum. Datum Grodnæ in Conventione Generali, quindecima Junii, Anno Domini Milleſimo quingentesimo sexagesimo octavo, Præsentibus Reverendiſsimis Jllustriſsimis Magnificis Dominis,

Valeriano Vilnensi, Victorino Luceoriensi, Georgio Mednicensi, Nicolao Kiioviensi Epiſcopis, Nicolao Radziwiłł in Dubinki, & Bierże, Duce Palatino Vilnensi, Magni Ducatus Lithvaniæ Cancellario, Boriſſoviensi, Lidensi Capitaneo, Gregorio Chodkiewicz Castelano Vilnensi, et Exercituum Magni Ducatus Lithvaniæ ſummo, & Grodensi, Mosirensi Carnoviensi Capitaneo; Stephano Duce Zbarascensi, Palatino Trocensi, Georgio Chodkiewicz Caſtellano Trocensi; Joanne Chodkiewicz Libero Barone in Skłow, & Bichow Capitaneo Samogitiæ, Magni Ducatus Lithvaniæ Magno Mareschaleo, Archiepiscopatus Rigensis adminiſtratore Plotelens., Telsensi Tenutario; Stanislao Devoyno Polocensi, Paulo Sapieha Nowogrodensi, Georgio Tyſzkiewicz Brzeſtensi, Wołkowyscensique Capitaneo, Georgio Oſcik Mſciſlaviensi, & Capitaneo Braſlavienſi, Gabriele Gronoſtay Minscensi Palatinis, Camenecensique Capitaneo, Georgio Szeniowicz Polocensi, & Leplensi Capitaneo, Gregorio Wołowicz Novogrodensi & Słonimensi Capitaneo, Gregorio Trizna Podlasensi, Joanne Hayko Breſtensi Caſtellanis & Capitaneo Wilkiensi, Euſtachio Wołowicz Magni Ducatus Lithvaniæ Vice-Cancellario, ac Curiæ Mareschalco Brzeſtensi, Cobrinensique Capitaneo, Nicolao Naruſzewicz Thesaurario Terreſtri Magni Ducatus Litvaniæ, Markoviensi, Miedalensique Capitaneo, Nicolao Kiſzka Pocillatore Noſtro Drohicensique Capitaneo, Chriſtophoro Radziwiłł Jnci ore Noſtro, Nicolao Olechnowicz Dorohoſtayſki Primario Dapifero, alias Stolnik Magni Ducatus Lithvaniæ Velunensi Tenutario, Joanne Szymkowicz Mareschaleo, ac in Magno Ducatu Lithvaniæ Noſtro Notario, Tikoczynensi, Wiłkomiriensi Capitaneo, Luca Swirſki, Joanne Wołczek Joanne Swirski, Mareschalcis NoſtrisLaurentio Woyna, Michaele Haraburda, BasilioDrzewińſki, Mathia Sawicki Notariis, & aliis quam plurimis Conſiliariis, OfficialibusqueNoſtris. Sigismundus Auguſtus Rex. Nicolaus Naruſzewicz Terreſtris Thesaurarius, ac Notarius Magni Ducatus Lithvaniæ. Sigillum appenſile M. D. Liſt:

R. 1569 *D.* 5 *Decembra. Przywiley Króla Jmci Zygmunta Auguſta na libertacyą Kamieniey Szpitalney, w Rybnym końcu na rogu ulicy Sawiczey leżącey, Jarmolinſka nazwaney na Szpital SSS. Tróycy Rzymskiey przynależącey.*

Zygmunt Auguſt z Bożey Łaſki Król Polſki Wielki Kſiąże Litewſki Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, i Jnnych, Pan i Dziedzic. Oznaymuiemy tym Liſtem Naſzym, iż My miłoſierdziem Chrześciańſkim wzruſzeni, i chcąc aby ubóſtwo w Szpitalu Swiętey Tróycy, albo Swiętego Ducha w Wilnie, mogło mieć lepſze ku wychowaniu ſwym opatrzenie, Dom tego to Szpitala, przez Urząd Mieyſki Wileńſki z pienię̨dzy i dochodów tego

to

to Szpitala kupiony na Rynku Wileńſkim, przeciw poſtrzygalni Mieyſkiey podle Ulicy Sawiczey z iedney ſtrony, à podle Piſarza naſzego ſkarbowego Larka Domu z drugiey ſtrony, Jarmolińſkim nazwany, wolnym i wyzwolonym czyniemy, i mocą tego Liſtu naſzego wyzwalamy od wſzelakich gości ſtanowienia tak Dworzan Naſzych, iako i Pańſkich przy bytności i bez bytności Naſzey w Wilnie, okrom Poſłów Panow Chrześciańſkich Rzymſkiego Zakonu, ku którym tam przy bytności Naſzey ſtanowieniu, wedle dawnego w innych Domach Poddanych Naſzych zwyczaiu zoſtawuiemy, ſobie moc i władzą, i przykazuiemy mocą tego Liſtu Naſzego, wſzyſtkim w obec Urzędnikom Naſzym Ziemſkim i Dwornym, na których Urząd rozdawania Goſpod przynależy, aby tam nikogo innego w przerzeczonym Domu przy Nas i bez Nas, ſtanowić nie śmieli, ale aby ten Dom przy tey wolności Naſzey i wyſwobodzeniu, iſtotnie zachowali. Ktemu chcąc ieſzcze więkſze na ten czas dobrodzieyſtwo temu to Szpitalowi przerzeczonemu uczynić, wyſwobodzamy ten to Szpitalny Dom, od płacenia Kapſzczyzny do ſkarbu Naſzego, iako miodowey tak i piwney, która Kapſzczyzna ma bydź z tego Domu na Szpitalny pożytek obrócona, także przykazuiąc Horodniczemu Naſzemu dziſieyſzemu, i na potym będącemu, i na czyykolwiek potym Urząd wybieranie Kapſzczyzny będzie przynależało, chcąc to koniecznie mieć, aby od tych czasów z tego Domu wyżey opiſanego Kapſzczyzny żadney brać, i oney wyprawować nie śmiał. Na pewność tego teneśmy Liſt Sygnetem ſwym zapieczętowali i Ręką ſwoią podpiſali. Dan w Kriſzynie piątego Dnia Mieſiąca Decembra, Roku Pańſkiego Tyſiąc pięćset ſześćdzieſiąt dziewiątego, Królowania Naſzego czterdzieſtego. Sigismundus Auguſtus Rex. Michayło Haraburda Piſarz.

Sigillum appreſsum Regiæ Maieſtatis.

R. 1569. Dnia 1. Julii. Extrakt Unii Korony Polſkiey, z Wielkim Kſięſtwem Litewſkim, przez Krola Jmci Zygmunta Auguſta na Seymie Lubelſkim zawarty, a z Metryki W. X. Litt: za Króla Jmci Zygmunta III. D. 29. Marca R. 1590 wydany.

Zygmunt Trzeci z Bożey Łaſki Król Polſki Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Inflantſki ze Królewſtwa Szwedzkiego naybliżſzy Dziedzic i przyſzły Król. Oznaymuiemy tym Liſtem Naſzym wſzem w obec i każdemu z oſobna komu to wiedzieć należy, iż żądali Nas Poſłowie Miaſta Wileńſkiego, na teraznieyſzy Seym walny do Warſzawy przyſłani, abychmy Przywiley albo raczey ſpiſek Uniey Korony Polſkiey, z Wielkim Kſięſtwem Litewſkim, przez Swiętey pamięci Przodka i Wuia Naſzego Zygmunta Auguſta Króla, na Seymie Lubelſkim

uczynion, z Kfiąg Kancellaryi Nafzey Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego wypifać, i pod pieczęcią Nafzą wydać rofkazali. My tedy widząc bydź rzecz flufzną, takowy Przywiley flowo do flowa z Kfiąg Kancellaryi Nafzey wypifawfzy, wydadź pod Pieczęcią rofkazali, który to tak fię w fobie ma. W Jmie Pańfkie Amen. Ku wieczney pamiątce fprawy niżey opifaney. My Prełaci i Panowie Rada, tak Duchowna iako i Swiecka, Kfiążęta, Stany wfzyftkie Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego, ktemu Pofłowie Ziemscy, na tym walnym a z Pany Radnymi, i z Pofły, a Stany wfzyftkiey Korony Polfkiey, fpołem Lubelfkim Seymie będący, to ieft Waleryan Bifkup Wileńfki przez umocowanego fwego, Jerzy Pieckowicz Bifkup Zmudzki, Hryhory Alexandrowicz Chodkiewicz, Pan Wileńfki, Hetman naywyżfzy Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego, Starofta Grodzieńfki, Dzierżawca Mohilewfki, Stefan Zbarafki Woiewoda Trocki, Oftafiei Wołowicz Pan Trocki, Podkanclerzy Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego, Starofta Brzefki i Kobryńfki, Jan Chodkiewicz Hrabia na Szkłowie i na Bychowie, Starofta Zmudzki Marfzałek naywyżfzy Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego, Adminiftrator i Hetman Ziemi Jnflantfkiey, Starofta Kowieńfki, Dzierżawca Płotelfki, i Telfzewfki, Wasili Tyfzkiewicz Woiewoda Smoleńfki, Starofta Mińfki i Pińfki, przez umocowanego fwego, Paweł Jwanowicz Sapieha Woiewoda Nowogrodzki, Jerzy Wasilewicz Tyfzkowicz Woiewoda Brzefki Starofta Wołkowyfki, Gabryel Jwanowicz Hornoftay Woiewoda Mińfki, Starofta Kamieniecki, Hrehory Tryzna Kafztelan Smoleńfki, Hrehory Wołowicz Kafztelan Nowogrodzki, Starofta Słonimfki, Jan Mikołaiewicz Hayko, Kafztelan Brzefki, Koniufzy Grodzieńfki, Dzierżawca Trabfki, Mikołay Talwofz, Kafztelan Mińfki, Starofta Dyneborfki, Mikołay Narufzewicz, Podfkarbi Ziemfki Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego, Pifarz J. K. Mości, Dzierżawca Markowfki, Miedzielfki, Ufzpolfki, i Pieniańfki, Mikołay Krzyfztof Radziwiłł Kfiąże na Ołyce, i Nieświżu, Marfzałek Dworny W. X. Litt: Mikołay Olechnowicz Dorohoftayfki, Stolnik W. X. Litt: Dzierżawca Wiłańfki, i Beyfagolfki, Ciwun Włości Zmudzkiey Gondyńfkiey, Wawrzyniec Woyna, Podfkarbi Dworny W. X. Litt: Pifarz J. K. Mości, Dzierżawca Kuznicki, i Kwafowfki, a Marfzałkowie J. K. Mości w Wielkim Kfięftwie Litewfkim, Kniaż Łukafz Boleflawowicz Swirfki, Dzierżawca Kiiowfki, Mikołay Pawłowicz Sapieha, Jan Wołczek, Koniufzy i Podkomorzy Wileńfki, Dzierżawca Wafilifki, Kalinicki, Tyfzkowicz, Jan Boleflawowicz Swirfki z Wileńfkiego, Malcher Snowfki Sędzia Ziemfki Nowogrodzki, Dzierżawca Kurzeniecki z Nowogrodzkiego, Paweł Oftrowicki, z Ofzmiańfkiego Powiatow Pofłowie, Alexander Wahanowfki Marfzałek, Pifarze J. K. Mości, Michał Haraburda, Dzierżawca Swiflocki, Bazyli Drzewnicki, Maciey Sawicki, Starofta Mielnicki, Woyfki Drohicki, Stanifław Narufze-

ſzewicz Ciwun Wileńſki, à My Poſłowie Ziemscy Powiatów tego ſławnego Państwa W. X. Litt: na tenże ſpólny Seym od Ziem i Powiatów; za zupełną mocą poſłani, z Woiewodztwa Wileńſkiego, poſpołu z wyżey mianowanym Marſzałkiem, Kniaziem Janem Swirſkim, Kniaź Malcher Matuſzewicz Giedroyć, z Woiewództwa Trockiego Andrzey Dzierſzko Podkomorzy, Kaſper Raiecki Chorąży Ziemi Trockiey, a Michayło Wrona z Ziemi Zmudzkiey, Mikołay Stankiewicz Bielewicz Podkomorzy Ziemi Zmudzkiey, Ciwun Eyragolſki, Iwan Jſgowſki Ciwun Wiſzwienſki, à Ciwun teyże Ziemi Zmudzkiey Dzirwanſki. Jan Gradowſki z Woiewodztwa Nowogrodzkiego, poſpołu z wyżey pomienionym Marſzałkiem Malchrem Snowſkim, Andrzey Jwanowicz Sekretarz J. K. Mości Podkomorzy Nowogrodzki, z Woiewództwa Witebſkiego, Piotr Kiſzel Horodniczy Witebſki, à Tymochwiey Hurko, Podſędek Witebſki, z Woiewództwa Brzeſkiego Dominik Pac Podkomorzy Brzeſki, Adam Pociey Piſarz Ziemſki Brzeſki, z Woiewództwa Mściſławſkiego Jſay Szczołkan, à Hrehory Makarowſki, z Woiewództwa Mińſkiego Waſili Rohoża, Chorąży Dworny W. X. Litt: Andrzey Stankiewicz, à z Powiatów ku tymże Woiewództwom należących, z Woiewództwa Wileńſkiego z Powiatu Oſzmiańſkiego, poſpołu z wyżey pomienionym Marſzałkiem Pawłem Oſtrowſkim, Staniſław Staniſławowicz, Sędzia Ziemſki Oſzmiański, z Powiatu Wiłkomirſkiego, Mikołay Kończa, Krzyſztof Romuzowicz, z Powiatu Lidzkiego, Sadżibor Dowgird, à Szczęsny Auguſtynowicz Huba, a z Woiewództwa Trockiego, Powiatu Grodzieńſkiego Kniaź Jwan Małsalſki, Sędzia Ziemſki Grodzieńſki, à Jan Kluchowſki, z Powiatu Kowieńſkiego, Andrzey Jſgowſki Ciwun Twerſki, á Kaſper Giedroyć; z Woiewództwa Nowogrodzkiego, z Powiatu Słonimſkiego Michayło Sokołowſki, Sędzia Słonimſki, a Marcin Jaczynicz, z Powiatu Wołkowyſkiego, Jaronim Pukſzta Chorąży Wołkowyſki, à Piotr Skrobot, z Woiewództwa Witebſkiego, z Powiatu Orſzańſkiego, Boguſz Alexieiewicz Skołko, Chorąży Orſzańſki, a Fiedor Woropay, z Woiewództwa Brzeſkiego, z Powiatu Pińſkiego, Staniſław Szynna, Woyſki Pińſki, Jwan Domanowicz, Podſędek Pińſki, z Powiatu Mozyrſkiego Fiedor Lenkowicz Pohodzki, Podſędek Mozyrſki, a Jan Kłopot, z Woiewództwa Mińſkiego, z Powiatu Rzeczyckiego, Andrzey Chalecki, Piſarz Ziemſki Rzeczycki, á Zmayło Zienkiewicz, i wſzyſtka inſza Szlachta, Obywatele Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego, tak tu w Lublinie będący, iako i nie będący, których iednak wſzyſtkich chuci, i wola do tych niżey opiſanych rzeczy ieſt nam dobrze z Seymikow Powiatowych, które ten Seym walny Lubelſki uprzedziły, wiadoma, tak iakoby ſię tu właśnie i Jmiona ich wſzyſtkich włożyły, i pieczęci zawieſiły. A przytym też i Miaſta Wileńſkiego Stołecznego, Wielkiego Xięſtwa Litewſkie-

ſkiego Poſłowie, Fronc Durnik, Fiedor Jackowicz Burmiſtrze, à Jeronim Opachowſki, Piſarz Miaſta Wileńſkiego: Oznaymuiemy tym Liſtem Naſzym, wszem ninie i na potym będącym Ludziom, do których iedno wiadomości, ten Liſt Naſz przyydzie, iż My maiąc uſtawicznie przed oczyma powinność Naſzę przeciw Oyczyznie ſwey, Wielkiemu Kśięſtwu Litewſkiemu, któreyieśmy wſzyſtkę powinność, ozdobę, pożytek poſpolity, a naywięcey umocnienie od niebeſpieczeńſtwa, tak wnętrznego, iako i zewnętrznego, opatrzyć powinni, będąc też przy tym i przed oczyma maiąc chwalebny, à oboiemu Narodowi barzo należny związek, i ſpołeczność przez Przodki ſwe niegdy z Obywatelmi na on czas wſzyſtkiey Korony Polſkiey, na wieczne czasy za ſpólnym a liſtownym obudwu Narodow dozwoleniem uczynioną, i Liſty pieczęciami, przyſięgami, czciami, oboiey ſtrony dzierżaną, lecz potym za złemi, a zawiſnemi czasy nieiako zatrudnioną, zawżdyśmy tak My, iako Przodkowie Nasi o tym myślili, i Pany ſwe, tak ſławney pamięci Zygmunta, iako i ſzczęśliwie na ten czas obiema Narodom, Polſkiemu i Litewſkiemu Panuiącego, Pana à Pana Zygmunta Auguſta Króle Polſkie, przez niemały czas upominali, i proźbami Naſzemi do tego wiedli, aby Nam z powinności ſwey Pańſkiey, à Królewſkiey, iako zwierzchni, a iedni obudwu Narodow Panowie, do exekucyey a ſkutku tak ſpiſow ſpólnych, iako i innych Praw, i Przywileiow Naſzych, które na ten związek, i na tę ſpołeczność, z Pany i Ziemiany Korony Polſkiey, ieſzcze od Pradziada J. K. Mości, także i za Alexandra Króla. My z Koroną Polſką, mamy z Łaſki a zwierzchności ſwey dopomodz, a to co ſię z tey ſpołeczności wykroczyło, w ſwą ryzę wſtawić raczyli, zwiodſzy Nas z Pany Radami, i innemi ſtany Korony Polſkiey, ſpólnie na iedno mieyſce na wykonanie tey to chwalebney, à oboiemu Narodowi pożyteczney ſprawie, iako o tey ſprawie Uniey Akta, i Konſtytucye, i Deklaracye, i Receſsy Seymow, pod te czasy będących iaśnie omawiaią. Jakoż iednak za Łaſką miłego Boga, który ſpołeczność i iedność miłuie, à który Królewſtwa, Pańſtwa, i Rzeczypoſpolite po wſzyſtkim świecie w oſobney ſwey opiece mieć raczy, a za Łaſką też Pana ſwego ſzczęśliwie na ten czas panuiącego Pana, à Pana Zygmunta Auguſta Króla Polſkiego, wyżey mianowanego, tośmy nakoniec za uprzeymym ſtaraniem ſwym odzierżeli, iż przodkiem w Warſzawie na Seymie Roku 1563. złożonym, à potym w Parcewie Roku 1564. ziachawſzy ſię z Stany Koronnemi niemałyśmy wſtępek, do naprawienia tego to ziednoczenia, i tey po części naruſzoney Uniey uczynili, namawiaiąc między ſobą z obu ſtron, i utwierdzaiąc Artykuły do tey uniey należące, które Artykuły: iż tam na on czas przez krótkość czasu, i przez inſze gwałtownieyſze potrzeby Rzeczypoſpolitey, oboiego Narodu ſpólnemi ſpiſy, Naſzemi, i z Stany Koronnemi,

nemi, warowane bydź mogły: Przeto tego wolnieyſzego czasu ziachawſzy ſię na ten Seym, ſpolnie do Lublina na Dzień Dwudzieſty Trzeci, Mieſiąca Grudnia, w Roku przeſzłym 1568 przez J. K. Mość, za zezwoleniem oboich Rad Polſkich, i Litewſkich złożony, i do tego czasu iednoſtaynie dzierżany i kontynuowany, takeśmy niżey opiſane traktaty i namowy czynili, ktòreśmy za łaſką Boſką do tego końca, i do tey konkluzyey za zgodnym, i iednoſtaynym oboiey ſtrony zezwoleniem, i ſpólnym piſaniem, niwczym niederoguiąc Receſsowi Marſzałkowſkiemu i inſzym Przywileiom, przywiedli; z czego bądź Panu Bogu w Tròycy iedynemu chwała wieczna, a Królowi Jmci z Łaski Bożey, Panu à Panu Zygmuntowi Auguſtowi dzięka nieśmiertelna, zacney też Koronie Polſkiey i Wielkiemu Kſięſtwu Litewſkiemu, ſława i ozdoba na wiekuiſte czasy. Naprzód iż aczkolwiek były ſtare ſpisy przyiacielſtwa ſprzymierzenia, pomnożenie i lepſzy ſpoſob Rzeczypospolitey tak Koronie Polſkiey, iako Wielkiemu Kſięſtwu Litewſkiemu czyniące, wſzakoż iż ſię nieco w nich baczy bydź coś ròżnego od dobrego i ſzczerego Braterſtwa dufania, przeto dla mocnieyſzego ſpoienia ſpólney i wzaiemney miłości braterſkiey, i wieczney obronie obudwu Páńſtw, ſpołeczney nie wątpliwey wiary braterſkiey, czasy wiecznemi ku chwale Bożey, J. K. Mości z wiecznym podziękowaniem godney ſławie, i tychże obudwu, nayzacnieyſzego Polſkiego i Litewſkiego Narodu, i też ku rozſzerzeniu niezamierzoney i wieczney czci, ozdobie, okrasie, możnemu, uczciwemu zacności Maieſtatu ſpòlnego wiecznemu rozſzerzeniu, one ſtare ſprzymierzenia ponowili, i pomiarkowali w tym wſzyſtkim, iako iuż niżey piſano, iż iuż Króleſtwo Polſkie i Wielkie Kſięſtwo Litewſkie, ieſt iedno nierozdzielne i nieróżne Ciało, a także nieròżna á nierozdzielna, ale iedna à ſpólna ieſt Rzeczpoſpolita która ſię ze dwu Páńſtw i Narodow, w ieden Lud zniosła i ſpoiła Rzeczpoſpolita, à temu oboiemu Narodowi żeby iuż wiecznemi czasy iedna głowa, ieden Pan, ieden Kròl rozkazował ſpolny, który ſpólnemi głosy od Polakòw i od Litwy obrany, a mieysce obrania w Polſzcze, a potym na Króleſtwo Polſkie pomazan, i koronowan będzie w Krakowie, ktòremu obraniu wedle Przywileiu Alexandrowego nie bytność ktòrey ſtrony przeſzkadzać nie ma, albowiem powinni & ex debito Rady i wſzyſtkie ſtany Korony Polſkiey i W. X. Litt: używane bydź maią, obieranie i podnoſzenie W. X. Litt: które przed tym oſobne bywało w Litwie, aby iuż tak uſtało, żeby i znak żaden, albo podobieńſtwo nie było na potym, z którегoby ſię okazywało, albo znaczyło podnoſzenie albo inauguracya W. X. Litt: à iż Tytuł W. X. Litt: i Urzędy zoſtawaią, tedy przy obieraniu i Koronacyey ma bydź obwołan zaraz Kròlem Polſkim, i Wielkim Kſiążęciem Litewſkim, Ruſkim, Pruſkim, Mazowieckim, Zmudzkim,

Kijowſkim, Wołyńſkim, Podlaſkim, Inflantſkim. Succeſſio J. K. Mości Naturalis, & Hereditaria, ieśliby J. K. Mości i komukolwiek z przyczyny iakieykolwiek w Wielkim Kśięſtwie ſłużyła, nie ma iuż wiecznemi czasy przeſzkadzać tego ſpolku i ziednoczenia oboyga Narodów, i obieraniu ſpólnego iednego Pana, którey J. K. Mość Koronie wiecznemi czasy odſtąpił, nie wątpiąc w tym, i to też ſobie waruiąc żebyśmy ani ſamey Oſoby J. K. Mości, ani Potomſtwa właſnego, ieźli J. K. Mości które Pan Bóg dadź raczył, niezgołocili, ale żeby poczciwe à przyſtoyne ſtanowi iego od Rzeczypoſpolitey opatrzenie miało, ieśliby na Króleſtwo niebyło wzięte; á wſzakoż nie czyniąc żadney dyzmembracyi Koronney, o czym do deklaracyi J. K. Mości i w Receſſie Seymu Walnego Warſzawſkiego doſtatecznie ieſt opiſano i obwarowano. A przy Koronacyey nowego Króla maią bydź przez Króla Koronowanego poprzyſiężone, i zaraz Konfirmowane na iednym Liście i iednymi ſłowy, na wieczne czaſy Prawa, Przywileie, i wolności Poddanych wſzyſtkich oboyga Narodow i Państw; tak złączony Seymy i Rady ten oboy Narod ma zawſze miewać ſpólnie Koronę pod Królem Polſkim Panem ſwym, i zaſiadać, tak Panowie między Pany oſobami ſwemi, iako Poſłowie między Poſły, i radzić o ſpólnych potrzebach tak na Seymach, iako i bez Seymow, w Polſzcze i w Litwie, też aby iedna ſtrona drugiey była Radą i pomocą, aby J. K. Mość Prawa Przywileie tak wſzem Ziemianom, Narodom Korony Polſkiey, iako i W. X. Litt; Ziemiom do nich należącym wſzelakim piſmem nadane Przywileie i Prawa od wſzyſtkich Przodków J. K. Mości, i od J. K. Mości ſamego z dawnych czasow, i od poczęcia Uniey, wſzem wobec i każdemu z oſobna, iakimkolwiek ſpoſobem nadane, i wolności, doſtoieńſtwa, Prerogatywy, Urzędy wſzyſtkie oboyga Narodow nieporuſzone zachował, wſzyſtkie Prawa, Sądy, Wyſądy, Stany Xiążęce, i Familie Szlacheckie przerzeczonych Narodow, uchwały Sądowne z dawna do tego czasu zachować każdemu ſtanowi mocnie i nie poruſzenie. Przyſięgi Rad, Dygnitarzòw, Urzędników, Staroſtow Narodu Litewſkiego, i Przednieyſzych Domow Ludzi, którzyby ie czynić mieli, przy mocy zoſtać maią, iakośmy też i ſami ſpólnie tak Przywileiami, iako ſpòlnym opiſaniem na Seymie Warſzawſkim, ſpólnym ſobie zoſtawili tym wykładem, iż na potym wſzyſtkie takowe przyſięgi Kròlom Koronowanym i Koronie Polſkiey czynione bydź maią. Także około przyſiąg trzymania ſpiſków poſpolitych zachować ſię maią, i ſtatecznie ſobie trzymać według Przywileiu Alexandrowego. Też we wſzyſtkich przeciwnościach ſpólną pomocą My oboiego Narodu Prałaci, Kśiążęta, Rady, Barones, Panowie, i wſzyſtkie ſtany, pomagać sobie mamy wſzyſtkiemi ſilami i możnościami, iako ſpólney Radzie pożyteczniey i potrzebniey będzie zdało, ſzczęśliwe i przeciwne rzeczy, za ſpól-

ſpólne rozumieiąc i wiernie ſobie pomagaiąc. Fœdera aut pacta albo z mowy i przymierza z poſtronnemi Narody podle ſpólney zgody Warſzawſkiey na potym żadne czynione, ani ſtanowione, żadni też Poſłowie w rzeczach ważnych do obcych ſtron posyłani bydź nie maią, iedno za wiadomością i Radą ſpólną obudwu Narodów: A przymierza albo ſtanowienia z którymkolwiek Narodem przedtym uczynione, któreby były ſzkodliwe którey ſtronie, dzierżane bydź nie maią. Moneta tak w Polſzcze iako i w Litwie ma bydź za ſpòlną Radą uniformis & æqualis in pondere & grano & numero petiarum, inscriptione monetæ, co ku ſkutkowi przywieśdź J. K. Mość ieſt powinien, i Potomkowie J. K. Mości będą powinni. Cła, Myta w Polſzcze i w Litwie, Ziemſkie i wodne, iakimkolwiek Jmieniem nazwane, tak Królewſkie, iako i Szlacheckie, Duchowne, i Mieyſkie J. K. Mość znoſić raczy, iżby iuż żadnego ex nunc cła nie brano na potym wiecznych czasów od Duchownych do Swieckich Ludzi Szlacheckiego Stanu i od ich Poddanych od rzeczy ktòrychkolwiek własney roboty, i wychowania, niezakrywaiąc Myt Kupieckich, ani ſię zmawiaiąc ku ſzkodzie, a zataieniu ceł zdawna zwykłych Królewſkich, tak w Litwie iako i w Polſzcze, Statuty i uſtawy wſzyſtkie iakiekolwiek, i z któreykolwiek przyczyny, przeciw Narodowi Polſkiemu w Litwie uſtawione i uchwalone, około nabywania i dzierżania Jmienia w Litwie Polakowi, iakokolwiekby go doſtał i doſtawał, chocia po Zenie albo z wyſługi, albo zakupne, darownym obyczaiem zamianą, i którymkolwiek obyczaiem wedle zwyczaiu Prawa polpolitego, te wſzyſtkie ſtatuta aby żadney mocy niemiały, iako Prawu, ſprawiedliwości, i też ſpólney braterſkiey miłości i Uniey, à ziednoczeniu ſpólnemu przeciwne, ale aby wolno zawżdy było, tak Polakowi w Litwie, iako Litwinowi w Polſzcze, każdym ſłuſznym obyczaiem doſtawać imienia i dzierżeć ie, wedle Prawa w którym leży ono Jmienie; à co ſię tycze inſzych Artykułow, Przywileiow Alexandra Króla, które ieſzcze nie ſą na Warſzawſkim Seymie deklaracyą Kròla Jmci, ani ſpólną zgodą deklarowane, ale na ten teraznieyſzy ſpólny Lubelſki z Warſzawſkiego Seymu odkładem ſpólnym zawiſły te wſzyſtkie, iako ſię w Przywileiach i w ſpiſaniu ſpołem, a oſtatecznie w Alexandrowym Przywileiu i tu w Lublinie od Kròla Jmci po przód tey ſprawie Uniey danym opiſane, w Mocy zupełney na czasy wieczne zoſtać maią, wſzakże po obiaśnieniu lepſzym to przykładaiąc, iż przy tytule W. X. Litt: Doſtoieńſtwach i Urzędach wſzyſtkich i zacności ſtanow, wedle opiſania Przywileiem Króla Alexandra, cale á nienaruſzenie zoſtać maią, gdyż to ziednoczenie i ſpołeczności tey, roſtargnienia i rozdziału nie czyni, Seymow innych żadnych oſobnych ſtanom Koronnym i Litewſkim, od tego czasu Król Jmć ſkładać niebędzie, iedno zawżdy ſpolnie Seymy, temu oboiemu Narodowi, iako

ciału iednemu, w Polſzcze ſkładać będzie, gdzie ſię J. K. Mość i Radom Koronnym i Litewſkim nayſłuſzniey zdać będzie Dygnitarſtwy Urzędow, ieśli które wakuią, albo wakować w Wielkim Kſięſtwie Litewſkim na potym będą, Krol Jmc niema dadź nikomu, ażby pierwey J. K. Mości i Potomkom Jego Krolom Polſkim Koronowanym, i temu nierozdzielnemu ciału Koronie Polſkiey przyſięgę uczynił. Upatruiemy też doſtatecznie i waruiemy ſtany i Oſoby W. X. Litt: aby exekucya na ſamych i potomkow naſzych, nietylko według Statutu Alexandra Krola, ale ani według żadnych Przywileiow i Liſtow, Konſtytucyi, uchwał, Seymowych w Koronie Polſkiey czynionych, danych, i uchwalonych, iakichkolwiek przeſzłych około Dobr ſtołu J. K. Mości w Wielkim Kſięſtwie Litewſkim od wſzech Przodków i J. K. Mości ſamego, od zaczęcia Uniey w Wielkim Xięſtwie Litewſkm komużkolwiek rozdanych żadnego ſtanu niedoległa, ale wſzyſtkie Prawa Przywileie od wſzech Przodków J. K. M. i J. K. M. ſamego od zaczęcia uniey w W. X. L. i Narodom Litewſkim, Ruſkim, Zmudzkim, i innym Narodom, Obywatelom W. X. L. i też Ziemiom, Powiatom, Familiom, i Oſobom do tych czasów dane, całe i zupełne i niwczym nienaruſzone zoſtały. Także wieczności Feuda, albo Lenna, Frymarki, zamiany, do żywocia, zaſtawy wſzelakie, tak na Seymie i bez Seymu uczynione, wedle każdego Przywileiu wiecznemi czasy dzierżane bydź maią, nieprzywodząc ich w żadną wątpliwość ktorymkolwiek obyczaiem i wykładem. Także też nadania na Dygnitarſtwa, Urzędy, ktore z dawna i właśnie na nie należały, zaſtawy, i Summy wſzyſtkie i wſzelkie w zupełnym Prawie ſwym zoſtawione bydź maią, niebędąc powinni żadney części dochodów zwykłych ſwych, iakimkolwiek obyczaiem nazwanych, gdzie indziey, i na co innego nad teraznieyſze dzierżanie, i Przywileie albo Liſty ſwe do tego czasu odzierżane okrom pożytku ſwego obracać. A ktoby z Przodkow ſwych niemaiąc Liſtow do gruntow i każdey Poſsesyi iakimkolwiek imieniem nazwanych, trzymał i pożywał, takowy tę takową ſwoię własność bez Liſtow, iako i za Liſty, ma wiecznie trzymać według Statutu Litewſkiego ſtarego i nowego i zwyczaiow dawnych. Jakoż Panowie Rady i wſzyſtkie Stany i Poſłowie wſzyſtkich Ziem tym teraznieyſzym poſtanowieniem zamykaią w ſobie i Potomkom ſwoim moc ſtanowienia i wznawiania iakimkolwiek kſztałtem, także wſpominania i wſzelakie wynalazku wznieſienia Exekucye na wyſługi, i inſze maiętności przeſzłe, à iż iuż od tego czasu rozdawanie Dobr Stołu W. X. Litt: oſtać ma. Wſzakoż Jmiona ktorekolwiek z Domow Kſiążęcych, i Szlacheckich, i Pańſkich ku Stołowi J. K. Mości, potym przypadać będą. Takowe Jmiona J. K. Mość wedle woli i Łaſki ſwey Krolewſkiey rozdawać ma tak Polſkiego, iako i Litewſkiego Szlacheckiego Narodu Ludziom, aby ſię tym ſłu-

ſłużba Ziemſka Woienna niezmnieyſzała, takież w rekuperacyey od Nieprzyiaciela Moſkiewſkiego, Zamków i Jmion Poſseſyi i Dòbr wſzelakich będzie powinien J. K. M. tym wracać, czyie to Oyczyzny i Poſseſye przed tym były, przed oſiągnieniem Nieprzyiaciela; á ieśliby na to mieyſce dano komu to co ſię do Stołu J. K. M. wracać będzie, które wſzyſtkie Artykuły Uniey Prałaci i Panowie, Rady, Książęta, i Poſłowie Ziemſcy i inne Stany wſzyſtkie W. X. Litt: znaiąc bydź chwalebne potrzeby, i oboiemu temu Narodowi, iako Koronie Polſkiey, tak i Wielkiemu Księſtwu Litewſkiemu, iako iuż iedney ſpòlney, à nie rozdzielney Rzeczypoſpolitey pożyteczne, a ſpòlnego Naſzego z Stany tey ſławney Korony Polſkiey zezwolenia, w ten Liſt na ten kſztałt ſpiſane radzi z dobrą wolą, i z dobrą Bracką chucią i Miłością, tak Prałatom, Panom, Poſłom Ziemſkim, iako i innym wſzyſtkim Stanom, i Oſobom Koronnym, tym Liſtem Naſzym na wieczne czasy, z ſtrony Naſzey przyznawamy i one Pieczęciami, Przyſięgami, Poczciwościami ſwymi i Potomſtwa ſwego, waruiemy, utwierdzamy, i umacniamy warunkiem, utwierdzeniem, i umocowaniem takim, iakie naywiękſze i naymocnieyſze, bądź z Oſob, bądź z mieysc, i Urzędow naſzych, tak oſobliwym iako i pospolitym obyczaiem należy, ſlubuiąc i obiecuiąc przed Panem Bogiem, dobrym, uczciwym, Szlacheckim i Chrześciańſkim ſłowem naſzym, iż to wſzyſtko co ſię tu napiſało, znać, trzymać, dzierżeć wypełniać ſami, i z Potomkami ſwemi, na wieczne czasy będziemy, bez fortelów wſzelakich, nieprzywodząc tych rzeczy niczego, ni żadną wątpliwość na wieki, ani odmianę, nieodſtrzelaiąc ſię też niczym od tey iedności, ktòrąśmy ſię z Narodem tym ſławnym Korony Polſkiey związali, według opiſania tego Liſtu naſzego, i Artykułow w tym Liście związanych, i obiaśnionych, wiecznemi i wiekuiſtemi czasy, iaki też nam Panowie Polacy dali, ktòre ſpólne naſze ſpisy Król Jmć przerzeczony iako Pan naſz zwierzchny, władzą ſwoią Kròlewſką konfirmować Nam raczył, à ieśliby która ſtrona Przywileiow i ſpiſow, o ſpólności uczynionych, między temi Narody, tak Nam iako ſobie trzymać niechciała, albo ieden z oſobna iako przeciw Nieprzyiacielowi naſzemu, i Narodow ſpólnych powſtać z Potomkami Naſzymi, przy Panu naſzym Królu Polſkim, będziemy powinni. Co wſzyſtko czynić i wypełniać, mocnie dzierżeć w ſkutku wſzyſtkim zawżdy, pod naſzą przyſięgą ſiebie i Potomki naſze obowiązuiemy, à te wſzyſtkie rzeczy tu poſtanowione i obwarowane, ani przez J. K. Mość, ani przez Panow, Rady i inne wſzyſtkie Stany, i Poſły Ziemſkie oboyga Narodu za ſpólnym zezwoleniem, ani poiedynczo od którey części i ſtrony, niemaią nigdy wiecznemi czasy bydź naruſzone i odmienione, ale wiecznie, całe i mocnie zachowane bydź maią, á ku lepſzemu świadectwu i wieczney pamięci, rzeczy wyżey opiſaney, My przerzeczeni, wy-

żey opisani Prałaci, Panowie, Rada tak duchowna iako i świecka, Książęta, Posłowie Ziemscy, i inne stany na tym Walnym, à spòlnym Seymie Lubelskim będący, zawiesiliśmy na ten List pieczęci nasze. Pisan i Dan na tymże spólnym Seymie Lubelskim, dnia Pierwszego Lipca, Roku Pańskiego Tysiąc Pięćset Sześćdziesiąt Dziewiątego. Datt; w Warszawie Dnia Dwudziestego dziewiątego Marca Roku Pańskiego Tysiąc Pięćset Dziewięćdziesiątego, Panowania Naszego Trzeciego, Leo Sapieha M. D. L. Cancellarius.

Sigillum appressum M. D. L.

R. 1570. Dnia 28. Aprila. Przywiley Krola Jmci Zygmunta Augusta, ktòrym waruie Miastu Wileńskiemu, iż Myta nowo podwyższonego na ten czas dla pilney potrzeby całey Rzeczypospolitey uchwalonego, po wyyściu trzech lat, Mieszczanie i Kupcy Wileńscy na wieczne czasy płacić nie powinni.

Zybimont Aubust Bożoiu Miłostiu Korol Polski Wieliki Kniaż Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, Jnflantski i innych. Oznaymuiem sim Naszym Listom, niniesznym i na potom buduczym, szto pierwo sieho postanowlenno i uchwaleno było, w Państwie Naszom Wielikim Kniastwie Litowskom, pobory wielikiie od reczey iedwabnych, Sukon, i od wsiakich towarow kożdomu Czołowieku Kupieckomu dawati, i płatiti do toho czasu, pokul Woyna z Niepryiatielem Naszym Kniaziem Wielikim Moskowskim stoit, niżli na Soymie Walnym Horodeńskim, w Roku minułom Szestdiesiat Osmom za prożboiu Posłòw Ziemskich, z łaski naszoie Hospodarskoie czynieczy ulżenie wsim Poddanym Naszym, onyie pobory wielikiie od świata wsich swiatych, w Roku proszłom Szestdziesiat Dziewiatom, złożytiieśmo obiecali, iakoż wodle onoie obietnicy naszoie Hospodarskoie, i uchwały Soymu Horodeńskoho, tyie pobory wielikiie złożywszy, i na onże czas skoro po tom Soymie Horodeńskom obmyślaiuczy w czomby wielmi pilnyie à prawie hwałtownyie potreby, kotoryie w chowaniu Ludiey służebnych, w opatrowaniu Zamków Ukrainnych, i w inszych mnohich à wielikich potrebach Ziemskich, za usiłowaniem na Państwo Naszoie Niepryiatiela Naszoho Wielikoho Kniazia Moskowskoho, czasto prypadaiut; opatrowane byti mohli, poratowanie tych potreb ziemskich z tohoieśmo wynayti rozkazali, aby tyie kotoryie z Państwa Naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho, Towary prowadiat, Myto nowo postawlennoie do czasu pewnoho, to iest od Swiata wsich Swiatych w Roku minułom Szestdiesiat Diewiatom, czerez try hody wodle postanowienia Naszoho płatili, wyniawszy z toho Towary, kotoryie do Państwa Naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho proważony budut, okrom soli i sieledcow, szto zawżdy

po-

pożytku Skarbu Naszoho należało i należyt, iako to szyrey w ustawie Naszoy i w Listiech około toho, z Kancellaryi Naszoy wydanych iest opisano, iakoż na tyle myta nowo podwyższonyie, pierwo sieho wziawszyieśmo od Sekretara Naszoho Walentoho Iberfelta, à od Poddanoho Naszoho Izaaka Brodawki, niemałuiu Summu pienieżi na potreby Ziemskiie, à opatrowanie Zamkow ukrainnych, wydati wieleli, to pak buduczy Nam zdeś w Warszawie Woyt, Burmistry, Raycy, i wsi Mieszczanie Miesta naszoho Wileńskoho, prysyłali do Nas opowiedaiuczy, iakoby to protiwko Prawu, Prywileiom i wolnostiom ich, od Prodkow Naszych sławnoie pamieti Korolei i wielikich Kniaziei nadanych, i od Nas Hospodara utwerżenych byti mieło: i biiuczy czołom abychmo od dawania toho myta nowo podwyższonoho ich wyzwolili, niżli My baczeczy iż toie takowoie czerez Nas nowo postawlennoie myto, niczoho nieodno Prawu i wolnostiom ich nieubliżaiet, ale i szkody nikotoroie w płaceniu myta od wsiakich Towarow kotoryie do Państwa Naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho, proważone budut, nieprynosit; a iż tosz to, tolko do czasu pewnoho na tych kotoryie z Państwa Naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho, Towary w ustawie Naszoy opisane wywoziat, dla oborony Ziemskoie postawleno, i pered Soymom Lublińskim nie dawno minułym arendowano, a na Soymie Lublińskim wsie arendy pożytkow Naszych Hospodarskich i Ziemskich do Roku, w tych arendach naznaczonoho doderżati uchwaleno, z tych pryczyn toie myto nowo postawlenoie, do czasu pewnoho to iest od Swiata wsich Swiatych, w Roku Szestdiesiat Diewiatom, niedawno minułom, czerez try Hody prodka wodle postanowienia Naszoho, Mieszczanom Wileńskim płatitiieśmo rozkazawszy, to im obwarowali i upewnili, i sim Listom naszym obwarowywaiem i upewniaiem, iż toie dawanie myta nowo podwyższonoho od Towarow, kotoryie z Państwa Naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho proważony budut, w poszlinu i obyczay zwykły, i powinny iti i poczytano byti, i wolnosti Prawa i Prywileiow ich ninie i na wsie potomnyie wiecznyie czasy, niczym naruszati i wymowati niemaiet, i mocy niebudet mieti, i po wystiu tych trech Hodow Mieszczanie Wileńskiie toho myta nowo podwyższonoho dawati i płatiti niebudut powinni, a od tych towarow kotoryie do Państwa Naszoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho, proważony budut, okrom soli, i sieledcow niczoho myta dawati i płatiti oni niemaiut. Jakoż dla lepszoiei pewnosti, i utwierżenia daliieśmo Mieszczanom Wileńskim, sies Nasz List z naszoiu Pieczatiu, i z podpisaniem Ruki naszoie i Hospodarskoie. Pisan w Warszawie Roku Tysiacz Piatsot Siemdziesiatoho, Miesiaca Apryla, Dnia Dwaccatoho Osmoho. Sigismundus Augustus Rex Michayłło Haraburda Pisar.

Sigillum Appensile M. D. L.

Anno 1576. Die 26. Julii Confirmatio Jurium et Privilegiorum Civitatis Vilnensis, per Serenissimum Stephanum, Regem Poloniæ & Magnum Ducem Lithvaniæ.

In Nomine DEI Omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti Amen. Quoniam Maiestas Regia quidquid vel denuo concedit, vel iam antea concessum renovat, confirmatque, id ad Posterorum deducendo memoriam, Literis et Sigillis authenticis, Testibusque fide dignis perennare consvevit: proinde etiam ad perpetuam rei memoriam, Nos Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Kiioviæ Volyniæ, Podlachiæ Livoniæque &c. necnon Transylvaniæ princeps. Significamus præsentibus Literis quorum interest, universis & singulis, præsentibus & futuris, harum notitiam habituris, quomodo accedentes Maiestatem Nostram Regiam in Consiliariorum nostrorum conspectu, Nobiles ac Famati Fideles Nobis dilecti, Subditi Nostri Cives Vilnenses, per suos Nuntios, nomine totius sui Magistratus & universæ Communitatis Civilis, post delatam Nobis fidelitatis & subiectionis suæ obedientiam, supplicaverunt Nobis, ut eorum omnia Jura Civilia Magdeburgensia, Privilegia, Libertates, Prærogativasque, & a Theloneorum solutionibus exemptiones, & immunitates, Literas & consvetudines, Placita & Plebiscita, eidem Civitati Vilnensi, ac omnibus Incolis ipsius, per Prædecessores Nostros Serenissimos Reges Poloniæ, & Magnos Duces Lithvaniæ, data, concessa, largita, emanata, laudata, & donata, confirmataque, seu datas, concessas, largitas, laudatas, & donatas, confirmaremus, roboraremus, approbaremus, & ratificaremus, præsertim vero per Serenissimos Principes, ac Reges & Duces, Antecessores Nostros, Laudatissimos Vladislaum Jagiellonem, Vitoldum, Alexandrum, Casimirum, Sigismundum primum, & novissimé Sigismundum secundum Augustum, eidem Civitati Nostræ præmemoratæ, & omnibus ipsius Jncolis, hæc ipsa Jura, Privilegia, Leges, Libertates, Exemptiones, & Jmmunitates, plebiscitaque, & consvetudines data, concessa, & largita, seu datas, concessas, & largitas, Authoritate Nostra Regia, novo Diplomate confirmaremus, ratificaremus, & approbaremus. Nos itaque attendentes integram fidem & indubitatam constantiam, eorundem Civium Nostrorum Vilnensium, quam erga Antecessores Nostros exhibuerunt, & prout Nobis per Consiliarios commendata est, & eandem se Nobis præstituros promiserunt, cupientes etiam eos erga Maiestatem Nostram reddere alacriores, & promptiores, eorumque petitioni iustæ, & rationi consonæ annuentes, omnia eorum huiusmodi Jura, Leges, Privilegia, Jndulta, Exemptiones, & immunitates, Libertates, prærogativas, Plebiscita, & Consvetudines, tam in Privilegiis, quam etiam & in

in Literis authenticis contenta, & contentas, & tam Latinis verbis, quam etiam Polonica & Ruthenica dialecto, & caracteribus ſcripta ac ſcriptas: quarum voces & tenores tanquam hic de verbo ad verbum inserti, & inscripti eſsent, habere & valere volumus (Jn quorum & quarum usu & poſseſsione usque hactenus extiterunt) Jn omnibus eorum Capitulis, articulis, Paſsibus, paragraphis, punctis, clausulis, & conditionibus, ita ut generalitas ſpecialitati, & ſpecialitas generalitati, minime derogare poſsit, confirmanda, roboranda, ratificanda, & approbanda, ſeu confirmandas, roborandas, ratificandas, & approbandas duximus, prout præsenti Privilegio Noſtro confirmamus, roboramus, ratificamus & approbamus, decernentes ea omnia iuſte, licite & legitime emanata vim & robur perpetuæ, ac indubitatæ firmitatis obtinere debere, temporibus æviternis Tenore Præsentium mediante. Jn cuius Rei fidem & evidentius teſtimonium, præsens Privilegium manu Noſtra ſubscripsimus, & ſigillo Noſtro M. D. L. muniri, & obsignari iuſsimus. Actum & Datum Kniſsinii, Feria quinta, die vigeſima ſexta Mensis Julii Anno Domini Milleſimo quingentesimo ſeptuagesimo ſexto. Præsentibus Jlluſtribus, Magnificis, Generosis, & Nobilibus Nicolao Radziwill, in Dubinki & Bierże Duce, Palatino Vilnensi, M. D. L. Cancellario, Boriſzoviensi, Mosiriensi Lidensique Capitaneo, Joanne Chodkiewicz in Szkłow, & Meſz, Comite Caſtellano Vilnensi Samogitiæ Generali Capitaneo M. D. L. Magno Mareschalco, Adminiſtratore & Gubernatore Livoniæ, Libero Barone in Bychow Caunensi Plotelensique Capitaneo, Teleſoviensique Tenutario; Stephano Duce Zbarascensi Palatino Trocensi, Somiliensique Tenutario, Euſtachio Wołowicz Caſtellano Trocensi, & M. D. L. Procancellario Breſtenſi, Cobrynensi & Rzeczycensi Capitaneo: Nicolao Olechnowicz Dorohoſtayſki, Polocensi & Capitaneo Wołkowiensi, Wielunensi Tenutario, & Boysogolcensi Adminiſtratore, Paulo Sapieha Novogrodensi, Gregorio Wołowicz Smolenscensi, & Merecensi Dubicensique Eysiscensique Tenutario, Georgio Oscik Msciſlaviensi, & Capitaneo Braſlaviensi; Nicolao Sapieha Minscensi Palatinis, Joanne Comite a Tenczyn Woynicensi Capitaneo Lublinensi, ac Succamerario Noſtro, Nicolao Talwosz Samogitiensi, & Dineburgensi Capitaneo, Paulo Sapieha Kiioviensi, & Lubecensi Tenutario, Dominico Pac Smolenscensi, Georgio Zienowicz Polocensi, & Leplensi Capitaneo, Gregorio Wołowicz Novogrodensi, & Słonimensi Capitaneo, Mathia Sawicki Podlascensi Caſtellanis, & Melnicensi Capitaneo, ac in Magno Ducatu Lithvaniæ Notario, Stanislao Zamoyſki, Regni Poloniæ Procancellario, Belzensi & Kiſſinensi Capitaneo, Laurino Woyna M. D. L. Terreſtri Thesaurario Pinscensi Capitaneo, Olitensi Kwaſsoviensique Tenutario, Chriſtophoro Radziwill, Ductore Exercituum Curiæ, &

Pocillatore M. D. L. Zyżmoriensi Tenutario, Joanne Kiszka Inciso- re M. D. L. & aliis quam plurimis Consiliariis Secretariis Officiali- busque Nostris. Stephanus Rex, Ostafiey Wołowicz, Pan Trocki Podkanclerzy W. X. L. Mathias Sawicki Castellanus Podlachiæ M. D. L. Notarius.

Sigillum appensile M. D. L.

Roku 1576. D. 27. Julii Uniwersał Króla Jmci Stefana do Mytników Podlaskich, i Lubelskich aby od Kupcow i Mieszczan Wileńskich, żadnego Myta nie wyciągali.

Stefan z Bożey Łaski Król Polski Wielki Kiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kiiowski, Wołyński, Jnflantski, i Siedmigrodzki, &c. Wszem i każdemu z osobna komu to wiedzieć należy, a osobliwie Mytnikom Celnikom, i ich Pisarzom na Podlaszu, i indziey w Koronie Naszey mieszkaiącym, do ktòrych iedno ręku List ten Nasz doydzie, uprzeymym i wiernym nam miłym, Łaska Nasza Królewska. Uprzeymi i wierni Nam mili dali Nam sprawę Mieszczanie Wileńscy, że na Podlaszu, i w Lubelskim Woiewòdztwie, maią wielkie uciążenie w wybieraniu Cell, od których są wedle Praw i Przywileiow swoich wolni, i tych Cell nigdy przedtym nie dawali, ani utrapienia takiego cierpieli; a tak iż My niechcemy nikogo na żadną rzecz niżli powinien wyciągać, a każdego przy Prawie i wolności iego zachować iesteśmy powinni, Rozkazuiemy aby nie tylko na Podlaszu, i w Woiewòdztwie Lubelskim, ale też i wszędzie indzie po Koronie Naszey, gdzieby iedno Cell przedtym Mieszczanie Wileńscy nie dawali, a od nich byli wolni, żeby nie byli do płacenia Cell i Mytt wszelakich przymuszeni i przyciskani, i owszem wedle Praw i wolności, ich żeby zachowani byli, dla Łaski Naszey aby inaczey nie było. Dan z Kryszyna dwudziestego siódmego dnia, Julii, Roku Tysiącznego pięćsetnego siedmdziesiątego szòstego, Panowania Naszego Roku pierwszego, Stephanus Rex.

Pieczęć mnieysza Królestwa Polskiego przyciśniona.

Anno 1576. Dnia 29. Septembris, Literæ Universales Serenissimi Stephani Regis Poloniæ ad Teloniatores, ne ullum Teloneum a mercibus Civium Vilnensium in Regno exigant.

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, &c nec non Princeps Transsylvaniæ. Significamus tenore præsentium quibus expedit Universis, præsertim vero Theloneorum Nostrorum Præfectis, ubi-

ubivis locorum in Regno, & Dominiis Nostris existentibus, expositum Nobis esse per famatos Consules, Civitatis Nostræ Vilnensis, quomodo dum per Terras Nostras Podlachiæ, & Ducatus Lithvaniæ, cum suis mercibus Gnesnam, & alibi proficiscuntur, in locis quibusdam per Judæos Arendatores Theloneorum detinentur, & ad solutionem Theloneorum, ad quæ ipsi ratione Libertatum Civitati Vilnensi, ab antiquo tempore per Serenissimos Prædecessores Nostros, tum etiam respectu Literarum Nostrarum, eidem Civitati per Nos clementer concessarum non tenentur, sæpius compellantur, eiusque rei causa non sine magno rerum suarum dispendio molestantur, supplicatumque est Nobis, per quosdam Regni Nostri Consiliarios, quo eisdem Civibus ea in re de remedio opportuno, ex Gratia Nostra speciali providere, Nostrasque præsentes significatoriales Literas, ipsis concedere dignaremur, cui supplicationi Nos uti Justæ & consentaneæ benigné annuentes, atque volentes quenquam Jure suo potiri & gaudere, Literas illis Nostras præsentes ad intercessionem eorundem Consiliariorum Nostrorum, concedere denuo duximus, concedimusque mandantes vobis omnibus, quorum interest ut habita ratione priorum mandatorum Nostrorum, præfatos Cives & Mercatores Vilnenses, servitoresque ipsorum cum equis, curribus mercibus, & rebus omnibus per bona Tenutas & possessiones Vestras, per quæcunque ipsos euntes ac redeuntes transire contigerit, sine aliquorum Theloneorum solutione permittant, & permitti sine ulla molestatione ac inquietatione curent; idque & non aliter faciant, sub pænis contra tales Mandatis Nostris non obedientes, constitutis editisque, non obstantibus etiam quibusvis Literis, ex Cancellaria Nostra in contrarium emanatis, vel emanandis, Harum testimonio Literarum, quibus Sigillum Nostrum est appressum. Datum Dirschoviæ, Die vigesima nona Septembris, Anno Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo sexto. Regni vero Nostri Anno primo Petrus Dunin Wolski, Regni Poloniæ Cancellarius.

Sigillum Majus Regni Poloniæ appressum.

Anno 1576. Die 8. Decembris. Literæ universales Serenissimi Stephani Regis Poloniæ, ad Teloneatores Regni, ne à Mercatoribus & Civibus Vilnensibus, mercibusque eorum ullum teloneum, iuxta Decretum eo nomine latum, sub pœna Mille aureorum exigere audeant.

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ &c. nec non Princeps Transylvaniæ. Universis & singulis teloneorum nostrorum, in Regno & Dominijs nostris Præfectis, eorumque Notariis, & locum-

tenentibus præcipué verò Kiioviensibus, Volyniensibus & Podlaſiensibus, Gratiam Noſtram Regiam. Fideles Nobis dilecti, tulimus Decretum Noſtrum inter Cives & Mercatores Noſtros Vilnenses Famatos, Euſtachium Boronik, Joannem Kuryłowicz, alioſque litis participes, & perfidos Abrahamum & Josephum Kraſny Judæos, tamquam Arendatores Teloneorum noſtrorum præfatorum, quo quidem Decreto ipſos Cives & Mercatores Vilnenses, circa eorum Privilegia, Libertationem à ſolutione omnium teloneorum in ſe continentia conſervavimus, validaque ex ſe decrevimus, mandamus itaque fidelitatibus Veſtris omnino habere volentes, ut Cives & Mercatores Vilnenses, ſecundum hoc ipſum Decretum noſtrum, & antiquam conſvetudinem conſervetis, conservarique omnino faciatis, nullum teloneum ab eis, eorumque mercibus propriis exigendo, idque in iis Locis, & emporiis, ubi ipsi Cives Vilnenses nullum teloneum á ſuis mercibus antea pendebant, nec illud ſolvebant, aliter fidelitati Veſtræ pro gratia Noſtra, & ſub pæna mille aureorum fisco Noſtro irremiſſibiliter ſuccumbenda. Datum Torunij, Octava Die Mensis Decembris, Anno Domini Milleſimo Quingentesimo Septuagesimo ſexto, Regni vero Noſtri Anno Primo, Stephanus Rex.

Sigillum Majus Regni Poloniæ appreſsum.

Anno 1578. *Feria Tertia poſt Dominicam Reminiscere, Decretum Aſseſsoriale Sereniſſimi Stephani Regis Poloniæ, & Magni Ducis Litvaniæ, inter Lucam Mundum Doctorem, & Magiſtratum Vilnenſem latum, quo Magiſtratus circa jura & Privilegia ſua conſervatur, & pro gravamine citatus ad judicia, S. R. M. non alibi niſi ſolummodo Vilnæ reſpondere debet.*

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſsiæ, Pruſsiæ, Samogitiæ, Maſoviæ, Livoniæque &c. nec non Tranſylvaniæ Princeps. Significamus tenore præſentium quorum intereſt universis, citatos fuiſse citatione noſtra Literali, Generoſum ac Famatos, Advocatum, Proconsules, Conſules, Scabinosque Civitatis Noſtræ Vilnensis, de Officiis ac omnibus bonis illorum mobilibus & immobilibus, ad inſtantiam Nobilis ac Eximij Lucæ Martinidis Mundi Doctoris, ac Civis Vilnensis, occaſione incarcerationis ipsius actoris, & uxoris ipsius, per Citatos authoritate privata, contra Literas ſalvi Conductûs, & contra ius commune, bonorumque ipsius tam in Civitate Vilnensi, quam extra Civitatem consiſtentium, parti illius adversæ Famato Thomæ Marcinowicz, eiusque consorti traditionis, prout ea latius, in citatione præfata continentur. Jn termino itaque hodierno ex citatione eiusmodi provenienti, hucusque continuato, partibus utrisque acto-

actorea quidem per se, & conventa per Nobilem Felicem Macieykowski Plenipotentem suum legitime comparentibus, & terminum attentantibus petentibusque, ipso actore Citatos ad directam responsionem cogi, plenipotentique præfato, monstrata plenipotentia & mandato in præmissis collocato, citationem excipiendo, se suosque principales Citatos, hic ad obiecta & propositionem actoris respondere non debere, neque teneri, ex eo, quia sunt hic contra Privilegium, per olim Divum Sigismundum Augustum Regem Poloniæ, & Magnum Ducem Lithvaniæ, Eisdem concessum evocati, in quo lucide constat eos non alibi, inde respondere teneri, nisi Vilnæ coram S. R. Majestate, petiit itaque liberos et absolutos à termino pronuntiari, actore itidem contrarium allegante, primum contra Plenipotentiam, citatos non potuisse coram ipsorum Officiis & actis eiusmodi, Plenipetentem suum ordinare, deinde quod in Criminalibus, & accusator, & accusatus, non nisi personaliter coram Judice agere, seque defendere debeant, demum quod etiam Privilegium ad quod sese referunt, iam lite pendentes, inter ipsum actorem ac ipsos citatos sit expeditum, aliisque articulis & clausulis, loco & tempore suo declarari non omissis. Nos itaque cum Consiliariis Nostris audita propositione & allegatione actoris, ac exceptione per plenipotentem Conventorum facta, inhærendo Privilegio Civitati per Antecessorem Nostrum concesso, ipsos Citatos pro nunc circa hoc idem Privilegium conservando, à termino liberos & absolutos fore decernimus, nihilominus ipso Actori salvam actionem reservamus, coram Nobis agendam, juxta continentiam Privilegii, ubi partes terminum sunt habituræ, dum actor citatos legitimé adcitaverit, hac Nostra sententia mediante. Harum quibus Sigillum Nostrum est impressum testimonio literarum. Actum Varsoviæ Feria tertia post Dominicam Reminiscere, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo octavo. Ostafiey Wollowicz Podkanclerzy W. X. L.

Sigillum appresum M. D. L.

Anno 1579. Feria Secunda post Dominicam Invocavit. Privilegium Serenissimi Stephani Regis Poloniæ, super libertatem Lapidearum à suscipiendis Hospitibus, Personis in Magistratu existentibus collatum.

IN Nomine Domini Amen. Nos Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Litvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Livoniæque &c. Princeps Transylvaniæ. Ad perpetuam rei memoriam, tenore præsentium significamus, universis & singulis harum notitiam habituris, præsentibus & futuris Quod cum ante hunc primum adventum Nostrum, huc Vilnam Magni Duca-

tus Noſtri Lithvaniæ, ſedem primariam, Literis Noſtris ad Officium Civile datis, Magiſtratum eiusdem loci admonuiſsemus, & hortati ſumus, ut darent operam, quo hoſpitia & receptiones pro Aulicis Noſtris, & quibusvis aliis cuiuscunque ſtatus, conditionis, præeminentiæque ſint, exhiberi & concedi poſsint; quod quidem ipsi licet alacri animo accepiſsent, & quantum in eis fuit, ad hoc omne ſtudium, & operam, & conatum ſuum adjunxiſsent; nihilominus tamen Privilegium ſuum civile, coram Nobis exhibuerunt, quo hi omnes qui Magiſtratus Civilis Officio funguntur, publicaque Officia quotidie exercere neceſse habent, veluti Advocati, Præconsules, Conſules, Scabini, Notariique, à receptione omnium hoſpitum aulicorum Noſtrorum, & quorumvis aliorum cuiuscunque ſtatus, conditionis, præeminentiæque ſint, tam Comitiorum tempore, quam alio quovis, in iis domibus & habitationibus, in quibus ipsi degunt, liberi & immunes perpetuo ſunt pronuntiati, circa quod Privilegium idem Magiſtratus, petierunt humillime ſe conſervari. Quo quidem Privilegio Nos reviso, eo ipso in Jlloanimadverso quod in illo descriptum exstat, ne Domini Domus, quorum induſtria Conſilio & providentia, Reſpublica Civitatis regitur, receptione Hoſpitum moleſtia turbati, ad ſui muneris functionem ſegniores ac ineptiores reddantur, ac ita bonus ordo & regimen Civitatis impediatur, Eosdem Magiſtratus circa hoc idem Privilegium, illud confirmando & roborando præſentibus, conſervandos duximus, prout per præſentes conſervamus, perpetuumque robur habere debere prout in eo deſcriptum extat, decernimus: mandando Dominis Mareschalcis, vel iis ad quorum officium diſtributio hoſpitiorum pertinebit, ne uti nunc ita poſtea in Domibus, in quibus Magiſtratum Civilem gerentes degunt, hoſpitia cuiquam aſsignare audeant, ſed eos juxta Privilegii præſcriptum conſervent. Jn cuius rei fidem, et evidentius teſtimonium, præſentes manu Noſtra ſubſcripsimus, ac Sigillo M. D. L. communire Juſsimus. Datum Vilnæ Feria Secunda poſt Dominicam Jnvocavit. Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Septuageſimo Nono, Regni vero Noſtri Anno Quarto. Stephanus Rex. Venceslaus Agrippa, S. R. M in Magno Ducatu Lithvaniæ Notarius.

Sigillum appensile M. D. Lithvaniæ.

Anno 1579. Die 2. Aprilis Literæ univerſales Sereniſſimi Stephani Regis Poloniæ ad Generoſum Lucam Niezwiarowſki, Contributionum publicarum Diſtrictûs Bielscensis Exactorem, ne à Mercatoribus & Civibus Vilnensibus mercibusque eorum, ullum teloneum exigat.

Ste-

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Litvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque, &c. Transylvaniæ Princeps. Significamus præsentibus Literis Nostris, quorum interest, universis & singulis Subditis Nostris, præsertim vero Generoso Lucæ Niezwiarowski, Contributionum publicarum Districtus Bielscensis Exactori, vel illius locum tenentibus, Fidelibus dilectis gratiam nostram Regiam, Generose Fidelis Dilecte, quæsti sunt apud Nos Cives Vilnenses, se à fidelitate tua ad solutionem auctionis in teloneo, in proxime præteritis Varsoviensibus Comitiis factis, à mercibus suis adigi, mercesque nonnullorum Vilnensis Civitatis mercatorum, hoc Nomine à fidelitate tua esse arestatas, idque contra manifestissima Literarum universalium verba, ac proscriptum, in quibus diserte Mercatores M. D. L à solutione ejusdem excipiuntur, propterea videlicet, quod teloneum multo majus in Litvania, ab omnis generis mercibus, tam iis quæ reducuntur, quam etiam quæ reducuntur, pendere cogantur, cum vero exigendarum earundem contributionum, Nobis ad Literas universales, tamquam Normam & regulam certissimam, sit referenda, neque liceat omnino Exactoribus earum præscriptum transgredi: ideo fidelitati tuæ injungimus, & mandamus, ut Fidelitas tua accommodet etiam sese ea in re, ad ipsarum universalium Literarum verba, neque Cives eodem in his, á quibus publica constitutione sunt exempti divexet, mercesque eorum arestatas missas faciat, aliterque pro gratia Nostra, fidelitas tua ne fecerit. Datum Vilnæ Die Secunda Mensis Aprilis, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Nono. Stephanus Rex.

Sigillum minus Regni Poloniæ appressum.

Anno 1580. *Die* 19. *Martij. Literæ Universales, Serenissimi Stephani Regis Poloniæ, ad Teloneatorem Lublinensem, Nobilem Sebastianum Stoieński, ne á Mercatoribus Vilnensibus, & mercibus eorum pensionem quarti Grossi exigat.*

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Litvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque, nec non Princeps Transylvaniæ. Universis et singulis, Status, conditionis, dignitatis ac præeminentiæ cuiusvis hominibus, præsertim vero contributionum quarumvis Præfectis, ac Exactoribus Regni Nostri, ex Comitiis Varsaviensibus proxime celebratis constitutis, peculiariter vero Exactori Districtûs Lublinensis, Nobili Sebastiano Stoieński, fidelibus Nobis dilectis, Gratiam nostram Regiam. Fideles Nobis dilecti, defertur ad Nos à Mercatoribus M. D. L. præsertim Civitatis Nostræ Vilnensis, videlicet contra Literas universales Conventûs Generalis Varsaviensis, in Anno Millesimo Quingente-

ſimo Septuageſimo Octavo celebrati, ab illis quartum Groſsum telonei in Regno dari conſveti, exigi & extorqueri, cum aperte in literis prædictis univerſalibus ſit expreſsum: Mercatores M. D. L. præcipue vero Mercatores Vilnenſes, ab iſta quarti Groſsi penſione in Regno propterea liberos eſse pronuntiatos, quòd in Magno Ducatu Litvaniæ, telonei novi exactionem pendant, de qua re cum iam aliquot Literas ad fidelitatem veſtram dederamus, miramur profecto, contra æquitatem & mandatum noſtrum nihilominus, ab invitis mercatoribus, eam exactionem extorqueri, cum nihil ejusmodi in Comitiis Varſaviensibus, proxime celebratis, ſit Decretum vel innovatum, ſed illa Conſtitutio in ſuo tenore, & vigore relicta. Quare iterum fidelitatibus veſtris mandamus, ne contra præscriptum Literarum univerſalium, Fidelitates Veſtræ, eam quarti groſsi penſionem, ultra a Mercatoribus M. D. L. exigant & extorqueant, neque exigere & extorquere audeant, neque aliquibus declarationibus, & interpretationionibus, Literarum universalium præscriptum invertant, secus pro Gratia Noſtra fidelitates veſtræ non facturæ. Datum Grodnæ Die Vigeſima Nona Menſis Martii, Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Octuoeſimo. Stephanus Rex.

Sigillum minus Regni Poloniæ appreſsum.

Roku 1582. Dnia 3. Julii. Reſkrypt Krόla Jmci Stefana do Magiſtratu, aby Juryſtowie w odprawowaniu ſpraw, poczciwie zachowywali ſię przed Sądem i Urzędem, pod Karaniem.

Stiepan Bożoiu Mołoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Żomoytſki, Mazowiecki, Jnflantſki, Kniaź Siemihorodſki, i innych. Woytu, Burmiſtrom, Raycom, Ławnikom, i wſiemu Uradu Mieſkomu, Mieſta Naſzoho Wileńſkoho, maiem toho pewnoiu wiedomoſt od Uradu naſzoho Mieſkoho, iż w tom Mieſtie naſzom ſtołecznom, Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho Wileńſkom, pered Wami Uradom naſzym Mieſkim na Ratuſzu, i w Sudu Gaynom, i Woytowſkom, od Prokuratorow Mieſkich pryſiahłych, i tož niepryſiahłych, wielikoie ſwowoleńſtwo deietsia, iż niekotoryie z nich odprawuiuczy ſprawy, i potreby Ludzkiie, pered Wami Uradom Mieſkim, ſłowy niepryſtoynymi na Was ſia torhaiut, i mieży ſoboiu ſłowa nieuczciwyie zadaiut, a odyn druhoho łżyt, Uradu Waſzoho niepoważaiuczy, zaczym i ſprawiedliwoſt Ludzkuiu ku prowołoce, i w zatrudnienie prywodiat, Y no My Hoſpodar chotieczy aby Wy Urad Naſz, wo wſiakoy pryſtoynoy uczciwoſti był zachowan, i takowoieſia ſwowoleńſtwo pozawſtiehnuti mohło, chocżem mieti i pozwalaiem, ſztobyieſtie takich Prokuratorow ſwowolnych, kotoryieby pered Wami pry odprawowaniu Spraw Ludzkich,

kich nieutsciwiaſia zachowali, i na Was Urad Mieſki, ſłowy nieprystoynymi torhali, i odin druhomu prymowki, także i innym zelżywość jakuiu czynili, aby-ieśtie takowych Prokuratorow ſwowolnych, wodłuh Prawa Waſzoho Maydeburſkoho karali konieczna. Piſan u Horodnie, Leta Bożoho Narożenia Tyſiacz Piatsot Oſmdieſiat Wtoroho, Mieſiaca Julia, Tretieha dnia. Stephanus Rex. Wenceſław Agryppa Piſar.

Pieczęć przyciśniona W. X. L.

Roku 1582. *Dnia* 20. *Novembra. Konfirmacya Króla Jmci Stefana Przywileiu, od Zygmunta Auguſta na Przekupnie, aby onych Magiſtrat Wileńſki ſądził, rządził i karał.*

Stiepan Bożoiu Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki, Jnflantſki, Kniaź Siedmihorodzki, i innych. Oznaymuiem ſim Liſtom Naſzym, iż buduczym Nam na Soymie Walnym u Warſzawie, w Roku teperełznym Oſiemdieſiat Wtorom, piſali i pryſłali do Nas Woyt, Burmiſtry, i Raycy Mieſta Naſzoho Wileńſkoho, Daiuczy Nam tuiu ſprawu, iż dey Korol Jeho Miłość, ſławnoy pamieti Zyhimont Auhuſt, zabiehaiuczy tomu, aby dorohoſt żywnoſti Nam w Mieſtie Wileńſkom, kotoraia nayboliz czerez Perekupniki bywaiet wnieſiena, pohamowana była; mocoiu zwierchnoſti Naſzoy Hoſpodarſkoy, za pozwoleniem Jch Miłośti Panow Rad, tak Duchownych, iako świeckich, Woytu, Burmiſtrom, i Raycom, Mieſta Wileńſkoho zleciti, i poruczyti, to raczył, aby oni z mieyſc i Uradow ſwoich, tam w Mieſtie Wileńſkom toho pilno dohladali i poſtrehali, aby wſich takowych Perekupniow, czyiey kolwiek byli oni poddanyie, kotoryie w Mieſtie i na peredmieſtiu Wileńſkom, po domach Panow ſwoich, i indiey hdekolwiek mieſzkaiut, i takim perekupowaniem obchodiatſia, nikotorych żywności perekupowati niedopuſtili, a kotoryby Perekupczyk, tomu poſtanowieniu Jeho Korolewſkoy Miłośti ſprotiwiałſia, Jeho Korolewſkaia Miłoſt, Woytu Burmiſtrom, i Raycom, takowoiu moc dati raczył, nieobſyłaiuczy Panow czyieby byli, do kaźni mieſkoiey ratuſznoiey ſażati, i onyie reczy ſprawnyie mocno u nich brati, i na Szpital Mieſki Ubohim rozdawati, Naſz Korol Jeho Miłość Zyhimont Auhuſt, Liſt ſwoy pod pieczatiu i podpiſom Ruki Piſarſkoy dati raczył, kotory oni pered Nami pokładali, proſiuczy abychmo ku wiedomoſti Naſzoy prypuſtiwſzy, tuiu wolnoſt takowych hamowania Perekupniow, im z łaſki Naſzoiey potwerdili, kotory Liſt Korola Jeho Miłośti Zyhimonta Auhuſta, im na to dany, pered Nami był czytan, i tak ſia w ſobie maiet: Zyhimont Auhuſt Bożoiu Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki i innych. Oznaymuiem ſim Naſzym

Liſtom, iż buduczy My z Pany Rady Naſzymi, i wſimi Ziemlami Pańſtwa Naſzoho, Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho, na Soymie Walnym u Wilni, czynili k-Nam proźbu i żałowali, iako Panowie Rada Naſza Jch Miłoſt, tak i wsi innyie Poddanyie Szlachta, i kotoryie z nich obecnyie pry Nas Hoſpodaru mieſzkaiut, w Mieſtie Wileńſkom, dla potreb ſwoich i Naſzych Hoſpodarſkich, i Ziemſkich, a innyie z nich w ſwoich właſnych ſprawach do Nas Hoſpodara, i do toho Mieſta naſzoho pryieżdżaiut, iż oni w tom Mieſtie naſzom Wileńſkom, w kupowaniu na ſebe żywnośti ſwoich, wielikuiu trudnoſt, i dorohost prymaiut, dla niedozrenia takowych reczey, a Uradu Ziemſkoho zatym k-wielikim nakładom, i utratom ſwoim prychodiat, o czom, hdyśmo kazali pered Nas wozwati, Woyta, Burmiſtrow Naſzych, Mieſta Wileńſkoho, oni powiedali pered Nami, iż ſia taia dorohoſt w Mieſtie nie ich dozreniem deiet, bo to im i ſamym w żywnoſti ich poſpolitoy, tož pożytku nieczynit, niżli deiet Perekupnikami, kotorych w tom Mieſtie Wileńſkom, rożtoie deiet Perekupnikami, kotorych w tom Mieſtie Wileńſkom, rożnych Panow Duchownych, i Swieckich Poddanych, kotoryie wſiakiie żywnoſti w Mieſtie, i na dorohach zaieżdżaiuczy perekuplaiut, i potom to wodłuh woli ich doroho prodaiut, a iż Prawu i Uradu Mieſkomu nieſut poſłuſznyie, i o zakazy ich uradowyie niczeho niedbaiut, hde My to porozumiewſzy z Pany Rady Naſzymi Jch Miłoſti, iako Duchownoho, tak Swieckoho Stanu, za dobrowolnym pryzwoleniem ſamych Jch Miłoſti, natom ieśmo poſtanowili, chotieczy takowoiu dorohoſt żywnoſti poſpolitoy, w tom Mieſtie naſzom zahamowati, daliieśmo im, i ſim Liſtom Naſzym daiem pod moc, władnoſt, i dozrenie, Woyta Burmiſtrow, i Radec, Mieſta naſzoho Wileńſkoho, wſich takowych Perekupnikow, czyiby kolwiek oni byli Poddanyie, bud naſzyie Zamkowyie, Biſkupiie, albo Woiewody Wileńſkoho, Kłaſztornyie, Metropoliey, i wsi inſzyie Kniazkiie i Pańſkie, i Ziemiańſkiie i Duchownyie Ludi, kotoryie w Mieſtie, i na pered Mieſtiu Wileńſkom, w Domach Panow ſwoich, i innych hde kolwiek mieſzkaiut, i takowym perekuplaniem żywnoſti obchodiat ſe, maiut Woyt Burmiſtry, i Raycy toho Mieſta, Naſzoho z Uradu ſwoieho Rad, i poſtanowienie tomu czyniti, i nikomu w Mieſtie, ani pered Mieſtem Wileńſkom, nikotorych żywnoſti nie dopuſtit perekupowati; A kotoryiby Perekupniki, czyibykolwiek oni poddanyie byli, nie chotieli w tom Uradu, i poſtanowieniu, ich poſłuſznymi byti, takowych wſich daliieśmo moc i kazali, nie obſyłaiuczy Panow ich imati, i do kazni ich Ratuſznoie ſażati, i onyie ich reczy ſtrawnyie perekupnyie, mocno u nich zabierati, i na Szpital Mieſki, Ubohim Ludiom rozdawati, a ſami tož oni Mieſzczanie Naſzyie Wileńſkije, takowych perekupowaniem żywnoſti, nie maiut ſe obchodit, ani tym kotoryie ſut pod Uradom ich Mieſkim, dopuſzczati perekupowat, na ſzto ieśmy dali toy Naſz ſiei Liſt, pod Naſzoiu

Pie-

Pieczatiu. Pisan u Wilni, pod Lety Bożoho Narożenia, Tysiecza Piatsot Sorok Siomoho, Miesieca Nowebra. dwanastoho Dnia, Jndykta szostoho; u toho Listu pieczat Jeho Korola Miłosti, i Wielikoho Kniastwa Litowskoho. Podpis Ruki Pisarskoy tymi słowy: Waleryan Pisar. My Hospodar widiaczy w tom, Woyta Burmistrow, i Radec, Miesta Wileńskoho byt słusznuiu pryczynu, pry toy mocy i wolnosti, tamowania takowych Perekupnikow, w Miestie Wileńskom, w owsiem ich zostawiwszy potwierdiliiesmo, maiut oni z mieysc Uradow swoich, takowoie perekupstwo, czerez kotoroie dorohost żywnosti, w tom Miestie Wileńskom wnoszona bywaiet, dohladati, z władzy i zwierchnosti swoiey, nad nieposłusznymi Perekupnikami, i w sażaniu ich do wiezienia Ratusznoho czyieżkolwiek Poddanyie oni budut, wodłuh toho Listu, Jeho Korola Miłosti Zyhimonta Auhusta, wowsiem używaiuczy, i na to dalijeśmo toy sies List, pod pieczatiu Naszoiu, i z podpisom Naszym Ruki Naszoy. Pisan w Warszawie, Leta od Narożenia Syna Bożoho, Tysiecza piatsot ośmdiesiatoho, druhoho, Miesieca Nowebra, dwaccattoho Dnia. Stephanus Rex.

Anno 1584. *Feria Secunda post Dominicam Misericordiæ, Decretum Serenissimi Stephani Regis Poloniæ, inter Magistratum Vilnensem, protunc in duas partes divisum, latum, quo electio protunc temporis Notarij, aliorumque Officialium, absente advocato, & non ab integro utriusque vicis Magistratu, qui alternata debet habere vota, expedita, pro irrita declarata, & quod Communitas ad electionem Notarij & aliorum non pertineat, adinventum est.*

Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæque, & Princeps Transsylvaniæ, Significamus præsentibus Literis Nostris, universis & singulis, citatos fuisse ad Nos, & Judicium nostrum, literis citationis nostræ, generosum & Famatos Stanislaum Sabina Doctorem, Advocatum Vilnensem, Stanislaum Mrzygłod, Valterum Sibner, Philippum Sołokay, Demetrium Andrzeiowicz Consules, & Michaelem Jwanowicz, Martinum Castella, Timotheum Hryhorowicz, Consulares Vilnenses, Anno Octogesimo tertio residentes, Jwanum Andrzeiowicz, Notarium Ruthenicum, una cum alijs complicibus, de Officijs ac omnibus bonis ipsorum, ad instantiam Famatorum Consulum, Consularium, & Scabinorum, collegarum ipsorum, partis dexteræ, Romanæ Religionis, in Consulatu cum eis assidentium, nec non Communitate Civitatis Vilnensis, pro eo, quod ipsi ingrati existentes Libertatum, & Privilegiorum, ex antiquo per Prædecessores Nostros Civitati Vilnensi concessorum, & per Nos confirmatorum, oblitique Juris & æquitatis, & antiquæ laudabilis con-

ſvetudinis, in electione Notarij Latini observatæ, contra bonam integramque ipſorum Conſcientiam, ausi eſsent, ſine conſensu Prædictorum confratrum, & Collegarum, eligere in Notarium Latinum Conſularem, quendam Benedictum aſsertum Baccalaureum neſcitur cuius promotionis, in Jure minime peritum, & de Republica Civitatis Vilnensis, minimé meritum in contemptum, vilipendiumque Privilegiorum Libertatum ſuorum, & in diſtractionem amoris, & ſocietatis mutuæ fraternæ, Reipublicæque Vilnensis haud mediocre detrimentum, concordiæque sanctæ, qua res exiguæ creſcunt, depravationem diſcordiamque, qua res maximæ labuntur, in Officio ſuo Civili diſseminantes, non obſtante eo, quod ab electione inordinata receſsiſsent, aliumque Notarium in Jure peritum elegiſsent, nihilominus electioni ſuæ, ſatis non faciendo, verum ad primum errorem, & electionem inordinatam Benedicti ſe contuliſsent, Notariumque legitimé electum Laurentium Widziſzewſki, temeré ad locum Notariatûs admittere noluiſsent, in qua illegitima incompetenti, & extraordinaria ipſorum electione, æſtimavit pars dextera Romana, Reipublicæ & tota Communitas Vilnensis damna, causâ ipſorum eventa ad decem millium aureorum, juxta proteſtationes ſuas coram Jlluſtriſsimo, & Reverendiſsimo in Chriſto Patre, Georgio Radziwiłł, Epiſcopo Vilnensi, Duce in Olyka & Nieświſz, citando ipsos ad videndum irritari, & reiici, priorem illegitimé electionem factam, in Perſonam ſuprafati Benedicti, ipſum Officio Notariatûs illo deponi, aliamque electionem alterius Notarii ipsis aſsignari, nec non ad refundenda damna præfata, ratione præmiſsorum perpeſsa. Jn termino itaque hodierno relationum noſtrarum, ex ipſa citatione præveniente, adhucusque continuato, partibus ipsis per ſe, & Plenipotentes ſuos legitimos, coram Nobis & Judicio noſtro comparentibus, & eum terminum legitime attentantibus, atque controversias suas repetentibus, Actorea quidem parte reiici priorem illegitimam electionem Notarii Latini conſularis, aliamque alterius Notarii aſsignare petente, ad quam Plebs, quoque ſive communitas pertineat, Advocatum autem cum Ruthenis, propter imperitiam latinæ linguæ ad electionem Notarij latini non pertinere aſserente, citata vero electionem, ex remiſsione noſtra Grodnæ iniunctam, ut denuo fieret eſse legitimè factam, propter majorem & potiorem numerum votorum tam Lithvanorum, quam Ruthenorum, ſed & præſcipto Legum, Privilegiorum, nec non conſvetudinis antiquæ, Decreto Sereniſſimi olim Sigismundi Regis Poloniæ Prædeceſsoris Noſtri confirmatæ approbante, ſeque circa eam electionem Notarij Latini, quæ tam Ruthenorum, quam Lithvanorum vota, ultro citraque & alternatim, ſecundum jura Privilegia, & conſvetudines ipsorum, antiquitus obſervata, præſtitam & ab Advocato pro maiori, & potiori parte votorum conclusam, conſervari affectante, & quod

non

non modo jure cautum sit, ne quisquam ad Populi clamorem eligatur, sed etiam in more & consvetudine nunquam fuerit, ut Communitas Notarios & alios eligeret; docente: Nos cum Consiliariis & Juris peritis nostris, lateri Nostro assidentibus primum quidem, electionem primam Notarii latini, illegitimam ex his rationibus fuisse censemus; eo: quod absente Advocato Civitatis Nostræ Vilnensis, & non ab integro numero Proconsulum, Consulum, & Scabinorum, tam Lithvanorum quam Græcorum sit facta, quæ tamen cum jam sit ab iisdem partibus unanimi transactione, sive pacificatione sublata & remota, eam Nos quoque nullius valoris esse denuntiamus, partesque ab ea, tum etiam citationibus & mandatis omnibus inter se jam emanatis, & emanandis protestationibus, item damnis, mulctis & pænis in citatione nostra expressis, in perpetuum liberos, & immunes pronuntiamus, Electionem vero posteriorem, denuo &c. legitime factam, decernendam & confirmandam duximus, decernimusque & confirmamus ex eo, quod non solum ex Remissione, de mandato, & voluntate nostra, Grodnæ facta, sed etiam de consvetudine antiqua, tam per Rhutenorum quos circa usum omnium libertatum Civitatis nostræ Vilnensis, electionemque Notariorum, & aliorum omnium confirmamus, quam Lithvanorum mutua & alternatim vota dicta & habita, quin etiam secundum Jura, Privilegia, & consvetudines ipsorum antiquitùs observatas, & Decretis per Antecessores Nostros Serenissimos Reges Poloniæ approbata, de præscriptoque legum publicé, die & loco consveto, a maiori etiam & potiori parte electorum, non autem ad clamorem populi, cum plebs & communitas, nihil ad electionem tam de jure quam consvetudine, sive Notariorum sive aliorum habeat; sit facta. Jdeo Benedictum modo suprascripto electum, Officio Notariatus consularis legitime obtinuisse, eique jam ex nunc præsidere debere, decernimus. Actores vero & omnes alios, quicunque eo nomine electioni præfatæ denuo, & legitimé factæ reperiuntur, vel in posterum invenientur contravenientes, eos tanquam seditionem in Civitate nostra moventes, dignos Nostra gravi animadversione, nec impunes abire posse: idque hoc nostro præsenti Decreto mediante. Jn cuius rei fidem Sigillum Nostrum præsentibus est subimpressum Actum Vilnæ Feria secunda post Dominicam Misericordiæ, proxima. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octogesimo Quarto, Regni vero Nostri Anno octavo.

Anno 1586. *Die* 20. *Junij. Confirmatio Decreti Serenissimi Stephani Regis Poloniæ, & Magni Ducis Lithvaniæ, inter Magistratum Vilnensem, & Contubernium Pileatorum lati, in quo Contubernio solutio census, ibidem specificati quotannis injungitur.*

Sigismundus III. DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Litvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæque &c. nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorum Hæres. Significamus præſentibus Literis noſtris, quorum intereſt universis, & ſingulis, exhibitum Nobis eſse Decretum Sereniſſimi olim Stephani Regis Anteceſsoris Noſtri, à Conſulatu Civitatis noſtræ Vilnenſis, inter ipsos & Pileatores ratione penſionis Annuæ latum, ſimulque Nobis eſt expositum, nonnullos Pileatores, præsertim eos, qui præter jurisdictionem prætorianam, ſub variis & diversis jurisdictionibus degunt, pensionem eam, Officio & Diſpenſatoribus Civilibus ultro à ſe conceſsam ſolvere nolle, petens ejusmodi Decretum, majoris firmitatis causa, actis Cancellariæ noſtræ M. D. L. ad omnem eventum inseri, illudque à Nobis clementer confirmari: Quod cum ex controversia partium latum eſse animadverteremus, petitionemque dicti Magiſtratus Civilis æquam videremus, cupientes tam noſtra, quam Anteceſsorum Noſtrorum Decreta, firma ac inviolata cuivis ſancté ſervare, ac quod aliis Civitatibus conſvevimus; etiam Civitatis Noſtræ Vilnensis publicæ utilitati conſulere, Decretum ejusmodi authenticum, Noſtra benignitate ipsis confirmavimus, prout præsentibus literis noſtris confirmamus & roboramus, temporibus perpetuis, omnibus & ſingulis mandantes, ne quispiam cujuscunque ille dignitatis vel eminentiæ fuerit, eidem contravenire audeat, ſiquidem penſio annua a Pileatoribus concorditer conceſsa, Contubernij & firmitatis, ipſorum Magiſtris, Senioribus, ſuo ac Collegarum ſuorum Nomine consentientibus, ſit manifeſte comprobata, cujus quidem Decreti hic tenor de verbo ad vebum ſequitur. Stephanus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſsiæ, Pruſsiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque &c. Princeps Transylvaniæ. Significamus præsentibus Literis noſtris, quorum intereſt, universis & ſingulis, harum notitiam habituris, vocatos fuiſse ad Nos, judiciumque noſtrum, citationis noſtræ Literalis, Magiſtros & Seniores omnes, in ſolidum artificii & firmitatis Pileatorum, Cives Vilnenses, ad Inſtantiam Magiſtratus Civitatis Vilnensis pro eo: quia Anteceſsores ipſorum & ipsimet ſoli, qui ad hoc uſque tempus in vivis existunt, in anno proximé præterito Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo, conscriptis in regeſtro nominibus & & cognominibus omnium confratrum ſuorum ejusdem artificii, benevolè pro ſe & ſucceſsoribus ſuis futuris, quicunque voluerint, ejusmodi artificium pileatorum, in poſterum laborare, & in eius usu fructu cum illis eſse, ad acta conſularia Civilia Vilnensia, ſeſe inscripserunt & obligaverunt, ut ad ærarium publicum pro commodo reipublicæ Civitatis Vilnensis, quilibet illorum, ejusdem opificii Magiſter ab eodem artificio ſuo, pro quolibet Anno per triginta groſsos Litvanicos, certo tempore pro Feſto S. Nicolai in Authum-

thumno persolvere, & tradere teneatur, juxta quam Conſtitutionem & obligationem ſuam benevolam ejusmodi proventus ab eo tempore, uſque ad annum proximè præteritum, Milleſimum Quingenteſimum Octogeſimum perſolvebant, ſuæque obligationi authenticæ ſatisfaciebant, nihilominus Anno eodem, ſine ſcitu & voluntate Magiſtratûs, & omnium Officialium Civilium, tanquam ſuorum Præfectorum, expetito ſibi à Nobis Privilegio, ſuper hoc idem artificium Pileatorum, contra priorem benevolam obligationem ſubmiſſionemque ſuam, & contra Jus, consvetudinem ac utilitatem antiquam civilem Vilnensem, ex quo in omnibus Civitatibus ordinationes civiles omnium Mechanicorum, & obedientia ipſorum per Officium civile, primo articulatim conſtituitur, omnesque conſtitutiones, & traditiones conturbeniis ſtatuantur, demum per Principem ſupremum confirmantur & roborantur, ſub prætextu itaque Privilegii a Nobis per eos, contra jus & consvetudinem civilem integrum & illegitimé obtenti, nescitur quâ ducti temeritate & pertinacia, pretium quotannis ad ærarium publicum civile ſolvi conſtitutum, reddere negligunt, noluntque, tum etiam rationem ex proventibus & expositis, ejusdem artificii Pileatorum, coram ipsis ex antiquo fieri conſvetam, jam ab annis aliqvot facere nolunt recuſantque, & aliqui ex ipsis ad hoc uſque tempus, jus civile suscipere, juramentumque ſuper obedientia Magiſtratui civili Vilnensi præſtanda, more aliorum omnium civium, ex eadem temeritate ſua, ſubjicientes ſe quidam ex eis, defensæ & jurisdictioni quorundam Magnatum M. D. L. ex eadem obedientia & judicio civili, contra omnes libertates civiles exuuntur, & à jurisdictione civili ſese alienantur, officio & Magiſtratui eidem civili, in minimo obedientes esſe volunt, de quibus omnibus Officium civile Vilnense cum ipsis coram Nobis, controvertere, & hoc contra eos publicè deducere paratos, ſe obtulerunt petentes, quatenus præfati Pileatores ſecundum priorem obligationem, & benevolam ſubmiſſionem ſuam, ejusmodi proventus per eos ab annis aliquot detentos ad ærarium civile, ut quilibet eorum persolvant, rationemque & calculum pro annis proximè elapsis faciant, utque in poſterum temporibus perpetuis, quolibet anno ex proventibus ſuis, coram Conſularibus eandem rationem præſtent, nec a jurisdictione obedientiaque civili amplius discedere audeant, verum omnem obedientiam & honeſtatem decentem, Magiſtratui & officio civili mediante juramento ſuo exhibeant, uti ea omnia, in ipsis citationis noſtræ literis, fuſius & copiosius descripta habentur. Jn termino itaque citationis hodierno, hucusque ex limitatione noſtra generali, cauſarum civilium Magdeburgensium in relationibus noſtris propriis, coram Nobis & judicio noſtro, legitimé provenienti & continuato, Pars actorea videlicet Magiſtratus civilis Vilnensis per Nobilem Felicem Macieykow-

 kow-

kowski Ferendarium, & Plenipotentem suum, citata vero per Nobilem Andræam Wodziński suum Procuratorem & per Bartholomeum Andrzeiowicz Pileatorem confratrem suum & Magistrum, Seniorem artificii ejusdem pileatorii tunc temporis existentem, personaliter comparuerunt, & eum ipsum terminum attentaverunt, actorea quidem contenta citationis suæ processu, & ordine judiciario contra citatos, urgente atque deducente, conventa vero secundum Privilegium à Nobis sibi concessum, & conditiones in eodem Privilegio descriptas, se conservari, & ab impetitione partis actoreæ, solutioneque triginta grossorum Lithvanicalium, pro quolibet anno se liberos pronuntiari petenti, Parte itidem actorea per memoratum Plenipotentem suum, conditionem: ne videlicet conventi ab ipsa inscriptione, constitutione & obligatione superius nominata, solutione quoque proventuum eodem Privilegio eorum non obstante, denegante, atque secundum eandem constitutionem & obligationem submissionemque illorum benevolam antiquam, iterum atque iterum se conservari postulante. Nos cum Consiliariis nostris, Lateri nostro tunc assidentibus, probationibus & deductionibus partis actoreæ ex auditis, totaque controversia coram Nobis & Judicio nostro utrinque agitata, bene discussa & intellecta ex rationibus per supra nominatum Plenipotentem Magistratus civilis Vilnensis deductis & allegatis, decernendum duximus, decernimusque per præsentes Privilegium Contubernii seu Fraternitatis pileatorum, in suo robore secundum omnes & singulas conditiones in eo contentas, conservari debere, nihilominus quoniam in eodem privilegio ipsorum non constat, utrum à solutione triginta grossorum pro ærario civili annuali sint exempti, id circa eumdem contractum cum Magistratu civili Vilnensi per ipsos semel initum, inscriptum & obligatum, præsenti Decreto nostro in robore in omnibus clausulis & conditionibus, temporibus perpetuis reservamus, retenta quoque & pensione suprascripta, singulis annis Officio consulari Vilnensi, vigore ejusdem Decreti Nostri requisiti fuerint persolvere, in totoque suæ inscriptioni satisfacere decrevimus hoc Nostro Decreto mediante. Jn cujus rei fidem sigillum Nostrum est appressum. Actum & datum Grodnæ, Die Vigesima Mensis Junij, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octogesimo sexto. Leo Sapieha M. D. L. Vice-Cancellarius. Jn cujus rei Fidem & testimonium Sigillum nostrum M. D L. est appressum, Datum Vilnæ Die Decima Octava Mensis Martij, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Secundo, Regnorum vero Nostrorum Poloniæ Decimo Quinto, Sveciæ vero Anno Nono. Sigismundus Rex. Mathias Woyna Notarius.

Sigillum M. D. L.

Roku 1586. Dnia 29 Julij. List s.p. Króla Imci Stefana do Magistratu Wileńskiego, aby we Dni Swięte podług nowego Kalendarza kramow otwierać, ani rzemiosł robić, pod winą dziesięciu grzywien Polskich, niedopuszczał.

Stefan z Łaski Bożey Krol Polski, Wielki Kśiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Jnflantski, Kśiąże Siedmigrodzki. Wszystkim w obec, a mianowicie Burmistrzom, Raycom, Ławnikom Miasta Naszego Wileńskiego, wiernie Nam miłym, Łaskę Naszę Krolewską. Sławetni wiernie Nam mili, przyłączyła się temi czasy niedawnemi sprawa z Pozwu, między niektoremi Osobami z Mieszczan Wileńskich, z strony Religii Ruskiey, a Urodzonym Stanisławem Sabiną, Woytem Wileńskim, z którego postępku wyrozumieliśmy że się tam w Wilnie w dni święte według nowego Kalendarza, z postanowienia Kościoła powszechnego Chrześciańskiego Rzymskiego ustawione, rożnice iakieś wszczynaią, Kramy otwieraią, i insze potrzeby zakazane, niektorzy z Kupcow, i Rzemieślnikow odprawuią. Także też Ludzie Religii Ruskiey, Listy z Kancellaryi Naszey wydane, wedle myśli swey interpretuią: A tak My zabiegaiąc temu, iakoby pokoy, i zwyczay starodawny w odprawowaniu świąt, w tey mierze był zachowany; przykazuiemy wierności Waszey, chcąc to koniecznie mieć po wierności Waszey, abyście się wedle Listu Naszego pierwszego w Roku 1583. Miesiąca Nowembra Dnia 26. wydanego, i według Dekretu Naszego teraz nowo między Urodzonym Woytem Naszym Wileńskim, a niektóremi Osobami Religii Ruskiey uczynionego we wszystkim zachowali, kramow otwierać, ani rzemiosł robić w dni święte wedle poprawy Nowego Kalendarza niedopuszczali, gdzie ieśliby się kto takowy swawolny znalazł, a temu rozkazaniu naszemu w czym się sprzeciwić chciał, abyście go wierność Wasza, winą naprzód dziesięciu grzywien Polskich, bez żadnego opuszczenia karali, a potym ieśliby się takowy zuchwalec znalazł, żeby się drugi raz temu rozkazaniu Naszemu sprzeciwiał, Dobra iego do dalszey nauki naszey zapieczętowali i zakwestrowali, a Nam o takowym swawolnym, niemieszkaiąc wiadomość dawali, List ten aby się kto niewiadomością niewymawiał, publikować rozkazali, a inaczey koniecznie pod łaską Naszą Krolewską abyście nieczynili. Datt w Grodnie Dnia Dwódziestego Dziewiątego Julii, Roku Pięćset Osmdziesiąt Szóstego, panowania Naszego Roku Jedenastego. Stephanus Rex.

Sigillum appressum M. D. L.

Roku 1586. Dnia 8 Septembra. Reskrypt Króla Jmci Stefana do Miasta Wileńskiego, aby Ludzi Narodu i Wiary Greckiey we dni

święte podług ſtarego Kalendarza, do Sądow niepociągano, nie ſądzono, i przyſiąg onym w te dni exekwować nieprzymuſzano.

STefan z Łaſki Bożey Krol Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Kſiąże Siedmigrodzki.

Wſzem w obec i każdemu z oſobna, komu to wiedzieć należy, a mianowicie Woytowi, Burmiſtrzom, Raycom, Ławnikom, i wſzyſtkiemu poſpólſtwu, Mieſzczanom Miaſta Wileńſkiego, Religii Rzymſkiego Kościoła. Oznaymuiemy iż przyieżdżał ówdzie do Nas, Wielebny Onufry Dzieweczka Metropolita Kiiowſki, i Halicki, i wſzyſtkiey Ruſi, także Burmiſtrze, Raycy i niektórzy z poſpólſtwa Miaſta Wileńſkiego, Ludzie Zakonu Greckiego, uſkarżaiąc ſię iż Ludziom Religii ich, świąt Greckich święcić niedopuſzczacie, przymuſzaiąc ich ku święceniu świąt Rzymſkich według nowego Kalendarza, i niemałą trudność w tym im zadawaiąc, i proſili Nas aby wedle wolności Jch, od Przodków Naſzych im nadanych, w wolnym używaniu Religii, także wedle konfederacyi, różnych w Wierze, w tych Państwach Naſzych uczynioney, która ieſt przy ſzczęśliwey Koronacyi naſzey wcale przyięta i utwierdzona, i też wedle Liſtow Naſzych w tey ſprawie wydanych, to ieſt ieden z Obozu Naſzego pod Pſkowem, do Was Urzędu Mieyſkiego Wileńſkiego piſany, drugi do wſzech w obec i do Was Urzędu Mieyſkiego Wileńſkiego z Grodna, pod datą Roku Tyſiąc Pięćset Ośmdzieſiąt Czwar-
21/1 1584 tego Januarij Dwudzieſtego pierwſzego dnia, a trzeci pod datą z Niepołonic, w Roku przeſzłym Ośmdzieſiąt Piątym Maja Dwudzie-
28/1 1585 ſtego Osmego Dnia, wedle zgody, uczynioney między Wielebnym Xiędzem Arcy-Biſkupem Lwowſkim, a Władyką Lwowſkim, abyście ſię we wſzem ku nim, wedle konfederacyi ſpokoynie zachowali. Przeto rozkazuiemy wam Urzędowi Mieyſkiemu Wileńſkiemu, i wſzem w Obec Obywatelom, a zwłaſzcza Przełożonym w Państwie naſzym Wielkim Kſięſtwie Litewſkim, abyście Ludziom Zakonu Greckiego, w tym Mieście Wileńſkim, i inſzych wſzyſtkich, trudności w tym niezadawali, i w obchodzeniu świąt wedle Zakonu ich, a zwłaſzcza Narodzenia Pańſkiego, Krzczenia, Obrzezania, Zmartwychwſtania, Wniebowſtąpienia Pańſkiego, Zeſłania Ducha Świętego, Tróycy, Swiąt Nayświętſzey Maryi Panny wſzyſtkich, i innych Swiąt Apoſtolſkich, wedle dawnego zwyczaiu i Zakonu ich, niczym przeſzkody nieczynili, i w te święta pomienione Ludzie Zakonu Greckiego, do Sądu Woytowſkiego Burmiſtrzowſkiego, Radzieckiego, i Ławniczego Gaynego, wyłożonego i potrzebnego, na Ratuſz aby niebyli pozywani, i zdawani, i przyſięgi w te dni święte aby im ſkładane niebyły. Wſzakże święta zwykłe Kościoła Katolickiego Rzymſkiego Zakonu, wedle nowego Kalendarza w uczciwości zachowane bydź maią, wedle zwykłego obyczaiu, a Wy dla Chrześ-

ciań-

ciańskiey miłości, abyście pilnie postrzegali, a nad zwyczay dawny, iedna strona drugiey, pogorszenia żadnego nieczyniła, pod Łaską Naszą Królewską, postrzegaiąc tego, aby we wszystkim pokoy w tym Mieście Naszym zachowan był. Dan w Grodnie Dnia Osmego Septembra Roku Pańskiego Tysiąc Pięćset Osmdziesiąt Szóstego. Stephanus Rex. Gabryel Woyna Pisarz.

Sigillum appresśum M. D. L.

Roku 1588. Dnia 28. Januarij. Konfirmacya Praw, i Przywileiow Miasta Wileńskiego, przez Króla Jmci Zygmunta III. na szczęśliwey Koronacyi w Krakowie.

IN Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Cum ea sit humanæ naturæ fragilitas, ut negotia quæque, præclaraque gesta, facile oblivione obliterata, intercciderent, si Literarum munimentis consignata, & in omnem posteritatem transmissa non essent; proinde ea quæ Gratiæ Nostræ Regiæ perpetuum referre Testimonium volumus, oportet in omnem æternitatem authenticis continuari Literis Nostris. Nos Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæque, nec non eadem Gratia Svecorum, Gothorum, Vandalorum, Designatus Rex, Magnus Finlandiæ Princeps. Significamus præsentibus Literis Nostris, quorum interest universis & singulis, præsentibus & futuris, harum notitiam habituris, quòd cum Divina operante Gratiâ, ad gubernacula Regni Poloniæ, publico consensu vocati, & per impositionem Diademmatis Regii in Solio Regni locati consedissemus, ac durantibus ipsis Comitiis Coronationis Nostræ, ab Ordinibus M. D. L. per Legatos ad Nos Cracoviam missos & delegatos, subiectionis & fidelitatis Juramentum per Nos, Jpsis prius publice ac solemniter pro more facto & præmisso, præstitum recepissemus, accedentes Majestatem Nostram Regiam in Consiliariorum Nostrorum, & Nuntiorum Terrestrium Regni Poloniæ ad Coronationem Nostram Cracoviam congregatorum, ac etiam Senatorum & Nuntiorum Terrestrium M. D. L. conspectu & præsentia, Nobiles ac Famati Fideles Nobis dilecti, Subditi Nostri Cives ac Nuntij Vilnenses, Joannes Montan, Philippus Sołokay Proconsules, & Benedictus Rolmatius Notarius, nomine Advocati Proconsulum, Consulum, Scabinorum, totiusque communitatis Civitatis ejusdem Nostræ Vilnensis, post delatam Nobis reverentiæ Fidelitatis, & subjectionis suæ obedientiam, ac Juramentum Nostro, ipsis prius publicé ac solenniter pro more præmisso, præstito, supplicârunt Nobis, ut eorum omnia Jura civilia Magdeburgensia, Privilegia, Libertates, Prærogativas, Donationes, concessiones, á teloneorum solutionibus exemptio-

ptiones, immunitates, consvetudines, placita & plebiscita, ac quovis alio Nomine, vel Titulo dici merentia, Eidem Civitati Vilnensi, ac omnibus ejus Jncolis, Magiſtratui, & totæ Communitati, per Divos Prædeceſsores Noſtros, Sereniſsimos Poloniæ Reges, ac Magnos Duces Lithvaniæ, præsertim vero per Sereniſsimos Principes ac Reges, & Duces Vladislaum Jagiellonem, Vitoldum, Alexandrum, Caſimirum, Sigismundum Primum, Sigismundum Secundum, Auguſtum Henricum, ac noviſsimé Stephanum, eidem Civitati noſtræ memoratæ, Magiſtratui, Communitati, & omnibus Jncolis ejus, data, conceſsa, largita, emanata, laudata & donata, confirmataque, ſeu datas conceſsas, largitas, laudatas & donatas, authoritate Noſtra confirmaremus, roboraremus, approbaremus, ac ratificaremus. Nos itaque attendentes integram fidem, & indubitam conſtantiam eorumdem Civium Noſtrorum Vilnensium, quam erga Anteceſsores Noſtros exhibuerunt, & prout Nobis per Conſiliarios ejusdem M. D. L. commendata eſt, eandem ſe nobis præſtituros promiſerunt, cupientes etiam eos erga Majeſtatem Noſtram reddere alacriores & promptiores, eorumque petitioni juſtæ, & rationi consonæ annuentes, omnia eorum ejusmodi Jura, Leges, Privilegia, Jndulta, exemptiones & immunitates, libertates, prærogativas, plebiscita & conſvetudines, tam in Privilegiis, quam etiam in Literis Autenticis Contenta, & Contentas, & tam latinis Verbis, quam etiam Polonica & Ruthenica Dialecto, & characteribus ſcripta, ac ſcriptas, quarum voces & tenores tanquam hic de verbo ad verbum, inserti & inscripti eſsent, habere & valere volumus, in quorum & quarum poſseſsione, & usu usque hactenus exſtiterunt, in omnibus eorum articulis, capitulis, paſsibus, paragraphis, punctis, clausulis & conditionibus, ita ut generalitas ſpecialitati & ſpecialitas, generalitati, minime derogari poſsit, confirmantes, roborantes, ratificantes, & approbantes, ſeu confirmandum, roborandum, ratificandum & approbandum duximus, prout præsenti Privilegio Noſtro confirmamus, roboramus, ratificamus & approbamus, decernentes ea omnia iuſté, licité, & legitimè emanata, vim & robur, perpetuæ ac indubitatæ firmitatis, obtinere debere, temporibus æviternis, tempore præsentium mediante, Jn cujus rei fidem, & evidentius Teſtimonium præsentes manu noſtra ſubscriptas, Sigillo M. D. L. consignari juſsimus. Datum Cracoviæ in comitiis Coronationis Noſtræ, die vigeſima octava, menſis Januarij, Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Octogeſimo Octavo, Regni Noſtri Anno Primo. Præsentibus Reverendiſſimis, Reverendis, Jlluſtribus, Magnificis, & Venerabilibus, ac Nobilibus, Stanislao Karnkowſki, DEI Gratia Archi-Episcopo Gneznensi, Legato Noſtro, & Regni noſtri Primate, Petro Myſzkowſki Cracoviensi, Hieronymo Rozdrażewſki Vladislaviensi, & Pomeraniæ, Bernardo Macieiowſki Luceoriensi, Alberto

Bara-

Baranowski Premisliensi, & Regni Nostri Vice-Cancellarii, Melchiore Giedroyć Samogitiæ, Laurentio Gosnicki Camenecensi, eadem Gratia Episcopis. Andrea Comite in Tenczyn, Cracoviensi & Capitaneo Zortoriensi Rubiszovienſique, Joanne Kiszka Castellano Vilnensi, & Brestensi Capitaneo, Joanne Chlebowicz in Dąbrowno Trocensi, Alberto Alasco Siradiensi, Nicolao Sapieha Minscensi Palatinis, Stanislao Comite de Tarnow Sandomiriensi, & Capitaneo Stobniciensi, Martino Lesniowski de Obory Podlasiensi, & Capitaneo Losiciensi, Joanne Dulski Culmensi, Thesaurario Regni, Generali Brancensi Rogosnensi, Succenensi, Sacrasenque Capitaneo, Nicolao Ligenza de Bobrek Visliciensi & Capitaneo Bikcenensi, Zydakovienſique, Nicolao Firley de Dąbrowica Bilecensi Referendario, Curiæ Regni Nostri, Capitaneo Novæ Civitatis Corczynensi, & Casimiriensi, Georgio Mniszek de Magna Kończyce Radomiensi, & Capitaneo Samogitiensi Sokalienque, Joanne Myszkowski Zornoviensi, Joanne Olowski Palanecensi, Joanne Bohusz Czechoviensi, & Capitaneo Zwolenensi, Stephano Grudziński Naklensi, & Capitaneo Valcensi, Stanislao Gostomski de Lesnice Sochacoviensi, & Capitaneo Ravensi, Stanislao Bykowski Comariensi in Terra Lanciciensi Castellanis, Andrea Opaliński de Bnin Supremo Regni Mareschalco & Generali, Maioris Poloniæ Capitaneo, Leone Sapieha, Vice-Cancellario M. D. L. Slonimensi, Marzoviensi, Miadzielensi Capitaneo, Nicolao Talwosz Curiæ Nostræ M. D. L. Mareschalco, Petro Tylicki Maiore Regni Secretario, Præposito Gneznensi & Canonico Cracoviensi, Joanne Tarnawski Referendario Curiæ Regni, Cracoviensi, Vladislaviensi, Lancicinensi, Crusvicensi Præposito, Benedicto Woyna Præposito Trocensi, Joanne Piotrowski Decano Poznaniensi, Custode Sandomiriensi, Scholastico Lancicinensi, Canonico Gneznensi, Joanne Galezyński Cantore Gneznensi, Scholastico Vladislaviensi, & Canonico Cracoviensi, Secretariis Nostris, Nicolao Zebrzydowski Generali Cracoviensi Boleslaviensi, Petro Opaliński de Bnin Naclenensi Rachatinenque Capitaneis, Demetrio Chalecki Ensifero M. D. L. Friderico Massalski Mareschalco, Gabriele Woyna, Elia Pielgrzymowski Notariis M. D. L. Balthasaro Stanisławski Sanocensi, Venceslao Uroniecki Chelmensi Duce, Georgio Sokoliński Vitebscensi, & Capitaneo Uswiatensi & Jezieryscensi, Nicolao Sapieha Grodnensi Succamerariis, Joanne Gajowski Poznaniensi, Felice Czerski Cracoviensi, Stanislao Orzelski Calissiensi, Stanislao Karsznicki Siradiensi, Petro Strzała Zatonensi Judicibus Terrestribus, Nicolao Karaczon Signifero Curiæ M. D. L. Sebastiano Sebestyanowicz Tribuno Terræ Samogitiæ, Joanne Szemet Tenutario Botocensi, Basilio Zienkiewicz Tychinski, & aliis multis Secretariis, Officialibus & aulicis Nostris, Terrarum vero

Nuntiis, tam Regni quam M. D. L. omnibus ad præsentem Conventum congregatis. Sigismundus Rex. Elias Pielgrzymowſki Notarius.

Sigillum appensile M. D. L.

Roku 1492. List Księcia Jmci Alexandra do Pana Woiewody Wileńſkiego, aby tego poſtrzegał, iakoby Kniaziowie, Panowie, i Szlachta Domow w Mieście Wileńſkim nienabywali.

ALexander Bożoiu Miłoſtiu Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Zomoytſki, i innych. Woiewodie Wileńſkomu Kancleru Naſzomu, Panu Mikołaiu Radiwiłłowiczu, howorył Nam Woyt i Mieſzczanie Wileńſkiie, ſzto w Mieſtie Wilni Mieſzczanie prodaiut Domy ſwoie i mieyſca Kniaziom i Panom, i Boiarom, bez Naſzoie woli, a w tom Nam ſzkoda, i płaty Naſzyie hinut: Protoż ſztobyieś zakazał Mieſzczanom Wileńſkim wſim, aby koniecżno ni żadin Mieſzczanin nieprodawał Domow ſwoich nikotoromu Kniaziu, ni Panu, ni Boiarom, pakli kotory Mieſzczanin prodawati mieł Domy ſwoie Kniaziu, lubo Panu lub Boiarom bez Naſzoie woli, na Tom, Nam winy Dwaccat Rublei hroſzy, a chto kupit, na tom winy tolkoż. Piſan w Trocech.

Roku 1597. Dnia 8. Octobra. List Krola Jmci Zygmunta III. do Księcia Jmci Radziwiłły Woiewody Wileńſkiego, aby Urzędnikom Grodzkim Wileńſkim myta targowego i innych podatkow przeciwko Prawom, Przywileiom i zwyczaiowi Miaſta Wileńſkiego wymagać i brać zakazał.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaſki Krol Polſki, Wielki Kſiążę Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Inflantſki, à Szwedzki Gottſki Wandalſki Dziedziczny Krol. Iaśnie Wielmożnemu Krzyſztoffowi Radziwiłłowi Kſięciu na Birżach i Dubinkach Woiewodzie Wileńſkiemu Hetmanowi naywyżſzemu W. X L. Soleckiemu, Urzędowſkiemu, Kokonhauſkiemu Staroście, uprzeymie Nam miłemu Łaſkę Naſzę Krolewſką. Iaśnie Wielmożny uprzeymie Nam miły; Uſkarżali ſię przed Nami Mieſzczanie Miaſta Naſzego Wileńſkiego na *Urzędniki* uprzeymości waſzey, Grodzkie Wileńſkie, o to iż oni nie wiedzieć w jaki ſposob myto podrożne na Rzece Wiliey od Konopi i innych towarow, garncowe od wſzelakich rzeczy pitych wodą i lądem, bądź na ſwą potrzebę, bądź na targowanie do Wilna przychodzących, nie maiąc na to żadney uchwały ani Prawa, przeciw Prawom, wolnościom Mieſkim, zwyczaiowi ſtaremu, biorą i do dawania ſobie takowych podatkow Poddanych Naſzych Ludzi Kupieckich Mieſzczan Miaſta Naſzego Wi-

Wileńskiego wciągaią, Towary Konopne, beczki z winami grabią, i do Zamku przywiozlszy na swą potrzebę obracaią, i ich biją, szarpaią, rozumieiąc że to się dzieie nad wiadomość uprzeymości Waszey, z kąd szkody wielkie odnoszą, omieszkanie i przeszkodę spraw Kupieckich i uszczerbek a naruszenie Praw i wolności swych cierpieć muszą, co też bydź nie może bez szkody Skarbu Naszego i Rzeczypospolitey, i prosili Nas abyśmy w to weyrzeć rozkazali, iakoby takich krzywd, szkod i dolęgliwości od Urzędnikow uprzeymości Waszey Grodzkich nie cierpieli, à iż Nam Poddanych Naszych obrona i wolności wszelakich uważanie, i przy mocy swey zachowanie należy, rozumieiąc to o uprzeymości Waszey, że się to nad wiadomość uprzeymości Waszey od Urzędników Grodzkich Mieszczanom Naszym Wileńskim dzieie, zlecamy uprzeymości Waszey w tę sprawę, między Miastem Naszym Wileńskim a Urzędnikami Grodzkiemi, na to im czas przystoyny naznaczywszy, weyrzeć, i obaczywszy ieśliby Urzędnicy Grodzcy przeciw Prawom, wolnościom Mieskim i dawnemu zwyczaiowi, iako sobie podatki przywłaszczali, zakazać aby się to na potym nigdy nie działo. Wszakże ieśliby Mieszczanie Nasi Wileńscy rozumieli, wynalazek uprzeymości Waszey bydź Prawom, wolnościom ich, i dawnemu zwyczaiowi przeciwny, tedy uprzeymość Wasza z tym wszystkim co z obustron zrozumie z autentykiem swym na dalszy rozsądek do Nas odeszliy. Pisan w Warszawie ósmego Dnia Miesiąca Octobra Roku Bożego Tysiącznego pięćsetnego dziewięćdziesiątego siodmego Panowania Królestw Naszych, Polskiego a Szwedzkiego, czwartego Roku. Sigismundus Rex. Maciey Woyna Pisarz.

Pieczęć przyciśniona W. X. L.

WIEK SZESNASTY.

Roku 1600. Artykuły wszystkich trzech Juryzdyk Miasta Wileńskiego zgodnie namówione, podpisane zapieczętowane i publikowane.

ARtykuły do zachowania pokoiu i porządku przez Urząd Grodzki, Biskupi, i Mieski publikowane. *1mo.* Acz zawsze, wszakże osobliwie teraz wiele na tym należy, aby pokoy pospolity, i Rząd był zachowany; przeto ieden drugiego uczciwością, szanowaniem, miłością i powolnością wszelaką aby uprzedzał, i sobie zniewalał, zwod i rosterkow żadnych nie czyniąc. *2do.* Ognia i szynku Gospodarz każdy nad siodmą godziną pół zegarową po wydzwonieniu na Ratuszu aby żaden trzymać pod winą Urzędową nie śmiał, tak w Mieście iako i na Przedmieściu, à strzeż Boże przygody, żeby się gdzie kolwiek ogień pokazał; tedy żaden z rusznicą i inszą bronią

niezwyczayną niechay się do ognia bieżeć nieważy, ale ź siekierą, wiadrem, hakiem, i inszym naczyniem do hamowania ognia służącym powinien iśdź. *3tio.* O Gościu każdy Gospodarz do Urzędu swego, aby dawał znać, i ieśliby po nim co nie statecznego, i niespokoynego baczył, Urzędowi w czas odnosił. *4to.* Loźnych Ludzi Panow i służby nie maiących, aby nicht przechowywać i z nimi społkować nie śmiał, pod karaniem i winą contra receptatores vagorum opisaną. *5to.* Białychgłow podeyrzanych loźnych dla ktòrych zwady i wiele złego urasta, nikt w Domu swym niech nie przechowywa, pod karaniem i winą Urzędową. *6to.* Rzeczy kradzionych i inszym sposobem podeyrzanych, krom jawnego targu potaiemnie nikt niechay nie kupuie, o co przeświadczony będąc, takie karanie odniesie, iako sam szkodnik, na ktòrego się brać nie będzie mògł, i dla tegoż dla przedawania rzeczy wszelakich osobliwie starych, Urząd Mieski naznacza mieysce Tandecie w Ryneczku za końską Ulicą, i to tylko we wtorek a w piątek, zaczym snadnie się wszelaka zguba i szkoda znaleźć i postrzedz może. *7mo.* Towarzysze, sludzy i insi Ludzie Miescy w nocy po ulicach w Rynku na przedmieściu chodzić aby się nie ważyli, czego gdyby się kto ważył, więzieniem i winą karany będzie. *8vo.* Przekupień żaden żadney rzeczy niechay nie przekupuie na drogi i na przedmieścia zabiegaiąc, pod utraceniem tego wszystkiego co przekupi, i siedzeniem wieży *9no.* Zywność wszelaką *i* inne potrzeby iako każdemu wolno do Miasta wieźć i prowadzić, tak aby nikt nikomu odeymować nie śmiał; ale targiem przystoynie dostawał; o co każdy taki według Prawa karany będzie. A te Artykuły wszystkie pomienione Urzędy kazawszy publikować do wiadomości wszystkim donoszą, i aby się każdy według nich zachował, upominaią. Stanisław, Pukszta, Klawsgiełowicz Namiestnik Wileński ręką swą. Pieczęć iedna Pana Namiestnika a druga Magistratu Wileńskiego.

Anno 1602. D. 18. Martii. Privilegium Serenissimi Sigismundi III. Regis Poloniæ, quo Mercatoribus Advenis sine Jure Civitatis interdicitur facultas mercandi Vilnæ exceptis nundinis, sub confiscatione omnium mercium.

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque &c. nec non Svecorum Gottorum, Vandalorumque Hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis Nostris quorum interest universis & singulis: expositum esse Nobis nomine Magistratus & Communitatis Civitatis Nostræ Vilnensis, Institores & Mercatores varios aliunde Vilnam venientes, & merces quasvis terrâ & aquâ apportantes, fautoribus & promotoribus ad eam rem nactis, con-

tra Privilegia & Libertates eorundem Civium & Subditorum Nostrorum, pro libitu suo vendere, & distrahere ulnatim, libratim, ac alio quovis mensuræ & ponderis genere, quod non solum contra Jura Civitatis Nostræ Vilnensis, sed & contra Publicam utilitatem fiat, hoc enim modo veros Cives et Incolas Vilnenses, Jure Magdeburgensi gaudentes magno damno & in commodo affici. Proinde supplicatum est Nobis, ut Privilegia ejusdem Civitatis Nostræ Vilnensis, à Serenissimis olim Regibus Poloniæ, & Magnis Ducibus Lithvaniæ concessa & donata, à Nobis autem sanctè confirmata, ipsis etiam nunc roboraremus, & ratificaremus, Quorum petitioni tanquam æquitati consentaneæ, Nos clementer annuentes, ac dictorum Civium & Subditorum Nostrorum incommodis, quibus in dies afficiuntur, subvenire volentes, omnes ac singulos Institores, sive Mercatores, sub quibus suis jurisdictionibus degentes, ab omni facultate merces ipsorum revendendi, & distrahendi removendos, & alienandos duximus, prout præsentibus Literis Nostris eosdem removemus & alienamus, firmiter mandantes, ne quisquam aliunde Vilnam veniens eidem Magistratui, ac imprimis Nobis, Juramento non obstrictus, contra Privilegium Civitatis Nostræ Vilnensis, præter dies Nundinarum consvetarum mercari, ac merces suas quoquomodo venum exponere audeat, aut præsumat, quo nomine officiales omnes, tam spirituales, quam sæculares cujuscunque dignitatis vel conditionis fuerint requisiti ab iisdem Civibus & subditis nostris, consilio & auxilio ipsis aderunt, non permittentes ut præjudicium vel derogationem aliquam suorum Iurium quoquomodo patiantur, alioquin talium Institorum merces, confiscari eidem Officio civili Vilnensi permittimus, quarum pars media fisco Nostro & Civium Vilnensium Regio, altera Prætorio in usus publicos cedere debebit, ut autem ea melior Mercatorum ratio & ordo, institui & servari possit, articulos ipsorum certos, Nobis per eos oblatos, ac ex Cancellaria Nostra M. D. L. editos, authoritate Nostra Regia approbamus & confirmamus, volumusque ut iis propter communem utilitatem, & mercaturæ suæ usum, liberé sine quavis contradictione utantur. In cujus rei fidem & testimonium, præsentibus, sigillum Nostrum M. D. L. est appressum. Datum in Arce Nostra Vilnensi die Decima octava Mensis Martii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Secundo, Regnorum vero Nostrorum Poloniæ Decimo Quinto, Sveciæ Anno nono. Sigismundus Rex. Sigillum appensile M. D. L. Mathias Woyna S. R. M. per Magnum Ducatum Litvaniæ Notarius.

Anno 1603. *Die* 26. *Februarij. Confirmatio nonnullorum articulorum, Mercatoribus & Institoribus Vilnensibus servientium, per Serenissimum Sigismundum III. Regem Poloniæ.*

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Rufsiæ, Prufsiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæque &c. nec non Svecorum Gottorum Vandalorumque Hæreditarius Rex Significamus præsentibus Literis noſtris, quorum intereſt universis & ſingulis: quod cum antea Mercatoribus & Jnſtitoribus Civitatis noſtræ Vilnensis certos articulos ratione mercium ducendarum artificiorumque excercendorum, per Magiſtratum ejusdem civitatis Vilnensis conſtitutos, nobisque oblatos, peculiari Privilegio Noſtro confirmaverimus, ad ſupplicationem nomine Magiſtratus totiusque Communitatis Civitatis prædictæ Vilnensis, apud Nos factam, faciendum Nobis eſse duximus, ut authoritate horum Comitiorum, eandem confirmationem articulorum illorum, tanto firmius roboraremus, prout quidem roboramus præsentibus Literis Noſtris in omnibus Privilegii jam ante á Nobis ſuper eosdem articulos collati, punctis & ligamentis. Addentes ad eos id, quod cupere eosdem Mercatores & Jnſtitores, propter meliorem mercaturæ ſuæ & artificiorum usum intelligimus; ut Pelliones Vilnenses qui artificium ſuum exercentes, merces ſuas in nundinis divendere ſolent, iisdem plane juribus & prærogativis, quibus cæteri Mercatores & Jnſtitores Vilnenses, ubi consveverunt ipsi quoque, ſine cujusvis impedimento fruantur & gaudeant. Cerdones vulgo Boltuſznicy dicti, ut contenti ſint ſolo artificio ſuo, nec in mercaturas & labores pellionibus & Mercatoribus tantum ſervientes, & competentes ſese intrudant ſub amiſſione mercium ſuarum, per officium civile Civitatis ejusdem recipiendarum. Denique alii Cerdones vulgo Każemiacy, Garbarze, Białoſkòrnicy, ſuis quoque artificiis, quæ cuique competunt, contenti itidem eſse debent, neque cutes quasvis elaboratas uspiam extra Civitatem præfatam Vilnensam utpote Gedanum, aut in alias Civitates tam per se, quam per quosvis mandatarios, Factoresvé ſuos, mercimonii peragendi causa vehere aut mittere audeant, ſub amiſsione quoque mercium ſuarum, quos quidem præfatorum mercatorum & Jnſtitorum Vilnenſium articulos, tam videlicet, eo squi ad acta Cancellariæ noſtræ M. D. L. porrecti & confirmati a Nobis ſunt, quàm poſteriores iſtos in hoc Privilegio additos & expreſsos, authoritateque horum Comitiorum confirmatos, ita ab omnibus quibus expedit, teneri & observari volumus, ut nulla in re ipsis à quopiam usquam derogetur, ſed in omnibus ſuis punctis, clausulis & conditionibus, integri & inviolati permaneant. Jn cujus rei fidem, præsentes manu noſtra ſubscriptas, Sigillo noſtro M. D. L. muniri mandavimus. Datum Cracoviæ in Comitiis Regni Generalibus Die vigeſima Sexta Mensis Februarii Anno Domini Milleſimo, Sexcenteſimo Tertio, Regnorum Poloniæ Decimo ſexto, Sveciæ vero

Anno

Anno Nono. Sigismundus Rex. Mathias Woyna S. R. M. Secretarius, per Magnum Ducatum Lithvaniæ Notarius.

Anno 1603. *Die* 3. *Martii. Privilegium Serenissimi Sigismundi III. Regis Poloniæ super libertationem Prætorii, & ne Cives Vilnenses ab oneribus publicis Civitatis se eximant.*

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque nec non Svecorum, Gottorum Vandalorumque Hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis nostris, quorum interest, universis ac singulis. Quod cum plurium Nostræ & Reipublicæ interesse videamus, ut Civitates & oppida non solum in Regni Nostri, sed etiam in Magni Ducatus Lithvaniæ ditionibus, tempore felicis regiminis nostri, ad meliorem conditionem deveniant, & in singulis libertatibus, immunitatibusque, in dies magis ac magis florescant, ac in facultatibus suis secundos succesus & majora incrementa accipiant; faciendum Nostris esse putavimus, ut prærogativas & libertates infra scriptas, in vim Privilegii æviternis temporibus duraturi, Civitati nostræ Vilnensi daremus, & concederemus, prout damus & conferimus hisce Nostris Literis. Primum quidem, cum exploratum habeamus Prætorium in Fundo publico Civitatis Nostræ Vilnensis extructum esse, illud jurisdictioni ac proprietati illius Civitatis semper subesse, cum ad Judicia civilia tractanda, tum ad alios politicos actus Reipublicæ ejusdem Civitatis, legitimé obeundos, volumus atque statuimus, excip musque, ac liberum ab omnibus quarumcumque aliarum Personarum publicarum Judiciis, nempe Tribunalis Castrensis, ac Terrestribus, in quacunque dignitate constitutis, præsentibus facimus atque pronuntiamus, ita: ut nulla alia præter ejus Civitatis Nostræ Vilnensis Judicia ac officia, ibique omni quovis tempore peragantur, & quoniam in eo labefactari Rempublicam Civitatum animadvertimus, cum Cives se muniis civilibus abdicare & otiosam vitam ducere, quæstibusque suis intendere conjunctionem, ac societatem communem quibus Respublicæ constant, spernere satagunt, ac impetratis á Nobis Literis immunitatis, se liberos á Negotiis Publicis & Curatelis, Testamentorum executionibus esse curant; Nos etiam hac in parte provisum eidem Civitati esse volumus, omninoque eos qui privatis commodis student uti inutiles & ineptos removendos à præfatæ Civitatis prærogativis esse volumus, nullasque ac irritas postea exemptione, si causa legitimæ senectutis, vel alicujus defectus corporis aut Substantiæ non intercesserit, esse pronuntiamus, salvis tamen Privilegiis hac in re, nonnullis Civibus ejusdem Civitatis Vilnensis, antea tam a Serenissimis Prædecessoribus, quam á Nobis ipsis, ex causis

legitimis datis & concessis permanentibus. Quasquidem libertates & immunitates, Nos per præsentes eidem Civitati, Incolis ejus, & Posteris hisce attribuimus, ac in eis illos a quocunque servari volumus, quod ad notitiam omnium & singulorum, præsertim vero Palatinorum, Castellanorum, Capitaneorum, Judicum, Subiudicum, Notariorum, tum & Tribunalis Regni Deputatorum, aliorumque cujuscunque status & conditionis hominum, tum & privatorum ejus Civitatis Vilnensis deducimus, eisque mandamus, ut circa eas libertates dictos cives, seu Civitatem totam Vilnensem conservent, ac manu teneant, neque eas & ipsi violent, & à quopiam violari permittant, sub gravi indignatione nostra aliter non facturis. In quorum omnium fidem, & evidentius testimonium, præsentes Literas manu Nostra propria subscripsimus, Sigilloque Nostro M. D. L. consignari mandavimus. Datum Cracoviæ in Conventione Generali, Feria secunda Die Tertia Mensis Martii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tertio, Regnorum Nostrorum Poloniæ Decimo Sexto Sveciæ vero Decimo. Sigismundus Rex. Sigillum appensile M. D. L. Hieronymus Wołłowicz Thesaurarius Curiæ & Notarius per Magnum Ducatum Lithvaniæ.

Roku 1603. Die 3. Martii. List Krola Jmci Zygmunta III. upominalny, do Wszystkich Panow, Senatorow i Urzędnikow W. X. L. tak też Sędziow Deputatow, aby Juryzdykcyi swey nad Mieszczanami Wileńskiemi nieextendowali.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaski Krol Polski, Wielki Książe Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Jnflantski, Szwedzki, Gottski, Wandalski, dziedziczny Krol. Wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, mianowicie Woiewodom, Kasztellanom, Starostom, i wszelakim Urzędnikom, Sędziom Grodzkim i Ziemskim, teraz i na potym będącym, Wiadomo czyniemy. Ma nadane Przywileie Miasto nasze Wileńskie tak od *s. p.* Przodków Naszych i Wielkich Książąt Litewskich, iako i od Nas samych, w ktorych, wolności i Prawa ich, opisane i pomienione są, mianowicie, że do Sądu ktoregokolwiek z pomienionych, tylko do swego własnego Mieyskiego pociągani bydź niemogą, i exekucya na nich gdzie indziey niema bydź czyniona, przeto, iż Nam Miasta tego pomienionego Wilna w tym Księstwie Przedniey szego, krzywdy ktore się Jm w tey mierze od uprzeymości i wierności waszey dzieią, przełożone są, a to: iż Ludzi Mieskich tak osiadłych, iako i tych ktorzy z naimow w Domach Mieskich mieszkaią, i kupiectwy także i inszemi rzemiosłami się bawią, do Trybunału, Zamku, i Sądow Jm nienależnych pociągaią, także też i w Więzieniu onych i w czynieniu exekucyi na Dobrach ich własnych,

bez wiadomości Urzędu Mieſkiego, którému to właśnie należy a nie inſzemu, trapią. Przypatrzywſzy ſię temu, iż iako inſze Miaſta, tak też to w Wielkim Kſięſtwie Litewſkim Miaſto Wilno, na Prawie Magdeburſkim zaſiadłe, i fundowane ieſt, i Sądy w Sprawach ich, tylko Woyt z Ławnikami, Burmiſtrz z Radą, a My z appellacyi Sądzić tylko mamy, i w rzeczach, krzywdach wſzelakich tak wielkich iako i małych, krwawych i niekrwawych, także exekucya w Mieście tym dziać ſię ma, chcąc to po uprzeymości wierności waſzey mieć, aby każdy Prawem ſię ſwym cieſzył; a Miaſta Naſze takiemi Angariami ucięźane niebyły, wſzech w obec z uprzeymości waſzey wierności napominamy, i rozkazuiemy, aby od uprzeymości wierności Waſzey, w żadney Sprawie i krzywdach Mieſkich Wileńſkich, któregokolwiek czasu, bądź pod Trybunałem, także Roczkami Grodzkiemi, Ziemſkiemi, i innych którychkolwiek Sądow, żaden z Poddanych Naſzych Mieſzczan Wileńſkich, do Urzędu i Sądow tych pociągany niebył, ale każdego takiego ukrzywdzonego dla dochodzenia ſprawiedliwości z Człowieka Mieſkiego, oſiadłości ſwoie maiącego, i ſiedzących z Naymow w Domie Mieſkim, do Prawa Jego i Sądu, należącego Mieſkiego odſyłali: wyiąwſzy tylko tego kiedyby ſię ſam dobrowolnie obligacyą ſwą odpisał, odſtąpiwſzy Prawa ſwego. Exekucyi także na Dobrach Mieyſkich za przewodem Prawa wedle obligu u Sądow uprzeymości Waſzey, abyście ſami nieczynili, ale to Urzędowi należnemu Mieyſkiemu poruczali, i do niego odſyłali. Także w rozdawaniu Goſpod w Domach Mieſkich wedle Przywileiu od *s. p.* Krola Zygmunta w Grodnie, na Seymie walnym Roku Tyſiąc Pięćset Sześćdzieſiąt Oſmego, Mieſiąca Junii Piętnaſtego Dnia Jm danego, zachowali, inaczey nieczyniąc, gdyżby to było i ku naruſzeniu Prawa Miaſtu Temu nadanego, i ku obrazie Majeſtatu Naſzego. Dan w Krakowie na Seymie Walnym Koronnym: Trzeciego dnia Mieſiąca Marca Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Trzeciego, Panowania Krolestw, Naſzych Polſkiego Szeſnaſtego, à Szwedzkiego Roku Dzieſiątego Sigismundus Rex. Sigillum appreſsum M. D. L. Jarosz Wołłowicz, Podſkarbi Nadworny i Piſarz.

Roku 1605. Dnia 15. Februarii. Przywiley Krola Jmci Zygmunta III. ktorym ſtoſuiąc ſię do Przywileiu Krola Jmci Zygmunta Auguſta, wſzelakim Obywatelom w Mieście Wileńſkim, iakiegokolwiek ſtanu będącym nakazuie, aby należyte Magiſtratowi oddawali poſłuſzeńſtwo, i żadnemi Libertacyami od Podatkow Mieſkich nie eximowali ſię.

Zyhimont Treti Bożoiu Miłoſtiu Korol Polſki, Wieliki Kniaź Litowſki, Ruſki, Pruſki, Zomoytſki, Mazowiecki Inflanſtki, a

Szwedſki, Gotſki, Wandalſki diediczny Korol. Wſim w Obec i koždomu z oſobna, iakohož kolwiek ſtanu, Doſtoieńſtwa i Wradu Ludiom, Obywatelom i Poddanym Naſzym w Wielikom Kniaſtwie Litowſkom buduczym, oznaymuiem Wam, iž za donieſieniem do Nas Hoſpodara, od Woyta Burmiſtrow i wſieho Radu Mieſta Naſzoho Stołecznoho Wileńſkoho, mnoho Domow w tom Mieſtie Wileńſkom i na Peredmieſtiech, czerez dziwnyie obyczaie taiemnyie, a pokutnyie zmowy, i zapisy nie Uradowyie podmawianiem w Małżeńſtwo Wdow, i Diewok, od różnych Ludiei Poddanych Naſzych Szlacheckich, Duchownych i Swieckich, ktomu wyymowaniem Liſty Naſzymi, i czerez podanie w oboronu i Poruczeńſtwo Remieślnikow Panom Radom i inſzym Uradnikom Naſzym, z oborotami i poſłuchami ich, kotoryie oni im czyniat, z Prawa i poſłuſzeńſtwa Wradu Mieſkoho wyłamuiut i wychodiat, Zaczym ku wielikoy ſkazie, i ſzkodzie wſieho Wradu Mieſkoho, i zniſzczeniu Poſłuſzeńſtwa powinnoho, i zmnieyſzeniu dochodow i pożytkow Naſzych Mieyſkich czyniat, czohoſia užo mnoho namnožyło, ſzto ieżliby dołho trwaty mieło, ſnaćby nie małoie ubliżenie i zamieſzanie, w ſprawie Mieyſkoy poſpolitoy było. A tak My Hoſpodar, baczuczy bydź w tom ſzkodu naſzu, i toho Mieſta Wileńſkoho, czomu chotiaczy w czasy pryſzłyie zabiehczy, prychilaiuczyſia do pierwſzoho nadania i Prywileiu, Prodka i Dieda naſzoho, ſwietobliwoy pamieti Korola Jeho Miłoſti Zyhimonta, pod datoiu Hodu Tyſiac Piatsot Tryccat Diewiatoho, Mieſieca Julia Szoſtoho Dnia, Jndikta Dwanaccatoho, tomu Mieſtu Wileńſkomu danoho, kotory wcale i nienaruſzno, wo wſich punk‹tach i Artykułach, tym Liſtom Naſzym ſtwierdiwſzy, i pry zupołnoy mocy zoſtawiwſzy, z Zwierchnoſti Naſzoy Hoſpodarſkoy, i tiepier tak czasy wiecznymi choczem mieti, i uſtanowlaiem: Chtoby z Poddanych naſzych iakohokolwiek ſtanu, chotieł w Domie Mieſkom mieſzkati, tohdy maiut takowyi wſi, pod Prawom i Pryſudom ich Mieſkom byti; a Komorniki kotoryieby w Domiech wolnoſtiu iakoiukolwiek warowanych, także ſłuhi Pańſkiie, Ludie Remieslnyie, i wſi tam w tych Domiech mieſzkaiuczy, Ludie i Mieſzczanie, poſłuſzeńſtwo wſiakoie, i powinnoſt Uradu Mieſkomu, połpoł z inſzymi Mieſzczany Naſzymi Wileńſkimi, połniti i dawati, żadnymi wolnoſtiami nieżaſtaniaiuczyſia powinni budut: a kotoryieby Domy Mieyſkiie pokupili, tyie maiut Prawo Mieſkoie pryniat, i pryſiahu wodłuh Prawa ich uczyniti, a od ſieho czasu żadnoho Torhu, ni kotorym potaiemnym obyczaiem, nichto ni z kim niemaiut diełat, ale z wiedomoſtiu Uradu Mieſkoho Wileńſkoho, na kotorym i zapiſy wyznawati powinni budut, i wſi płaty i powinnoſti, tomu Mieſtu oddawati, i płatiti maiut. A ſztoſia dotyczet iż niekotoryie Poddani Naſzyie, mimo podanie i pozwołenie Prodka Naſzoho Zyhimonta, od Prodkow Naſzych i od Nas Hoſpodara,

dara, wolnosti rozmaitych sobie nabywszy, z posłuszeństwa Mieskoho wyłamuiutsia, w czom iż sia stało nad wolu Prodku Naszoho w niewiedomosti, tohdy takowyie wsi z pośledniey szoy datoi, wolnosti u kohobykolwiek były, i pokazałysia, sim Listom Naszym skasowaliśmo, kotoryie u żadnoho Prawa i Sudu, żadnoiey władzy mieti nie maiut, szto wsio na Torhu obwołati, i kopiu z sieho Listu naszoho, u Bram Mieskich Wileńskich, i pry Kostiełach, spisuiuczy prybiiatiieśmo kazali, i do wiedomosti kożnoho prywoditi, wielewszy; Wradu Hrodskomu i Mieskomu, toho pilno dosmotret, rozkazuiem. Na szto wsio sieś Nasz List, z podpisom Ruki i z Naszoiu Pieczatiu, na zwyż pomienennyie i opisanyie Paragrafy, tomu Miestu Naszomu Wileńskomu daiem. Pisan u Warszawie na Soymie Walnym, leta Bożoho narożenia Tysiacza Szest sot Piatoho, Miesiaca Fewraiia Pietnaccatoho dnia. Sigismundus Rex. Mathias Woyna Pisar.

Sigillum minus M. D. L. appressum.

Roku 1605. Dnia 2. Marca. Przywiley Króla Jmci Zygmunta III. tak na Most Bernardyński, iako i za Spaską Bramą będący, Miastu Wileńskiemu konferowany, którym, iako dawny Przywiley potwierdza, tak i Myto z tychże obu Mostow, Miastu brać pozwala.

Zyhimont Treti Bożoiu Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, Jnflanstki, à Szwedzki, Gotski, Wandalski Diedicżny Korol. Oznaymuiem sim Prywileiem Naszym, iż pokładan był pered Nami Prywiley Prodka i Dieda Naszoho, świetobliwoy pamieti Korola Jeho Miłosti Zyhimonta pisany w Krakowie, pod datoiu Hodu Tysiacz Piatsot Tryccat Osmoho, Miesiaca Junia Odinaccataho dnia Jndikta odinaccatoho, w kotorym to iest opisano; iż za prożboiu Woyta, Burmistrow, i Radec i Ławnikow Miesta Naszoho Wileńskoho, pozwoliti raczył im zbudowati Most, na Reczce Wilni leżaczy, i za Bramoiu Bernardyńskoiu, i od tul mostowoho od Poddanych Naszych, Duchownych, Kniazkich, Pańskich i Ziemiańskich, od kożnoho Woza po pienieziu odnom brati, i bili Nam Hospodaru Czołom, Toyże Woyt, Burmistry Raycy i Ławniki Miesta Wileńskoho, abychmo iako tot Prywiley Prodka Naszoho Korola Jeho Miłosti Zyhimonta, na toie myto Jm dany, tym Prywileiem Naszym stwierdili, tak i druhi Most na toyże Reczce Wilni, za Bromoy Spaskoy iduczy na zarecze, znowu kosztom Mieskim zbudowati pozwolili, i od toho, wzhladom kosztu tieperesznoho, kotory na budowanie toho Mostu Oni podymut, także i dla kosztu pryszłoho, kotory dla hwałtownoy Wody w zepsowaniu tych mostow podeymowati musiat, takowież Myto po pieniezių odnom, od Poddanych Naszych Duchow-

nych i Swieckich brati pozwolili, My Hoſpodar baczuczy byt proźbu ſłuſznuiu ich, iż bez tych obudwuch Moſtow, tak Mieſzczanie Naſi Wileńſkiie, iako i tyie kotoryie do nieho pryieżdżaiut, obyiſtiſia niemohut; łaſkawie pozwoliuſzy, tot Prywiley ſtwierdiwſzy, toie Moſtowoie z oboiu Moſtow na toy reczce Wilni, koſztom z dochodow Mieſkich zbudowanych, od Poddanych Naſzych, Duchownych, Kniazkich, Pańſkich i Ziemiańſkich, od kożnoho Woza po pienieżiu odnom do ſkarbu Mieſkoho Wileńſkoho brati pozwalaiem, Czasy wiecznymi, Naszto Jm ſies Nasz Prywiley z Podpisom Ruki i z Naſzoiu Pieczatiu daiem. Piſan u Warſzawie Leta Bożoho Narożenia, Tyſiacz Szeſtsot Piatoho, Mieſiaca Marca Wtoroho dnia, Sigismundus Rex. Matiey Woyna Piſar.

Pieczęć przywieſiſta W. X. L.

Roku 1606. *Dnia* 22. *Kwietnia. Reſkrypt Krola Jmci Zygmunta III. do Obywatelow W. X. L. Maiętnośći ſwe nad Rzeką Wilią maiących, aby Mieſzczanom Wileńſkim teyże Rzeki czyśćić i kamieni z niey wyciągać niebronili.*

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaſki Krol Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantſki &c. à Szwedzki, Gotſki, Wandalſki Dziedziczny Krol. Wielmożnym, Urodzonym i Szlachetnym, Wſzem w obec i każdemu z oſobna, oſobliwie tym, ktorzy Jmiona i Maiętności ſwe nad Rzeką Wilią maią; Uprzeymie Wiernie Nam miłym Łaſkę Naſzę Krolewſką. Uprzeymie Wiernie Nam mili, dali Nam ſprawę ſławetni Burmiſtrze, Raycę i wſzyſtkie Poſpolſtwo Miaſta naſzego Wilna, iż gdy bywaią ſtatki Rzeką Wilią, ſpuſzczane, i zaś nazad ku Gorze prowadzone, wielkie ſzkody i niebespieczeńſtwa dla więzow, i kamieni wielkich w tey rzece podeymuią, że ſię Statki rozbiiaią: żądali Nas tedy abyśmy w tey mierze, do uprzeymey wierności Waſzey piſali, aby uprzeyma wierność Waſza z obudwu ſtron brzegow, nad Maiętnościami ſwemi gdzie tego będzie potrzeba, Rzekę Wilią czyśćić onym niebronili, i za koſztem tych Mieſzczan Wileńſkich, przekazy i kamienie wyciągać dopuścili. Przeto My bacząc iż to ma bydź z Dobrem i pożytkiem tak uprzeymey wierności Waſzey, iako też wſzyſtkich Ludzi Obywatelow tamecznych, chętnie na ich proźbę tak ſłuſzną pozwoliwſzy, żądamy i napominamy, aby uprzeyma wierność waſza, gdzie kolwiek ſię iakie przekazy w Rzece Wiliey, w Maiętnościach uprzeymey wierności waſzey pokazały, a Mieſzczanie Naſi Wileńscy tegoby potrzebowali, żebyście niebyli od tego, i niebronili Rzemieślnikom za koſztem Mieſzczan Wileńſkich Rzeki tey czyśćić, kamienie i inſze przeſzkody wyciągać, uczynicie to uprzeyma wierność Waſza dla Łaſki Naſzey.

Dan

Dan w Warszawie Dnia Dwudziestego Wtòrego, Miesiąca Kwietnia Roku Tysiąc Sześćset Szóstego, panowania Króleitw naszych, Polskiego dziewiętnastego, Szwedzkiego Trzynastego. Sigismundus Rex. Pieczęć większa W. X. L. przyciśniona. Eustachi Wollowicz Proboszcz Tr ocki, Pisarz i Referendarz W. X. L.

Roku 1607. Dnia 8. Julii. Extrakt z Metryki większey W. X L. Przywileiu Kròla Jmci Zygmunta I. ktòrym, Przywiley Kròla Jmci Alexandra Brata swego, Miastu Wileńskiemu na Prawo Magdeburskie, i inne rzeczy nadany, Konfirmuie.

ZYhimont Treti Bożoiu Miłostiu Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski, Mazowiecki, Inflantski, à Szwedski, Gotski, Wandalski, diediczny Korol. Oznaymuiem sim Listom Naszym, iż za prożboiu Sławetnoho Jwana Jackowicza Pisara Ruskoho Radeckoho, Miesta Naszoho Wileńskoho, do Nas imieniem Burmistrow Raycow, i wsich Mieszczan Naszych Wileńskich wniesionoiu, kazaliieśmo Im z Metryk Kancellaryi naszoy, Widimus dati Prywileiu, Prodka i Dieda Naszoho swietobliwoiey pamieti, Korola Jeho Miłosti Zyhimonta Pierwszoho, Miestu Naszomu Wileńskomu, na Prawo Maydeburskoie, i inszyie wolnošti danoho, kotory Prywiley słowo od słowa taksia w sobie maiet: Wo Jmia Bożoie Amin. My Zyhimont z Łaski Bożoiey Korol Polski, Wieliki Kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Zomoytski i innych Pan i Diedicz. Czynim Znamienito sim naszym Listom, chto na nieho posmotrit, albo czczuczy ieho usłyszyt, ninieśznym i potom buduczym, komu budet potreba toho wiedati. Bili Nam Czołom Woyt, Burmistry, i Raycy, i wsi Mieszczanie Miesta Wileńskoho, i kłali pered Nami Prywiley Brata Naszoho, szczasnoiey pamieti Alexandra Korola, i Wielikoho Kniazia Jeho Miłosti, w kotorymże Prywileiu wypisano, iż Jeho Miłošt chotiaczy osmotret, aby Miesto Wileńskoie, w Ludiech i obchodiech množyłosia, dał Miestu Wileńskomu Prawo Niemieckoie Magdeburskoie, i wsim tym, kotoryie wschoczut w tom Miestie suditisia, żeby za Jeho Miłosti panowania, ku wzmożeniu Ludiei mohłoby pożytocznie szyrytsia, pierwo reczenoie Miesto Wileńskoie, a dał Jeho Miłošt i darował, i zapisał u wiecznost, wsim Mieszczanom niniesznym i potom buduczym, w tom Miestie Wileńskom, Prawo Niemieckoie, szto słowiet Maydeburskoie wo wsich pryhodach i rozdiełach, i tolkowania wo wsich członkach, także derżati i ieho używati, kak i Miesto Wileńskoie i Kowieńskoie, i innyie Miesta Naszyie Prawo Niemieckoie Maydeburskoie dierżat, oddalaiuczy wsie innyie Prawa Polskiie, i Litowskiie, i Ruskiie, i wsie obyczaie innyie, kotoryieby były na perekazie tomu Prawu Niemieckomu Maydeburskomu. Takosz wyniał i wyzwolił Jeho Miłošt wsich Mieszczan toho Miesta Wileńskoho, od wsiakoho Prawa

i mocy, i od nasilei wsich Uradnikow naszych, w Państwie Naszym Wielikom Kniastwie Litowskom; a iśliby pered Jeho Miłostiu, albo pered kotorymi z nich, w diełach wielikich i małych, o złodeystwa i rozlewanie krowi, i mużoboystwa, i uciatie członkow, i o innych wsich prostupkach pozwani, odpowiedati nie maiut, ani sut obwiezani kotorych win płatiti, ale Mieszczanie pierwo reczonoho Miesta tolko pered ich Woytom, kotory toho czasu budet, a on tolko pered Jeho Miłostiu, i to koliby był pozwan czerez List, pod Jeho Miłosti Pieczatiu, tohdy nieinaczey, tolko ich Prawom Niemieckom maiet odpowiedati, a w diełach hołownych i innych wsich wyżey pisanych, dał Jeho Miłošt Woytu zupełnoiu moc suditi, i osuditi, karati, i stinati, i na koła biti, i potopłati. Jakoż to Prawo Niemieckoie Maydeburskoie wo wsich swoich rozdziełach i członkach, dierżyt i żadaiet; a z win Mieskich maiet na Nas byti dwa hrosze, a Woytu i Burmistrom treti hrosz i z toho tretieho hrosza maiet Woytu byti dwie czasti, a Burmistrom tretia; też wyzwolił Jeho Miłošt toie Miesto naszoie prereczenoie z Daczok i podatkow niesłusznych, kotoryie nowo i pered tym od Wradnikow na toie Miesto położone były; iakoż w tom Prywileiu mienowane sut, naypierwey wyzwolił Jeho Miłošt toie Naszoie Miesto i od Diakieł, i od Siena poddiakiełnoho, i od pieniezi tych, kotoryie za diekłom Wradnikom dawano w każdy Hod. Toż wypisano w tom Prywileiu Brata Naszoho, sztoż Jm Podwod pod Posłow i pod Hońcow niedawati, i z Wradnikom Wileńskim i z ieho słuhami, w Podwodu niechoditi, i koniey ieho niestierechczy, i ku Dworu Wileńskomu w storożu niechoditi, wyniawszy pryiezdu Jeho Miłości, i z Siekieroiu niechoditi, i siena niekositi, a w Wagu i pomierny i w Jatki, Wradniku Wileńskomu niewstupatisia, i inszych nikotorych daczok nieprybawlati, a z mocy i z Sudow Wradnikow Wileńskich, Jeho Miłošt Jch wyzwolił, niżli kazał Jeho Miłošt Jm dawati Sobie z toho Miesta w każdy Hod po Tryccati Złotych, a płat karczomny podle dawnoho obyczaia, a k-tom Serebszczyznu i ordynszczyznu, podłuh ich siły, też kazał Jeho Miłošt Jm dawati, na swoy pryiezd k-Wilni po Boczce Owsa, a budet mało i no po dwie, a Siena kolko budet potreba. Takoż dozwolił Jeho Miłošt Jm dierewo brati na budowanie Domow ich i na drowa, a niepredawati, w tom Lesie mieży Ludiei Kuchmistra Naszoho Pana Piotra Olechnowicza, a Paniey Paszkowoiey, hdieby zwieru niebyło, a Łowom i Pulszczy Naszoy nieszkodno, a ktomu toż dozwolił Jeho Miłošt podle Miesta Wileńskoho Ludiei saditi, horoiu i dołom, i wyhony tam mieti, hdie pered tym bywało na ziemli Wileńskoyże. Tož dla lepszoho potwierżenia i pomnożenia Miesta Wileńskoho i Mieszczan wsich, dał i darował prereczonomu Miestu, wsie kletki, i iatki miesnyie, kotoryie ninie sut, i na potom pryczynionyie mohut byti, ku lepszomu Mieskomu

ſkomu ze wſimi pożytki i dochody. Y Woſkoboyniu na zabiwaniie Woſku, i Wahu, i pomierne, i też poſtrybanie Sukon, kolko ich możet byti w Mieſtie. Też i złożenie, ſzynkowanie Piwa, Miedu i Wina, i pomiernoie Miedowoie, ſzto ſlyniet miednica wodle obyczaia tamosznoho, a z tych klętok i iatok miasnych, i z innych reczey, kotoryie podle toho mieny ſut, maiut oni płat na odno mieſto w ſkryniu zbierati, i na Ratuszu chowati, a tych pieniezi Woyt, i Burmiſtry, i Raycy niemaiut k-ſwaim rukam brati, niżli maiut byti tyie pieniezi chowanyie, i obernenyie byti każdomu Poſpolitomu Człowieku, na Mieſkiie potreby. Y bili Nam czołom, abychmo im potwierdili to Naſzym Liſtom, i no My wyſluchawſzy toho Priwileia Brata Naſzoho, prytom takiieśmo ich zoſtawili, i potwierżaiem to Im ſim naſzym Liſtom, i ich Dietiom i potom buduczym ich ſzczatkom, maiem im toie Prawo Maydeburſkoie twierdo dierżati, wo wſiakich członkach pryſluchaiuczych k-tomu Prawu, w wieczno i nieporuszno podle Prywileia Brata Naſzoho, Alexandra Koroła Jeho Miłoſti. A dla lepszoho świadomía i bolſzoiey twierdoſti, i Pieczat Naſzu kazaliieśmo prywieſiti k-ſiemu Naſzomu Liſtu. Piſan u Wilni w Let Siem Tyſieczy Pietnaccatoho Mieſiaca Julia Szesnaccatoho Dnia, Jndikta Dieſiatoho. Pry tom byli, Woiewoda Wileńſki Kancler Pan Mikołay Radiwiłł, Marſzałek Ziemſki Staroſta Horodeńſki, Pan Jan Jurewicz Marſzałok Ochmiſtr Korolewoie i Namieſtnik Kowieńſki, i Bielſki, Pan Woytiech Janowicz, kotoroho to Prywileiu wyżey pisanoho, ſies Widimus z Metryk, pod Pieczatiu Wilikoho Kniaſtwa Litowſkoho, Mieſtu Naſzomu Wileńſkomu, wydan ieſt. Pisan w Warſzawie Leta od Narożenia Syna Bożeho Tyſiacza Szeſtsot Siemoho, Mieſiaca Julia Oſmoho Dnia. Leo Sapieha Kancler Wielikoho Kniaſtwa Litowſkoho.

Sigillum appensile M. D. L.

Anno 1610. Die 11. Novembris, Privilegium Sereniſſimi Sigismundi III. Super incorporationem Advocatiæ Vilnensis, Civitati Vilnensi collatum.

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Masoviæ, Samogitiæ Livoniæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque Hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis Noſtris, quorum intereſt univerſis & ſingulis. Supplicatum Nobis eſt, Magiſtratus Noſtri Civilis nomine, ut eidem perpetuis deinceps temporibus, liberam quatuor Candidatorum pro Advocatia Vilnensi, quoties eam vacare contigerit: de medio ſui electionem ex Gratia & beneficentia Noſtra Regia impertiri, atque unum ex eisdem Candidatis, Authoritate Noſtra confirmare, ipsique munus Advocatiæ Vilnensis ſuper con-

ferre dignaremur. Quam quidem Advocati Vilnensis electionem, multa & ſingularia Civitati emolumenta, munitiones, & ſplendores allaturam, veterum Advocatorum Vilnenſium, qui ſimul Jndigenæ Vilnenses fuêre, exemplis probaverunt, quippe qui multa eaque præclara Civitati munimenta reliquiſsent, idem quoque ſubsequentes Advocatos, qui ſimul Jndigenæ Vilnenses eſsent, facturos allegaverunt, quos nempe innatus Civitatis Patriæ ſuæ amor, ad ornamenta & commoda Civitatis procuranda, ad negotia ferventius tractanda, ad Templa, Xenodochia, & Mænia reſtauranda atque erigenda, ad Judicia juxta Plebiscitum vulgo Wielkierz exercenda, & in ſuo robore conservanda, excitaret & inflammaret, ne quidquam per tales Advocatos, Judiciis & Juris consularis ſubselliis, præsertim vero circa Tutorum Tutoriarum, & Contuberniorum inſpectionem decederet, immo ſi quando Limites Officii transgredi auderent, facilius in ordinem redigi, ac deinceps in Officio contineri poſsent, tum quod Jnventus Civitatis illius, tali Advocati electione animadversa, certatim Magiſtratum affectabit, ſeque ad eum consequendum, ſedula doctrinæ ac virtutum comparatione disponeret, unde Civitas ordinatior & ornatior evaderet. Nos itaque ornamento & bono regimini Civitatis Noſtræ Vilnensis consultum eſse cupientes, accedente præterea diligenti Conſiliariorum Noſtrorum, Lateri Noſtro adhærentium intercesſione, prædictæ Magiſtratûs Vilnensis poſtulationi annuendum, & aſsentiendum eſse duximus; uti quidem annuimus & aſsentimus, & irrevocabilem Magiſtratui Vilnensi concedimus facultatem, ut perpetuis deinceps temporibus, quando & quotiescunque Advocatiam Vilnensem poſt modernum ejusdem Poſseſsorem Generosum Alexandrum Chalecki Aulicum Noſtrum, vacare contigerit, quatuor ex medio sui Candidatos, communibus ſuffragiis eligat, & Nobis præsentet: Nos vero uni ex eisdem Candidatis, qui Nobis magis idoneus eſse videbitur, munus Advocatiæ Vilnensis collaturi ſumus, nec unquam ius talis electionis à Magiſtratu Civili Vilnensi alienaturi, quod & Sereniſsimi Succeſsores Noſtri ſunt facturi: ita tamen, ut ille Advocatus libere per Magiſtratum electus, & per Nos confirmatus, iuxta allegationem ſuperius descriptam, ſingulis Annis aliquid emolumenti Civitati adferret, Magiſtratus vero Civilis id ipsum animadvertere teneatur, ad quod eosdem præsentibus, adſtrictos eſse volumus. Jn cuius rei fidem, Præsentes manu Noſtra ſubscriptas, Sigillo Noſtro M. D. L. communiri mandavimus. Datum in Caſtris ad Smolenscum Die Secunda Menſis Novembris, Anno Domini Milleſimo Sexcenteſimo Decimo, Regnorum Poloniæ Vigeſimo Tertio, Sveciæ vero Decimo Septimo. Sigismundus Rex. Sigillum appensile M. D. L. Januſsius Skumin Tyſzkiewicz M. D. L. Notarius, Capitaneus Braslaviensis.

R. 1614.

Roku 1614. Dnia 2. Januarii. Reſkrypt Krola Jmci Zygmunta III. do Magiſtratu Wileńſkiego, aby obrani do Magiſtratu i w nim będący, z Urzędow rocznych przez elekcyą na ſię włożonych niewymawiali ſię, i onych nieſkładali.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaſki Krol Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantſki, Smoleńſki, a Szwedzki, Gotſki, Wandalſki Dziedziczny Król. Szlachetnym Burmiſtrzom, Radźcom, i Ławnikom Miaſta Naſzego Stołecznego Wilna, wiernie Nam miłym, Łaſkę Naſzę Krolewſką. Szlachetni wiernie Nam mili, donoſił Nam to Urodzony Alexander Chalecki z Chaleza, Sekretarz i Woyt Naſz Wileńſki, iż niektorzy z wierności waſzey, Urzędow rocznych Burmiſtrzowſkich, i Radzieckich przyimować, i odprawować, wedle powinności dawnych zwyczaiow niechcą, owszem one ſkładaią i odrzucaią, nie bez ubliżenia powagi Urzędowey, i zamieſzania Spraw Mieſkich, à iż Nicht z Wierności Waſzey, iako zaciągać ſam naſię żadnego Urzędu bez ſpólnego obrania, tak też będąc obranym upornie ſkładać niemoże. Upominamy WW. i koniecznie mieć chcemy, abyście ſię z Urzędow Rocznych Burmiſtrzowſkich, i Radzieckich, niewymawiali, niewyłamowali, ale abyście one ſtarodawnym porządkiem pilnie i chętnie odprawowali, aby zwyczaie i Urząd Mieſki w Klubie zoſtawał, a ktoby Urząd ſam z ſiebie ſwawolnie ſkładał, ten nietylko prerogatyw wſzyſtkich Urzędowi ſłużących ma odpadać, ale karanie od Nas ponoſić pewien. Że ſię WW. w powinnościach ſwoich poczuwać będziecie, i one pilnie odprawować dla Łaſki Naſzey i z chęci ſwey ku dobremu ſpólnemu. Piſan w Warſzawie Dnia Wtórego Januaryi, Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Czternaſtego, Panowania Krôleſtw naſzych Polſkiego Dwudzieſtego Szôſtego, a Szwedzkiego Dwudzieſtego Roku. Sigismundus Rex. Sigillum Majus M. D. L. appreſsum. Euſtachi Wołłowicz Piſarz, Referendarz W. X. L.

Anno 1615. Die 15. Junij. Liſt Oyca S. Pawła do Miaſta Wileńſkiego, aby JX. Euſtachiego Wołłowicza Biſkupa Wileńſkiego, za Paſterza przyieło. 15/16

PAulus Episcopus Servus Servorum DEI, Dilectis Filiis Populo, Civitatis & Diæcesis Vilnensis, Salutem, & Apoſtolicam benedictionem. Hodie Eccleſiæ Vilnensis tunc per obitum bonæ memoriæ, Benedicti olim Episcopi Vilnensis, extra Romanam Curiam defuncti, Paſtoris ſolatio deſtitutæ, de Perſona Dilecti Filii Euſtachii electi Vilnensis Nobis, & Fratribus Noſtris ob ſuorum exigentiam meritorum, accepto de ipsorum Fratrum Consilio,

Apostolica Authoritate providimus, illumque illi in Episcopum præfecimus, & Pastorem, curam & administrationem, ipsius Ecclesiæ, sibi in spiritualibus & temporalibus, plenarie committendo, prout in Nostris inde confectis Literis plenius continetur. Quo circa, Universitatem Vestram monemus & hortamur, attente Vobis per Apostolica scripta mandantes, quatenus eumdem Eustachium electum, tamquam Patrem & Pastorem Animarum Vestrarum, devotè suscipientes, & debita honorificentia prosequentes, Eius monitis & mandatis salubribus humiliter intendatis. Jtaque Dilectus Eustachius electus in Vobis, dilectionis Filios, & vos in Eo per consequens, Patrem benevolum invenisse gaudeatis. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem. Anno Jncarnationis Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo Quinto, Junii Decimo Quinto. Pontificatus Nostri, Anno Undecimo.

Sigillum appensile Pappale.

Roku 1617. Dnia 28. Maja. Punkta do zachowania Pokoiu, i zatrzymania zgody i miłości, między Juryzdykcyą Mieyską i Zamkową, przez ś. p. Karola Chodkiewicza Woiewodę Wileńskiego, Hetmana W. X. L. nadane i ratyfikowane.

Jan Karol Chodkiewicz Hrabia ze Szkłowa i Myszy na Bychowie. Woiewoda Wileński, Hetman Wielki W. X. L. Kommissarz Generalny Ziemie Jnflantskiey, Deorski Luboszański &c. Starosta Czynię wiadomo iż iakom zaraz po Konferowaniu sobie od J. K. M. Pana mego miłościwego Woiewództwa Wileńskiego nie o czym więcey nie myślił, tylko o tym abych pro dignitate Urząd ten administrować mógł, i we wszystkim propensè, i onemu się parem esse pokazał. Przetoż te zamysły moie ad Executionem przywodząc, oświadczywszy to: że Jako prærogativas Officij mei w cale zachować totis Viribus, & illæsas Successoribus dochować chcę, tak też na Prawa cudze, Wolności & Jmmunitates następować nie zamyślam, a chcąc to rzeczą samą oświadczyć przy bytności wielebnego w Bogu JW. Jmci Xiędza Eustachiego Wołłowicza Biskupa Wileńskiego, Opata Lubieńskiego, Proboszcza Trockiego, i Podkanclerzego W. X. L. &c. do tego odemnie i od Magistratu Miasta Wileńskiego Uproszonego, także przy bytności Ichmościow Panow Przełożonych i Urzędnikow Grodzkich na sprawowanie rządu i spraw Województwa Wileńskiego odemnie wysadzonych, Punkta od Magistratu Wileńskiego poddane, i przez Antecessory moie Woiewództwa Wileńskiego, jako to Authentice pokazali; wcale zachowane ku lepszemu obmyśliwaniu pokoiu i dobrego rządu Miasta tego, ku zatrzymaniu zgody i miłości między Iuryzdykcyiami, i ku temu wszystkiemu coby ku lepszemu, tak Urzędu Grodzkiego,

iako

iako i Miasta Wileńskiego bydź mogło, sposobem niżey opisanym zgodniem postanowił; i Urzędnikom moim teraz i na potym będącym, aby to wszystko ad Executionem przywodzili, i w teyże Klubie zawsze trzymali, koniecznie tak chcąc mieć zleciłem. A Pan Podwoiewodzi mòy teraz i napotym będący, ma się w braniu targowego zachować według Listu Antecessora mego Kśięcia Imci Pana Woiewody Wileńskiego przez Mię teraz osobliwym Listem moim z tymże Magistratem ponowionego, w czym iako do tego czasu Miasto przeszkody nie czyniło, tak i napotym czynić nie ma. 2*do*. Rząd wszystek w Iuryzdykcyi Zamkowey bez żadney Mieyskiey przeszkody Pan Podwoiewodzi czynić ma, niwczym się w Iuryzdykcyią Mieyską nie wstępuiąc, gdyż Urzędnicy Mieyscy iako Prawa i Przywileie na to swoie pokazali, przysięgami na każdy Rok bywaią onerowani in eum finem aby Rządu sobie należącego przestrzegali. A ieśliby też abo Urząd Zamkowy widział co zdrożnego w Iuryzdykcyi Mieyskiey, albo też Urząd Mieyski w Iuryzdykcyi Zamkowey, maią sobie amice donosić, i gdzieby tego potrzeba ukazowała spòlnie in charitate, Sobie Consilio & Auxilio dopomagać. 3*tio*. Mieszczan z Iuryzdykcyi Mieyskiey do Sądu Zamkowego i więzienia nienależnego, & e contra Ludzi do Zamku należących do więzienia i do Sądu Mieyskiego aby nie pozywano, a ieśliby się to stało przez sługi Urzędowe, aby tak oni impunè niewchodzili, gdyż to niemała obelżyć kogo, i do szkody przywieśdź, a potym poturemne wziowszy, i de foro Incarcerati dowiedziawszy się, z Turmy go wypuścić, a zato ani sługi Urzędowego, ani strony która nato instabat, pænâ talionis według Prawa nieskarać. 4*to*. Więzień gdy będzie dany do Turmy Zamkowey od Mieszczanina aby bez wiadomości samey strony, albo paręki Ludzi osiadłych, a nie Listowney do dosyć uczynienia niebył wypuszczanym. 5*to*. Rekonwencya tak w Prawie Ziemskim W. X. L. iako w Prawie Magdeburskim, ktòrym się Miasto Wileńskie Sądzi, iest w prawdzie pozwolona, ale iż Miasto Wileńskie z Zamkiem, zdawna te Pakta zachowało, aby każdy in foro suo proprio był requisitus, prżeto i teraz ta rekonwencya między Urzędem Mieyskim i Zamkowym mieysca niech niema, ale raczey gdy się kto à foro excypuie z Mieszczan Wileńskich, także też vice versa i Zamkowych, tedy takowego każdego ad Forum competens odesłać, a gdzieby wątpliwość była o iego excepcyi, a mianowicie Ludzi nieosiadłych, tedy pòki testimonio legitimo, z Urzędu swego exceptionem illatam niewerfikuie, ma rem judicatam mieć in suspenso, ażby to porządnie wywiodł, że iest pod Iuryzdykcyą albo Mieyską, albo Zamkową, w żadnym go więzieniu tym czasem niezatrzymywaiąc; to iednak ma się tylko o Ludziach nieosiadłych rozumieć, a termin na pokazanie świadectwa Urzędowego, dalszy nad trzy dni, niema

bydź pozwolony. *6to.* Słudzy Zamkowi, gdy ſię trafi na Pozwie Gościa iakiego, albo na areſzta do Domu Mieſkiego iść, niech ſię zachowaią wedle dawnego zwyczaiu, aby przy ſludze Urzędu Mieſkiego wchodzili do takowego Domu, bo iuż zatym i Mieszczanin, niemoże krzywdy ſobie mianować od Urzędu Zamkowego, gdy ſię zachowa tak, iak mu rozkaże Sługa Urzędu jego należącego, aby niebronił Zamkowi przyſtępu do Gościa, in quantum juris ma do onego. *7mo.* Weſzło też to per errorem w Urzędowe ſługi Zamkowe, że ſkoro poſtrzegą, iż Dom Iuryzdykcyi Mieſkiey, Oſoba Ordinis equeſtris kupiła, to iuż zaraz w on Dom, rozumieiąc że iuż i Iuryzdykcyą Mieſką kupił, w powinność zamkową wyciągaią. Przetoż Urząd Zamkowy i do takowych Domow, Iuryzdykcyi ſobie żadney przywłaſzczać niema, bo nie idzie to za tym, aby iuż takowy Dom, miał bydź alienowany od Iuryzdykcyi Mieſkiey, że Szlachcic Poſseſsorem onego; gdyż Dom kupić może, albo Mu ſię po Zenie i iakimkolwiek ſpoſobem dominium doſtanie, lecz Juryzdykcyi kupić, i oney w inſzą przenieść niemoże, bo i zeznania takowych Domow na Urzędach tychże Mieſkich bywaią, i od Emptorow takowych, inſkrypcie tamże zaraz de præſtanda obedientia Eidem Officio Civili, more aliorum Civium ex eadem Domo bywaią opisane, excypuiąc iednak Kamienice i Domy Pańſkie i Szlacheckie pod władzą Zamkową Statutem warowane. Wſzelakich Przekupniow według Prawa Mieſkiego Magdeburſkiego i Dekretow, także Liſtow oſobliwych Krolow Jchmościow, za konſenſem wſzech ſtanow nato danych, i pod władzą ſamego Urzędu Mieſkiego poddanych, Urząd ſam Mieſki doglądać ma, zaczymby cena rzeczom ſtrawnym prędzey umnieyſzona bydź mogła. Naco dla lepszey Wiary i pewności, przy Pieczęci Rękąm ſwą podpiſał. Datt w Wilnie Dnia Dwudzieſtego Oſmego, Mieſiąca Maja, Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Siedmnaſtego. Jan Karol Chodkiewicz Woiewoda Wileńſki, Hetman W. X. L.

Pieczęć przyciśniona W. X. L.

Anno 1618. *Dnia* 28. *Marca. Dekret Krola Jmci Zygmunta III. między Poborcami Miaſta Wileńſkiego, a Szlachtą. Folwarki pod juryzdykcyą Mieſką maiącą, względem oddawania do Miaſta Poborow, i innych Podatkow.*

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis Noſtris, quorum intereſt universis & ſingulis, deveniſse ad Nos, Iudiciumque Noſtrum, per viam appellationis, a ſententia iudicii Civilis Vilnensis interpositæ, causam

sam & actionem inter Famatos Joachimum Marcinowicz, & Laurentium Bartkiewicz, uti Provisores Proventuum Civilium nec non Sucollectores Contributionis publicæ, in Comitiis Generalibus constitutæ & laudatæ, Actores, & Nobiles Vladimirum Zochowski atque Christophorum Krzyczewski Possessores Fundorum, Jurisdictioni Civili Vilnensi subiectorum, citatos occasione retentionis & non persolutionis, per Citatos pro aliquot Annis contributionis publicæ ex bonis, Foro & Jurisdictioni Civili subiectis, tum & ratione pænæ in iisdem Constitutionibus interpositæ, per Citatos, propter retentas easdem Contributiones succubitæ, in qua Causa postea quam citati se contributionem Anni Millesimi Sexcentesimi Decimi Sexti, Lanoviæ vulgo dictam, nemini alteri, præter Exactori Districtus in Comitiis constituto & nominato, dari debere allegarent, quietationesque certorum Exactorum de persolutione earumdem contributionum, pro aliquot annis produxissent, Actores vero Privilegiis Serenissimi olim Sigismundi, nec non Serenissimi Sigismundi Augusti Avunculi, Regum & Antecessorum Nostrorum, tum ex Regestris civilibus ejusmodi contributiones, Possessores Fundorum civilium, non ad Exactores Palatinatus vel Districtus, verum ad Succollectores Civiles pertinere, & reddere debere. Judicium Civile Vilnense præfatos Sucollectores civiles, circa Privilegia Jusque ipsorum conservaverat, citatosque tam de præsenti, quam in Futuro, eandem contributionem non alibi, sed ad Sucollectores civiles cum suis Successoribus, reddere debere pronuntiaverat, à quo Decreto Citati supra specificati, nec non & Nobilis Paulus Konopnicki eodem nomine citatus, Processuique præfato inhærens, ad Nos Judiciumque Nostrum appellaverunt, prout causa istius processus latius de præmissis testatur. Jn termino itaque hodierno, ex eisdem appellationibus incidente & hucusque continuato, Partibus Actorea per spectabilem Thomam Bildziukiewicz Consulem ac Jnternuntium Civitatis Vilnensis, Citata vero præfati Vlodimiro Zochowski, suo & aliorum litis consortium nomine, personaliter coram Judicio Nostro comparentibus, eumque terminum attentantibus, atque, controversias suas repetentibus. Nos cum Consiliariis & Juris-peritis Nostris, audita diligenterque perpensa Partium Controversia, sententiam præfatam Judicii Civilis Vilnensis, approbandam & confirmandam esse duximus, uti quidem approbamus & confirmamus, cum ea tamen declaratione Nostra, quod Citati à solutione contributionum pro præteritis annis retentarum liberi esse debent, in posterum tamen tenebuntur easdem contributiones ad Sucollectores Civiles, juxta Privilegia & Regestra Civitatis Vilnensis, conferre & persolvere, præsentis Decreti Nostri vigore. Jn cuius rei fidem Sigillum M. D. L. præsentibus est appressum. Datum Varsoviæ Die Vigesima Octava Mensis Martij

Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo Octavo. Regnorum Nostrorum Poloniæ Trigesimo Primo Sveciæ vero Vigesimo Quinto. Leo Sapieha Cancellarius M. D. L.

Sigillum Majus M. D. L. appresum.

Roku 1618. Dnia 30. Marca. Przywiley Króla Jmci Zygmunta III. aby Waga w Mieście Wileńskim równa była z Wagą Kowieńską i Królewiecką.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny Król. Oznaymuiemy tym Naszym Listem, wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: doniesiona Nam iest skarga Jmieniem Szlachetnych Burmistrzow, Radźcow i Kupcow Miasta Naszego Wileńskiego, iż oni wielką szkodę ponoszą w przedawaniu Towarów swoich w Królewcu, a to z tych przyczyn, iż Waga Wileńska nieiest równa z Wagą Królewiecką i Kowieńską, towarow grubych w ważeniu, to iest Wosku, Łoiu, Lnu, Konopi, i innych grubych towarow, My tedy postrzegaiąc tego aby Miasto Nasze w tym szkody niemiało, i do zniszczenia nieprzychodziło, chcemy mieć, aby Waga Wileńska, mianowicie na Len, Wosk, Łoy, Konopie, i inne grube towary, równa była z Wagą Kowieńską, i Królewiecką, czego Urząd Mieski Wileński postrzegać będzie, według Praw sobie nadanych, aby Mieszczanie Nasi i Kupcy, równą Wagę maiąc, bez szkody Towary swe sprzedawać mogli. Dan w Warszawie Dnia Trzydziestego Miesiąca Marca, Roku Pańskiego Tysiąc Sześćset Ośmnastego, Panowania Królestw Naszych Polskiego Trzydziestego Pierwszego, a Szwedzkiego Dwudziestego Piątego Roku. Sigismundus Rex. Jan Sokoliński Pisarz W. X. L.

Sigillum Majus M. D. L.

Anno 1620. 11. Martij. Decretum Relationis Serenissimi Sigismundi III. inter Nobilem Magistratum Vilnensem, & Generosum Alexandrum Chalecki pro-tunc Advocatum Vilnensem, ratione distinctionis Judiciorum Civilium.

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis Nostris, quorum interest universis & singulis: Quod cum citatus fuisset ad Nos Judiciumque Nostrum, Literis Citationis nostræ Generosus Alexander Chalecki de Chalcz Secretarius Noster, & Advocatus Vilnensis, ex eadem Advoca-

vocatia, bonisque Jllius omnibus, ad Jnſtantiam Spectabilium Proconsulum, & Consulum Civitatis noſtræ Vilnensis, propterea: quod Jpse juxta Jura & Privilegia, Plebiscita Civitatis noſtræ Vilnensis, quæ fundantur in jure teutonico Magdeburgensi, ad inſtar Civitatis noſtræ Cracoviensis, per Sereniſſimos Anteceſsores noſtros conceſsa, & per Nos confirmata, Officio ſuo Advocatiali fungens, Jure ſuo per infra ſcriptas injurias abutatur, actionesque Pupillorum, & Orphanorum cum Tutoribus, & de diviſionibus hæreditatum, & actiones contra Tutores, actiones Opificum, & differentias Contuberniorum, & multas alias quæ ſolis meré Consulibus debentur, cum derogatione Juribus Civitatis judicet, in inferiori ſuo Judicio, nominato, Causas Majoris momenti (cum tantummodo ſimplices & Decem Sexagenas Lithvanicales non excedentes judicare debeat) cum magno præjudicio multorum judicet, ſententias Scabinorum opprimat, eosque ad inventas retractet, appellationes ad Nos non admittat, Consulares, qui in privatis Civilibus Causis, a jurisdictione Advocatiali & Scabinorum, Privilegiis Plebiscitis ab Anteceſsoribus Noſtris ſunt exempti, jurisdictioni vero Consulari adscripti, per se & ſubſtitutos ſuos ad Forum ſuum attrahat, & eosdem reſpondere Decretis adigat, expensas litium inusitatas contra præscriptum juris, & plebiscitum Civitatis exigat, imo in dies cum maximo detrimento Plebis augeat, mulctas a Civibus ad augendos proventus ſuos graviſſimas extorqueat, contra Præconſules & Conſules, in levipendium ipſorum, in propria Domo ſua (interdum & nulla præcedente causa) de Nocte Judicium bannire jubeat; aliaque plurima gravamina, tam Personis Consularibus quam Civibus, per ſe & ſuos ſubſtitutos Chriſtophorum Kiernowiſzko Conſularem, & Martinum Łukowſki Notarium Scabinalem Civitati juratos, inferat, in derogationem Jurium & Privilegiorum Civitatis Vilnensis, ſummumque præjudicium & damnum non mediocre eorundem Actorum & Totius Communitatis (prout citatio præfata latius de præmiſsis teſtatur) in qua causa poſtea, quam eædem partes, Actorea Spectabilis Magiſtratus Vilnensis, ex Majori Gremio Conſulatus, ac Judicio Scabinali Vilnensi; Citatus quoque perſonaliter, per Bartholomæum Gawłonicki Civem juratum comparuiſsent, ac tandem Magiſtratus ex citatione ſua, contra Advocatum proposuiſset: citatus Advocatus imprimis copias Literarum & Privilegiorum Civitati ſervientium, ut ex iisdem de omnibus differentiis inter ipsum & Magiſtratum Vilnensem exortis, eo facilius informari, & tandem ad objecta reſpondere poſsit, ſibi extradi affectaſset. Magiſtratus vero ſe ad extraditionem Literarum, præsertim vero Privilegiorum, per Sereniſsimos Anteceſsores Nostros Civitati Vilnensi proprié conceſsorum, ac per Nos & Anteceſsores Noſtros adauctorum & comprobatorum non te-

neri responderet, Assessores Judicij Nostri Magistratum Vilnensem utpote in causa Actorem, ad extraditionem earundem Literarum Privilegiorum, quæ Magistratui ac Civitati proprié servirent, non teneri adinvenerunt, citatumque alterius procedere debere decreverunt, nihilominus tamen, ac si in prosecutione causæ exhibitio Privilegiorum affectatorum necessaria foret, eamdem Actoream partem denegare non debere, juxta liberam submissionem ipsis pronuntiaverunt. Postea vero post exhibtionem per Magistratum Vilnensem Privilegiorum ultro factam, inter easdem partes, Jidem Assessores Judicii Nostri, exauditis ac bene consideratis Partium Controversiis, Juribusque & Privilegiis, eidem Civitati antiquitus à primæva fundatione á Serenissimis Antecessoribus Nostris datis & concessis, ac per Nos sacrosanctè approbatis & confirmatis, diligenter perspectis, iisque inhærendo talem sententiam tulerunt: Quando quidem Pars actorea Magistratus Vilnensis docuit, & Privilegio Serenissimi divæ memoriæ Casimiri Ducis M. D. L. demonstravit Jus Theutonicum seu municipale Magdeburgense, Civitati Vilnensi ad instar Cracoviensis esse collatum, quod Privilegium à Succedentibus Serenissimis Regibus Antecessoribus Nostris, á Nobisque ipsis est approbatum & confirmatum, Civitas vero Cracoviensis habet distincta Judicia, proinde decreverunt Judiciorum exercendorum rationem Civitati Vilnensi, & modum ad normam Civitatis Cracoviensis revocari, & exercere debere. Quo ad Plebiscitum vulgo Wielkierz attinet: quandoquidem ad supplicationem Magistratus & Communitatis Vilnensis, hoc idem Plebiscitum a Serenissimo Rege divæ memoriæ Sigismundo Augusto, Civitati præfatæ Vilnensi est concessum & confirmatum, atque a Serenissimo Rege Stephano, & a Nobis roboratum & ratificatum: insuper in Privilegio super Advocatiam, præfato Citato moderno collato & dato nominatum est, quo cautum est: ut secundùm Plebiscitum judicia exerceat, super quod Privilegium Jdem citatus juravit, ideo hoc idem Plebiscitum consistere, vim & robur legis perpetuæ, habere debere pronuntiaverunt. Cum autem in eodem Plebiscito ob vetus idioma Linguæ Polonicæ quædam sunt obscuriora, ideo hac in parte eandem quæstionem, pro declaratione ad Nos remiserunt. Quod vero ad gravamina attinet: & primo de non admissis appellationibus, decreverunt easdem appellationes, a definitiva sententia, & accessoriis majoris momenti; quæ causarum perimentia dicuntur, omnino admitti. Sententias vero seu ortilegia, per Judicium Scabinale concordanter adinventa lata, & pronuntiata, in suo robore firmiter permanere, Advocatumque a cassatione eorumdem ortilegiorum abstinere, quinimo Eumdem a Sententia ferenda vel omnium consensui, vel majoris partis adinventioni adhærere, sententiamque per ipsos inventam pronuntiare debere. Cum autem

No-

Notarij & alij Officiales Advocati, a Decretis, Reſcriptis, contumacijs, & alijs ſimilibus cauſis plus æquó ſolutiones exigant, uſque exactionibus homines litigantes aggravent, proinde ſtatuerunt eumdem Advocatum debere in ſuos Officiales animadvertere, ne huiusmodi exactionibus homines aggravent, ſed ſecundum præſcriptum Plebisciti, alias Wielkierz ejusmodi ſolutiones & non pro libitu ſuo exigat. Quod autem ad mulctas pecuniarias attinet, quarum non nullas se accepiſse Advocatus citatus agnovit, nominatim vero a Famatis Sebaſtiano Piguſka aurifabro, centum ſexagenas Lithvanicalies, Jgnatio Dubowicz Sexaginta Aureos hungaricales, & ab aliis multis; quæ cum Privatorum ſunt injuriæ, cuivis pro iniuria & gravamine, cum eodem Advocato, ſalvum jus reservaverunt. Quod vero Perſonas in Magiſtratu exiſtentes attinet, eo animadverso quod eædem Perſonæ omnes, Juribus, Libertatibus & prærogativis gaudent, atque uti ab omni alieno foro & iurisdictione, etiam a Judicio Advocatiali Domeſtico, & Scabinali exemptæ, non ſubiacere, neque illos ad prædicta Judieia evocare, & extrahi debere pronuntiaverant, à qua ſententia Pars utraque (citata in ea parte quod illi iudicio omnium causarum non ſunt generaliter adjudicata, Actorea vero in iſta parte ubi declaratio & melioratio Plebisciti alias Wielkierz facta eſt, tum quod Advocatus in pænis contra eos, qui Privilegiis & Juramento abutuntur ſancitis & ſtatutis non fuerit condemnatus) ad Nos appellaverat. In termino itaque hodierno Judiciis Relationum Noſtrarum propriarum, partim ex receptione illius, partim ex appellatione à Sententia Aſseſsorum Judicii Noſtri, per utramque partem ad Nos interpoſitæ incidente, cum Partes præfatæ Actorea Magiſtratus Civitatis Noſtræ Vilnenſis, per Excellentem ac Spectabiles Jacobum Arnoldum Medicinæ Doctorem, Thomam Bildziuk, Jacobum Radziminowicz Conſulares, & Jacobum Sienkiewicz Scabinum Civitatis Vilnensis, Collegas ac inter Nuntios ſuos. Citatus vero Generoſus Advocatus Vilnensis perſonaliter, coram Nobis comparerent, eumque terminum attentarunt, ac poſtea in principali negotio ea omnia, quæ coram Judicio Noſtro Aſseſsoriali illata erant; denuo coram Nobis repeterent, introducerent, ac tandem de omnibus controverſiis disceptarent. Actores in primis ex ſua citatione contra citatum proponebant, præiudíciaque & gravamina utrique ſubſellio tam Conſulari, quam Scabinali per citatum illata, ſigillatim proponebant, Privilegiaque Fundationis Civitatis Vilnensis, ac Juris Teutonici, ſive municipalis Magdeburgensis, quæ eidem Civitati Vilnensi, ad normam Civitatis Cracoviensis per Sereniſsimos Anteceſsores Noſtros conceſsa & collata ſunt producebant, iisdemque & aliis documentis & rationibus, quas & quales causas differentiarum & disceptationum Magiſtratus Consularis tractare, judicare

& exequi debeat, deducebant. Præterea Plebiscitum vulgo Wielkierz dictum, communi laude & conſenſu Civitatis Vilnensis ſancitum, conscriptum, & per Sereniſsimum Anteceſsorem Noſtrum approbatum (ſuper quod, Idem Advocatus ſolenniter, juxta ſuum Privilegium a Nobis ſuper eandem Advocatiam obtentum juramentum præſtitit) ubi de certis circumſtantiis, quomodo ſese tam Magiſtratus Conſularis, quam Advocatus nec non judicium Scabinale, in expediendis quibuscunque negotiis & rebus, gerere debeant, continetur; authentice ſub Sigillo Noſtro M. D. L. publicè oſtendebant iisque omnibus deductis & commonſtratis, citatum tam Privilegiis quam Plebiscito ejusdem Civitatis Vilnensis contravenire, nec non eodem Juramento per Advocatum præſtito, jurisdictionem ſibi majorem, quam ipsi competebat, tam in exercendis Iudiciis, quam in obeundis & expediendis aliis negotiis, ſive ſunt parvi ſive magni momenti, tum & contra Personas Consulares, quæ ſunt ab omni Judicio exemptæ, privilegiatæ, & non niſi coram ſuo Magiſtratu Conſulari, parere & reſpondere ex Officio tenentur, privata ſua authoritate uſurpare, Scabinorum ortilegia retractare, atque appellationes a Decretis & ortilegiis Scabinorum denegare, pænasque & mulctas a Civibus, ſupra æquitatem extorquere, omniaque pro libitu ſuo exercere inferebant, petebantque ut conſideratis iisdem omnibus Juribus, Privilegiis, deductionibus, allegationibus, de præmiſsis omnibus differentiis, ſibi cum Advocato intercedentibus, cognoscere & ſtatuere Magiſtratum cum Judicio Scabinali, circa Iura eadem ac Privilegia, Plebiscitum, Obſervationes, prærogativas, conservare; Advocatumque in pænis contra illos, qui Privilegiis & Iuramento abutuntur, Statutis & ſancitis condemnare dignaremur. Ex adverso citatus advocatus Vilnensis, actionem presertim ex privato potius odio, quam bono Publico Civitatis illius profectam, nec per omnes Consules Consularesque, ſed quosdam iuniores duntaxat ex ordine ipsorum, ſibi inſtitutam eſse, aſsertatione privata ſolius Thomæ Dygon Conſulis Vilnensis, cum ſubscriptione & ſigillo ipsius deducebat, & ad ipſum negotium principale, ſive injurias prætensas descendendo, ſibi uti Iudici ex usu, consvetudine, ſeu praxi communi, judicium omnis generis Cauſarum competere, Anteceſsoresque ſuos priores semper in continuo uſu eorundem Iudiciorum fuiſse allegabat, & inſuper certis Privilegiis Sereniſsimorum Anteceſsorum Noſtrorum Vladislai Regis, Sigismundi Ducis, ac præsertim Sigismundi Auguſti, Avunculi & Anteceſsoris Noſtri, Civitatem præfatam ab omni alieno foro & jurisdictione Caſtrensi, Terreſtri & alio quovis extraneo Iudicio exemptam, & Advocato Vilnensi ſubordinatam eſse, deducere conabatur, eodemque Privilegio quemlibet tam in magnis, quam in parvis causis & actionibus Civilibus & criminalibus, non alibi,

alibi, quam coram Advocato, & Civili Magiſtratu comparere debere allegabat, ſeque nihil temere, præcipitanter, aut contra Iura, Privilegia qualiacunque exceſsiſse, verum ſecundum præscriptum Iuris comunis, & antiquæ consvetudinis, in ſuo officio Advocatiali ſese continere affirmabat; Quod vero aſsertum Plebiscitum attinet, illud unquam in uſu & obſervantia fuiſse omnino negabat; Itaque ſe quoque circa eadem Iura, & Prærogativas ſuas Advocatiales, & alia quævis munia & officia ad Advocatum ex antiquo uſu & consvetudine pertinentia conſervari, Plebiscitum aſsertum tolli, caſsari, & annihilari, ſeque a Causa & omni partis actoreæ impetitione liberum pronunciari expetebat. Porro Actores facta ſolemni proteſtatione de atteſtatione per Thomam Dygon edita, ac per Advocatum in ſubſidium exceptionis ſuæ coram Nobis producta, eandem tanquam privatam, & ab una tantum Perſona factam, nihil valere poſse replicabant, eamque rejici affectabant, quæ toti Civitati, bonoque commodo, & ordini Communitatis contravenit: Nos cum Consiliarijs Noſtris, lateri Noſtro aſsidentibus, audita, diligenterque perpensa partium controversia, Juribusque, Privilegiis, allegationibus, defensionibus tam in priori inſtantia, coram judicio Noſtro aſseſsoriali, quam coram Nobis reproductis, & illatis, diligenter perſpectis & animadversis, ijsque inhærendo: Jmprimis ſententiam præfatam Judicij Noſtri Aſseſsorialis, uti juſtam & de Jure latam in toto, prout in ſe ſonat, approbandam, & confirmandam eſse duximus, uti quidem approbamus & confirmamus. Quantum vero duo puncta attinet, nimirum ratione Juris Teutonici, ordinationisque Judiciorum, nec non ratione elucidationis Plebisciti Wielkierz dicti, a quibus appellatio ad Nos interpoſite eſt, quamvis Nos conſideramus Civitatem Præfatam Vilnensem juxta Privilegia ipsius coram Nobis exhibita, in Jure Teutonico, quod Magdeburgense dicitur, fundatam, eandemque Juri præfato Teutonico, quo & Civitas Cracoviensis gaudet adæquatam eſse; verum cum intellexiſsemus, diversam & aliam in Civitate Noſtra Vilnensi quam *C*racoviæ receptam & obſervatam hactenus in exercendis Iudicijs & proceſsibus, rationem, & ordinem, eumque usu ac conſvetudine approbatum, ac mediante Privilegio ejusdem Civitatis Vilnensis receptum & introductum eſse; Ideo in vim Legis, ac perpetuæ firmitatis & obſervantiæ, talem modum & ordinem ibidem perpetuo duraturum, præscripsimus, ſtatuimus, & declaravimus. Et primum quidem quo ad primum punctum occaſione diſtinctionis Iudiciorum in eo paſsu ſic observari, volumus: Quod nimirum Magiſtratus, Officium videlicet Conſulare Vilnense, Causas & actiones infra ſcriptas, nempe Obſigillationes poſt manum mortuam, Jnventaria, taxam bonorum in ijs continentium, Creationes Tutorum, ac eorum depoſitiones, Rationes tutelarum, & omnes circa eas interve-

nientes controverſias, Adultis, discretorum annorum cognitiones, Viduarum orphanorumque proviſiones & protectiones, contuberniorum Mechanicorum, artificum, ordinationes & exortas differentias, quæcunque inter Magiſtros & eorum Familiam ſociosque intervenerit; Tumultuum, ſeditionumque Jnquiſitiones, pe diſtingvendis limitibus Domorum, arearum, Fundorum inter vicinos, pro conſpiciendis inter eosdem damnis, illatis vel inferendis, tum & in extruendis novis ædificijs aut antiquis reparandis; cognitiones aut animadverſiones in eos, qui ſive res ipsas, quas venales quomodocunque exponunt, ſive eorum pondera, vel menſuras fallaciter vitiant, ac denique miſerabilium Perſonarum Hoſpitalium & Xenodochiorum causas, de querelis Domini contra ſervum, ſervi contra Dominum, vel aliquos causas calculosve, Jnscriptiones coram officio Conſulari recognitas, expedire, exercere, & determinare, idque in ſuo conseſsu Magiſtratus ordinario tenebitur. Personæ quoque Conſulum, Conſularium & Scabinorum, Notariorumque, nec Forensi Domeſtico Advocati, nec Scabinali, ſed mere Magiſtratûs judicio omni in causa ſubjaceant. Porro Advocatus pronunc & in poſterum exiſtens, cum Scabinis in ſuo conſeſsu Scabinali, ſeorsive omnes & ſingulas causas Criminales, tum & Civiles, ad expoſita Judicia pertinentes, Teſtamenta quoque, codicillos, circa quæ ſolemnitates observari ſolent (exceptis ijs, quæ ſuperius circumſcriptæ ſunt, & quæ ad officium ac ordinationes Conſulatus ex præmiſsa Noſtra declaratione pertinent) expediat, ita videlicet quod in causis actionibusque gravioribus, ac majoris momenti, juxta veterem consvetudinem, Scabini ante ferendam ſententiam definitivam, vel ſuper quo diſceptaverint, cum Magiſtratu conſulari per Delegatos e medio ſui conſilia capiant, & communicent; Quodsi quidem ijdem Scabini propter ſuffragia ineunda, a Magiſtratu requiſiti & vocati fuerint, de rebus compoſitis ſecum unanimiter conferre tenebuntur. Juſuper Advocati, tam modernus, quam in poſterum ſuccedentes, in abſentia Reſidentiæ ſuæ, in locum ſuum nonniſi e medio Magiſtratus ſubſtituere debebunt. Quod vero venditiones, emptiones, intromiſsiones, quietationes, ceſsiones, recognitiones quasvis (ratione quorumvis debitorum verbalium, Chirographorum, inſcriptionum, pactorum omnium, actionum locati & conducti, arendæ, & inde emergendorum damnorum, intercedentes attinet, eas coram quocunque ſubſellio) etiam coram Officio Advocatiali inferiori dummodo ſummam decem ſexagenas Lithvanicales non excedat & exceptis ijs, quæ ex tutela aut Tutoribus petenda non proveniunt, quæ ad Magiſtratum mere pertinent, cuicunque pro libitu ſuo facere, & voluntate expedire: Advocato quoque privatim in loco ſuæ reſidentiæ, non tamen extra territorium Civitatis Noſtræ Vilnensis, causas ocasione

qua-

quarumvis injuriarum Civilium, a quibus mulcta illi soli debetur; tractare & expedire licebit. Si quid autem ex præmissis circumscriptis causis, Notarij in privato extra Officium in ædibus suis, a quopiam ad recognoscendum & inscribendum susceperint, id totum prorsus de facto, nullius valoris esse debet. Porro alterum Punctum ratione Plebisciti Civitatis Vilnensis quod attinet; illud quidem Plebiscitum, uti per Magistratum & Communitatem Vilnensem receptum, tandem per Serenissimos Antecessores Nostros, ac Nos ipsos approbatum, Nos quoque & ad præsens approbamus. Ceterum cum quædam in eodem Plebiscito absoluta, & iis temporibus diversa contineri appareant, prætia quoque rerum longe aliter a modernis temporibus, quibus in altum emerserunt & excreverunt, differunt, præsertim quod in illud Plebiscitum non omnia requisita, de observatione & ordinatione prætii sint inscripta & inserta, usu tamen & continua consvetudine recepta sunt, ideo Nos innitendo diversitati temporum, hoc idem Plebiscitum ratione prætij, & in aliis punctis, quæ in anteriori Plebiscito non erant expressa, ad præsens in moderno Plebiscito per Nos constituto meliorari volumus, prout quidem illius meliorationem seorsivis Literis Nostris facimus, & statuimus. Ad Extremum, omnes quasvis differentias occasione quarumque offensionum ab utrinque intercedentium, protestationes, reprotestationes, attestationesque, contra bonum publicum Civitatis nostræ editas, inter easdem partes tollimus, cassamus, & in nihilum redigimus, nulliusque roboris esse, nec quidquam famæ, honori, existimationi, bonæque reputationi cuiuscunque nocere debere pronuntiamus, præsentis Decreti Nostri vigore, In cuius evidentiorem rei fidem, Sigillum Nostrum M. D. L. præsenti Decreto est appressum. Datum Varsaviæ Die Undecima Martij, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Regnorum nostrorum Poloniæ Trigesimo Tertio, Sveciæ vero Vigesimo Septimo Anno. Albertus Stanislaus Radzivill Vice-Cancellarius M. D. L.

Roku 1623, Dnia 10. Octobra. Punkta do zachowania Pokoiu, i zatrzymania zgody, między Juryzdykcyą Mieyską a Zamkową przez s. p. Lwa Sapiehę Woiewodę Wileńskiego postanowione.

LEW Sapieha Woiewoda Wileński. Wiadomo czynię: iż iako iest rzecz piękna, w swoich się swobodach i wolnościach każdemu kochać i onych strzedz; tak niemniey powinna tym zwłaszcza, ktòrzy z Rządow i Sądow Boskich, Dygnitarstwa i Przełożeństwa na sobie noszą; nad Mnieyszemi przeciw następcom na Prawa i prerogatywy ich wszelakie, mieć protekcyą i strażą, przez coby nietylko Bliźniemu swemu, ale Bogu samemu prawemi ostawali,

około czego ſię Ja obieraiąc, i pilne nato oko maiąc, a wiedząc iako Wielkiemu Kſięſtwu Litewſkiemu ſiła należy, aby to Miaſto Stołeczne wolno w ozdobach, porządkach, i miłym Pokoiu roſło i kwitnęło, widząc iż też godney pamięci Anteceſsorowie moi do tego uprzeymie i ſtale dopomagali, za okazaniem Mnie od Szlachetnego Magiſtratu Miaſta tego poſtanowienia, z podpiſem Ręki i Pieczęcią Jchmościow, temuż Magiſtratowi, a oſobliwie od bliſko zeſzłego X. Jmci Pana Woiewody Wileńſkiego tu w Wilnie Dnia 28. Maja R. 1617. dane, na żądanie i proźbę Magiſtratu tego Miaſta, iako rzecz ſłuſzną, zgodzie Urzędu oboiego dobrze i wielce pożyteczną, też Punkta we wſzyſtkim przyiął, i aby w ſwey exekucyi w przyſzłe czasy oſtawały, ſłowo w ſłowo przepiſawſzy wydałem, które ſię tak w ſobie maią: Naprzód Pan Podwoiewodzy móy, teraz i na potym będący, ma ſię w braniu Targowego zachować według Liſtu Anteceſsora mego Kſięcia Jmci Pana Woiewody Wileńſkiego, przez Mię teraz oſobliwym moim Liſtem z tymże Magiſtratem ponowionego, w czym iako do tego czasu Miaſto przeſzkody nieczyniło, tak i na potym czynić niema. Rząd wſzyſtek w Juryzdykcyi Zamkowey bez żadney Mieyſkiey przeſzkody, Pan Podwoiewodzy czynić ma, ni w czym ſię w Juryzdykcyą Mieſką niewſtępuiąc, gdyż Urzędnicy Mieſcy, iako na to Prawa i Przywileie ſwoie pokazali, Przyſięgami na każdy Rok bywaią onerowani in eum finem, aby rządu ſobie należącego przeſtrzegali, a ieśliby też albo Urząd Zamkowy widział co zdróżnego w Juryzdykcyi Mieskiey, albo też Urząd Mieſki w Juryzdykcyi Zamkowey, maią to ſobie amicé donoſić; i gdzieby tego potrzeba okazywała, ſpólnie in Charitate, ſobie conſilio & auxilio dopomagać. Mieſzczan Juryzdykcyi Mieſkiey do Sądu Zamkowego i więzienia nienależnego, & é contra Ludzi do Zamku należących do więzienia i do Sądu Mieskiego, aby niepozywano, a ieśliby to ſię ſtało przez ſługi Urzędowe, aby takowi impune nieuchodzili, gdyż to niemało obelżyć kogo, i do ſzkody przywieść, a potym poturemne wziąwſzy, i de Foro incarcerati dowiedziawſzy ſię z Turmy go wypuścić, a zato ani ſługi Urzędowego, ani ſtrony, która na to inſtabat pæna talionis według Prawa nieſkarać. Więzień gdy będzie dany do Turmy Zamkowey, od Mieſzczanina, aby bez wiadomości ſamey ſtrony albo paręki Ludzi oſiadłych a nie Liſtowney, do dosyć uczynienia niebył wypuſzczanym. Rekonwencya tak w Prawie Ziemſkim W. X. L. iako w Prawie Magdeburſkim, którym ſię Miaſto Wileńſkie ſądzi, ieſt w prawdzie pozwolona, ale że Miaſto Wileńſkie z Zamkiem zdawna te pakta zachowało, aby każdy in Foro ſuo proprio był requiſitus, przeto i teraz ta Rekonwencya między Urzędem Mieſkim i Zamkowym, mieysca niech niema, ale raczey gdy ſię kto a Foro excypuie z Mieſzczan Wileńſkich, także vice versa z Zamkowych,

wych, tedy takowego każdego ad Forum competens odeſłać, a gdzieby wątpliwość była onego excepcyi, a mianowicie Ludzi nieoſiadłych, tedy póki Teſtimonio legitimo z Urzędu ſwego exceptionem illatam nie zweryfikuie, morem judicatum mieć in ſuſpenso, ażby to porządnie wywiodł, że ieſt pod Juryzdykcyą albo Mieſką albo Zamkową, w żadnym go więzieniu tym czasem niezatrzymywaiąc, to iednak ma ſię tylko o Ludziach nieoſiadłych rozumieć, a termin na pokazanie ſwiadectwa Urzędowego, dalſzy nad trzy dni niema bydź pozwolony. Słudzy Zamkowi gdy ſię trafi na Pozew Gościa iakiego, albo na Areſzta do Domu Mieſkiego ich, niech ſię zachowuią wedle dawnego zwyczaiu, aby przy ſłudze Urzędu Mieſkiego, wchodzili do takowego Domu, bo iuż zatym i Mieſzczanin niemoże krzywdy ſobie mianować od Urzędu Zamkowego, gdy ſię zachowa tak, iak mu rozkaże Sługa Urzędu Jego należącego, aby niebronił Zamkowi przyſtępu do Gościa, in quantum juris ma do onego. Weſzło też to per errorem w Urzędowe ſługi Zamkowe, że ſkoro poſtrzegą, iż Dom Juryzdykcyi Mieſkiey, Oſoba Ordinis æqueſtris kupiła, to iuż zaraz w on Dom, rozumieiąc że iuż i Juryzdykcyą Mieſką kupił, w powinność wciągaią, przetoż Urząd Zamkowy i do takowych Domow Juryzdykcyi ſobie żadney przywłaſzczać niema, bo nie idzie zatym, aby iuż takowy Dom miał bydź alienowan od Juryzdykcyi Mieſkiey że Szlachcic Poſseſorem onego, gdyż Dom kupić może, albo Mu ſię po żenie i iakimkolwiek innym ſpoſobem dominium doſtanie, lecz Juryzdykcyi kupioney, w inſzą przenieść niemoże, bo i zeznania takowych Domow w Urzędach tychże Mieſkich bywaią, i od Emptorow takowych inſkrypcye, tamże zaraz de præſtanda obedientia Eidem civili, more aliorum Civium ex eadem Domo bywaią opiſane, excypuiąc iednak Kamienice, i Domy Pańſkie i Szlacheckie pod władzą Zamkową, ſtatutem warowane. Wſzelakich Przekupniow według Prawa Mieſkiego Magdeburſkiego, i Dekretow, także Liſtow oſobliwych Królow Jchmościow, za konſensem wſzech ſtanow nato danych i pod władzą ſamego Urzędu Mieſkiego podanych, Urząd ſam Mieſki doglądać ma, zaczymby ceną rzeczom ſtrawnym prędzey umnieyſzona bydź mogła. Naco dla lepſzey pewności, przy Pieczęci rękkm ſwą podpiſał. Datt w Wilnie Dnia Dzieſiątego Oktobra Roku Tyſiąc Sześćset Dwudzieſtego Trzeciego. Leo Sapieha Woiewoda Wileńſki Ręką ſwą.

Pieczęć przyciśniona tegoż JP. Woiewody

Anno 1621. Die 15. Septembris. Liſt Króla Jmci Zygmunta III. do Magiſtratu Wileńſkiego, aby Pana Bildziukiewicza iako inter quatuor Candidatos electum, & a S. R. M. approbatum, za Woyta Miaſta tegoż przyiął.

 Sigis-

Sigismundus Tertius, DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarius Rex Spectabilibus, Famatis, proconsulibus, Conſulibus, Civitatis noſtræ Vilnenſis, Gratiam noſtram Regiam. Redditæ sunt Nobis Literæ a Fidelitatibus Veſtris, quibus electionem Advocati Civitatis Noſtræ Vilnensis, pro iure ſuo a Nobis impertito, legitimé celebratam indicaſtis, electumque Nobilem Thomam Bildziukiewicz è Gremio ſui, ſuper Advocatia dictæ Civitatis Noſtræ Vilnensis, confirmari humiliter petiistis. Nos itaque condignam rationem Juris Fidelitatum Veſtrarum habentes, eidem Thomæ Bildziukiewicz cuius Fidem & integritatem morumque probitatem commendatam accepimus, id ipsum munus Advocatiæ cum omnibus prærogativis, iuribus, præeminentiis & emolumentis ipsi conferendis, in eodemque confirmandum eſse duximus, uti quidem conferimus & confirmamus, ſerio fidelitati Veſtræ mandantes, ut vigore ſpecialis Privilegii Noſtri eo nomine ipsi collati, pro Advocato civitatis Noſtræ Vilnensis recepto, ſuper hoc eodem officio Juramentum excipiatis, quo ſecuto omnibus muniis prærogativis ejusdem Advocatiæ fungi, gaudere, uti & frui permittatis; nihilque in negotiis publicis quæcunque bonum ordinem, regimenque Civitatis noſtræ Vilnensis, quin & magiſtratus concernunt, abſque ipſius præsentia & ſuffragiis, ut-pote in electione Scabinorum & collatione libertatum munitionumque Civitatis (cum potiſsimum ea ratione adducti, id munus Advocatiæ, uni e gremio Magiſtratus Veſtri, qui in dies tanto majus incrementum augmentumque capiat) deſtinavimus, ſanximusque, tractare præſumatis: ſecus Fidelitati veſtræ pro Gratia Noſtra Regia non facturæ Dat Varſoviæ, Die Decima quinta Mensis Septembris, Anno Domini Milleſimo Sexcenteſimo Vigeſimo Primo, Regnorum Noſtrorum Poloniæ Trigeſimo Quinto, Sveciæ vero Vigeſimo octavo. Sigismundus Rex. Sigillum appreſsum majus M. D. L. Joannes Sokolińſki M. D. L. Notarius.

Roku 1622. Dnia 12. Stycznia. Liſt Krola Jmci Zygmunta III. do Magiſtratu Kowieńſkiego, aby Kupcy Wileńſcy w Mieście Kowieńſkim iako ſklady Towarow ſwoich tak i handle wolne mieli.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaſki Krol Polſki Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, &c. a Szwedzki, Gottſki, Wandalſki Dziedziczny Krol. Sławetnym Woytowi, Burmiſtrzom, Raycom Miaſta Naſzego Kowna, Wiernym Nam miłym Łaſkę Naſzę Krolewſką. Sławetni wierni Nam mili! Donieſiona Nam jeſt ſkarga imieniem Magiſtratu i wſzyſtkiego Poſpolſtwa Miaſta Naſzego w Wielkim Xięſtwie Litewſkim ſtołecznego Wilna, iż Wierności waſze nie oglądając ſię, ani

dosyć czyniąc Dekretowi od Swiętey Pamięci Króla Dziada Nafzego, między Wileńskim a Kowieńskim Miasty Nafzemi, z oczewistey Kontrowersyey z Praw i Przywileiow od obudwu stron pokładanych, za Miastem iednak Wileńskim w swych wolnościach i używaniu ich dawnieyfzych wydanemu, temu przeczycie. Towary albowiem które oni lubo to z Krolewca, iako Soli, Sledzi, Sukien, Płocien, Korzenia, i infzych tym podobnych, lubo z kąd inąd przyprowadzą tak na brzegu Rzeki Wiliey i Niemna, iako z Domow przedawać nie pozwalaiąc, pieniądze i Towary ich zabierać każecie; a tym barziey præiudicium odnofzą, iż gdy Kupcom tegoż Miasta Nafzego Wilna, zdarzy się te swoie Towary z wicin do sklepow i fzpichlerzow w Mieście tymże Nafzym Kowieńskim składać, onymże ani swemi, ani przyiacielskiemi Końmi zwożenia pozwalacie, Furmanom w tym swoim (z krzywdą i fzkodą każdego potrzebuiącego) zysku i pożytku im niesłufznego życząc, i naganiaiąc; Co oboie iż iest nad słufzność i przystoyność, chcemy mieć po wierności Wafzey i koniecznie wskazuiemy, abyście Wierność Wafza pod zakładem kop Tysiąca Litewskich, które Swiętey Pamięci Król Zygmunt August Wuy Nafz, o sprzeciwieństwo założył Dekretowi pomienionemu, dosyć czynili, i kupcow Miasta Nafzego Wileńskiego, przy tym cale nie narufzenie wodnych handlow, kupi przedania, na sztuki, miary, wagi, funty, łokcie, beczki, i tym podobne tak w Mieście Nafzym Kowieńskim, w Domach i Sklepach, iako i na brzegach Rzeki oboiey Wiliey i Niemna, nie trudniąc zachowali i z brzegow też przewozu Towarow swoich końmi własnemi, Przyiacielskiemi, i Furmanskiemi, którychby iedno sobie oni według swego upodobania nalezli i naięli, bez żadnego obwinienia i karania Mieszczan Obywatelow Miasta Nafzego Kowna naiętych, pod takimże zakładem kop Tysiąca które do skarbu Nafzego należeć będą, nic nie bronili, inaczey i dla Łaski Nafzey nie czyniąc Dan w Warszawie Dnia Dwunastego Stycznia Roku Pańskiego Tysiącznego Sześćsetnego dwudziestego wtórego. Sigismundus Rex Sigillum appresfum majus M. D. L. Gedeon Michał Tryzna Sekretarz.

Roku 1627. D. 11. Febr: Przywiley Króla Jmci Zygmunta III. Miastu Wileńskiemu, aby żaden tak z Obywatelow W. X. L. iako z Miasta Panien namawiać, z Miasta brać gwaltem i wywozić, także Panny bez wiadomości Rodzicow i Opiekunow wyieżdżać ni z kim nie ważyły się, pod winami w tymże Przywileiu i w prawie pospolitym opisanemi.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaſki Krόl Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, a Szwedzki, Gottſki, Wandalſki Dziedziczny Krόl. Wſzem wobec i każdemu z oſobna komu to wiedzieć należy, czyniemy wiadomo, iż Szlachetny Woyt, i ſławetni Burmiſtrze, Rayce, Ławnicy Miaſta Naſzego Wilna donoſili Nam ſkargę, i żałowali ſwoim i jmieniem wſzyſtkich Obywatelów poſpolitego człowieka Miaſta Naſzego Wilna, że za zepſowaniem obyczaiow dobrych, i wyuzdaną ſwawolą Ludzi nieuważnych, ktόrzy będąc tak Stanu Mieyſkiego, jako i Szlackiego, nie tym porządkiem, ktόry od Kościoła Swiętego powſzechnego Katolickiego od Ludzi uczciwych w Stan Swięty Małżeńſki Chrześciańſki wſtępuiących za Prawo ieſt przyięty, Panny uczciwe a czaſem i mniey doroſłe, iedne gromadnemi naiazdami, drugie nieprzyſtoynemi przez Ludzie oboiey płci ſwawolne namowami, od Rodzicow ich własnych, a w niedoſtatku od Pokrewnych i Opiekunow z Miaſta gwałtownie wywożąc, i wyprowadzaiąc nie poiedno-krotnie pokątnie ſobie ſzlubuią, czyniąc to dla ſwey nieporządney chciwości maiętności nabycia, na wielkie Małżeńſkiego Sakramentu poniżenie, Rodzicow, Pokrewnych, i Opiekunow znieważenie. Przeto zabiegaiąc na potym takowym gwałtom, naiazdom, i Panien z Miaſta nieporządnie wywożeniu, waruiemy i za Prawo to Miaſtu temu nadaiemy, iż każdy gwałtownik, i każda takowa Panna, ktόraby pominowſzy wolą Rodzicow, a w niebytności ich Krewnych ſwoich Opiekunow, na taki gwałt, lubo też pokątną namowę zezwoliła, i z Miaſta bez wiadomości, woli, i porady ich wyiechała, iuż więcey tak Oyczyſtey, iako i Macierzyſtey maiętności i wſzelakiey inney Spadkowey, ruchomey, i leżącey, tak ten gwałtownik, iako i każda taka Panna upominać ſię, ani Prawem o nię czynić nie ma. Ale Oyciec i Matka każdą taką Cόrkę na takowy gwałt, lubo bez woli i wiadomości ſwey namowę pozwalaiącą wyrzeć ſię będą mogli. A jeśliby po zmarłych Rodzicach w mocy Opiekuńſkiey była, a ważyłaby ſię pokątnie zmowy i wyiazdy bez wiadomości ich czynić, tedy takowa maiętność w opiece będąca iuż nie Pannę ale część na bliſkich Krewnych iey, część na dyſpozycyą Naſzę, a część na Urząd Miaſta Naſzego Wileńſkiego dla poprawy murow przypadać będzie, a Raptores i pomocnicy takowego gwałtu, albo te Oſoby ktόreby nie przyſtoynemi namowami do tego Panny namawiali, nie inaczey, iako i Pryncypałowie ſami Prawu poſpolitemu de Raptoribus opiſanemu podlegali, i karani byli i Urząd też powinien tego poſtrzegać, aby Opiekunowie dla ſwego pożytku Panien doroſłych u ſiebie nie zatrzymywaiąc, gdy iuż lat doroſtą za mąż ich przyſtoynie wydawali, Ażeby i takowa Ordynacya Naſza do wiadomości każdego przychodziła, i do Exekucyey przywodzona była, daiemy ten Liſt Naſz

z pod-

z podpisem Ręki Naszey, do ktorego i pieczęć Naszę W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Warszawie Dnia iedenastego Miesiąca Lutego, Roku Pańskiego Tysiącznego Sześćsetnego Dwudziestego siodmego, Panowania Krolestw Naszych, Polskiego, czterdziestego, a Szwedzkiego Trzydziestego piątego Roku. Sigismundus Rex. Krzysztof Korwin Gosiewski Pisarz W. X. L.

Pieczęć mnieysza W. X. L. przyciśniona.

Roku 1629. *Dnia* 16. *Nowembra Dekret Jchmość Panow Komissarzow Jego Królewskiey Mości między Magistratem a Postrzygaczami, żeby prywatnego Rzemiosła Postrzygackiego nie robili.*

Mikołay z Ciechanowska Kiszka Woiewoda Mścisławski, Starosta Wiłkomirski, Marcian Tryzna Proboszcz Giemnoński Pisarz W. X. L. Felix Przyłubski Sekretarz, Komissarze od Jego Królewskiey Mości do Wilna zesłani, Wszem w obec i każdemu z osobna komu to wiedzieć należy, oznaymuiemy iż gdy się przytoczyła sprawa z zapozwu na popieranie Szlachetnego Magistratu Wileńskiego, i pospolitego człowieka Miasta tegoż przeciw uczciwym Łukaszowi Ratowskiemu w Kamienicy Wielmożnego Pana Zmudzkiego Wierszołowskiey nazwaney, Janowi Lutosztańskiemu w Kamienicy Steflowskiey nazwaney, także Michałowi Eyxtalowi Mieszkaiącym Postrzygaczom; proponował Magistrat o to: iż oni przeciwko Prawom i Przywileiom samemu tylko Magistratowi i Miastu na Postrzygalnią nadanym przeciwiaiąc się, na inszych mieyscach prywatnych Rzemiosło Postrzygackie robią, Sukno postrzygaiąc czeladź chowaią na umnieyszenie dochodow Miastu należących, czego dowodząc pokładali Przywileia od Krola Jmci temu Miastu nadane, prosząc aby im takowe robienie zabronione było, i nożyce z Kamienic wywieszać, czeladzi chować zakazano, a pozwani przesłuchawszy Prawa od Magistratu pokładane i czytane, nic nie kontradykuiąc onym submitowali się na mieyscach pomienionych, i nie gdzie indzie privatim Rzemiosła ani robić, ani czeladzi chować, na koniec ani nożyc wywieszać; prosząc aby do Mieskiey postrzygalni byli przyięci, i tam rzemiosło im robić pozwolono było, obiecuiąc czynsz słuszny, iako i inszy do Skarbu Mieyskiego co rok płacić; A tak My Sąd J. K. Mości Komissarski przypatrzywszy się dobrze Prawom Miastu temu od Królow Ichmościow nadanym, aby pomienione osoby i nikt inszy takowego Rzemiosła oprócz postrzygalnie Mieskiey, w żadnym domie prywatnym nie robił, ani czeladzi nie chował, i znakow rzemiosła swego nie wywieszał, ale aby na postrzygalni Mieskiey iako uprzywileiowaney tam swe Rzemiosło odprawowali, zniosszy się z Magistratem o czynsze i prowenta Miastu należące, nakazaliśmy pod winą grabieży mocą Dekretu

tego, ktory dla lepſzey wiary rękami Naſzemi przy pieczęciach włáſnych podpiſaliſmy. Działo ſię na Ratuſzu Wileńſkim Dnia Szeſznaſtego Mieſiąca Nowembra Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Dwudzieſtego Dziewiątego Sigilla duo Commiſsorialia appreſsa. Mikołáy z Ciechanowſka Kiſzka Woiewoda Mściſławſki Staroſta Wiłkomirſki, Marcyan Tryzna Piſarz W.X.L.

Roku 1630. Dnia 17. Junij. Konfirmacya Krola Jmci Zygmunta III. Przywileiu Zygmunta Auguſta na Prawo Maydeburſkie i wyięcie Mieſzczan Wileńſkich od wſzelkich Sądow, Konferowana.

Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque Hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis Noſtris quorum intereſt universis & ſingulis, exhibitas eſse Nobis Literas Pargamaneas, Sereniſſimi olim Sigismundi Auguſti Regis Poloniæ, & Sigillo M. D. L. penſili maiori authentico communitas, continentes in se dotationem Juris Magdeburgensis Civitati Noſtræ Vilnensi, Jncolisque ipsius, ſanas, ſalvas, & illæsas, omnique ſuspicionis notâ carentes, ſupplicatumque Nobis eſt Nomine eiusdem Civitatis Vilnensis, per Nobilem Bartholomeum Gawłowicki Notarium Officii Conſularis Vilnensis, juratum, ut easdem Authoritate Noſtra Regia approbare, confirmare, ac ratificare dignaremur; quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur, eſtque talis. Jn Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam res, negotiaque omnia oblivioni ſunt obnoxia, nisi Literarum monumentis mandentur; ideoque Nos Sigismundus Auguſtus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque & Dominus & Hæres, Cupientes Civitatem Noſtram Vilnensem Sedem ac in hoc Magno Ducatu Lithvaniæ Jmperij Noſtri Domicilium perpetuis dotare ac ornare beneficiis Noſtris, notum eſse ac teſtatum volumus universis & ſingulis, quod cum omnes Magni Ducatus Lithvaniæ ordines, a Nobis contendiſsent: ut Leges ſeu Statuta ac Jura certorum ad id delegatorum Jurisperitorum induſtria aucta, correcta, atque emendata ederemus, & omnes Ordines tam Equeſtris ſeu Terreſtris, quam Civilis ordinis illis ſubderemus, nominatim vero ut Cives omnes in Magno Ducatu Lithvaniæ Juris Magdeburgensis Privilegio, a Nobis & a Majoribus Noſtris dotati, ad inſtantiam Hominum Equeſtris Ordinis & Terrigenarum, ac eorum ſubditorum conventi & accusati, non ſuo Jure Magdeburgensi ſed Terreſtri hic a Nobis edito & promulgato judicarentur, Verum cum Cives Noſtri Vilnenses coram Nobis reproduxiſsent & demonſtrasſent antiqua adhuc Proavi Noſtri & Sereniſſimi olim Vladislai Jagiel-

giellonis Regis Poloniæ & Supremi Lithvaniæ Ducis, Privilegia, & novissimum etiam Privilegium Nostrum in Bielscensi Conventione Generali eis datum, quibus Privilegijs illi sunt ab omni Jurisdictione ac Officio Palatinali, Capitaneali, ac Terrestri exempti, & soli Magdeburgensi Juri subiecti, quumque simus & jurejurando obstricti atque obligati, & in principio huius Nostri Statuti Terrestris professi, ac polliciti omnia Privilegia omnium ordinum firmiter conservare, & manutenere, Proinde hanc Civitatem Nostram Vilnensem propter singularem erga Nos fidem, singulariaque merita, quibus Nostram gratiam toto hoc Jmperij Nostri tempore demereri nunquam destiterunt, in antiquo Privilegij Magdeburgensis usu, per omnia conservandam, duximus, prout per presentes conservamus, cum scitu, voluntate, & assensu omnium Consiliariorum Nostrorum, Status utriusque infra scriptorum, ac denuo illud damus, & concedimus, donamusque & dotamus hanc ipsam Civitatem Nostram uti antiquitus dotata & fundata est, ac omnes ejus Cives & Jncolas Jurisdictioni Civili subiectos, hajus Juris Magdeburgensis Privilegio liberantes, & ab omni omnium Terrestrium Judicum tam Palatinorum, quam eorum vices seu locum tenentium Jurisdictione & proprietate, ita quod non debebunt nec tenebuntur de rebus parvis, & magnis in actionibus Civilibus & Criminalibus realibus & personalibus, coram ullo alio Magistratu comparere præterquam coram Advocato, & Civili Magistratu eorum, nec alio Jure præterquam Jure Magdeburgensi coram eis respondere, Advocatus vero ac reliquus Magistratus non coram alio, nisi coram Nobis solis non alibi nisi hic Vilnæ præsentibus, & existentibus, quando citatione literali Nostra citati fuerint, secundum vetera Privilegia eorum coram Nobis reproducta, quæ in toto, ac si hic inserta fuissent, confirmamus & secundum veterem hactenus servatam consvetudinem, quam etiam in toto conservamus, & approbamus, non obstantibus quibusvis aliorum Civitatum, tam in hoc Magno Ducatu Lithvaniæ, quam in Regno Poloniæ consvetudinibus, nec obstante Regni cum Magno Ducatu Lithvaniæ si subsequatur unione, quæ sicut nullius Ordinis, ita Civitatis hujus Vilnensis Privilegijs derogare nec poterit nec debebit, promittendo pro Nobis & Successoribus Nostris, Verbo & fide Regia, hanc Civitatem Vilnensem in integro Juris Magdeburgensis, & in omni ejus Privilegiorum usu, Nos conservaturos perpetuis temporibus, nec permissuros ut illis pænis postea constitutionibus & Statutis in Conventionibus Generalibus conditis, vel condendis infringatur; illudque Statutum vetus, quod in distinctione sexta, articulo vigesimo continetur, & alia omnia statuta ac Constitutiones comitiales, ubicunque scriptas & insertas, quibus Juris Magdeburgensis Civitatis Vilnensis Privilegijs derogatum est, vel post derogabitur quo ad Ci-

vitatem hanc Noſtram Vilnensem, ejusque omnes Jncolas, una cum Senatoribus, Conſiliarijsque Noſtris caſsamus, annihilamus, inducimus, antiquamus, irritamus, abrogamus, & pro non ſcriptis nec promulgatis in perpetuum habemus, eique per novam aliam legem, perque hoc Privilegium derogamus & abrogamus ac expreſse in Statuta ſcribi mandavimus, ut Cives omnes Vilnenses in Jus ad ſuum Civilem Magiſtratum, a quocunque vocati, non alio quam Magdeburgensi Jure indigeant; adimimusque Nobis ac Succeſsoribus Noſtris aliquid poſtea publice vel privatim, contra Privilegium Juris Magdeburgensis Civitati Vilnensi datum, de Civibus Vilnenſibus in parte vel in toto rogandi, laudandi, decernendi, ſtatuendique poteſtatem, obligantes etiam fidem Succeſsorum Noſtrorum, ut hoc idem Privilegium Magdeburgense integrum Civitati huic Vilnensi a Majoribus Noſtris & a Nobis conceſsum, & omnia alia Privilegia, quæ antiquitus a Majoribus Noſtris vel etiam a Nobis conceſsa habent, conservent temporibus æviternis. Jn cujus rei fidem evidentiusque teſtimonium præsentibus Sigillum Noſtrum eſt ſubappensum. Datum Vilnæ in Conventione Regni Generali Sedecima Die Januarij. Anno Domini Milleſimo quingenteſimo Sexageſimo ſexto, Præsentibus Reverendis Jlluſtribus Magnificis ac Generoſis Valeriano Vilnensi, Joanne Andruſzkiewicz Luceoriensi, Victorino Samogitiæ Episcopis, Nicolao Kijoviensi, Gregorio Chodkiewicz Vilnensi, Caſtellano Curiæ Noſtræ, Compiductore ac Grodnensi Capitaneo, Nicolao Radziwiłł in Birże & Dubinki Duce, Palatino Trocensi Exercituumque M. D. L. ac Bielicensi, Lidensi Boſirenque Capitaneo, Stephano Duce Zbarascensi Caſtellano Trocensi, Ioanne Chodkiewicz Capitaneo Samogitiensi Generali, Baſilio Konſtantynowicz Duce Oſtroviensi & Kijoviensi, Paulo Sapieha Novogrodensi, Baſilio Ciſzkowicz Podlascensi Palatinis, Euſtachio Wołłowicz M. D. L. Thesaurario & Curiæ Mareschalco & Noſtro, Breſtensi, Mohiloviensi Capitaneo, Nicolao Kiſzka Pincerna M. D. L. Drohicensi Bielscenſique Capitaneo, Gregorio Chodkiewicz Noſtro Structore Mensæ in M. D. L. Joanne Szymkowicz Ticocinensi, Joanne Hayko Mareschalcis noſtris, Oſzmianensi, Krasnoſieliensi, Nicolao Naruſzewicz Marcoviensi Capitaneis & Notariis M. D. L. & alijs quam plurimis fide dignis circa præmiſsa. Sigismundus Auguſtus Rex. Nicolaus Naruszewicz S. R. M. in Magno Ducatu Lithv: Notarius. Cui ſupplicationi Nos uti juſtæ, benigne annuentes præinsertas Literas, in omnibus earum punctis, clausulis & conditionibus, approbandum confirmandum & ratificandum Duximus, prout quidem approbamus, confirmamus & ratificamus, præsentibus Literis Noſtris, decernendo easdem vim & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere. Jn cuius rei fidem præsentes Manu noſtra ſubscriptas Sigillo M. D. L. communiri juſsimus.

Da-

Datum Varsoviæ die Decima Septima Mensis Junij Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Trigesimo, Regnorum nostrorum Poloniæ Quadragesimo Tertio, Sveciæ vero Trigesimo Septimo Anno. Sigismundus Rex. Sigillum Majus M. D. L. appresum. Martianus Tryzna Geranonensis Trocensis Præpositus, Notarius M. D. L.

Roku 1630. Dnia 18. Junij. Przywiley Króla Jmci Zygmunta III. na Brukowe, Mostowe, Powrotne, i Pobrzeżne Miastu Wileńskiemu nadany.

ZYgmunt Trzeci z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Kśiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Jnflantski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski, Dziedziczny Król. Oznaymujemy tym Listem Naszym Komu to wiedzieć należy. Przełożona Nam iest przez Wielmożnego, Wielebnych, i Urodzonego Mikołaja Kiszkę Woiewodę Mściśławskiego, Starostę naszego Wiłkomirskiego, Marciana Tryznę Trockiego i Gieranońskiego Proboszcza, Pisarza W. X. L. Jana Karola Białłozora Proboszcza Wileńskiego, i Felixa Przylubskiego Sekretarza, Komisarzow Naszych, na słuchanie Magistratu, i Szafarzow liczby i rachunkow z dochodow i rozchodow, Miasta Wilna w Roku przeszłym 1629. od Nas zesłanych: że to Miasto Nasze Stołeczne Wilno; dla czasow ciężkich i ścisłych, wielkim a zwyczaynym coraz wydatkom, bez ktòrych się obeyść niemoże, i ktòre za odmianą czasow większe coraz rosną, z Prowentow teraznieyszych niezawsze wydołać i wyròwnać może; a tak prosił Nas Szlachetny Bartłomiey Gawłowicki Pisarz Radziecki Wileński, imieniem Urodzonego i Szlachetnych Tomasza Bildziukiewicza Sekretarza naszego Woyta, także Burmistrzow, Radziec Ławnikow, i wszystkiego Magistratu Miasta Naszego Wilna, przez Panow Rad i Urzędniki Dworu Naszego, przy Boku Naszym na ten czas będących; abyśmy Jm za podaniem Nam przez pomienione Komisarze Nasze, niżey wyrażonych sposobow, z Łaski i szczodrobliwości naszey, Aukcyą prowentow, z ktòrychby Miasto Stołeczne Wileńskie, pomnożenie w dostatkach, ku ozdobie Rzeczypospolitey, i zatrzymaniu dobrego rządu, przykładem wszystkich Miast Naszych mieć mogło, zordynowawszy wiecznemi czasy nadali, iakoż i ninieyszym Listem Naszym nadaiemy, i czyniąc to na przyczynę Panow Rad i Urzędnikow Naszych, a mianowicie Jaśnie Wielmożnego Albrychta Stanisława Radziwiłła Kśięcia, na Ołyce i Nieświżu Kanclerza W. X. L. Gniewskiego, Tucholskiego, Beysagolskiego &c. Starosty Naszego, ktòry osobliwą do Nas intercessyą za tym Miastem Naszym Stołecznym wnosił, a maiąc przy tym z wielu miar doświadczoną pomienionego Miasta Wilna nienaruszoną wiarę i wierne Poddaństwo, z powinnym uszanowaniem

doſtoieńſtwa Naſzego, nie mniey też poglądaiąc i na to: że częſtokroć Summy pieniężne ſpoſobem pożyczonym do ſkarbu Rzeczypoſpolitey Naſzey, na znoſzenie Zołnierza, które im dotąd nie ſą popłacone, unoſili, i inne Kontrybucye Laudo publico poſtanowione, uprzedzaiąc czas naznaczony Dobro poſpolite nad ſwe własne potrzeby więcey przekładaiąc, ochotnie wydawali, iako to Nam oczywiście kwitami ſkarbowemi dowodzili, Aukcyą Prowentow takim ſpoſobem wyrażamy. Ma i będzie wolen Magiſtrat Wileńſki i ſubordynowane od niego na to oſoby, imieniem brukowego prędko ſię od wozow ciężkich pſuiącego, które dla ſnadnieyſzego wſzyſtkim przeiazdu ſwym koſztem ſtare naprawiać, i nowo budować, także na ſtaiania Rynkowe wywozić, maią od każdego konia w wozie z iakimkolwiek Towarem do Wilna iadącego, i z tamtąd wyieżdżaiącego po groſzu iednym Polſkim, także imieniem pobrzeżnego na Rzece Wiliey, od wiciny każdey z jakimkolwiek Towarem z góry i na górę nałożoney, obiema brzegami przechodzące, i na pierwſzey wodzie alias ſpławie na rok po Złotych dwa wybierać; imieniem za ſię moſtowego iednego wedle Kościoła Bernardyńſkiego, a drugiego wedle Bramy Spaſkiey na rzecce Wilnie, nie małym koſztem przedtym i teraz nowo zbudowanych, od których podług Przywileiu Nayiaśnieyſzego niegdy Anteceſsora Naſzego świętey pamięci Zygmunta Pierwſzego im nadanego, po pieniądzu Litewſkim brali, za uſtaniem takowey monety od każdego wozu po ſzelągu do płacenia wſzyſtkich in genere obliguiemy, pod winami contra transgreſsores Legum opisanemi, wyiowſzy iednak Stan Szlachecki i Duchowny, którzy wyżey pomienioney Aukcyey i nadaniu podlegać nie ſą i nie będą powinni; a naoſtatek imieniem powrótnego od Kamienic i Domow w Rynku, i na większych Ulicach, iako Zamkowey, Swięto Jańſkiey, Trockiey, Wileńſkiey, Zydowſkiey, Niemieckiey, Szklanney, Rudnickiey, Oſtrey, Końſkiey, Subaczey, Spaſkiey, po iednemu złotemu, w pobocznych zaś ulicach przecznicach albo zawułkach po groſzy dwadzieścia Polſkich a na Przedmieściach po groſzy dzieſięciu Polſkich, aby wſzyſcy in genere ktorzykolwiek Domy i Kamienice ſwe pod Juryzdykcyą Mieyſką Wileńſką maią, ſub pæna triplicis penſionis, płacili, czego przy Magiſtracie executio realis powagą tego wyroku Naſzego zoſtawać ma; Te zaś Domy i Kamienice w których ſame Oſoby in Magiſtratu conſtitutæ, perſonaliter mieſzkaią, i w odprawowaniu ſwego Urzędu, codzienną pracą ponoſzą; póki żyć będą; wyięte i uwolnione mieć od tego chcemy i rozkazuiemy, a po śmierci takowey Oſoby in Magiſtratu conſtitutæ, Dom albo Kamienica eidem oneri ſubiacebit. Co wſzyſtko mocą i powagą Naſzą Królewſką approbuiąc deklaruiemy, aby zwyż pomienionego brukowego od oſob Kupieckich z mnieyſzemi i tańſzemi Towarami

albo

albo z żywnością za mil pięć, albo dzieſięć iadących, przykładem inſzych Miaſt Naſzych Korony Polſkiey i Wielkiego Kſięſtwa Litewſkiego nie wyciągali, i na tośmy dali ten Liſt i Przywiley Naſz z podpiſem Ręki Naſzey i pieczęcią Wielkiego Kſięſtwa Litewſkiego. Dan w Warſzawie Dnia ośmnaſtego Mieſiąca Czerwca, Roku Pańſkiego Tyſiąc ſześćſet trzydzieſtego, Panowania Naſzego Polſkiego czterdzieſtego trzeciego, a Szwedzkiego trzydzieſtego ſiòdmego Roku. Sigismundus Rex. Sigillum Majus appensile Magni Ducatus Lithvaniæ. Marcian Tryzna Gieranońſki Trocki Proboſzcz Piſarz W. X. L.

Roku 1632. *Atteſtacya Marſzałka Poselſkiego na Seymie Electionis Kròla Jmci Władyſława IV. byłego, iako Poſłowie Miaſta Wileńſkiego ad Suffragia Electionis, & Nominationis Króla Jmci ſą przypuſzczeni.*

MY Poſłowie Ziemscy i Rycerſtwo Powiatu Wileńſkiego Wielkiego Kſięſtwa Litewſkiego, Oſoby niżey mianowane, wſzem w obec i każdemu z oſobna wiadomo czyniemy, iż na Generalnym zieżdzie Wolney Elekcyey Pana nowego po zeyściu Nayiaśnieyſzego Zygmunta Trzeciego, Króla Polſkiego i Szwedzkiego, w Warſzawie pod Wolą odprawowaney, Urodzeni i Szlachetni Tomasz Bildziukiewicz Sekretarz Kròla Jmci Woyt, Jakub Radzimінowicz, Bogdan Zakrzewſki Burmiſtrze, Bartłomiey Gawłowicki Piſarz Radziecki, Sławetni Wilhelm Engielbrecht, Kazimierz Dygon, Mieſzczanie Miaſta Stołecznego Wilna, według Praw i zwyczaiow do Elekcyey Nowego Króla, przykładem i ſpoſobem inſzych Miaſt należący, maiąc na to doſtateczną moc od Rzeczypoſpolitey pomienionego Miaſta ſobie daną, wolnemi głosy mianowali za Króla Nayiaśnieyſzego Swiętey pamięci Zygmunta Trzeciego Polſkiego i Szwedzkiego Króla, pierworodnego Syna Nayiaśnieyſzego Władyſława Zygmunta Szwedzkiego, Gottſkiego, Wandalſkiego Dziedzicznego Kròla. Jakoż dla więkſzey pewności Liſt ten Nasz rękami Naſzemi podpisaliśmy. Krzyſztof Radziwiłł Kſiąże na Birżach i Dubinkach Hetman Polny W. X. L. Pieczęć przyciśniona Kſięcia Jmci.

Anno 1633. *D.* 10. *Febr: Privilegium Sereniſsimi Vladislai IV. Regis Poloniæ, omnia Jura, Libertates, Immunitates Civitati Vilnensi ſervientes, confirmans, In Comitijs Coronationis collatum.*

IN Nomine Dei Omnipotentis Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam dignum eſt, ut cunctas humanas actiones, quæ cum lapsu temporis consveverunt defluere, & oblivioni ſubelse,

esse, constans Literarum apex Voluntatis, & singularis Gratiæ Principum in bene meritos roboret, & confirmet. Proinde Nos Vladislaus IV. DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque, nec non Svecorum Gottorum Vandalorumque Hæreditarius Rex, Electus Magnus Dux Moschoviæ. Significamus præsentibus Literis Nostris quorum interest, universis & singulis, præsentibus & futuris harum notitiam habituris: Quomodo accedentes Maiestatem Nostram Regiam, Consulariorumque Nostrorum conspectum Nobiles, & spectabiles Jacobus Radziminowicz, & Philippus Sięnczylo Consules annui, nomine sui & totius Nobilis Magistratus Universæque Communitatis Civilis Juris Theutonici Magdeburgensis Vilnensis, post delatam Nobis fidelitatis & subiectionis suæ obedientiam, supplicaverunt Nobis, ut eorum omnia Jura Civilia Magdeburgensia, Privilegia Libertates, Jmmunitates, Prærogativasque Nobilitationis Personarum, in Magistratu existentium, nec non libertates a suscipiendis hospitibus, cuiuscunque ij sunt dignitatis præeminentiæ Status & conditionis, eisdem Personis in Magistratu existentibus servientes, atque a Teoloneorum solutionibus, podwodarum vecurarumque armaturæ publicæ, exemptiones & libertationes, Literas Serenissimorum Antecessorum Nostrorum, & consvetudines, placita & plebiscita, eidem Civitati Nostræ Vilnensi, ejusque Magistratui, & omnibus Jncolis ipsius Civitatis, per Prædecessores Nostros Serenissimos Reges Poloniæ, & Magnos Duces Lithvaniæ, data, concessa, largita, emanata, laudata & donata, confirmataque seu datas concessas largitas, laudatas & donatas, novissime autem commissionem super reddendis rationibus, & proventibus redditibusque, nec non expensis Civilibus annuis per olim Divæ memoriæ Parentem Nostrum desideratissimum, Anno Domini Millesimo sexcentesimo vigesimo nono, delegatam, uti Nobis ex relatione Commissariorum patuit, Magistratum seu etiam Procuratores Civilis ærarij annuos, juste & legitime exactéque rationes posuisse, nihilque quod in commoda privata cederet, imo in usum & expensas Civitatis debita contracta, in quibus onerata bona deduxerunt, repertum esse, prout eadem Regestra Civilia ab annis octoginta ex posita, re & actu calculata, manu eorundem Commissariorum subscripta, latius testantur fidemque faciunt, nec non pensionem ad ærarium publicum Civitatis Vilnensis, a strata via provenientem, quod brukowe appellatur, confirmaremus, roboraremus, approbaremus, & ratificaremus præsertim vero per Serenissimos Principes Regesque, Antecessoresque Nostros Laudatissimos, Vladislaum Jagiellonem, Vitoldum, Alexandrum, Casimirum, Sigismundum Primum, Sigismundum Secundum Avum Nostrum, ac tandem Henricum, & Stephanum, nec non Serenissimum Divæ memoriæ Sigis-

Sigismundum Tertium Parentem Noſtrum deſideratiſsimum, præmemoratæ Civitati & omnibus ipsius Incolis, hæc ipsa Jura, Privilegia, Leges, Libertates, Exemptiones, & immunitates, plebiscitaque & consvetudines, data, conceſsa & largita, ſeu datas conceſsas & largitas, Authoritate Noſtra Regia novo Diplomate confirmaremus, ratificaremus, & approbaremus. Nos itaque attendentes integram fidem & indubitatam conſtantiam eorundem Civium Noſtrorum Vilnensium, quam erga Anteceſsores Noſtros exhibuerunt, eandemque ſe Nobis præſtituros promiſerunt, cupientes etiam in his Regni Noſtri primordijs eos erga Maieſtatem Noſtram reddere alacriores, & promptiores, eorumque petitioni iuſtæ, & rationi consonæ annuentes, omnia eorum eiusmodi Jura Magdeburgenſia, Leges, Privilegia, Prærogativasque Magiſtratus omnes, nec non exemptiones mercantiarum cuiuscunque ſpeciei, & mercium generatim, ſingulatim, ulnatim, ponderibus, tum etiam propinationem quorumvis liquorum, quæ ſolum duntaxat Civibus Vilnenſibus, Jure Magdeburgensi Teutonico gaudentibus, & non alijs in hac Nostra Civitate Vilnensi competunt, liberando eos ab omni omnium tam Terreſtrium Judicum Palatinorum, eorumque vices ſeu locum tenentium, quam Tribunalium, Mareſchalcorum Noſtrorum, & quorumvis Commiſsariorum Noſtrorum in Causis Civilibus, ſeu excessuum Criminalibus Jurisdictione & poteſtate, inhærendo Articulo Trigeſimo quinto, diſtinctionis tertiæ Statuti M. D. L. consentiendoque eos in omnibus punctis, & clausulis, circa Decretum in Conventione Generali Vilnensi, per olim Sereniſsimum Sigismundum Auguſtum Proavum Noſtrum, Anno Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, Die decima ſexta Januarij latum, & approbatum, etiam immunitates prærogativasque a non ſolvendis Theloneis, tum quoque a non dandis & præſtandis podwodis vecturisque armaturæ bellicæ, atque a penſione globorum & pulveris, ſeu pro eorum omnium ſumptibus, Libertates, tam in Privilegijs, quam etiam in Literis authenticis contenta, & contentas, tam Latinis verbis, quam etiam Polonico & Ruthenico idiomate ſcripta, & ſcriptas, quarum voces & tenores tanquam hic de verbo ad verbum inserti, & inſcripti eſsent habere & valere volumus, in quorum & quarum usu & poſseſsione usque hactenus extiterunt, in omnibus eorum Capitulis, Articulis, paragraphis, punctis, clausulis, & conditionibus, ita ut generalitas ſpecialitati, & ſpecialitas generalitati, minime derogare poſsit, Singulariter quoque actum Commiſsionis ſupra ſpecificatum ſuper reddendis per Magiſtratum, ſeu eorum Procuratores rationibus proventuum, expensarumque Civilium manibus Commiſsariorum ſubscriptum, ſigillisque eorum propriis communitum, non aliter ac ſi hic de verbo ad verbum insertus haberetur, non amplius ullis commiſsionibus ad fidelem ſedulamque adminiſtrationem hu-

cusque probatam, grasari inequitari permissuros, verum in antiquo usu & consvetudine Privilegij Ordinationisque, super calculo & rationibus proventuum reddendis, per olim Sigismundum Proavum Nostrum, Anno Millesimo quingentesimo trigesimo sexto, Die nona Septembris Vilnæ, ex instantia & lite Communitatis contra Magistratum mota, agitataque per sententiam inventæ, & approbatæ, insuper ex præmisso calculo ob defectum Proventuum per olim Serenissimum Parentem Nostrum exactionem super via strata alias brukowe dictam exemplo aliarum Civitatum Regni Nostri datam, & concessam, permittentes etiam auctionem meliorationemque, pro exigentia temporis moderni, & necessitate Civitatis censuum, & proventuum omnium ex bonis Civilibus pensæ, institarum, ulnarum, locorum, interstitionumque, ex quibus annui redditus ad ærarium Civile penduntur, tum etiam mensurarum frumenti, & liquorum, Variarum ulnarum & ponderum, in quorum Magistratus ex antiquo hucusque in pacifico usu, & possessione cum redditibus ab inde promanantibus permansit, de Jureque Magdeburgensi non cuipiam alteri aut officio Castrensi, sed soli duntaxat Magistratui Nostro Vilnensi, cura & provisio incumbit, Nos conservaturos verbo Regio promittentes confirmanda, roboranda, ratificanda & approbanda, seu confirmandas, roborandas, ratificandas & approbandas duximus, prout præsenti Privilegio Nostro confirmamus, roboramus, ratificamus, decernendo & omnia iusté, licitè, & legitimé emanata, vim, robur perpetuæ ac indubitatæ firmitatis debere, obtinere, temporibus æviternis tenore præsentium mediante. In cuius rei fidem, præsentes manu Nostra subscriptas, sigillo M. D. L. communiri iussimus. Datt Cracoviæ in Comitijs felicis Coronationis Nostræ. Die decima Mensis Februarij Anno Millesimo sexcentesimo trigesimo tertio, Regnorum Nostrorum Poloniæ & Sveciæ primo Anno. Vladislaus Rex Sigillum appensile M. D. L. Marcianns Tryzna Referendarius & Notarius M. D. L.

Roku 1633. *Julii* 26. *Ordinatio temporanea Serenissimi Vladislai IV. Regis Poloniæ, inter Mercatores & Judæos Vilnenses.*

WŁadysław Czwarty Krôl Polski &c. Oznaymuiemy tym Listem Naszym komu to wiedzieć należy, iakośmy na Seymie szczęśliwie blisko przeszłey Koronacyi Naszey, za affektacyą wszystkich stanow W. X. L. abyśmy żydom handle wszelakie, w Kramach i Domach dla snadnieyszego przystępu prowadzić pozwolili, osobliwie w Mieście Naszym Stołecznym Wileńskim, Punkt takowy libertatis commerciorum, za szczęśliwym da Pan Bôg do Wilna przybyciem Naszym uspokoić obiecali, i termin obiema stronom pro die vigesima octava Junij, w Wilnie innotes-

cen-

cencyą Naſzą zgodnie daną założyliśmy; Na którym Sądzie naſzym Aſseſorſkim, Magiſtrat nomine ſuo, & totius communitatis, actoratus decisionem, ieśliby onemu albo Zydom ſłużyć miał; domawiałſię. Sąd Naſz Aſsesorſki uważaiąc że na inſtancyą, & in rem Zydow Wileńſkich Konſtytucya ſtaneła, actoratum Jm przyznał; po takowym przyznaniu Zydzi Wileńscy, Privilegia od ś. p. Królow Jchmościow Anteceſsorow Naſzych, na różne wolności ſobie dane, i od Nas na Seymie ſzczęśliwey Koronacyi Naſzey w Krakowie, za Aukcyą i addycyą oſobliwych wolności konfirmowane pokładali, conservationem circa ejusmodi libertates & immunitates affectando. Jn contrarium Magiſtrat Wileńſki cum Communitate różne Przywileia od Swiętey pamięci Nayiaśnieyſzych Anteceſsorow Naſzych dane produkuiąc inhibitionem z ſtrony handlow Zydom nie należących, domagali ſię. Sąd Aſseſsorſki nie czyniąc żadney de Juribus & Privilegiis kognicyey, causam cum toto effectu do Sądu Naſzego Relacyinego odeſłał. My tedy z wynalazku Panow Rad i Urzędnikow Dworu Naſzego przy boku Naſzym na ten czas będących Prawom Przywileiom i wolnościom Miaſta Naſzego Stołecznego Wileńſkiego nie præiudikuiąc, media przez Komiſsarze Naſze adinventa approbowaliśmy, i per præsens rescriptum Noſtrum approbuiemy. Naprzód Konſideruiąc wielkie inconvenientia z tąd pochodzące, że Zydzi promiscue między Chrześciany mieſzkaiąc oſobliwego ad inhabitandum mieysca ſwego nie maią, wydzieliliśmy i naznaczyli ulicę idącą od Swiętego Mikołaia, aż do Niemieckiey ulicy z obuſtron, a przy tym Zydowſką wſzyſtkę ulicę, tak też i iatkową ulicę, na ktòrych to ulicach Domy i Kamienice Zydom ſkupować albo zamianą, i iako nayleypſzym ſpoſobem na wieczność nabywać ma bydź wolno. Wczym im ani Magiſtrat, ani żaden inny przeſzkody, przenagabania czynić nie ma, iakoż zapisy i intromiſsye na takowe Domy i Kamienice Magiſtrat do akt ſwych przyimować absque omni renitentia ma. Waruiąc to aby Zydzi w Kamienicach rogowych które wychodzą na ulicę Niemiecką wrot do ulicy Niemieckiey nie mieli, okna iednak wolno im mieć będzie; a ieśliby ſię nad ſłuſzność w kupowaniu takowych Domow i Kamienic depaktacya od przedaiących działa, tedy Urząd Grodzki z Mieyſkim moderować to ma; a ieśli ſię oni z ſobą nie zgodzą, tedy ſalvam appellationem do Nas i Sądu naſzego rezerwuiemy. Tym czasem nim takowych Domow i Kamienic nabędą, nie ſzerząc ſię po Ulicach w Mieście Naſzym Wileńſkim, mieſzkania ſobie inſzego, prócz na zwyż mianowanych Ulicach, nie ſzukaiąc ani przywłaſzczaiąc, aby ſię temi Domami i Rezydencyami ſwemi gdzie na ten czas mieſzkali kontentowali. Kamienicę Słucką i Kiſzczyńſką, circa Jura Libertatis & Privilegia, wiecznemi czasy zoſtawuiemy. Domy i Kamienice ktòrekolwiek byli na pomie-

mienionych Ulicach na ſzpital fundowane, tych dyſpozycyą w Bogu Wielebnemu Kſiędzu Biſkupowi Wileńſkiemu iako loci Ordinario poruczamy, Prawa ich wcale zachowuiemy. Zydzi ratione Personæ do Zamku a nie gdzie indzie należeć maią, a ratione fundi do Ratusza albo do tey Jurysdykcyey pod ktòrą takowe grunty należeć będą; do tego ab onere ſuscipiendorum Hoſpitum, pod czas iakichkolwiek ziazdow głòwnych, i partykularnych Sądow Trybunalſkich, i inſzych etiam in præsentia Noſtra, i od wſzyſtkich ciężarow Mieyſkich iakożkolwiek nazwanych, exceptis oneribus Reipublicæ, Zydow uwalniamy, tak iednak aby względem takowey wolności pod czas Pokoiu po Złotych trzech seſt, a pod czas Woyny po Złotych pięciu set, dawać i płacić annuatim do Ratuſza powinni byli, ktòre ſię dochody in uſum & ornamentum Publicum Miaſta Wileńſkiego obracać maią. A Magiſtrat tak z tych iako inſzych Prowentow Mieyſkich czasu ſwego wyliczać ſię powinien będzie. A rury ktòre w tychże Domach bywały zoſtawać i na potym maią, ktòre opatrować i wody dodawać ma Magiſtrat, wcale zachowawſzy czynsz powinny Miaſta przykładem inſzych Mieszczan. Bydło na rzeź kupować, i nie na przekupſtwo Zydom wolno będzie, które targować i przedawać na każdy dzień przed Bożnicą a nie gdzie indzie wolno bydź ma, tak Chrześcianom, iako i Zydom, lubo ſztukami, lubo całkiem; Szynkow w pomienionych Domach, a nie gdzie indzie w Mieście Wileńſkim na miod, na piwo, gorzałkę dla Chrześcian Zydom mieć nie wolno; prócz ieśliby z Domu ſwego, miod, piwo, beczką, gorzałkę zaś kuſą, baryłą garcem pòł garcem, a nie mnieyſzą miarą potrzebuiącym przedawali, i kupowali, Dla ſiebie iednak i dla ſwey właſney potrzeby Zydom wolno będzie mieć ſzynki. Waruiąc to, aby im w Domach i mieſzkaniach ich gorzałkę palić nie wolno było, chyba proſtą przepalać ktòrey wolno im będzie; Toż od Ludzi Stanu Szlacheckiego iako i inſzych iakieykolwiek kondycyey, publice i privatim nabywać. Miod iednak ſycić i piwo warzyć wolno będzie Zydom w Domach ich właſnych. Zytem, śledziami, ſolą, lnem, pienką, nie wolno Zydom handlować, i one na doł wodą ſpuſzczać, ale tylko dla pożywienia ſwego ſoli, i sledzie beczkę i łaſztem, u Mieſzczan Wileńſkich kupować i komu chcąc przedawać. Pienkę lubo u Szlachty, lubo i u Kupcow nabywſzy wolno będzie Zydom do Miaſta przywieść i one nie komu inſzemu loznemu albo przyiezdnemu gościowi, ale Mieſzczaninowi Wileńſkiemu przedać będą powinni; Woſkiem iednak, łoiem, ſkurami, miodami praśnemi wolno Zydom tak na Rynku iako i w Domach Gościnnych z przyieżdżymi i Obywatelami tuteyſzemi handlować. Wag według dawney ugody Zydom na wſzelaką potrzebę nie ma bydź broniono; Zydzi zaś nie maią mieć inſzey Wagi nad zwyczay Kramarſki.

Rze-

Rzemioſła, które ſą z dawna ugruntowane w Przywileiach i porządkach Kościelnych i Cechowych, tych robić Żydzi nie maią, które iednak nie ſą cechowe, iako Szklarſkie, Kuſznierſkie, Szmuklerſkie, te im zabronione bydź nie maią, wſzakże dla ſiebie i dla ſwey właſney potrzeby, a nie na przedaż wolno im Rzemieślnikow Żydowſkich chować, oſobliwie Krawcow. Wygadzaiąc zaś Stanowi Szlacheckiemu i wcześnieyſzemu odprawowaniu w handlach wolno będzie Żydom Wileńſkim mieć Kramow otworzonych publicznych dwanaście, na Żydowſkiey Ulicy, a nie gdzie indzie w Mieście Wileńſkim w żadnych Domach, Kamienicach, oſobliwie w Kiſzczyńſkiey i Słuckiey, nie maią mieć publicznych Kramow; w ktorych to pomienionych Kramach otwartych Futra różne ſtare, i nowe, ſzyte i nie ſzyte, ſzaty nowe i ſtare, inne wſzelakie Towary, Bławatne, Towary Tureckie, Płòtna, Złoto, Srebro, Kleynoty, i inne wſzelakie towary i Korzenie, ktòremi kolwiek Mieſzczanie handluią, przedawać na łokieć i na Funt ważyć, iako i innym Kramarzom wolno będzie. Falendysz ktòrego łokieć ceny Złotych ſześciu niewynieſie, wolno na łokieć przedawać, także i karazie murawſkie, ſukna i kiry omnis generis, Szkarłaty iednak, Półſzkarłacia, Pułgranacia, Falendyszy przednie, ktòre cenę Złotych ſześciu wynoszą, nie na łokieć, ale ſztukami przedawać powinni będą. Rekognicye, ceſsie, rezygnacie, Intromiſsie Domow i Kamienic wyżey mianowanych, Żydom uſtąpionych, niegdzie indziey maią ſię odprawować, tylko albo przed Sądem Woytowſkim zagaynym, albo Burmiſtrzowſkim, iakoż i wſzelakie proteſtacye, Proceſsa criminalia, civilium actionum, za rekognicyami, obligami, ktòreby Mieſzczanie Prawa Magdeburſkie na ſię Żydom dali, i naſwych oſiadłościach dobrach ruchomych, i oſobach aſsekurowali przed pomienionemi Sądami, a nie inſzymi, pod utraceniem tey ſprawy; a Sąd przychilaiąc ſię do zapiſu i obowiązkow w nim opisanych, nieodwłòcznie ſprawiedliwość i exekucyą czynić ma. Wzaiem też Żydzi tak o kryminalne, iako i potoczne obligowe ſprawy, zapisy i Proceſsa prawne, niemaią bydź pociągani do innego Sądu, tylko do należnego to ieſt Zamkowego, gdzie ieśliby od Prawa na Domach i Kamienicach ſwych, mianowanych Żydowſkich, wſkazana była, tedy Magiſtrat ma exekwować Sklepy w Domach i Kamienicach różnych, wolno Jm naymować, i wſzelakie towary ktòre ſię wyżey pomieniły; w nich mieć, wſzakże tych ſklepow publice nieotwieraiąc, przedawać i handlować tak z Gościnnemi, iako i z Obywatelami tuteyſzemi, niema im bydź zabroniono. Proceſsa Wſzyſtkie, Liſty upominalne, i zaręczone od *ś. p.* Krόla Jmci, Pana Oyca Naſzego na Magiſtrat i Communitatem Miaſta Wileńſkiego wynieſione, z obuſtron znieſione, i kaſsowane bydź maią, ktòre to media, przez ninieyſzy reſkrypt naſz, in omni meliori modo & ſtylo ſtwier-

 dzo-

dzone, tak od Magistratu, iako i Żydow Wileńskich, inviolabiliter tam in toto quam in parte zachowane bydź maią, do wyiścia dziesięciu Lat, oprócz Domow i Kamienic, na zwyż mianowanych ulicach, Żydom de facto od Nas naznaczonych, na których iura legitima acquisita wiecznymi czasy, in suo robore zostawać maią, dokładamy i tego, że zwyż rzeczona kaucya, dziesiątku Lat, względem otwierania Kramow publicznych wyrażona, niema się zciągać i dotykać Domow, Kamienic, handlow i Sklepow, których oni wiecznymi czasy zażywać maią. Naostatek bespieczeństwa wszelakie obiema stronom tak waruiemy: że ani Magistrat cum Communitate Żydom Wileńskim żadnego præjudicium czynić niebędą, ani też Żydzi viceversa nad Prawa swe występować niemaią. Magistrat iednak, wszelakim tumultom zabiegać pro debito Officii sui ma, czego wszystkiego strony obiedwie przestrzegać będą, sub pæna nostra arbitraria, in casu vero contraventionis, per partem, præsenti rescripto nostro extendowawszy pænam, to Prawo przecie zachowuiemy, mocą ninieyszego reskryptu naszego. Na co dla lepszey wiary Ręką się Naszą podpisawszy, Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Wilnie Dnia Dwudziestego Szóstego Miesiąca Lipca, Roku Pańskiego Tysiąc Sześćset Trzydziestego, Trzeciego, Panowania Naszego Polskiego, pierwszego, a Szwedzkiego Wtórego Roku. Vladislaus Rex. Marcin Tryzna Referendarz i Pisarz W. X. L.

Roku 1636. We Wtorek po Swięcie Poczęcia Panny Maryi. Dekret Króla Jmci Władysława Czwartego na Relacyach, między Szlachetnym Magistratem Wileńskim a JJ. XX. Karmelitami przy Kościele S. Jerzego będącemi, którym, od Juryzdykcyi ciż Oycowie są odsądzeni.

WŁadysław Czwarty z Bożey Łaski Król Polski Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski, Smoleński, Siewierski, Czernichowski, a Szwedzki Gotski Wandalski dziedziczny Król. Oznaymuiemy ninieyszym Listem naszym komu wiedzieć należy: iż była odesłana do Nas i Sądu Naszego od pewnych Komissarzow Naszych, do Miasta naszego Wilna zesłanych, sprawa i akcya, między Magistratem i Pospólstwem Wileńskim Aktorami, a Zakonnikami to iest z Xiędzem Wielebnym Starszym Przeorem i wszystką Bracią Klasztoru przy Kościele S. Jerzego w Wilnie, Zakonu Nayświętszey Panny Maryi de Monte Carmeli, pozwanemi oto: iż pomieniony Xiądz Przeor i Jego Bracia, Juryzdykcyą iakąś nad Poddanemi, i Mieszczany Naszemi, z osoby ich rzemiosła iako to: Karczmarzami, Kowalami, Stelmachami, Krawcami, Strycharzami, Przekupniami, Kupcami, i innemi

wszyst-

wszystkiemi, do Juryzdykcyi Naszey Mieskiey należącemi, uzurpuią, Woyta iakieś stanowią, Prawa i Sądy, o długi, Sukcessie i krzywdy, tak i o inne pretensye kontrowertuią, Dekretuią, exekwuią, do żadnego Prawa należnego, na koniec do Nas na rozeznanie nieodsyłaiąc, ani appellacyi dopuszczaią. Nadto Pobory, Izosowe powrotne, do Skarbu naszego Mieskiego, wybierać niepozwalaią, raczey te Podatki i składanki, na straże i inne potrzeby Miastu należące, wybieraią, i te podatki na swoię a nie na potrzebę Rzeczypospolitey obracaią. Więc gdy Exaktorowie po kontribucye do Mieszczan przychodzą, Zakonnicy sromocą i despektować każą, Judicata Sądow ich i Dekretow Naszych exekwować niedopuszczaią, i insze przykrości czynią na uymę dochodow, i umnieyszenie Juryzdykcyi Mieskiey, żądaiąc aby Kommissarze Nasi authoritate sua, to decydowali, i Magistratowi w Juryzdykcyą podali: a Wielebny Xiądz Wikary Prowincyey Litewskiey Adam Patriciusz, i Ksiądz Przeor Wileński Kościoła S. Jerzego, sprawuiąc się powiedzieli: że oni acz na Juryzdykcyą żadnego Prawa niemaią, iednak to ex antiquitate absque omni contradictione, w używaniu maią, w ktorey Sprawie Przerzeczeni Komissarze Nasi kontrowersyey oboiey strony posłuchawszy, citatos wcale zachowawszy przy Gruntach i dobrach Kościołowi Jch nadanych, aby Rzemieślnicy wszyscy tam mieszkaiący, do cechow i porządkow ich według deklaracyey Oyca Wikarego, podlegali Miastu i Cechom respondowali, i onera civilia, rowno z innemi pod winą grabieży, ponosili; nakazali. Ratione vero usurpationis Jurisdictionis pro cognitione do Nas odesłali; iako o tym Akt tey Remissyey szerzey w sobie ma opisano. Na terminie tedy przed Sądem Panow Assessorow Naszych przypadaiącym, gdy strona powodowa Magistrat Wileński przez Szlachetnego Marcina Swieżyńskiego, a pozwana Konwent Oycow Karmelitow przez Szlachetnego Jana Rudawskiego staneli, Sąd Panow Assessorow Naszych Przywileia i Prawa z obustron pokładane uważywszy, to upatruiąc ponieważ z Przywileiow i Praw od Swiętey pamięci Krolow Polskich, i Wielkich Xiążąt Litewskich Miastu Wileńskiemu nadanych należy Magistratowi dla Dobra pospolitego w okoliczności Miasta Jurisdictio Civilis, Konwent zaś Oycow Karmelitow pokładaiąc Przywileia na fundusze Konwentowi należące, Prawa ktore sobie przywłaszcza na Juryzdykcyą nie pokazuie, dla tego Konwent od tey Juryzdykcyey ktorą sobie pretendował, odsądził, Miastu i Magistratowi Wileńskiemu z posłuszeństwem i ciężarami Mieyskiemi, i zwyczaie przez Poddane czyniące salvo tamen censu terraneo cum emolumentis Conventui provenientibus & spectantibus przysądził; od ktorey sentencyi pozwani do Nas appelowali. Na dzisieyszym tedy terminie na relacyach Naszych własnych przypadaiącym i dotąd się kończącym, gdy

ſtrona powodowa Magiſtrat Wileńſki przez Szlachetnego Marcina Swieżyńſkiego Plenipotenta umocowanego ſwego ſtanął, i tego terminu pilnował, a pozwani zaś Konwent Karmelitańſki będąc trzykroć i czwarty raz nad Prawo przez Szlachetnego Michała Jzbickiego Generała Ziemſkiego Naſzego przywołani, ani ſami przez ſię, ani przez umocowanego ſwego nie ſtaneli, ani tego terminu nie pilnowali; My z Pany Radami Naſzemi przy boku Naszym zaſiadaiącemi wyſłuchawſzy relacyi zeznania pomienionego Generała Naſzego o przywołaniu ſtrony pozwaney, w nieſtaniu oney uczynionego a na ſłuſzne i prawne żądanie Magiſtratu Wileńſkiego, Konwent pomieniony Oycow Karmelitow w tey ſprawie wzdać dopuściliśmy, a w moc upadu ſentencyą Sądu Panow Aſseſsorow Naſzych we wſzyſtkim approbować i utwierdzić umyśliliśmy; iakoż approbuiemy, umacniamy mocą tego Dekretu Naſzego. Na co dla lepszey wiary pieczęć Naſzę W. X. L. przycisnąć kazali. Dan w Grodnie we Wtorek po Swięcie Poczęcia Panny Maryi Roku Pańſkiego Tyſiąc ſześćset trzydzieſtego ſzòſtego, Panowania Królestw Naſzych Polſkiego i Szwedzkiego czwartego Roku. Stefan Pac Podkanclerzy W. X. L. Sigillum minus M. D. L.

Roku 1640. Dnia 11. Czerwca. Kollacya Krola Jmci Władyſława IV. Folwarkow Mieſkich na prowizyą Burmiſtrzow i Radcow dorocznych.

WŁadyſław IV. z Bożey Łaſki Krol Polſki Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Smoleńſki, Czernichowſki, a Szwedzki, Gottſki, Wandalſki Dziedziczny Krol. Oznaymuiemy tym Liſtem Naſzym wſzem w obec i każdemu z oſobna komuby o tym wiedzieć należało, teraz i na potym będącym. Przełożono Nam ieſt przez niektórych Panow Rad i Urzędnikow Naſzych, a oſobliwie Urodzonego Albrychta Staniſława Radziwiłła Kanclerza W. X. L. Pińſkiego Gniewſkiego &c. Staroſtę Naſzego: iż Magiſtrat Radziecki Miaſta Naſzego Stołecznego Wilna, mianowicie Burmiſtrze i Radce doroczni, częścią że przez uſtawiczną w ſprawach Miaſta tamecznego publicznych z pracą obeyścia ſwego Domowego zaniechiwać muſzą, częścią że na potrzeby tegoż Miaſta różne za ſzczupłym Solarium ſwoim, ſubſtancyi ſwoiey uſzczerbek nie mały ponoszą, przez co do z ubożenia przychodzą: przeto My ſłuszny na pomienionych ſławetnych Burmiſtrzow i Radziec Wileńſkich wzgląd maiąc, aby przyſtoyna względem ich pracowitego Urzędu, czułości, i dozoru, w ozdobie i porządku wſzelakim dalſzym, Miaſta Naſzego Wileńſkiego, w prowizyi wygoda i ukontentowanie było, z Łaſki Naſzey

Kró-

Krolewſkiey za proźbą imieniem ich do Nas wnieſioną na ſustentacyą ich, pewne Folwarki Mieyſkie Kupryaniszki, Dwor wysoki, i Lewoniszki nazwane pod Miaſtem Wileńſkim leżące przydadź im umyśliliśmy, iakoż tym nnieyſzym Liſtem Naſzym wiecznemi czasy przydaiemy; z ktorych to przerzeczonych Folwarkow Kupryaniszek, Wysokiego Dworu i Lewoniszek wszelakie pożytki nie gdzie indzie iedno na prowizyą własną dwóch Burmiſtrzow i Radziec czterech dorocznych obracać ſię maią, i oni ſami temi Folwarkami Poddanemi, Gruntami Sianożęciami, i wſzyſtkiemi do nich przynależnościami zawiadywać, pożytki ſobie wſzelakie według naylepszego wynalazku ſwego przez rok cały przymnażać, a po ſkończeniu Roku gdy czas odmiany dorocznego Urzędu przychodzi, maią ciż roczni Burmiſtrze i Rayce te tam Folwarki tak iako one im podane były z zaſiewkiem, Bydłem, budynkiem całym poprawionym, drugim Burmiſtrzom i Raycom rocznym po ſobie naſtępuiącym oddadź, i tak zawſze consequenter Burmiſtrze i Rayce Miaſta Naſzego Wilna czynić powinni będą. A dla lepſzego w tey mierze Rządu, aby ſię dezolacya iaka w tych przerzeczonych Folwarkach tak w Boru, iako i laſach nie działa, Urodzony Woyt Nasz Wileńſki teraznieyszy doglądać cum toto Magiſtratu tego maią i pożytek z tamtąd przychodzący na każdego z Burmiſtrzow i Radziec rocznych, ducta proportione podzielić powinni będą. Na co dla lepszey wiary Ręką ſię Naszą podpisawszy pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warſzawie Dnia iedenaſtego Czerwca Roku Pańſkiego Tyſiąc ſześćset czterdzieſtego Panowania Naſzego Polſkiego ośmego, a Szwedzkiego dziewiątego Roku. Vladislaus Rex. Sigillum maius M.D.L. appreſsum. Marcyan Tryzna Refferendarz W. X. L.

Roku 1643. Dnia 13. Decembra. Reſkrypt Krola Jmci Władyſława IV. aby Kamienice i Domy gdzie Oſoby Magiſtratowe mieſzkaią, od ſtancyi Gości pod czas wſzelkiego ziazdu wolne były.

WŁadyſław IV. z Bożey Łaſki Krol Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantſki, Smoleńſki, Czernichowſki, a Szwedzki, Gottſki, Wandalſki, Dziedziczny Krol. Wſzem w obec i każdemu z oſobna komu to wiedzieć należy, a mianowicie Wielmożnym Marſzałkom Naſzym uprzeymie Nam miłym, i ich ſtanowniczym Łaſkę Naszę Krolewſką. Wielmożni uprzeymie Nam mili: Jakośmy od ſzczęśliwey Elekcyey, i Koronacyey Naſzey wſzyſtkie in genere Przywileia Poddanym Naſzym ſłużące inviolata zachowali; tak i na ten czas przeſtrzegamy tego, aby ſię im niwczym uyma i præiudicium niedziało: aże Magiſtratowi Wileńſkiemu takowe wolności ſłużą, iż w tych

w tych Domach i Kamienicach, gdzie Oſobami ſwemi mieſzkaią wolni zawsze ab onere excipiendorum hoſpitum przy bytności, i w niebytności naszey bywali; przeto żądamy uprzeymości Waſzey, a Poſtanowniczych mieć koniecznie chcemy, żeby w tey wolności, Oſoby w Magiſtracie Wileńſkim będące, naymnieyſzego præiudicium nieponioſły, inaczey dla łaſki naſzey, i z powinności ſwey nie czyniąc. Dan w Jlgach Dnia Trzynaſtego Nowembra Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Czterdzieſtego Trzeciego, Panowania Królestw Naſzych, Polſkiego iedynaſtego a Szwedzkiego dwunaſtego Roku Vladislaus Rex. Sigillum Majus M. D. L. appreſsum. Franciſzek Jsaikowſki Referendarz i Piſarz W. X. L.

Roku 1646. Septembra 18. Dnia. Dekret albo Ordynacya Jchmościow Panow Komiſsarzow od Króla Jmci Władyſława IV. do Miaſta Wilna zeſłanych, między Szlachetnym Magiſtratem a Communitatem Miaſta tegoż.

ALbrycht Staniſław Radziwiłł Kſiąże na Ołyce i Nieświżu, Kanclerz Wielki W. X. L. Pińſki, Gniewſki, Tucholſki, Kowieńſki, Gieranońſki, i Lipniſki Staroſta. Krzyſztoff Rudomina Duſiadſki Kaſztelan Połocki, Franciszek Dołmat Jsaikowſki Referendarz i Piſarz W. X. L. Proboszcz Wilenſki, Gieranońſki i Grodzieńſki, Krzysztoff Przecławſki Kanonik Wileńſki Komiſsarze od J. K. Mości Pana Naſzego Miłościwego, na ſłuchanie liczby Szlachetnego Magiſtratu Wileńſkiego Mieyſkiego, z Prowentow Mieyſkich publicznych, i na rozſądzenie dyfferencyi niżey mianowanych, między tymże Szlachetnym Magiſtratem i Poſpolſtwem Miaſta J. K. Mości Wilna, około wydawania i odbierania tychże Prowentow, tudzież około porządkow Mieſkich, od czasu niemałego przed J. K. M. donoszonych, zesłani: Wiadomo czyniemy tym Liſtem Dekretem Naszym, iż przekładane były i na pismie podawane Nam ſkargi, od Poſpólſtwa Wileńſkiego, przeciw Szlachetnemu Magiſtratowi Wileńſkiemu, iż Szlachetny Magiſtrat maiąc Ordynacyą od ś. p. Króla Jmci Zygmunta Pierwſzego, w Roku 1536. Mieſiąca Septembra 9. Dnia dla dobrego rządu poſtanowioną, i do obserwowania ſobie podaną, podług niey ſię niezachowuie, różne krzywdy i angarie Communitati czyni, Podatki Ordynaryine i kontrybucye częſte u nich wybieraią, ſami ſię z Dóbr i handlow ſwych nie przykładaią, któreby na publiczne Miaſta wſzyſtkiego ozdoby, i potrzeby obracane bydź miały, po wielkiey części ſobie przywłaſzczaią i zabieraią, i różnemi ſposobami wolności im ſłużące zatłumiaią. Przeciwnym zaś ſposobem Szłachetny Magiſtrat, propował ſkargi ſwe, iż iako Comunitas Kupiecka, tak cechy i wſzyſtkie Pospólſtwo, Miaſta Wileńſkiego, poſłuſzeńſtwa zwierzchności

ich

ich należącego nieoddaią, różne prowenta ktoreby do ſkrzynki publiczney iść miały, ſami między ſobą wybieraiąc i chowaiąc, onemi mimo Magiſtrat dysponuią, Praw i prerogatyw osobom w Magiſtracie będącym od *ś. p.* Krolow Jchmościow, i Wielkich Kſiążąt Litewſkich, z dawna nadanych zażywać niedopuszczaią, a powinności na ſię włożonych niepełnią. My tedy Komiſsarze w pomienioną *ś. p.* Króla Jmci Zygmunta 1. ordynacyą, tudzież w inſze Prawa, Przywileie, i prerogatywy Miaſtu Wileńſkiemu dla rozszerzenia i przymnożenia ozdob publicznych, i doſtatkow prywatnych nadane, weyrzawszy ſporow, i ſzerokiego ſtron obudwu przed nami w punktach niżey wyrażonych mòwienia wyſłuchawſzy, i one, dobrze uważywſzy, do tychże Praw, Prerogatyw, i porządkow, temu Miaſtu ku przyſtoynemu we wſzyſtkim ſprawowaniu ſię podanych, i do ſamey ſłuſzności ſię ſtoſuiąc, tak znayduiemy, uznawamy, i mocą naſzą Komiſsarſką decyduiemy. Naprzòd iurgielta albo Salaria in ſuspenso bydź maią; aż pòki Communitas wſzyſtkie Dobra poſpolite, in poſseſsione wſpòlnym zawiadywaniu z Magiſtratem będzie miała, i pòki Ordynacya *ś. p.* Króla Jmci Zygmunta I. Miaſtu Wileńſkiemu nadana, in ſuo vigore, i Folwarki in ſuo ordine ſtaną. W drugim punkcie względem prowentow Mieyſkich, temi prowentami, wſzyſtkiemi expensami, i Folwarkami, dway ex Magiſtratu, a dwòch z Poſpòlſtwa według teyże Ordynacyi Szafarzami obrani zawiadywać maią. Wczym, aby tym ſnadniey mogli porządnie ſobie poſtąpić, ieden Szafarz Magiſtratowy, a drugi z Poſpòlſtwa prowenta, Komorczane, tak też ieden Szafarz Magiſtratowy, a drugi z Poſpòlſtwa w wadze, także w ważce prowenta będą odbierali, i z tych prowentow na każdy Mieſiąc, maią na expensa ordynaryine po Złotych dwieście wyłączać, albo iako potrzeba ukaże, i co Mieſiąc z tey wyiętey Summy maią ſię wyrachować, a te wſzyſtkie prowenta zebrane wszyscy czterey Szafarze za ſwoiemi kluczami chować będą powinni. Tak aby nigdy extraordynaryinych expensow nie czynili iedni bez drugich. Do ſłupa waszczego, iako i do Szafy Komorczaney nie będą mogli przychodzić i one otwierać, aż wſzyscy czterey. Względem Elekcyi na Szafarſtwo maią in toto ordynacyą Króla Zygmunta pierwszego trzymać, indukuiąc i cechowych do teyże funkcyey, także też naznaczaiąc termin Elekcyey zaraz po zaſiadaniu nowych Panow Radnych, ktòrzy ex officio ſuo ante omnia, aby ta Elekcya ſwego czasu do ſkutku przychodziła, poſtrzegać maią. Szafarże in futurum pro tempore będący, tak Magiſtratowi, iako i Communitatis, sposobem w ordynacyey opiſanym, maią wydawać rachunki nazaiutrz zaraz poſt Feſtum Purificationis B. M. Virginis każdego Roku; o czym maią dwiema Niedzielami przed tym Panowie Szafarze oznaymić, tak Magiſtratowi, iako i Communitati, aby ſpoſobnych

Ludzi do ſłuchania tey liczby deputowali, i onym inſtrukcyą iako maią ſłuchać podali, iednak według Przywileiu Sigismundi Primi, Szafarze Magiſtratowi dwa klucze maią mieć, do ſłupa waſzczego ieden, a drugi do ſzafy Komorczaney, kędy prowenta Mieyſkie chowane będą, do którey to Szafy, iako też i ſłupa drugie dwa klucze przy Szafarzach Communitatis maią zoſtawać, tak żeby iedni bez drugich otwierać i dysponować nie mogli; a ieśliby co po wydanym rocznym rachunku pieniędzy zoſtawało, tedy i te pieniądze do oſobliwey ſkrzyni in Archivo publico, na Ratuszu będącey, maią bydź wynieſione, do którey dwa klucze przy Szafarzach Communitatis chowane będą; a do ſamego Archivum albo raczey ſklepu gdzie Przywileie i ta ſkrzynia w ſchowaniu będzie, tedy drugie dwa klucze roczni Panowie Burmiſtrze maią trzymać. Zgodzili ſię wszyscy według Ordynacyey, że odtąd żadnych płatow nowych, ani uchwały żadney bez konsensu pospolitego człeka nie ma Magiſtrat ſtanowić, iednakże aby tym prędzey i zgodliwiey in casu neceſsitatis, & periculi imminentis poſtanowione były, tedy pluralitate votorum ma bydź przez Magiſtrat i Poſpólſtwo, in genere wſzyſtkie umyślnie do Jzby Kupieckiey na Ratusz zebrane, konkludowano, gdzie dway z Panow Radnych nato deputowani, maią kreſki notować, z dozorem iednak dwóch z Poſpólſtwa, communi consensu obranych, a ieśliby konkluzya nieſtaneła; tedy ani Panowie Szafarze niebędą mogli Prowentow Mieſkich ruſzyć, i nad dyspozycyą ordynaryinych tylko expensow, która im ieſt pozwolona, niemaią, daley poſtąpić, ani Magiſtrat ma ich do tego przymuszać. Składanki cechowe, nie gdzie indziey maią bydź oddawane, iedno do ſkrzynki ærarij publici, których taksować maią dwóch z Panow Radnych, Czterech z Kupcow, i dwóch cechowych, Poſsesores Ławek Solenniczych, Rzezniczych, Woſkowych, Zelaznych, iako po te czasy trzymali, tak i na potym dzierżeć maią, in casu deceſsus z nich którego, tedy plus offerentibus, maią Panowie Szafarze ſpólnie tak Magiſtratowi iak Communitatis, ius ad vitalitium konferować, i ten datek do Regeſtru prowentowego wpiſawszy, ad ærarium publicum wnieść, i z niego iako z inszych Prowentow rachować ſię powinni będą: a Panowie roczni Burmiſtrzowie i Raycy, więcey intrudować ſię w to niemaią, a ieśliby z tych teraznieyſzych Poſsesorow za ieden Rok, który czyńszu nieoddał, i od Szafarzow w retenta podany był; tedy ad inſtantiam Jnſtigatoris ex Communitate deputati, nulla habita ratione, ieśli Magiſtratowa albo z Poſpólſtwa oſoba, ma ipso facto ius ad vitalitium tracić. Do otwierania ſłupa i Szafy Komorczaney, żaden z Panow rocznych Radnych, iako po te czasy było; niema przychodzić, ani w ſzafarſki urząd ſię wtrącać, znaszaiąc ten datek, który przedtym od otwarcia ſłupa Piſarza Waſzczego, i od Komorczanego, także i Dragarzow potykało; a Sza-

a Szafarze Communitatis wymuiąc z ſlupa pieniądze, maią ie według Regeſtru ważczego, do Szafy Komorczaney wnosić, weſpół z Szafarzami Magiſtratowymi. Jeśli Ordynacya pomieniona Sigismundi imi, chce mieć Szafarzow tylko tych, ktòrzy ſą bene poſsesionati, i do wolności Mieſkiey niemaią bydź przypuszczeni, chiba także poſsesionati i zaſłużeni, daleko więcey maią poſtrzegać in futurum, aby ad officia & Magiſtratum gerendum, nieprzypuszczani byli, tylko poſsesionati albo literati, tali prærogativa digni, ac omni ſuspicione carentes. Jeśliby wſkazana była wina Dekretem Kròla Jmci ſuper Officium albo Judicium, pro gravamine aliquo, tedy in poſterum non ex publico ærario, ale de ſuo, Pars in cuius favorem ceſsit, ma opłacać tę penę. Stoiąc przy dawney Ordynacyi, powinien Magiſtrat obierać rocznego Burmiſtrza, nie według mieysca ale według godności. Do Poſłow na Seym od Magiſtratu wyprawionych, ma bydź Trzeci ex Communitate przydany, którego powinność będzie, wiedzieć tylko o tych ſprawach, które tangunt Communitatem & Bonum Civitatis, a oſobliwie ſpraw Kupieckich, druga że on ma zawiadować pieniędzmi na expedycyą Seymową danemi, ażeby tych Poſłow praca daremna niebyła; tedy iako Magiſtratowym po dwieście Złotych, tak Communitatis Poſłowi ma bydź dano Złotych ſto, z ſkładanki doroczney: Ciż Panowie Poſłowie wſzyſcy po odprawionym Poſelſtwie przyiachawszy do Domu, podług Ordynacyi; tak Magiſtratowi, iako i pospòlſtwu relacyą maią czynić geſtorum ſuorum, a Communitatis zaś Poseł, oſobliwy ma rachunek uczynić wſzyſtkich expensow. Do Armaty Cekauzu Ratusznego, który dotąd w zawiadywaniu Magiſtratu tylko ſamego był, ieden ma bydź Klucz u rocznych Magiſtratowych, a drugi u ſtarszych rocznych Communitatis. Na rewizyą doroczną maią bydź dway deputowani z Magiſtratu, a dway ex Communitate, ieśli każdy Mieſzczanin, zbroie, włòcznie, rusznice, wiadra, ſiekiery, i cokolwiek do ognia należy, u ſiebie in casum infortunii ma? ktòra rewizya ma ſię odprawować poſt intimationem, na pierwſzym zaſiadaniu Panow rocznych we dwa Mieſięcy. Do uchwaloney Seymem donatywy, iako też i do ſkładanek wſzelakich communi consensu poſtanowionych, ma ſię każdy z Magiſtratu prócz rocznych przykładać, toż ſię ma rozumieć i o poważce eo præcauto, aby pod tym pretextem inszych oſob nieochraniano, ſub pæna amiſsionis huius beneficij, a ieśliby ktokolwiek za dwie albo za trzy Niedziele poważczego nieoddał; tedy in duplo koniecznie ma zapłacić. Roczni Burmiſtrze ani Rayce żadnych Novitates nie maią wnoſić, ani victualia niemaią wybierać, ażeby z tąd karyſtya w Mieście niebyła. Gdyż Magiſtrat liberam electionem ma w Ręku ſwoich, do Magiſtratu Oſoby, tedy maiorem rationem, & respectum ma mieć na Patritios, i na tych ktòrzy ſą bene meriti de Civita-

Civitate, & literatos. Jn duplici differentia ma bydź in futurum Mieſkie rozdawane, iedne Kupieckie do ktòrego tylko ci maią bydź przypuszczeni, ktòrzy z Młodych Lat w Kupieckiey zabawie lata ſwe trawili, tak też Patritii po Rodzicach pozoſtali, i ci ktòrzy Panom ſwoim dobrze wysłużyli, Drugie Rzemieślnicze, do ktòrego nie pierwey maią przyſtąpić, ażby porządkom Cechowym dosyć uczynili. A co ſię tknie Przekupniow, Siemiernikow, tedy ci niemaią bydź przypuszczeni do Mieſkiey przyſięgi, ale tylko maią mieć wolność na przekupſtwo i ſiemiernictwo, i to za wpisem i wykupnem do Regeſtru Radzieckiego, a nie gdzie indziei. Panowie zaś Radni maią pilnie tego ſtrzedz aby tak do Kupieckiego, iak i do rzemieślniczego Mieſkiego, Ludzi z urodzenia wolnych legitimi ortus, i dobrego zachowania przyimowali, a Poddanych Szląncheckich, aż za Liſtem Panow ich własnych, żeby nieprzyymowali. Od Pieczęci tak Radzieckiey iako i Ławniczey żeby niewięcey, tylko po groszy ſześć płacono, a ieśliby ktòry z Panow Radnych nadto exigere ważył ſię; tedy pro pæna ma tracić zawiadowanie pieczęci. Aby Magiſtratus, iako żadnych Dóbr i Prowentow publicznych Mieſkich, ſine scitu Communitatis u Króla Jmci in suum usum, & commodum niewyprawował, tak aby żadnym pretextem i kontraktem, nikomu niezawodził, a daleko więcey nie alienował, ſub pæna nullitatis co kolwiek uczynił inscia Communitate: Więc że przeszłych czasow gruntow niemało Mieſkich odeſzło; tedy wolno agere cum Poſseſsoribus, a mianowicie z temi co ſię do Murow Mieſkich przysadzili, na ktòrych Jnſtigator lucrabitur causam, tedy Magiſtratus rumationem ſeu desectionem ædificiorum naydłużey trzech Lat ma nakazać. Zadnych ſumm Szpitalnych i Kościelnych, ktòre in provisione Magiſtratu zoſtaią, i na potym będą polecone, nie będzie powinien Magiſtrat konkredować Zydom, ale tylko Mieſzczanom Prawa Magdeburſkiego, i to dobrze osiadłym, upatruiąc aby ich Poſseſye liquidi iuris & non oneratæ były. Do tego aby tenże Poſseſor żadnych nowych ciężarow nie wnoſił na tę Poſsesyią, a to aby per concurrentiam creditorum, potym i ſama ſumma pryncypalna, i Czynsz z niey pochodzący, nie były zatrudnione, więc bez wiadomości Kſiędza Plebana i Kſiędza Proboszcza Kościoła SSS. Tróycy Szpitalnego niema ſię nic dziać circa proventus & expensas, pieniędzy ſzpitalnych i Kościelnych. Zaden z Panow radnych ani ex communitate, od tego czasu niema z Laſow Mieſkich wozić ſobie na budowanie i opał drew, a to dla ſpuſtoszenia wielkiego, a gdzieby ſię to pokazało na ktòrym, tedy według ſzacunku urzędowego ſzkody ma za pierwſzą razą płacić, a za drugą razą złotych ſto. Poſtanowiono aby w przód wſzyſtkie Kamienice i Domy, ktòre ſą per favorem opuszczone, w exdywizyą dołożone były. Druga aby Przywileiow Kamienic była rewizya ktòry iakim

ſię

ſię kto exemptem broni. Trzeci aby w Domach Zakonnych pod Urzędem Mieſkim będących, oprocz tych ktore ante unionem ſą uwolnione, goście ſtawiono. Czwarta aby recalcitrantes tey exdywizyi Mandatami zapozwani byli. Pensya Zydowſka po ſześciuset Złotych, ktorą Tranzakcyą co Rok powinni oddawać do Ratusza, nie gdzie indziei aby była obrocona tylko (iako Mens Transactionis między Miaſtem a Zydami Wileńſkiemi zawarta chce mieć) na poprawę Murow Mieſkich, ktora Pensya przez Szafarzow wſzyſtkich Czterech ma bydź dysponowana tak, żeby co Rok pokazali reſtaurationem Murow proportionatam Summie Sześciuset Złotych, czego wſzyſtkiego maią poſtrzegać ex Communitate, ktorzy dla ſłuchania rachunkow należący będą. Poniewaž Folwark Tupaciſzki za pieniądze publiczne Mieſkie, to ieſt z arędy Beczkowego, pewnym prawem nabyty ieſt, i tylko na Jmie Magiſtratowe, cum præiudicio Communitatis w Roku Teraznieyſzym 1646. przyznany, tedy to Prawo ma ſię zciągać i na Poſpolſtwo, i dyſpozycya onego iako i inſzych Folwarkow, nie ſamemu tylko Magiſtratowi, ale i Poſpolſtwu ma należeć. Prowentow Mieſkich wſzyſtkich porządny Inwentarz, tudzież i Inſtruktarz, iako od czego, i po czemu wybierać maią; ſpiſany, i przez Panow Radnych, i Starſzych Communitatis tego rocznych podpiſany, in futurum, aby Szafarze Magiſtratowi, iako też i z Poſpolſtwa wybrani, ſprawuiąc ſię według onych, doroczną liczbę oddawali, i do ſłuchania liczby deputowani tym exactius mogli rachunkow ſłuchać, Ktory to Inſtruktarz z Inwentarzow ſucceſsive naſtępuiącym Szafarzom ma bydź podany. Z Strony kwoty ktorą Communitas do tego czasu wybierała, tedy w tym żadney na ten czas decyzyi nie czyniąc, pro informatione do J. K. Mości bierzemy. Wolno też będzie Kupcom, weſpoł z Cechowemi na Ratusz do Izby Kupieckiey ſchadzać ſię, krom wſzelakiey od Magiſtratu prepedycyi, a kiedy będzie tey ſchadzki potrzeba; ma ſię Communitas dokładać Magiſtratu, weſpoł cum Notario publico. Ktore takowe Dekreta Naſze Kommiſsarſkie, gdy od J. K. Mości Pana Naſzego Miłościwego będą approbowane i konfirmowane, aby na wſzyſtkie przyſzłe czasy, iako od Magiſtratu tak od Pospolſtwa, i od wſzyſtkich Obywatelow in genere Miaſta Wileńſkiego, zachowane, dzierżane, i wykonane były; Waruiąc każdego takowego, ktoryby na potym lubo z Magiſtratowych Oſob, lub też z Poſpolſtwa w iakim kolwiek punkcie, przeciw ktoremu z Dekretow wyżey wyrażonych wykroczył, winy kop ſto Litewſkich, ktora wina za wykroczeniem Oſoby ex Communitate, do Szafarzow publicznych ma ſię obracać, zakładamy. Piſan w Wilnie dnia Oſimnaſtego Mieſiąca Septembra, Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Czter-

Czterdzieſtego Szòſtego. Albrycht Staniſław Radziwiłł Kanclerz W. X. L. Franciszek Jzaikowſki Referendarz, i Piſarz W. X. L. Chriſtophorus Przecławſki, Canonicus Vilnensis S. R. M. Secretarius. Dwie Pieczęci, Jedna Kſięcia Jmci Pana Kanclerza, druga J. X. Referendarza W. X. L. przyciśniona.

Roku 1647. Jnſtruktarz Szafarzom Miaſta Wileńſkiego, iako w Funkcyi ſwoiey co Rok ſprawować ſię maią, z Dekretu JPP. Komiſsarzow J. K. M. wypiſany.

1mo. SZafarze Magiſtratowi weſpòł z Szafarzami Communitatis na iedney Rocie przyſięgi, Jurament wykonać maią.

2do. Po wykonaney przyſiędze dway Szafarze do Komorki Mieſkiey, ieden Magiſtratowy, a drugi Communitatis, tak też i do wagi, ieden Magiſtratowy, a drugi Communitatis, obrani maią bydź; introdukowani i zasadzeni dla ſzafowania wſzyſtkich expensow ordynaryinych, i odbierania prowentow publicznych, przez cały Rok przychodzących, tak którzy odbierać będą w wadze Panowie Szafarze przez ieden Mieſiąc, ciż w Komorce drugiego Mieſiąca, dochody aby odbierali, a ktòrzy w Komorce iednego Mieſiąca Panowie Szafarze ſiedzieli, drugiego także Mieſiąca w Wadze alternatim pilnowali.

3tio. Przy teyże introdukcyi dwa Klucze od ſłupa Ważczego, od ktòrego ieden klucz Szafarzom Magiſtratowym, a drugi Szafarzom Communitatis należy: Do Szafy Komorczaney maią bydź włożone, od ktòrey to ſzafy cztery klucze bydź maią, i potym po kluczu każdemu Szafarzowi oddadź powinno będzie.

4to. Z Prowentow publicznych tak Komorczanych iako i ważczych, przez Mieſiąc zebranych, według regeſtrow Piſarſkich, co Mieſiąc z ſobą ſię znaſzaiąc, po 200. Złotych na Ordynaryine expensa, albo iak wiele potrzeba ukaże, maią wyłączać wſzyscy Czterey PP. Szafarze, a coby nad 200. Złotych w Mieſiącu Pieniędzy zoſtawało, tedy do Szafy, ktòra za czterma kluczami będziew, łożyć powinni będą.

5to. Do teyże Szafy kędy na expensa ordynaryine pieniądze chowane będą; aby dwa Klucze były tylko, i ieden Klucz Szafarz Magiſtratowy, a drugi Szafarz Communitatis, ktòrzy w Komorce zaſiadać będą, u ſiebie chować maią.

6to W Odbieraniu Prowentow publicznych Panowie Szafarze według Jnwentarza maią ſię mieć, i nic nad to nie wyciągać mianowicie w Wadze, aby ci Panowie Szafarze którzy tam zaſiadaią, żadnych nowych Exakcyi, i depaktacyi nad ſame tylko Powaszcze od Przyieżdzych naybarziey Kupcow nie czynili, ani

ani wyciągali, Konopi i Lnow, iako zwykli po garści nigdy nie brali, daleko więcey tego postrzegali, aby i Pisarz watzczy nad grosz od każdey Szali sobie należącey, iako i Dragarze nad trzy groszy, także od Szali iedney nie więcey nie brali sub Pæna Arbitraria Magistratus.

7mo. Konferując też komu Panowie Szafarze wszyscy iuż cztery Jus Advitalitium, na Ławki, Łokcie, Jatki, i Rury, maią ten Datek do Regestru Pisarza Komorczanego wnaszać, a plus Offerenti zawsze to Advitalitium konferować, według Dekretu pierwszego Kommissarskiego.

8vo. Panowie Szafarze wszyscy czterey, i Panowie Burmistrzowie roczni, dway z Pisarzami, i starsi Communitatis dway, z Pisarzem swoim w każdy Rok grunty, i wszystkie Dobra Mieyskie dwakroć obieżdżać maią: Jeden raz na Swięto S. Jerzego, a drugi raz na Swięto S. Michała, i tam co szkodliwego postrzegłszy, aby Magistratowi znać dawali, i cokolwiek alienowanego będzie; aby dochodzili, a na te oba wyiazdy Roczne niewięcey maią wydawać nad Złotych sto.

9no. Z Summy Sześciuset Złotych, która od Zydow co Rok przychodzi, aby restaurationem Murow Mieskich proportionatam Panowie Szafarze wszyscy Czterey, co Rok przy Rachunku pokazywali, przed osobami do liczby wysadzonemi.

10mo. Po wydanym rocznym Rachunku, ieśliby co pieniędzy zostawało, tedy ad Archivum Publicum, gdzie skrzynia będzie za dwuma Kluczami, wnosić powinni będą, i tam w tę skrzynię pieniędzy włożywszy, obadwa klucze od teyże skrzyni Jchmość Panowie Burmistrze Szafarzom Communitatis oddadź maią. Przytym też oddaniu doroczney liczby Wszyscy Czterey Panowie Szafarze muszkiety w wolności przez cały Rok wzięte, do Cekauzu oddadź powinni będą, i o zdawaniu liczby dwiema Niedzielmi przed Gromnicami tak Magistratowi, iako i Communitatis Rocznym, oznaymić maią według Dekretu Przeszłego Komissarskiego, Dan w Wilnie R. P. 1647. Miesiąca Julij 30. Dnia.

Który takowy Instruktarz cum consensu Magistratus, & Communitatis, przez nas sporządzony, z pieczęciami i z podpisami Rąk Naszych daiemy. Franciszek Izaykowski Referendarz i Pisarz W. X. L. Kommissarz J. K. M. Jan Dowgiałło Zawisza Archidiakon Wileń: Kommissarz J. K. M. Christophorus Przecławski Canonicus Vilnen: S. R. M. Comissarius, Władysław Kierdey Marszałek Grodzieński, Sekretarz i Kommissarz J. K. M. u tego Instruktarza trzy pieczęci Jchmościow Panow Kommissarzow przyciśnione.

Roku 1647. Dnia 5. Auguſta. Dekret Drugi Jchmościow Panow Kommiſsarzow Krola Jmci ś. p. Władyſława IV. do Miaſta Wilna zeſłanych, między Szlachetnym Magiſtratem, a Communitatem Miaſta tegoż Wilna.

FRanciszek Dołmat Jzaykowſki Referendarz, i Piſarz W. X. Litt: Proboszcz Wileń: Gieranońſki i Grodzieńſki, Jan Dowgiało Zawisza Archidiakon Wileń: Proboszcz Olzmiańſki, Krzysztof Przecławſki Kanonik Wileń: Władyſław Kierdey Marszałek Grodzieńſki, Sekretarz J. K. M. i Kommiſsarze do Miaſta Wileńſkiego, absentia unius vel duorum non obſtante zeſłani, wiadomo czyniemy tym Liſtem Dekretem naszym, iż w nieprzybyciu J. Oświeconego Kſiącia Jmci Albrychta Staniſława Radziwiłła, Kſięcia na Ołyce, i Nieświżu, Kanclerza W. X. L. Pińſkiego, Gniewſkiego, Tucholſkiego, Gerenońſkiego, Lipniſkiego Staroſty, Pierwſzego tey funkcyi Kommiſsarza, maiąc my plenariam Poteſtatem per expreſsum w Liście Króla Jmci Kommiſsyinym dołożono, Dekret Kommiſsarſki w Roku Przeſzłym 1646. Dnia 18. Mieſiąca Septembra Jnter Magiſtratum, & Communitatem, w różnych Pretensyiach ferowany. Jn toto do Exekucyi przywieśdź, liczby z Percepty i Dyſtrybuty Prowentow Mieſkich wyſłuchać, w Prawa, Przywileie, wolności, Libertacyie, i wſzelakie Jmmunitates Miaſtu temu ſłużące, także i w Artykuły Communitatis weyrzeć, według onych i dawnych Miaſta tego zwyczaiow, wſzelaki porządek uczynić, Pretensyie ktoreby przed nami proponowane były, z wolną do Sądu J. K. M. appelacyią decydować, i zewſzech miar to miaſto Wileńſkie w dobrą ryzę wprowadzać: *naprzod* Pomieniony Dekret Kommiſsarſki w Punktach, ktore dotąd in usum ieszcze nie przyſzły były, do Exekucyi przywiedliśmy takowym Sposobem.

w Punkcie Nro Wtorym. Jż Szafarze Magiſtratowi pod te czasy tylko Komorczanemi Prowentami zawiadywali, a w wadze nie bywali, i klucze do niey nie mieli. Przeciwnym zaś ſposobem Szafarze Communitatis o Prowentach Komorczanych niewiedzieli, i Klucz Jm od Szafy Komorczaney nie był oddany, a w wadze bez Szafarzow Magiſtratowych ſami iedni pilnowali. *Przeto* inhærendo Dekretowi Pomienionemu nakazaliśmy, aby ex nunc Magistratowi Szafarze Katolik z Rusinem, alternatim po mieſiącu ieden z nich w Komorce, a drugi w wadze zaſiadali, a także aby Communitatis Szafarze ieden w wadze, a drugi w Komorce pilnowali, więc i klucze wſzyſtkie cztery odebrawſzy do ſiebie Jeden Magiſtratowym, a drugi Communitatis Szafarzom do Komorki, także do waszczego Słupa ieden Klucz Magiſtratowym Szafarzom, a drugi Communitatis podaliśmy.

Scho-

Schowánie zaś na pieniądze w Stole u wagi ktòre dotąd w używaniu było; Jż ſłup waszczy od ſtołu nie daleko kazawszy ſzufladę pod ſtoł wprawioną zarazem wyrzucić, znieśliśmy ażeby z ſtołu proſto do Słupa waszczego pieniądze wkładane były poſtanowiliśmy.

w Punkcie Nro. Czwártym. Szafarze Magiſtratowi i Communitatis przeszło roczney liczby, iako powinni byli z przychodow i rozchodow Mieſkich, poſt Feſtum Purificationis w Roku teraznieyszym, Tyſiąc Sześćset Czterdzieſtym Siòdmym nieuczynili, nakazaliśmy aby durante Commiſsione noſtra præsenti, do Dnia Dwódzieſtego Julij uczyniona była, iakoż ieſt w tey mierze Satisfactum.

w Punkcie Nro. Piątym. Skrzynia Ærario publico in Archivo na Ratuszu dotąd nie była, z nakazu Naſzego ſprawiona ieſt i klucze od niey dwa, Szafarzom Communitatis in Præsentia Noſtra ſą oddane. A od ſamego Archivum klucze przy Magiſtracie zoſtawać maią.

w Punkcie Nro. Dwunaſtym. Jż Magiſtrat wyprawuiąc dwòch Poſłow ſwych na Seym, Trzeciego Poſła à Communitate obranego nie akceptował, ale podanie Czterech Kandydatow ex Communitate rekwirował, i na mieysce Poſła od nich naznaczonego Szaſara Communitatis w tę legacyią wyprawił, Deklaruiemy aby napotym Magiſtrat Poſła a Communitate przydanego, który ma bydź Poſseſsionatus, przyimował.

w Punkcie Nro. Trzynaſtym. Jż Magiſtrat powinien będąc podług Dekretu Komiſsarſkiego, do obudwu Cekauzow Mieyſkich, zoſtawiwſzy dwa klucze przy ſobie, drugie dwa do Starſzych Rocznych Communitatis oddadź, ieden tylko Klucz do Ratusznego Cekauzu oddadź, a do drugiego w Domu Gośćinnym zbudowanego przy ſobie oba Klucze zatrzymał, tedy i do tego drugiego Cekauzu Klucz ieden Starszym Rocznym Communitatis, z nakazu Naſzego ieſt oddany.

w Punkcie Nro. Czternaſtym. Rewizyia doroczna ieśli każdy Mieszczanin według powinności ma Zbroie, Włócznie, Wiadra, Siekiery &c. do Exekucyi nie przywiedzioną zoſtawała, z nakazu Naſzego dwa ex Magiſtratu, a Drudzy dway ex Communitate deputowani, przy nas ex nunc tę Rewizyią odprawować poczeli, i ſkończyć ſą powinni będą.

w Punkcie Nro. Dwudzieſtym Szòſtym. Jnwentarza wſzyſtkich Prowentow Mieyſkich, i Jnſtruktarza po czemu, ſkąd, Czynsze i dochody maią bydź wybierane, Szafarze Magiſtratowi i Communitatis, Autentycznego nie mieli, teraz Magiſtrat Roczny z nakazu Naſzego Jnwentarz, i Jnſtruktarz doſtatecznie napisany, pod Pieczęciami i z Podpiſami Rąk Naſzych, Szafarzom Magis-

tratowym Rocznym i Communitatis poddał, i iuż odtąd podług tego Jnſtruktarza, wkażdy Rok wſzelakie mieysca z których Prowenta do Komorki idą, w każdy Rok z Jnwentarzem weryfikuiąc Szafarze zachować ſię maią. Te tedy Punkta Przeſzłego Dekretu Kommiſsarſkiego, które ſię do ſkutu ieszcze nieprzywiedzione zoſtały, in Executione zarazem przy obecności ſwey poſtanowiwſzy, lubo za każdy Paragraf nie wykonany winy po kop ſtu w pomienionym Dekrecie Kommiſsarſkim założone, na Magiſtracie i na Szafarzach, tak Magiſtratowych iako i Communitatis, ex nunc ſkazane bydź miały, iednak iż ieszcze po przeſzłey Kommiſsyi Rok zupełnie niewyſzedł; i iuż po większey części temu Dekretowi Kommiſsarſkiemu Satysfakcyia ſtała ſię, natenczas Magiſtrat, i Szafarzow od tych win uwolniliśmy; a na potym ieśliby ſię w czymkolwiek Dekretowi przerzeczonemu dosyć nie działo, winy w nim założone Jrremiſsibiliter ſupra delinquentes maią bydź extendowane: *po ktorym* takowym Dekretu przeszłego i Kontentow w nim wyrażonych exekwowanui, iż Magiſtrat i Pospólſtwo, także Wielebny Kſiądz Pleban S. Jańſki, i Kſiądz Proboszcz Kościoła i Szpitala S. Tróycy, niektòre Dyfferencye między ſobą Jn Controversu będące i porządku, ad bonum publicum należące, nam proponowali, i w nich Decyzyi naszey żądali; Przeto My Kommiſsarze vigore Kontentow Liſtu Króla Jmci Kommiſsyinego wyżeywyrażonych, Punkta niżey mianowane ad bonum Regimen, & Commodum Miaſta wſzyſtkiego należące, takeśmy decydowali:

1mo. Jż Magiſtrat taxatiam Proporcyonalną z oſob ſwych handlem ſię bawiących, do ſkładanki doroczney Kupieckiey która ſię na Trzy tyſiące co Rok wybierać będzie, ſpecifice podawać maią ſine contradictione Communitatis. *2do.* Od ſkładanki doroczney Burmiſtrze i Rayce Roczni, tak też Rayce na Szafarſtwo naznaczeni, i ci ktòrzy ad Communitatem deputowani bywaią, cum Vicesgerente Pana Woyta Wileńſkiego, do tego i Piſarze wſzyscy trzey Magiſtratowi, naoſtatek wſzyſcy Roczni Communitatis Kupieckiey, z ſwoim Piſarzem wolni zoſtawać maią. *3tio.* Pieniądze z ſkładanki Gromniczney zebrane w oſobliwey ſkrzyni, in Archivo publico, wſzyſtkie chowane będą, od którey ſkrzyni klucze, ſtarsi roczni Cmmunitatis, a od ſamego ſklepu Burmiſtrze roczni, według pierwſzego Dekretu Komiſsarſkiego chować maią. *4to.* Wſzelakie porządki Communitati Kupieckiey nadane, we wſzyſtkich punktach, prócz taksy Oſob w Magiſtracie będących,cale i nienaruſzenie zoſtawać maią na potomne czasy. A że między temi porządkami wpisne Kupieckie, po czemuby brane bydź miało; nie ieſt dołożono, poſtanowiamy: iż Patritii i ci ktòrzy w Mieście ſłużyli, wpiſnego kupieckiego do ſkładki Communitatis ſetny Groſz, to ieſt od Tyſiąca po dzieſięciu, a Cudzoziemcy według uwagi, i dyſkrecyey

Com-

Communitatis kupieckiey, cum scitu Magiſtratus dawać powinni będą, Piſarzowi zaś Communitatis tu byłey, od wpisu i od extraktu niewięcey ieno Złoty ieden, a Cudzoziemcy pro discretione płacić maią 5*to.* Na Ordynaryine expensa Communitatis Kupieckiey po 500. Złotych ze ſkładanki Gromniczney, annuatim ma dochodzić, a z tego Communitas przy inſzych rachunkach wyliczać ſię powinna będzie. 6*to.* Długi iak pod przeszłą tak pod teraznieyszą Komiſsyą, na potrzebę publiczną zaciągnione, ktòrych Magiſtrat na 3,000. Złotych, a Communitas na 5,000. Złotych rachuie; z generalney ſkładanki która ſię za Reſkryptem J. K. Mości wybierać będzie, waruiąc żeby Cechy do tey kontrybucyi pociągane niebyły, znieſione bydź maią. 7*mo* Musztra iedna Cechow wſzyſtkich, w każdy Rok po ſkończeniu Trybunału w trzecią Niedzielę, a potym w Tydzień druga, wſzyſtkiego Miaſta na ſiedm kwater rozdzielonego, ma ſię przed Magiſtratem wprzòd w Polu za Swiętym Szczepanem, ſubsequenter potym z Pola zſzedſzy wedle Ratusza odprawować, a ieśliby kto na Musztrze z tych którą, według zwyczaiu niewyszedł, albo oręża przynależytego niemiał, także ieśliby kto z Mieſzczan pod czas rewizyi doroczney w pierwszym Dekrecie Komiſsarſkim poſtanowioney, w Kamienicy albo w Domu ſwym oręża woiennego, także dla niebespieczeńſtwa od ognia naczynia, to ieſt wiader, hakow, drabin, ſiekier, propter casus fortuitos, niepokazał; każdy takowy w winy kopę iednę do Prowentow publicznych popadać będzie. 8*vo.* Ciemne Kramy iż pośrzodku wielce napuſtoſzały, i iuż na niektórych mieyscach nietylko Dachy ale i ſklepienia opadać poczeły, zabiegaiąc dalszey tych Budynkow z niemałym koſztem wyſtawionych ruinie, nakazuiemy: aby każdy ſklep z przyſklepieniem do wyiścia Roku iednego od Daty tego Dekretu Naſzego porządnie naprawił, i gonty zrzuciwszy, dachowką pokrył, pod utraceniem tychże ſklepow, które in casu niedosyć uczynienia temu Dekretowi na Ratusz ſpadać będą: a Magiſtrat obiąwſzy te kramy, ma reſtaurować one ex publico, i trzymać ad refusionem ſumptu na reſtauracyą wydanego, więc że ſię to zapuſtoszenie dotąd z tych miar działo, że ci tylko których z końcow ſą Kramy odbyt na towary ſwe miewali, tedy dogadzaiąc temu, aby i do ſrzednich Kramow kupuiącym bliższe i łatwieyſze przeyście było, poſtanawiamy, iż po obudwu bokach ciemnych kramow czterry Forty, nowe przeciw ſobie na mieyscach podług liczby ſklepow proporcyonalnych, od Nas naznaczonych, mianowicie w rzędzie ſukiennym z ſklepu od Ratusza piętnaſtego, przeciwko ſklepu od Pana Juszkiewicza Ławnika Wileńſkiego, na Fortę darowanego, druga fórta od końca rybnego także z ſklepu piętnaſtego, w drobnym zaś rzędzie od Ratusza pierwsza Forta z pomienionego ſklepu Pana Juszkiewicza, a druga od Rybnego końca z Kramu Czter-

 naſte-

naſtego maią bydź przebite i zbudowane, trzecia w tym rzędzie drobnym dawana forta w całości ma zoſtawać, iakoż zarazem Fortę iednę pomieniony Pan Alexander Juszkiewicz Ławnik Wileńſki z ſklepu ſwego, pro bono publico kondonowanego, koſztem ſwym budować zaczął, a na trzy forty maią bydź trzy ſklepy Poſsesorom ich zapłacone, według otaksowania naſzego, niedrożey każdy ſklep, nad Złotych ſześćset, które trzy ſklepy kupić, i z nich Forty zbudować powinni będą, dzierżący każdych ośmiu ſklepow około nich będących takowym ſpoſobem: dzierżący dwa ſklepy przy ſamey Fortce, każdy Złotych 240. drudzy dway co podle nich, ſto oſmdzieſiąt, Trzeci dway dalſi Złotych 120. a Czwarci Złotych ſześćdzieſiąt dadź maią, także i na expensa które na zbudowanie trzech Fort nowych wydane bydź maią, iako ſię o ſpłaceniu ſklepow wyżey namieniło, proportionaliter bliżsi więcey, dalsi mniey daiąc, ſkładać maią, ażeby te Forty zbudowane były, Pana Jerzego Langę Raycę, pomienionego Pana Juszkiewicza Ławnika, i Pana Jwana Koſtrowickiego Mieſzczanina i Kupca Wileńſkiego, Dozorcami naznaczamy, i na każdego tey ordynacyi naſzey ſprzeciwnego, winę ſtracenia ſklepu, ſpoſobem wyżey o naprawieniu wſzyſtkich ſklepow opisanym zakładamy. A iż przerzeczony Pan Juszkiewicz Ławnik Wileńſki, ſklep ſwóy własny pro bono publico darował, i Fortę zbudować submitował ſię, onego ſamego, i Pana Zięcia iego, od ſkładanek wſzelakich Kupieckich do Lat Dzieſięciu uwalniamy. 9*no*. Prawa Kościoła S. Jańſkiego na Kamienice, Domy, Place, Ogrody, na wyderkaſſy, i na pia legata ſłużące, także które ſą iako i drugie co poginely, powinni będą Prowizorowie pro poſse ex Actis wyymuiąc zebrać, i złożywſzy one do ſkrzynki warowney na Ratuszu, od którey klucz ieden ma bydź u Kſiędza Plebana, a drugi u Prowizora pro tempore będącego, w dobrey opatrzności chować. Piorum legatorum które perpetuas ſapiunt fundationes, takie ieſt legatum Panny Doludzianki, i Pani Sieńkiewiczowey, na Ubogie Wdowy, i inſzych ſucceſsu temporis przybywaiących, Magiſtrat ſpólnie z Kſiędzem Plebanem S. Jańſkim patrocinium ma mieć, i aby nie ginely, ſtaranie czynić, a ſprawy na te legata przy inſzych, w ſkrzyni przerzeczoney chowane będą. Tranzakcye między Kſiędzem Plebanem S. Jańſkim a Magiſtratem Wileńſkim, względem obierania Witrykuſzow Kościelnych, także względem obierania i ſzafowania wſzelakich ſum i Prowentow, i względem ſłuchania z nich liczby in Anno 1525. uczyniona, in toto ma bydź zachowana, i exekwowana. Czynsze od ſum Kościelnych, aby na ſwych terminach według kontraktow niepochybnie, pod winą ſowitego płacenia oddawane były, Magiſtrat ma doyźrzeć, a za nieoddaniem nieodwłócznie ſądzić, i odprawę czynić. 10*mo*. Munimenta Szpitala SSS. Tróycy ritus Romani, na Kamienice, Domy, Place, Ogrody, i wyderkaſſy, i na pia lega-

legata, że niektóre poginęły, przez Panow Prowizorow intra unum Annum ktòre ſię znaleźć mogą, ex Actis wyięte, i weſpół z inſzemi wſzyſtkiemi ſprawami ſzpitalnemi, zregeſtrowawſzy, na Ratuſzu w ſkrzyni, od ktòrey ieden klucz u Kſiędza Proboszcza SSS. Tróycy, a drugi u Prowizora rocznego będzie, złożone i chowane bydź maią. Prowizor ieden po drugim naſtępuiąc ma po wyſłuchaniu rachunkow, ſprawy i pieniądze porządnie odbierać, i kwit weſpół z Kſiędzem Proboſzczem, przeszłym Szafarzom dadź, Długi ſzpitalne, także Domy, Płace, Ogrody, & pia legata zapadłe, powinni będą Prowizorowie odyſkiwać. Prowenta Szpitalowi należące, niemaią bydź przez Prowizorow naco innego wydawane, iedno na expensa Szpitala. Nakoniec takowe decyzie naſze uczyniwſzy, aby ten Akt naſz Komiſsarſki, we wſzyſtkich artykułach, kondycyach, klauzułach, i paragrafach, wyżey ſpecyfikowanych, przy ſwey mocy i wadze zupełney, wiecznemi czasy był chowany, i dzierżany, in casu naruszenia, albo niewypełnienia, w czym kolwiek tego Dekretu Naſzego, takowąż winę iaka ieſt w przeſzłym Dekrecie Komiſsarſkim opisana, zakładamy. A że po ferowaniu takowego Dekretu naſzego, żadna ni od kogo appellacya nie zaszła, tedy ten Dekret Nasz zgodnie od wſzyſtkich przyięty pro confirmatione do J. K. M. P. N. Miłościwego, Piſan w Wilnie Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Czterdzieſtego Siódmego Mieſiąca Auguſta Piątego Dnia. Franciszek Jzaykowſki Referendarz, i Piſarz W. X. L. Komiſsarz J. K. M. Jan Dowgiałło Zawisza Archidiakon Wileńſki, Komiſsarz J. K. M. Chriſtophorus Przecławſki Canonicus Vilnensis, Comiſsarius S. R. M. Władyſław Kierdey, Marszałek Grodzieńſki, Sekretarz i Komiſsarz J. K. M. Pieczęci Cztyry przyciśnione Jchmościow Panow Komiſsarzow.

Roku 1649. Dnia 14. Februarij. Confirmatio Jurium & Privilegiorum Civitatis Vilnensis per Sereniſsimum Joannem Caſimirum Regem Poloniæ.

IN Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus præsentibus Literis Noſtris, quorum interest, universis & ſingulis, præsentibus & futuris, harum notitiam habituris: Regiæ munificentiæ eſse, ſubditorum noſtrorum non fructus duntaxat, aut emolumenta providere, ſed jura. Privilegia, & immunitates eorum, quæ pro meritis & fide ſua à Principibus obtinuerunt, ſarta tectaque conservare, ut eo modo & virtus eorum, munimentis literarum confirmata æterna maneat, & ipsi ad ſervitia, & obsequia Regibus præſtari ſolita promptiores, atque alacriores, tali Regum munificentia reddantur. Proinde Nos Joannes Caſimirus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ,

Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæ, Smolensciæ, Czernichoviæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarius Rex, Jndubitatæ notitiæ deducimus, quia quemadmodum Nos in proximé præterita electione Nostra Varsaviæ peracta, solemni juramento obstrinximus, quòd omnia jura, Privilegia, libertates, immunitates, prærogativasque, quorumvis Subditorum omnium statuum & Ordinum, nec non Civitatum Regni, atque M.D.L. tam publicas quam privatas confirmare, in Comitiis felicis Coronationis Nostræ, vellemus, ita postea quam in Metropolim hanc Nostram Regni Cracoviam pervenimus, & Gubernaculum ipsius accepimus, memores juramenti á Nobis Varsaviæ præstiti, omnia jura, Privilegia, Libertates, immunitates, Decreta & rescripta, & quasvis alias Literas Ecclesiasticas & Sæculares, tam publicas quam privatas; Personis cuiuscunque status & Ordinis, a Serenissimis Poloniæ Regibus, & Ducibus Lithvaniæ, atque aliis Antecessoribus Nostris, ante vel post unionem Regni cum Magno Ducatu Lithvaniæ, largitas & concessas confirmavimus, eaque Nos omnia sanctè, & inviolabiliter observaturos, vigore præfati Juramenti obligavimus; quia tamen Nobis in Comitiis præsentibus generalibus Cracoviensibus, felicis coronationis Nostræ, una cum Consiliariis Nostris, & Nuntiis Terrarum Regni, atque M.D.L. primarie suo & totius nobilis Magistratus, universæque Communitatis civilis, Juris teutonici Magdeburgensis Vilnensis nomine, post delatam Nobis fidelitatis, & subiectionis suæ obedientiam, uti Jnternuntii, humiliter supplicaverunt, ut omnia eorum Jura civilia Magdeburgensia, Privilegia, Libertates, immunitates, prærogativas, consvetudines, plebiscita, per Serenissimos divæ memoriæ Antecessores Nostros, & Magnos Duces Lithvaniæ, ipsis concessas, authoritate Nostra Regia approbare, ratificare, & confirmare, debitæque executioni demandare dignaremur: Nos itaque habita præ oculis memoratorum Proconsulum, Consulum, ac totius Magistratus & Communitatis Civitatis nostræ Vilnensis, primarió singulari in Nos promptitudine, debita subiectione, devota observantia, qua Nos concordibus votis, ad hoc inclitum Regnum gubernandum, DEI Omnipotentis sic favente clementia, una cum aliis Statibus & Ordinibus Regni, Magnique Ducatus Lithvaniæ nostri, tam spiritualibus quam sæcularibus, feliciter per Jnternuntios suos elegerunt, Regemque & Dominum suum habere voluerunt, attenta & intacta fide, qua ut omnibus Jnterregni temporibus, ita potissimum morte Serenissimi olim Vladislai IV. Regis, & Fratris Nostri Dilectissimi subsecuta, Civitatem ipsam præcipuè sub hoc turbulentissimo tempore, & licentiosorum incursu, fideliter, probé, quieté vigilias excubais diu noctuque peragendo administrarunt, nullaque ratione facultatem suarum sangvinis & vitæ (in quantum res expetiisset) habita pia defensione non solum urbis

Vilnen-

Vilnensis, sed etiam totius Ducatus Lithvaniæ impendere parati fuerunt, susceptaque suis propriis sumptibus non ex gua præsidiorum sive Militum, pro defendenda Urbe aliisque impensis non exiguis in Militem pro defendendo Ducatûs Lithvaniæ Palatinatu Vilnensi collatis, Civitatem pacatam, tranquillam & securam, Nobis & Reipublicæ conservarunt, ac insuper ea alacritate & ingenti ardore, quo Antecessores nostros Metropolim hanc Ducatus Lithvaniæ, fauste ingredientes susceperant, Nos quoque luscepturos spoponderunt, pro qua eorundem Proconsulum, Consulum, atque totius Magistratus Vilnensis in Nostram Personam Regiam, totamque Rempublicam, testata promptitudine & observantia, ut munificentiæ nostræ sentiant affectus, legitimæ, & rationi consonæ, annuendum duximus, & de facto ex innata gratia, & munificentia nostra Regia annuimus, atque omnia Jura, Privilegia, inscriptiones, libertates, concessiones, exemptiones, prærogativas, utpote nobilitationem Personarum in Magistratu existentium, nec non libertates à suscipiendis hospitibus, cuiuscunque ii sint status, conditionis, dignitatis & præeminentiæ, Personis solum modo in Magistratu existentibus, servientia, atque a teloneorum solutionibus, Podvodarum, vecturarumque Armaturæ Bellicæ, exemptiones & libertationes, Literas, & rescripta Serenissimorum Antecessorum Nostrorum, & consvetudines, placita, & Plebiscita, indulta, & alia omnia munimenta, nec non exemptiones mercantiarum cuiuscunque speciei mercium, generatim, singulatim, ulnatim, ponderibus, etiam propinationum quorumvis liquorum, quæ solis duntaxat Civibus Vilnensibus, juré Magdeburgensi teutonico gaudentibus, & non aliis in hac Civitate nostra Vilnensi competunt, liberando eos ab omni omnium tam Terrestrium Judicum, Palatinorum eorumque vices seu locum tenentium, quam Tribunalitiorum, Mareschalcorum Nostrorum, & quorumvis Commissariorum Nostrorum in causis civilibus, seu excessuum, criminalibus, jurisdictione & potestate, inhærendo Articulo 35. Distinctionis Tertiæ Statuti M. D. L. conservando eos in omnibus punctis & clausulis, circa Decretum in Conventione generali Vilnensi, per olim Serenissimum Sigismundum Augustum Avum Nostrum Anno 1566. Die 16. Mensis Januarij latum & approbatum, similiter quoque Commissiones binas, super reddendis rationibus ex proventibus, reditibus, nec non expensis civilibus annuis Anno 1629. & Anno 1646. atque Anno 1647. per Magistratum seu eorum Procuratores, cum communitate peractas, & manibus Commissariorum subscriptas, Sigillisque eorum communitas, exactionem super via strata, alias *Brukowe* dictam, exemplo aliarum Civitatum eidem Civitati Vilnensi datam, & alios omnes civitatis Proventus, Census, tam à penso libraria, quam à Mensuris Frumenti, & Liquorum variorum, & aliis quibusvis locis, macellis,

 scam-

ſcamnis, in Civitate Vilnensi exstantium, liberam propterea facultatem ſuffragiorum, non ſolum vim conſilij, verum etiam ſententiæ habentium, inter Regni & Ducatus Lithvaniæ Nuntios, in quolibet Conventu & Comitiis Regni, tam Maioribus, quam minoribus, viventibus Nobis, & ſub tempus Inter regni peragi ſolitis, Eidem Civitati noſtræ Vilnensi, per Prædeceſsores Noſtros Sereniſsimos olim Reges Poloniæ, & Magnos Duces Lithvaniæ, utpote Vladislaum, Jagiellonem, Vitoldum Tritavos, Vladislaum Jagiellonidem, Caſimirum, Abavos; Alexandrum, Sigismundum Primum Proavos, Sigismundum Auguſtum Avum Noſtrum, Noſtros Henricum, Stephanum ac Sereniſsimum olim Sigismundum Tertium Parentem Noſtrum Chariſsimum, nec non Vladislaum IV. Fratrem noſtrum dilectiſsimum, aliosque omnes Reges Principes, Duces, Monarchas, Gubernatores Regni Poloniæ, & M. D. L. Prædeceſsores Noſtros, nec non ſtatus, Ordines, & Proceres Regni, ſimul conjunctim aut diviſim, Advocato, Proconsulibus, Conſulibus, Scabinis, & Notariis, Totæque Communitati Civitatis prædictæ Vilnensi, datas & conceſsas, quorum omnium jurium, libertatum, Privilegiorum & Prærogativarum tenores, in præsenti dyplomate non insertos, & non expreſsos, pro insertis & expreſsis & de verbo ad verbum inscriptos habere volumus, in omnibus eorum punctis, conditionibus, clausulis, Articulis, paragraphis, capitulis, tenoribus, ita ut Generalitas ſpecialitati, & ſpecialitas generalitati, minime derogare poſsit: confirmandum, approbandum, ratificandum, & roborandum, ac in debitam executionem deducendum eſse duximus, prout ex nunc, & de facto in perpetuum approbamus, ratificamus, confirmamus, & roboramus, atque in debitam executionem ut deducantur, habere volumus, decernendo ea omnia, & quælibet eorum in ſpecie & genere perpetui roboris, & valoris vim habitura perpetuo, & in ævum, præsenti Privilegio Noſtro mediante. In cuius rei fidem & evidentius Teſtimonium, præsentes manu Noſtra ſubscriptas, Sigillo M. D. L. communiri mandavimus. Datt Cracoviæ in Comitiis ſub tempus felicis Coronationis Noſtræ, Die Decima Quarta Mensis Februarij, Anno Domini Milleſimo Sexcenteſimo Quadrageſimo Nono, Regnorum Noſtrorum Poloniæ & Sveciæ Primo. Joannes Caſimirus Rex, Sigillum Majus M. D. L. appensile. Stanislaus Naruſzewicz Referendarius, & Notarius M. D. L.

Anno 1649. *Die* 13. *Februarij. Privilegium ſeu Consensus Sereniſsimi Joannis Caſimiri, ſuper conſtruenda in Fluvijs Vilia & Vilenca molendina, & percipiendos ex ijsdem fructibus.*

JOannes Casimirus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Maſoviæ, Kijoviæ, Volyniæ, Pod-

Podlachiæ, Podoliæ Smolensciæ, Livoniæ, Czernichoviæ, Severiæque, nec non Svecorum Gottorum, Vandalorumque hæreditarius Rex. Significamus præsentibus literis nostris, quorum interest, universis & singulis, auspicia felicis regiminis nostri, libenter ab eo munificentiæ & gratiæ Regiæ exordimur effectu, qui Regna firmat, & in Populis liberæ Gentis, liberalitate victis, dominanti tutissimum præstat præsidium; hinc quemadmodum offerentibus sese qua publicis, qua privatis occasionibus, præsentis Nostræ fortunæ fructum iis impartimur; quibus merita & virtutes ad præmia & gratiam Regiam sternunt viam, ita & Civitati Nostræ Metropoli Vilnensi, Magistratui, nempe, Civibus nostris Juris Magdeburgensis, parem Regii nostri affectus, (ab eorum in Nos, Remque publicam incorruptam fidem & indefessa subiectionis Studia) favorem & benevolentiam contestantes, habentesque condignam rationem, super defectum Proventuum qui ad ferenda onera & expensas solitas, Cives Nostros Vilnenses, impares reddunt; unde non modo ornamenta eiusdem Metropolis Civitatis nostræ, propagare queunt, verum etiam in dies crescente injuria temporis debita contrahere coguntur, facile in id consensum Nostrum dedimus, damusque præsentibus literis Nostris, ut posint & valeant, in Fluvijs Vilia & Vilna dictis, molendina tot rotarum, quotquot ex dispositione & situ loci expedierit, sive fixa, sive sese moventia, construere, locare, & ædificare, ex iisdem Molendinis fructus & reditus in Publica Civitatis Vilnensis onera convertere, & in ævum perpetuo, ita tamen ut hoc fiat sine præjudicio & præpeditione aliorum Molendinorum. In quorum Majorem fidem, præsentes Manu nostra subscriptas, Sigillo M. D. L. communiri mandavimus. Datum Cracoviæ in Comitijs felicis Coronationis Nostræ Die Decima Tertia Mensis Februarij Anno Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Nono, Regnorum nostrorum Poloniæ & Sveciæ Primo Anno. Joannes Casimirus Rex Sigillum Majus M. D. L. appensile. Franciscus Jsaykowski Referendarius & Notarius M. D. L.

Anno 1649. 8. *Decembra. List Oyca S. Innocencyusza do Miasta Wileńskiego, aby J. Księdza Jerzego Tyszkiewicza Biskupa Wileńskiego za Pasterza przyięło.*

INnocentius Episcopus Servus Servorum DEI. Dilectis Filiis Populo Civitatis & Diæcesis Vilnensis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Hodie Fratrem Nostrum Georgium Episcopum Vilnensem, nuper Samogitiensem, a vinculo quo Ecclesia Samogitiensis cui tunc præerat tenebatur, de Fratrum Nostrorum consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine, absolvimus, & ad Ecclesiam Vilnensem tunc post obitum bonæ memoriæ Abrahami

olim Episcopi Vilnensis, extra Romanam curiam defuncti, vacantem, de simili consilio Apostolica Authoritate transtulimus, præficiendo ipsum illi in Episcopum & Pastorem, Pastoris solatio destitutam, de pari consilio data authoritate transtulimus, ipsumque illi in Episcopum præfecimus, & Pastorum curam & administrationem ipsius Ecclesiæ Vilnensis, sibi in spiritualibus & temporalibus plenarié committendo, prout in Nostris inde confectis Literis, plenius continetur, quo circa Universitatem Vestram monemus & hortamur, attente Vobis per Apostolica scripta mandantes, quatenus eumdem Georgium Episcopum tamquam Patrem & Pastorem Animarum vestrarum devote suscipientes, Eiusdem monitis salubribus humiliter intendatis, ita quod ipse Georgius Episcopus, in Vobis devotionis Filios, & Vos in eo per consequens Patrem benevolum invenisse gaudeatis. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Nono, octava Die Decembris, Pontificatus nostri Anno Sexto. Sigillum appensile Pappale.

Roku 1653. *Dnia* 22 *Februarij. Reskrypt Króla Jmci Jana Kazimierza, aby Zydzi w Wilnie, i Całym Woiewództwie Wileńskim mieszkaiący, Czeladzi Chrześciańskiey utriusque Sexus na służbie u Siebie niechowali pod winą Dziesięciu Tysięcy Talarow.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Książe Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki Inflantski, Smoleński Czernichowski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny Król. Oznaymuiemy tym Listem Naszym komu to wiedzieć należy: iako zewszech miar całości Praw, i swobod Obywatelow Państw naszych radzi postrzegamy, i z pomnożenia onych cieszymy się, tak niemniey za należytą zwierzchności naszey Królewskiey rzecz bydź poczytamy, abyśmy iako supremus w Państwach od Boga Nam powierzonych, Divinarum, Humanarumque Legum Custos: okazye rzeczy takowych ktòre nie tylko z Prawa pospolitego, ale też z Boskiego, i z samey przystoyności exorbitant, a co większa Offensam Majestatu Bożego za sobą pociągaią, znieśli i wykorzenili; z tych miar gdy Nas ròżne od wielu dochodzą wiadomości: iż w Mieście Naszym stołecznym Wilnie (ktòre iako Metropolis Państwa W. X. L. we wszystkim powinne Inszym Miastom prælucere) Zydzi Miasta tego, mało na tym maiąc, że z różnych mieysc i Miast wielką moc Zydow obcych, sensim do siebie przyimuiąc, tak sami iako i Przychodniowie u nich będący, w handlach Kupieckich, Szynkach i Rzemiosłach przeciwko Przywileiom Miastu i Cechom nadanym, przeciwko Dekretom Królow Jchmościow Przodkow naszych, i Naszym wykraczaiąc a Chrześcianom w nich wielką prepedycyą czy-

czyniąc, pożywienie odeymuią, ale co większa, mogąc a niechcąc sami sobie usługować; Chrześcian Czeladź utriusque sexus, in opprobrium sangvinis Christani, na służbę do siebie w niemałey liczbie naprzyymowawszy, w tak nieprzystoynym, a Bogu i Ludziom obrzydłym pożyciu, one chowaią, że pomienioney czeladzi Chrześciańskiey u nich na służbie będącey, większa ich część przepomniawszy Boga, o Zbawienie Dusz swych zaniedbawszy, bez spowiedzi, Sakramentow Swiętych, słuchania słowa Bożego, obserwowania postow, szanowania świąt, a co detestabilius est; & in Atheismum prawie delapsi in profunda o Bogu i Artykułach wiary, do zbawienia Dusz należących ignorantia, iednym słowem sine Divinis Zywot swòy prowadzą, a z takowey z niemi konwersacyi i obcowania nierządne pożycie, i insze cięźkie Majestat Boski obrażaiące obrzydliwości passim zawijaią się, czym iż nietylko Maiestat się Boski obraża, ale i Serce Chrześciańskie żałośne bydź musi, słusznie za sobą i Naszę pociągać ma indygnacyą. Zaczym My iako supremus w Państwie naszym Divinarum Humanarumque Legum Custos, niechcąc takowey obrazy Bożey, i obrzydliwości Ludzkiey w Państwie Naszym; ile w Miastach Jurisdictioni Nostræ podległych, daleko ieszcze barziey, in Primaria & Metropolitana M. D. L. Civitate cierpieć, a okazyom rzeczy takowych które offensam Numinis Divini za sobą ciągną w dalszy czas obicem chcąc apponere, stosuiąc się w tym do Prawa Koronnego Konstytucyi 1515. Roku o niechowaniu przez Zydy Czeladzi Chrześciańskiey, sexus utriusque uchwaloney, tak też i do Statutowego W. X. L. o niechowaniu przez nich Mamek Chrześciańskich Prawa dyspozycyi przychylaiąc się, pomienione Prawo Koronne na Zydy wszystkie W. X. L. extenduiemy, i one do nich applikuiemy. Prawo też W. X. L. zaniedbane; do swoiey przywodząc exekucyi i one penami większemi, aby tym skuteczniey intermissus rigor onego zachowany był, obostrzywaiąc, stosuiąc się też w tym i do Reskryptow Naszych świeżo od Nas, do niektòrych Miast naszych wydanych, Zydom Wileńskim wszystkim ogułem i każdemu z nich z osobna żadnego niewyymuiąc, także i w inszych Miastach i Miasteczkach Juryzdykcyi Naszey podległych, w Woiewództwie Wileńskim i iego Powiatach leżących, mieszkaiącym rozkazuiemy, aby od publikowania tego Listu naszego do Niedziel sześciu Czeladź Chrześciańską, na służbie u siebie będącą utriusque sexus odprawili, a po wyyściu Niedziel sześciu, aby na potym wiecznemi czasy, Chrześcian tak Męskiey iak i Białey płci na służbie u siebie, pod żadnym pretextem niechowali; zabraniamy, i hoc nostro perpetuo & irrevocabili edicto zakazuiemy. Czego Zydzi starsi aby postrzegali, i Młodszym tego bronili, Winy 10,000. Talarow Jmperyalnych (którey połowica Delatorowi a druga Skarbowi Naszemu należeć będzie) na wszystkich pomie-

nionych Zydow Wileńskich, tak starszych iako i młodszych, także i na Szkołę ich, a na Zydy inszych Miast i Miasteczek Woiewôdztwa Wileńskiego i iego Powiatow, tak samych iako Szkoły ich po 1000. Talarow Bitych irremissibiliter zakładamy. A ieśliby będąc przed Nas eo Nomine zapozwani, po wskazaniu na nich tey winy, i oney zapłaceniu, znowu pomienioną Czeladź Chrześciańską, Męskiey albo Białey Płci chowali, tedy i powtôre takoweyże winie podlegać maią, i gdzieby po takowym podwakrotnym zapłaceniu tey winy, od chowania pomienioney Czeladzi niechcieli supersedere, tedy Szkołę tracić, i za Miasto się wynieść tam, gdzie im mieysce naznaczemy; powinni będą. Co aby do wiadomości wszystkim doszło, Urzędowi Ziemskiemu i Grodzkiemu, także i Mieskiemu Wileńskiemu, i Powiatom iego przykazuiemy, aby ten Nasz List, za podaniem onego do Ksiąg przyiąwszy, i aktykowawszy, publikować kazali. Na co dla lepszey wiary Ręką się Naszą podpisawszy, Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Grodnie Roku Pańskiego Tysiąc Sześćset Pięćdziesiąt Trzeciego Dnia Dwudziestego Wtórego Miesiąca Lutego, panowania Królestw naszych Polskiego i Szwedzkiego, Piątego Roku. Jan Kazimierz Krôl. Pieczęć Wielka W. X. L. przyciśniona. Jan Dowgiałło Zawisza Referendarz i Pisarz W. X. L.

Roku 1661. Dnia 25. Julij. Przywiley Amnestyi Krôla Jmci Jana Kazimierza Miastu Wileńskiemu post hostilitatem Moschoviticam konserowany.

JAN Kazimierz z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Książe Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Jnflantski, Smoleński, Czernichowski, a Szwedzki, Gottski, Wandalski Dziedziczny Krôl. Oznaymuiemy tym Listem Naszym, komuby o tym wiedzieć należało; iakośmy z wrodzoney Naszey ku Poddanym Państw Nam od Pana Boga powierzonych klemencyi, w tym zamieszaniu Oyczyzny, vi aut metu armorum, vacillantibus, i pod Nieprzyiacielem Zyiącym, Łaskę Naszę Krôlewską oświadczaiąc, amnestyą tę pokryli, tak i Mieszczanom Wileńskim w tey mierze Łaską Naszą deesse niechcemy; i owszem ponieważ iako przy rekuperowaniu Miasta Wilna z Rąk Nieprzyiacielskich, Onych Wiara, Cnota, tak i po rekuperowaniu życzliwość i spólna ochota przy Rycerstwie Naszym, w dobywaniu Zamku w odparciu i dawaniu wstrętu wycieczkom Nieprzyiacielskim z rozlaniem krwie, także w dodawaniu apparatu Woiennego, i Prowiantu Rycerstwu naszemu z niemałą speżą, pod czas ścisły i na się prze niedostatek cięzki wygodą enituit: á nad to że i odwaga ich, ktorą w odprawowaniu straży z Woyskowemi oświadczyli, Nam iest zalecona; przeto względem tego coby się

przed

przed rekuperacyą Miasta pod czas zamieszania Oyczyzny vi vel metu quocunque stało, wszystko to wszystkim amnistyą pokrywamy, i do wszystkich Praw, wolności, i Urzędow Mieskich, także porządkow cechowych przypuszczamy, i przy nich inviolabiliter zachowuiemy. Aże ciż Mieszczanie Wileńscy na expugnacyą Nieprzyiaciela Moskwicina, i na zatrzymanie Zołnierza wielkie expensa czyniący, zadłużyć się musieli, przeto że niektòrzy z Mieszczan Naszych Wileńskich sub tempus hostilitatis powròciwszy do Miasta Wilna znowu się reiterowali, niektórzy też po oswobodzeniu onego z rąk Nieprzyiacielskich iterum z Wilna z Dobrami wyiachali, tedy tak Kupcy iako Rzemieślnicy, i insi którzykolwiek handle swoie mieli, i odprawowali, post reditum suum do Wilna do Koekwacyi dla zniesienia zaciągnionych ciężarow które likwidabuntur, i słusznie się bydź pokażą, należeć maią i powinni będą bez wszelkiey Alterkacyi i Kontradykcyi, nie zasłaniaiąc się ani excypuiąc żadnemi protekcyami, ani Juryzdykcyami. Na co dla lepszey wiary Ręką się Naszą podpisawszy, Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Nieporęcie, Dnia Dwudziestego Piątego Miesiąca Julij, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Primo, Panowania naszego Polskiego i Szwedzkiego Trzynastego Roku. Jan Kazimierz Król. Andrzey Kotowicz Pisarz W. X. L.

Sigillum appressum Majus M. D. L.

Roku 1661 *Dnia* 30. *Maja. Uniwersał Króla Jmci Jana Kazimierza ochronny od ciężarow Zołnierskich, Miastu Wileńskiemu nadany.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski, Smoleński, Czernichowski, a Szwedzki, Gottski, Wandalski dziedziczny Król. Wielmożnym, Urodzonym Pułkownikom Obersztérom, Obersztérleytnantom, Rotmistrzom, Kapitanom, Porucznikom, Officierom, i wszystkiemu Rycerstwu Jezdnemu, i Pieszemu, Woysk Naszych W. X. L. Polskiego i Cudzoziemskiego zaciągu, tudzież Ludziom Naszym którzy na tenczas obsidioni Zamku Wileńskiego attendunt, i na potym in præsidio onego zostawać będą, Uprzeymie i wiernie Nam miłym Łaskę naszę Królewską. Wielmożni, Urodzeni, uprzeymie i wiernie Nam mili, Ponieważ po rekuperowaniu z Rąk Nieprzyiacielskich Miasta naszego stołecznego Wilna, Mieszczanie tameczni in pauco Numero congregati, oświadczyli tę Nam, i Rzeczypospolitey życzliwość: że będąc funditus na Dobrach swoich leżących i ruchomych zruynowani, in Fidem suam zaciągnowszy znaczne summy, na kilkadziesiąt Tysięcy Złotych wynoszące, Rycerstwo i Woysko Nasze ordynowane, posiłkiem pieniężnym sublevare nie-

zbraniali się, a nadto wczym kolwiek zachodził defectus Artyleryi, w dodawaniu potrzeb do Armaty należących præsto byli, naostatek sami osobami swemi na wycieczkach przy Woysku naszym, przeciwko Nieprzyiacielowi mężnie i odważnie stawali, niemało z Mieszczan i z Czeladzi swey od Nieprzyiaciela pobitych postradali, we wszystkich okazyach tak w wystawieniu min, iako i innych potrzebach, siebie samych, dostatkow, i czeladzi swey nieżałuiąc, zatym Lassatis, & fessis takiemi ciężarami, chcąc tandem wytchnienie obmyślić, de plenitudine juris Nostri Regii, zachowuiąc ich przy dawnych Prawach i wolnościach które osobliwym Przywileiem naszym warowaliśmy Im, i tymże Uniwersałem one zmacniaiąc i potwierdzaiąc, uwalniamy pomienione Miasto Wilno, od dalszych wszelkich in genere & specie ciężarow Zołnierskich, żądamy tedy Uprzeymości Wierności Waszey, aby tak Pułki i Chorągwie przechodzące, iako i lud nasz do oblężenia Nieprzyiaciela ordynowany, także i na potym da Bog in præsidio na Zamku Wileńskim zostaiący, żadnych odtąd pieniężnych i chlebowych stacyi, od Mieszczan Naszych Wileńskich, teraz i na potym wymagać, stanowisk, pokarmow, i noclegow odprawować, zabiegami naprzykrzać się, i naymnieyszemi aggrawować neważyli się exakcyami, pod surowym karaniem w Artykułach Woyskowych opisanym, inaczey nieczyniąc, Dan w Warszawie Dnia Trzydziestego Miesiąca Maja, Roku Pańskiego Tysiąc Sześćset Sześćdziesiąt Pierwszego, Panowania naszego Polskiego i Szwedzkiego Trzynastego Roku. Jan Kazimierz Krol. Sigillum appressum Majus M. D. L. Andrzey Kotowicz Pisarz W. X. L.

Roku 1661. Dnia 31. Lipca. Przywiley Krola Imci Jana Kazimierza, ktorym Miasto stołeczne Wileńskie post hostilitatem Moschoviticam, przy wszystkich Prawach i swobodach, tak iako przedtym zachowuie.

JAN Kazimierz z Bożey Łaski Krol Polski, Wielki Książe Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski, Smoleński, Czernichowski, a Szwedzki, Gottski, Wandalski dziedziczny Krol. Oznaymuiemy tym Listem Naszym komu to wiedzieć należy, gdy za Błogosławieństwem Pańskim odwagą, i pieczołowaniem naszym Oycowskim, Państwa te od Pana Boga Nam powierzone, z Rąk i oppressyi Nieprzyiacielskich oswobodzone zostaią, między innemi Miastami Naszemi, ktorych publica calamitas przez zruynowanie Nieprzyiacielskie tak dotkneła, że nie rychło ani snadnie, ad pristinum vigorem Fortun swoich przyyść mogą, nieupośledzamy Miasto nasze stołeczne Wileńskie, abyśmy go i Mieszczan naszych w nim Mieszkaiących (ktorzy w tey mierze przy oddaniu

wier-

wiernego Poddańſtwa ſwego, przez Szlachetnego Jana Ohurcewicza Raycę, iako Poſła na ten czas od Miaſta na Seym teraznieyſzy do Nas Jmieniem protunc zgromadzonych Oſob Magiſtratowych, obranego i poſłanego, Nam ſupplikowali) oſobliwą Naſzą klemencyą weſprzeć niemieli; zoſtawiwſzy zatym przy wſzyſtkich Prawach, wolnościach, ſwobodach, od Nayiaśnieyſzych Anteceſsorow naſzych, miłościwie Jm nadanych, i od Nas konfirmowanych, a chcąc aby ſię za ufolgowaniem iakimkolwiek, w doſtatkach i handlach ſwoich ratować, i ad ſufferenda in poſterum onera publica ſpoſobnieyſzemi zoſtać mogli; włożyliśmy w to powagę Naſzę, aby Rzeczpoſpolita na teraznieyſzym Seymie walnym Sześć Niedzielnym, od Podatkow publicznych Mieſzczan Wileńſkich uwolniła. Przytym waruiemy Jm to, aby podług dawnych Przywileiow ſwoich, od wſzelakich ciężarow Żołnierſkich, exakcyi, Podwod, dawania chleba, ſtanowiſk, Lęż, Noclegow, Pokarmow, wolni zawſze zoſtawali, więc żeby Juſtitia exulare w tymże Mieście Naſzym ſtołecznym niezdała ſię; przeſzłe Sądy które po rekuperowaniu z Rąk Nieprzyiacielſkich Miaſta, ſine gravamine partium ſtanęły, in debito robore zachowawſzy, przywracamy Magiſtratowi Wileńſkiemu omnimodam, & plenariam poteſtatem Judiciorum, i ich exekucyi, a Communitatem Mercatoriam, także wſzyſtkie cechy, podług Przywileiow Jm ſłużących, przy porządkach i wolnościach zoſtawuiemy, tak aby we wſzyſtkich akcyach kryminalnych i potocznych, podług Praw ſtarodawnych i Plebiscitow ſwoich, zupełną moc i powagę odprawowania Sądow, ferowania Dekretow i exekucyi ich (ſalva appellatione do Nas i Sądu Naſzego) mieli, i oney na potomne czasy zażywali. Aże toż Miaſto Wileńſkie vigore Privilegiorum ſuorum, cieſzyło ſię między innemi wolnościami i z tey prerogatywy, że Kamienice oſob w Magiſtracie będących, gdzie ſami in Persona ſua rezyduią, wolne od przyimowania wſzelakich Gości, na iakiеżkolwiek ziazdy główne i partykularne, tudzież na Seymy, i Sądy główne Trybunalſkie przyieżdżaiących, bywały: przy teyże wolności i prerogatywie, teraz i na potomne czasy zoſtawać maią. Nadto i i to waruiemy, aby pod czas naſtępuiącego Trybunału, i innych ziazdow, nieważył ſię żaden privata authoritate ſtanowiſk, i noclegow naznaczać, ale żeby przez Urząd Mieſki goſpody były ukazane, i rozdawane. W Prowenta Mieſkie które zdawna Miaſtu należały, aby ſię nicht wtrącać nieważył, ale Magiſtrat i Communitas, przy wybieraniu i ſzafowaniu onych per delegatos ſuos, według zwyczaiu i Praw dawnych zoſtawał; deklaruiemy, z których czasu ſwego wyliczać ſię debito & ſolito ordine ma: Ażeby po tak ciężkim ſpuſtoſzeniu ſwoim, iakożkolwiek w porządek i w należytą Municyą toż Miaſto Wileńſkie wprawować ſię mogło, upewniamy Jch ſłowem Naſzym Krolewſkim, iż cokolwiek po ſzczęśliwey da Pan Bóg ex-

pugnacyi Zamku Wileńſkiego, Armaty Mieyſkiey w tymże Zamku naſzym znaydzie ſię, temuż Miaſtu wrócona będzie, Naoſtatek ſtoſuiąc ſię do Konſtytucyi Seymowey, eo nomine uchwaloney, waruiemy to præsenti rescripto Noſtro, aby tym którzy ſię Serwitorami Naſzemi, lub też Dygnitarſkiemi, albo Szlacheckiemi ſzczycą i od podeymowania ciężarow, i dawania Kontrybucyi Mieſkich wyłamuią, ſubinterfugia takowe i nieſłuſzne excepcye, abhinc in posterum nigdy nieſłużyły, i Magiſtrat na nie ſię nieoglądał, ale ad coæquationem ciężarow i kontrybucyi Mieſkich, onych z władzy i zwierzchności ſwey przymuszał; mieć chcemy i rozkazuiemy. Naco dla lepſzey wiary Ręką ſię naſzą podpiſawſzy, Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warſzawie Dnia Trzydzieſtego Pierwszego Mieſiąca Lipca, Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Pierwſzego, panowania Króleſtw Naſzych Polſkiego, i Szwedzkiego Trzynaſtego Roku. Jan Kazimierz Kròl. Sigillum appensile Majus M. D. L. Andrzey Kotowicz Piſarz W. X. L.

Roku 1661. *Dnia* 9. *Decembra. Reſkrypt Króla Jmci Jana Kazimierza na ſupplikę Miaſta Wileńſkiego, po rekuperowaniu od Nieprzyiaciela Zamku Wileńſkiego.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaſki Kròl Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Smoleńſki, Czernichowſki, Siewierſki, a Szwedzki, Gotſki, Wandalſki, Dziedziczny Król. Oznaymuiemy tym Liſtem Naſzym, iż po ſzczęśliwey Zamku Wileńſkiego przez Nas rekuperacyi, ſupplikowali Nam utrapieni Mieſzczanie Wileńscy, w pewnych punktach i prożbach ſwoich, między ktòremi prosząc Nas, abyśmy Jm Armatę Mieſką przez Nieprzyiaciela zabraną, ieśliby ſię w Zamku Wileńſkim znalazła, wròcić rozkazali: także Prowent z Moſtu albo z Przewozu na Szpital SSS. Tròycy Rzymſkiey fundowany, w zawiadywaniu i prowizyi Magiſtratu Wileńſkiego będący, onymże przywròcili: Drzewa w Szańcach przez Naſzych około Zamku pobudowanych, także Koſze, na zaprawienie dziur około Miaſta będących, wziąć pozwolili: Gwichty, Szale Mieſkie, przez Nieprzyiaciela do Zamku wzięte wròcić Jm rozkazali: Zaczym My ſkłaniaiąc ſię do ich proźby, maiąc politowanie nad ich ciężarami, w oſobliwych Jch reſpekcie naſzym mieć obiecuiemy, i Armatę ich Mieſką, kòra ſię w Zamku znaydzie, felicioribus temporibus wydadź rozkażemy. Prowent z Przewozu albo i z Moſtu gdy tam zbudowany będzie, Magiſtratowi do zawiadowania dla Szpitala S. Tròycy, podług dawnych Przywileiow onych przywracamy, Belki, Deſki, Koſze, Fascyny, Szpansreytery, Pallisady, i cokolwiek ſię w Szańcach, przez Naſzych Ludzi zbudowanych znaydować będzie; in commodum & uſum, oſobliwie na zabudowanie Sztakietow popalonych obrócić Jm pozwalamy, od wſzel-

wszelkich extraordynaryinych ciężarow, onych uwalniamy, i do pierwszych swobod, Praw, i wolności restituimus. A co się tknie Fantow, albo spraw Mieskich w Zamku będących, to cale Urodzonemu Referendarzowi W. X. L. przez Substytutow swoich zordynować, i według uwagi komu będzie należało restituere, zleciliśmy; i na to daiemy ten Nasz Reskrypt z podpisem Ręki Naszey, do ktòrego Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Wilnie Dnia dziewiątego Miesiąca Decembra Roku Pańskiego Tysiąc Sześćset Sześćdziesiąt Pierwszego, panowania Naszego Polskiego Trzynastego, a Szwedzkiego Czternastego Roku. Jan Kazimierz Król. Pieczęć Wielka W. X. L. przyciśniona, Cyprian Paweł Brzostowski Referendarz i Pisarz W. X. L.

Roku 1661. *Miesiąca Decembra* 30. *Dnia. Protestacya od Miasta Stołecznego Wilna, Widymusem wydana z Grodu Woiewództwa Wileńskiego w Roku* 1666 *Marca* 2. *Dnia, o zabranie rożnych Praw, Przywileiow &c. przez Moskwę.*

Widimus z Knih Horodzkich Wileńskoho. Leta od narożenia Syna Bożoho, Tysiacza Szeststot Szestdiesiat Pierszoho, Miesiacza Dekabra Tryccatoho Dnia. Na Urade Hospodarskim Hrodskom Wileńskom, Peredemnoiu Janom Ogińskim Marszałkom Wołkowyskim Podwoiewodzim Wileńskom, żałowali i opowiedali Szlachetny Magistrat i Communitas Mercatoria, Miesta Jeho Korolewskoy Miłości Stołecznoho Wilna, o to: iż hdy wierołomny Nieprzyiatiel Moskwicin w Roku 1655. Państwa Jego Korolewskiey Mości Ogniem i Mieczem pustosząc, wszystką nakoniec potęgą na Stołeczne W. X. L. Miasto nastąpiwszy, funditus niemal ono spustoszył i zruynował, a ubodzy Ludzie wspólnie z Woyskiem W. X. L. uchodząc zaiadłego na krew Polską i Litewską Nieprzyiaciela, pod ten czas iak mogąc, zdrowie salwować musieli, przyszło zatym i Osobom w Magistracie będącym, nietylko Fortun swych odżałować, ale co nayboleśnieysza Ksiąg wszystkich Sądowych, to iest Akta utriusque Subsellij, tak Radzieckich, iako Woytowskich i Ławniczych Izb, przytym Prawa, Przywileie, wyiąwszy tych które na Seym immediate przed zawoiowaniem Miasta Wileńskiego, dla spraw Seymowych i Zadwornych powierzone, a z osobliwey pod ten czas Prowidencyi Boskiey oddane były, i te same niewszystkie, dla zrabowania Królewieckiego wychowały, wszystkie in genere & specie sprawy Dekreta Seymowe, Relacyine, Assesorskie, Kommisarskie, Trybunalskie, Skarbowe, Dyplomata, i Reskrypta Królow Jchmościow, kupna i nabycia gruntow, Folwarkow, Kamienic, Domow, Ogrodow i Łukiszek, in Communi Miastu należących, z dostatecznym ich ograniczeniem, różne tranzakcye, zamiany, ugody, zapisy i

kwitacye, także wszystkie sprawy i dyspozycye na Kamienice Kościelne, Szpitalne, i ich Regestra prowentowe, i rozchodne z Regestrami, Szafarnie Wagi, i Communitatis Mercatoriæ Vilnensis, także kwity popisowe i poborowe, owo zgoła wszystkie in genere Archivum i depositorium spraw i Przywileiow Stołecznego Miasta Wileńskiego, tak też Kwity na oddaną, wyliczoną, i odebraną dla nieboszczyka Księcia Jmci Pana Woiewody Wileńskiego Hetmana W. X. L. i Woyska Litewskiego, gotowemi pieniędzmi amunicyą, i różnemi Fantami Summę 100,000. Złotych, ktòrą sludzy Księcia Jmci Pan Rzepkowski i Pan Sztumberg odbierali, w Roku 1655. Diebus ultimis Julij & Augusti dane, pod czas zburzenia i spustoszenia Nieprzyiacielskiego dnia ośmego Augusta w Roku 1655. stałego, albo in prædam Nieprzyiacielowi dostały, albo combustis Miasta i Ratusza, in Favillam poszły: przez ktòrą stratę i zgubę wszystkich in genere & specie spraw, i ktòreby się tu niepomieniły, aby to w przyszły czas Miastu Wileńskiemu nieszkodziło; publicæ consulendo indemnitati, tę swoią Manifestacyą przychylaiąc się do wyraźney, a in subsidium zgubionych spraw, unanimi ordinum consensu postanowioney Konstytucyi, do Ksiąg Grodzkich podaią; a ieśliby w czym meliorować takową protestacyą potrzeba było, salvum sobie zachowuią. Szto iest do Knih zapisano, z kotorych i sies Widimus w Roku tepereszným Tysiacz Szestsot Szesdiesiat Szostom, Miesieca Marca Wtoroho dnia z podpisam Mene Kazimira Szumskoho Dworanina Jeho Korolewskoy Miłosti, Surrogatora Wileńskoho, od Jaśnie Wielmożnoho Jeho Miłosty Pana Hieronyma Kryszpina Kieyszensterna Podskarbioho Wielikoho, i Pisara Ziemskoho Wielikoho Kniastwa Litowskoho, postanowlennoho, i pod Pieczatiu moieiu Jch Miłosti Szlachetnomu Magistratowi, i wsiey Communitati Kupcom, Miesta Stołecznoho Wileńskoho iest wydan. Pisan u Wilni.

Roku 1663. *Dnia* 16. *Marca. List upominalny Kròla Jmci Jana Kazimierza, do Sędziow Głòwnych Trybunalskich W. X. L. aby żadnego bezprawia Mieszczanom Wileńskim nieczynili.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaski Krόl Polski, Wielki Książe Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantski, Smoleński, Czernichowski, a Szwedzki, Gottski, Wandalski Dziedziczny Krόl. W Bogu Wielebnym, Wielmożnym, Urodzonym, Sędziom Głòwnym Trybunałłu W. X. L. uprzeymie wiernie Nam miłym, Łaskę Naszę Królewską. W Bogu Wielebni, Wielmożni, Urodzeni, uprzeymie wiernie nam mili, Mamy to za iednę własność Maiestatowi Naszemu przyzwoitą, wszystkim wiernym Poddanym naszym Królewskiey nieumykać protekcyi, daleko barziey gdzie idzie o konserwacyą dawnych Praw, i wolności, od Antecessorow Naszych nada-

nadanych: aże Miasto Wilno podawszy Nam supplikę, że przeszłego Trybunału Urodzeni Deputaci kilkanaście Gospod, snać nad dawny zwyczay zabrali byli, w niektórych zaś Kamienicach Mury przebiiali, i w Radzieckich *ante Unionem* uprzywileiowanych stali, gorąco Nas prosiło o to: abyśmy powagę Naszę w to włożyli, iakoby na przyszłym Trybunale Głównym, od takowych mimo dawne zwyczaie stanowisk wolne było. Przeto żądamy uprzeymości wierności Waszey, abyście będąc sami Administri Justitiæ, niepotrzebowali tego po Szlachetnym Magistracie Wileńskim, coby się mogło zdać pro gravamine Praw i wolności ich. Co pilno zaleciwszy uprzeymości wierności waszey, Onymże dobrego od Pana Boga życzemy zdrowia. Dan we Lwowie Dnia Szesnastego Marca R. Pańskiego Tysiąc Sześćset Sześćdziesiąt Trzeciego, Panowania Naszego Polskiego i Szwedzkiego Piętnastego Roku. Jan Kazimierz Król. Pieczęć Wielka W. X. L. przyciśniona. Kazimierz Puchalski Podstoli Miński, Sekretarz J. K. Mości.

***Roku** 1665. Dnia 7. Januarij. Uniwersał ochronny Króla Jmci Jana Kazimierza, Miastu Wileńskiemu, przeciwko żołnierzom konfederowany.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Książe Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki Inflantski, Smoleński Czernichowski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny Król. Oznaymuiemy tym Reskryptem naszym wszem w Obec i każdemu z osobna, komuby o tym wiedzieć należało; iż przez gorącą supplikę Szlachetnych Pawła Boima i Henryka Monosa Sekretarzow i Burmistrzow naszych Wileńskich, na Seym teraznieyszy walny Warszawski, od Miasta naszego Stołecznego Wilna zesłanych Posłow, dostatecznie i żałośnie imieniem Magistratu, i całego Miasta naszego Wileńskiego doniesiono iest: iako Mieszczanie tameczni w Mieście i na Przedmieściach mieszkaiący, z różnych okazyi różne angarie, krzywdy, oppressye i wiolencye ponoszą, z tych przyczyn że mimo wyraźne Prawa, wolności, i Przywileie onym od *ś. p.* Królow Jchmościow Polskich, i Wielkich Książąt Litewskich, Antecessorow Naszych ieszcze przed Uniią nadane, a po Unij i przez Nas samych na szczęśliwey Koronacyi Naszey stwierdzone, i wielą Konstytucyi Seymowych roborowane, ktòremi oni od stanowisk i stacyi Żołnierskich wiecznemi czasy są uwolnieni, różni żołnierze, tak Konni i Piesi, Polskiego iako też i Cudzoziemskiego zaciągu, gwałtem po Przedmieściach stawaią, i żywności sobie, tandem okupy ustawicznie dawać każą, że iuż Przed-Mieszczanie tameczni i sami Mieszczanie, przez tak wiele Lat od Nieprzyiaciela uciemiężeni, a inni ab extra na wygnaniu przez te wszystkie Lata Nam statecznie wiary

dotrzymuiąc, w niwecz obróceni do oſtatniego teraz przychodzić, a nie którzy i Domow ſwoich odbiegać muſzą, pokornie upraszaiąc Nas o to: ażebyśmy onych iako przy dawnych ſwobodach, Wolnościach, i Przywileiach zachowali, tak i od dalſzych podobnych krzywd i oppreſsyi, iako Wiernych Poddanych Naſzych dla wielkiego ich zniszczenia ſalwowali, i żeby ſię na potym podobne inconvenientia nie działy, i dalszą ich zgubą niebyły; protekcyą Naszą Królewſką ochronili. Do ktòrey My ſuppliki i prożby z ſamą ſłusznością zgadzaiącey ſię przychylaiąc, a na znaczną ruinę tego Miaſta reſpekt maiąc, niemniey na ròżne ich ſpezy, mianowicie na wygodę, ante hoſtilitatem Moschoviticam Zołnierzowi nie małey Summy, z oſobna expensa niemałe na attakowanie Zamku Wileńſkiego w Ręku Nieprzyiacielſkich będącego przez Lat pułtora erogowane, na wydatki dla Gwardyi Naſzey, pod czas niedawney rezydencyi Naſzey w Wilnie, dla Łaſki i przyſługi u Nas ſpendowane, ſuſtentowanie przez Lat kilka własnym koſztem Garnizonu Wileńſkiego, a nadto wyſtawienie z niemałą ſpezą koło Miaſta Sztakietow, Rowow, i Wałow, tudzież inne codzień z rożnych okazyi akkomoduiące ſię incommoda, że i teraz pewną liczbę Moſkwy do Wilna przyprowadzonych, aby Miaſto ſuſtentowało ſtringitur, i kto niechce ten nad niemi niedokazuie, przeto tak wielkim krzywdom i oppreſsyom ich zabiegaiąc, tym Reſkryptem naſzym deklaruiemy, i po każdym mieć chcemy, ażeby od tąd nicht po przedmieściach, iako po gotowiu w ſamym Mieście Wileńſkim, Stanowiſk ſobie tak z Woyſkowych iako & Procerum Ludzi, chlebow wybierać, do okupu i ſuſtentamentu Mieſzczan neceſsitować i przymuszać, i żadnego zgoła præjudicium ſub gravi animadversione noſtra, & pœnis irremiſsibiliter irrogandis nie śmiał i ważył ſię, a Mieſzczanie nasi Wileńscy luboby i Nasze Uniwersały, albo Wielmożnych Hetmanow, Regimentarzow, Kommendantow, i innych, przerzeczoney woli naſzey i temu Reſkryptowi przeciwne, ad male narrata wydane były, onych ſłuchać i onym podlegać niemaią, i nie będą powinni, lecz cale przy ſtarych i dawnych wolnościach, Prawach, i prerogatywach ſwoich, żeby tandem aliquando vires attritas, & extenuatas reaſsumere mogli, zachowani bydź maią: a ieżeli mimo tę wolą i rozkazanie Naſze ſecus facientes, ważyli ſię na Mieſzczan naſzych Wileńſkich naſtępować, i onych Prawa gwałcić, tedy wolno tymże Mieſzczanom Wileńſkim vim vi repellere. Co wſzyſtko Wielmożnym Hetmanom, Gubernatorom, Regimentarzom, Kommendantom, Pułkownikom, Oberszterom, Rotmiſtrzom, Kapitanom, i wſzelakim Officierom, taktež Towarzyſtwu, i wſzemu Rycerſtwu, tudzież Proceribus Regni & M. D. L. do wiadomości podawſzy, ażeby nie tylko Magiſtratowi, Mieszczanom i Przedmieſzczanom żadnego bezprawia nieczynili, lecz ich od gwałtownikow

bro-

broniili. Na co dla lepſzey wagi ten Reſkrypt Ręką naſzą podpiſawſzy, Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Działo ſię w Warſzawie Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Piątego Mieſiąca Januarij Dnia Siodmego, panowania Króleſtw naſzych Polſkiego i Szwedzkiego Siedmnaſtego Roku. Jan Kazimierz Król. Pieczęć Wielka W. X. L. przyciśniona. Andrzey Kotowicz Piſarz W. X. L.

Roku 1662. Dnia 7. Julij. Dekret Trybunalſki Woiewodztwa Wileńſkiego Oſoby w Magiſtracie będące i Potomki onych, od płacenia kwoty od Sum na Maiętnościach Ziemſkich będących, in Plebeios uchwaloney uwalniaiący.

ROKU Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Wtórego Mieſiąca Julii Dnia Siodmego. Przed Nami Deputatami tak ex Senatorio iako też & æqueſtri Ordine z Woiewodztwa Wileńſkiego na Seymiku bliſko przeſzłym Relacyinym, vigore Conſtitutionis do ſądzenia retent i innych podatkow Rzeczypoſpolitey obranemi, gdy z porządku Regeſtrowego Sprawa i Akcya z Jnſtancyi Skarbu W. X. L. a z delacyi Jchmościow Panow Urzędnikow Grodzkich Wileńſkich Aktorow, z Szlachetnym Magiſtratem Wileńſkim i Kupcami Mieſzczanami Wileńſkiemi pozwanemi, ku Sądzeniu na dniu dziſieyſzym przypadła; tedy za przywołaniem ſtron do Prawa, po odbytych Akceſsoryach i Replikach z obuſtron pro & contra wnoſzonych &c. My Sąd Kontrowersyi i Racyi ſtron obudwu wyſłuchawſzy, i one dobrze wyrozumiawſzy, przychylaiąc ſię do Dekretow Trybunałow Skarbowych, i Relacyinych J. K. M. przed Nami produkowanych, któremi Oſoby Magiſtratu Wileńſkiego i Syn Burmiſtrzowſki Pan Tomaſz Gibel, i inni od płacenia kwot, Konſtytucyami Seymowemi poſtanowionych ſą uwolnieni, i Konſtytucya Seymu bliſko przeszłego w Roku teraznieyſzym 1662. ſancita, wſzyſtkie też Dekreta Trybunalſkie, in dubium vocare nie każe; i owſzem ie ratifikuie: przeto przy tychże Dekretach, wſzyſtkie oſoby w Magiſtracie Wileńſkim będące, & eorum Liberos cale zachowawſzy, iako ich od płacenia kwoty od Sum przychodzących, których ſię Grod domagał, tak ab actione præsenti tanquam incompetenti, uwalniamy mocą ninieyſzego Dekretu Naſzego. Piſan w Wilnie Roku, Mieſiąca, i dnia ut ſupra. Jerzy Białłozor Biſkup Wileńſki Dyrektor Gottard, Jan Tyzenhauz Biſkup Methowſki Suffragan i Kanonik Wileńſki iako Sędzia, Paweł Danilewicz Sędzia Ziemſki Wileńſki, Staroſta Jnturſki Deputat Skarbowy Woiewództwa Wileńſkiego, Michał Kolęda Chorąży Derpſki Deputat Sądow Skarbowych, Jerzy Jwaſzkiewicz Piſarz Sądow ſkarbowych Woiewodztwa Wileńſkiego, Samuel Eryngomar Marcinkiewicz

Deputat Sądow ſkarbowych Woiewództwa *W*ileńſkiego. Correxit Antoniewicz.

Roku 1665. *Dnia* 30. *Marca. Reſkrypt Kròla Jmci Jana Kazimierza na ſkładkę wſzyſtkiego Miaſta.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaſki Król Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Smoleńſki, Czernichowſki, Siewierſki, a Szwedzki, Gottſki, Wandalſki dziedziczny Kròl. Szlachetnym Burmiſtrzom, Radzcom, Ławnikom, i wſzyſtkiemu Magiſtratowi Miaſta naſzego Wilna Nam miłym Łaſka Naſza Królewſka. Wiernie Nam mili, przełożono Nam ieſt przez Poſłow od WW. na Seym przeſzły zeſłanych, iako dla zachowania Praw i Przywileiow, tudzież zabieżenia ciężarom na oba Seymy Poſłow wyprawuiąc, i na inne potrzeby, nietylko wielka u rożnych kredytorow zaciągniona ieſt ſumma, ale i ordynaryina Gromniczna Kupiecka ſkładanka, która na obronę Praw Kupieckich de jure należy, obrócona ieſt; co że trzeba wypłacić, i na przyſzłą da Pan Bóg konwokacyą, i naſtępuiący po niey Seym, na wyprawę także Poſłow, i inne requisita koſzt obmyślić; na co konsens na wybieranie ſkładanki podług ordynacyi Komiſsarſkiey, żądano: iakoż My widząc potrzebę ſłuſzną i z Prawem zgadzaiącą ſię, pozwalamy Wierności Waſzey cum Communitate Mercatoria, ſkładankę podług proporcyi potrzebney ſummy uchwalić, a uchwaloną wybierać, na którą aby wſzyſcy Kupcy etiam in Magiſtratu zoſtaiący, Rzemieślnicy, Cechowi i nie cechowi, tak też Obywatele wſzyſcy ſkładali ſię, przykazuiemy, i ſerio mieć chcemy zlecaiąc wierności waſzey i Exaktorom od WW. i Communitatis obranym i poſtanowionym, podług Prawa i dawnego zwyczaiu, nad każdym, takowey niewydaiącym ſkładanki, bez żadney dylacyi exekucyą. Na co dla lepſzey wiary Ręką naſzą podpiſaliśmy i Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warſzawie Dnia Trzydzieſtego Marca, Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Piątego, panowania Krôleſtw naſzych Polſkiego i Szwedzkiego Siedmnaſtego Roku Jan Kazimierz Kròl. Pieczęć przyciśniona W. X. L. Andrzey Kotowicz Piſarz W. X. L. Staroſta Grodzieńſki, Horodniczy Wileńſki.

Roku 1665. *Dnia* 15. *Octobra. Reſkrypt Króla Jmci Jana Kazimierza, Miaſtu Wileńſkiemu nadany, zachowuiący one przy Libertacyi Konſtytucyą Seymową nadaney, w Roku* 1661. *i konwokacyą Grodzieńſką ratyfikowaney.*

JAN Kazimierz z Bożey Łaſki Kròl Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Smoleńſki, Czernichowſki, a Szwedzki, Gotſki, Wandalſki, Dziedziczny Król.

Wielebnym, Wielmożnym, Urodzonym, Deputatom z Senatu, i ſtanu Rycerſkiego na Trybunał W. X L zgromadzonym, także Poborcom Woiewództwa Wilenſkiego, i wſzyſtkim inſzym, komuby to wiedzieć należało; oznaymuiemy tym Liſtem Reſkryptem Naſzym, lubośmy wygadzaiąc gwałtowey Rzeczypoſpolitey potrzebie, żeby Woyſko W. X. L. promerita ſtipendia odebrać mogło; przez Uniwerſały Naſze approbuiąc, actum Konwokacyi Grodzieńſkiey z Kancellaryi Naſzey W. X. L. wydane, libertacye od Podatkow Miaſtu naſzemu Wilnowi do dalſzego czasu odłożyli byli, uważaiąc iednak znaczne pomienionego Miaſta wydatki i koſzty, które po odprawieniu tey konwokacyi względem obrony Fortecy tameczney podeymuie, tak koło naprawy Wałow Sztakietow, iako w prowiantowaniu præſidij na Zamku Wileńſkim zoſtaiącego, inſiſtendo oraz Konſtytucyi Seymowey in Anno 1661 poſtanowioney, Miaſto Naſze Wilno od Podatkow i płacenia od ſum juxta mentem konwokacyi Grodzieńſkiey, wolne czyniemy, i ten Punkt Libertationis pomienionego Miaſta, in Actu Convocationis wyrażony a na mianowaney Konſtytucyi Anni 1661. funduiący ſię approbuiemy, i tym Liſtem Reſkryptem Naſzym ſtwierdzamy. Żądamy tedy, i mieć po uprzeymości wierności Waſzych chcemy, abyście Miaſta Naſzego Wilna do wydawania Podatkow, i płacenia od Sum niepociągali, i nienecesſitowali. Dan w Rawie Dnia Piętnaſtego Octobra Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Piątego, panowania Króleſtw Naſzych Polſkiego i Szwedzkiego Siedmnaſtego Roku. Jan Kazimierz Król Sigillum Majus M. D. L. appresſum A. Kazimierz Giełgud Sekretarz J. K. M.

Roku 1665. Dnia 18. Decembra. Dekret Trybunału Skarbowego między Urodzonym Jnſtygatorem W. X. L. z Delacyi Skarbu, a Miaſtem Wileńſkim ferowany, ktore od płacenia Podatkow Konwokacyą Grodzieńſką uchwalonych, uwolnione było; zachowuiąc przy teyże Konwokacyi.

ROKU Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Piątego Mieſiąca Decembra Osmnaſtego Dnia. Przed Nami Sędziami Głównemi Koła Duchownego i Swieckiego, na Trybunał Skarbowy według uchwały Konwokacyi w Roku teraznieyſzym w Grodnie odprawowaney, tak z Senatu iako z Woiewództw, Ziem, i Powiatow obranemi, a za konfirmacyą teyże konwokacyi przez J. K. M. Pana Naſzego Miłościwego na rozsądzenie Spraw Jndemnitatis Skarbu W. X. L. zebranym; gdy z porządku Regeſtrowego ku Sądzeniu przypadła ſprawa Skarbu W. X. L. ad Jnſtantiam J. Pana Jnſtygatora W. X. L. z Magiſtratem Wileńſkim, i wſzyſtkim Miaſtem Wilnem, za Pozwem o nieweryfikowanie z Urzędem Grodzkim Wileńſkim, Towa-

row i o inne rzeczy w którey Sprawie po odbytych pro & contra Kontrowersyach, My Sąd w tey Sprawie Skarbu Ziemſkiego W. X. L. ad Inſtantiam IP. Inſtygatora W. X. L. z Magiſtratem i Miaſtem Wileńſkim za Pozwem o nieweryfikowanie z Urzędem Grodzkim Wileńſkim Towarow u Kupcow i Mieſzczan Wileńſkich, od tychże Towarow i Sum na Arędach i Zaſtawach Dóbr Ziemſkich kwoty od ſta Złotych po Pięciu według Konſtytucyi Roku 1662. należącey, o nieoddanie dwudzieſtego dwoyga Podymnego, i innego Podatku na Konwokacyi Grodzieńſkiey uchwalonego, a zatym i o winy prawne, przed Sądem Naſzym agitowaney, ponieważ evidentiſsime deductum: że Miaſto Wileńſkie dla dezolacyi Nieprzyiacielſkiey, i częſtych na Zołnierza, Garnizon, Ammunicyą, i inne potrzeby ſpendowanych wydatkow, Konſtytucyą Roku 1661. za Konſensem całey Rzeczypoſpolitey od płacenia wſzelkich Podatkow uwolnione ieſt, i tey wolności dopiero tego Roku zażywać poczęło, iakoż takową Konſtytucyą, per actum Convocationis Grodnensis ſłuſznie reaſsumowaną, Król Jmć Pan Naſz Miłościwy Reſkryptem ſwoim approbuiąc, od płacenia Podatkow Miaſto Wileńſkie excypował; tedy My Sąd przychylaiąc ſię do Prawa i ſamey ſłuſzności, pomienione Miaſto Wileńſkie przy Libertacyi, pomienioną Konſtytucyą temu Miaſtu nadaney, i przy Konwokacyi Grodzieńſkiey Reſkryptem J. K. M. approbowaney; zachowawſzy, tak od płacenia Podymnego Dwudzieſtu dwoyga a na konwokacyi Grodzieńſkiey uchwalonego, i wſzelkiego Podatku od ſum Kupieckich w Towarach i Handlach, tak też na zaſtawach i Arędach Dòbr Ziemſkich w Wielkim Kſięſtwie Litewſkim, po różnych Woiewództwach i Powiatach będących przychodzącego, iako też od pen i impetycyi ſkarbowey de pleno uwalniamy. Piſan w Wilnie ut ſupra. Hieronim Kryſzpin Kirszenſtein Podſkarbi Wielki W. X. L. Dyrektor Trybunału Skarbowego, Alexander Sapieha Biſkup Zmudzki, Krzyſztof Pac Kanclerz W. W. X. L. Deputat Trybunału Skarbowego, Jan Franciszek Pożniak Piſarz Ziemſki Wileńſki i Trybunału Skarbowego W. X. L.

Anno 1666. Die 11. Januarij. Dekret Komiſarſki między Magiſtratem Religij Rzymſkiey Wileńſkim, a Szlachetnym Moneſem i Witmacherem Religii Luterſkiey, względem przyięcia onych przeciwko Przywileiom do Magiſtratu.

ROKU Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Sześćdzieſiąt Szóſtego Mieſiąca Stycznia iedenaſtego dnia. Przed Nami Krzysztofem na Bakſztach Zawiszą Marſzałkiem Wielkim W. X. L. Krzyſztofem Pacem Kanclerzem Wielkim W. X. L. Cypryanem Pawłem Brzoſtowſkim Referendarzem i Piſarzem W. X. L. Michałem Druchim Sokolin-

kolińſkim Marſzałkiem Orſzańſkim, Komiſsarzami J. K. M. na Sądach Comiſsionis zaſiadaiącemi: comparuit Wielebny Kſiądz Kotowicz Kuſtosz Wileńſki, Regent Kancellaryi W. X. L. iako delegatus od Wielebney Kapituły Wileńſkiey, którey ex vi officij debiti ſui, poſtrzegaiąc integritatem prærogativarum Cultorum Orthodoxæ Fidei Catholicæ, detulit Nam: iż przeciwko Prawom, Przywileiom, i Ordynacyom Krolow Jchmościow Polſkich i Wielkich Kſiążąt Litewſkich, ante unionem W. X. L. z Koroną Polſką nadanych, i contra Rescriptum Juris Municipalis Magdeburgensis, Miaſtu temu, ad inſtar Krakowa pozwolonego, do Magiſtratu Wileńſkiego Diſsidentes in Religione, profeſsyi Anglicorum, iako Pan Henryk Mones, i drugi Pan Reinholdt Witmacher Auguſtanæ profeſsionis ſą wzięci, na ktorą Propozycyą odpowiadaiąc Magiſtrat Wileńſki, tak ſię iuſtyfikował: iż Ławica Religii Rzymſkiey Katolickiey, z ktorey medietas Magiſtratus conſtituitur; niema w ſobie, ani cierpi żadnego Dyſsydenta in Religione, iakoż prosi ażeby wiecznemi czasy, według Praw Mieſkich i Ordynacyi Krolow Jchmościow i Wielkich Kſiążąt Litewſkich, przed Uniją nadanych i uczynionych; Dekretem Naſzym zabroniony był Dyſsydentom cuiuscunque Profeſsionis & ſectæ, acceſsus do Urzędu i Magiſtratu Mieſkiego. Tamże in continenti ozwał ſię Magiſtrat Religii Ruſkiey, ktory conſtituit alteram medietatem Magiſtratu Wileńſkiego, z tym: iż lubo Panow Dyſsydentow wyżey mianowanych do Ławice ſwey przyieli Anteceſsorowie ich, ieſzcze ante hoſtilitatem (z których ledwo teraz który in vivis ſuperſtes ieſt) uczynili to za Liſtem J. K. M. ktory, że miał bydź za Panem Monesem allegabant, więc iż na nich wymogła to authoritas Kſiążęcia Jmci Janusza Radziwiłły Woiewody Wileńſkiego, za nimi ſollicité interponowana, i inſze urgentes adferebant rationes. Pro parte zaś mianowanych Dyſsydentow allegowano: iż dawnieyſzych czasow practicabatur (iako mianowali kilka exempla) że ad Magiſtratum wzięci byli Diſsidentes infuncti Officio aż do śmierci, więc że ieden z nich iako to Pan Witmacher wynioſł ſię z Miaſta do inſzych Państw, przez co renuntiavit iuribus Civitatis & Magiſtratus, drugi Pan Mones za Konſenſem J. K. M. i za elekcyą Ordinum Civitatis obrany, wzięty do Ławice i od dawnego czasu w niey zoſtaie, owſzem Roku przeſzłego za Burmiſtrza obrany, do przyſięgi i funkcyi Urzędu ſwego przypuſzczony, ſine contradictione on ſkończył, proſił tedy ſe circa huiusmodi actum conſervari. My Komiſsarze J. K. Mości, wyſłuchawſzy obudwu ſtron kontrowerſyi, revisis Juribus, Privilegiis Miaſta, ponieważ z pokładanych i przed Nami czytanych, tychże Przywileiow i ordynacyi Mieſkich evidenter ſię pokazało; iż do Prawa Magdeburſkiego Miaſtu temu ſtołecznemu, ad inſtar Krakowa od Krolow Jchmościow i Wielkich Kſiążąt Litewſkich ante unionem nada-

nego, i do wſzyſtkich Urzędow Mieſkich, ſami tylko Ludzie Religii Katolickiey i Ruſkiey ſą przypuſzczeni, i Capaces deklarowani; a lubo to pauca declarantur exempla: iż przeſzłych czasow Diſsidentes in Religione do Rady Mieſkiey byli wzięci, to iednak iż contra cardinalia Jura Miaſta działo ſię, pro abusu Privilegiorum & exorbitantia uznawſzy, tym Dekretem naſzym nakazuiemy; aby in poſterum wiecznymi czasy do Rady Ławice, i na Urzędy wſzelakie Mieſkie, Poſpòlſtwo i Magiſtrat Wileńſki, tak Ławice Rzymſkiey iako i Ruſkiey, Ludzi diſsidentes in Religione iakieykolwiek profeſsyi i Sekty, inter Candidatos niepodawali, ani ich ullo prætextu za Burmiſtrzow, Radziec, Ławnikow, Piſarzow, i inſzych Officyaliſtow obierali, ani takim między ſobą Mieyſca zaſiadać, Officio fungi dopuſzczali, i owſzem aby ſię przeciwko temu opponowali, integritatem Praw ſwych przeſtrzegali, a to ſub nullitate electionis, i pænis na Magiſtrat ex arbitrio J. K. Mości, czasu contraventionis temu Dekretowi Naſzemu irremiſsibiliter extendendis. A co ſię dotycze teraznieyſzego in Magiſtratu zaſiadaiącego Szlachetnego Henryka Monesa Burmiſtrza, ponieważ ieſzcze ante hoſtilitatem, przez Urząd illius temporis, był do Rady za Reſkryptem J. K. M. (ut allegatur) wzięty, tedy w tym, ieżeli przy tym Urzędzie ad vitæ ſuæ tempora zoſtawać ma, pro declaratione do J. K. M. odsyłamy mocą tego Dekretu naſzego. Piſan w Wilnie Roku i dnia wyżey mianowanego. Jan z Zambrzy Zembrzycki Jnſtygator W. X. L. i Piſarz Komiſsyi J. K. Mości.

Anno 1669. Die 3. Octobris. Confirmatio Sereniſsimi Michaelis I. Regis Poloniæ & Magni Ducis Lithvaniæ, ſuper omnia jura, Libertates &c. Civitatis Vilnensis.

Michaël DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Ruſsiæ, Pruſsiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæ, Smolensciæ, Czernichowiæ Severiæque. Significamus præsentibus literis noſtris, quorum intereſt universis, præsentibus & futuris harum notitiam habituris: validiſsima Regum & Regnorum firmamenta, Principum erga Subditos clementia, Subditorum vero erga Principes Amor & obsequium, quibus concatenata imperia, ſolent eſse invincibilia. Proinde Nos poſteaquam Divina cooperante Providentia, per liberam omnium, Regni & M. D. L. electionem, Solium Regni conscendimus, ac regimen eiusdem per impoſitionem Capiti noſtro Diademmatis, prævio juramento tam per nos Reipublicæ, quam ab Ordinibus Regni & M. D. L. per Jnternuntios ſuos Nobis præſtito ſuscepimus, nullum majus noſtrum & Reipublicæ intereſse cenſuimus, quam ut omnes Subditi Regni Poloniæ, tempore felicis dominij Noſtri, ad meliorem in dies conditionem deveniant,

Liber-

Libertatum & immunitatum immarcescibilem retineant vigorem, facultatum vero secundos successus & incrementa consequantur; ita non solum de munificentia Nostra Regia, sed etiam memores juramenti Nostri, omnia jura, Privilegia, Libertates, immunitates, Decreta, Rescripta, & quasvis alias literas Ecclesiasticas & Sæculares, Personis cuiuscunque Status & conditionis ac Civitatibus a Serenissimis Regibus Poloniæ & Magnis Ducibus Lithvaniæ, Antecessoribus nostris, ante vel post unionem Regni, cum Magno Ducatu Lithv: initam clementissimé largitas, confirmamus & approbamus, atque eadem omnia iura & libertates, sacrosanctè & inviolabiliter observari, & observaturos Nos obstrinximus, cuius benevolentiæ & munificentiæ nostræ plena spe suffulti; Nobiles Samuel Szycik Zaleski Præconsul; Bartholomæus Cinaki Secretarius noster Consularis, Simon Kurowicz Secretarius & Notarius Vilnensis, uti Internuntij ejusdem Magistratus & Civitatis accesserunt, Majestatem Nostram in conspectu & præsentia Senatorum, Consiliariorum, ac Nuntiorum Terrestrium Regni & M. D. L. atque post delatam Nobis nomine Nobilium Advocati, Proconsulum, Consulum, Consularium, Scabinorum, totiusque Magistratus & universæ Civitatis Vilnensis, reverentiæ, fidelitatis ac subiectionis suæ obedientiam ac juramentum, humillimé supplicaverunt, ut omnia eorum Jura civilia Magdeburgensia, Privilegia, Libertates, immunitates, prærogativas, consvetudines, plebiscita, Decreta, sancita, Rescripta, per serenissimos divæ memoriæ Antecessores nostros & Magnos Duces Lithvaniæ ipsis concessa, authoritate nostra Regia approbare, confirmare & ratificare, debitæque executioni demandare dignaremur. Nos itaque habita præ oculis memoratorum Nobilium Advocati, Proconsulum, Consulum, ac totius Magistratus, universæque Civitatis Metropolitanæ Vilnensis, Singulari in Nos promptitudine, debita subiectione, devota observantia, qua Nos concordibus votis ad hoc inclitum Regnum gubernandum (DEI Omnipotentis sic favente clementia) una cum aliis statibus & Ordinibus Regni Magnique Ducatus Lithvaniæ, tam spiritualibus quam sæcularibus feliciter per Jnternuntios suos elegerunt, Regemque & Dominum suum habere voluerunt, attentaque fide, quâ ut omnibus temporibus, ita potissimum regnante Antecessore Nostro, Civitatem hanc sub turbulentissimo tempore, & variorum Hostium incursu, præcipue vero circa biennalem Arcis Vilnensis obsidionem, multa præclare po Salute & integritate Reipublicæ, cum magna Civilis sangvinis profusione, pecuniæque ad aliquot Centena Millia Florenorum Polonicalium largitione impensa, fortunæ dispendio, atque antea exilio per septem Annos perpesso, gessisse & excelluisse, & relatione Dominorum Consiliariorum Nostrorum liquet, tum etiam innixi verbo fideique Antecessorum nostrorum, qua se & successores

suos sacrosanctè omnia Iura & Privilegia memorati Magistratûs & Civitatis, observare polliciti sunt, nec ullis Constitutionibus in Commitiis Generalibus conditis vel condendis infringi diplomate suo, in Anno 1567. Die 16. Mensis Januarij dato assecuraverunt, iure merito supplicationi eorundem tamquam justæ, legitimæ, & rationi consonæ annuendum esse duximus, & de facto ex innata gratia & munificentia nostra Regia annuimus, atque omnia Jura, Privilegia inscriptiones, libertates, cessiones exemptiones, prærogativas, Decreta, sancita, rescripta, utpote Nobilitationem Personarum in Magistratu existentium, nec non libertates á suscipiendis hospitibus, cuiuscunque sint Status, conditonis, dignitatis & præeminentiæ, Personis solummodo in Magistratu existentibus servientes, liberam etiam facultatem suffragiorum non solum vim consilii, verum etiam Sententiæ habentium, inter Regni & M. D. L. Nuntios in quolibet Conventu, & Comitiis Regni tam Maioribus quam minoribus viventibus Nobis, & sub tempus Interregni peragi solitis, eidem Magistratui Vilnensi collatam; dein a Teloneorum solutionibus, Podvodarum, vecturarumque Armaturæ Bellicæ, exemptiones á provisionibus & sustentationibus Militum, ac extraditione iisdem Panis æstivi & hiemalis, libertationes, Literas, & Rescripta Serenissimorum Antecessorum nostrorum, & consvetudines, placita, Plebiscita, indulta, & alia omnia munimenta, quæ solum Civibus Vilnensibus jure Magdeburgensi Teutonico gaudentibus. & non aliis, in hac Civitate nostra Vilnensi competunt, liberando eos ab omni universorum tam Terrestrium Judicum, Palatinorum, eorumque vices seu locum tenentium, quam Tribunalitiorum, Mareschalcorumque Nostrorum, & quorumvis Commissariorum Nostrorum, in causis Civilibus, seu excessuum criminalibus, jurisdictione & potestate, inhærendo Articulo 35. Distinctionis tertiæ Statuti M. D. L. Constitutionibus comialibus Anni 1633. & Anni 1667. conservandoque eos in omnibus punctis & clausulis circa Decretum in Conventione generali Vilnensi, per olim Serenissimum Sigismundum Augustum Anno 1566. Die 16. Mensis Januarij latum & approbatum. Similiter quoque Commissiones binas, super reddendis rationibus & proventibus, reditibus, nec non expensis civilibus annuis Anno 1629. & Anno 1646. & Anno 1647. per Magistratum seu eorum Procuratores, cum Communitate peractas, & manibus Commissariorum subscriptas, Sigillisque eorum communitas. exactionem super via strata alias *Brukowe* dictum, & super Pontibus in Fluvio *Wilenka* nuncupato, extra Portam Religiosorum Patrum Bernardinorum, & Spascensem existentibus, eidem Civitati Vilnensi vigore Privilegii Sigismundi III. in Anno 1630. Die 18. Mensis Junij dati, & alios omnes Civitatis proventus, census, tam à pensa Libraria, quam à mensuris frumenti & liquorum variorum, & aliis quibusvis locis, macellis, Scamnis,

in Civitate Vilnensi exstantibus, Jus Patronatus & collationem super Præposituras Templorum, & Xenodochiorum Vilnæ existentium, quæ Magistratui ab antiquo competunt, Decretum Relationum propriarum Serenissimi Joannis Casimiri, ratione incorporationis eidem Civitati Vilnensi Advocatiæ, Inter Generosum Andream Kotowicz Notarium M. D. L. Capitaneum Grodnensem, Burgrabium Arcis Vilnensis, & Nobilem Magistratum, Comunitatemque Civitatis Vilnensis in Anno 1667. Die 15. Mensis Januarij latum Ordinationem Contuberniorum, Artificum, Mechanicorum, ac præscriptionem eisdem per Magistratum Articulorum, meliorationemque eorumdem a Nobis, vel Antecessoribus Nostris impetratorum, Privilegio Sigismundi Augusti in Anno 1552. Die 22. Decembris datam, ab iisdem Contubernijs ex Annuis, & contubernalibus, eorum reditibus & proventibus calculationis Eidem Magistratui, juxta Privilegia & Decreta Servientem, exdivisionemque Lapidearum in tres Partes pro suscipiendis Judicibus Tribunalitiis M. D. L. per Commissarios factam, & Constitutione Anni 1667. approbatam, nec non omnes alias prærogativas, immunitates & libertates eidem Civitati nostræ Vilnensi, per Prædecessores nostros Serenissimos olim Reges Poloniæ & Magnos Duces Lithvaniæ, utpote Vladislaum Jagiellonem, Vitoldum, Vladislaum Jagiellonidem, Casimirum, Alexandrum, Sigismundum I. Sigismundum Augustum, Henricum, Stephanum, Sigismundum Tertium, Vladislaum IV. ac novissime Joannem Casimirum, aliosque omnes Reges, Principes Duces, Monarchas Regni Poloniæ & M. D. L. Prædecessores Nostros, nec non statust, Ordines, & Proceres Regni, simul, conjunctim aut divisim, Nobilibus Advocato, Præconsulibus, Consulibus, Scabinis & Notariis, totæque Civitati prædictæ Vilnensis datas & concessas. Quorum omnium Jurium, Libertatumque, Privilegiorum & prærogativarum, tenores in præsenti diplomate non insertos, & non expressos, pro insertis & expressis, & de verbo ad verbum inscriptis habere volumus, in omnibus eorum punctis, conditionibus, clausulis, articulis, Paragraphis, capitulis, tenoribus, ita ut generalitas specialitati, & specialitas generalitati minime derogare possit; confirmandum, approbandum, ratificandum, & roborandum, ac in debitam executionem deducendum esse duximus, prout ex nunc & de facto in perpetuum, approbamus, ratificamus, confirmamus & roboramus, atque in debitam executionem ut deducantur habere volumus, decernendo ea omnia & quælibet eorum in specie & genere, perpetui roboris & valoris vim habitura, perpetuo & in ævum præsenti Privilegio Nostro mediante. Jn cuius rei fidem & evidentius Testimonium præsentes manu nostra subscriptas, Sigillo M. D. L. communiri mandavimus. Datum Cracoviæ, in Comitis felicis Coronationis Nostræ, Die Tertia Mensis Octobris, Anno Domini Mille-

ſimo Sexcenteſimo Sexageſimo Nono, Regni Noſtri Anno Primo. Michael Rex. Sigillum Majus M. D. L. appensile Recepit Alexander Kotowicz Scholaſticus Vilnensis S. R. M. Secretarius, & Majoris Cancellariæ M. D. L. Regens.

Roku 1684. Dnia 20. Maja. Dekret Komiſsarſki między J. X. Symonem Rodziewiczem, Proboszczem Kościoła SSS. Tròycy Ritus Romani, a Szlachetnym Magiſtratem Wileńſkim i Prowizorami ferowany, w Roku zaś 1723. Januarij 23. dnia w Grodzie Wileńſkim aktykowany.

ROKU Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Oſmdzieſiąt Czwartego, Mieſiąca Maja, Dnia Dwudzieſtego. Przed Nami Benedyktem Janem Zahorſkim, z Bożey i Stolicy Apoſtolſkiey Łaſki, Biſkupem Malleńſkim, Suffraganem Zmudzkim, Kuſtoſzem Prałatem Wileńſkim, Marcianem Boguſławem Polſkim, Staroſtą Oſzmiańſkim, Komiſsarzami od J. K. M. Dekretem Zadwornym Aſsesorſkim z oczewiſtey kontrowersyi w Roku przeszłym 1681. Mieſiąca Junij Dnia 19. na rozſądzenie Sprawy niżey wyrażoney, oſobliwym od J. K. M. przy Dekrecie Liſtem naznaczonemi i zeſłanemi, za tymże Dekretem J. K. M. Zadwornym Aſseſorſkim, i Liſtem do Nas wydanym, agitowała ſię Sprawa i akcya, między Wielebnym Kſiędzem Symonem Kazimierzem Rodziewiczem, Proboszczem Kościoła i Szpitalu Swiętey Tròycy, ritus Romani Wileńſkim, z iedney Aktorem, a Szlachetnym Lantwoytem, Burmiſtrzami, Raycami, Ławniknmi, i całym Magiſtratem Wileńſkm, także Prowizorami, z drugiey ſtrony pozwanymi, do uczynienia liczby z Jnwentow wſzelkich z Dóbr Kościołowi S. Tróycy i Szpitalowi przy nim będącemu, tak leżących iako i ruchomych, & quoquo modo należących, a zatym i rozchodow, á tempore non factæ calculationis, a po uczynioney kalkulacyi do przyſłuchania Decyzyi w tey Sprawie ſalva non niſi à definitiva ſententia do Sądu J. K. M. Zadwornego Aſseſorſkiego appellatione. Na terminie tedy dziſieyſzym dnia iedenaſtego Marca w Roku teraznieyſzym, za odnowionym porządkiem z Prawa Poſpolitego obwieſzczeniem, po ufundowaniu in loco loci na Ratuſzu Wileńſkim dnia, òſmego Mensis, & Anni ejusdem præsentis Juryzdykcyi naſzey Komiſsarſkiey, i za reiektą dnia dzieſiątego eiusdem po przydaniu Szlachetnemu Magiſtratowi i ich Prowizorom Patrona, którego ſobie znaydą; Jn conservato tempore przypadłym, Wielebny X. Symon Rodziewicz Proboſzcz Kościoła i Szpitala S. Tróycy Ritus Romani, ſam personaliter ſtawaiąc wnioſł: iż Szlachetny Magiſtrat Wileńſki zapozwany był do Sądu J. K. M. Zadwornego Aſsesorſkiego oto: iż on ſprzeciwiaiąc ſię Dekretowi Nayiaśnieyſzego *ś. p.* Króla Jmci Michała, z oczywiſtych

wistych Kontrowersyi, na Sądach Relacyinych między tymże J. X. Proboszczem, a Szlachetnym Magistratem Wileńskim ferowanemu, liczby z Prowentow Kościoła i Szpitala SSS. Tróycy, i z onych exepens in præsentia Aktora teraznieyszego, od niemałego czasu nieczynili, ani Szafarzow swoich de perceptis & expensis niesłuchali, naostatek iż tenże Szlachetny Magistrat Wileński prowizyą á tot Annis, J. X. Proboszczowi cum salario należącą nieoddał i nieoddaie, w tey tedy sprawie Sąd J. K. M. suspensa cognitione pænarum Contraventionis, & damnorum, litisque expensarum Komissyą potrzebną bydź uznał, a na dowod tego tenże X. Proboszcz, facta ejusmodi inductione, Dekret J. K. M. Zadworny Asseforski pro informatione Sądu Naszego czytał, in genere taki: Jan III. z Bożey Łaski Król Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantski, Smoleński, Podolski, Podlaski, Kijowski, Wołyński, Siewierski, i Czernichowski. Oznaymuiemy tym Listem Dekretem Naszym iż przed Nami i Sądem Naszym Zadwornym Asseforskim, za Pozwem Mandatem naszym, agitowała się Sprawa między, Wielebnym X. Symonem Rodziewiczem, Proboszczem Kościoła i Szpitala S. Tróycy Ritus Romani Wileńskim, Plebanem Wasiliskim z iedney Aktorem, a Urodzonym Bartłomieiem Cynakim, Sekretarzem Naszym Woytem Wileńskim, tudzież Szlachetnemi Burmistrzami, Raycami, Ławnikami Miasta Naszego Wilna, z drugiey strony; pozwanemi o to: iż pozwani sprzeciwiaiąc się Dekretowi Nayiaśnieyszego Antecessora Naszego Króla Jmci Michała, z oczywistey kontrowersyi na Sądach Relacyinych, między pozwanemi a Załuiącym Aktorem ferowanemu, oto: żeby z liczby rachunkow różnych, z Jnwentarzow do pomienionego Probostwa i Szpitala należących, wespół z Prowizorami i Szafarzami od Pozwanych postanowionemi, Załuiącym Aktorem czynili, czego nigdy po wyż mianowanym Dekrecie nieuczynili, i czynić niechcą, ani prowizyi Xiędzu Proboszczowi należytey nieoddaią, przez co w winy prawne podług Prawa popadali, a przez to wielka krzywda i uyma Kościołowi Bożemu i Szpitalowi ubogiemu dziać się musi, iako to samo szerzey i dostateczniey Pozew eo nomine w sobie wyniesiony wyraża, na terminie tedy ninieyszym dnia Trzeciego Junij Anni currentis, z pomienionego Pozwu, Mandatu, także z Regestru Sądowego, post beneficium additionis Patroni, & concessam ad copias Mandati Szlachetnemu Magistratowi Wileńskiemu dilationem, przypadłym; za przywołaniem stron do Prawa przez Szlachetnego Symona Chryszczonowicza, Generała naszego Zadwornego W. X. L. gdy Urodzony Kazimierz Witakowski, Plenipotent od Wielebnego X. Symona Rodziewicza, Proboszcza Szpitalnego ad ædes Sanctissimæ Trinitatis Ritus Romani w Wilnie będącego, do indukcyi propozycyi w Sprawie teraznieyszey accedere chciał; tedy Urodzony

 Andrzey

Andrzey Pežarſki, Patron Sprawy Szlachetnego Magiſtratu Wileńſkiego, nomine onych Dylacyi użyczenia na kopią ſpraw affektował. My Krol przez Panow Rad i Urzędnikow Naſzych dwornych, na Sądach Aſseſorſkich zaſiadaiących, tey Sprawy poſłuchawſzy, a bacząc beneficium expetitum Copiarum de jure bydź concefsibile, przerzeczoney na Kopią Spraw Szlachetnemu Magiſtratowi Wileńſkiemu użyczamy dylacyi, i aby Wielebny X. Rodziewicz Proboszcz Kościoła SSS. Tróycy kopią *Spraw*, ktorych ad probationem propoſitionis causæ ſuæ zażywać będzie, ſtronie ſwey przeciwney dał nakazuiemy, a Sprawę teraznieyſzą, do dnia Dziewiętnaſtego Junij Anni præsentis odkładamy. Na dniu tedy Dziewiętnaſtym Junij ex conſervato termino przypadłym, za przywołaniem ſtron do Prawa przez Generała przerzeczonego Naſzego Zadwornego W. X. L. od Wielebnego X. Rodziewicza, tenże Urodzony Kazimierz Witakowſki, a od Urodzonego Woyta i całego Szlachetnego Magiſtratu Wileńſkiego, wyżey wyrażony Urodzony Andrzey Pežarſki Patronowie, ſtanąwſzy, prawnie ſię z ſobą rozprawowali; a zatym Actoreæ Partis Plenipotent iteruiąc propozycyą mandatową, pokładał Dekret Komiſarſki Wielmożnego, Wielebnego w Bogu, i Urodzonego Albrychta Staniſława Radziwiłły Kanclerza W. W. X. L. Krzyſztofa Rudominy Duſiackiego Kaſztelana Połockiego, Franciſzka Jsaykowſkiego Referendarza W. X. L. Krzyſztofa Przecławſkiego, Kanonika Wileńſkiego R. 1646. Dnia 18. Septembra między Wielebnym niegdyś Symonem Łęckim Proboſzczem na tenczas Kościoła SSS. Troycy, a Szlachetnym Magiſtratem Wileńſkim. Także Dekret Sądow Relacyinych za Nayiaśnieyſzego ſ. p. Króla Jmci Michała Anteceſsora Naſzego, między Szlachetnym Magiſtratem Wileńſkim, a Wielebnym X. Rodziewiczem Aktorem teraznieyſzym w R. 1672. Dnia 4. Apryla w Warſzawie z oczywiſtych kontrowersyi ferowane, któremi dowodził: że do rachunkow Prowizorow rocznych i do poſtanowienia Kontraktow, o Kamienice, Domy, i inne Grunta Szpitalne, do wſzelkich innych koło Szpitalnych Dóbr konſerwacyi, Proboszcz należeć ma. Exhibuit inſuper Liſty upominalne dwa, od tego ſ. p. Kròla Michała do Magiſtratu Wileńſkiego w tey ſamey Sprawie z Kancellaryi W. X. L. wydane, którym to Dekretom i Liſtom Naſzym Upominalnym, że evidenter Magiſtrat Wileńſki ſprzeciwiaiąc ſię; pewne Kamienice, Domy, i Pałace Szpitalowi przy Kościele *SSS.* Trόycy będącemu, ex vi fundacyi od Nayiaśnieyſzego Króla Jmci Zygmunta III. Anteceſsora naſzego, wydaney ſłużące, one in præiudicium produkowanego Dekretu Komiſsarſkiego, komu chcąc po libitu ſuo zawodzą i arędują, prowentami Szpitalnemi które temuż Wielebnemu Proboſzczowi conſtare maią w niewiadomości, i w niebytności onego dyſponują, a co więkſza, liczby retent z Czynszow Kamienic, i Domow

Szpi-

Szpitalnych przeszłemi czasy niewydanych, i innych z Przychodow i rozchodow Szpitalnych, ktòra ma bydź podług czytanych Dekretow, præsente illo czynione; nie czynią, po gotowiu do Rad swych in rem & bonum Szpitala służących niezażywaią, ani onemu należytą Prowizyą daią, wniosł, o co wszystko Protestacyą eo nomine zanieśioną przeczytawszy, ażebyśmy na Szlachetnym Magistracie Wileńskim pænas contraventionum uznawszy, onemuż przed Wielebnym X. Rodziewiczem Proboszczem Kościoła Ss. Tróycy Szpitalnym, kalkulacyą ze wszystkich dochodow i rozchodow Kościoła i Szpitala Ss. Tròycy od niemałego czasu nieodprawowaną nakazali, Prowizyi X. Proboszczowi tegoż Kościoła, od niemałego czasu zatrzymaney exolutionem, prævia w Kancellaryi naszey Dekretowey W. X. L. liquidatione uznali, & in futurum aby stosuiąc się do Prawa i Dekretow, Relacyinego i Komissarskiego, do wszelkich Kościołow i Szpitala Ss. Tróycy X. Proboszcz należał, obrzędow i prowentow i rozchodow decerni potrzebował; na ktòrą takową illacyą strony przeciwney Patron, replicando opposuit: iż Wielebny X. Proboszcz pomienionego Szpitala i Kościoła Ss. Tròycy iako incompetens Aktor, tak incompetentem przeciwko Szlachetnemu Magistratowi instituit actionem, ponieważ tak Dekret Relacyiny iako i Komissarski, od strony przeciwney produkowany, nie Magistratowi z Prowentow Szpitalnych kalkulacyą czynić, lecz Prowizorowi przed Magistratem in Assistentia tylko X. Proboszcza każącego, Przywileiem fundationis dowodził; ieżeli tedy Prowizor Szpitala Ss. Tróycy nieczynił Kalkulacyi przed Magistratem, Magistrat oto aget, i tego postrzegać powinien, a nie X. Proboszcz, ktòrego tylko Assystencya przy Magistracie circa calculationem z Prowentow Szpitalnych bydź ma; a zatym uwolnienia Magistratu Wileńskiego ab Actoratu & actione incompetenti X. Proboszcza Ss. Tróycy Szpitalnego affektował. My Kròl przez Panow, Rady i Urzędnikow naszych Dwornych na Sądach Assesorskich zasiadaiących, tey sprawy przesłuchawszy, i onę dobrze wyrozumiawszy, ponieważ Pars Actorea deduxit Relacyinym i Komissarskim Dekretami, z oczywistey kontrowersyi ferowanymi: że Wielebny X. Proboszcz Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy w Wilnie będącego, powinien o Prowentach Szpitala i Kościoła pomienionego wiedzieć, i wszelkim adesse z tych Prowentow i rozchodow Kalkulacyom, przeto i Wielebny X. Rodziewicz ad præsens przed Sądem Naszym słusznie agit, z tych miar adinventa competentia actoratus & actionis, przeciwko Szlachetnemu Magistratowi Wileńskiemu stronom procedere nakazuiemy. Jn Procedendo tedy, gdy Urodzony Kazimierz Witakowski powtòrzywszy Propozycyą wyżey suo loco wyrażoną, ponieważ Magistrat Wileński Dekretowi Relacyinemu i Upominalnym Listom, eo nomine do Magistratu Wileńskiego, od

Nayiaśnieyszego Antecessora Naszego Krola Jmci Michała wydanym sprzeciwiaiąc się, kalkulacyi od czasu niemałego, z Prowentow Kościołowi toties wspomnionemu Ss. Troycy i Szpitalowi przy nim będącemu, należących nieuczynili, pœnas contraventionis podobnym sposobem na Magistracie Wileńskim urgebat, & in futurum aby tenże Magistrat Wileński, Kalkulacyą z Prowentow Dobr Szpitalnych przed Wielebnym X. Proboszczem Ss. Troycy, teraz & in tempore będącym Sukcessorem Jego czynili, i wewszystkim podług Dekretu Relacyinego i Komissarskiego sprawili się, Prowizyą Proboszczowi płacili, szkody, nakłady prawne prævia liquidatione w Kancellaryi Dekretowey W. X. L. zapłacili, instabat; tedy Patron Szlachetnego Magistratu Wileńskiego opposuit: iż naymniey Magistrat Wileński tak Dekretom Komisarskiemu, iako i Relacyinemu, także i Listom upominalnym niesprzeciwił się, bo słuchaiąc liczby Prowizorow de medio sui obranych, z Dobr Szpitalnych i Prowentow ich, zawsze Wielebnego X. Rodziewicza, iako Proboszcza Kościoła Ss. Troycy, do takowey invitabat kalkulacyi, ktorey że per totum niechciał nigdy adesse, i owszem podczas następuiącey kalkulacyi, consulto se subtraxit, albo z Wilna precz odiechał, lubo ex vi Fundationis przy Kościele Ss. Troycy rezydować powinien; Exinde Magistratus inculpari niemoże, ażebyśmy Magistrat Wileński a pœnis contraventionis uwolnili, domawiał się i prosił. My Krol przez Panow Rad i Urzędnikow naszych Dwornych na Sądach Assesorskich zasiadaiących, tey Sprawy wysłuchawszy, i oney z wnoszonych ab utrinque kontrowersyi, dobrze wyrozumiawszy, non descendendo na ten czas ad cognitionem Dekretowi Relacyinemu i Listom upominalnym, per actoream partem judicialiter produkowanym, i owszem suspensa cognitione ejusmodi contraventionis, a podobnym sposobem, suspensa cognitione damnorum, & litis expensarum in causa præsenti erogatarum, Komissyą potrzebną bydź uznaiemy, pro sua peragenda, Komissarzow naszych osobliwym Listem naszym naznaczonych zsyłamy, ktorzy zniosłszy się z sobą, o czasie wyiazdu swego, i onym obiedwie strony obwieściwszy ad locum loci do Miasta Wilna ziadą, i tam na Ratuszu po ufundowaney non obstante absentia unius vel duorum, Juryzdykcyi Komissarskiey liczby z Prowentow wszelkich z Dobr Kościołowi Ss. Troycy Ritus Romani, i Szpitalowi przy nim będącemu, tak leżących iako i ruchomych, & quoquomodo należących, a zatym i rozchodow à tempore non factæ calculationis, Magistratu Wileńskiego, i Prowizorow pomienionego Kościoła i Szpitala sub titulo Ss. Troycy w Wilnie będącego, in præsentia X. Rodziewicza, iako Proboszcza wysłuchawszy, a po wysłuchaney i odebraney kalkulacyi, tę Sprawę (salva do Nas i Sądu Naszego Assesorskiego non nisi á definitiva sententia appellatione permanente) finaliter rozsądzą i u-

spo-

ſpokoią mocą ninieyſzego Dekretu Naſzego, do którego na większą powagę Pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warſzawie Dnia Dziewiętnaſtego Mieſiąca Junij Roku Pańſkiego Tyſiąc Sześćset Oſmdzieſiąt Pierwſzego, Panowania Naſzego Siodmego Roku U tego Dekretu podpisy Rąk temi ſłowy: Dominik Mikołay Kſiążę Radziwiłł Podkanclerzy W.X. L. Pieczęć mnieyſza W. X. L. Kazimierz Michalſki Piſarz Dekretowy W. X. L. Za tym Dekretem Liſt J. K. M. P. N. Miłościwego do Nas Komiſsarzow w tey ſprawie wydany ſeriei talis: Jan III. z Bożey Łaſki Król Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Smoleńſki, Podlaſki, Siewierſki, i Czernichowſki. W Bogu Wielebnym Kſiężom Mikołaiowi Stefanowi Pacowi Biſkupowi Wileńſkiemu, Benedyktowi Zahorſkiemu Kuſtoſzowi Prałatowi Wileńſkiemu. Urodzonym Boguſławowi Polſkiemu Oſzmiańſkiemu, Piotrowi Rudominie Duſiackiemu Podwoiewodziemu Wileńſkiemu Starodubowſkiemu Staroſtom, uprzeymie i wiernie nam miłym Łaſka Naſza Królewſka. Oznaymuiemy Uprzeymości Wierności Waſzey, iż daty niżey wyrażoney przed Nami i Sądem Naſzym Zadwornym Aſseſorſkim agitowała ſię Sprawa między Wielebnym X. Symonem Rodziewiczem Proboszczem Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy Ritus Romani Wileńſkim z iedney Aktorem, i Urodzonym Bartłomieiem Cynakim Woytem, tudzież Szlachetnemi Burmiſtrzami, i całym Magiſtratem Wileńſkim, o rzecz w Dekrecie Sądu Naſzego Aſseſorſkiego wyrażoną, w którey Sprawie Sąd Naſz Aſseſorſki z oczywiſtey obudwu ſtron kontrowersyi, ſuspensa cognitione contraventionis, a podobnym ſposobem ſuspensa cognitione damnorum & litis expensarum Komiſsyą potrzebną bydź uznał, iako to ſzerzey w Dekrecie Sądu naſzego Aſseſorſkiego wyrażono, do tey tedy Sprawy uprzeymości WW. za Komiſsarzow naznaczamy, i z ſyłamy, żądaiąc po uprzeymości WW. abyście znioſłſzy ſię z ſobą o czasie wyiazdu ſwego, i o onym obiedwie ſtrony obwieściwſzy ad locum loci do mieysca Wilna z iachali, i tam na Ratuſzu po ufundowaney non obſtante unius vel duorum absentia Juryzdykcyi Komiſsarſkiey, liczby z Prowentow wſzelkich Dobr, Kościołowi Ss. Tróycy Ritus Romani i Szpitalowi, przy nim będącemu tak leżących iako i Ruchomych, quoquomodo należących, a zatym i rozchodow, à tempore non factæ Calculationis Magiſtratu Wileńſkiego i Prowizorow pomienionego Kościoła i Szpitala, in præsentia Wielebnego Kſiędza Rodziewicza iako Proboszcza wyſłuchali, a po wyſłuchaney i odebraney kalkulacyi tę ſprawę ſalva non niſi do Sądu naſzego Aſseſorſkiego á Definitiva ſententia apellatione permanente, finaliter rozſądzili i uſpokoili, i wewſzyſtkim podług Dekretu Sądu Aſseſorſkiego ſprawili ſię, uczynicie to uprzeymie i WW. dla Łaſki Naſzey, a z powinności ſwey. Dan

 w War-

w Warszawie Dnia 19. Miesiąca Junij Roku Pańskiego 1681. Panowania naszego 7. Roku, u którego listu podpisy Rąk tymi słowy, Dominik Mikołay Xiąże Radziwiłł Podkanclerzy W. X. L. Pieczęć mnieysza W. X. L. Kazimierz Puchalski Pisarz Dekretowy W. X. L. które to oboie Instrumenta przeczytawszy, abyśmy Magistratowi Wileńskiemu z Ich Prowizorami podług Dekretu Relacyinego wyżey suo loco namienionego, in Præsentia Jmci Xiędza Proboszcza Kościoła *Ss.* Tróycy, przed sobą z prowentow i rozchodow *Szpitala* i Kościoła *Ss.* Tróycy wszelkich, per Annos Regestra pokładać i kalkulować się nakazali Instabat *Szlachetny* Pan Jan *Sebestyanowicz* Pisarz Burmistrz Radziecki Wileński za domawianiem się Jmci Xiędza Proboszcza o policzenie Regestrow i o uczynienie kalkulacyi odkładu do zebrania się i zgromadzenia całego Magistratu Wileńskiego, także Prowizorow i do pokładania Regestrow ad Causam præsentem należących terminu uczynienia affektował. My tedy Komissarze J. K. M. ważaiąc meliorem affectum tey *Sprawy*, przez większe, Magistratu Wileń: i PP. Prowizorow frekwencyi, tudzież przez położenie perceptarum & expensarum Regestrow, ażeby *Szlachetny* Magistrat Wileński i PP. Prowizorowie Kościoła i *Szpitala* *Ss.* Tróycy Regestra Prowentow i rozchodow porządnie iako należy sporządzone przygotował, i z onemi sine ullis ulterioribus dilationibus exceptionibus iako in Causa Ecclesiæ privilegiatæ, Dnia 19. Kwietnia w Roku teraznieyszym, na skuteczną rosprawę i uczynienie kalkulacyi Compareant, nakazaliśmy. A gdy Dzień Dziewiętnasty z odkładu naszego Kwietnia przypadł tenże Wielebny Xiądz Proboszcz Kościoła, i *Szpitala* *Ss.* Tróycy actor negotij præsentis, gdy sposobem wyżey wyrażonym Instancyą, aby Magistrat przy podanych Regestrach kalkulował się, czynił *Szlachetny* Magistrat przez *Szlachetnego* *Sebestyanowicza* na Kopią z Dekretu *s. p.* Nayiaśnieyszego Króla Jmci Michała Relacyinego, i z Dekretu Asseso rskiego z którym actus Commissionis odprawuie się i z innych wszystkich spraw, któreby miał Jmc Xiądz Proboszcz in tractu Negotij ulterioris inducere, Dilacyi uczynienia potrzebował, o którą i Xiądz Proboszcz wzaiem instando, Kopij sobie daney od Magistratu z spraw które in Contrarium produkowane będą urgebat, My Komissarze J. K. M. luboby expetita dilatoria exceptio Copiarum, currere niemogła, ex quo dilatio supra dilationem dari nequit, gdyż sine ullis ulterioribus Juris beneficijs & exceptonibus pozwolona była do dnia dzisieyszego reiecta; że iednak Xiądz Proboszcz oney non contradicit, i owszem sobie od Magistratu Wileńskiego dania Dokumentow potrzebuie, przeto użyczywszy obudwum stronom na *Kopią* Spraw Dylacyi do dnia 26. *Kwietnia* Anni Curren: odkładamy. Dnia tedy 26. *Kwietnia* Pan Jan *Swerutowski* Patron *Sprawy* Wielebnego *Xiędza* *Proboszcza* *Kościoła* i

Szpi-

Szpitala do wyżey wyrażoney Referuiąc ſię Inſtancyi, Calculum fieri decerni potrzebował, Szlachetny Pan Stefan Moroz od Magiſtratu w noſił, iż co ſię tknie ratione Salarij Wielebny Kſiądz Proboszcz Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy będąc Aktorem, ratione Prowentow, dochodow, i rozchodow, actoratum prætendere nie może; ponieważ J. K. M. jako ſupremus Collator præfatæ præpoſituræ, Calculationem proventuum, iuż w Generalną inkludował Komissyą, ktòra hucusque non finita, ale cæpta continuabitur, zaczym ſubmittuiąc ſię ratione ſalarij rozprawić, quo ad Calculum faciendum z Prowentow Szpitalnych incompetentem adveniri Actoratum affektował. *Tandem Szlachetny* Pan Jan Sebeſtyanowicz produkował Przywileia Nayiaśnieyſzych Królow Jchmościow Zygmunta I. i Zygmunta Auguſta, dowodząc: iż Królowie Jchmość, inter alias Gratias vel munificentias, Kościołowi Ss. Tróycy i Szpitalowi przy nim będącemu præſtitas, nadali, Moſt na Rzece Wilij, z którego Prowenta do Szpitala Ss. Tróycy applikowali, po przeczytaniu zaś rzeczonych Przywileiow, na oſtatek Nomine ſuo vel totius Magiſtratus Vilnen: nihil derogando Juris Maieſtatis, Privilegijs Civitatis, oraz ſalve ſobie in foro fori w pretensyach ſwoich do Jmci X. Proboſzcza, zachowuiąc Regeſtra perceptowe, i Expensowe podać, a ad Calculum przyſtąpić deklarował, iakoż tenże Pisarz Officij Consularis Vilnen: in Persona totius Magiſtratus przyſtępuiąc ad Calculum, ad requisitionem vel Jnſtantiam Kſiędza Proboszcza, personas Prowizorow Rocznych, i ich Szafarzow, cum ſpecificatione oſob za Burmiſtrzowſtwa czyiego, który Szafarzem był in ſcripto podał, prosząc to Negotium do dnia 28. præsen differri. My tedy J. K. Mości Komiſsarze pro informatione akceptowawſzy Regeſtr Prowizorow i Szafarzow podany, kalkulacyą do Dnia 28. odłożyliśmy. Za przypadnieniem zatym dnia 28. currentis Jnſtante 2*do* Domino Præpoſito (Szlachetny Magiſtrat Wileńſki do rozprawy i Kalkulacyi przyſtępuiąc, Regeſtra a tempore non factæ calculationis to ieſt od Roku 1664. podał,) My zatym Komiſsarze J. K. M. chcąc plenam ac Sufficientem mieć z Regeſtrow przed nami Judicialiter pokładanych Informationem, dla przeyrzenia ſię w onych, Regeſtra do ſiebie wziąć rozkazaliśmy, termin Kalkulacyi dalſzey do dnia 15. Maja przypadł, Wielebny Kſiądz Proboszcz wnioſł, iż Regeſtra ktòre ſą Judicialiter przed nami produkowane, nie ſą Autentyczne ani podpisane Ręką Magiſtratu, który powinien każdego prowizora, przy wyyściu Roku tego, wyſłuchać liczby, i onego kwitować, do tego że Szlachetny Magiſtrat difficultavit negotium, kiedy pewności przychodow i rozchodow nieczyni, lecz quot annis inſze Prowenta i inne Expensa pokazuie, a żadnych Kontraktow ad Comprobationem Regeſtrow produkowanych niepokłada, czyniąc to na zatrudnienie Kalkulacyi, zatym ażeby Magi-

ſtrat Wileńſki Dekreta Kwitami Comprobet, Kontraktami, zapiſami Jnſtabat. (Ex adverso Szlachetny Stefan Moroz Rayca Wileńſki, ſwoię, i całego Szlachetnego Magiſtratu explikacyą wnoſił, iż Magiſtrat Wileńſki principaliter do Prowentow Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy należących, quot annis obiera Prowizorow, ktòrzy gdy ſwego Roku z Prowizorſtwa uſtępuią, Magiſtratowi Kalkulacyą czynią, Magiſtrat zaś teraz iako Juratus, bona fide Regeſtrow Przychodow, i Rozchodow Kościelnych i Szpitalnych Ss. Tróycy podaie, ſą do tego PP. Prowizorowie in vitis będące, którzy rationes ſuæ functionis peractæ dadzą. Ci zaś ktòrzy fatis ceſserunt, od tak wielu lat i iuż ſię coram Divino ſprawili Tribunali, iż in disquiſitionem pociągnieni bydź niemogą, co do inſtancyi Kſiędza Proboszcza Ss. Tròycy Kościoła, gdzie aby Magiſtrat Kwitami i Kontraktami przychodow i rozchodow probował; wnioſł, iż iako z przewozu i Moſtu, Conſtare niemożno pewności Przychodu, Ex eo że czasem więcey, czasem mniey przychodu będzie, tak tych rzeczy mianowicie przy budynkow, na co Expensa pokazuią ſię w Regeſtrach, certitudo ut exprimatur nie podobno, zaczym ażebyśmy w Regeſtra Fideliter, vel exacté podane weyrzawſzy i calculationem od Magiſtratu odebrawſzy on kwitowali, & ab actione ulteriori uwolnili; wnoſił i domawiał ſię) My tedy Komiſsarze J. K. M. za domawianiem ſię Jmci Kſiędza Proboszcza, kwitami i inſzemi Dokumentami Regeſtra komprobować nakazawſzy termin, dalſzego progreſsu ſprawy do dnia 17. Maja, Anni præsentis konserwowaliśmy, qua ſtante termini Conservatione, na werefikacyą Regeſtrow i ieżeli Ubogich w Szpitalu będących, utriusque ſexsus, należyta podług podanych Regeſtrow dochodziła pensya, tudziesz Reſtauracya ieżeli iaka ieſt Kamienic, do Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy należących na Reſtauracyą, ktòrych Magiſtrat quot Annis w ſwoich Regeſtrach łożone podaie, Expensa zeyść umyśliliśmy, iakoż z ſzedłſzy do Szpitala, gdyśmy weryfikowali, każdą Oſobę z Szpitala Męſkiey, i Białey Głowy zwawſzy do ſiebie, podług Regeſtru examinowali, patuit iż więcey w Regeſtrach położono, a niżeli Oſobom Szpitalnym dochodziła, co kontynuowawſzy, ſzliśmy do Kamienicy Szpitalney ad latus Kościoła Ss. Tròycy będącey, gdzie poniekąd reſtaurowaną przez Szlachetnego Pana Jana Romanowicza Raycy Wileńſkiego, za Prowizorſtwa onego oglądaliśmy, po takowey przez nas odprawioney weryfikacyi Dnia 17. Maja w Roku teraźnieyſzym, iako na terminie ex Reiecta przypadłym, Actum Comiſsionis Continuavimus, gdzie Wielebny Kſiądz Proboszcz dla lepſzey Sądu naſzego informacyi ſkript in causa præsen: Judicialiter podał, ktòry ieſt in tenore tali. (Deſideria & poſtulata w Roku 1684. Mieſiąca Maja Dnia 13. Kſiędza Symona Rodziewicza, Proboſzcza Szpitala Ss. Tróycy Ritus Romani, do JJ. WW. Jchmościow PP. Komiſsarzow

rzow

rzow i WW. na tę Komiſsyą z Szlachetnym Magiſtratem Wileńſkim a Prowizorami tegoż Szpitala przełożone, Ponieważ Dekret ś. p. Nayiaśnieyſzego Króla Michała Relacyiny, zleca Jchmościom PP. Komiſsarzom ſtanowienie prowizyi, Xiędzu Proboszczowi przy Kościele Szpitalnym Ss. Tróycy Wileń: tudziesz za Liſtem upominalnym teraznieyſzego ſzczęśliwie panuiącego Nayiaśnieyſzego Króla Jmci Jana Pana Pana Miłościwego, tedy przy nowey Kollacyi do tego Kościoła, niech nowa Rewizya i ordynacya będzie ſtanowiona, Supplex oto proſzę uważywſzy) prout ad libitum videbitur WW. Jchmościow PP. w Bogu Wielebnych Kaznodzieiow, Organiſtow, Kantorow, Zakryſtyana, i Miniſtransa, gdyż Dom Boży potrzebuie ſług ſwoich, Ciż potrzebuią ſuſtentamentu, victus, & amictus, & ſtipendium ſalarij coroczney. Suchedni zatrzymane po ſtu Złł: od PP. Prowizorow za pewne Lata, aby były wrócone, według Liſtow Królow Jchmościow tak ś. p. Michała, iako i teraznieyſzego Nayiaśnieyſzego Jana, a te Suchedni dla tego zatrzymane były, od PP. Prowizorow Szlachetnego Magiſtratu, ażeby Vindictam ſumerent na mnie ubogiego Proboszcza, iż za podanym Mandatem od Jchmościow mnie, liti ſerio invigilare nieuſtawałem, aż do Dekretu Relacyinego, za ktorym Szlach: Magiſtratowi ſława że Kollacya przyſądzona Jchmościom, a moich własnych Expensow ſtrata, ktorych też Refuſionem proſzę Ubogi Kapłan, Kſiądz Proboſzcz Ss. Tróycy na Aktorſtwie ſwoim, za Dekretem Aſseſorſkim Sądow J. K. M. aby & non Dubius od Szlachetnego Magiſtratu zoſtawał, tak teraznieyſzych, iako i Sukceſsorowie (Jtem za Dekretami tak Królow Jchmościow, iako i WW. Jchmościow PP. Komiſsarzow dawnieyſzych, i teraznieyſzych, nie wątpię approbaty, liczby co rocznie czynić nie ociągali ſię, ſubpœnis, in toto za wiadomością i wolą iego, Kontrakta i Kamienice, czynsze, iako z Moſtu, tak i inne place z onymże były ſtanowione, i podpisywane) Potrzeby Kościelne, oſobliwie Reſtauracya gdy potrzeba będzie dachow, także Szpitala i Kamienic, Domow Szpitalnych, aby nic nie omieſzkane bywały, gdyż przez to ſąsiedzi uſtępuią z mieſzkania, i uyma bywa Jntraty dla Ubogich. Zaſklepienie Kościoła ſerio requiritur, i Extrukcya Ołtarzow w Kościele Ss. Tróycy, do ktorego według zwyczaiu Lampy zaświecenie, we dnie i w nocy, coram Sanctiſsimo, aby continuo nieuſtawały. Jtem świece, Wino, Kadzidło, dodawane było od PP. Prowizorow, Uroczyſtość coroczna Ss. Tróycy, aby zwykłym porządkiem z Muzyką, z przyięciem Kapłanow, Spowiednikow, z dodaniem świec potrzebnych, obicia ſtaraniem, apparaty, ſrebra Kościelnego, którego gdy niemasz w Zakryſtyi, krom Kielicha iednego, aby za koſztem PP. Prowizorow, a nie Kſiędza Proboszcza obmyślano było. (Także Grobu Pańſkiego na wielki Piątek, potrzeby ſtrukturą iako możność z Lampami, poſtawnikami, świec, aby ciż

PP. Prowizorowie corocznie obmyślali) Na Prawo gdy ſię zdarzy, o potrzeby Szpitala i krzywdy, aby nie Kſiędza Proboszczá kozt, ale PP. Prowizorow był, o wykupienie Kamienicy Szpitalney Ss. Tróycy Jarmolińſka nazwaney, którą illicite zaſtawił Szlachetny Magiſtrat, bez wiadomości Kſiędza Proboszcza, i Konsensu ſedis Apoſtolicæ, aby tenże Magiſtrat ſtarał ſię od Wielebnych Oycow Karmelitow Wſzyſtkich Swiętych, ktorzy pretensyą ſobie Jedenaście Tyſięcy, okrom Czynszow z teyże Kamienicy, co ieſt cum maximo detrimento, & in juria DEI, i Szpitala. Szlachetny Magiſtrat, ponieważ gaudet jure Collationis, może na chwałę Bożą, a na ſławę ſwoię, windykować ſwoim ſumptem złożywſzy ſię, a potym ut videbitur Wielmożnym Jchmościóm PP. Komiſsarzom, do wytrzymania Magiſtratowi pozwolić, niżeli gdy wcale u Zakonnikow zoſtawać będzie, i nie wiedzieć kiedy nie odyszczą, za Jnhibicyą ut ſerio moneatur Szlachetny Magiſtrat, ſtosuiąc ſię do Jnhybicyi wydaney Jaśnie Wiel: w Bogu Przewielebnego Jmci Kſiędza Mikołaia Paca Biſkupa Wileńſkiego. (O Fortkę z mieszkaniem i Kramami ſłużącą do Szpitala Ss. Tròcy, iako począł Szlachetny Magiſtrat z Prowizorami dochodzić Prawem, tak aby nie uſtawali, koſztu przykładali,) Item na Kamienicę Jmci Pana Berkienowicza Burmiſtrza Wileń: Summy Szpitalney dwa Tyſiące z Czynſzami dorocznemi aby dochodzili, i ta ſumma oddana była bez odwłòki, w Kamienicy Szpitalney, gdzie Jmc Pan Gawłowicki mieſzka Sędzia nadolny, także gdzie Jmc Pan Sebeſtyanowicz Piſarz Radziecki Wileń: aby dana była wolność; i konsens na piśmie od Wielmożnych Jchmościow PP. Komiſsarzow, żeby ſię Zydzi budować mogli, iako proszą na puł Kamienicy z tyłu, z kąd intrata będzie ze Szpitala, pozwoliwszy onym do wymieſzkania, czego niechce pozwolić Szlachetny Magiſtrat Zydom, a obok wedwuch Kamienicach in ſimili mieſzkaią w puł Kamienicy Chrześcianie, a wpuł Zydzi, to ieſt w Kamienicy Wielebnych OO. Boſsych, i Patrum Societatis IESU(Quod maximum że legacya na tenże Kościoł Ss. Tróycy ſławney pamięci Jmci Pana Mirſkiego, Podkomorzego Brasławſkiego, Tyſięcy Piętnaście za Teſtamentem niewiadomo ieſt, o ktòry Teſtament teraz Akcya była, u różnych Trybunałow za Aktorem Jmci Pana Unichowſkiego Podkomorzogo Smoleńſkiego, ktòrego bydź uznano Aktorem, i ſamoczternaſto przyſiągł na ten Teſtament, tedy iuż in Effectu zoſtaie Jmc Pan Unichowſki, i zgodzony, naſza tylko præpoſtera tarditas aby nieſzkodziła, i teraz, i ieśli ſedulo niezacznie Proceſsum Iuris Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, i Prowizorowie, etiam nomine præpositi tegoż Szpitala.) Moſt że ieſzcze nie zakończony i teraz poſt diluvium nadpsowany, i wrot że od pola niemasz, quæritur kto ma budować i naprawować? a tu potrzeba żeby ſecuritas była. Intereſt aby Szlachetny Magiſtrat Wileńſki znaſzał ſię z Imci Panem

Dą-

Dąbrowſkim Piſarzem Wileńſkim, aby też ſam ſtarania przykładał do ſkończenia, i aby łańcuch żelazny od Pola do Bramy ſporządzony był dla naiazdow nocnych gwałtownie na Moſt i wednie. Łaźnia Szpitalna murowana, ktòrey przed Moſkwą Intrata Dobra była na Szpital, ktòra poſt hoſtilitatem do tych czas deserta, aby Reſtaurowana była przez Szlachetnych Jchmościow PP. Kollatorow, to ieſt Magiſtrat. Admiſsia Ubogich do Szpitala za wiadomością i wolą Jmci Kſiędza Proboszcza mere aby była, i aby wolno było onemu delectum czynić, gdyż Pan Prowizor na Rok, a Kſiądz Proboszcz z Ubogiemi tota vita ma onych znać, & mores Corrigere, arguere, a czasem i przeszkodę czynią, radząc onym iść do Jmci Kſiędza Biſkupa, albo do Jmci Kſiędza Officiała. Skrzynka z którą Dziadek pomieście chodzi lubo na Ubogich, lub też na kilka Studentow, z teyże ſkrzynki na śpiewanie godzinek Nayświętſzey Panny może Kſiędzu Proboſzczowi cedere pro accidenti, gdyż też przyſięgłym zoſtaie Kſiądz Proboszcz Ubogim, i dla tego participationem tertiæ partis omnis eleemosinæ expoſtulo według ordynacyi *ś. p.* Jmci Kſiędza Abrahama Woyny Biſkupa Wileńſkiego, od inſzych Szpitalow po cztery ſkrzynki chodzą, a tu i iedney niemasz na Proboszcza, z kądby przez zimę świece były, i inne potrzeby, lub dla Miniſtransa na wychowanie. Drew też z potrzebę na Zimę dawać, aby nieprzeſtawali i niebronili. Kolendę też i Włoczebnę oświadczono od Panow Goſpodarzow i Kamienic Szpitalnych Ss. Tròycy, Kſiędzu Proboſzczowi Suplika od Ubogich, do Jchmościow PP. Komiſsarzow, i prożba do Szlachetnego Magiſtratu i Panow Prowizorow, aby każdego Tygodnia we Dni Czwartkowe Obiad dla nich gotowany był, w Szpitalu, i nakarmieni zoſtali, za co oſobliwie Pana Boga prosić będą, gdyż niektórzy ſą co uſtawicznie leżą, niewychodzą, i niemaią poſiłku. Na Chorych też legaliter, aby oſobliwie Reſpekt był; do wykupienia Krzyża Srebrnego zaſtawnego za wolą Jegomości Pana Ulanowſkiego Prowizora, na Dekret Mińſki, na legacyą Jmci Pana Mirſkiego, we Złotych pięciudzieſiąt, także Lampa Srebrna we Złotych pięciudzieſiąt, że na Prawo zaſtawione, ſą ſposoby; a Jchmość Panowie Prowizorowie lubo mogli, niechcieli i niechcą, a ia też deklaruię Kſiądz Proboszcz gdzie expensa Prawne odbiorę, Lampę tylko Srebrną wykupić mogę od Jegomości Pana Symona Romanowicza, iako ſię odyszcze, Złotych pułtoraſta nieoddalnych ſalarium i pogłòwnego za Prowizorſtwa Jchmościow. W Kamienicach Szpitalnych zakazuie Dekret dawny Komiſsarſki aby niemieſzkali Panowie Raycy, gdyż termin plus offerenti non currit od Jchmościow, na rząd Pani Lackiey dany za Duszę ſwoię iaka ma bydź deklaracya lubo na Kielich, Jmc Pan Symon Romanowicz Rayca, i Prowizor nie wiedzieć za czyią wiadomością, od Iegomości Pana Mikołaia Stroczyńſkiego Raycy

i Prowizora Szpitalnych pieniędzy, reſztę Złotych Pięćset czyli więcey wziął do ſiebie, z których iako od Pana Stroczyńſkiego za lat kilka od Prowizorſtwa Imci, iako też od Imci Pana Romanowicza od Lat dwuch żadnego czynszu do Szpitala niedawano, ani nawet w Regeſtrach nieſpecyfikowano, o co aby ſię ſprawili. Kontraktować o Kamienice aby czas naznaczony był; a te Kontrakty aby inſimul z Xiędzem Proboszczem ſtanowione były cum Contrahentibus. Kontrahenci zaś aby raz wprowadzeni na trzy Lata niebyli rugowani, chyba po wyiściu terminu plus offerenti Kamienica która cedere by miała. Zelazo opłatkowe które neceſsario bydź powinno przy Kościele aby ſprawione było, a które teraz ieſt, nic po nim bo ſię ſpali opłatek. Regeſtra przychodow Szpitalnych Wielmożnym Jchmościom Panom Komiſsarzom podane, ponieważ Panowie Prowizorowie niczym onych niekomprobuią, I. X. Proboszcz wziąwſzy pochop z Regeſtrow w których wielkie ſię znayduią mankamenta, i quid proquo popisane, także względem ſalarium mego, na co kwitow niepokazuią dawnieyſzych i świeższych, aby Ichmościowie Panowie Prowizorowie przyſięgą potwierdzili. Naoſtatek aby ſecuritas Prowentow i rozchodow bydź mogła, żeby Ichmość Panowie Prowizorowie we wſzyſtkim do woli X. Proboszcza teraz, & in futurum ſtoſowali ſię, do Kontraktow, i innych iakichkolwiek rozchodow, podpisy Proboszczowſkie bywały; ſupplex proszę. Co podaię ſalvis ulterioribus punctis. Szlachetny zatym Magiſtrat Wileńſki chcąc replikować na podany ſkrypt od Imci Xiędza Proboſzcza terminu użyczenia affektował. My Komiſsarze *J.* K. M. bacząc rzecz ſłuſzną terminum replicandi Szlachetnemu Magiſtratowi Wileńſkiemu, do dnia 19. Maja naznaczyliśmy. Dnia tedy 19. Maja Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, ad puncta in ſcriptis proposita, przez *J*X. Rodziewicza Proboſzcza *S*s. Tróycy, Libellum replicatorium obtulit ſeriei talis: Replika *S*zlachetnego Magiſtratu Wileńſkiego i *P*rowizorow Kościoła i *S*zpitala *S*s. Tróycy Ritus Romani, na poſtulata i deſideria *J*X. Rodziewicza *P*lebana Wileńſkiego, i *P*roboszcza tegoż Kościoła i *S*zpitala *S*s. Tróycy, *J*aśnie Wielmożnym *J*chmościom *P*anom Komiſsarzom *J*. K. M. podana. *P*ierwſze desiderium *J*. X. *P*roboszcza ſadzi ſię na Dekrecie Relacyinym *ś. p.* Króla *J*mci Michała, aſserendo że ieſt ſtanowienie *P*rowizyi X. *P*roboszczowi, *J*chmościom *P*anom Komiſsarzom zleconey, przy tym allegatur i Liſt upominalny *K*róla *J*mci teraz Nam ſzczęśliwie panuiącego, a zatym potrzebuie, ex quo nową Magistrat ma *K*ollacyą ſtanowienia nowey *P*rowizyi, i Ordynacyi dla ſiebie, przytym *K*aznodzieiow, *K*antorow, Organiſty, Zakryſtyana, Miniſtransa, ſług *K*ościelnych, i oraz dla Nas ſuſtentamentu Victus, & amictus, nec non ſtipendium ſalarij dorocznego: to deſiderium

pierw-

pierwſze JX. Proboszcza videtur, poniekąd ad promovendum cultum DEI należące, ale penitus weyrzawſzy, barziey Jegomość utile ſuum niż Kościoła, i niż honeſtum quærens, kiedy wſzyſtkie Jntenta Jmci iako przed tym i zawſze, tak i teraz de actione Proviſionis, & Ordinariæ promovetur; ta zaś niemoże bydź aż prævia authoritate Jlluſtriſsimi Loci Ordinarij ſtanowiona, boby derogaretur dawnym Jchmościow Kſięży Biſkupow Ordynacyom, ktoremi ieſt Prowizya X. Proboszcza, i ſlug Kościelnych circumscripta, ani może też JX. Proboszcz Dekretem J. K. M. ś. p. Michała Relacyinym, naciągać ſtatuitionem teraz prowizyi i Ordynacyi ſwey, ex quo uznania oney do Jaśnie WW. Jchmość Panow Komiſsarzow J. K. M. w pewnych pretensyach w Roku ieſzcze 1701. do Miaſta Wileńſkiego deputowanych odeſłano ieſt, ktora Komiſsya że pendet, i z Juryzdyki Sądow J. K. M. Aſseſorſkich bliſko przeſzłey reaſsumowana, interest ażeby X. Proboszcz poczekał, zwłaszcza kiedy i między przeszłemi i teraz deputowanemi Jchmość Panami Komiſsarzami, ieſt też Komiſsarzem Jlluſtriſsimus Loci Ordinarius naznaczony, nad to Dekret Krola Jmci præcise calculationem naznaczył, ktora ante omnia debet expediri, a poſt expeditam eandem, otworzy ſię pole JX. Proboszczowi o tę prowizyą, i obrony Magiſtratowi i Prowizorow. Reſkrypt zaś ieżeli iaki ma JX. Proboszcz, i onym gloriatur, tym ad male narrata popisuie ſię wyprawionym, a zwłaszcza maiąc ad reponendum żądane Mandaty, ale z chciwey na Prowizyą i ſolarium (iaka ſię pokaże) zawziętości, iuż w brew Dekretowi Krola Jmci ś. p. Michała Relacyinemu, mowi, i pisze, że nowa kollacya nowey potrzebuie prowizyi, tu JX. Proboszczowi erubescendum, że contra Legem loquitur, zapomniawſzy podobno z częſtego mieſzkania w Waſiliszkach, aniżeli tam gdzie ieſt adſtrictus, aże zapomniał JX. Probosz kontentow Dekretu Krola Jmci Relacyinego, przypominaią ſię eſsentialia onego Jmci temi ſłowy: Ponieważ to z rożnych Przywileiow i Reſkryptow od ś. p. Anteceſsorow Naſzych, ante Unionem Korony Polſkiey, z W. X. L. nadanych, tudzież innych Dokumentow pokazało: że Magiſtrat jus Patronatus, & præsentationis Proboszcza, do Kościoła i Szpitala Ss. Troycy Rzymſkiey miał; i za prezentami iak Jchmość Kſiężą Biſkupi Wileńscy, tegoż Proboszcza inweſtyowali, tak in usu & poſseſsione tegoż podania był, na czym i do Przyſięgi zabierał, tedy za przyſięgą że Magiſtrat Wileńſki Jus Patronatus Proboſtwa Ss. Troycy ex Antiquiſsimis Privilegiis miał; i ma, ieſt przysądzona antiquiſsima Kollacya, zaczym że nową Kollacyą JX Proboszcz nazwał, interest aby z Decyzyi Jlluſtriſsimi Loci Ordinarij, tanquam Decretum convellens, i podług niego aſsiduè non residens, & manifestum contra veritatem exceſsum popełniaiąc, abjudicaretur hac Præpositura, a iako vigore antiquiſsimorum jurium, ma Magis-

trat sobie przysądzoną Kollacyą, tak antiquam Jchmościow Księży Biskupow trzymaiąc się Ordinationem, niemoże większego JX. Proboszczowi augere salarium, zwłaszcza gdy ma wielkie od JX. Proboszcza exorbitancye, w Procesach eo nomine zaniesionych opisane. Drugie desiderium JX. Proboszcza, gdzie expostulat aby suchedni po sto Złotych według Listow Krölow Jchmościow zapłacone były, tych ani Magistrat, ani Prowizorowie nie powinni płacić, bo Ordynacya JXX. Biskupow iest takowa: aby Księdzu Proboszczowi dawano na Tydzień na strawę po Złotych dwa, i to z Chłopcem, co uczyniło do Roku Złotych sto cztery, osobliwie suchedni co Cwierć Roku po Złotych dwadzieścia pięć, teraz zaś Jmc brał i bierze do Roku Złotych Trzysta dwanaście, zaczym nad Ordynacyą JXX. Biskupow brał, nadto po Złotych sto ośm, de æquitate należy, aby te przebrane doroczne salaria Szpitalowi wrócił, ale w tymże punkcie JX. Proboszcz allegat vigilantiam suam, famam vero Magistratus, że collationem Præposituræ sobie adiudicatam otrzymał, co Magistrat brevibus diluit JX. Proboszcz contra antiquissima jura (ut supra) wyprawił ad male narrata u J. K. M. prezentę, i za nią inwestyował się, przez co iako dał ansę do *P*rawa tak causavit damnum, a causans resarcire damnum tenetur, zwłaszcza kiedy prezenty tak przez Wielebnego niegdyś Księdza Sylwestra Łęckiego, iako i przez teraznieyszego Księdza *P*roboszcza, u Krölow Jchmościow in præjudicium *P*raw otrzymane, skassowane i annihilowane, pokazuie się tedy manifestè, że nie X. *P*roboszcz z prezentą swoią, ale Magistrat cum juribus & *P*rivilegiis antiquissimis, victor causæ, a victus victori causæ, in expensis condemnatur. A zatym ex quo Magistrat na kilka Tysięcy Złotych poniosł szkody i ma, one Regestrem liquidatione prævia na JX. *P*roboszczu przysądzenia. Trzecie desiderium JX. *P*roboszcza sama non assidua Jmci przy Kościele i Szpitalu juxta expressum Decretum Residentia, insecurum & dubium invitalitij faciet, iako o to; będzie czynił coram Jllustrissimo Loci Ordinario vel ejus Officio, a podobno i sam powątpiwa o sobie, kiedy zawczasu provides securitatem, i iakoż dopiero dubio & insecuro præposito Magistrat sprawować się, i iako wszystkie JX. *P*roboszcza akcye tamquam dubiæ maią subsistere? a per consequens i teraznieysze, kiedy i o sobie i o Sukcessorach powątpiwa; o Sukcessorach nie trzeba Jmci divinare, bo divinatio est illicita, kiedy według *P*raw, i Ordynacyi postąpią, assidue przy Kościele będą mieszkać, a nie będą litigantes i sobie i Magistratowi dawać do *P*rawa przyczyn, nic niewątpić, że in concordia parvæ res ad præsens Szpitalne crescere maią, kalkulacyi doroczney iako zawsze *P*rowizorowie czynić powinni, tak in futurum czynić adstricti są, aże absentia X. *P*roboszcza circa finem każdego Roku, a dozornieysza w *P*lebanij rezydencya, obicem po-

ne-

nebant, Wina z samego JX. Proboszcza. Z zawierania Kontraktow na Most, Kamienice, i Domy Magistratowi nec feritur nec metitur, i JX. Proboszcza z Panem Prowizorem nieoddala, prævio iednak sessionali consensu, & conservata subscriptione Pana Pisarza Ritus Romani Radzieckiego (iako iest in Ordinatione, ktòra teraz iest przy Juryście w Warszawie coram Jllustrissima Nuntiatura circumscripta). Czwarte desiderium, gdzie potrzebuie JX. Proboszcz restaurationem Kościoła, Szpitala, Kamienic, i to non retardam, do tego zasklepienie Kościoła, erectionem Ołtarzow, conservationem Lampy, coram Venerabili, item świec, Wina, Kadzidła, to wszystko po te czasy działo się i dzieie, lubo Fundacyi i Kamienicy żadney niemasz na Kościoł, tylko na Szpital, i gdyby dawna intrata (ktòra pod 5,000 dobrey monety czyniła) teraznieyszych lat była, mogłoby się wszystko po mału restaurować, i do perfekcyi przychodzić, ale że i X. Proboszcz większego salarium, a mnieysza intrata, potrzebuie; i Ubogich więcey niżeli przed tym było, tedy musi czasem bydź większy rozchod, aniżeli przychod, a zatym ad impossibilia nemo obligatur. Piąte desiderium JX. Proboszcza, gdzie potrzebuie dorocznie promotionem Uroczystości Ss. Tròycy, zwykłym porządkiem, & cum pompa, także wystawienie Grobu w Wielki Piątek, teraz zaś gdy Panowie Prowizorowie kalkuluią się, expensa na te Uroczystości in dubium vocat, i żeby poprzysiężone były expostuluie, a nieraz pod czas Uroczystości Ss. Tròycy mòwił: nieżałuycie wszak nie z swego daiecie, i iako mòwią chciałby JX. Proboszcz largus bydź de alieno. Szòste desiderium JX. Proboszcza, aby na Prawo, nie X. Proboszcza ale Prowizora był koszt; pod te czasy żadnego kosztu X. Proboszcz nieważył, ani łożył, owszem bytnością swoią absentował się, iako to w Sprawie z OO. Dominikanami, Karmelitami, z Zydami i innemi; niemoże też ani Pana Prowizora i Szafarza do tego adigere, bo i służyć i koszt swòy ważyć żadne Prawo niepozwala. Siòdme desiderium JX. Proboszcza ratione wykupienia Kamienicy Jarmolińskiey na budowanie Mostu zastawioney, to non proprio motu Magistrat, ale vigore Constitutionis 1670 ktòra maiąc similem Constitutionem Anni 1621. i na ten czas także Kamienica odeszła, nakazała z Prowentow Szpitalnych budować, do tego vigore Consensus Officij spiritualis, & prævia Sessione totius Magistratus, & Assensu substituta X. Proboszcza zastawiał; a do tego, darmo tu JX. Proboszcz expostuluie: ponieważ o to Sprawa na Sądach J. K. M. Relacyinych pendet, a kiedy Sprawa z Panem Frydyanim o Most była, czemu na ten czas ani nogą na Komissyi niepowstał, i tak wielkiey szkody nie promowował, co by iako Proboszczowi i Kapłanowi lepiey niżeli Magistratowi uszło. Jn Octavo desiderio expostulat, aby Magistrat ex quo gaudet Jure Collations, żeby tę Kamienicę Jarmolińską okupił, i potym czynsza-

mi i pożytkami wytrzymał, to deſiderium ex quo iuż ſię refutowało, mógłby ſobie barziey JX. Proboszcz akkomodować, i maiąc dwoiakie Beneficium, w Waſiliszkach, i tu w Wilnie, do tego ſpolia i inne accidentia biorąc redimere, aniżeli Magiſtratu, który nihil de proventibus participat, tylko ſolo nomine Collationis Proboszcza gaudet ukazywać, ani inhibicyą Jlluſtriſsimi loci Ordinarij narabiać, ponieważ relaxacyą ieſt znieſiona, owſzem w tym Kſiędzu Proboszczowi invigilandum eſt; ażeby Hypotheca ieżeli Swieckim, daleko barziey Duchownym zabroniona, in Arendam vel extenuationem ſummæ per census odmieniona była. Dziewiąte deſiderium, aby o Fórtkę z OO. Dominikanami iako począł tak i do końca czynił Magiſtrat: tu iuż ſobie JX. Proboszcz i przeciwny, i Szpitalowi invidus: bo kiedy do zawierania kontraktow, i brania czynſzow, to aſsiſtentiam ſuam neceſsariam affirmat; kiedy zaś do Prawa z OO. Dominikanami o tęż Fòrtkę, z Zydami o przewożenie Trupow przez Moſt, na co ieſt Przywiley Kròla Jmci, i Ordynacya JX. Biſkupa, i z OO. Karmelitami o Kamienicę Jarmolińſką, vigore Dekretu viſitationis; to Magiſtrat, i Prowizorow ſtringit, a ſam na tenczas nie czekaiąc disquiſitionem coram Jlluſtriſsimo loci Ordinario z Wilna odiachał, a ieszcze z Dokumentem iasnym i wyraźnym, to ieſt z Dekretem autentycznym *ś. p.* Kſięcia Jmci Radziwiłła Kanclerza W. X. L. i innym Jchmościow Panow Komiſsarzow u ſiebie będącym, iednak Magiſtratus i Provisores prosecuti ſunt Sprawę z OO. Dominikanami, coram Conſiſtorio, i ceſsit bene ta Sprawa, lubo do żadney Juryzdyki X. Proboszcz non aſtitit: appelowała pars adversa ad Nuntiaturam, gdzie także X. Proboszcz będąc præsens i maiąc Dekret Komiſsarſki, za naywiękſzy Dokument niechciał aſsiſtere, a zatym retractata poszła per appellationem do Rzymu: z Zydami także niechciał aſsiſtere, i także od JX. Biſkupa poſzła per viam remiſsæ do Sądu J. K. M. Aſsesorſkiego a z tamtąd na Relacyine, i z tąd nie inna consequentia; że JX. Proboszcz gdzie brać, to aſsiſtentiam ſuam neceſsariam requirit i allegule, a gdzie pracować deserit ovile ſuum. W tymże Punkcie requirit X. Proboszcz aby Summy 2,000. Panow Berkinowiczow dochodzili Panowie Prowizorowie, a ſuam aſsiſtentiam nie wſpomina, tylko ſam gdzie brać dochodzić będą Prowizorowie i Summy i czynszow, i widział i miał u ſiebie decyzyą Officij Conſiſtorialis, iako ſam Pan Berkinowicz Burmiſtrz Wileńſki, z Komiſsarzami o tę Summę i Czynsze od niey pochodzące, prawował ſię. Dzieſiąte poſtulatum JX. Proboszcza, aby w Kamienicy Kaletnikowſkiey Zydom budować ſię pozwolono: tu iuż X. Proboszcz in Jura Civitatis involat, i chce żeby Zydzi maiąc ſobie trzy Ulice na mieſzkanie naznaczone, ażeby po Mieście między Chrześcianinami niemieſzkali warowano, w Rynku, i trahit in exemplum Kamienicę JXX. Jezuitow, i OO. Boſych, a Lateribus

zoſta-

zoſtaiące, gdzie także Zydzi mieſzkaią, ale to cum exemplo JX. Proboszcza potkać niemoże; boby ſię ſtało w brew Dekretom Króla Jmci, o których teraz konwulſyą Magiſtrat i Communitas w Sądzie J. K. M. Aſseſorſkim i Relacyinym czyni, i ieſt litis pendentia, a ieżeli Ordynacya J. K. M. Komiſsarſka Roku 1646. Zydom Summy Kościelne i Szpitalne dawać zabroniła, dalekoż barziey Kamieniczawodzić, toż i ordynacya JX. Biſkupa chce mieć. W Jedenaſtym Punkcie ratione Legacyi Pana Mirſkiego, niech JX. Proboszcz na ſi bie narzeka, że niechce aſsiſtere Prowizorom w Wilnie ani w Trybunale, ani in Officio Conſiſtoriali, ale kiedy do Mińſka i do Nowogródka Szpitalnym kosztem przeieżdżać ſię to Jmć rad: niech Jmć dopomoże Panu Prowizorowi teraz coram Officio ſpirituali continuationem tey ſprawy, pewnie pożądany otrzyma koniec. We Dwunaſtym Punkcie, niedokończenie Moſtu, a zatym per inundationem aquarum zepsowanie aſserit, i quæſtionem format kto ma budować, i konferencyą z JPanem Dąbrowſkim Podſtolím Wileńſkim okazuie, i Łańcucha dorobienia naiazdom potrzebuie; na to Magiſtrat tak replikuie: ieżeli Prowent idzie z Moſtu, to z tego prowentu i reſtauracya powinna bydź, co i ſami XX. Biſkupi Ordynacyami dawnemi warowali, aby połowa prowiantow na Prowizyą Szpitala i Ubogie tam będące, a druga na reſtauracyą Moſtu i Kamienic ſzła, co gdy ſubſequetur, conservabitur Moſt i całość onego; niewiem czy Łańcuch czy Konſtytucya Anni 1670. mocnieysza? która ieſt potym pośledniey ſzemi reaſsumowana Konſtytucyami, bo ieżeli Status æqueſtris ſam Legem na ſię włożywſzy, że po wyſtawieniu Moſtu, przez ſześć lat żaden niemiał bydź wolen od płacenia moſtowego, teraz niepłaci, ale gwałtem, cóż Łańcuch pomoże, niewiedzieć iaką ſkłodką mocną zawarty? przy iednym Moſtowniczym zwłaſzcza u humorowatych? a gdyby X. Proboszcz przy tym Punkcie chciał ſię reflektować, i pytać o adminiſtracyi trzy-letniey czopowego extraordynaryinego, bezmałaby ten podatek nieprzewyżſzył wſzyſtkich lat perceptę Szpitalną. W Trzynaſtym requirit JX. Proboszcz, aby Łaźnia przez Magiſtrat iako Kollatorow, reſtaurowana była, tegoż i Magiſtrat po JX. Proboszczu expoſtuluie aby dwa Beneficia maiąc, a Dziatek żadnych, propter conservandum Nomen ſuum, też Łaźnię reſtaurował, do czego i Magiſtrat ductus exemplo przyłożyć ſię nie będzie zbraniał. W Czternaſtym admiſsionem Ubogich do Szpitala za wiadomością X. Proboszcza powinną bydź aſserit, i delectum tych Ubogich affektuie, a to z tey racyi że X. Proboszcz dożywotni, a Pan Prowizor doroczny: to w brew dawnym Ordynacyom, i delectus niepotrzeb[illegible] zwłaszcza w Białogłowach, lepiey iść antiquo more, anizeli n[illegible] modos arripere, i mieć æqualitatem oboiey p[illegible] podług Or[illegible] anizeli kiedy Męszczyznę muliebris przewyżſza ſexus. [illegible]

że omnis novitas nociva. W Piętnaſtym Punkcie darmo ſkrzynek JX. Proboszcz potrzebuie dla ſiebie, bo iuż ordynowane częścią dla Ubogich, częścią na Grob Pański. W Szesnaſtym Punkcie Kolenda i włoczebne poſt Hoſtilitatem uſtały, i tych przed tym niedawano Anteceſsorowi X. Proboszcza, ale każdy Goſpodarz proſił X. Proboszcza na Obiad pod czas Bożego Narodzenia, i na Wielkanoc dla poświęcenia, i gdyby był aſsiduo ſtateczny, i niewydziwiał teraznieyſzy X. Proboszcz, miałby u każdego Jnkwilina iednego dnia w Tydzień Obiad z Wieczerzą. A do tego iaka ma bydź dawana X. Proboszczowi Kolenda, kiedy JX. Pleban odbiera? W Siedmnaſtym Punkcie ſupplikuie o Obiad Czwartkowy co Tydzień, dla Ubogich w Szpitalu, ktory gdyby miał bydź co Tydzień ſprawowany, a zwłaszcza dla Oſob ſiedmdzieſiąt, naymnieyby koſztował Złł: Dzieſięć, tylko Mięsa ſztukę, Jarzynę, i Piwa Szklenicę daiąc; zaczym przez Rok uczyniłoby Złł: 520. W Ośmnaſtym Punkcie JX. Proboszcz, iako Krzyż tak i Lampę że bez wiadomości Magiſtratu i Prowizora, i niewiedzieć na iaką potrzebę zaſtawił, niech ſobie wykupuie, a zwłaſzcza gdy te rzeczy Kościelne u Syzmatykow i inney Religij pozaſtawował. W Dziewiętnaſtym; ieżeli JP. Symon Romanowicz Rayca za ſwego Prowizorſtwa, nieoddał JX. Proboszczowi ſalarium, ponieważ iuż o to począł Prawem czynić X. Proboſzcz coram Magiſtratu, uczynić gotow będzie ſprawiedliwość, a teraz darmo w ohydę Człowieka podaie. W Dwudzieſtym allegat też JX. Proboszcz, Dekret Komiſsarſki, ktorym PP. Raycom zakazuie ſię mieszkanie w Kamienicach Szpitalnych, o tym Dekrecie Magistrat niewie; ale podobno na takowych ferowany, ktorzy albo niechcą płacić, albo proportionaliter niepłacą czynszu, i czemu JX. Proboszcz ſubticuit nomina & Cognomina ich? w oczy każdemu mówić. W Dwudzieſtym Pierwſzym Punkcie, Rząd JP. Lackiego, JX. Proboszcz potrzebuie, ten ſporządzony i zpieniężony; gdzie ſię obróci; Pan Prowizor tegoroczny dabit rationes JX. Proboszczowi. We Dwudzieſtym Wtórym że JP. Symon Romanowicz wziął od JP. Stroczyńſkiego Raycy, z Remanencyi Dóbr Szpitalnych Złotych 350. te przyznał, i Prawem wyderkafowym na Dobra ſwoie wnioſł, a z reſzty Kalkulacya JP. Stroczyńſkiego pokaże, gdzie ſię obróciło. We Dwudzieſtym Trzecim darmo JX. Proboszcz determinacyą czasu o kontraktowanie Kamienic rekwiruie; ponieważ circa renovationem Magiſtratus, annui & Provisorum, o Swiętym Mikołaiu, ordynacyami ieſt poſtanowiona, a teraz od nowego lata zaczyna ſię we dwie Niedzieli po Swiętym Mikołaiu. We Dwudzieſtym Czwartym JX Proboszcz potrzebuie, aby Kontrahenci niebyli, aż we trzy lata rugowani, to iuż contra Ordinationem Jlluſtriſsimi Loci Ordinarij, JX. Proboszcz poſtępuie, i plus offerentiam znosi, bo Bona Xenodochialia zawſze de Anno, in Annum, tylko maią bydź arę-

ąrędowane, i plus offerentia upatrowana, i Kontrahent dawnieyszy ieżeli da eandem quantitatem, ktòrą świeży offert, ma bydź za wyliczeniem teyże Summy przy Possesyi zachowany. W Dwudziestym Piątym, o żelezie opłatkowym daremno X. Proboszcz movet quæstionem, ieżeli złe? znioszszy się z Panem Prowizorem, albo Szafarzem, dadź naprawić, albo na nowe przerobić. We Dwudziestym Szòstym, gdzie comprobationem o Regestra expensarum przez Panow Prowizorow juramento X. Proboszcz urget, ieżeli w tym dobrze postępuie niech sam decyduie, kiedy iuratam onych fidem in dubium vocat, kiedy Prowizorowie według Ordynacyi Komissarskiey, nie sami kwity na expensa swoie odbierać, ale ieszcze Szafarzom Szpitalnym, że się dobrze sprawowali dawać powinni. Concludendo JX. Proboszcz proli securitatem Prowentow i rozchodom providet, na co i Magistrat pozwala, a wzaiemnie expostuluie, aby JX. Proboszcz cokolwiek intraty i dochodow od Szpitala względem Trupow Zydowskich, i przechodow przez Most od tak wielu lat za komplanacyą Jmci z Zydami odeszło; naymniey trzema Tysiącami Złotych nagrodził Szpitalowi. Po ktòrey takowey Replice, iterum JX. Proboszcz Ss. Trỏycy ratione sui salarij, skarżył na niektòrych PP. Prowizorow że mu salarium należyte niedochodziło, prosił zatym calculationem wprzòd, ac tandem satisfactionem, & exolutionem decerni, supplex instando: ażebyśmy na przyszły czas tak securitatem Prowentow de remedio juris obmyślili, iako też certitudinem salarij cum auctione (ponieważ za Złotych 300. ustawicznie rezyduiąc przy Kościele na Bruku w Mieście Wileńskim, wyżywić się i odziać się Kapłanowi niepodobno) postanowili. Na to Szlachetny Magistrat Wileński przez Szlachetnego Stefana Moroza Raycę Wileńskiego wniosł: iż JX. Proboszcz Ss. Trỏycy satisfactionem w zatrzymaniu Salarij potrzebuie, a ktòry z Panow Prowizorow nieoddał, albo zatrzymał Jmci rocznego salarium non constat, JX. Proboszcz ani Roku ktòrego zatrzymano salarium, ani Prowizora, ani quantitatem Summy winney niespecyfikuie i niedowodzi, na to odpowiadaiąc intulit X. Proboszcz że Szlachetny Magistrat Wileński, a barziey PP. Prowizorowie w Regestrach swoich kładli salarium Proboszczowskie, żaden iednak Prowizor niczym tego nie probuie, ani kwitow Proboszczowskich super satisfactione præstita niepokazuie, ieżeli tedy non probant, toć ad solutionem & satisfactionem salarij detenti za Lat kilkanaście tenentur, do tego specifice Szlachetny Pan Symon Romanowicz Rayca Wileński, za Roku swego Prowizorstwa w Regestrach kładzie, że dwadzieścia pięć Złotych między inszymi Ratami Księdzu Proboszczowi dał, ktòrych per totum nieoddał. Na to in continenti P. Symon Romanowicz præsens coram Judicio respondit; że lubo sam nieoddał Złotych Dwudziestu pięciu, JX. Proboszczo-

wi, Szlachetny iednak P. Kaſper Gawłowſki Rayca itidem Wileńſki, JX. Proboszczowi za kartą Pana Symona Romanowicza, pomienione Złotych 25. exolvit, ſupervenit zatym P. Kaſper Gawłowicki wezwany, ktory przed Nami Sędziami iudicialiter zeznał, że gdy Pan Symon Romanowicz, przyſłał ſługę Urzędowego po Złotych 25. oddał on temuż ſłudze, a nie X. Proboszczowi, iako allegat Pan Romanowicz, iakoż in inſtanti ſługa Urzędowy falsus że odebrawſzy 25. Złotych od Pana Gawłowickiego za kartą Pana Romanowicza oddał ie do Rąk tegoż ſamego P. Romanowicza, a nie X. Proboszczowi, qua tali audita recognitione X. Proboszcz ſolemniter przeciwko Panu Symonowi Romanowiczowi o opaczną delacyą proteſtował ſię, ażebyśmy te Złotych 25. zapłacić nakazali, proſił i domawiał ſię. My tedy Komiſsarze J. K. M. maiąc dowod ſłuſzny, że Szlachetny Pan Symon Romanowicz ſobie Złotych 25. zatrzymał, iako conſtat ex relatione præmiſsorum, exinde aby in triduo abhinc te Złotych 25. JX. Proboszczowi teraznieyſzemu, tenże Symon Romanowicz wyliczył de ſuo i oddał nakazaliśmy. A co ſię tknie ſalarium rocznego JX. Proboszczowi należącego a przez Magiſtrat Wileńſki, i Panow Prowizorow, od niemałego czasu zatrzymanego ex quo JX. Proboszcz deduxit to: że Mu każdego Roku ſalarium Złotych ſto zatrzymano, Magiſtrat zaś nihil in contrarium opposuit, ponieważ kwitow ſuper exolutionem ſalarij ſufficienter nie pokazał, przeto luboby de ſuo zatrzymane ſalarium płacić powinni byli, iednak że ta ſumma a ſalario potrącona w expensa Kościelne i Szpitalne weſzła, tedy ex moderamine Judicij noſtri, aby Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, i Pan Prowizor, Złotych tylko 200. currenti moneta, a nie więcey, JX. Proboszczowi z Prowentow Szpitalnych tegorocznych, abo przyſzło-rocznych exolvat; ſerio & ſub pænis contraventionis iniunximus. Poſt hæc JX. Proboszcz Kościoła i Szpitala Ss. Troycy Ritus Romani, do Regeſtrow przymawiaiąc ſię aſseruit: ponieważ Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, i PP. Prowizorowie, niczym Regeſtrow ſwoich nie probuią, aby to co expendowali nulliter i co na Kościoł i potrzeby onego, także na Szpital że więcey w Regeſtrach kładli in expensis aniželi wydawali, iako patuit ex verificatione, ſolvant de proprio cum pænis domawiał ſię. O ſummę zaległą u P. Mikołaia Stroczyńſkiego od Prowizorſtwa onego Złotych 350. reſzty z dochodow Szpitalnych, ktore dopiero in Anno 1683. toties wſpomniony P. Symon Romanowicz, za konſensem totius Nobilis Magiſtratus Vilnensis, Prawem wyderkaffowym wziął, na wſzyſtkie ſwoie Dobra leżące i ruchome, cum aſsecuratione census ab eadem ſumma po Złotych Ośm od ſta Złotych na każdy Rok płacić, aby ſecuritas oney provideatur inſtabat. Moſtu i wſzyſtkich Prowentow Szpitalnych certitudinem, że Szlachetny Magiſtrat Wileńſki i teraz nie pokazuie, a to dla tego

że

że sami między sobą kalkulacye odprawuią, sami statuunt, sami disponunt, przeto we wszystkim w czym kolwiek mogłoby damnum przychodow subsequi, ażebyśmy iako plenum posse statuendi, decidendi, & omni meliori modo pro tempore & in futurum, indemnitati prospiciendi maiący, decidere raczyli potrzebował. Ex adverso Szlachetny P. Jan Sebastyanowicz Pisarz Burmistrzowski Radziecki Wileński, na illacyą X. Proboszcza ratione certitudinis Prowentow, aby się tym łatwiey expens notitia pokazać mogła wniosł: że iako z Mostu tak z Kamienic Prowentow, certitudo bydź niemoże, albowiem na Moście nie zawsze Gość iednako przeieżdża, czasem bywa większa frekwencya Ludzi, czasem też mnieysza, a Zatym ieden raz więcey a drugi raz mniey Intraty przybywa, do tego że J. X. Proboszcz wziął Intraty Mostowey, kiedy privata authoritate z Zydami Wileńskiemi ratione Trupow transegit, za małą Summę, ktorey iednak do PP. Prowizorow nie oddaią. Na ostatek iż często się dzieie na Moście Dozorcy Wiolencya, że przeieżdżaiący się od siebie, i od Podwod swoich płacić niechcą, i samego czasem udespektowawszy Dozorcę, violenter przeieżdżaią, i tak dymmucia w Intracie Mostowey bydź musi. Podobnym sposobem i z Kamienic Intrata pewna stanowić się niemoże, bo czasem Sąsiad więcey zapłaci czynszu, drugi następuiący nie zechce parem in quantitate zapłacić summam, żeby iednak nie wakowały mieszkania za mnieyszą Summę puścić się musi, zaczym ażebyśmy Magistrat a pœnis, & solutione uwolnili, tenże Szlachetny Pisarz Burmistrzowski Radziecki Wileński, pokornie upraszał. A tak My Komissarze J. K. M. tey Sprawy przesłuchawszy, i onę ab utrinque dobrze wyrozumiawszy, niesłwapiaiąc się iednak do decyzyi na ten czas super ferenda sententia, do dnia iutrzeyszego to iest od 20 Maja Anni currentis deliberowaliśmy, na dniu tedy ninieyszym Dnia 20 Maja, expediendo deliberationem nostram, My Komissarze J. K. M. w Sprawie JX. Symona Rodziewicza, Proboszcza Kościoła Ss. Tróycy Ritus Romani w Wilnie będącego z Szlachetnym Magistratem Wileńskim, i PP. Prowizorami Szpitala i Kościoła Ss. Tróycy, takową ferowaliśmy sentencyą. Naprzód co do Regestrow przychodow, i rozchodow Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy, przez Szlachetny Magistrat Wileński, judicialiter przed Nami pokładanych, luboby Szlachetny Magistrat Wileński, ex eo że PP. Prowizorow od siebie naznaczonych, każdego cessante Officio suo Prowizorstwa, z Prowentow i Expens Kalkulacyi niesłuchał, ani onych in dispensatione proventuum, z ktorych medietas na Ubogich w Szpitalu będących, medietas zaś na restauracyą Kościoła i Kamienic, tam należących ex vi fundationis, cedere powinna niedoyrzał, PP. zaś Prowizorowie z tych miar że podawszy Regestra nudè bez podpisu onych, że ani żadnymi słusznymi Dokumentami (iakośmy My Komissarze naka-

zali) nie probowali, a evidenter patet że w niektórych podanych Regeſtrach, więcey nad wydatek położono, i dyſtrybuty Ubogim w Szpitalu będącym, iako z weryfikacyi, i rewizyi przez Nas Komiſsarzow, in Loco Loci odprawioney, pokazało ſię uymowaną, w innych Regeſtrach quidproquo napisano, a zatym tak za zmarłych Prowizorow ſprawić ſię, i inſimul z PP. Prowizorami in vivis zostaiącymi ſatysfakcyą, de ſuo Szpitalowi uczynić powinniby byli; że iednak każdy P. Prowizor w Regeſtrze ſwoim lubo re non evicta, & probata łożonych de ſuo expens nad przychody Szpitalne prætendit, z tych przyczyn ad moderamen przyſtąpiwſzy, i tak pretensye PP. Prowizorow iako i expensa w Regeſtrach kładzione per compensationem znioſſzy, Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, i Prowizorow których ſię teraz od Roku 1664. aż do Roku 1683. kalkulowali liberos ab actione præsenti deklaruiemy, i że tak Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, iako i PP. Prowizorowie żadney, iuż o uczynioną przed Nami kalkulacyą z pomienionych Lat ni od kogo impetycyi mieć, a PP. Prowizorowie pretendowanych w Regeſtrach ſwoich ſum, iakoby de ſuo nad przychod Szpitalny wydanych upominać ſię niemaią, mediante hac ſententia noſtra waruiemy. A że wyżey ſuo loco namienionym Dekretem J. K. M. Zadwornym Aſsesorſkim zupełna Nam Komiſsarzom do uſpokoienia i finalney determinacyi, in futurum zaś cyrkumſkrypcyi, i ſtanowienia Ordynacyi dana Nam ieſt moc i władza; przeto uważywſzy, iż dotąd iako pewność przychodow, exinde że Kontraktow żadnych Magiſtrat z Kontrahentami niezawierał, lecz tylko ad fideles manus podług upodobania ſwego komu chciał, Prowentow Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy powierzał, consequenter expensa weryfikowane bydź niemogły, kiedy ani Kontraktow od Arędarzow z Kamienic, i Moſtow niepokładano, ani certus numerus Ubogich w Szpitalu od tak wielu Lat nie ieſt opisany, ani JX. Proboszcz z ſalarium ſwego pewnego niemiał, zabiegaiąc indemnitati, wyżey wyrażonego Kościoła i Szpitala przy nim będącego, nihil derogando authoritati Generalney Komiſsyi, do Miaſta Wileńſkiego oſobliwym J. K. M. Reſkryptem naznaczoney, i iuż zaczętey, a referuiąc ſię do Dekretu Nayiaśnieyſzego ś. p. Króla Jmci Michała, na przyſzłe czasy tak Ordynuiemy i ſtanowiemy. *Co do Kontraktow o Moſt* na Rzece Wilij będący murowany, także o Kamienice, Domy, Place, z kąd Jntrata doroczna Kościoła Ss. Tróycy i Szpitala, vigore Funduszow, i Legacyi dochodzić zwykła, i dochodzić będzie, iako naylepszy w tym poſtrzegaiąc porządek: Naprzód aby Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, po renowacyi Urzędow ſwoich doroczney, około S. Mikołaia Swięta Rzymſkiego, naydaley we dwie Niedziele Prowizora do Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy Ritus Romani, podług zwyczaiow dawnych co rocznie obierał i ſtanowił, do którego inſtantaneè Człowieka godnego

nego i oſiadłego przydał, a P. Prowizor pro tempore będąc obranym, natychmiaſt z JX. Proboszczem tegoż Kościoła Ss. Tróycy Ritus Romani teraznieyszym, a poſt ſera fata onego, i z Sukcesſorami Proboszczami Ss. Tróycy Ritus Romani, tak o Moſt, iako i o Kamienice, Domy, Place i inne wſzelakie ad bonum eſse Szpitala należące Kontrakty, dobrze naradziwſzy ſię cum consensu iednak & ſcitu Magiſtratus Annui ſtanowił, i one plus offerenti ſine de pactione Kontrahentow w Kontentacyi, & nullo habito reſpectu Personarum, etiam in Officio exiſtentium, gdzie ſię i Żydzi pomieścić mogą, ſine præjudicio iednak Jurium civitatis arędował, mieć chcemy. Z Przychodow i Rozchodow Kościołowi Ss. Tróycy i Szpitalowi należących, PP. Prowizorow przy wyiściu terminu Prowizorſtwa w Rok każdego z nich, aby tenże Magiſtrat Wileńſki wespół z JX. Proboszczem Kościoła Ss. Tróycy, porządnie cum verificatione, & comprobatione legitima Regeſtrorum, kalkulacyi ſłuchał nakazuiemy. P. Prowizor zaś każdy po uczynioney kalkulacyi kwit z Podpisem Ręki X. Proboszcza i Magiſtratu rocznego odbierać ma, w czym X. Proboszcz, i Magiſtrat Wileńſki faciles bydź maią. A Jeżeliby ſię P. Prowizor in Officio ſuo nieporządnie ſprawił, albo z kalkulacyi winnym bydź ſię pokazał, aby tenże Magiſtrat takowego Pana Prowizora ſądził, i indilatam ſatisfactionem, & compensationem z onego Szpitalowi, uczynił iniungimus; tak: iż gdyby Magiſtrat Wileńſki Roczny kalkulacyi ſłuchać P. Prowizora, albo z winnego ſprawiedliwości uczynić niechciał; tedy tę ſzkodę przez nieſłuchanie kalkulacyi, i nie uczynienie ſprawiedliwości ſtałą, de ſuo Magiſtratus na on czas roczny, Szpitalowi compensabit, do ktòrey to kalkulacyi gdyby X. Proboszcz in termino nie przybył, albo od Magiſtratu requisitus liczby Prowizora ſłuchać niechciał, tedy non obſtante absentia X. Proboſzcza, Magiſtrat ad calculum z PP. Prowizorami descendet. Co do Moſtu, że zachodzi poniekąd trudność wexakcyi Intraty Moſtowey, kiedy przeieżdżaiący albo przechodzący przez Moſt, uymuiąc panem Pauperum, i czyniąc diminutionem chwały Bożey, a niemniey ſprzeciwiaiąc ſię intencyi i woli Nayiaśnieyſzych Fundatorow, Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy, moſtowego oddawać niechcą, przeto dla lepſzego i beſpiecznieyſzego wybierania, aby teraznieyszy P. Prowizor, albo immediate po nim na przyſzły Rok naſtępuiący, z wiadomością X. Proboszcza z Jntrat Kościoła Ss. Tróycy i Szpitala, Łańcuch żelazny porządny gruby, z Zamkiem krytym ſporządził. i do Bramy Moſtowey od Pola applikował, decernimus. Ktòre to Moſtowe iako ſonant Fundusze i Prawa Kościelne, od Nayiaśnieyſzych Królow Jchmościow nadane, do czego i teraznieyſzego Nayiaśnieyſzego Króla Jmci ſzczęśliwie Nam Panuiącego Jana III. accesſit konfirmacya, wſzelkiey kondycyi i ſtanu Ludzie nie zaszczycaiąc ſię żadnemi excepcyami pod

 czyią

czyią kolwiek Juryzdykcyą z Przyfądem zoftaiący, podług zwyczaiow dawnych płacić i oddawać maią. Co do illacyi gdzie Magistrat Wileńfki allegat iż JX. Proboszcz ad præsens będący in diminutionem Prowentow zawarł z Zydami Wileńfkiemi, o Trupy Kontrakt, za ktòrym Żydzi Wileńscy przechodzący, i przeieżdżaiący, z Ofob fwoich i od Trupow nie płacą, ten Kontrakt ex quo inter duos cum præiudicio tertij, to ieft Szpitala Ss. Tróycy zawarty, na ftronę uchyliwfzy, Moftowe tak, iako fię wyżey namieniło (non obftante eiusmodi transactione X. Proboszcza) kontrahent Moftowego odbierać będzie, alias referuiąc fię do produkowaney Ordynacyi. Żydom Wileńfkim, i Ofobom ich przechodzącym, albo przeieżdżaiącym, albo Trupa przeprowadzaiącym, Moft żeby go niepfowali zabroniony, przeprawa iednak Wodą wolna bydź ma. Kościoł Ss. Tròycy Ritus Romani, ponieważ Szlachetny Magiftrat Wileńfki ieft Kollatorem, i ma Jus Præsentationis Proboszcza do Kościoła Ss. Tróycy, a oraz in dispositione fua ma Prowenta wfzelkie temuż Kościołowi należące, ktoremi przez Prowizora fwego rocznego disponit, i fzafuie, przeto wfzelkie requisita Kościołowi Ss. Tróycy, iako to apparaty Kościelne, ornament wfzelki Ołtarza, Wina, Swiece, Łoy na Lampy, na każdą Uroczyftość opłatki, na ktore żelazo fporządzone bydź ma, a ieżeli fufficiet Proventus; Kantora iednego i drugiego, na ozdobę Kościoła, tudzież Zakryftyana na ufługę Kościelną, Człowieka pewnego, wiernego, providebit. Lampa zaś dzień i noc, coram venerabili Euchariftiæ Sacramento aby gorzała, perpetuis mieć chcemy temporibus, w ktòrym to Kościele maiąc u fiebie wfzyftkie requifita dodane, X. Proboszcz ordinem quam optimum procurabit. Co do Szpitalu przy Kościele Ss. Tróycy będącego; aby Ofoby Ubogich Ludzi utriusque fexus Czterdzieści a nie więcey, to ieft 20. Ofob Męfkiey Płci, a 20. Białogłowfkiey, w tym Szpitalu aby było uftanowiono, ktòrym Ordynaryina pensya na Tydzień falvo refpectu personarum, earumque conditionis & meritorum, tak iak i do tąd płacono, (żeby iednak nad Złoty więcey niewychodziło) naznaczamy, i P. Prowizor diftribuet, a ieżeliby ktòra z nich Ofoba z tego świata zefzła (do ktorych dyfpozycyi & ad curam animarum X. Proboszcz należy) tedy ad Complementum liczby X. Proboszcz z P. Prowizorem na mieyscu zmarłey Ofoby, ieżeli fexus Virilis to Męszczyznę, a ieżeli fexus Feminei to Białogłowę, za rekommendacyą, poftrzegaiąc ażeby był Człowiek cnotliwy nie Piianica, ten ktòryby dla fiebie pożywienia dla flabości zdrowia, albo Lalt fwoich znaleźć niemógł, przyiąć powinien. Do tego w onym Szpitalu X. Proboszcz Ordinatam onych vitam poftrzegać ma, tak ieżeliby ktòra z nich Ofoba fexus utriusque exorbitować w czym miała, tedy prævia monitione propter incorrigibilitatem morum, z Szpitala tę Ofobę rugować i wyrzucić, temuż X.

Pro-

Proboszczowi moc daiemy. Na to zaś mieysce tak iako się wyżey wspomniało, drugą Osobę przyiąć ma. Niewiasty Ubogie ktòre po Gospodach mieszkaią, że do tąd per respectum misericordiæ & charitatis proximi, certam pensionem podług Regestrow iudicialiter produkowanych brały, luboby eadem sua pensione privari miały, zwłaszcza gdy legacyi na Osoby po Domach w Mieście mieszkaiące niemasz, iednak nie czyniąc ad præsens onym w tym præiudicium, Ordynaryiną pensyą tym wszystkim Niewiastom do żywota ich, ktòre są w Regestr Roku 1683. wpisane, aby dochodziła, mieć chcemy: tak iednak że po zeyściu z tego świata, ktòreykolwiek z nich Osoby, Pan Prowizor ani X. Proboszcz na mieysce onych przyimować niema, i owszem tę pensyą na potrzeby Kościoła i Szpitala obròcić powinien będzie, z czego rationem reddere circa expirationem Anni tenebitur. Quod attinet Festu samego Tròycy Ss. że się pokazało, i teraz z Regestrow a mianowicie z Regestru Roku 1683. iako Panis Pauperum przez wydatki mniey potrzebne diminuitur, osobliwie gdy na poczostki, i Bankiety siła spezy łożono bywa, zabiegaiąc tedy temu, Ordinamus aby expensa na sam Kościoł in actu festivitatis prædictæ, pro exigentia onego ad arbitrium X. Proboszcza moderatè łożone bywały, inkluduiąc w to Kapłanow na ten czas pracuiących ieżeli tego potrzeba będzie, kontentacyi, Pan Prowizor animadvertet, ratione zaś poczostki Kapłanow albo Prałatow in eodem Festo Ss. Trinitatis celebruiących i pracuiących, Złotych Sześćdziesiąt na ten Obiad nie więcey, lub solutione de proprio naznaczamy, które Złotych 60. P. Prowizor z przychodow Kościelnych dadź, i onemi znioszszy się z X. Proboszczem dysponować ma. Grob Pański na Wielki Piątek w Kościele Ss. Tròycy bywać zwykły, i nań exquo każdego Roku każdy P. Prowizor swoie w Regestrach niemałe specyfikował expensa, a to z tąd że każdy Pan Prowizor pro suo genio, & ingenio nowe wynayduiąc inwencye, wystawować zwykł Grobową Strukturę, przez co nie mnieysza dzieie się intraty Szpitalney uyma, od tąd tedy aby każdy P. Prowizor Strukturę Grobu Pańskiego na drzewie z pięknemi figurami odmalowanemi zrobioną, co rocznie na Wielki Piątek zażywał, nakazuiemy: do którego Grobu requisita wszelkie P. Prowizor procurabit. Kamienica Jarmolińska nazwana w Rybnym Końcu na Rogu Sawiczey Ulicy w Wilnie leżąca, lubo Dobra Kościelne zastawowane bydź nie powinne, że iednak ratione restauracyi Mostu na Rzece Wilii, pod Wilnem prævio consensu venerabilis Officij Consistorialis Vilnensis, cum scitu całey Rzeczypospolitey, iako Konstytucya Roku 1678. w sobie wyraża, Kamienica Jarmolińska iest zastawiona, a Summa wzięta na nię, na reparacyą i restauracyą Mostu tegoż cesit, Most iednak in Ruinam poszedł, Szpital zatym ad hoc usque tempus z tey Kamienicy niema żadney Intraty, aby tenże Magistratus modum

okupna obmyślił, i okupił, decernimus. A że tenże Magistrat Wileński allegat: że Summa wzięta na Kamienicę Szpitalną Jarmolińską Panu Frydryaniemu na exedyfikacyą, i restauracyą Mostu dana per incuriam, albo per imperitiam P. Fridrianiego iest zgubiona, aby tenże Magistrat iuris mediis agat z P. Frydryanim, koniecznie mieć chcemy, alias non obstante eiusmodi allegatione Magistrat Wileński swoiemi Pieniędzmi Kamienicę Jarmolińską okupić powinien będzie, w czym gdyby Magistratus leniwym bydź miał, i z P. Frydryanim prawem czynić, albo Kamienicy pomienioney okupić nie chciał; tedy X. Proboszcz który iuż w Sądach J. K. M. Zadwornych Assessorskich z Magistratem Wileńskim czynić zaczął, i onę kosztem swoim per viam Remissæ na własne Sądy J. K. M. Relacyine wyprowadził, eamdem ceptam continuabit actionem, salvis Księdza Proboszcza erogatis & erogandis na tę Sprawę expensis. Rząd srebrno pozłocisty Turkusami sadzony od JPani Lackiey in vim pij Legati Kościołowi oddany, od niemałego czasu steriliter zalega, P. Prowizor cum scitu X. Proboszcza albo otaxowawszy przedać, a tę Summę in melius Kościoła i Szpitala obrócić powinien będzie, albo z tego Srebra Kielich, Mszał, i inne procurabit ornamenta. Quo ad Punctum Kamienicy Berkinowiczowskiey, tu w Wilnie na Rogu Ulicy Niemieckiey będącey, na którey Summa Szpitalna 2000. Złotych z pełna na Kościoł Ss. Tróycy i na Szpital przy nim będący należących, a na tę Kamienicę Prawem Wyderkaffowym wziętych steriliter zaległey, tę Summę aby Szlachetny Magistrat windykował omni meliori modo, a zniozłszy się z Proboszczem, i P. Prowizorem, onę na Dobrach iakichkolwiek leżących nie piennych, ani zawiedzionych aby czynsz roczny currat; lokował, nakazuiemy. Jeżeliby zaś Szlachetny Pan Jan Berkinowicz Burmistrz Wileński, sam ad solutionem census annuatim od Summy pomienioney, na Kamienicy swey będącey obligował się, w tym Magistratowi Wileńskiemu iako naylepiey providere securitati Summæ & census wolno będzie. O Legacyą JP. Mirskiego Podkomorzego Brasławskiego na Kościoł Ss. Tróycy Ritus Romani i Szpital przy nim będący, ex zelo pietatis Testamentem czynioną to iest o Złotych 15,000. i Czynsz od niemałego czasu zaległy, cum Successoribus aget Magistratus, a to z prowentow i Dochodow Szpitalnych, przy dochodzeniu zaś Prawem tak tey, iako i innych wszelakich Legacyi, in quovis Subsellio Officio & Judicio, Fori Spiritualis & sæcularis Magistratowi, albo P. Prowizorowi JX. Proboszcz assistet. A że Szlachetny P. Symon Romanowicz Rayca Wileński prævio consensu całego Szlachetnego Magistratu Wileńskiego sessionali, zaległey Summy resztę z pomienionego Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy, u pomienionego P. Mikołaia Stroczyńskiego Raycy Wileńskiego Prowizora na on czas będącego Złotych 350. Jure vidercafali na potrzebę swoię wziął, i

onę

onę super omnibus bonis suis mobilibus & immobilibus inscripsit, iako List zapis eo nomine sprawiony i ad Acta Szlachetnego Magistratu Wileńskiego, Sabbato intra Octavam Festi Omnium Sanctorum Die Sexta Mensis Novembris Anno Domini 1683. przyznany w sobie wyraża, tedy P. Prowizor curabit corocznie czynsz od wyżey wyrażoney Summy Złotych 350. per Octo florenos a centum florenis odbierać, pożytek ten na potrzeby Kościoła i Szpitala obracaiąc, in quantumby zaś Szlachetny P. Romanowicz czynsz za Rok ieden u siebie zatrzymał, i płacić onego niechciał, intererit Magistratowi Wileńskiemu za doniesieniem sobie od P. Prowizora, tę Summę Złotych 350. una cum censu detento windykowawszy, z wiadomością X. Proboszcza, in alium locum securiorem gdzieby bespiecznie zostaiąc fructificare mogła, prawnie lokować. Godney pamięci JP. Paweł Boim Sekretarz J. K. M. Woyt Wileński legował na Kościoł Ss. Tròycy i Szpital przy nim będący Złotych Polskich 1000. które cum consensu Magistratus, Prawem wyderkaffowym na dobra swoie wziął i wniosł Szlachetny P. Matiasz Klarowski Rayca Wileński, i tę Summę in eodem respectu iako i inne Magistrat Wileński iako i P. Prowizor mieć będzie. Srebro Kościoła Ss. Tròycy, to iest Krzyż Srebrny, Lampa Srebrna na potrzebę tegoż Kościoła we Złotych Stu zastawione, Magistrat Wileński z Jntrat Kościoła Ss. Tróycy okupić ma, i one Ecclesiæ restituet. Summę 7000. Złotych, którą Zydzi Wileńscy Jure vidercafali na Szkołę swą Zydowską wzieli, opisali i wnieśli, a ta Summa Szpitalowi i Kościołowi Ss. Tròycy należy, aby Magistrat Wileński corocznie censum annuum ab ea provenientem postrzegał, i kapitału swego securitatem zawsze obmyślał (o czym i X. Proboszcz wiedzieć będzie) nakazuiem. Na ostatek ponieważ każdy Mercenarius dignus est mercede sua, przeto i My uważywszy to: iż Kapłan przy Kościele Ss Tróycy mieszkaiący curam Animarum (Dziadow i Bab w Szpitalu będących) maiący, w Wilnie na Bruku rezyduiąc z Prowizyi Roczney in vim salarij, która dotąd nie więcey iedno Złotych 300. dochodziła, honestum pro statu suo sacerdotali Sustentamentum, victum & amictum mieć może, a daleko barziey z teyże Summy i Człowieka ad ministerium wychować niepodobna, przeto qualem talem upatrzywszy przychodow Kościelnych i Szpitalnych auctionem, Salarium roczne JX. Symonowi Rodziewiczowi Proboszczowi Kościoła i Szpitala Ss. Tróycy Ritus Romani, Vilnensi, ad præsens będącemu, eiusque Succelsoribus, z Prowentow tegoż Kościoła i Szpitala Złotych 400. currentis monetæ gotowego Grosza naznaczamy, przy tym eleemozynę, która z skrzynki przez Ubogiego dotąd in privatos usus obracana bywała, tę JX. Proboszczowi teraznieyszemu i na potym będącym przyłączamy, z ktòrey to eleemozyny Godzinki rano przy Mszy świętey w dzień S. przed Ołta-

rzem Wielkim i Obrazem Panny Przenayświętfzey śpiewane aby były uftanawiamy. Temuż JX. Proboszczowi mieízkanie przy Kościele Ss. Tróycy naznaczamy, ktòremu P. Prowizor ex proventibus Hofpitalis feu Xenodochij, Drew na opał w Zimie tylko od S. Marcina aż do S. Jerzego święta Rzymfkiego fubminiftrabit. W tych tedy wfzyftkich punktach, in quantum by Magiftrat Wileńfki albo PP. Prowizorowie contravenire mieli temu Dekretowi Naízemu, tedy winy 1000. kop Litewfkich, które Kościołowi Ss. Tróycy applicabuntur, na tenże Magiftrat Wileńfki zakładamy, o co X. Proboszcz tegoż Kościoła Ss. Tròycy, teraz będący & in futurum naftępuiący, z Magiftratem Wileńfkim in Foro Fori, dato casu contraventionis, agere ma, mocą nineyfzego Dekretu Naízego, którym obiedwie ftrony kontentowali fię, do którego i My dla lepfzey wiary Rękoma Naízemi podpifawfzy fię Pieczęci przycisnąć rozkazaliśmy. Pifan w Wilnie Anno Mense & Die ut fupra. Benedykt Jan Zahorfki Bifkup Malleńfki Suffragan i Dziekan Zmudzki Kuftosz i Prałat Wileńfki Komifsarz J. K. M. Marcin Polfki Starofta Ofzmiańfki Komifsarz J. K. M. Na właſne rozkazanie Jan Kazimierz Lefzkiewicz Regent Kancellaryi W. X. L. Dekretowy Pifarz do tey Komifsyi. Pieczęci dwie JPP. Komifsarzow.

Roku 1664. Dnia 25. Liftopada. Lift Krôla Jmci Jana Kazimierza, do Sądu Grodzkiego Wileńfkiego, aby wefpòł z Magiftratem Wileńfkim, Urodzonego Woynę Starościca Mereckiego o podftrzelenie Kwatermiftrza Mieyfkiego Sądził.

JAN Kazimierz z Bożey Łafki Król Polfki W. X. Litewfki, Rufki, Prufki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantfki, &c. a Szwedzki, Gottfki, Wandalfki, Dziedziczny Kròl. Urodzonym Podwoiewodziemu Sędziemu i Pifarzowi Grodzkim Wileńfkim, wiernie nam miłym; Urodzeni Wiernie Nam mili, donioſł nam Szlachetny Magiftrat Wileńfki, o popełnionym Excefsie, przez Urodzonego Kazimierza Woynę, Starościca Mereckiego, który àrmatâ Manu, Konno na Plac ftrażową, przed Ratuszem będącą, w nocy napadłfzy, Kwatermiftrza Mieyfkiego na wylot przeftrzelił, i infzych ludzi niewinnych poranił, przy którym Excefsie ponieważ ieft złapany, i pod ftraż Garnizonu Naízego oddany, chcemy mieć po WW. abyście WW. iako nayprędzey do Wilna ziachawfzy, pomienionego Kazimierza Woynę; ftofuiąc fię do wyraźney Anni 1667. Konftytucyi, z Magiftratem Wileńfkim Sądzili; inaczey nieczyniąc dla Łafki naízey Królewfkiey. Dan w Warfzawie Dnia XXV. Miefiąca Liftopada MDCLXIV. Panowania nafzego Polfkiego i Szwedzkiego XVII. Roku. Jan Kazimierz Kròl. Pieczęć Wielka Wielkiego Kfięftwa Litewfkiego Przyciśniona.

R. 1693.

Roku 1693. *Dni* 15. *Septembra. Dekret Kśięstwa Pruskiego między handluiącemi Wodą do Królewca, PP. Kupcami Litewskiemi względem Wagi i Miary.*

POnieważ Nayiaśnieyszy Kśiąże Brandeburski &c. &c. Pan Nasz Miłościwy, względem miary i wagi w swym Pruskim Kśięstwie doskonałe postanowienie uczynił, aby Ci wszyscy, ktòrzy z W. X. L. Towary swoie do zbycia prowadzą: żadney przyczyny do skargi nie mieli, a przecież iednak, teraz JP. Kasztelana Witebskiego Michała Kazimierza Kotła Mandataryuszowie uskarżaiąc się: że tu do Królewca sprowadzone zboże, Beczką od stu dwudziestu Sztoffow (ktòra tylko 114. Sztoffow powinna mieć w sobie) chcą mierzyć, a od Pieńki na Wadze cztery Kamienie od sta Kamieni, chcą onym wytrącać, przeto Nayiaśnieyszy Kśiąże Brandeburski do Jnkwirowania tey skargi Komissarzow naznaczył, przed którymi ta Sprawa z Obopolney strony dostatecznie była produkowana: i tak on wyrozumiawszy słuszną skargi pretensyą, obiedwie strony z ukontentowaniem tak uspokoili: " Aby iuż od tego czasu miasto „ Beczki w którey Sztoffow 120 (zboże Korcem w ktòrym nie „ więcey tylko Sztoffow 38. było, mierzyli; a takich Korcow 60. w „ Łaszt powinno mierzyć, bez żadnego przydatku, rachuiąc iako „ przed tym Kupcy wymagali, i taki Korzec ma bydź wydany „ wzwyż pomienionym Mandataryuszom: albo gdyby chcieli „ Beczkę mierzyć tedy nie więcey iako sto czternaście Sztoffow „ Beczka w sobie ma mieć. A takich Beczek 20 bydź w Łaszt „ powinno. Taką tedy miarę wszystkim z Kśięstwa Litewskiego „ spławiaiącym Zboża swoie mierzyć powinni. A chociaż przed „ tym dwa Kamienia od stu kamieni brać pozwolono było: iednak „ przez drugie postanowienie Nayiaśnieyszego Kśiążęcia Jmci wcale iest zniesiono, przy dawnym zwyczaiu albo obserwancyi zostawać powinni, czego i daley się trzymać maią. A tak i kupcy tego Miasta królewskiego to przyieli, i samiż onych, którzyby temu „ Nayiaśnieyszego Kśiążęciu Jmci przeciwni byli, godnych karania za doświadczeniem bydź uznawaią. „ Dla czego wzwyż mianowanym Mandataryuszom, na dowod tego co oni w tych Punktach sprawili, pod Pieczęcią całego Kśięstwa Pruskiego wydano iest w królewcu, Dnia Piętnastego Septembra Roku Tysiąc Sześćset Dziewięćdziesiąt Trzeciego. Jan Walrad Lanthesmagister, Jlising Oberburgrab. Georgi Fridrich Fon kreytzon kanclerz, Wilhelm Fom Berbant, Ober Marszałek.

Pięczęć kśięstwa Pruskiego

Roku 1668. Julij 4. Dnia. Przywiley Króla Jmci Jana Kazimierza na donacyą Folwarku Zbarawszczyzna dopiero Dusieniaty nazwanego.

JOANNES Casimirus DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masoviæ, Livoniæ, Czernichoviæque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarius Rex. Significamus præsentibus Literis nostris, quorum interest universis & singulis. Expositum Nobis else, per certos Consiliarios nostros, Nomine Religiosorum Patrum Carmelitarum Discalceatorum, Conventus Vilnensis, quomodo olim Magnifica Domina Theodora Gazgolowa quondam Ducis in Zbaraż primi, deinde Magnifici olim Gabrielis Tęczyński Palatini Lublinensis secundi voti Conjux, unanimi consilio & consensu, cum eodem posteriori Martio suo initum Prædium, cum Fundis eidem Prædio adiacentibus, vulgo Zbarawszczyzna denominatis, Jurisdictioni Civili Vilnensis ab immemorabili Tempore subiacentibus Nobili Joanni Jackiewicz quondam Nobilis Officij Consularis Vilnensis Notario, in certa Summa hypotecarunt & innadiarunt: post Fata vero præfati Jackiewicz Successores illius hoc idem hypotecarium jus, in Possessionem & tenutam eiusdem memorati Convenus, Religiosorum Patrum Carmelitarum Discalceatorum cesserunt & abscesserunt, cuius Prædij & Fundorum illius, cum sola perpetuitas nullo ex Hæredibus & Propinquis prænominatæ Gazgolowa extante vacat, totabiliterque iam in dispositionem Nostram Regiam devoluta est: Proinde ad supplicationes eorumdem Religiosorum Patrum Discalceatorum, de plenitudine Juris nostri Regij, & ex singulari affectu Nostro, erga præfatum Religiosorum ordinem illorum, tandem perpetuitatem præfati Prædij, una & fundorum ilius Zbarawszczyzna dictorum, prout in situ & circumferentia antiqua continentur (salva nihilominus Jurisdictione Civili Vilnensi) in integro sæpe dicto Conventui Patrum Carmelitatum Discalceatorum damus, donamus, & irrevocabilis donationis Titulo conferimus, Dantem omnimodam Facultatem eadem perpetuitate, ad præsens per Nos collata: secundum beneplacitum suum utendi, fruendi, & disponendi. Jn cuius Maiorem fidem Manu nostra subscripta, Sigillo M. D. L. communiri jussimus Dat. Varsaviæ Die Quarta Mensis Julii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Octavo, Regni Nostri Poloniæ Vigesimo. Joannes Casimirus Rex Sigillum M. D. L. Valerianus Stanislaus Judycki Archidiaconns Vilnensis. Notarius M. D. L.

Anno 1699. Julij Die 29. Confirmatio Jurium, Privilegiorum, immunitatum &c. per Serenissimum Augustum Secundum, Civitati Vilnen-

nensi data & Mercatoribus Vilnensibus. Ex Cancellaria Minori M. D. L. extracta Anno 1750. Die 11. Augusti Anno vero 1779 die 26. Febr: ad Acta Nobilis Officij Advocatialis Vilnen: oblata.

AUgustus II. DEI Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæ, Kijoviæ, Volyniæ, Podoliæ, Smolensciæ, Severiæ, Czernichoviæque, Natus Dux Saxoniæ, Juliacæ, Oliviæ, Montium, Angriæ & Vestfaliæ, Sacri Romani Jmperij Archi-mareschalcus, atque Elector Langravius Thuringiæ, Marchio Misniæ, superioris & inferioris Lusatiæ Burgravius, Magdeburgensis Princeps, Comes Henebergensis, Comes Marchiæ, Ravensbergæ, & Barbij, Dominus Ravenszteynij &c. Significamus præsentibus Literis nostris quorum interest universis & singulis, Regiæ munificentiæ est: Subditorum suorum non fructus dumtaxat, aut emolumenta providere, sed Jura, Privilegia, & immunitates eorum, quæ pro meritis, & intaminata fide sua obtinuerunt, sarta tecta inviolabiliter conservare, ut eo modo & Virtus eorum munimentis Literarum confirmata, æterna maneant, ut eo ipso ad obsequia & servitia Regibus præstari solita, promptiores atque alacriores tali Regum munificentia reddantur. Quam munificentiam nostram Communitas Mercatoria Vilnensis, experiri satagendo supplicavit Nobis, ut Jura, Privilegia, Decreta, Jmmunitates, ac Rescripta Mercatoribus Vilnensibus, á Serenissimis Antecessoribus nostris collata, quæ omnia authenticè & originaliter Nobis sunt exhibita, authoritate nostra Regia approbare, & confirmare dignaremur. Quorum omnium Jurium Privilegiorum per Puncta contentorum, & seriei Annorum desumptorum tenor est talis: Et inprimis Serenissimi Casimiri, Magni Ducis Lithvaniæ Anno 1441. Feria Sexta post Dominicam Judica Civibus & Mercatoribus Vilnensibus Juris Magdeburgensis collatum, quo eisdem per totum Magnum Ducatum Nostrum Lithvaniæ & Russiæ, in omnibus Castris, & Civitatibus, videlicet *Troki, Połocko, Witebsko, Smoleńsko, Kijow, Zytomir, Słucko, Mińsko, Nowogródek, Łucko, Brzeście, Drohiczyn, Grodno, Kowno,* alijsque omnibus Castris, Civitatibus & oppidis, libera facultas emendi, & vendendi, per unam mnam, unum talentum, unam pellem Sabellinam, Mardorinam, Castorinam, & variarum cuiuscunque generis, aut speciei existant, de omnibus mercantijs quibuscunque nominibus generalibus, & specialibus, possint, & valeant nominari, concessa est. Secundum Privilegium Serenissimi Sigismundi Primi in Anno 1511. Die 3. Julij, Brestiæ in Comitijs Generalibus datum, vigore cuius non solum in supra scriptis Civitatibus, & oppidis M. D. L. aliarumque Provinciarum, eidem Ducatui annexarum Mercatoribus Vilnensibus, Juris Magdeburgensis, Romanæ, & Grecæ Fidei cultoribus forisari, sed etiam varias

Merces, Fluminibus Vilia, Chrono, alijsque in Magno Ducatu Lithvaniæ, ac Provincijs eidem annexis existentibus, Prussiam extra Mare, & quorsumque voluerint defluitandi, eundi, & vice versa redeundi, varijs mercibus ibidem fusius expressis nuncupatis mercari, emere, coemere, vendere, & deducere liberum est, ex alijs vero Jncolis & Advenis Mercatoribus sine Jure Civitatis, & facultate mercandi (præter Nundinas) cuiuscunque ille sit Jurisdictionis tum etiam Fidei & sectæ, sub confiscatione Mercium prohibitum est. Tertium Decretum memorati Sigismundi Primi, inter Vilnensem, & Caunensem Civitates, Anno 1535. Feria Sexta post Dominicam Lætare, Solennissimi Partium controversiis latum, quo libera, & immunis Mercatoribus Vilnensibus, vigore Privilegiorum mercandi, merces Caunæ deponendi, & inde sine ulla præpeditione evehendi, facultas declarata est. Quartum Rescriptum ejusdem Serenissimi Sigismundi Primi, de Anno 1538. Die 10. Junij, ad Magistratum Vilnensem datum, quo Mercatoribus advenis cum Hospitibus, & advenis præter nundinas, facultas mercandi interdicitur, Literæque ab eodem Serenissimo Rege super facultatem mercandi impetratæ non esse audiendæ, declarantur. Deinde Decretum Sigismundi Augusti de Anno 1552. Die 10. Novembris, inter Mercatores Cives Vilnenses, & Scribam Telonei Nostri, contra Jura Vilnensia, extra tempus Nundinarum negotiantem promulgatum, quo merces ipsius pro tunc pignoratæ, Fisco Regio applicatæ sunt, & in futurum si quis, contra Privilegia Vilnensia, ausus mercari fuerit, omnes merces pro usu Civitatis tolli adinventæ sunt. Jtem Privilegia Serenissimi Sigismundi Tertij cum certis viginti articulis, ad bonum Communitatis Mercatoriæ Ordinem circumscriptis, ex Relatione Jllustrissimorum, & Magnificorum Comissariorum, ac intercessionem eorumdem, de Anno 1630. Die 30. Januarij largitum. Deinde Privilegium meliorationis Articuli 13. per Magistratum Vilnensem, & Comissarios Antecessorum Nostrorum in Anno 1646. Die 15. Septembris factum, per Comissarios Nostros ratificatum, ac per Serenissimum Vladislaum Quartum, & Joannem Casimirum confirmatum, tum etiam Decreto Relationum in Anno 1668. emanato approbatum. Jnsuper Privilegium super confirmationem assecurationis Magistratus Vilnensis, eidem Communitati Mercatoriæ, in Anno 1629. Die 15 Novembris datæ, per Serenissimum Joannem Casimirum, Prædecessorem Nostrum in Anno 1665. Die 30 Martij, cum non nullis immunitatibus & prærogativis, ibidem expressis largitum. Ad extremum Decreta Comissionum, super reddendis rationibus ex Proventibus, reditibus, nec non expensis Civilibus annuis, alijsque ordinationibus inter Nobilem Magistratum, & eandem Communitatem in Anno 1629. 1646. & 1647. lata, tum etiam Rescripta Serenissimorum Vladislai IV. Joannis Casimiri, eadem Decreta Comissionum

num cum constitutione Contributionis publice, circa Festum Purificationis Beatissimæ Virginis Mariæ, quolibet Anno à Mercatoribus, & Jncolis Vilnensibus, exigendæ approbantia. Jtem supra memorati Joannis Casimiri, Privilegium ratione Tutelæ, ut post decessum de hoc sæculo Personarum Magistratus, non suscipiant Tutelam Mercatores Vilnenses Anno 1668. Die 30. Martij. Jtem Rescriptum contra Judæos Vilnenses, quo inhibitum est Judæis, ne Familiam Christianam suscipiant ad serviendum sibi Anno 1663. die 22. Februarij. Tandem Privilegium Serenissimi Michaélis approbationis omnium Jurium, & immunitatum Anno 1669. Die tertia Octobris, Rescriptum ejusdem ne ullus audeat procurare libertationes Lapidearum, quæ ante unionem non sunt liberæ, Anno 1670. die 11. Aprilis. Rescriptum, ut Deputati Tribunalis M. D. L. apud Judæos Vilnenses hospitia Libera habeant Anno 1670. die 20. Novembris. Privilegium Serenissimi Antecessoris Nostri Joannnis Tertij, Confirmationis omnium iurium Communitati Vilnensi collatorum, Anno 1676. Die Octava Martij. Rescriptum eiusdem ratione antiqui telonei, quo injungitur; ut Mercatores Vilnenses, circa antiqua Jura, & libertates conservantur, Anno 1683 Die Vigesima Maij. Jtem Rescriptum ex parte Jnstitutarum mercatorialium, alias *ciemne Kramy*, quo conceduntur fenestræ, ad publicum forum excuti ad divendendas merces Annò 1690. Die 13. Maij. Decretum Commissariorum, a Serenissimo Joanne III. deputatorum, quo approbantur Jura, & Privilegia, antiqui Telonei Vilnæ, tempore residentiæ ipsius Serenitatis Anno 1688. Die 23. Aprilis. Hoc idem ipsum Comissariorum Decretum, per eundem Serenissimum Joannem III. Varsoviæ die 28. Januarij Anno Domini 1690. approbatur, & confirmatur. Nos itaque Augustus Secundus Rex, Supplicationi eiusdem benigne annuentes, præfata omnia Jura, Privilegia, Rescripta, Decreta, Jmmunitates, Prærogativas, ceterasque Literas, Communitati Mercatoriæ Vilnensis, ab Antecossoribus nostris clementissimé datas, & largitas, & quorum omnium Jurium & Libertatum, licet tenores in præsenti Privilegio, non sunt expressi, pro expressis tamen habere volentes, in omnibus eorum punctis, conditionibus, clausulis, Articulis, Paragraphis, Punctis & capitulis, confirmandum, approbandum, ratificandum, & roborandum, ac in debitam executionem deducendum esse duximus, prout ex nunc & de facto in perpetuum approbamus, ratificamus, confirmamus, roboramus, atque in debitam executionem ut deducantur, habere volendo, decernimus, ea omnia & quælibet eorum in specie & genere, vim & robur perpetuum habitura, præsenti Prì vilegio Nostro mediante. Jn cuius rei fidem & evidentius Testimonium, præsentes Literas Manu nostra subscripsimus, Sigillo Nostro M. D L. communiri iussimus. Datum Varsoviæ in Comitijs Generalibus Pacificationis Nostræ, Die

Vigesima Nona Mensis Julij, Anno Domini, Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Nono, Regni vero Nostri Anno Secundo. Augustus Rex Locus Sigilli Minoris Cancellariæ M. D. L.

Roku 1605. Dnia 5. Marca. Dekret Króla Jmci Zygmunta III. między Panem Samuelem Treteckim, Ziemianinem Powiatu Oszmiańskiego, a Burmistrzem Rocznym, i innemi wielu Mieszczanami, o zabicie Brata jego, i posieczenie Czeladzi, pod czas Sądzącego się Trybunału w Wilnie, który Mieszczan, ad Forum Competensi Burmistrza odsyła, oraz Konstytucyą Trybunalską Elucyduie.

ZYHIMUNT III. Bożoiu Miłostyiu Korol Polski, Wieliki Kniaż Litowski, Ruski, Pruski, Zamoytski, Mazowiecki, Jnflantski, a Szwedzki, Gottski, Wandalski, Diedziczny Korol. Oznaymuiem sim wyrokom Naszym, Słuchaliiesmo z Pany Rady Naszymi, na Soymie tepereszny, prynas Hospodaru buduczymi: Sprawy Ziemianina Naszoho Powetu Oszmiańskoho, Urodzonoho Samuela Treteckoho, z Burmistrom Rocznym, Miesta Naszoho Wileńskoho; w Hodu preszłym 1602. na Sprawach Mieskich buduczymi z Martynom Tomaszkiewiczom Worzowskim, iako Pryncypałom Sprawy niżoy mianowanoy, i z Mieszczany Miesta Naszoho Wileńskoho, Petrom Stanisławowiczom Sotnikom, Michayłom Demetrom Jusemstumbrem, Matyiom Jawtywarom, Antonom Pawłowiczom, Janom Szepitom, Auhustynom Wawreckim, Petrom Pluszczom, Stanisławom Wojewodkoiu, Fedorom Dmitrowiczom, Mikołaiom kromo kepureiu, Martynom Khafkanowiczom, Maurycym Łuckom, iako pomocnikami, kotoroiase pered Nas prytoczyła; za odesłaniom od Sudu Naszoho Hołownoho, Trybunalnoho, w Roku proszłym 1602. u Wilni odprawowanoho, takżo i za prypozwom do toho odesłaniia czerez Treteczkoho, wyż mianowanych Osob, menuczy o zabityie, i okrutnoie zamordowaniie, Brata ieho, neboszczyka Andreiewicza Treteckoho, i Słuhow ioho Martyna Wiktorowskoho, Jakuba Wolskoho, Stanisława Pawłowskoho, i Krysztoffa Komorowskoho, w Hodu nedawno minułym 1602. Miesiaca Aprila 15. Dnia u Wilni, pod czas odprawowanija Sudow Hołownych Trybunalnych, iakoby za Roskazaniom wyż mianowanoho Burmistra Rocznoho, z pomocoiu Mieszczan prereczonych, i inszych mnoho pomocnikow ich stałosia, i pobraniie na tot czas nemało maiętnosty ich Treteckich, i słuch ich, o kotoryie to zamordowanyie, i zabityie Brata swoioho, takżo o zbityie i zranenyie, i wiezienyie swoie i słuh swoich, i o zabranyie maiętnosty swoiey, Samuel Tretecki z wyż z mianowanych Mieszczan, i Burmistra naszych Wileńskich, wonoyże czas za razom do Sudu Naszoho Hołownoho Trybunalnoho, pozwał, i zakazował, na kotorym Roku pered tym Sudom Hołownym, cho-

tiaż

tiaż ſe Burmiſtr, i Mieſzczaniie Wileńſkiie, czerez umocowanoho ſwoioho ſtanowili, ale ne w daiuczysie w żadnoiu kontrowerſyiu, z ſtronoiu protywnoiu, tolko Prawa Priwilegia Meſtu Wileńſkomu od Prodkow naſzych Korolow Polſkich, i Wielikich Kniaziow Litowſkich: na Prawo Magdeburſkoie, i innyie wolnosty nadanyie: i od Nas Hospodara położonyie pokazawſzy, z Statutu Prawa Poſpolitoho, z Rozdiłu Tretioho, Artykuł Trytcat Piaty, hde o wſiakiie Exceſsy Szlachtu od Meſzczan Wileńſkich, ſtałyie isliby ſie traffiły, Uradu Meſkomu, ne Zemſkim, alo Magdeburſkim Prawom, Sprawiedliwost czynity naznaczono. Takżo i Konſtytucyiu Trybunalſkoiu, kotoroiu Prawo Magdeburſkoie w owſiey Całoſti, zaſtowleno ioſt, na pomocz Sobi beruczy, ſzyrokimi ſłowy, obmowu wnoſili, i do Prawa ſwoieho naleznoho Meſkoho, Magdeburſkoho, z toiu Sprawoiu odzywaliſia. A Tretiecki Exceſsom toie podczas odprawowanyia Sudow Hołownych Trybunalſkich, ſtałym mieniuczy, i Konſtytucye Seymowyie, i Trybunalſkiie, i inſzyie Artykuły, Prawa Poſpolitoho, o ſpokoynom zachowywaniaſia czasu odprawowaniia Sudow wſiakich, na pomocz ſobi natiahaiuczy, domawiał ſie aby tot Burmiſtr i Mieſzczanie, tak u Sudu Hołownoho Sużonyie byli, Sud Nasz Hołowny Trybunalſki, baczuczy, iż taia Sprawa ne tolko z prywatnymi Oſobami Wileńſkimi Mieszczanami, ale i z Uradnikom Meſkim zachodit, ku tomu zaroznoſtyiu Prawa Zemſkoho, i Konſtytucyi Syimowych, z Prywileiami, od Koroley Jch Miłoſty, Mieſtu Wileńſkomu nadanemi, a niemaiuczy jasnoy Nauki, w takowom Punkte żałoby, pod czas odprawowania Sudow Trybunalſkich, iakoby w tom poſtupowati, dla obiaśnienia w pryszły czas tuiu Sprawu Dekretom na Soym pryſzły odeſłali. Do kotoroho odoſłaniia ſtorona żałobliwyia, Burmiſtra; i minowanych Mieſzczan Wileńſkich, mandatami Naſzymi prypozwali, ſzto ſzyrey na Dekrety Trybunalſkim, i na Mandatach naſzych, opiſana ioſt. A na Roku teperecznym kochdy ſtorony obydwyie, powodowaia Samuel Tretecki, ſam oblicznyie, i czerez Umocowanoho ſwoieho, Jana Szarodowskoho, pered nami, i Pany Radami Naſzymi, na Soymi Warſzawſkim ſtanowili, i tyież Kontrowerſyie, ſzto i wyżey u Sudu Hołownoho, czynennyie byli powtaranyie, Tretecki, żeby iomu o toie okrutnoie zamordowanyie, Brata ioho, a zbitie, i zrannenyie, i wiazanyie, ioho ſamoho, i ſłuh ieho pod czasu odprawowanyia Sudow Hołownych Trybunalnych ſtałoie, z obwinienych Oſob, Sprawiedliwość ſkutecznaia uczynena była, a Umocowany Burmiſtra, i Mieſzczán Wileńſkich, położywſzy perednami Prywileia Prodkow naſzych, Korolow Jeho Miłoſti Polſkich, Wielikich Kniażiey Litowſkich, Mieſtu Wileńſkomu, na Prawo Magdeburſkoie, i inſzyie Wolnoſti ich Meſkiie nadanyie, perwey Welikoho Kniażia Litowſkoho Zygmunta pod Datoiu Roku 1432. Druhi Korola Joho Miłości Kazimira, pod

Xxx Datoiu

Datoiu Roku 1441. Treti Korola Jeho Miłošti Alexandra pod Datoiu Roku 1492. Cetwerty Korola Jeho Miłošti Zygmunta Perwoho, pod Datoiu Roku 1539. Piaty, Tohož Korola Jeho Miłošti Zygmunta pod Datoiu Roku 1543. Szosty Korola Jeho Miłošti Zygmunta Auhusta, w Date Roku 1566. hde Mieszczanyie onyie Wileńskiie, od wsich naszych Sudow i Praw wyzwolenyie, tolko pod Prawo Meskoie Magdeburskoie Poddanyie Sut, kotorych Prywileiow deržaczy: i Artykuł Piaty, z Rozdełu Tretioho, takzo Konstytucyiu Trybunalskoiu, kotoroiu Prawo Magdeburskoie, w swoiey całošti zostawleno iost, na pomoc sobie beruczy prosili žeby ich z toieiu Sprawu do Sudu ich naležnoho Meskoho Wileńskoho odosłano było. My Hospodar, z Pany Rady Naszymi na Soymie teperecznym prynas buduczymi, prysmotriwszysia Prawu Pospolitomu w Statutu W. X. L. opisanomu, takže Prywileiom od Prodkow Naszych, światobliwoiey pamiati Miestu Wileńskomu nadanym, iž Mieszczanie Wileńskiie, wodłuch Artykułu 35. w Rozdziele Tretym, o zaboystwa Rany i wszelakiie Excessy, Ludem Narodu Szlacheckoho nie Prawom Ziemskim iako Obywatele, ale Prawem swoim Magdeburskim, pered własnym Uradom swoim Meskim, kotory koždoiey hodyny, w Miesti Wileńskim ukrywdzonomu nie odwłocznoiu Sprawiedliwošt czyniti, powinien odpowidati i usprawiedliwiatysia maiut, a Konstytucya Trybunalskaia rozumietse maiet o tych, kotoryie Prawu Ziemskomu podlehłyie, a pod czasom odprawowanyia Sudow Trybunalskich, koli krywdu uczyniat, abo Excess popełniat, takowyie nieodzywaiutysie do Powitu i Forum własnoho, iakieykolwiek kondycyi buduczy, odpowidati i karanyie byti maiut. A Sprawy wsie Sudu Magdeburskoho, wodłuch toyže Konstytucyi Trybunalskoy, zwierchnošti, i Sudu Naszomu Hospodarskomu zachowanyie Sut. Proto sim wyrokom Naszym zostawuiom, uznawaiom, i na wicznyie czasy miti choczom, aby Mieszczanie, Wileńskiie, pod Prawem Magdeburskim mieszkaiuczyie, o krywdy i Excessyi wszelakiie koždoho czasu, Prawom Magdeburskim, pered Uradom Meskim odpowiadati z kotorych Urad wodłuh Prawa, nieodwłocznoiu sprawiedliwošt czyniti, i postupkom Prawa Magdeburskoho, perekonanych, poradkom toho Artykułu Trydcat Piatoho, w Rozdile Tretym i Konstytucyi Trybunalskoy, nie odwłocznyie karati, powinni budut, jakož i tuiu Sprawu do Sudu naležaczoho Miesta Wileńskoho odsyłaiomy; aby storona powodowaia, tam protyw obwynnennym wodłuh Prawa Magdeburskoho postupiła, i Sprawiedliwošti prosiła, w czom dawnošti i promilczanyie, storoney tepereszney powodowoiey szkodit niemaiet, a Pozwanyie bez Appellacyi do Sudu Naszoho usprawiadliwiatsia maiut: i powinni budut. Szto dla pamiati do knich Naszych Kancellaryiskich zapisali, i ses wyrok pod Pieczatyiu Naszoiu W. X. L. Miestu Wileńskomu, datyieśmo rozkazali.

Pisan

Piſan w Warſzawie na Seymi Walnym Lita Bożoho Narożeniia 1605. Mieſiąca Marca Piatoho Dnia. Lew Sapieha Kancler W. X. L. Jarosz Wołłowicz Podſkarbi Ziemſki i Piſarz W. X. L.

Roku 1721. Mieſiąca Februarij 22. Dnia. Dekret Komiſsarſki, między Szlachetnym Magiſtratem Wileńſkim a Gminem Miaſta: za Dekretem J. K. M. Zadwornym Aſseſorſkim W. X. L. w Roku immediate przeſzłym 1720. Mieſiąca Novembra 11 Dnia w Warſzawie wypadłym — Co do Decyzyi w ſamey ſprawie, wyraża ſię.

A Tak My Komiſsarze J. K. M. w tey Sprawie za dwoma Aktoratami in unum złączonemi przypadłey, mianowicie za pierwſzym ſławetnych i uczciwych Jana Jerzego Biellawa, Gabryela Krzyżanowſkiego, Antoniego Sznakowicza, ſtarſzych, imieniem Gminowych, i wſzyſtkich Cechow Miaſta J. K. M. Wilna, z Szlachetnemi Ichmościami PP. Jakubem Woytem Oycem Alexandrem Synem, Burmiſtrzem Wargołowſkiemi Stefanowiczami, Benedyktem Bocewiczem, Mikołaiem Brzozowſkim, Andrzeiem Minkiewiczem, Michałem Koſsobuckim Burmiſtrzami, Konſtantym Macelewiczem, Franciszkiem Gienzelewiczem, Tomaſzem Sikorſkim, Andrzeiem Pierszkiewiczem, Bernardem Lorettym Radcami, i całym Magiſtratem Stołecznego Miaſta J. K. M. Wilna, tudzież z ſławetnemi PP. Samuelem Paizkiewiczem, Janem Buncewiczem, Wawrzyńcem Rozynkiewiczem Dyrektorami, i całą Jzbą Kupiecką: a za drugim rekonwencyonalnym Szlachetnego Magiſtratu Wileńſkiego, i całey Izby honoratæ Communitatis Mercatoriæ Vilnensis, z uczciwemi Bazylim Troiańſkim, Gabryelem Krzyżanowſkim Złotnikami, Mikołaiem Dymińſkim, Krzyſztofem Kielpszewſkim, Kazimierzem Zdanowiczem, Kazimierzem Zubarowiczem, Kazimierzem Buniewiczem, Janem Symonowiczem Krawcami, Janem Jerzym Biellawem, Antonim Ziemkowiczem, Adamem Leszczewiczem, Szewcami, Macieiem Rogińſkim, Marcinem Oſtrowſkim, Franciszkiem Kunickim, Janem Czerkasem, Michałem Czechowiczem, Rzeźnikami, Stefanem Paſzkiewiczem, Symonem Juszkiewiczem Słodownikami, Janem Sawiczem aliás Plamką Miecznikiem, Michałem Kapeluszewiczem Kowalem, Piotrem Paszkowſkim Slosarzem, Antonim Dargiewiczem Kotlarzem, Antonim Sznakowiczem Rymarzem, Staniſławem Judzielewiczem, Frydrychem Kwieczorzem Snicerzem, Starſzymi Cechow, iako Pryncypałami przypadłey; z oczewiſtey i doſtateczney z obudwu ſtron tak na dniu dziſieyſzym, iako też i na wielu terminach, circa continuationem tey Sprawy, przy bytności wſzyſtkich, tam in Actoratu, quam in reatu wyrażonych Oſob, personaliter u Sądu Naſzego ſtawaiących, w rzeczy ſamey podług Załob z obudwuch ſtron na Seym do Sądow J. K. M. Zadwornych Aſse-

sorſkich, w Roku przeſzłym 1720. wyniesionych, wnoſzonych kontrowersyi, ponieważ to evidenter u Sądu Naſzego z Produktu Załuiących Cechowych Miaſta J. K. M. Wilna, pokazało ſię, że oni niewinnie pomòwnie, Szlachetny Magiſtrat Wileńſki oſkarżywſzy, krzywd ſwoich mniemanych oppreſsyi, iakoby ſię onym miały dziać od Szlachetnego Magiſtratu, przeciwko dawnym Prawom, Przywileiom, od Nayiaśnieyſzych Królow Jchmościow, Cechom Wileńſkim i całemu Gminowi nadanym, niczym nie dowiedli, Przywileiow żadnych przed Sądem Naſzym nie pokładali, a do tego i ſami znali ſię, że żadnych Przywileiow w Metrykach W. X. L nieznalezli. E contra: ponieważ Szlachetny Magiſtrat Wileńſki probuiąc każdy Punkt Załoby ſwey, Prawem Saxońſkim, Statutem W. X. L. i Konſtytucyami Seymowemi; że Cechy ſedycyą ſprzeciwiaiąc ſię Zwierzchności Magiſtratowey, przeciwko dawnym Prawom, Przywileiom Jnſtytucyom, Miaſtu Wilnowi od Nayiaśnieyſzych Królow Jchmościow nadanym, a potym od całey Rzeczypoſpolitey, per Conſtitutiones approbowanym powſtały, i dobry porządek, i ſpokoyność publiczną wzruszały, przez obieranie abuſivè ac illegitimè Gminowych Dyrektorow, przez wyſłanie od Cechow na Seym Poſłow ſwoich, przez wyprowadzenie ad male narrata Reſkryptow Prawem zakazanych, Liſtow zaręcznych, in præiudicium Praw, Przywileiow Miaſtu Wileńſkiemu nadanych, a to naybarziey tego wſzyſtkiego Motorami i Autorami, Pan Jan Jerzy Biellaw Szewc, Gabryel Krzyżanowſki Złotnik byli, że ſię ważyli do tąd przez Lat Ośm, Dyrektorami Gminowemi tytułować, na ſzkodę i zawod Ludzi Ubogich, Składanki pieniężne często namòwione tylko ex arbitrio Cechow do ſiebie odbierać, onemi według upodobania ſwego ſzafować, częścią na ſwóy pożytek obracać, Magiſtratowi należytey obſerwancyi, poſłuſzeńſtwa niepełnili, zapomniawſzy Przyſięgi ſwey zwyczayney Mieyſkiey i Cechowey, co Magiſtratowi powinni, naoſtatek i Regeſtra wątpliwe przychodow i rozchodow, przed Sądem Naſzym Komiſsarſkim pokładali. Przeto My Komiſsarze mocą powagi Sądow J. K M. Komiſsarſkich, maiąc świętą ſprawiedliwość przed oczyma, a wprawuiąc w dobry porządek, na czas przyſzły, konformuiąc ſię we wſzyſtkim do Praw Przywileiow Króla Jmci Zygmunta Pierwſzego, w Roku 1511. Julij Trzeciego dnia, Przywileiow dwuch tegoż Króla Jmci, Græco & Latino idiomate piſanych, ſub actu Roku 1526. Przywileiu Króla Jmci Zygmunta Auguſta Roku 1502. Przywileiu Nobilitatis Roku 1568. Przywileiu Króla Jmci Zygmunta Trzeciego Roku 1630. konfirmuiącego inſtytucyą, aliàs Artykuły i Ordynacyą, przez Szlachetny Magiſtrat Wileńſki, w Roku 1629 Mieſiąca Novembra 29. dnia poſtanowione. Przywileiu Króla Jmci Władyſława Czwartego z Artykułami, Honoratæ Communitatis Mercatoriæ nadanemi, Roku 1646 i Roku 1647. ferowanych. Przywileiu Króla Jmci

Jmci Michała Roku 1679. Przywileiu approbacyinego wszystkie wyż wyrażone Przywileiow, Prawa, Artykuły, Ordynacye, Dekreta Kommissarskie w Roku 1699. Miesiąca Julij 22. Dnia od Nayiaśnieyszego Króla Jmci Augusta Wtórego szczęśliwie Nam Panuiącego, przy których Prawach, Przywileiach, Dekretach, Ordynacyach, Artykułach, in omnibus Punctis, clausulis ac Paragraphis, Szlachetny Magistrat Wileński nie naruszne zachowuiemy, z tym tylko przydatkiem dopiero: iż odtąd gdy będzie potrzeba iakiey składanki pieniężney na Expensa publiczne, aby Szlachetny Magistrat wcześnie obesłał przez sług Mieskich wszystkich Cechmistrzow oznaymuiąc; aby po dwie Osoby z każdego Cechu na Ratusz przybyli, dla wysłuchania tey potrzeby pieniężney na całe Miasto, gdzie zszedłszy na czas naznaczony maią PP Cechowi we wszystkim w modestyi zachować się rozruchow nieczyniąc, wzaiem Szlachetny Magistrat, niema nikogo konfundować, ale i owszem każdemu z Cechow proszącemu o Głos, maią pozwolić: aby nie przez potencyą były nakładane składanki; które składanki aby porządnie wybierane były; ma bydź Taxa uczyniona przez Rocznych przysięgłych Taxatorow, to iest dwuch Magistratowych, czterech z Kupieckiey Izby, a dwuch z każdego Cechu Ludzi rozumnych, osiadłych, i wiary godnych. Jchmość Panowie Burmistrze, Radcy, Szafarze, Cechmistrze, nie powinni excypować się z Osob swych od żadney składanki, ale równo ad proportionem Fortuny swoiey, pro modo każdey składanki, równo z drugimi przykładać się tenebuntur. Poborcowie wszyscy maią Regestra biercze z podpisem Ręki swey do Magistratu, wraz przy wniesieniu pieniędzy do spòlney skrzynki oddawać, cum specificatione Osob, & quantitatis pieniędzy. Od ktòrey skrzynki trzy klucze maią bydź, ieden u Magistratu, drugi u PP. Kupcow, a trzeci u PP. Cechowych: a to dla tego, aby przychod i rozchod każdemu był wiadomy, do kąd i na co się obracaią pieniądze, za wolą Magistratu a wiadomością PP. Kupcow i PP. Cechowych, maią PP. Szafarze publicznie w Jzbie Ratuszowey Regestra sprawiedliwe położyć, i kwit odebrać na Osoby swe z podpisem Osob Magistratowych, Kupcow i Cechowych, i cokolwiek roczney może bydź Jntraty ordynaryiney na Ratusz należącey, do Rąk PP. Szafarzow, z tego wszystkiego powinni zdać rachunek przed sławetnym i uczciwym Gminem Pospólstwem, tamże publicznie na Ratuszu: a PP. Magistratowi nic z tego na swòy pożytek pod iakimkolwiek pretextem brać i zażywać, tylko purè na publiczną całego Miasta potrzebę. Co wszystko aby tym pewniey do swego przyszło skutku i porządku; przeszłe działane sedycye, prywatne schadzki, sub favore niespokoynych w Rzeczypospolitey czasow impune niepuszczamy: kiedy zabiegaiąc temu, aby per injuros niebył Majestat Boski obrażony, obiedwie strony, tak Szlachetny Magistrat Wileń-

ſki iako zapozwanych Cechowych, zabieraiących ſię ſamo czterna-ſtu z obudwuch ſtron do przyſięgi, na punktach in ſcriptis do Nas Sądu podanych, od oney ze znacznym pokaraniem oſkarżonych de ſeditione, takowym ſposobem exemplariter na potomne czasy reſtringimus. Iż P. Jan Jerzy Biellaw, Gabryel Krzyżanowſki maią i powinni ex nunc od dnia dziſieyſzego zaſieść więzienie Ratuſzowe na Sześć Mieſięcy, to ieſt od dnia Ośmnaſtego Mieſiąca Septembra w Roku teraznieyszym 1721. Po wyſiedzeniu zaś czasu tego ſpełna, maią publicznie na Ratuszu Magiſtrat przed ſławetnym i uczciwym Poſpòlſtwem, a particulariter JP. Macelewicza za pomòwioną żałobę przeprosić, którzy nad to na zawſze odſądzaią ſię od wſzelkiego ſtarszeńſtwa w Cechach ſwoich, Szewſkim i Złotnickim, tudzież od Szafarſtwa, tylko wolno onym będzie ſwoie rzemioſło ſprawować, ale aby póki żyć będą nie byli zażywani do Taxy, do ſchadzek Cechowych wſzelkich, na żadnym mieyscu, injungimus. Drudzy zaś Konpryncypałowie w Mandacie wyrażeni, mianowicie Bazyli Troiańſki Złotnik, Mikołay Dymińſki, Krzyſztoff Kielczewſki, Kazimierz Zdanowicz, Kazimierz Zubarewicz, Kazimierz Bieniewicz, Jan Symonowicz Krawcy, Antoni Ziemkowicz, Stefan Leſzczewicz Szewcy, Macìey Rogińſki, Marcin Oſtrowſki, Franciſzek Kunicki, Jan Czerkas, Michał Czechowicz Rzeznicy, Stefan Paſzkiewicz, Symon Juszkiewicz Słodownicy, Jan Sawicz aliás Plamka Miecznik, Michał Kapeluszewicz Kowal, Piotr Paſzkowſki Slosarz, Antoni Dargiewicz Kotlarz, Antoni Sznabowicz Rymarz, Staniſław Judzielewicz, Frydrych Kwieczer Snicerz, ma każdy z nich koleyno po niedziel ſześć wyſiedzieć, w więzieniu Ratusznym Wileńſkim, a do tego na pamiątkę ſwego wyſtępku maią wſzyscy pomienieni includendo Biellawa i Krzyżanowſkiego, po wyſiedzionym podług Dekretu tego Naſzego czasie, wſzyscy ducta proportione ſwoiey Fortuny wypłacić Talarow Bitych ſto. Za którą Summę Szlachetny Magiſtrat Wileńſki powinien będzie Zegar procurare, i ony na Wieży Ratuſzney poſtanowiwſzy, w dobrym dozorze mieć. A że Biellaw wątpliwe podał Regeſtra przychodow i rozchodow, Przyſięgę onemu ſamo-trzeć rozkazuiemy. Na tym, iako nic na ſwóy pożytek z publicznych ſkładanek nieobròcił i nie tail, Na tym iako wſzyſtkie Pieniądze które miał do ſiebie wnieſione, na potrzeby Magiſtratowe i Cechow wſzyſtkie obrócił, która to Przyſięga ma bydź wykonana przed Sądem Naſzym Komiſsarſkim Dnia Dwudzieſtego Pierwszego Mieſiąca Marca w Roku teraznieyſzym, a po wykonaniu oney, przerzeczonego Biellawa od impetycyi dalſzey Magiſtratowey, o zabranie Summy do tego czasu, in perpetuum uwalniamy, Cechy zaś wſzyſtkie przez Starſzych ſwoich ſuper observantiam Privilegiorum & fidelitatem ac obedientiam Szlachetnemu Magiſtratowi, circa renovationem Urzędow Magiſtra-

to-

łowych, Kupieckich, i Cechowych, Jurament wykonać powinni będą. Niemniey Ordynacyą we wſzyſtkich innych materyach, i okkurrencyach ad bonum Regimen całego Miaſta ſciągaiących, przez Nas Komiſsarzow renowowaną, każdy juxta obloquentiam Dekretow Komiſsarſkich wyż ſpecyfikowanych, manu teneat ac observet, i we wſzyſtkim temu Dekretowi Naſzemu zadość uczynił; winy i peny w Przywileiach, Dekretach Komiſsarſkich, Reſkryptach opiſanych, & in Voli mine Juris Teutonici wyrażone zakładamy. Po takowym Sądu Naſzego oczywiſtym Dekrecie, oraz po ſtałych ze dnia 22. do dnia 24. a ze dnia 24. do dnia 27. Mieſiąca Marca, do wykonania Juramentu Panu Biellawowi wſkazanego, odkładach: gdy dzień pomieniony 27. Mieſiąca Marca do wykonania Juramentu przypadł, tedy Pan Biellaw ſam personaliter cum Teſtibus u Sądu naſzego ſtawaiąc, i do wykonania Juramentu gotowym będąc, o Inſtancyą Nas Sądu do Szlachetnego Magiſtratu, aby onego od takowego Juramentu uwolnił, upraſzał. Jakoż za Inſtancyą Naſzą wſzyſcy JPP. Magiſtratowi personaliter ſtawaiąc P. Biellawa z świadkami liberum a Juramento uwolnili. Po takowym uwolnieniu od Juramentu My Sąd, Dekret nasz na dniu Ośmnaſtym Mieſiąca Marca Anni præsentis ferowany; in toto approbuiemy, a dla lepſzey wiary i ważności, przy Pieczęciach Rękoma Naſzemi podpiſuiemy ſię. Piſan w Wilnie na Ratuszu ut ſupra. Kazimierz Dzierzgowſki Szumſki Podſtoli Woiewodztwa Wileńſkiego, Staroſta Karpowiecki, Komiſsarz i Piſarz Komiſsyi J. K. M. P. N. Miłościwego. Correxit Zielonacki.

Anno 1641. Die 10. Octobris. Literæ Universales, Sacræ Regiæ Maieſtatis, ad Magiſtratum Vilnensem, de Bono ordine in Contuberniis Servando exaratæ.

WŁADYSŁAW Czwarty Krol Polſki, Wielki Kſiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantſki, Smoleńſki, Czernichowſki, a Szwedzki, Gottſki, Wandalſki, Dziedziczny Krol. Szlachetnym Burmiſtrzom, i Radzcom, Miaſta Naſzego Wilna, wiernie nam miłym, Łaſkę Naſzę Krolewſką. Szlachetni nam mili. Donieſiona ieſt nam, iż niektorzy Rzemieślnicy Cechowi Miaſta, na Prawo Magdeburſkie, i poſłuſzeńſtwo Magiſtratowi przyſięgli, gdy na ſtarſzeńſtwo roczne w rożnych Cechach obierani bywaią, a oſobliwie Cerulicy, Balbierze, Zamieśniey, także Białoſkurnicy, Garbarze, i innych nie mało: na ſwoy Urząd Roczny obrani iako drudzy ſtarsi Cechowi na Ratuszu zwykli przyſięgi wykonywać, ani Magiſtratowi, gdy ſpolnie z drugiemi na Musztry, i inne okazye na Ratuszu, na Ratusz bywaią odeſłani, niechcą ſię ſtanowić, poſłusznemi bydź, ani pro Bono Publico rowno z drugimi

chcą Jarzma pociągać, ale pro ſuo arbitrio żyiąc, a pryſiąg unikaiąc na drogość ſię zmawiaią, a do nieporządku, i niepoſłuſzeńſtwa inſzym zły przykład i okazyą ſą, co że ieſt przeciwko ſluszności, i Prawu; przeto chcemy mieć po Wierności waſzey, i Rozkazuiemy; abyście Wierność waſza nie poſluszных, i upornych, ktòrzy na ſtarſzeńſtwo Roczne przyſiąg wykonać, i tych ktòrzy za równo z drugimi Jarzma ciągnąć niechcą, i z Juryzdykcyi Prawa Magdeburſkiego, będąc Cechowemi wyłamuiąc ſię, kazali winami okładać; a iako ſamym Miſtrzom, tak ich Towarzyszom niepoſłusznym, robot ſwey zabawy odprawować w Cechach zakazywali, ani dopuszczali. Starſi zaś Cechowi co Rok pilnie doźierać, i Magiſtratowi Waſzey wierności wyſtępnych, i niepoſłusznych, albo Mieſką nieprzyſięgłych donoſić powinni będą. Nakoniec Waſzey Wierności za przeszłe Lata, także i za ten Rok wſzyſtkich Cechow wyſłuchać, iako Prowentami ſzaffowali, i iako w potomne czasy ſzaffować maią doyrzeć, i porządnie z ordynować tak, aby ſię nic na próżność i pijańſtwa, ale na ozdobę Miaſta i potrzeby przyſtoyne Cechu każdego, Prowenta zawſze obracali, i aby ſię wſzyſcy w pokoiu i wzgodzie, bez roſterkow wſzelakich, i nakładow do Prawa niepotrzebnych zachowali, pilnie poſtrzegać maią. A że nie które Cechy, iako to Zameśnicy ſtarsi i młodsi, w przyimowaniu iako Towarzyſzow, tak też i Chłopiąt Wiary Katolickiey Narodu Polſkiego i Litewſkiego, tak też i w obieraniu na ſtarszeńſtwo do Rzemioſła ſwego, zmowę iakąś między ſobą uczyniwſzy, nie przyimuią; Zaczym i to Wierność Waſza im zganiwſzy, aby na potym tego nieczyniąc, na ſtarſzeńſtwo i do Cechow Katolikow z pomienionych Narodow, w których ſię (ſami będąc przychodniami zapomagaią i bogacą, obierali tak też iako i na potomne czasy) doyzrzycie i z ordynuiecie. Jnaczey dla Łaſki Naſzey, i powinności Urzędu ſwego nieczyniąc. Piſan w Warſzawie Roku Pańſkiego MDCXLI. Octobr: X. Panowania Naſzego Polſkiego IX. a Szwedzkie-go X. Roku.

VLADISLAUS Rex. (L.S.)

Franciszek Jsaykowſki
Reff: Pisarz W. X. L. mp.

Roku 1742. Mieſiąca 29. Dnia Uczyniona, a Julij 30. przyznana w Trybunale, Tranzakcya Miaſta Wileńſkiego z Zydami Kahału Wileńſkiego.

MY Moyzesz Zelkindowicz, Chaim Jzakowicz, Zelik Markowicz, Moyzesz Hirszowicz, Hirsza Lewkowicz, Lewek Abramowicz, Wulf Moyzeszowicz, Rafał Berkowicz, Jakub Wulfowicz, Jzak Chaymowicz, Heliasz Hirszowicz, Jzrael Berkowicz ſtarsi Zy-
dzi

dzi Kahału Wileńskiego, i wszyscy Zydzi Wileńscy teraz i na potym będący, iedna osoba za drugą ręcząc i obowiązuiąc się Czyniemy wiadomo: iż stanely Punkta umowy i ratyfikacyi; wiecznie między Szlachetnym Magistratem i sławetnemi Pany Kupcami, ac totam Communitatem Mercatoriam Miasta J. K M. Wilna, a między Nami wszystkiemi Zydami całym Kahałem Wileńskim, po ostatniey prawney konwikcyi, na Nas niewiernych wszystkich Zydow Kahał Wileński w Assesoryi W. X. L. zaszłey, za poważną Jaśnie Wielmożnych Jchmościow Panow Mediatorow interpozycyą, po weyrzeniu w Ordynacyą i Pakta przez Nayiaśnieyszego Króla Jmci Władysława Czwartego w Roku 1633. Miesiąca Lipca 26. Dnia, o Handlach i Kupiectwach Zydowskich: iako w Mieście stołecznym Wilnie Zydzi sprawować się powinni opisano, przez Dekreta oczywiste Komissarskie, oraz Sądow I. K. M. Relacyinych, między Nami stronami, sub Anno 1644. Die 16. Xbra ferowany, do żadney wątpliwości one nie przywodząc, wcale i nie narusznie wiecznemi czasy konserwuiąc, i w inne Prawa, Reskrypta, Dekreta, Konstytucye Seymowe, o Handlach Zydowskich opisane, i one in suo robore zostawuiąc, względem zachodzących differencyi, w niezachowaniu się vigore Ordynacyi Pactorum, od Zydow z Miastem J. K. M. Stołecznym Wilnem stałych, i podług Dekretu J. K. M. Sądow Relacyinych, w handlach nieobserwowaniu, uspakaiaiąc tedy one, & evitando Praw i kosztow prawnych, po Dekrecie ultimæ instantiæ na Nas wszystkich Zydow i cały Kahał Wileński, przez Miasto Wilno otrzymanymi, po sprowadzoney Exekucyi his medijs podług pomienioney Ordynacyi Dekretu, nil quidquam ab illis, & á Decreto ultimæ Instantiæ recedendo, ani też Procederowi w Assesoryy W. X. L. od Szlachetnego Magistratu i Kupcow Wileńskich, do daty ninieyszey zaszłemu, nec quidquam derogando, pomiarkowaliśmy się i dotrzymać wiecznemi czasy obowiązuiemy się. Naprzód My Kahał Wileński wszyscy Zydzi i Starsi, stosuiąc się do Ordynacyi Nayiaśnieyszego Króla Jmci Władysława IV. Anni 1633. do Dekretu oczywistego Komissarskiego, ratione płacenia do Prowentow Miasta Złotych 600. przez Zydow, i Dekretu Assesorskiego Roku 1683. Miesiąca Maja 26. Dnia ratione tegoż płacenia ferowanych, i do Reskryptow Miastu Wilnowi od Nayiaśnieyszych Krolow Jchmościow konferowanych, od tąd co Rok po Złotych 600. w dzień S. Michała Archanioła święta Rzymskiego, razem a nie Ratami niezawodnie bez żadney Kontradykcyi i exkuzy, nie zasłaniaiąc się inkursyą, Rewolucyą, Karystyą i innemi upadkami, protekcyami, Dekretami Trybunalskiemi, suspensami, Listami zaręcznemi, żelaznemi, & quocunque titulo wymyślonemi sposobami, sub rigore w Dekretach oczywistych circumscripto, wypłacać assekuruiemy się. Które to wypłacenie w Roku teraznieyszym 1742. na S. Michał effectuari, zacząwszy, niezawod-

nie in perpetuum płacić opisuiemy się. A ta pensya vigore ordynacyi in usum, & ornamentum civitatis ma się obracać. Tandetnicy Zydzi, Tandetnice Zydowki, i wszyscy Zydzi Kahału Wileńskiego: korzeni, sukień szytych, i nieszytych, Sukna postawami, sztukami, Materyi, Futer, Wstąg, & omni titulo nazwanych Towarow, Cukrow, i innych, po Rynku, po Ulicach, Klasztorach, Pałacach, Kamienicach, Przedmieściach, sub gravi za słusznym dowodem przez Urząd Zamkowy Woiewodzińſki, według opisania w Ordynacyi wyż wyrażoney (za poścignieniem przez Mieszczan Wileńskich) animadversione, Towarow grabieniem, & confiscatione, takoż z Wagą, Łokciem, chodzić, nosić, przedawać, nie powinni, tylo w mieszkaniach swoich, i Gospodach Zydowskich, na ulicach onych, i gdzie teraz mieszkaią, do wyżywienia wszelkiemi sposobami, z czego dotąd i teraz żywią się, wolno będzie wyżywiać się, a przestępnych Zydow, przez Urząd wyż wyrażony te Towary konfiskować wolno. Wszyscy Zydzi Wileńscy respektem Handlow, Kupieckich, Kramow z Suknami, Materyami, Futrami, Korzeniami i różnemi Towarami, w Handlu podług pomienioney Ordynacyi, i Dekretu Relacyinego oczywistego, sub actu Roku 1644 ferowanego, in fundamento Praw, i Konstytucyi Seymowych stałych, zachować się powinni in toto. Sklepow i Kramow otworzystych na Ulicę mieć nie mamy, lecz iako prerogacya Dekretem oczywistym Relacyinym opisana wyszła, tak sklepow i Kramow takowych otwierać, nowych stawiać, i budować nie powinni. Towary w Ordynacyi, i Dekrecie oczywistym, przedawać pozwolone i opisane, tam na wyznaczonych Ulicach, i mieyscach, w Ordynacyi wyrażonych nie otwieraiąc Kramow, Sklepow, lecz w zawartych przedawać maią (excepto małych Kramek minoris importantiæ, bez żadnych Sukień i Materyi Jedwabnych, i innych większego waloru Towarow) w których Kramach dla wyżywienia się swego, teraz sposobu szukaiąc handlować, asekuruiemy się. Similiter z Kramow, Sklepow, żadnych Sukień, Materyi, postawami, sztukami, Futer, & omni titulo nazywaiących się Towarow, po Rynku Ulicach, po Przedmieściach, Klasztorach, Pałacach, Kamienicach, Domach, Dworkach, Korzeni, Cukrow, & id genus Kupieckich Towarow, nosić niepowinni, etiam pod pretextem za kim niesienia faktoryi tego czynić niemamy i niemaią, pod konfiskacyą i utratą tego Towaru, vigore Dekretow na Nas Zydow ferowanych, przez Urząd wyż wyrażony, za poścignieniem przez Mieszczan Wileńskich. Podobnym sposobem Ciż Zydzi Wileńscy, i takoż Szmuklerze, od Kramow Chrześciańskich Mieskich, żadnych Ludzi kupuiących odmawiać, i do Zydow odprowadzać niepowinni, za co przez Urząd należący, i za słusznym dowodem, karą nieodwłóczną, w Dekretach oczywistych opisaną, bez żadney klemencyi maią bydź karani. Także Zydzi Wileń-

Wileńscy, i przybyli, nie maią od tąd na mieszkanie ku Ratuszowi i i na Ulicy publiczne, ani z Kramami, ani z mieszkaniami daley szerzyć się więcey, iak teraz, pod zrzuceniem i zruynowaniem przez Urząd, onych, Wagi swoiey niewierni Zydzi Kahału Wileńskiego in præjudicium publiczney Ratuszowey Wagi, prawem opisaney, podług wyrażoney Ordynacyi mieć nie powinni, oprócz Kramarskiey; Chmiele, Tytuny, Woski, Łoie, Hanyże, Miedzi, Pieńki, Lny, i wszelkie Towary, w Ratuszu ważyć powinni, a Wagę u Zydow publiczną ustawioną skassować submituiemy się, i ex nunc onę kassuiemy, pod winą w Dekretach, (ieżeliby in futurum pokazało się) opisaną. Także waruiemy, gdy obce Kupce Zydzi, do Miasta Wilna z Towarami iakiemi przybędą, tedy ogułem a nie na Łokieć przedawać powinni, i od handlu swego ad Communitatem Mercatoriam podług umowy, vigore Praw i Artykułow Comunitatis Vilnensis zapłacić powinni. W Czym My wszyscy Zydzi Kahał Wileński, przeszkody Miastu Wilnowi czynić niemamy. Szlachetny Magistrat Wileński, vigore Dekretow, Sądow Relacyinych, i Ordynacyi, Tumultom przeciwko Zydom pro posse zabiegać obligatur, i deliquentes swoiey Juryzdykcyi Mieszczan, pro qualitate excessus karać, także vigore ninieyszey umowy tenże Szlachetny Magistrat Wileński, niema Ulic i Kamienic naszych w Ordynacyi wyznaczonych na Kordygardę Trybunałowi Głownemu W. X. L. excepto Kamienic pod Juryzdyką Magdeburską Wileńską, etiam na Ulicach naszych będących, w Regestrze podawać, lecz na swoich Ulicach ufundować. W Jnnych zaś dalszych Punktach, My Kahał Wileński i wszyscy Zydzi, vigore Ordynacyi i Dekretow, Komissarskiego J. K. M. Sądow Relacyinych, Assesorskich, ex serijs partium Controversiis ferowanych, wyż wyrażonych, oraz podług Konstytucyi Seymowey, o Paktach między Miastami, a niewiernemi Zydami opisanych, ktòre wszystkie Prawa, Przywileie, Ordynacye, Dekreta Vladislai IV. Depositoria, Miastu Wilnowi służące ratifikuiemy, iako submittuiemy się tak postępować, i zachować się, nwczym nie przestępuiąc, sub pænis w Prawach, Dekretach expressis, wiecznymi czasy zachowywać się będziemy powinni. Ordynacya Nayiaśnieyszego *Króla* Jmci Władysława IV. Dekreta wszystkie oczywiste Komissarskie, Sądow Relacyinych, Assesorskich, z nami wszystkimi Zydami, całym Kahałem Wileńskim, od Szlachetnego Magistratu, & à tota Comunitate Mercatoria zaszłe, cały Proceder Prawny wespół z Exekucyami sprowadzonemi stałe (in quantumby Kahał Wileński niewierni *Z*ydzi wszyscy, teraźnieyszemu postanowieniu, ratificationi, ratihabitioni, za dowodem słusznym zadość nieuczynili w Punktach, lub onę w ktòrymkolwiek punkcie naruszyli) in toto zostawać powinne. Szlachetny Magistrat Wileński, & tota Comunitas Mercatoria, salvum regressum ad robur tychże Dekretow, i do całey konwikcyi praw-

 ney

ney exekucyi, Assekuracyinych zapisow, & ad ius, iako sobie in toto zachowali, tak one ad executionem, iako Dekreta anterius stałe, i Dekret Anno 1740. Miesiąca Novembra, Ośmnastego dnia; po kontrowersyach, i temerarium recessum in ultimo gradu Juris, w Assessoryi ferowany sonat; za którym Urzędowa exekucya sprowadzona była, ieśliby Kahał Wileński My wszyscy Zydzi swoiey Ratifikacyi zadość nie uczynili. Ideoque za tymże samym Dekretem ulterius niezapozywaiąc Szlachetnemu Magistratowi Miasta Stołecznego Wilna, & totæ Communitati, captato tempore podług cyrkumskrypcyi w tym Dekrecie opisaney, etiam bez Urzędu samey tylko stronie, ony ad executionem przyprowadzić wolno będzie. Excepto gdyby z Nas Zydow która Prywatna Osoba w iakiey rzeczy, wykroczyć miała, i w Punktach tey Ratifikacyi wyż wyrażonych przestąpiła; takowego według mocy naszey przeklęctwem, i innymi penami karać powinni będziemy, a ex parte Szlachetnego Magistratu Wileńskiego, takowego przestępcę grabić, łapać, i do Urzędu prowadzić wolno będzie, a My Kahał bronić niemamy. Punkta przeciwko Szlachetnemu Magistratowi i wszystkim Kupcom Wileńskim, całemu Miastu, od Nas Zydow uformowane do Akt Trybunału Głównego W. X. L. lub innych Aktow podane, autoryzowane, i inne wszelkie zapozwy, Mandaty, Skrypta, kassuiemy, annihiluiemy. Także na Szkło, Blachę, Ołow, Szmuklerze, i inne towary w Kahale Naszym Wileńskim, kabaku ustanowienia zabronienia, ażeby u Chrześcian nie kupowali; co przeciwko słuszności dzieie się, ustanawiać czynić, niemamy i nie będziemy mogli. Wszakże w niedotrzymaniu takowego postanowienia, każdego Zyda Wileńskiego Kupcow, lub starszych w Drodze, w Mieście Wilnie, etiam intra vel extra Regnum, w Krolewcu, we Gdańsku, i po innych Miastach z Towarami zabierać, aresztować, moc daiemy, których Towary zabrane maią przepadać, których upominać się żaden nie powinien i nie powinniśmy, i do protekcyi udawać się niemamy: lecz vigore teraznieyszey Ratyfikacyi Naszey, zawsze we wszystkim zadość czynić tenemur, pod tąż konwikcyą na Nas zaszłą; co My wszyscy Zydzi Kahał Wileński, za żadną wiolencyą, kryminał, exces, tumult, nieprawność poczytać, (choćby i zabranie circa executionem stało się,) o to zapozywać do żadnego Sądu, iako iuż Prawem convicti, niemamy i mocy mieć nie będziemy mogli, ani też do żadnych Pańskich, Senatorskich, Duchownych, i Swieckich, protekcyi udawać się, pod zaręką przysądzoney w Dekrecie, w Roku Tysiącznym Siedmsetnym Czterdziestym, summy, niemamy My Zydzi, i Sukcessorowie Nasi, nie będą mogli; tylko to sobie waruiemy, in quantumby iaka prywatna iedna Osoba, w iakim Punkcie, w tym postanowieniu wyrażonym przestąpiła, tedy Kahał i inni Zydzi niemaią w niczym pokutować za niego, ale według swoiey mocy karać i sztrofować, pod-

ług excessu, a tak we wszystkich Punktach wiecznymi czasy, My Kahał wszyscy Zydzi Wileńscy i Sukcessorowie Nasi, zachować się obowiązuiemy się, i dotrzymać będziemy powinni. Szlachetny zaś Magistrat Wileński, Proceder swóy prawny z całym progressem onego, na Nas Zydow Kahału Wileńskiego, w Assesoryi W. X. L. otrzymany i zaszły, tantisper ad ultimam executionem nie przyprowadzaiąc, od daty ninieyszey in suspenso zostawuie. Y na tośmy takową wieczystą ugodliwą uczynili Ratifikacyą z podpisami Rąk Naszych starszych, Jmieniem Kahału i całey Synagogi Wileńskiey, i uproszonych od Nas ustnie i oczywisto Jaśnie Wielmożnych Wielmożnych Jchmościow Panow Pieczętarzow. Działo się w Wilnie Roku Pańskiego Tysiąc Siedmset Czterdziestego Wtòrego, Miesiąca Marca Dwudziestego Dziewiątego Dnia. U tey Tranzakcyi podpisy Rąk samych Aktorow, przy Pieczęci Kahału Wileńskiego, temi wyrażaią się słowy: Moyzesz Zelkindowicz, Chaim Jzakowicz, Zelik Markowicz, Moyzesz Hirszowicz, Rafał Berkowicz, Jakub Wulfowicz, Jzak Chaymowicz, Heliasz Hirszowicz, Jzrael Berkowicz. Ustnie i oczywisto proszony Pieczętarz od Niewiernych Moyzesza Zelkindowicza, Chaima Jzakowicza, starszych, i wszystkich starszych Zydow, oraz całey Synagogi Kahału Wileńskiego, do tego wieczystego Ratificationis & Ratihabitionis zapisu, na rzecz w nim wyrażoną, Szlachetnemu Magistratowi, & Honoratæ Comunitati Mercatoriæ Miasta J. K. M. Stołecznego Wilna danego, podług Prawa qua Pieczętarz podpisuię się: Michał Jan Zienkowicz Biskup Wileński, *mp*. Ustnie i oczywisto proszony Pieczętarz od Osob wyż wyrażonych do tego wieczystego Ratificationis, & Ratihabitionis zapisu podpisuię się: Michał Kniaź Massalski Woiewoda Mścisławski, Grodzień: Rados: Ber: Starosta. Ustnie i oczywisto proszony Pieczętarz podług Prawa od Osob w tym zapisie Ratificationis, & Ratihabitionis wyrażonych, podpisuię się: Mikołay Antoni Petrussewicz, Podwoiewodzi Woiewòdztwa Wileńskiego. Susceptio Tribunalitia sequitur talis: Roku 1742. Miesiąca Julij Trzydziestego Dnia, comparendo personaliter w Trybunale Głòwnym W. X. L. Niewierni Zydzi, Moyzesz Zelkindowicz, Rafał Berkowicz, Jakub Wulfowicz, przeszli, i teraznieysi starsi na podpisach w tym zapisie wyrażeni, także Lewek Moyzeszowicz, Dawid Samuelowicz, Judel Zelmanowicz, w teraznieyszym Roku obrani starsi Kahału Wileńskiego, swoim i całego tegoż Kahału Wileńskiego Zydow wszystkich Jmieniem, ten zapis przyznali. Waleryan A. K. Zaba Kasztelan Połocki Marszałek Trybunału Głòwnego W. X. L. Szymon Siruć, Starosta i Deputat Kowieński, Pisarz Trybunału Głòwnego W. X. L. Concordavi cum Actis, Jeleński Regent Ziemski Woiewództwa Wileńskiego, Podczaszy Mozyrski.

Roku 1753. Octobra 20. Dnia. Punkta Ratificationis, & Ratihabitionis, między Szlachetnym Magistratem Wileńskim, a Szlachetnym Woytem umówione, Roku zaś 1758. 9bra 8. Dnia Dekretem Assessorskim utwierdzone, i w tymże czasie w Magdeburyi Wileńskiey Aktykowane.

ROKU 1753. Miesiąca 8bra 20. Dnia. Punkta do Dekretu przyszłego względem zachodzących inter Jurisdictiones Differencyi, in ordine Ratificationis boni Regiminis w Mieście J. K. M. Stołecznym Wilnie, & Forma ac differentia odprawowania Sądow legibus descripta, na fundamencie Prawa Magdeburskiego, ordynacyi Nayiaśnieyszego Zygmunta Pierwszego, w Roku Tysiąc Pięćset Trzydziestym Szostym, Miesiąca Septembra Dziewiątego dnia, Miastu Wilnowi Konferowaney, Przywileiu Jncorporationis Woytowstwa Wileńskiego Magistratowi, pod Rokiem Tysiąc Sześćset Dziewiątym, Miesiąca Novembra Jedenastego Dnia nadanego, Dekretu Sądow Relacyinych między Magistratem Wileńskim, a J. Panem Alexandrem Chaleckim, pro tunc Woytem Wileńskim, pod Rokiem Tysiąc Sześćset Dwudziestym, Miesiąca Marca Jedenastego Dnia, ex personali ferowanego, i Wielkierza Mieyskiego tymże Dekretem potwierdzonego, i meliorowanego przez nas niżey na podpisaniu Rąk nazszych wyrażonych, Mediante Authoritate Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jmci Michała Czartoryskiego, Kanclerza W. W. X. L. z produkowanych ab utrinque Praw, Przywileiow, Ordynacyi, Dekretow, i Wielkierza Mieyskiego, umówione Jnviolabiliter temporibus perpetuis obserwować się, i zachowywać maiące, de tenore sequenti, Sprawy do Sądzenia Urzędowi Burmistrzowskiemu Radzieckiemu należące, zapieczętowania po Zmarłey Ręce, Jnwentarze i szacunki Dobr, stanowienie Opiekunow, i onych wyzwolenie, Rachunki Opiekuńskie, i wszystkie między niemi zachodzące spory, dorosłym lat przyznanie, Wdow, Sierot opatrzenia, i obrona, Cechow i Rzemieślnikow porządki, i wszczęte różnice, ktorekolwiek między Mistrzami, a ich Czeladzią, tak też Towarzyszami będą zachodziły, rozsądzenie Tumultow, i Buntow Jnkwizycyie, i onych dysiudykacyie, między Sąsiadami rozdzielenie granic około Domow, Placow i gruntow oglądanie między niemiż szkod stałych, albo ktore się stać mogą, uznanie Spraw około stanowienia nowych Budowań, albo naprawy starych, dozor rzeczy przedaynych, na wagę, miarę, i łokieć fałszywy, a zato sądzenie i strofowanie, Osob osierociałych, Szpitalow, Ubogich Spraw weyrzenie i opatrywanie, Skargi Pana przeciwko słudze, wzaiemnie sługi przeciwko Panu, (A ieśliby saperent rem Criminalem albo enormitatem facti) tedy takowe Sprawy praevia Cognitione przez Urząd Burmistrzowski Radziecki, maią bydź do Sądu Ławniczego, lub Woytowskiego, iuxta obloquentiam Dekretu Relacyinego

go

go, i Wielkierza pro subeundis pœnis odsyłane, oraz inne Sprawy i rachunki kalkulacyine, zapisy różne, przed Urzędem Burmiſtrzowſkim Radzieckim przyznane. Naoſtatek osoby Burmiſtrzowſkie, Radzieckie, Ławnicze, i Pisarſkie, Sądowi tegoż Urzędu Burmiſtrzowſkiego, Radzieckiego, a nie inszemu we wſzyſtkich generaliter Sprawach podlegać maią, oprócz tych wyż wyrażonych Spraw należą, Insuper do tegoż Urzędu Burmiſtrzowſkiego, Radzieckiego, tanquam primarium w Mieście J. K. M. Wilnie Subsellium, wſzyſtkie i wſzyſtkie Generaliter Dyſpozycyie i Rządy, Circa Regimen Communitatum Contuberniorum, & totius Civitatis zachodzące, w Prawie Magdeburſkim i Przywileiach, a specialiter w Ordynacyi Zygmuntowſkiey, i Dekretach Kommiſsarſkich, ſpecifice exprymowane, mianowicie ſkładanie Seſsyi publicznych we dni Czwartkowe, i każdego czasu in negotiis publicis, obieranie Oſob ad Magiſtratus gerendos, Stanowienie Szaffarzow Prowentowych, Ceteræque Familiæ Prætorianæ, zawiadywanie Prowentami Mieyſkiemi, & Archivos Privilegiorum, przyimowanie przyſiąg, tak Oſob Magiſtratowych, iakoteż Starszych Cechowych, i wſzyſtkich Mieszczan nowych, ſuper fidelitatem Radzie, delegowanie e medio ſui na Seymy, i różne Actus Publicos, rozdawanie Oſob na exdywizyie, Deputackie, także różnych Praw, Konsensow, na Grunta, Place, &c. Obieranie Kſięży, i Prowizorow, do Kościołow i Szpitalow, nad któremi ma Jura Patronatus, Dyspozycyie wſzelkie, nad obroną Miaſta, Bramami, Gościnnym Domem, Folwarkami, Gruntami, Placami, i różnemi porządkami w Mieście, &c. Jako fusius Prawo Magdeburſkie, i Ordynacyia Sigismundi Primi, Rem w ſobie obloquitur Sprawy do Sądzenia Urzędowi Ławiczemu, należące wſzyſtkie i wſzelkie Sprawy Kryminalne, oraz i Ciwilne, do Exponowania Sądow należące, w Prawie Magdeburſkim opisane. Oprócz tych które iuż ſą wyżey podług Dekretu Sądow Relacyinych opisane, i które podług Prawa i Ordynacyi Zygmuntowſkiey, właśnie do Urzędu i porządku Burmiſtrzowſkiego i Radzieckiego należą, takoż Teſtamenta i Kodycille, przy których Solemnitates Prawa zwykły ſię zachowywać, tak jednak iż w Sprawach większych, i ważnieyszych Ławnicy, przed wydaniem wyroku doſkonałego, co zowią definitiva, albo na któryby ſię nie zgodzili, per delegatos e medio ſui, z Magiſtratem Burmiſtrzowſkim Radzieckim maią ſię znosić, i poradę brać, Jeśliby też kiedy ciż Ławnicy, od Magiſtratu Burmiſtrzowſkiego Radzieckiego, propter Suffragia ineunda, względem naradzenia ſię circa bonum Civitatis Publicum requisiti i wezwani byli, o rzeczach tylko które im będą proponowane, iednoſtaynie powinni ſię znosić, w których to Sądach Ławiczych Apellacyie do J. K. M. a Sententia Definitiva, & Accesſoriis Maioris Momenti, które ſię Perimentia nazywaią, Omnino powinne bydź admiſsibiles, ortele albo Decyzyie, w takowym Sądzie przez

Ławnikow zgodnie wydane, wynaydzione, i ferowane przy swoiey mocy, i walorze nie naruszone maiązostawać, i Woyt od kassacyi takowych Decyzyi wstrzymać się, owszem w wydaniu Dekretow, albo przy wszystkich zgodnie Ławnikow, albo większey części wynalazkow przestać, i Dekret przez nich naleziony, i ferowany wydadź tenebitur, pro Reliquo JchMość Panowie Woytowie, tak teraznieyszy, iako in posterum będący, in absentia sua e medio Officij Consularis Namieśnika, na mieyscu swoim substituere, powinien: Sprawy do sądzenia Woytowskiego Domowego należące, Woyt też u Sądu swego Domowego w Mieście, a nie za Miastem będąc Sprawy wszelakich Krzywd, Cywilnych przypadkowych, od ktòrych iemu Samemu wina, podług Wielkierza należy, iako fusius w tymże Wielkierzu, o tym iest przepisana, któreby kop dziesięć nie przenosiły, sprawować i rozrządzać może, Sprawy oboiemu Sądowi, tak Burmistrzowskiemu, Radzieckiemu, iako też Ławiczemu, oraz i Woytowskiemu, de nowo naprzyzwoite wszelkie przedaże, kupna, wiązania, albo Jntromissyi Kwitacyie, Cessyie, albo wlewki Prawa, Przyznania rozmaite, na iakiekolwiek długi słowne, Cyrograffowe, Zapisy, i wszelakich Kontraktow Sprawy, naymu Arędy i Szkody z tąd pochodzące, przed którymkolwiek Subsellium (etiam i przed Urzędem Woytowskim Domowym, tylko żeby Summy kop dziesięciu nie przenosiło,) i te wyiąwszy któreby z Opieki albo od Opiekunow przyszłoby wyciągać, ktòre właśnie samemu Urzędowi Burmistrzowskiemu Radzieckiemu należą, każdemu podług woli i upodobania czynić, i sprawować będzie wolno, salvo jure præventionis, Prawem Magdeburskim descripto. U tych Punktow Expressyia Ręki, Jaśnie Oświeconego Księcia Jego Mości Kanclerza Wielkiego Wielkiego Księstwa Litewskiego, Jn hunc Sequitur tenorem. Te Puncta sopiendo litigium wszczęte w Sądach Zadwornych Jego Krolewskiey Mości Pana Moiego Miłościwego, umòwione Combinative między Jegomość Panem Alexandrem Kączewskim, Pisarzem Radzieckim Miasta Wilna od Magistratu umocowanym, i Jmcią Panem Onufrym Minkiewiczem, Woytem Wileńskim, ktòre na pierwszey kadencyi Sądow Zadwornych maią bydź Dekretem umocnione, podpisuię się Michał Książe Czartoryski, Kanclerz Wielki Wielkiego Księstwa Litewskiego, ktòre to takowe Punkta Ratificationis są do Ksiąg Jego Krolewskiey Mości Burmistrzowskich Radzieckich Wileńskich przyięte i wpisane.

Roku 1764. Miesiąca Apryla 30. Dnia. Kopija Ziemstwa Wileńskiego Aktykacyi Excerptu decyzyi Sądow Konfederackich, Miastu J. K. M. Wilnowi służącego, na Bramy i Brukowe, Aktykowany ten excerpt w Roku 1779. Augusta dnia 6.

Ex-

EXcerpt Decyzyi Sądow Konfederacy Generalney W. X. L. w Roku teraznieyſzym Tyſiąc Siedmset Sześćdzieſiąt Czwartym, Mieſiąca Apryla Trzydzieſtego Dnia Ferowaney, Eodem Anno Mense, & Die, parti requirenti wydany, w Sprawie Jmci Pana Staniſława Mikułowicza, Jnstygatora Sądow naſzych Konfederackich, z Jmcią Panem Szorcem Defendentem, od Jmci Pana Podwoiewodziego Wileńſkiego deſtynowanym, a Zydami Chackielem Moyzeszowiczem, Wolfem Aronowiczem, Dzierżącymi kontraktem od Jmci Pana Podwoiewodziego Wileńſkiego, Bramy Mieyſkie Wileńſkie, Adamem Cyrakowiczem trzymaiącym Brukowe, od Magiſtratu Wileńſkiego, tudziesz Szlachetnymi Wòytem, Burmiſtrzami, Radcami, Ławnikami, i całym Magiſtratem, & cum tota Communitate Miaſta J. K. M. Wilna, ponieważ z Produkowanych ad mentem Dekretu Naſzego, na Dniu Dwudzieſtym Osmym, præsentis ferowanego, przez Magiſtrat Wileńſki, Dokumentow i Przywileiow Miaſtu J. K. M. Wilnowi ſłużących: Singulariter z Przywileiu Nayiaśnieyszego Krola Imci Alexandra, w Roku Tyſiącznym Pięćsetnym Piątym, Septembra Szóſtego Dnia Datowanego, z Konfirmacyi ugody między Miaſtem Wilnem, a Jaśnie Wielmożnym J. Kſiędzem Janem z Kſiążąt Litewſkich Biſkupem Wileńſkim, w Roku Tyſiąc Pięćset Dwudzieſtym Wtórym, Die Dominica poſt Feſtum Sanctæ Luciæ zaszłey, i z ordynacyi Nayiaśnieyszego Króla Jmci Zygmunta Pierwſzego, w Roku Tyſiąc Pięćset TrzydzieſtymSzóſtym, Mieſiąca Septembra, Dziewiątego Dnia uczynioney, patet; iż Bramy wſzyſtkie Mieyſkie cum censu, z tych Bram percipiendo, tudziesz Targowe i Brukowe, do Poſsesyi i Dyspozycyi Magiſtratu Wileńſkiego należą, & ex his censibus Magiſtrat Wileńſki, pro ſecuritate Miaſta Garnizon chować, Cuſtodiam & Reparationem Bram i wałow Mieyſkich utrzymywać, ieſt obowiązany. Zydzi zaś Kontraktem Bramy Mieyſkie Wileńſkie Poſsidentes, Personaliter u Sądu Naſzego ſtawaiąc, recognoverunt, iako to Chackiel Moyzeszowicz, wyznał, iż wſzyſtkie Bramy Mieyſkie, Excepto Bramy Trockiey Piwney, za Kontraktem od Jmci Pana Podwoiewodziego Wileńſkiego trzyma, i z tych Bram co Tydzień w każdy Wtorek, od Jmci Pana Szorca, ex brachio od Jmci Pana Podwoiewodziego Wileńſkiego Jnſtytuowanego, po Złotych Polſkich Siedmdzieſiąt oddaie, a co Piątek w każdym tygodniu Złotych Dwadzieścia Siedm, na Lenugi Zołnierzom Garnizonowym Woiewodzińſkim wypłaca, ſeorsive Zyd Wólf Aronowicz Bramę Trocką Piwną, od tegoż Jmci Pana Podwoiewodziego trzymaiący, co Tydzień Złotych Pięćdzieſiąt Ośm, do Jmci Pana Szorca Jmportuie, diſtinctim targowe od każdego Woza na Targ przyieżdżaiącego titulo Podatku Dubowego, tenże Jmci Pan Podwoiewodzi przez Subſtytutow ſwych w Mieście Wilnie percipit, Brukowe tylko iedne ad præsens Kontraktem Adamowi

Carykowiczowi puszczone, in Possesione Wileńskiego Magistratu zostaie, a przez to Miasto Stołeczne Prowincyi W. X. L. Wilno, z Prowentow swych wyzute, żadnego porządku straży, i obrony mieć nie może; przeto insistendo Juribus, & Privilegijs Miastu Wilnowi inservientibus, Bramy wszystkie Mieyskie cum censu Podatku Bramnego tudzież Targowego, & omnes generaliter Proventus Civitatenses, ad Hæreditariam Possesionem Miasta Redintegramus, Jncorporamus, & Dispositioni Magistratu Wileńskiego oddaiemy, i ażeby abhinc Jmc Pan Podwoiewodzi Wileński, per substitutos suos do Bram Mieyskich nie jnteressował się, Podatkow Bramnego Targowego, & cuiuscunque titulo Prowentow Miastu Wilnowi należących, na siebie nie wybierał, Kontraktow nikomu na te Podatki nie dawał, i naymnieyszey przeszkody w Prowentach Mieyskich Magistratowi Wileńskiemu nie czynił, Żydzi zaś Chackiel Moyzeszowicz, i Wolf Aronowicz, ażeby odtąd Podatku Bramnego nie exekwowali, sub pænis irremissibilibus, na każdego exorbituiącego i Depaktuiącego, de Rigore legis extenden enlerio præcavemus. Quo iutuitu, do podania tych Bram w Dyspozycyią Magistratu Wileńskiego, Wielmożnego Jmci Pana Adama Wissogierda, Podstolego i Konsyliarza Woiewództwa Smoleńskiego, é medio nostri naznaczamy. Po obięciu zaś w Possesyią Bram Mieyskich, i Podatku Bramnego, i Targowego, ażeby Magistrat Wileński, ex iisdem censibus Bramnego Targowego, i Brukowego Garnizon Mieyski pro custodia Miasta konserwował, Mury w około Miasta reparował, i inne porządki Mieyskie ad mentem Privilegiorum suorum utrzymywał, sub pænis irremissibilibus, ad instantiam Jnstigatoris irrogandis nakazuie, ieśliby zaś post latum præsens Decretum Magistrat Wileński, od kogokolwiek w wybieraniu Censuum supra nominatorum miał przeszkodę, tedy omnino Jaśnie Wielmożnemu Jmci Panu Marszałkowi Konfederacyi Generalney W. X. L. sub pæna Confiscationis Dóbr, o takowym Jntruzorze donieść powinien będzie, a Jaśnie Wielmożny Jmc Pan Marszałek Konfederacki w Sądach Naszych, każdego ad instantiam Jnstigatoris sine respectu personarum sądzić, karać, & in renitentes Ordynansy, do ścigania i sekwestrowania wydawać obligabitur. Michał Brzostowski Marszałek Generalny Konfederacyi W. X. L. Koniuszy Wielki W. X. L. Jgnacy Strawiński Woyski Star: Sekretarz Konfederacyi Generalney Prowincyi W. X. L.

(L.S.)

Extraditum ex judicatis Confæderationis. Bogusław Szukiewicz Strażnik, i Konsyliarz Powiatu Smoleńskiego, Regent Konfederacyi Generalney Prowincyi W. X. L.

Ex-

Excerpt Oświadczenia z Protokułu Trybunału Głównego W. X. L. koła Compositi Judicij, w Roku 1781. *8bra* 18. *Dnia Uczynionego, Eorundem Dnia* 20. *pod Pieczęcią wydan iest.*

ROKU 1781. Dnia 18. 8bra. Oświadczenie Szlachetnego Magistratu Miasta J. K. M. Wilna, przed Nayiaśnieyszym Trybunałem koła Compositi Judicij, w następuiący sposob uczynione. Ponieważ ozdoba Miasta Wilna Wieża Ratusza Wileńskiego, w Roku teraznieyszym 1781. na Dniu 19. Miesiąca Junij, casu fortuito atque insperate wywaliła się, a przez obaliny swoie Archivum Mieyskie, skład rożnych Papierow, i Dokumentow Mieyskich, między ktòremi i Dokumenta Prześwietnego Duchowieństwa, na mocy Konstytucyi R. 1764. Seymu Konwokacyynego, przez Instygatora do Sądu Mieyskiego, przypozwanego skomportowane do namowy wzięte znaydowały się, funditus zruynowało się, per consequens zaś i Papiery tak mieyskie, iakoteż Prześwietnego Duchowieństwa, do namowy wzięte tamże znayduiące się rozrzuciła i pomieszała; przez co do ukończenia Sprawy, ut præmissum, Duchowieńskiey zabieraiąc czas nie mały do wynalezienia onych, i zaledwo de reænti wynalezionych (widzialną zawadę uczyniło) Przeto Szlachetny Magistrat Wileński zapobiegaiąc w tey mierze tak swe w zaginieniu, lub też zawaleniu się między rozwalinami z tey okoliczności Dokumentow Mieyskich, iakoteż i Prześwietnego Duchowieństwa ob rationem nie przyśpieszenia Ex eodem modo na skomportowane Dokumenta do namowy Sądowey rezolucyi, ktòre dotąd Actualiter na namowę fuerunt, indemnitati nininieysze swoie czyni oświadczenie.

Concordatum cum Protocollo
Faustyn Ciapiński
P.R. Ctt: W. X. Compositi Judicij.

(L.S.)

Tadeusz Fr: Malinowski
Podstar: Sąd: Chor: P Mił:
Pisarz Trbłu G. W. X. L.
Compositi Judicij.

Roku 1749. *Junij* 12. *Dnia. Vidimus Protestacyey Nomine całego Miasta Wileńskiego o pogorzałe rożne Dokumenta zaniesiony w Trybunale Głównym Wielkiego Księstwa Litewskiego.*

Przed Nami Sędziami na Trybunał Główny W. X. L z Woiewództw Ziem i Powiatow na Rok teraznieyszy 1749. obranemi Comparendo Personaliter Patron JPan Mikołay Życki Mieczny Księstwa Zmudzkiego żałował i solenniter protestował się Imieniem Szlachetnych JPanow Burmistrzow i Radcow Miasta Iego K. M Stołecznego Wilna, oraz Szlachetnych Panow Michała, Ludwika Paulsena, Gabriela Katelnickiego, Direktorow i całey Comunitatis Mercatoriæ Vilnensis mieniąc super fortuito casu przez przypadkowy ogień

w Mieście J. K. M. Wilnie ſtały, i nieznośnych ſzkod exinde w R. teraznieyszym 1749. na Dniu 8. Mca Junij onieſiony, gdy na Dniu mianowanym nieznośny pożar depopulabatur, czasu ktòrego cum dolendo eventu większa połowa Miaſta, i cały Ratusz cum ſuis decoribus ſpłoneły, gdzie Communitatis Mercatoriæ wſzyſtkie Archivum, weſpòł z Przywileiami od Nayiaśnieyszych Kròlow Polſkich, i Kſiążąt Litewſkich nadanemi, ante & poſt unionem, in autenticis z Pieczęciami wiszącemi będącemi, Extraktami, z Dekretami Aſsesorſkiemi ſkarbowych i Koła W. X. L. Trybunałow, oraz z Przywileiami Ordynacyami funditus zgorzało, także cały Proceder z Kahałem Wileńſkim o Handle, niewiernym Zydom Dekretami na Sądach Relacyinych, oczywiſtemi i Aſsesorſkiemi zabronione, i respektem płacenia roczney pensyi Sześciuset Złotych, także z Iuryzdykami i z Loznemi przybyłemi, o takoweż nienależyte Handle, demum o Szynki po Iuryzdykach, od ktòrych vigore Przywileiow, i Ordynacyi powinni od Miaſta płacić, Dekreta oczywiſte Kommiſsarſkie, inter Communitatem Mercatoriam i Gminem, a Szlachetnym Magiſtratem, Inſtruktarze Autenticzne Prowentow Komorczanych, Dekreta Sądow Relacyinych z Iuryzdyką Metropolitańſką, które w Archivum Kupieckim reperiebantur, także Regeſtra Kupieckie ſkładanczaue, Regeſtra Kontrybucyine Szwedzkie, Moſkiewſkie, Kwity, Reſkrypta Nayiaśnieyszych Kròlow. *Item* Przywileie Autentyczne Konfirmacyine, począwszy od Nayiaś: Kſiążąt Ichmościow Iagiełłow, demum Króla Polſkiego, aż do teraznieyszego ſzczęśliwie Panuiącego Augusta III. Artykuły Kupieckie Proceder Comunitatis Mercatoriæ z Solennikami Wileńſkiemi, Ordynacyie za onymi i Dekret Nayiaś: Aſsesoryi oczywiſty inter Communitatem a Solennikami ſtały, którym Solennikom tylko certa ſpecies miarkami na Ratuszu Cechowanemi pozwolona. Dwie Metryki oprawne wſzyſtkich Przywileiow wpisanych, demum Sprawy wſzyſtkie na Place na Antokolu quondam Chwała, tandem Strożkiewicza demum Jmci Pana Kiborta Burmiſtrza Wileńſkiego, Taryſſy branych podatkow z onego, Prawo Chwałowſkie na ony widimiatim wyięte. Także Regeſtra Przywileiow wſzyſtkich Datami ſpisanych, i Regeſtra Spraw wſzyſtkich Datami wyrażonych, Ieneraliter Spraw, Dokumentow, Procederow, Communitati Mercatoriæ ſłużących, których i pamięć znieść niemoże, wespół z pieniędzmi in Archivo będącemi, to wſzyſtko depopulante igne in favillam weſpòł z Ratuszem poszło i zgorzało, de tali fortuito casu ac dolendo fato, ſummoque damno cum ſolennifsima manifeſtatione, obviando futuræ indemnitati ac ſecuritati, przez wyrażonego Patrona Communitas Mercatoria Vilnensis, weſpòł z Szlachetnym Magiſtratem proteſtuiąc ſię, dali tę ſwoię Manifeſtacyią do Kſiąg Trybunału Wielkiego Kſięſtwa Litewſkiego zapisać, która

ieſt

ieſt zapisana, z których i ten Vidimus w R. teraznieyszym Tyſiąc Siedmsetnym Siedmdzieſiątym Czwartym, Mieſiąca 8bra Dziewiętnaſtego Dnia, Pieczęcią Sądową Ziemſką Woiewództwa Wileńſkiego parti requirenti ieſt wydan.

Felicyian Zmijowſki Piſarz Ziemſki Woiewództwa Wileń.

Extrakt Rezolucyi Nayiaśnieyſzego Pana, za Zdaniem Rady przy Boku Jego Nieuſtaiącey, na Memoriał Mieſzczan Kowieńſkich, Auguſtanæ Confeſsionis, tudzież odpowiedź Mieszczan Katolikow, wydaney z Protokułu Expedycyi, in publicum wyſzłych Roku 1782. *w te ſłowa.*

MY Staniſław Auguſt, z Bożey Łaſki Król Polſki, Wielki Kſiążę Litewſki, Ruſki, Pruſki, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowſki, Wołyńſki, Podolſki, Podlaſki, Inflantſki, Smoleńſki, Siewierſki, i Czernichowſki. Za Zdaniem Rady Nieuſtaiącey, rezolwuiąc Memoryał w którym Mieszczanie Miaſta Naſzego Kowna, Auguſtanæ Confeſsionis wyrażaią. Iż gdy Konſtytucya 1768 Roku, Traktatowa, Obywatelom Dyſsydentom z wſpół Obywatelami Religii Rzymſkiey, zupełną równość we wſzyſtkim, i ſpołeczeńſtwo w Magiſtratach cum libero Exercitio Religionis pozwoliła, i przeznaczyła; Naſtąpiło w Mieście Kownie ſprzeciwieńſtwo, z ſtrony wſpół Obywatelow Religii Rzymſkiey, uſuwaiących tychże Dyſsydentow od ſkutkow rzeczoney Konſtytucyi: i lubo Obywatele Dyſsydenci, ſtoiąc przy wyrazach Traktatu, domagali ſię w równey liczbie w Magiſtracie zaſiadać, Obywatele iednak Religii Rzymſkiey, biorąc za pozor Dekret Komiſsarſki w Roku 1676 ferowany: (który tym Prawem Traktatowym iuż ieſt uchyłony) czwartą im tylko część w Magiſtracie ſkładać dozwolili, mieniąc zaś że chociaż Konſtytucya 1768 R. równość co do Prerogatyw Dyſsydentom nadała, ta iednak iż by wolności i Przywileia dawnieysze Katolikom ſłużące, znośić miała, wyraźności iasney niema, zaczym tak Przywileia i Dekreta w Aſsesoryi W. X. L. hac in causa zapadłe, iako też i tylekrotnie rzeczoną Konſtytucyą pod uwagą, i rozeznanie teyże W. X. L. Aſsesoryi oddali, i odeſłali, to odeſłanie iako wypływa z ſkutkow teyże 1768 R. Konſtytucyi, tak aby Obywatelow Dyſsydentow mogła zabeſpieczyć, w zupełney oney Exekucyi, o rezolucyą naszę za zdaniem Rady, przy Boku naszym dopraszaią ſię. Tudziesz odpowiedź Mieszczan Katolikow Miaſta Kowna twierdzących, iż Konſtytucya 1768 R. lubo ieſt wzięta od Obywatelow Dyſsydentow za Argument równości co do liczby Oſob, to iednak żądanie zdaie ſię bydź z własnego raczey domyſłu, nie zaś z wyrazow tego prawa wyczerpnione; bo co do Religii, Handlow, ſiedliſk, ſpołeczeńſtwa Obywa-

telſkiego, i mieszczenia ſię w Magiſtracie, w zupełney z Katolikami zoſtaią rowności, a myśl też Prawa Traktatowego do rowności ſwobod, i prerogatyw, nie zaś do liczby Oſob ściąga ſię, owſzem gdyż taż ſama 1768 R. iakimkolwiek aktem zaięta była, za wieczną nienaruszoną bydź deklarowała, toć Dekret w Roku 1676 z Jnſtancyi ſamychże Obywatelow Kowieńſkich Auguſtanæ Confeſsionis, Przywileiem Nayiaśnieyſzego Jana III. umocniony; i przez lat przeszło Ośmdzieſiąt Exekwowany, konwencyami Obywatelſkiemi oboyga Religii Ratyfikowany; ſtał ſię Prawem nieporuszonym, przytym więc Dekrecie Rok Normalny uprzedzaiącym, niemniey przy Prawie tegoż Roku 1768 folio 274 titulo warunek Miaſt ſtoiąc, dopraszaią ſię ciż Katolicy Mieszczanie Kowieńscy, aby krok oboiętny wſpoł Obywatelow Dyſsydentow na iednym ſłowie rowności zasadzony, nie odsunął ich od powagi Praw, za niemi mówiących; My Król za zdaniem Rady przy Boku Naſzym nieuſtaiącey deklaruiemy, Jż wyżey rzeczone 1768 Roku Traktatowe Prawo, pod Aktem oſobnym pierwſzym w Artykule Wtórym, Paragrapho Decimo Septimo, Folio Sexageſimo Quarto, umieszczone, i w nim wyraz równości, niema bydź rozumiany za rownośc liczby Oſob w Magiſtraty wchodzących; lecz tylko ad Capacitates Prerogatyw, i wolności Mieyſkiey, podług przepisu tegoż Prawa, jako to: gaudere Prawem Mieszczańſtwa, ſpołeczeńſtwa Magiſtratury po Miaſtach, gdzie ſię ktoremu oſiedź podoba, prowadzenia Handlow, i Kupiectwa, fundowania Fabryk, (za Przywileiem iednak Krolewſkim w Miaſtach Krolewſkich; w Dziedzicznych Wſiach, czy Miaſtach; za pozwoleniem Dziedzica) i ſzukania wſzyſtkich ſposobow, profitu ſtanowi Mieyſkiemu przynależytych; z zupełną rownością z ludzmi Religii Rzymſkiey, Katolickiey. Co ſię zaś tycze innych okoliczności w Memoryałach wzmiankowanych, i rozpoczętego w Aſseſoryi W. X. L. Proceſsu; tę do rezolucyi Sądowey, za zdaniem teyże Rady przy Boku Naszym zoſtawuiemy. Rezolucyą tę za zdaniem Rady przy Boku Naszym Nieuſtaiącey, Ręką Naszą podpisaną, Pieczęcią teyże Rady ſtwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie Dnia 18. Mca Stycz: R. Pań: 1782. Panowania Naſzego 18go R.

STANISŁAW August Krol

Felix Turſki Biſkup Łucki i Brzeſki,
Staniſł: Kſiąże Poniatowſki M. N. R.
Antoni Alexandrowicz P. W. K. Sekretarz R. N.

Do Szlachetnego Magiſtratu Miaſta J. K. M. Kowna. z Departamentu Sprawiedliwości.

PLEBISCYT
ALBO
Wielkierz Miaſta J. K. M. Wileńſkiego.

OD ś. p. Nayiaśnieyſzego Króla Jmci Zygmunta Auguſta, w R. Tyſiąc Pięćsetnym Pięćdzieſiątym Pierwszym, Dnia Ośmnaſtego Liſtopada nadany, a od Nayiaśnieyſzego Krola Jmci Zygmunta III. nam ſzczęśliwie i świątobliwie panuiącego, przez Dekret między Magiſtratem, a Chaleckim Wóytem Wileńſkim, Roku 1620 Dnia 11. Marca w Warſzawie uczyniony, na wieczne używanie i ſprawowanie Sądow koło płacieży obiaśniony, i potwierdzony za ſprawowania Szlachetnych Panow Piotra Pluszcza z Rzymſkiey ſtrony, Leona Mamowicza z Ruſkiey ſtrony Burmiſtrzow, Jakuba Kiewlewicza, Symona Bołądzia z Rzymſkiey ſtrony, Filipa Sieczyłowicza i Alexandra Mikulicza, z Ruſkiey ławicy Radziec na ten Rok 1620 obranych, za pracą też i ſtaraniem Panow Poſłow do Warszawy, Szlachetnego Pana Jakuba Arnolta Doktora Medicinæ, Tomasza Bildziuka, Jakuba Radziminowicza Raycę, i Pana Jakuba Sienkiewicza Ławnika, z porządku Magiſtratu zgodnie od oboiey ławicy deputowanych, i wyſłanych, do exekucyey przywiedziony w Wilnie 1620 Dnia 22 Maja wydany.

Locus Sigilli Regni Poloniæ AQUILA	Locus Sigilli M. D. Lithvaniæ ÆQUES.

Do Obywatela Miaſta J. K. M. Wilna.

Masz Orła Pana, przy nim pośpieszną Pogonię,
Oba ſię ſtawią chętnie ku twych Praw obronie;
Sam iedno nie zasypiay, lecz z Orłem wyſoko
Wzbijay ſię, czuynym będąc, a z Jezdzcem ſzeroko
Obiegay, by kto ſwobod z boku nie naruszył;
Orzeł ſkrzydłem zaſłoni, Jezdziec będzie kruszył,
Więc ſię ſtrachow nie lękay, by przyszło i zdrowie położyć,
Dla wolności tak żyli przodkowie,
Marcus Tullius Cicero.

Qui periculum non timet proposita invidia morte, qui nihil se ſegnius Rempublicam defendit, is vir & Civis verè putandus eſt. pro Milone.

 Nec

Nec illa est Civitas, cum leges in ea nihil valent, cum iudicia iacent, cum mos occidit Patriæ 4 *Paradox.*

ZYGMUNT III. z Bożey Łaski Krol Polski, Wielki Kśiąże Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Inflantski, &c. &c. a Szwedzki, Gottski, Wandalski Dziedziczny Pan. Wiadomo czynim tym Naszym Listem, wszem w obec i każdemu z osobna, teraz i na potym będącym, iż gdy sprawa Magistratu Miasta Naszego, w Wielkim Kśięstwie Litewskim Stołecznego Wilna, z Woytem o nie zachowanie się na swoim Urzędzie, według Wielkierza, który od ś. p. Krola Augusta nadany, i od Nas potwierdzony mieli, przed Nami za appellacyą od Sądu Asseforskiego na relacyach własnych przypadła, i rozmaitemi dowodami obiaśniona była, uznaliśmy i Dekretem Naszym potwierdziliśmy, ten Wielkierz bydź słuszny, i Miastu wielce potrzebny, aby te płacieże Sądow nieprzystoynie wybierane i wyciągane nie były. Przychylaiąc się, iednak do czasow teraźnieyszych, ktorych drogość się rzeczy w górę wyniosła, melioracyą tych płacieży Sądowych nakazaliśmy; iakoż i zleciliśmy niektorym z Panow Rad i Urzędnikow Naszych Dwornych, aby z sobą zniosszy się, porządnie umiarkowali, i to coby ieszcze więcey do porządku lepszego należało, przydali; co gdy uczynili, i Nam odnieśli, My one słuszne bydź uznawszy, potwierdziliśmy, iakoż tym Listem Naszym przychylaiąc się do Dekretu Naszego, na wieczność do używania tey płacieży w Sądach Miasta tego Naszego Wilna, potwierdzamy i skazuiemy, aby się według wyżey opisanych Artykułow sprawowali i rządzili, które tak się w sobie maią, iak są wyrażone. Gdyż się tak barzo zabiegły te niepotrzebne a szkodliwe w obec płacieży, które do tego czasu bywały wyszacowane od wszech, którzy się prawuią, tedy chcąc temu zabieżeć, zda się naprzód za barzo potrzebną, aby one wszystkie nie potrzebne okazałości, albo obrzędności, które z Łacińskiego języka zowią Solemnitates Juris, były zaniechane, to iest aby nie na każde zapytanie stron, skazń była czyniona, ale ażby się strony gdzie między sobą pierwey rozpierały w iakiey słuszney sprawie abo przy, ktoraby musiała bydź przez skaźń rozstrzygniona; albowiem w tych, które wszystkim są wiadome, niepotrzeba skazni, iedno słownie stronom ma bydź powiedziano; iako o to gdzieby kto w cudzey sprawie przeciwko drugiey stronie, za pozwem się przepytywał, a ona druga strona pytała, acz nie ma ten, ktory się zemną tutay wdawa, mocy ukazać, tamci nie potrzeba skazni, ale Sędzia ma to drugiey stronie rozkazać, aby moc ukazała, albowiemci wszem w obec iawno, iż cudzey rzeczy żaden, okrom poruczenia, albo Prokuracyi sprawować nie może, a takież i w inszych rzeczach tym podobnych.

Ska-

Skazanie na które rzeczy ma bydź uczynione.

NA Pytanie tylko iedney ſtrony, żadne ſkazanie bydź nie ma, chyba aż gdzieby iedna ſtrona z umyſłu, a upornie nie ſtaneła, bo tam musi za takim nieſtaniem poſtępować, a przez ſkaźń takiego, albo wolnego uczynią, albo przekazać. Bo więc w inszych Sprawach cokolwiek ſię ſkazuie, tylko na iedney ſtrony przypytanie, tedy niegodno aby to było zwano ſkaznią, ale prawą plotką, iako to: acz mam ſtronę pozwać, albo acz mi ma bydź wolno rzeczy moie teſtamentem rozrządzić? a i insze takowe.

o Skazaniach potwierdzaiących

NIech też będą odięte wſzyſtkie pytania, które bywaią od ſtron we przy, około potwierdzenia aktow, liſtow, mocy, albo Prokuracyi, wypisow, świadectw, opieki, Teſtamentow exekutorſtwa, bo wſzyſtkie takowe potwierdzenia, nie tylko nikczemne ſą, ale też Prawu proſto nic nieprzydawaią, gdy ona ſama rzecz ieſt mało ſprawiedliwa; iakoż to choć i z tych ſłòw ktòremi ſię to potwierdzenie dzieie okazuie, świadectwo to tak ma wiele mocy iako w ſobie zawiera, iakoby też proſto rzekł, tyle waży ile brzmi.

o Skazaniu około Opraw

PRzy opràwach powod czterech ſkaźni używa, a pozwany także czterech, gdyż to więc każdy z nich za iedną ſkaźnią może i ma oprawić.

o Skazaniu około podnieſienia Gwaru.

PRzy Gwarze niech będą odięte one niepotrzebne ſkaźni, iako: acz ma bydź podnieſion gwar, iako, a kiedy, a ieśli ſłusznie podnieſion, acz czas gwar ſpuścić; bo dosyć napisać w Aktach: iż gwar uczynion Ręką prawą podnieſioną, a palcem wielkim, a w gòrę podnieſionym, wedle zachowania Prawa Naſzego.

o Appellacyach.

ZAbiegaiąc ci trudnościom i nakładom które ſię działy przy takowych appelacyach, iuż od tego czasu, gdy ſtrona appelluie, tamże ma Urząd od ktòrego appeluią, złożyć ſtronom Rok, dla pilnowana Sądow przed Królem Jmcią, według Prawa i zwyczaiow; która zaś ſtrona od ſentencyey Urzędowey appellacyą zakłada, to powinna będzie Złotych trzy na Urzędzie położyć, a gdy ſię zwróci, i zaydzie approbata ſentencyey Urzędowey, ma te trzy Złote

 tracić,

tracić, ieśliby zaś retraktata była, maią mu z Urzędu bydź wròcone.

Częſte ſkazanie nie ma bydź.

SĘdziowie barzo ſię maią ſtrzedz, aby ſkaźniami nie uczęszczali, albo nie gęścili, iż co by ſię mogło iedną odprawić, aby tego na kilka ich nie rozdzielali, iako gdyby ſię miało ſkazać, aby kto dług powinien zapłacić; tedy zaraz przyłożyć też i czas, dwu Niedziel, tygodnia, czterech, trzech dni, do zachodu ſłońca, a to według ſposobu, a ważności Prawa albo Przé.

o Skazaniach około czynienia Przyſiąg.

PRzy przyſięgach ſamych ſtron, maią bydź opuszczone one wſzyſtkie ſkaźni, a pytania niepożyteczne, iako ten, który ma przyſięgać, ma przyiść ku Krzyżowi? iako przyſięgać? ieśli czas przyſięgać, palce położyć, albo złożyć, i wſtać; bo dosyć na tym, gdy będzie przez Prokuratora pytano, ieśli iego Pryncypał, albo ſtrona za pierwszym razem wedle biegu Prawa, przyſięgę by odprawić, albo oddać nie mogła, ileby ſię kroć potrzeba poprawować, tedy ma bydź wedle Prawa ſkazano, ilekroć Męszczyzna, a ilekroć Białogłowa, a potym dosyć ieſt na drugiey ſkaźni, ponieważ ſtrona dosyć uczyniła przyſiędze, tedy ma bydź wolna od tego, albo co inszego wedle potrzeby ma bydź ſkazano, a od Krzyża nie ma bydź nic brano; a że do tych czas w gaynym Sądzie od przyſięgi po groszy czterdzieści płacono było, iuż nie więcey iedno po groszy dwónaſtu chociayby ſamo-trzeciemu, albo ſiódmemu ſkazana była, ma bydź brano, i to Ławnikom w równy dział; z oſobna ſługom po groszy dwa od ſtrony tey która przyſięgę wykonywa, maią należeć. W Nadolnym zaś Sądzie od Raty przyſięgi, ten który ją wykonywa, groszy cztery Polſkich do Skrzyni Woytowſkiey oddać będzie powinien.

Około opuszczenia Przyſiąg.

ŻAdna wina nie ma póyść Sędziemu od odpuszczenia przyſiąg, ale tylko oni winę pokupią, albo popadaią, którzy przyſięgi ſkazaney upornie nie uczynili, bo ieśli ten któryby drugiego na przyſięgę wieść miał, albo z Łaſki, albo z Boiaźni Bożey, odpuścił przyſięgę, w tym żadna Sędziemu nie bywa krzywda. A doszło ſię tego, iżby wiele ich nie przyſięgało, aby nie dla winy, którą Sędziemu dadź by muſiał.

o Skaźniach na wiedzenie Swiadków.

Oko-

OKoło wiedzenia świadkow, niechay będą odłożone, odięte nie pożyteczne ſkazni, iako to: acz świadek ma bydź wpuszczon w koło, acz ma bydź ſłuchan, gdyż w inſzych ſprawach prawie wſzyſtkim, ktorzy maią ſprawę, wolno do koła iść, iako też i owo, aż iakoby na śmiech, gdy Podwoyſki ma świadczyć o pozwaniu, tedy pytaią: acz Pod-woyſki ma bydź wpuszczon w koło, gdyż Pod woyscy poſpolicie w kole ſiedzą. Od każdego tedy świadka wywiedzenia i zeznania, Pilarzowi grosze dwa maią bydź płacone.

Co ma bydź płacono od czytania Liſtow albo Akt

WPoſtępku Praw wielki bywa nakład przy czytaniu wypisow, Liſtow, Akt, bo częſtokroć bywaią czytane kilkanaście minut, albo Liſtow, a od każdego z oſobna po groszu bywa dano; a czasem niektorych ledwo trzy wiersze będą. Też rożne Akta bywaią czytane z Kſiąg Sądowych, a od każdego dawaią po groszu; a tak dosyć dadź ieden grosz od wſzyſtkiego, co w iedney ſprawie na iednym Roku bywa czytano; gdy tedy po kontrowersyey Sprawy każdey definitiva ſententia, przed Sądem Ławiczym zaydzie, od tey Ławnikom groszy ſześć, a Pilarzowi groszy dwa, w Sądzie zaś nadolnym nie więcey iedno po groszu, od ſtron ſpieraiących ſię ma bydź płacono.

o Zapisywaniu rzeczy częſto powtarzaney

DLa onego mierzionego powtarzania ſtron albo Prokuratorow ſprawowanie rzeczy Sądowych, przybywa Kſiąg a poſtępkow prawnych bez miary, gdy ich powtarzaią. Bo ilekroć kto co ſobie ku pomocy biorąc wſpomienie, to w Akta wpisuią, a tak z małey rzeczy Sprawy, uroſtą wielkie Kſięgi, ktore przed też ſame Sędzie, albo i przed te, przed ktoremi oſtateczna odprawa bywa, nie zawżdy bywaią przeczytane, ale dosyć raz zapisać, co w iedney rzeczy albo ſprawie, od ſtron albo Prokuratorow bywa powiedziano.

Od nieſtania co ma bydź płacono.

OD Zapisywania nieſtania pozwanego, niech będzie dan grosz ieden, a ieśli ſię to dzieie od mocnego człowieka, tedy od czytania mocy ma dadź grosz, i to raz na pierwſzym Roku, a na drugich Rocech nie ma bydź nic płacono. O ktorych iuż Urzędowi ieſt iawno, albowiem poſtępuiąc w prawie w nieſtaniu, i przezyſkach częſtokroć bywaią pokazane plenipotencye, a tam nakłady ſię mnożą, a gdy kto nie ſtanie Urzędownie będąc pozwany, tedy winy Urzędowi trzy grosze, a ſtronie nakłada, także i powodna ſtrona ma

płacić. W Gaynym zaś Sądzie, nieſtaynego po groszy ośmnaſtu było Piſarzowi dawano, to ſię znoſi tak, aby Ławnikom groszy ſześć, a ſtronie nakład od Pozwu i zapisu był dany.

Od wzdania jako ma bydź płacono.

GDy niemało Dziedzicow, albo uczeſtnikow iedno Jmienie przed Sądem wyłożonym wzdawaią, tedy bywało rozdzielne tyle wzdawania, ile uczeſtnikow, a od każdego z oſobna były płacone zwykłe płace, co miało bydź od wſzyſtkich ſpòlnie za iednym wzdaniem, według ſtarego zwyczaiu, a zwłaszcza ze wſzyſtkich on Akt albo ſprawa w ieden zapis bywa wkładana, od ktòrego wzdania Woytowi groszy ſześć, Ławnikom præsentibus groszy dwanaście, Piſarzowi groſzy ſześć, Sługom przyſięgłym groszy cztery, płacone bydź maią.

o Gaieniu Sądow

OD Gaienia Sądu na Ratuszu iako in Civilibus, tak & in Criminalibus nie więcey iedno trzy grosze, Polſkie Woytowi, a Ławnikom nic nie ma bydź płacono. Tak iednak, aby w rzeczach lekkich, iako o poſwarki, o zbicie, o uderzenie i razy ſine, które non minantur periculum vitæ, ani też aliqua mutilatio membri zaydzie, niepierwey Sąd Kryminalny ma bydź gaiony, ażby konſpekcyą Ławnicy z Cyrulikiem przyſięgłym Miaſtu uczynili, i enormitatem facti uyrzawſzy do Sądu donieśli. Proteſtacye także in actionibus criminalibus, in Judicio bannito, a nie apud Acta privatim w Domu, maią bydź czynione.

o Odkładach z Urzędu uczynionych.

CHoć kiedy z Urzędu bywa odkład wſzyſtkich Spraw, przecie też brano z oſobna pieniądze od ſtron tych, które przy tym bywały, co i od tego czasu nie ma bydź. Od odkładow też, ktòre przez Woyta, albo Ławniki ſię dzieią, nie ma bydź nic brano; chyba kiedy ſobie ſame ſtrony odkładaią, ma bydź dano po groszu Polſkim od ſtron oboyga.

Od wywołania kogo, albo odkazania z Miaſta iako ma bydź płacono.

PRzy achtowaniu albo wywołaniu kogo od pytania ſkaźni, nakładow żadnego końca ani miary nie było, a tak ten porządek, i nakład takowy niechay będzie zachowan: od zeznania Ławnikow Podwoyſkiemu groszy dwa, temuż od czworga przywołania, i przy-

zna-

znania, groszy cztery maią bydź dane, a gdy przywołany ſię nie ſtanowi, z żałoby ſkaźń wychodzić ma. Na oſtatek pytano bydź ma: ieśli to ciało pochować maią, za które oboie ſkazanie ma bydź dano ośm groszy Litewſkich, z których Ławnikom na podział ſześć, a Pisarzowi dwa należeć będą. A ieśliby po takim wywołaniu ſublewacyey, albo gleytu kto kiedy potrzebował, o to przez Przyiacioły u Sądu gaynego, tak Woyta iako i Ławnikow publice prosić, którzy gdy wydadź pozwolą, nie więcey iedno dwa Czerwone Złote na ſtoł wezmą, z których ieden Woytowi, a drugi Ławnikom w równy podział præsentibus ma należeć.

o Winie Woytowſkiey i Ławniczey

GDyby ſię trafiło, iż przed Sądem, gdy ſię ſtrony prawuią, iedna drugiey, choćby też był ſam, albo iego Prokurator, albo Plenipotent, nałaiał, lub też ſwarliwemi ſłowy i dotkliwemi napadł, a toby Sąd ſłyszał, tedy niechay nie będzie wyciągana wina z oſobna na każdego Ławnika, i na oſobę Wòytową, ale za foldrowaniem Podwoyſkiego, i rozkazania Sądowego, ten który będzie nalezion winien, tylko iednę winę wſzyſtkiemu Sądowi ſpólnie Ławnikom i Woytowi, to ieſt dwadzieścia i pięć groszy, i ſzeląg ma odłożyć, ſtronie zaś, która zelżona będzie, winien takowy krzywdę odwołaniem oprawić, albo oczyszczeniem nagrodzić, pòki prawo ſiedzi, a winy przerzeczoney połowica Wòytowi, a połowica Ławnikom na podział będzie należeć.

o Zelżeniu które z ſwarow pochodzi.

AIż w Sądzie Woytowſkim bywa nie mało trudności około zeſromocenia ſłowy, bo gdzie ieden drugiego pozowie o zesromocenie, a pozwany przy, i zatym ſkazywano przyſięgę. Ale iż z świętego zwyczaiu w takich rzeczach nie bywa dopuszczona przyſięga, że obwiniony zaraz musiał dadź winę. A częſto bywa, iż iedna Niewiaſta zagniewawszy ſię pozywa trzy albo cztery Niewiaſty o zesromocenie, a ony wſzyſtkie tego ſię nieznaią, alić wnet każda z nich dla wypełnienia przyſięgi winę pokupywali. A tak w takowych ſprawach około zesromocenia, a zwłaszcza które ſię między lekkiemi oboiey płci Ludzi, oſobliwie iednak między przekupkami przygadzaią, Wòyt niechay ſię w tym tak zachowa, aby uczynił rozſądek zgoła bez wſzelakich nakładow, a ſtrona która winna zoſtanie, będzie przeświadczona, niech ku temu przypędzi, aby ſtronę obrażoną temi przeproſiła ſłowy: żal-ci mi tego, co ſię ſtało z krewkości ludzkiey, a z zagniewania, bo nic takiego na ciebie nie wiem, proszę cię tedy dla Pana Boga odpuść mi. A gdy ſię to ſtanie, tedy Wóyt dla niepowściągliwości ięzyka, będzie brał z takowych

kowych ludzi winy pieniężne po trzy grosze. Y gdzieby on który winien zoſtanie, tak przeczny był, iżby ſtrony obrażoney przeprosić niechciał, tedy takowego ſiedzeniem karać, albo do Kuny wſadzić, a tak go długo niepuścić, aż to nagrodzi. Gdyby ſię iednak inter Personas honoratiores poswarki trafiły, to ieſt, między Oſobami Kupieckiemi, i Jurgieltową czeladzią, także Cechowemi, i ich Towarzyszami, od tych ieśli ſię to in privato ſtanie, po groszy ſześciu Litewſkich, a ieśli in publico ſowito ma bydź wzięto.

o Winach Woytowſkich krwawych.

W Tey mierze gdzie idzie o rany wielkie śmiertelne, albo ſzkodliwe, Wóyt ſię ma tak ſprawować w braniu win: to ieſt, ieśliby takowe rany były ſzkodliwe, z niebespieczeńſtwem zdrowia zdane, alboby ſtrata członka iakiego naſtąpiła, niechay będzie przezeń wzięta kopa Litewſka winy. A gdzieby z tych ran umarł, a ſtrony by na gardło nie inſtygowały, i bez wiadomości Urzędu by ſię pogodzili, za takowe tedy zabicie kop ośm winy ma bydź płacono. Co ſię ma o wſzyſtkich innych Exceſsach, które za ſobą pænam capitis pociągaią, rozumieć. A ieśliby rany, albo takowe zbicie było nie barzo ſzkodliwe, tedy Woytowi groszy dwadzieścia cztery, winy ma bydź dano. A gdzie ſię trafi proſte zekrwawienie, albo ſinia rana mała, tedy ſię ma tam Woyt inaczey zachować, bo nie ma więcey brać winy, iedno groszy dwanaście. Gdzieby zaś in loco publico to ſię ſtało, tam ma bydź ſowito mulcta wzięta.

o Prokuratorach.

PRokuratorowie maią bydź przyſięgli, ale raz przyſiągszy, tedy za tą przyſięgą maią odprawować póki żyw, albo pókiby tego obowiązku z ſiebie nie złożył, którym zamierzona ma bydź zapłata, to ieſt, od uſtania Sądow, albo odkładow, albo zawieszenia ſpraw, dosyć aby był Prokuratorowi dawan ieden grosz, ale od Prokuracyey, albo ſprawowania iedney ſprawy, którą ſprawuie iednego dnia, tedy dosyć Prokuratorowi tak temu, który od powodowey, iako temu który od pozwaney ſtrony, po cztery grosze, a którzyby Prokuratorowie przyſięgać niechcieli, a wolnościami, albo exemptami Liſtow Naſzych iakiemi ſię zaſłaniali, maią ich od Sądu odegnać, a nie dopuszczać im ſpraw ſprawować żadnych. Gdzieby zaś co inſzego chcieli czynić, i poſłusznemi nie byli, tedy przez Burmiſtrze, i Rayce, za dochodzeniem ſtrony, maią bydź karani, i zawſze pod ich władzą zoſtawać. A ieśliby czyi Przyiaciel przyrodzony, albo krewny przed Radą, albo Sądem Gaynym chciał ſprawować rzeczy czyie, takowe od przyſięgi takowey wolne czyni, chyba tego ażby takowy wielu oſobom poſługował. Tutecznym Obywatelom, i też

Cu-

Cudzoziemcom, wolno będzie z ſobą z inąd Prokuratory przywozić, którzy nie maią bydź taką przyſięgą obowiązani, wyiowszy: by odprawiwszy taką ſprawę tu by za ſię inne ſprawy, albo rzeczy ſprawowali, bo więc na ten czas będą winni na te obowiązki, iako i drudzy co tu mieszkaią.

Rota, jaką maią Prokuratorowie przyſięgać.

JA N. przyſięgam Bogu, iż Sędziemu chcę bydź poſłuszny w tym, w czymem z Prawa powinien, a iż uprzeymie, wiernie, pilnie, cale, a bez wielkich odwłok, nie tym umyſłem, aby ſię pienienie mnożyło, Urząd ten Prokuratorſki będę ſprawował, rzecz którą od mego Pryncypała przyymę, podług ſiły rozumu mego, ſumnienia prawego, i iako może bydź według naylepszey rady bronić będę, a dowiedziawszy ſię Rad u iednego, drugiemu iey nie obiawię, ani ſię od niego obrócę, ale przy pierwſzym ſtać chcę, aż do ſkończenia Prawa. Przyſięgam też, iż obron dla Pryncypała mego podanych, także i Rady, i namowy w iego rzeczy mnie zwierzoney, albo poruczoney, żadnemu, a naywięcey ſtronie przeciwney, albo Prokuratorowi iey, albo tym którzy przy niey ſtoią, ani ſłowem, ani pisaniem, ani godłem iakim przez ſię, albo przez kogo inszym nie obiawię, ani ſię ſam dam dobrowolnie przezwyciężyć ku ſzkodzie Pryncypała mego, a iż też wſzyſtko insze chcę czynić, co na dobrego Prokuratora, albo mocnego człowieka, i obrońcę należy, a tego opuszczać niechcę, dla przyiaźni, nienawiści, miłości, nieprzyiaźni, darow, pożytkow, albo inſzey jakieykolwiek rzeczy, tak mi Boże wſpomoż, i wſzyſcy Święci.

o Woytowſkim Sądzie oſobliwym Domowym

W Takowym Sądzie który Wóyt Doma odprawuje, żadney Sprawy i przyznania, przedaży, kupna, Kontraktow, Ceſsyey, Plenipotencyey, i inſzych tym podobnych, któreby dzieſięci kop przechodziły, Sądzić, i przyimować, ani żadnych Kunicznych (które ſię od tego czaſu znoſzą) albo Jntromiſsyey wyciągać nie ma. A że ſą małe, a bywają między ubogiemi oſobami, tedy ich muſi za iednym terminem rozſądzić i rozprawić, bez nakładow wielkich, iako też bywają takowe rozprawowane przed Burmiſtrze i Radą. A tak niechay doſyć będzie od pozwania Podwoyſkiemu jeden groſz Polſki, gdy w Mieście, a gdy na Przedmieściu groszy dwa Polſkie, od zapisania także grosz dadź, i tamże od wſzelakich Proteſtacyi iniuriarum, & ſimplicium po groszy dwa Litewſkich. Przytym i konſpekcyi wſzelakich, które ſługy przyſięgli odprawuią, po groszy cztery Litewſkich, ma bydź brano; od

których to konspekcyi dwa grosze, od zapisania Wóytowi, a drugie dwa ſłudze, od relacyey należeć maią Pozwu też pisanego ieśliby kto potrzebował, nie ma bydź od niego więcey czterech groszy z pieczęcią brano. Wſzyſtkie też krzywdy, łaiania, zbicia, zranienia, o któreby ſtrona criminaliter czynić niechciała Sądowi Woytowſkiemu Domowemu, także i gaynemu, i z tych wina ſamemu tylko Woytowi należeć ma.

Od minut albo wypisow z Wóytowſkich Kſiąg albo Ławiczych wiele ma bydź płacono.

OD Minut albo wypisow Spraw wſzyſtkich, które ſię przed Sądem Woytowſkim oſobliwym dzieią, tak a nie inaczey ma bydź płacono; to ieſt: od Kontrowersyey pół Karty pisma bez pieczęci groszy dwa, a z pieczęcią groszy cztery, od całey Karty po obudwuch ſtronach napisaney bez pieczęci groszy cztery, z pieczęcią zasię groszy ſześć Litewſkich; co ſię też o Ławiczym Pisarzu w wydawaniu tych Extraktow ma rozumieć, aby tak a nie inaczey ſię ſprawował.

o Aresztach.

OD Areſztow które przez ſługę Urzędowego bywaią odprawowane, nie więcey gdy Relacyą do Kſiąg czyni, iedno po trzy grosze, ma bydź brano; a z tych Woytowi dwa grosze, ſłudze zaś grosz należeć ma, gdzieby zaś o większą iak kop dzieſięć ſzło, tam areszt od Sądu nadolnego iść nie ma, ale to będzie Magiſtratuś, albo Ławniczey powinności.

Od uwięzywania co am bydź płacono.

ZŁe zwyczaie około dawania uwiązywania maią bydź wyniszczone, bo przedtym gdzie komu było dano uwiązanie w ogrod, a przytym tam było kilka Domkow przynależących, tedy od każdego brano Domku zapłatę. A tak niechay iuż od tego czasu od uwięzywania w ogrod, połpołu z kilką Domow, które przy nim ſą, a ku iednemu ogrodowi należą, żeby iedna zwykła zapłata była dawana, a gdy ſię przyda nie mało Dziedziców, powinowatych, i przyrodzonych ſobie w iedno Jmienie, albo ſtatek uwiązować, tedy Wóyt i Ławnicy maią przeſtać na iedney zapłacie zwykłey, od tych Oſob wſzyſtkich ſpołecznie złożoney, ale gdzie by ſię trafiło dawać, uwięzywanie obcym, a nie powinowatym Oſobom, któreby miały różne Prawo nabyte, niechay będzie płacono Woytowi, i Ławnikom z oſobna od każdey Oſoby zwykła zapłata.

Od Koni licowanych albo zapowiedzianych, a przed Urząd ſtawionych co ma bydź płacono.

AIż około koni licowanych, albo do Urzędu przywiedzionych wielkie bywały nakłady, a zwłaszcza gdy wiele bywało ich, a długo ie zatrzymywano, od każdego Konia z osobna, na każdy dzień i noc, musiało się płacić obornego, po groszy dwa, a tak od tego czasu, tylko grosz ma bydź płacono obornego, a za strawę na każdy dzień i noc, groszy dwa, ale przecie ieśliby kto tym czasem chciał takowego konia wziąć od Wòyta na rękoiemstwo, tedy mu to ma bydź dopuszczono, a od takowey płacy ma bydź wolen.

Około nakładow na pienia, albo na Prawo,

MIędzy nakłady takowe, które skazuią na kogo, tedy ma bydź poczytano to, ktoby co wydał według ustawy Prokuratorom, albo coby wydał od wpisowania w Księgi, albo od minut, któreby z Ksiąg wybierał, w tey rzeczy należących, a wszakże to ma bydź według postanowienia wyżey opisanego, także też nakładek na drogi, na strawę ma bydź szacowan, a umiarkowan przez Urząd, albo Sąd przed ktòrym się strony prawuią.

o Podwoyskich.

POdwoyskich też łupiestwo słusznie ma bydź hamowane, i powściągnione, aby potym gdy od iedney strony za pozywanie swòy dochod wezmą, by za się od przeciwney (iako się pierwey działo) strony nie brali, ktòra rzecz dawa przyczynę wielkiey pieni, albo zayściu między Ludzmi, albo stronami, któraby była pierwiey pozwana, a tak iako skoro Podwoyskiemu zapłata iego, albo dochod będzie dan, tedy on pod swą wiarą, i przysięgą ma onego pozwać, kogo każą, a w tym nic nie ma brać od przeciwney strony, pod karaniem gdzieby to było nań prawem przewiedziono.

Nie ma nikt ieden przed drugim, zamawiać sobie Prokuratorow, i Podwoyskich.

KTemu też należy aby był odrzucon ten błąd, iż często iedna strona wszystkich, co ich iedno iest Prokuratorow, i Podwoyskie sobie zamawiali, i tam im co na to zadawali.

Od Testamentow i inszych Aktow, co ma bydź płacono.

OD Testamentow Woytowi, maią bydź dane piętnaście groszy, Litewskich obecnemu, Pisarzowi także obecnemu groszy dwanaście, a Ławnikom, ktòrzy będą obecni, a deputowani każdemu po sześć groszy. A od wszelkich inszych spraw na ktòreykolwiek Wòyt Ławniki z Pisarzem posłał, Woytowi absenti po sześć groszy, Pisarzowi też absenti sześć, Ławnikom także za instancyą strony tylom ile ich będzie deputowanych po sześciu, a sługom cztery grosze ma bydź płacono.

o Hergwercie, i Gieradzie.

HErgwerth i Gierada, nie ma bydź iuż od tego czasu osobno wydzielane, iedno wszystek statek, albo Jmienie, co po kim zostanie, bądź to po Męszczyznie, albo Białeygłowie, ma iść w równy dział między dzieci, albo potomki, na które on ten spadek przychodzi, tak na Męszczyznę, albo Białegłowy.

o Synie który przy Oycu pracuie, i żywności Oycu nabywa.

OYciec maiąc Syna posłusznego, a pracowitego, który przy Oycu pracuie, tak w Domu, iako i po drogach ieżdżąc handluie, i poczciwą pracą żywności Oycu nabywa, tedy Oyciec ieśli będzie chciał, może takowemu Synowi, po śmierci swey zewszystkiego Jmienia dziesiątą część, przed innemi dziećmi zapisać, a przecie w tym co zostanie Jmieniu, równy dział z inszemi dziećmi ma we wszystkim mieć.

Excepcya Sądow.

DLa częstych i gęstych Feryy świąt Kościelnych, często też bywaią Sądy limitowane, zaczym Ludziom sprawiedliwości świętey potrzebuiącym, wielka się przewłoka dzieie, co aby na potym nie było, dosyć na tym że święta Apostolskie Uroczyste, i inne które Kościoł święty Rzymski, a Dyecezya tamta obserwuie, będą święcone, inszych zaś, które sam Kościoł święci, mogą bydź bespiecznie Sądy odprawowane, i Dekreta ferowane. Na co dla lepszey wiary, do tego Listu i postanowienia Naszego, Pieczęć Naszę W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie Dnia iedenastego Miesąca Marca Roku Pańskiego 1620. Panowania Królewstw Naszych, Polskiego Trzydziestego Trzeciego, a Szwedzkiego Dwudziestego Siódmego Roku. Albrycht Stanisław Radziwiłł, Xiążę na Ołyce Podkanclerzy W. X. L. Stefan Pac Pisarz W. X. L.

SUMMARYUSZ

DEkret J. K. M. na Relacyach, w Warszawie Dnia 11. Marca iak i u Sądu Jchmość Panow Assesorow w Wilnie Dnia 14. Miesiąca Lutego Roku 1620. około rozłączenia Sądow Miasta Wileńskiego, z Łacinskiego na Polski zebrany. A. Naypierwey.

Obiaśnienie dwuch punktow, od których było u Sądu Jchmościow Panow Assesorow appelacyą założono, z Dekretu na Relacyach uczynionego.

MAgistrat, to iest Urząd Radziecki Wileński, sprawy i spory te właśnie, a nie któremu inszemu Sądowi w Jzbie swey Burmistrzowskiey należy odprawować—

Zapieczętowania po zmarłey Ręce.

Jnwentarze i szacunki Dóbr. Sta-

Stanowienie Opiekunow, i onych wyzwolenie,
Rachunki Opiekuńſkie, i wſzyſtkie między niemi zachodzące ſpory.
Doroſłym Lat przyznanie, Wdow i Sierot opatrzenie, i obrona.
Cechow i Rzemieśnikow porządki, i wſzczęte różnice, którekolwiek między Miſtrzami, i ich czeladzią, tak też towarzyszami będą zachodziły.
Tumultow i buntow Jnkwizycye.
Między Sąſiadami rozdzielenie granic około Domow, placow, gruntow,
Oglądanie między niemi ſzkod ſtałych, albo które ſię ſtać mogą.
Uznanie ſporow, około ſtawienia nowych budowań, albo naprawy ſtarych.
Dozor rzeczy przedanych, na wagę, miarę, i łokieć fałſzywy. — Oſob oſierociałych, Szpitalow, Ubogich ſpraw opatrzność; Skargi Pana przeciwko ſługi, wzaiem ſługi przeciwko Panu, albo też insze ſprawy, i Rachunki między niemi; Zapisy przed Urzędem Burmiſtrzowſkim, i Radzieckim przyznane.

o Oſobach Magiſtratowych.

OSoby Burmiſtrzowſkie, Radzieckie, Ławnicze i Piſarſkie, Sądowi całego Magiſtratu Wileńſkiego, a nie inszemu we wſzyſtkich ſprawach podlegać maią.

Woytowi zaś z Ławnikami te Sprawy w Jzbie ich oſobney odprawować należy.

SPrawy Kryminalne i Cywilne, do wyłożonych Sądow należące, Teſtamenta, Kodycylle, przy których Ceremonie Prawa zwykły ſię zachować, oprócz tych, które ſię wyżey opisały, i które właśnie do porządku i Urzędu Burmiſtrzowſkiego, z pomienionego obiaśnienia J. K. M. należą, maią odprawować. W Sprawach zaś większych, i ważnieyszych, Ławnicy przed wydaniem wyroku doſkonałego, co zowią definitiva, albo na któryby ſię nie zgodzili, z Magiſtratem przez Poſłańce z pośrzodka ſiebie, maią ſię znosić i poradę brać. Jeśliby też kiedy ci Ławnicy, dla namow iakich od Magiſtratu byli wezwani, o rzeczach tylko które im będą przełożone, powinni iednoſtaynie ſię znosić. Wòyt na mieyscu ſwoim gdy do Sądow nie przybędzie, Namieſtnika z pośrzodku Magiſtratu podać, i zoſtawić będzie powinien.

Oboiemu Sądowi, i Woytowſkiemu Domowemu, poſpolite ſprawy.

WSzelkie przedaże, Kupna, uwiązania, Kwitacye, wlewki, Prawa, przyznania rozmaite na iakiékolwiek długi, ſłowne, cyrografowe zapisy, i wſzelakich Kontraktow, Sprawy naymu, Arędy, i z niey pochodzące ſzkody, przed ktòrąkolwiek ławicą,

podług upodobania ſtrony. Tak też przed Urzędem Woytowſkim domowym, iednoby Summy kop dzieſięciu nie przenosiło, i te wyiąwſzy, które z opieki albo od Opiekunow przyidzie wyciągać, które właśnie ſamemu Magiſtratowi należą, wolno odprawować.

o Sądzie Woytowſkim Domowym.

WOyt też u ſwego Sądu Domowego w Mieście, a nie za Miaſtem będąc, ſprawy wſzelakie krzywd Cywilnych, od których iemu ſamemu wina, podług Wielkierza należy, ma wykonywać.

o Przyimowaniu, przez Piſarzow przyznania prywatnie u ſiebie w Kancellaryi.

PIſarze ieśliby co w Domu u ſiebie z pomienionych ſpraw za przyznaniem czyimkolwiek w Domu, a nie na Urzędzie zapisali, to ſamą rzeczą nie ma bydź ważono.

o Wielkierzu

NA oſtatek wyżey opisany Wielkierz, J. K. M. Pan Nasz Miłościwy potwierdza, i onego poprawę w punktach niektórych, z przyłożeniem inszych potrzebnych, obiaśnia. Z Dekretu Ichmościow Panow Aſſeſorow, który J. K. M. P. N. M. iako ſprawiedliwy, i według Prawa wydany, we wſzyſtkim na Relacyach potwierdzić raczył, trzy punkta potrzebne wybrane.

APpellacye od Dekretu doſkonałego, co rzeczono definitiva, albo przeymuiącey Sprawy, to ieſt peremptoria, Woyt z Ławnikami, do J. K. M. ma dopuszczać.

DEkreta albo ortele, przez Sąd Ławniczy zgodnie wynalezione, ogłoszone, i wydane, przy ſwey mocy nienaruszone oſtawać, i Woyt od Kaſsacyey tych ortelow wſtrzymać ſię, owſzem onże w wydaniu Dekretu, aby przy wſzyſtkich zgodnie Ławnikow, albo większey części wynalazku przyſtać, i Dekret przez nich naleziony wydadź będzie powinien. Piſarze i inni Urzędnicy, w braniu Urzędowych, i ſwoich dochodow, i win pieniężnych maią ſię według Wielkierza wyżey położonego zachować.

Przyim za wdzięczne ſtaranie Magiſtratu, a tym przykładem idąc, Prawa, ſwobod, Przywileiow, nie day naruszać, i owſzem w iedności ſtale ſtoiąc, według ſił twych, o przyczynienie uſiłuy. Miey ſię dobrze.

ZBIOR KONSTYTUCYI

Dla Miasta Wilna, tak w ogulności, jakoteż w szczegulności, oraz communicativè służących, a w Księgach pod tytułem: Volumina Legum *znayduiących się.*

Sprawy Mieyskie, aliàs Juris Magdeburgensis, Theutonici, & Culmensis, za Dworem maią bydź sądzone Roku 1578. Vol. 2. fol. 965.

Mieszczanie niegdzie indziey, ieno coram suo Magistratu, a Magistratus ex Officijs suis przed Królem; Exceptis ijs Causis, które są prawem pospolitym wyrażone, o które jure Terrestri sprawować się powinni. Jáko i o te krzywdy, któreby ex re, & occasione bonorumTerrestrium, które jure hæreditario trzymaią, zachodziły, także in foro Terrestri respondere maią, 1611. Vol. 3. fol. 26.

Prawa potwierdzaiący Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego, z Ar. 35. Roz: 3.

Mieyskie Bramy ktoby gwałcił, według Statutu Toruńskiego, ma bydź z nim postąpiono. Roku 1588. Vol: 2. fol. 1241.

Miastom Stołecznym Krakowowi, Wilnu, Lwowu, Poznaniowi, i Warszawie, Punkt Generalney Konfederacyi Warszawskiey, 1674. służący reassumowano in toto, & circa suas distinctas prærogativas, jura & privilegia &c. Vladislaj IV. Decreta konserwowano. Conf: Gener: Warszaw: 1733. Vol. 6. fol. 589.

Miastom W. X. Litt: Wszystkie Prawa, i Przywileje intuitu Liberæ Defluitationis, a mianowicie Konstytucyą 1673. Sub titulo Reassumptio, dawnych Konstytucyi reassumowano, i pænam Tysiąca kop Litt: na każdego, ktoryby iakieykolwiek kondycyi Człowieka, lądem, albo wodą, z towarami iadącego (oprócz Ceł Królewskich i Rzeczy Pospolitey na Seymach uchwalonych) śmiał infestować, irremissibiliter extendendam założono, i forum post Curiam Regis ukrzywdzonemu, lub Skarbowi W. X. Litt. naznaczono, Salvis Privilegijs, Ante Unionem, & Constitutionibus.

W Miastach W. X. Litt. Kupcy Codzoziemscy handel nie w przód maią prowadzić, aż przysięgną, i Onera płacić będą, i Juryzdykcyi podlegać mieyskiey 1678. Vol. 5. fol. 633.

Miasta W. X. od poboru, i myta na Koronę i W. X. Litt: uchwalonych uwolniono, okrom podatku od Wina, Miodu, Piwa, Przekupniow, i hultaiow i Rzemieślnikow Roku 1578. Vol. 2. fol. 985.

Na Kupce Miasta Wilna, żadne podatki, ani cła, ani pobory bez Seymu nie maią bydź nigdy stanowione; tegoż Roku 1578. Vol. Eod: & folio Eod.

Miastu Wilnowi, tak iako Lwowi, bespieczeństwo obwarowano; względem loznych Ludzi i Bram zamykania 1601. Vol. 2. fol. 1513. i Roku 1661. fol. 759.

W Mieście Wilnie, Artykuły Jurisdykcyi Biskupiey; Zamkowey, i Mieyskiey dla zatrzymania pokoiu uczynione approbowano 1601. fol. 1513.

W Mieście, gdy Trybunał Główny sądzić się będzie, żadne Depaktacye nie maią bydź czynione, i Jurysdykcya Miasta tego w Prawach, i wszelkich sprawach swoich, żadney Konvulsyi ponosić niema Roku 1667. Vol. 4. fol. 995.

Approbowano Konstytucyą Roku 1667. in toto, de Securitate Miasta Wilna, ratione Gospod, depaktacyi Winiarzow, Rzeźnikow, i targowego 1678. Vol 5. fol. 633.

Miasto Wilno we wszystkich Prawach, i Prærogatywach z Krakowem porównano, że do żadnych Exakcyi okrom podatkow Rzeczy Pospolitey pociągane nie będzie, deklarowano 1678. Vol. 5. 632.

Miasto Wilno, penes suas immunitates, Vigore Praw, i Przywileiow ante, & post Unionem zachowano; 1690.

Miasto Wilno, przy dawnych Prawach, i Przywilejach ante, & post Unionem nadanych Super Jurisdictionem Magdeburgensem securitatem & immunitatem Ratusza zachowano 1717. Vol. 6. fol. 524.

Miasta Wileńskiego Osoby Magistratowe od płacenia sowitości w Subselliach Sądowych uwolniono 1726. Vol 6. fol. 479.

Titulo Warunek Miast W. X. Lit. Roku 1764.
Titulo Ubespieczenie Miast W. X. Lit. Fori Roku 1768.
Miasta Wilna Osoby Magistratowe, krzywd swych jako Szlachta dochodzić maią. Roku 1568. 1581. 1601. 1607.

Są i dalsze Konstytucye w różnych przypadkach pro tempore, & circumstantijs stanowione; które ciekawy Czytelnik, in Voluminibus Legum umieszczone znaydzie.

REJESTR RZECZY

Znayduiących ſię w Zebraniu Praw, Miaſtu Stołecznemu Wilnowi ſłużących:

REJESTR

Anno

REJESTR

REJESTR

Anno

REJESTR

REJESTR

